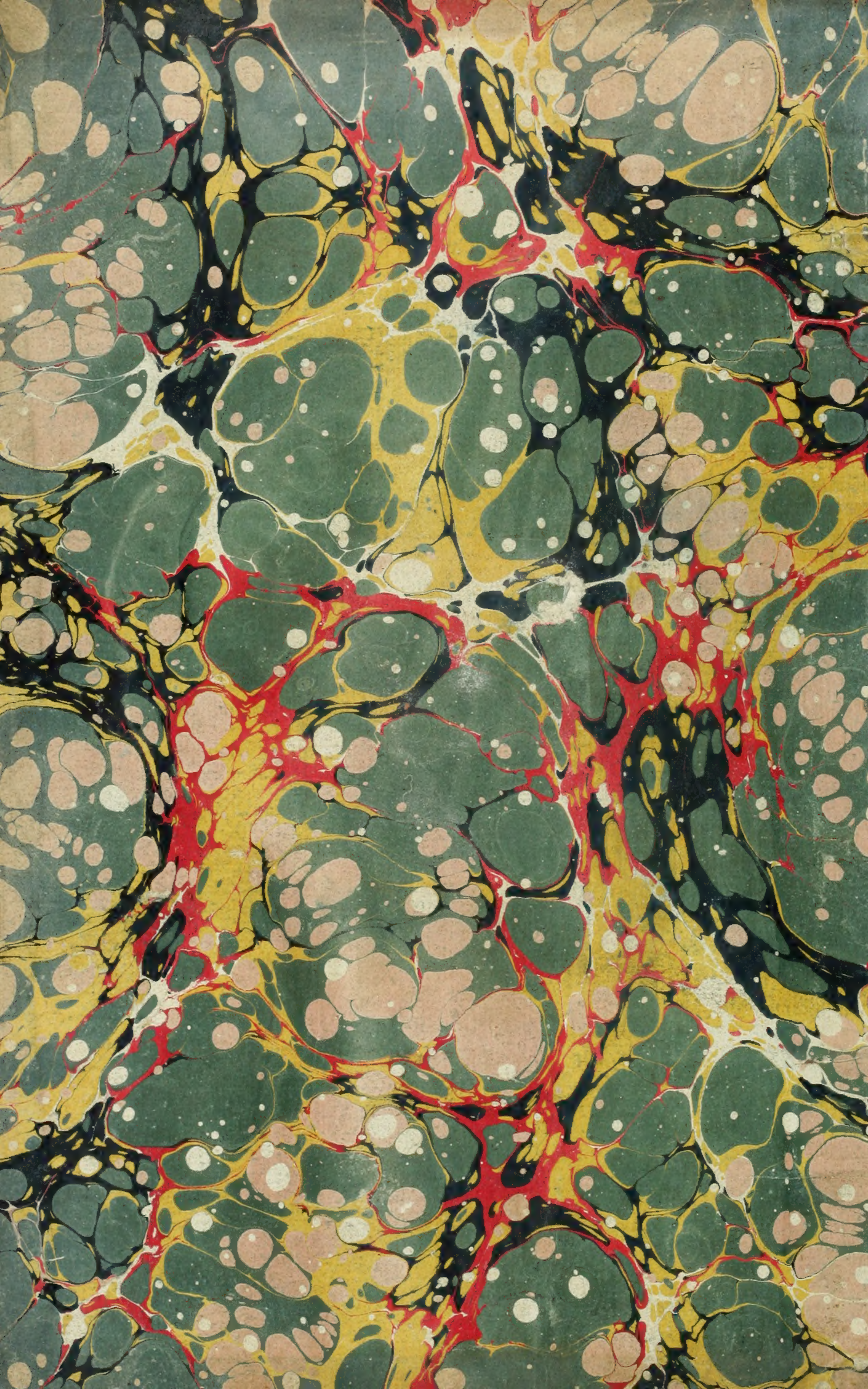
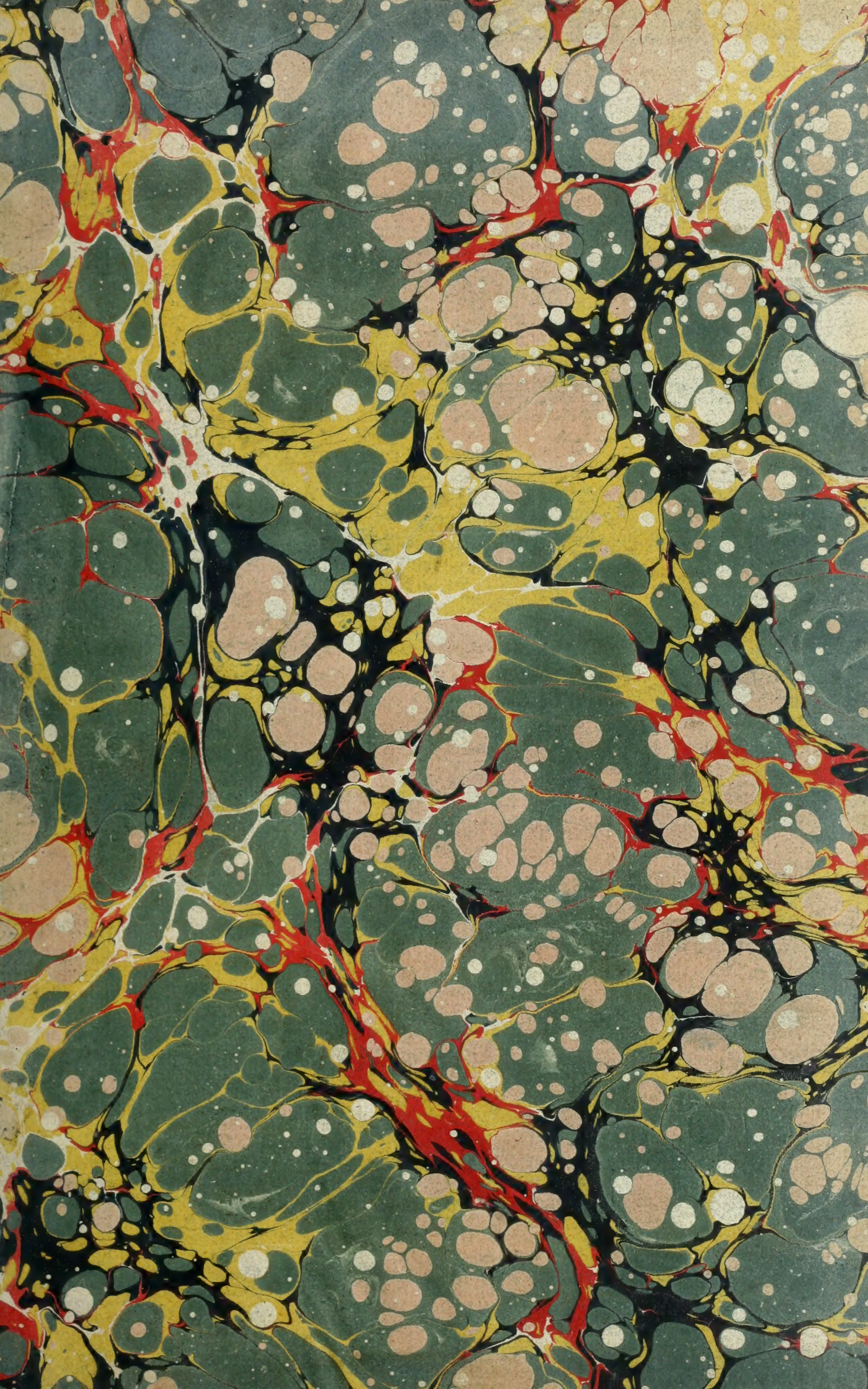

CARDINALIS MARCA
hoc monumentum,
quod hic loco Titulj
ponitur, Leodij in cho-
ro S. Lamperti ex
orichalto deau=
rato ſibi
P. C.
IIII. PARS
ANTIQUITATUM ROMANARUM
Siue II. Tomus,
Inſcriptionum & Monumentorum, quæ
Romæ in ſaxis & marmoribus viſuntur
Autore
I. I. Boiſsardo Veſuntino omnia ſtudioſe
conquiſita & excepta,
Artifice vero
Theodoro de Bry Leod. recens in ære efficta, et
foras datâ. Francf. Anno M. D. IIC.

IN EFFIGIEM

IANI IACOBI BOISSARDI VESVNTINI, PETRVS LEPIDVS METENSIS, Regiorum negotiorum ſummus Procurator apud Mediomatrices, Virdunenſes, & Tullianos.

Hoſpes, qui vagus in ſcientiarum
Hortis expatiaris, vt Mineruæ
Doctas ingenium excolas per artes;
Quem tu conſpicis heic breui tabella

 Expreſ-

Expressum Bryii arte penicilli,
Ille est Sequanici ad Dubis fluenta
Boissardo genitus parente vates,
Phœbo & Castaliis Deis amatus.
Ille est qui facili stylo & colore
Vrbes OEnotriæ, & situs locorum,
Portus, valla, pharos, lacus, cauernas,
Montes & fluuios scaturientes,
Diuersosque habitus manu erudita
Descripsit, statuasque, imaginesque,
Et prisci monumenta cuncta sæcli,
Impensisque laboribusque magnis,
Publicam vtilitatem vt adiuuaret,
Solers edidit artifex, typisque
AEuiterni operis Theodorici
Libro hoc proposuit tibi intuenda.
Tu de te meritis bene has repende
Grates, vt studium vtriusque vultu
Sereno excipias, probesque. Virtus
Illorum expedit vnicum hoc, nec vltra.

IN EFFI-

IN EFFIGIEM

THEODORI DE BRY LEODIEN. SCVLPTORIS PRÆSTANTISSIMI.

TEVC. ANNÆI PRIVATI C.

SI prior est ætas mirata, toreumata cœli
PHIDIACI, *doctasque manus celebresque labores*
ZEVXIDIS, *aut si quos dederit diuinus* APELLES,
Ecquid erit nostris sua gratia cassa Magistris!
Quos nec ab ingenio, seclum hoc, nec ab arte minores
Protulit, aut labor ad meritos euexit honores.

Aspice quam præsens THEODORI *industria multos*
Exuperet, palmamque vsu præuertat & arte;
Dum Podagræ *nodis tophisque innexus inultæ*
Tot monumenta parat magnum celebranda per orbem,
Iamque senex plane, sibi tot vernantibus ausis
Immortale facit nomen, seque abdicat vmbris.
Ille & *inaccessas Nabathæa per æquora gentes,*
Atque alio penitus terras sub sole iacentes
Expreßit scalpro, moresque habitusque DEOSQVE
Informes, nudas gentes & prælia cruda,
Arte noua effinxit, signisque inscripsit ahenis.
Ille Getasque Scythasque *truces; Regesque Ducesque*
Pannonios, *structasque acies & sceptra* RODVLPHI
Cæsaris, *Austrasiæque Duces, magnosque penates*
Magnifico insculpsit operi insignique labori.
Ille tot aratis Emblemata *publica signis*
Protulit, ingenuos formans in imagine mores,
Erudiensque animos descriptis ære figuris.
Iamque recens adeo, quo non præclarius vllum
Extat opus, studio nocturno, operaque diurna
Confectum, artificisque impensa & sumptibus amplis
Exactum, quo se ter maxima ROMA *stupendam*
Exhibet, atque nouis iterum Natalibus exit.
Nec sese formis septem pulcherrima ROMA
Iactarit, quantum monumentis vndique priscis
Fulserit, antiquis paßim celebrata Coloßis,
Thermis, magnificis Regionibus, Amphitheatris.
Omnia quæ medios inter nunc publica soles
Edita, & artificem THEODORVM *sculpta fatentur.*
At tibi digna tuo quænam Boissarde *labore*
Præmia Dii dederint merito? qui cuncta perita
Ipse manu præscripta notas & præcipis Autor.
Non tua lethæis mergetur fama sub vndis,
Orbis & Vrbis opus totus mirabitur istud,
Par quod amicorum Boissardus *& ille* Bryæus
In medium socio modo proposuere labore;
Ambo senes septem numerantes lustra senectæ,
Ambo nodosa distorti membra podagra.
Viuito sorte noua ter florentißima ROMA,
Cumque tuo felix operum Boissarde Bryæo,
Pro tantis meritis Superos sperate fauentes.
Pergite in Exemplum seros ornare Nepotes,
Nomen & æterna de posteritate mereri.
Ecquid in Exemplum laus hæc referenda probandum
Nimirum studii tantum, tantumque operarum
Decrepitos potuisse senes tolerare? quid obstat
Vt simili se laude ferant de more minores.
Hæc igitur præsens, quam cernis amice, tabella
Effigiem illius THEODORI *cominus offert:*
Tu grates illi pro exhausto solue labore,
Illius vtque opera quoque deinde fruare, senectam
Sculptori vegetam lætamque precare benignus.
Tum si fata diem component sera supremum,
Vt mensis Diuum & iucundo Nectare viuat,
AEternumque ferat post vltima funera Nomen.

TOPO-

ILLVSTRI AC GENEROSO VIRO HERMANNO A GHOER, BA-
roni de Peſche, Domino Villartij, Andrimontij, Brohainæ, &c.

IANVS IACOBVS BOISSARDVS VESVNTINVS.

OMANAS Inſcriptiones ſtatim à principio viſum eſt, non temere in duos diſtribuere tomos: ne ſi vno comprehenderentur volumine, liber in nimiam euaderet craſſitudinem. Propterea quòd neceſſe ſit ſingula in vna folij pagina typis excudere, quòd præli impreſſionem charta non poſſit ferre duplicẽ. At cùm vterque tomus potuiſſet debuiſſetque coniungi, ac ſimul emitti in lucem, vtpote qui contineant monumenta vnius vrbis, placuit tamen Theodoro de Bry, Typographo vigilantiſſimo & ſolertiſſimo vtrumque ſeparatim publicare, vt ſumptus qui faciendi ſunt commodiùs tolerare, & ex libri primi venditione ad editionem ſecundi paratior & inſtructior venire poſſit. Eius conſilio & voluntati neutiquam volui refragari, ne vir bonus damnum aliquod ex officioſa beneuolentia, qua me complectitur, caperet. Opus ſanè aggreſſus eſt hoc volens, vtpote qui perpetuo, & indefatigabili deſiderio adiuuandi publicam vtilitatem feratur, & promouendi ſtudia eorum qui venerandæ Antiquitatis admirãtur reliquias, diuerſis in regionibus Europæ à priſcis ſæculis ſummo Dei beneficio relictas. In hac re grandes faciendæ ſunt impenſæ: & quæ facultates hominis opulenti requirant, præter tot annorum labores, quibus ſenex licet, alacris tamen reliquum tempus ætatis impendit. Is enim marmorum, quibus inſcriptiones antiquæ, quas olim collegi, continẽtur, figuras, tabulas, & epitaphia laminis cælauit aheneis, tanta induſtria, tam concinna picturæ delineatione, vt doctiſſimis quibuſque ars illius mirificè probetur, iucundaq; delectatione paſſim excipiatur. Et tantum laudis ipſi ſculptori, quantùm auctori tri-

buant omnes bonarum artium sectatores: cùm hac diligentia suum nomen ad posteritatem cum celebri fama transmittat. Hæc egregiè gestis meritò rependitur compensatio, inuidia etiam non resistente, vt inter bonos bonorum nomen & memoria stabiliatur & floreat. Et ideo qui sapiunt, benè audire malunt quàm ditescere. Quæ, obsecro, diuitiæ possunt cum bona fama conferri? Vita enim ingloria locupletum (quamuis abundè bona fortunæ accumulauerint, & felici possessione quæsitarum opum se beatos existiment) morti non absimilis iudicari debet: nisi ad posteros aliquod testimonium relinquant benè ante actæ vitæ. Opes amittuntur cum vita, fama illustris virtute quæsita permanet æterna. Vera possessio virtus est, cuius laus omnis in actione consistit. At hæc actio non ad se, sed ad alios translata consideratur, vt iuuet, & prosit, & proximi promoueat vtilitatem. Non nobis ipsis nati sumus, sed patriæ, cognatis, & amicis. Meritò igitur eos honoramus, qui se huic vitæ ita comparant, vt omnes eius partes primò ad pietatem, & Dei cultum conferant: deinde, quantùm fieri potest, hominibus commodent, & patriæ suam operam impendant, vnusquisque in suo statu & conditione ad quam vocatus est. Cui plus gratiæ à Deo luminum collatum est, eius obligatio est maior. Talentum nobis commissum fideliter exercere iubemur: ne ingrati videamur, acceptoque à Deo beneficio indigni & iudicio obnoxij. Id seriò dum perpenderet Bryius, intelligatque non solùm tibi, sed literatis omnibus primum librum harum inscriptionum adprobari, operi feliciter inchoato secundam partem adijcit, quæ tibi dicatur, vir generose, tanquam illi cui labores mei conatusque omnes consecrari debent. Prosequar itaque in hoc volumine quæ supersunt eodem ordine, quo in priori cœperam. Et recensebo continua serie illa quæ videntur in Vrbe, tam priuatis quàm publicis in locis. Non quidem omnia (nam magno animi mei dolore plusquàm dimidia pars mearum lucubrationum deploranda iactura perijt) Sed quæ singulari Diuinæ bonitatis fauore & beneficio erepta sunt ex illo meorum librorum miserando naufragio: ex quo vix emersit breuis hæc portiuncula superstes, ex tam la-

boriosis

boriosis & diutinis collectionibus, quas priùs in vnum congesseram: quibusque olim totam fere iuuentam impenderam, longis terra marique peregrinationibus susceptis. Quia tamen Deo Opt. Max. (sine cuius prouidentia nihil in humana vita contingit) ita visum est, vt sine fructu tam longum studium, & curæ vigiles euanuerint, quicquid mihi accidit ita expedire credo, damnumque irreparabile quod accepi, toleranter & patienter fero. Cùm potissimùm amissorum iacturam ex aliqua parte suppleant amicorum auxilia: qui diuersis è locis ad me miserunt plurima notatu digna, quæ ipsi obseruarunt, & designarunt. Inter quos est Iulius Roscius, sanctæ Mariæ Transtyberinæ Canonicus vir doctus, antiquitatumq; studiosissimus. Is mihi communicauit librum manuscriptum, quo plurima continentur obseruatione dignissima: sed quæ vt plurimùm ita sunt transcripta, vt ijs certus locus non semper adsignetur, vt sciri possit, qua in vrbis parte reperiantur. Excepta enim sunt diuerso tempore, & diuersis in locis à varijs auctoribus, & in vnum volumen redacta sine ordine: & pleraque non satis exactè correcta, vt fieri solet in marmoribus situ & iniuria temporum exesis, mutilatis, & confractis. Norunt omnes, qui circa hæc studia operam aliquam impenderunt, quàm difficilè sit etiam expertissimo, sensum scriptionis in plerisque elicere. Quæ Romæ sunt, duobus his voluminibus complexus sum, libro peculiari Deo dante, comprehendam nonnulla quæ in Italia, in ora Illyrici, in Stiria, Germania & Gallia collegi. Quibus etiam adiungam recentiorum aliquot literatorum, & illustrium virorum sepulchra: vt Pontani, Decij, Actij, Dantis, Ficini, & aliorum, qui scriptis celebres vbique gentium habentur: Ex ijs non dubito, quin docti cum multo fructu singularem accepturi sint delectationem. Quòd si mihi superessent cætera, quæ in hoc genere simul olim congesseram, potuissem ex his separatim integrum volumen conficere. Tanta cura & diligentia exceperam omnia doctorum virorum monumenta, quæ Ticini, Patauij, Pisis, Senis, Florentiæ, Volaterris, Perusij, Romæ, Neapoli, reliquisque celebrioribus Italiæ vrbibus extant, vt nihil me obmisisse ar-

bitrarer, quod doctis placiturum putarem. Sunt enim Itali, fueruntque semper, erga literatos homines ita affecti, vt eorum memoriam quibuscunque possunt rationibus ad posteritatem propagare studeant. Potissimùm celebribus monumentis, in quibus præter exquisita marmora, nullis sumptibus parcunt, vt eiusmodi sepulchra manu operaque artificum illustrentur: certatimque id fit ab optimatibus, qui in rebus publicis primas obtinent partes. Vt in sepulchris Marsilij Ficini, Ioti, Scalcialupi factum videmus Florentiæ, Pisis in Philippo Decio, & Matthęo Curtio. Quamuis Decium certum est, sibi viuo monumentum insigne præparasse, ne posteris crederet, vt inscriptio docet. Nam vt plurimùm illustres illi & literati viri Italiæ, genere nobili sunt orti: Stemmata enim, & nobilitatis suæ gloriam alia re superari non posse, præterquàm scientiarum cognitione credunt. Ideò non est mirum, si ex proprijs facultatibus sepulchra sibi fieri curent sumptuosa, & locis publicis erecta: propensa in eorum memoriam beneuolentia ciuium, & fauore Principum: qui simul suum nomen illustrant, dum sumptus aliquos faciunt in his ædificijs construendis. Magnus ille Dux Hetruriæ, Cosmus Medices, plus famæ sibi apud posteros conciliauit, quòd doctissimos quosque viros luculentis stipendijs ad se accersiuerit: quòd bibliothecas illas duas tam instructas libris manuscriptis Florentiæ excitauerit: quòd Architechtos, sculptores, pictores, mathematicos & reliquos artifices, (quorum artes ingenio & iudicio tractantur) fauore & liberalitate promouerit, quàm ex tam ampla dominatione Hetruriæ, quæ illi nomen Ducis Magni acquisiuit: &, si meritis digna merces rependeretur, Pontificum, Imperatorum, Principumque omnium vnanimo consensu Rex debuerat vocari. Cùm igitur ex multis collectionibus mihi pauca restent, ne portiunculæ illæ exiles superstites excidant & pereant, eas publico spectaculo proponere satius esse duxi, quàm incuria supprimi. Siquis meum studium probabit, & quæ in eo desiderabuntur emendet, augeat, & illustret, illi gratias agam, optimèque de me meritum fatebor: mihique gratulabor, quòd tam laudabili supplemento

exiguum

exiguum principium promouerit, illique cedam libenter, si quid exactius in medium attulerit. Viam enim aperuisse alijs ad benè agendum, gloriosum semper censeri debet. Qui plura, qui meliora, qui iucundiora fuerit meditatus, illi vltro concedam palmam meritam, & quicquid laudis ex mea industria mereri iudicabor: suauissimumque mihi semper erit, illorum dignitati meum officium, & obsequium vltro submittere, & me illis, in quibus vincent, postponere. Tu verò, vir clarissime, breues has reliquias placida, vt solitus es, fronte suscipe cum auctore, qui se tuo nomini in perpetuum colendo volens dedicauit & deuouit. Vale felicissimè.

PETRVS LEPIDVS METENSIS, REGIORVM NEGOTIORVM SVMMVS PROCVRATOR APVD MEDIOMAtricos, Virdunenses, & Tullienses, in effigiem Iani Iacobi Boissardi.

HOSPES, *qui vagus in scientiarum*
Hortis exspatiaris, vt Mineruæ
Doctas ingenium excolas per artes,
Quem tu conspicis heic breui tabella
Expressum Bryii arte penicilli,
Ille est Sequanici ad Dubis fluenta
Boissardo genitus parente vates,
Phœbo & Castaliis Deis amatus.
Ille est qui facili stylo, & colore
Vrbes Oenotriæ, & situs locorum,
Portus, valla, Pharos, lacus, cauernas,
Montes, & fluuios scaturientes,
Diuersosq; habitus manu erudita
Descripsit, statuasque, imaginesque,
Et prisci monumenta cuncta sæcli,
Impensisq; laboribusque magnis:
(Publicam vtilitatem vt adiuuaret)
Solers edidit artifex, typisque
Æuiterni operis Theoderici
Libro hoc proposuit tibi intuenda.
Tu de te meritis benè has repende
Grates, vt studium vtriusque vultu
Sereno excipias, probesque. Virtus
Illorum expetit vnicum hoc: nec vltra.

IN SE-

IN SECVNDVM VOLVMEN ANTIQVITATVM I. IACOBI BOISSARDI VESVNtini carmen ſcriptum à VETVRIO, LEONTIO, TARENTINO.

OBſeſſa & capta eſt à Gallo milite Roma:
Et iam Tarpeias victor habebat opes.
Exul in integrum quem reſtituiſſe, Camille,
Te, licet ingratam, Iuſta per arma ferunt.
Preſſerat hanc Pœnis iterum ferus Hannibal armis,
Sed Fabio rurſus vindice ſalua fuit.
Dictus vterq; quoque eſt ſeruatæ conditor Vrbis:
Quod licuit venia, magne Quirine, tua.
Illa eadem eſt æquata ſolo; lateq; ruinas
Vidimus indigno procubuiſſe ſitu.
Quam dum magnanimo Boiſſardus ſuſcitat auſu;
Illamq; antiquis excitat è tumulis.
Reſtauratoris poterit cognomine dici:
Vel potiùs quartus conditor Vrbis erit.

LÆLII CLEOPASSI HYDRVNTINI IN eaſdem antiquitates.

MAgno deſine, Roma, gloriari,
Quo ſtruis tibi conditore laudem.
Priſci mœnia Romuli, quis vſquam
Ad hæc tempora conferenda credat?
Fato cùm tibi natus eſt ſecundo
Auctor, pulueribus tuas ruinas
Qui rurſum exerit, & tuum nitorem
Purgat ruderibus, ſituq; turpi.
Nec, quod antè fuit, breui coërcet
Fines aggere mœnium tuorum,
Non tantùm Latii per arcta rura;
Sed quodcunq; patet polis ſub altis
Regnandum populis ſolum, occupandum
Indulget tibi, datq; poßidendum.

Non per vim penetrare erit necesse
Ad tutos glacie sua Triones:
Nec Germania Cæsares tyrannos
Armatis legionibus repellet.
Passis excipiere vbique palmis,
Et plausu populi. Tibique Gotthi,
Et trux Vandalicæ manus cohortis,
Olim infesta, odium vetus remittet.
Florebis, rediuiua Roma: Sed fatere id
Boissardi ingenio redisse lumen.

DOMITII FAINI VERONENSIS, IN EASDEM.

AEternam quisquis cecinit te, Roma, futuram,
Ille habuit Clario pectora plena Deo.
Non tamen hanc dixit, posuit quam Romulus Vrbem,
Quæ nimis angustis finibus arcta fuit:
Et quam tempus edax subuertit: namq; caduca
Illa priùs fuerat condita materia.
Hanc intellexit, totum quæ sparsa per orbem,
Boissardi æternis viueret aucta libris.

POMPONII RICII NOLANI.

OCciderat, longoq; situ fœdata iacebat
Roma, atq; obscuris condita erat tenebris.
Hanc ita tu reddis prisco, Boissarde, decori,
Maior vt antiquo restituatur honos.
At tibi nec desunt merito tua præmia. Namq;
Restauras Romæ nomina: Roma tibi.

ALARDI QVINTVLI NARNIENSIS.

QVid facis, ô nostri pars pectoris intima? scandes
Sidera, mortali non adeunda pede?
Tarpeias olim instaurauit Iuppiter arces,
Quas Fati iusto tempore dextra ruit.

Tenta-

Tentabis ne audax Fato contrarius ire?
Plusque tibi credes, quàm licuisse Ioui?
Collige relliquias Dominæ inter rudera Romæ:
Id licet; estq́; operi posta suprema manus.
Proh superi! vobis rediuiua Palatia surgunt;
Et Latij maior, quàm fuit antè, decor.
Ecce iterum prisci emergunt tibi, Romule, muri:
Scandere concessum est quos sine cæde Remo.
Ecce iterum, totum fama quæ compleat orbem,
Altera Boissardi Roma reuixit ope.

HENRICVS FABRICIVS TABERNOMONTANVS MED. D. ET SCHOLÆ ORNBACensis Rector, in easdem inscriptiones antiquas.

VT vidi veterum monumenta operosa virorum,
Antiquitates Italas,
Expleri mentem nequij, Boissarde, tuendo
Tuum perelegans opus.
O quantùm priscæ debent tibi rudera Romæ
Tuo rediuiua munere!
O quantùm debent Heroum busta maligno
Exesa tantùm non situ.
Horum imis Manes gaudent, mihi crede, sepulchris,
Tibique gratias agunt.
Et benè de nobis illa regione remotis,
Meretur hic tuus labor.
Quos Apœninum, quos æquas nubibus Alpes
Posthac piget perrepere.
Qui dubijs renuunt caput obiectare periclis,
Quæ terra & vndis obuiant.
Qui sumptus horrent, via quos longißima plures
Opinione postulat.
Quos malè habent Latii mores, Latiæque puellæ
Nudæ papillarum tenus.
Hic Italis oris visu dignißima liber.
Sumptu, via, periculis,

 Et castis

Et castis oculis, & nullo crimine morum
Sua bonus spectet domi.
At te, plus vno dignißime viuere sæclo
Boissarde, protegat Deus.
Vt quondam liceat tibi nobis edere plures
Industriæ fructus tuæ.

IOANNIS MYLII MARPVRGENSIS, IN EASDEM.

MAgnificas meruit statuas, operosaq́; templa
Phœbæius Æsculapius.
Hippolytum quòd equis excussum, animamq́; halantem
Largo cruoris flumine
Restituit priscæ docto medicamine vitæ,
Animamq́; membris reddidit.
Tu labefactatæ dum toto corpore Romæ
Annis cadauer obsitum
Ad vitam reuocas, æui non dentibus vnquam
Æruginosi obnoxiam,
Quas dignas laudes pro tali munere Roma
Prodet futuris sæculis.
Scilicet illa tuum nomen super ætheris axem,
Non immemor tui, feret.
Quaq́; patet tellus vasta circunsona Ponto,
Seri canent te posteri.
At tu non tituli decus aspiras, nec honoris
Ambis caduci gloriam.
Attamen inuitum te fama æterna sequetur
Omnes per orbis angulos.
Illustres noctu pronis in turribus ignes
Lucere desinent priùs:
Quàm tua se virtus occultet nomine cassa,
Silentij & nube obruat.
O felix iterum, o felix Mauortia Roma,
Cui talis Æsculapius

Conti-

Contigit! Hic faciet limoso e gurgite tractam
Vitæ potiri munere;
Dum circum astriferi voluetur machina mundi.
Pingentq; cælum sidera.
Romule, concedes, si præripit hic tibi palmam
Boißardus atque gloriam.
Mænia tu dederas saltu superanda volucri
Remo, laboreque minimo.
Romani imperij fines hic Solis ab ortu
Cubile ad Hesperi vehit.

NICOLAI CLEMENTIS Viselisij.

NOn veterum sunt hæc spirantia marmora regum;
Non procerum moles, pyramidesve ducum.
Eruta sunt, Boissarde, tibi monumenta ruinis,
Omnibus in mundi conspicienda locis.
Plus Romana tuis durabunt rudera chartis,
Quam saxis olim condita Roma suis.
Roma sui tumulus per te rediuiua resurget:
Plus tumulis viuet, quàm lapidum cumulis.

SONNET DE PAVL PERROT SEIgneur de la Sale: sur les mesmes antiquités.

L'Obscure Antiquité dans soymesme perdue.
A l'aide d'un airin, & de noz curieux,
Sembloit pouuoir brider le temps iniurieux
Et eschaper l'oubli qui la tenoit vaincue.
Mais ny l'airin retif, ny la recerche drue
Du ieusneur Antiquaire auec ses grans yeux
N'eut rien fait, si Boissard tuteur des siecles vieux
N'y eut presté la main pour la remettre en veue.
Auecques son pinceau ses couleurs il luy rend;
L'auiue par ses vers ou l'ame elle reprend:

Et de

Et de vieille quelle est au iour il la rapelle.
Admirable Boissard i'admire en ce faisant
Ta science, qui fait le iour passé present:
Et de l'Antiquité une chose nouuelle.

AD LECTOREM BENEVOLVM

Boissardus.

SI primum placuit tibi volumen,
Acceptum tibi non minus secundum
Spero, candide Lector, qui maligno
Non es iudicio. Heic mihi paratur
Currendum stadium patente Circo:
Quod sunt mensi alij quidem probato
Successu, & populi fauente plausu.
Quod si curriculum ingredi hoc parem; nec
Præstem quicquam aliud peritius, quam
Quod præstasse alios prius fatemur,
Fiam ridiculus; pudorque nobis
Infami feriet genas rubore.
Mazochique & Amantij labores,
Et quæcunque Apianus exarauit,
Maxime Smetij librum eruditum
(Cui doctam imposuit manum, togæque
Gemmatum Tyriæ addidit monile,
Magnus Lipsius ille, Clusiusque,
Gloria Atrebatum & decus perenne)
Quisquis viderit, haud fuisse dicet
Necesse hæc mea publicare: cum sint
Vna res eademque. Vt illi honorem
Suæ sedulitatis, ingenijque
Mercedem accipiunt, suisque dignam
Lauream meritis (mali viri esset
Inuidere bonis) & inuidebunt,
Opinor, mihi non magis vel illi,
Lector qui bonus audis, hæc tuis si
Nunc proponam oculis videnda, quæ sunt
Non solum locupletiora cunctis,

Primis edita quæ fuere prelis,
Sed, quod nemo negat, venustiora.
Nam, ne mancum opus hocce diceretur,
Nihil non hieroglyphum reliqui:
Commentaria & Explicationem
Singulorum alios sinam docere.
Nobis sufficit ordine indicare
Quæ sunt ad Latii fluenta Tybris
Priscorum monumenta temporum: quasque
Hospes in mediis stupet ruinis
Romæ relliquias. Scopum mihi istum
Solum proposui, tuo relinquens
Cuncta Iudicio probanda. Quòd si
Hæc industria tam laboriosa
Fauorem potis est tuum mereri:
Nunquam me studij huius, atque sumptus
(Quem me oportuit, vt tibi hæc dicarem,
Olim sustinuisse) pœnitebit.

DE FVNERIBVS ET MODO SEPELIENDI VSITATO APVD Antiquos.

VM in hoc ſecundo volumine, ſicut & in priore factum eſt, proponantur diuerſæ inſcriptiones, quę in hodiernum vſque diem in marmoribus Romanis conſpiciuntur. Ex iis aliæ ad res diuinas pertinent, nempe ad titulos Deorum, ad templorum & ſtatuarum dedicationes, aliæ ad ædificia publica, vtpote ad porticus, pontes, aquęductus, circos, portas vrbis, locorum terminos, & alias ſtructuras illuſtriores: Reliquæ autem, quibus maior huius libri pars occupatur, ad Epitaphia mortuorum referri debet. Cúmque de ſepulchralibus inſcriptionibus hîc ampla fiat mentio, exiſtimaui ad Lectoris delectationem conducere, ſi pauca hic adnotem, quæ de funeribus & modo ſepeliendi apud ſcriptores paſſim occurrunt.

Conſtat enim apud Antiquos magnam ſepeliendi mortuos obſeruatam fuiſſe curam. Nam cùm parentum, liberorum, cognatorum, amicorumque præſentia deſtituerentur, eorumque deſiderio mirificè tangerentur, non eſt mirum ſi nihil intẽtatum reliquerint, quod ad conſolationem & mœroris diminutionem faceret. Cui acceſſit & religio, qua conſcientiæ & mẽtes hominũ plurimùm mouẽtur. Nemo enim fuit vnquam, exceptis aliquibus atheis & prophanis, qui non exiſtimauerit Deum eſſe mundi totius creatorem, & conſeruatorem, hominemq; ad eius ſimilitudinem factum, rationiſq; capacem, vt ſuum conditorem cognoſceret, illi ſeruiret, illum veneraretur & coleret. Vtque Diuina illa maieſtas ęterna, infinita, & omnipotens eſt, ſic quoque pura, perfecta, ſcelerum vltrix, & virtutum remuneratrix: quæque nihil habet commercij cum vitio & peccatis. At è cõtrario, nemo eſt tam vecors, nemo tam ſtupidus, qui ſe non agnoſcat multis in rebus imperfectiſſimum, & peccato obnoxium, imo vitam omnem continuationem eſſe peccati. Cumq; Deus ſcelera

&

&crimina averſetur, nemo dubitat aliquando reddendam eſſe noſtrarum actionum rationem coram tribunali Iuſtitiæ Diuinæ: Et vnũquemq; recepturum ſecundũ opera ſua. Hæc doctrina licet propriè ad Chriſtianos pertineat, gentes tamen quæ Dei verbum non audiuerunt, ab ea non fuerunt alieni: Imo docuerunt animas mortuorum poſt obitum ad Inferos ferri, & à Plutone Inferni Deo tradi ſeueriſſimis iudicibus Minoi, Rhadamãtho & Æaco, qui incorrupta trutina omnium anteactam vitam trutinabant, nulloque reſpectu, aut ratione habita ſtatus, conditionis, dignitatis, ſexus, aut ætatis, de omnibus incorruptam ferrent ſententiam: ſontes & noxios pœnis & torturis atrocibus pro magnitudine delicti adiudicabant: alios rotis, alios vulturibus, alios Eumenidibus furiis infernalibus conſcindendos flagellis & verberibus, alios vadis Cocyti & Phlegethontis, flamma & ſulphure ſtagnantibus immergendos præcipiebant, tandiu donec iuſtitiæ diuinæ ſatisfactum eſſet, pœnaq; iuſta crimen admiſſum elueretur. Boni verò & Dei cultores, quique per virtutem vitam tranſegerant, plurimis profuerant, obfuerant nemini, hi Diuinum fauorem & gratiam conſecuti ad beatam & æternam tranquillitatem & felicitatem transferebãtur ad Elyſios campos: vbi flumen Lethes proni adibant, & de eo potabant, vt inde malorum & laborum in vita tranſactorum obliuionem conciperent: & ſeſe ad loca deſtinata, & beatorum conſortia reciperent: vbi delitiis omnibus doloris & triſtitiæ immunes fruerentur: iiſque ſtudiis vacarent, quibus in vita maximè fuerant delectati: vtpote literati cum literatis, milites cũ militibus, virgines cum virginibus, matronæ cum ſimilibus, qui omnes Philoſophia, rerum arduarum meditatione iucũda, militaribus exercitiis, choris, cantu, & reliquis eiuſmodi exercitiis ſeſe oblectabant.

At cùm incertum eſſet quo modo quiſque tractaretur apud Inferos, mortuorumque curam non poſſent deponere viuentes, omnem mouebant lapidem, vt defunctorum neceſſitatibus prouiderent, tam legitima ſepultura, quàm precibus, & ſacrificiis, quibus DEVM placari, & clementem reddi iudicabant: hoc ante omnia procurantes, vt animabus

defunctorum Deos manes propitios & fauentes redderent. Existimauerunt enim antiqui, hominibus, cum primùm in lucem venirent, duos Genios tutelares committi, qui hominem, dum in vita esset, nunquam desererent, sed eius omnes actiones bonas & malas obseruarent, & exactè notarent; vt post mortem anima ad Inferos delata, & Iudicum examini subiecta, reciperet præmia felicitatis, aut pœnas admissorum criminum, prout testimonio Manium probabantur benè vel malè egisse in corporibus: Hinc apud Vergiliũ Anchises Æneæ filio inquit, *Quisque suos patimur Manes.*

Prima igitur apud antiquos post suorum mortem cura fuit, vt legitimè sepelirentur. Quotannis enim certos dies instituerunt, quibus parentationes fierent, nempe tertium, septimum, nonum & trigesimum post obitum diem. Græci ἐναγίσματα vocabant obsequias, & oblationes, quæ Dijs Manibus offerebantur pro animabus defunctorum, νεκύσια erant sacrificia pro mortuis. ταφήματα conditura & inhumatio. κτερίσματα & ἔνατα erant nouendiale illud sacrum, quod nono post obitum die fiebat. τριακάδες καὶ τριακόνδες, quæ celebrabantur post trigesimum diem. Latini ea omnia comprehendebant sub nominibus iustorum, exsequiarum, inferiarũ, parentationum, nouemdialium, denicalium, februorum & feralium. Quæ omnia didicerunt à Græcis: Græci ab Ægyptijs, Ægyptij à Chaldæis, Æthiopibus, Gymnosophistis, & Brachmanibus: qui omnes spe resurrectionis futuræ ea sacra inter suos instituerunt. Licet hanc de resurrectione doctrinã Plinius more suo irridet, lib. 7. c. 55. vbi ait. Similis & de asseruãdis corporib. hominũ, & reuiuiscendis promissa à Democrito vanitas, qui non reuixit ipse. De hac resurrectione ita scribit Phocylides:

Οὐ καλὸν ἁρμονίην ἀναλύεμεν ἀνθρώποιο.
Καὶ τάχα δ' ἐκ γαίης ἐλπίζομεν ἐς φάος ἐλθεῖν.
Λείψαν, ἀπειχόμενον ὀπίσω δὲ θεοί τελέθονται,

Non est pulchrum harmoniam corporis humani soluere, quem statim ex terra speramus in lucem rediturum, & postea inter deos numeratum iri.

Ex hac opinione natus est inter Ægyptios mos ille curiosus cõdiendi corpora: quẽ tantis sumptibus obseruarũt Sesostris,

ſtris, Amaſis, Sinandius, & alii Satrapę, imo & ipſi plebeii, qui omnes hanc futuram reſurrectionem exſpectabant: quorum vnuſquiſq; pro ſuis facultatibus ſuorum corpora condiebãt, vt integra ſeruarentur, ſi fieri poſſet, vſq; ad cõſummationem ſæculi, quo tempore corporum reſurrectionem futuram exiſtimarunt. Neque defuerunt plurimi, qui ſepulturam viſi ſunt negligere: vt de Diogene factitatum legimus: qui amicis rogantibus quid poſt mortem de ſuo corpore faciendum vellet. Hoc, inquit, aut in profluentem abijcite, aut exponite deuorandum alitibus & feris. Et Anaxarchus dum iuſſu Nicocreontis tyranni Cyprij pilo tunderetur in mortario. Tunde » tunde, ait, Hunc Anaxarchi corticem, quo ipſe inuolutus eſt, » nihil enim hinc damni accipio. Sed illi ſepulturam corporis ideo negligere viſi ſunt, quòd maximè ad eam hominis partem, quę præcipua eſt, ſpectare viderẽtur, nempe ad animam, cuius quaſi theca, vel veſtis, vel domicilium eſt corpus hoc caducum & corruptibile, cùm anima ſit immortalis. Quod Ci- » cero teſtatur in ſomnio Scipionis. Tu verò ſic habeto, inquit, » te non eſſe mortalem ſed corpus hoc. Nec enim tu is es, quem » forma iſta declarat, ſed mens cuiuſque is eſt quiſque, non ea fi- » gura quæ digito demonſtrari poteſt. Hanc opinionem ſecuti » ſunt alij multi: qui corporis mortales exuuias cõtempſerunt, de anima tantùm ſoliciti: vt de Mæcenate legimus.

Nec tumulum curo, ſepelit natura relictos.

Et Vergilius introducit Anchiſen dicentem: *facilis iactura ſepulchri eſt.* Seneca inquit: Omnibus natura ſepulchrum de- » dit. Naufragorum idem fluctus qui expulit: Suffixorum cor- » pora crucibus in ſepulturam ſuam defluunt: eos qui viui cre- » mantur pœna funerat. Lucanus lib. 7. inuehitur in Iulium Cæſarem, qui iuſſerat Pompeianorum cadauera inſepulta relinqui.

Nil agit hac ira; tabes ne cadauera ſoluat,
An rogus, haud refert. placido natura receptat
Cuncta ſinu: & paulo poſt: *capit omnia tellus*
Quæ genuit: cælo tegitur qui non habet vrnam.

Cyrus quoque Perſarum rex, teſte Xenophonte, morti proximus filiis ſuis præcepit, vt poſtquam expiraſſet corpus

ſuum

ſuũ humo ſtatim mandarent, de pompa funebri, & ſumptuoſiore ſepulchro neutiquam ſoliciti: beatum ducens, corpus ſtatim reſolui in terram, vnde ortum duceret.

Maior tamen meliorque pars hominum exiſtimarunt ſemper eſſe infeliciſſimum ſepultura carere. Neq; certè corpus hoc terreſtre, licet infirmum caducumque ſit, omni honore indignum eſt. Cùm enim ſit animæ domicilium, & per id ipſa anima, tanquam per idoneum inſtrumentum, multa laude digna operetur, quæ ad Dei optimi honorem, & ad conſeruationem ſocietatis humanæ faciant, conſentaneum rationi videtur, vt id ab anima ſeparatum honorificè tumulo mandetur. Nihil enim ſtructura corporis humani præſtantius, nihil admirabilius videri poteſt. Si quis exactè contempl etur ſingularum partium compoſitionem & ſymmetriam, exiſtimabit ad eius ſtructuram concurriſſe omnes Diuinæ ſapientię theſauros. Nihil enim aptius, nihil perfectius formari poterat, ad recipiendam eam hominis partem quæ præcipua eſt, & Deo ſimilis, nempe animam, cuius imaginationes & conceptus, hoc corpus exequitur. Admiranda ſunt, ſi benè perpendamus, tot & tanta opera, quæ manibus hominum perficiuntur, ex quibus iudicium internum quale ſit clarè perſpicitur. Hinc Hermes Triſmegiſtus tradit Deum procreaſſe duo maximè admiranda, Mundum, in quo ſe exerceret & luderet per infinitas creaturas; & Hominem, in quo ſe oblectaret & delectaretur: quibus diuinitatis omnipotentia & bonitas manifeſtatur, vt enim mundus imago Dei eſt, ſic homo eſt imago mundi. Propterea Philoſophi hominem vocarunt μικρόκοσμον: Et Paulus hominis corpus templum Dei appellat: Neque vlla creatura inuenta eſt, quam DEI filius ſibi adiungeret, quàm homo. Nam Chriſtus ſeruator noſter Deus eſt & homo, ſicut homo eſt anima & corpus inſeparabiliter coniuncti. Deus enim animam creauit ad ſuam ſimilitudinem, quæ vnita cum corpore efficit hominem. Cumque verbum Diuinum cum homine fuerit vnitum, credendum eſt hoc corpus, quod hominis pars eſt, cum Chriſto ſuo capite reſurrecturum, & cum Deo vniendum eſſe. Æquum eſt igitur vt diſſoluto hoc homine, corpus ab anima ſeparatum ſingu-

ſingulari honore excipiatur, & ſepulchro aliquo tumuletur: quo moneat mentes viuentium eos mortales eſſe. Seneca exiſtimat monumenta ideo dicta, quod mentes hominum moneant ſuæ conditionis, & a metu mortis eos reuocent. Plato quoque ſolebat dicere præcipuum Philoſophiæ ſcopum in eo verſari, in perpetua mortis meditatione. Auguſtinus ſuper 2. lib. Regum cap. 2. vbi benedicitur iis qui Saulis corpus ſepeliuerant, ait: Corpori humano quicquid impenditur, etiam ſi id non fiat ad præſidium ſalutis, tamen eſt ad humanitatis officium. Et Varro indignatur Licinium quendam Auguſti tonſorem ſumptuoſo ſepulchro ad viam Salariam conditum, cum alii præſtantiſſimi viri eo carerent honore.

Marmoreo tumulo Licinus iacet: at Cato paruo,
Pompeius nullo. credimus eſſe Deos?

Abrahamus hunc honorem ſepulturæ adprobans, Geneſis cap. 23. prouidet de conditorio ſibi, vxori, poſteriſq; ſuis. Et in id monumentum (quod eius auus coëmerat a filijs Hemor) Iacobus in Ægypto moriens inferri cupiuit: Præcepitque filiis, vt poſtquàm eorum poſteritatem Deus liberaſſet a ſeruitute Ægyptiorum, & eos introduxiſſet in terram Cananęorũ (quã Deus promiſerat Abrahamo & ſemini eius) vt eius oſſa ſecũ ex Ægypto auſportarent, & conderent in ſepulchro Abrahami. Legimus Cimonem Miltiadis filium captiuum ſe reddidiſſe, & carceri incluſum, tantiſper dum pater ſepulchro mandaretur, quod à creditoribus impediri poterat: tanta fuit apud omnes populos ſepulturæ cura, vt nemo ea carere voluerit. Vnde Plutarchus in vita Lycurgi ſcribit: præceptum fuiſſe non minus alacriter pugnandum pro ſepulchris maiorum, quàm pro focis & aris. Quia apud omnes ſepulchra ſacroſancta iudicabantur, & inuiolabilia: vt teſtatur Plinius libro ſecundo cap. 65. Et in legibus duodecim tabularum ſcriptum eſt: Vbi corpus demortui hominis condas, locus ſacer eſto. Infeliciſſimi ſemper iudicati ſunt omnes qui honore ſepulchri deſtituerentur: Vnde Poëtæ fabulati ſunt defunctorum, qui ſepultura carebant, animas circa Stygiam paludem palantes & vagabundas errare cum

gemitu & mœrore triſtes,neque cymba Charontis excipi,vt ad quietem transfretarent,donec terra tumularentur eorum cadauera.vt apud Homerum legimus de Elpenore: & apud Vergil.6.Æneid. de Palinuro, qui ad Acherontem Æneæ occurrens hæc cum gemitu exclamat:

Nec ripas datur horrendas nec rauca fluenta
Tranſportare prius,quàm ſedibus oſſa quieſcant.

Et paulo poſt ſubiicit,

Eripe me his,inuicte,malis,aut tu mihi terram
Inijce.

Homerus quoq; Odyſſeæ 3.ait:Si Menelaus inueniſſet Ægyſtũ in domo fratris Agamemnonis, corpus eius expoſuiſſet feris deuorãdum,& canibus nocturnis:idq; omni honore ſepulchri priuaſſet,tanquam ſummum malum,quod defunctis & inimicis inferri poteſt. Vnde apparet ſepulturã vltimũ beneuolentiæ,ac pietatis eſſe officium,quod defunctis agnatis & amicis impẽdimus: quoq;viuentibus acquiritur conſolatio,& deſiderium abſentium quoquo modo leuatur,& imminuitur. Monumenta etiam non paruum ad virtutem ſtimulum præbent. Nam cùm ſuperſtites animaduertunt, viris laude dignis, & de republica bene meritis ſepulchrales honores tribui & conferri, ad eaſdem virtutes ſequendas non mediocriter excitantur & compelluntur.

At cùm ſepeliendi mortuos apud omnes populos receptus ſemper fuerit mos: non vna eademque ratio apud omnes fuit vſitata. Ægyptij (qui in religione Deorum fuerunt ſuperſtitioſiſſimi) corpora ſuorum mortuorum poſt lotiones, exenterationes, & expurgationes ab omnibus excrementis & immunditijs, & ijs omnibus quæ putrefactionem admittunt, ſi tenuioris eſſent conditionis, nitro ac ſale præparato totum corpus ſpargebant, ceraque tegebant,& ita ſepulchris mandabant. Qui verò erant locupletioris fortunæ, vt reges, principes & magnates,non ſolùm nitro lauabant,ſed integrũ corpus opobalſamo linibant, quod apud eos copioſum creſcebat: & vſq; ad hodiernum diem aliquot plantæ adhuc ſeruantur in hortis Sultani, in oppido Metanrea non procul à Memphi, quæ ſumma diligentia coluntur: & ſuccus qui

ex ar-

ex arbuſculis ferro inciſis, diebus canicularibus deſtillat, ad Othomannum Imperatorem, tãquam theſaurus exquiſitus, Conſtantinopolim defertur. Hoc balſamo, precioſiſſimiſque aromatibus præparata corpora munda ſyndone inuoluebantur, & ſepulchris marmoreis tegebantur: quæ vſque ad noſtra tempora ſeruata ſunt; & eruta è ſepulchris in Europam deportantur, ad medicorum vſum, qui ea Mumiam vocant: diuerſa tamen ab inuicem, prout balſamo vel leuioribus aromatibus olim ſunt imbuta, ita alia aliis præſtant: neque ſolùm apud Ægyptios id vſitatum fuit, ſed etiam apud antiquos Italos hunc morem ſeruatum animaduerſum eſt, nempe Hetruſcos qui ex Ægypto in Italiam nauigantes regnum tenuerunt apud Tyrrhenos & Ligures. Memini me audiuiſſe à clariſſimo viro Iulio Roſcio S. Mariæ Tranſtyberinæ canonico Romæ, ſuo tẽpore ad Arnũ ex fluminis inundatione detectum fuiſſe ſepulchrum, in quo inuentũ eſt corpus humanũ adhuc integrum & incorruptũ: in cuius concauitate liber erat literis hieroglyphicis notatus, cũ phiala aurea plena neſcio quo liquore oleaginoſo. Veriſimile eſt characteres illos continuiſſe aliqua myſteria ſacra ad ſalutẽ animæ defuncti conducentia. quemadmodum factitatum animaduertimus ab Ægyptiis, qui in concauitate thoracis mortuorum inſerebãt libros papyraceos, vel volumina corticũ arborũ, vel membranas characteribus hieroglyphicis plenas, cũ imagunculis gypſeis Canopi, Dei apud illos ſumma veneratione culti: quem proculdubio credebant placatũ & conciliatum ſacrificiis reddi propitium animæ defuncti. Eiuſmodi imagunculæ gypſeæ cyaneo vernice deſuper litæ ſeruantur multis in locis, in conclauibus principum: quales vidi olim duas Piſauri, vnam Rom in cõclauiæ Cardinalis Strozzæ, & alibi: adferuntur enim crebrò ad nos Alexãdria à mercatoribus qui illic negotiantur. Superioribus annis Luſitani quidã mercatores ex Ægypto in Hiſpaniam nauigantes cum mercibus, quas ex Aſia & Alexandria comportabant, tempeſtate acti ſunt ad littus Maſſilienſiũ: qui quia eſſent Hiſpanicæ factionis, eorũ naues à Præfecto vrbi retentæ ſunt, & merces fiſco regis adplicatę. Mercatores, vt hanc iacturã auerterent, ad

Henricum Galliæ regem huius nominis tertium ſeſe contulerunt, ſuppliciter rogantes, vt liberi cum nauibus & mercibus dimitterētur: mercatores ſe eſſe dicebant, nihil hoſtiliter geſſiſſe, ne cogitaſſe quidem, ventorum violentia ſe ad littus Gallicum compulſos, non voluntate, vtq; munuſculis leuioribus regis amicos & aſſeſſores ſibi conciliarent, ducem potiſſimum Epernonium, qui præcipua autoritate valebat apud Regem, cui obtulerunt ſtatuam Canopi elegantiſſimis characteribus hieroglyphicis circunquaque inſignitam. Eam ex Ægypto aduectam aſſerebāt, & repertam in corpore Mumiaco magni precij, quod à Proſultano ad Imperatorē Turcicum Conſtātinopolim miſſum erat. Statuam (quòd palmi longitudinem non excederet, & ex gypſo fragili eſſet cōflata) neglexit dux, militiæ potiùs quàm antiquitatum ſtudioſus, eamq; clariſſimo viro Petro Lepido Metenſi Regiorum negotiorum Procuratori (qui tunc fortè adſtabat) dono dedit, Lepidus verò mihi. Atqui eius ſtatuæ typum, Deo volente, inſeram poſtremo libro mearum antiquitatum, qui continebit inſcriptiones Gallicas, potiſſimùm Metenſes.

Funerum igitur horum præcipuæ ceremoniæ conſiſtebāt in lotionibus, conditura, pompa funebri, pullis veſtibus, & ſepultura: quibus ritè exactis orationes funebres declamabātur in laudes defuncti, & expiationes obſequiarū pro anima, ſacrificiaq; fiebant Plutoni Sūmano, & Dijs Manibus animæ tutelaribus, Proſerpinæq;, qui oēs dij erant inferni animarū potētes. Potiſſimū Dij Manes officioſè placabātur, qui à principio natiuitatis tribuebātur à Deo Opt. Max. cuſtodes animæ hominis recèns nati, vt eſſent eius tutelares, & obſeruatores omniū actionū per totam vitā, hortatoreſq; ad virtutē: poſt obitū aūt animam comitabātur ad Inferos, & eā ſiſtebant corā Iudicibus Minoe, Rhadamātho, & Æaco: quas ꝓ ratione virtutum, vel peccatorū anteactorum in vita, ſeueriſſimis pœnis puniebāt, vel quieti ęternę adiudicabant, apud Elyſios cāpos, ad quos mittebantur beatorū animæ. Nam, vt paulò antè diximus, hæc omnia tam curioſè obſeruabant, cōſiderantes futuram corporis reſurrectionē, quod ſimul cū anima potiturū eſt vita æterna. Ideo æquum eſſe videtur, vt reiectis omnibus

abuſibus,

abusibus, & superstitione, aliquid impendatur in sepultura mortuorũ, quod semper & vbiq; à pijs patribus obseruatum fuisse animaduertimus. Ethnici nullũ modum in his obseruãtes, hinc primã Idololatriæ desumpserũt originẽ. Ninus Assyriorum rex tertius, vt suis post mortẽ prouideret, ac eorũ memoriam ad posteritatẽ extẽderet, sepulchra Saturno Nẽbroto avo, patriq; Belo Ioui, Rheæ auiæ, & Iunoni matri splendidissima struxit sepulchra, sacrificia instituit, & ea omnia quæ ad pompas funerum pertinere videbantur: neq; his contẽtus, statuas, quæ mortuorũ similitudinem referrẽt, publicè erexit, templa illis struxit, & diuinos honores, sacrificiaque solemnia illis instituit: non tantùm propter memoriam defunctorum, sed vt aliquam consolationem adipiscerentur in dolore amissorum parentum, quorũ præsentia, auxilio, & tutela priuabãtur post eorum mortem. Diophantus Lacedæmonius lib. 4. antiquitatũ recitat apud Ægyptios fuisse Syrophanem Satrapam locupletissimũ, qui filium habuit vnicum successorẽ & hæredem futurum nominis & facultatum. Cuius morte tãto dolore & mœstitia cruciatus est, vt nihil omiserit intẽtatum, quod ad Iuuenis obsequias facere putaret. Mortui imaginem artificiosissimè elaboratã in medijs suæ domus penetralibus statuit, quã recentibus semper floribus redimibat, & alijs ornamẽtis sumptuosioribus. Eam deniq; iussit à suis domesticis coli & inuocari, & tanquã participẽ alicuius diuinitatis adorari: quiq; ex seruis aliquid admisisset, quod punitionẽ mereretur, si ad altare illius imaginis supplex cõfugisset, veniã consequebatur. Et hæc superstitio statim postea ad aliorũ Principum sepulchra & imagines trãsijt: vt monet Clemens Alexãdrinus in suo Protreptico: dum loquitur de sepulchro Acrisij, quod erat Larissæ. Et de Cecropis, ꝙ videbatur apud Atheniẽses. Tanti, certè, apud oẽs fiebat honos sepulturę, vt infelicissimi semper iudicati sint, qui insepulti relinquerẽtur. Ideo lex antiqua iubebat eos sepultura remouendos, qui sibi manũ intulissent. Qui sibi manũ admouerit insepultus esto. Et Barbari oẽs suorũ sepulchra sacrosãcta semper habuere: quod ab Epaminonda Thebano dici erat solitũ, Mortem sacram animo imperterrito subeundam esse, pro defensione patriæ, pro

ſepulchris maiorũ,pro aris & focis. Inuiolabilia apud omnes iubebantur maiorum ſepulchra. Leges duodecim tabularũ hoc expreſsè continebant. VBI CORPVS DEMORTVI CONDAS LOCVS SACER ESTO. Quod etiam Cicero lib.2. de legibus autoritate Pontificum ſancitum fuiſſe teſtatur. De hac re lege Plinium lib.2.cap.66.

Primum ſepulchrorum conſtitutorem,& funerũ curatorem hiſtoriæ perhibent fuiſſe Samothem, qui apud Gallos regnauit,& DIS Pater vocatus eſt,& Summanus, quaſi ſummus Maniũ: & Soranus à vocabulo σῶρος quod eſt ſepulchrũ: de quo lege Plin.lib.2.c.54.& Auguſt.lib.4.de ciuitate Dei.Is parentationum, & funerum ceremonias inter ſuos inſtituit. Ideo potens animarũ poſt obitum iudicatus eſt, diuinitatiſq; particeps,& Inferorũ rex,ad quos defunctorũ animæ deſcendebãt,cuius vxor Perſephone fuit,ſiue Proſerpina,quę à Romanis Libitina vocabatur:in cuius templo vendebantur,vel locabantur quæcunq; ad funera pertinebant: & Libitinarii dicebantur Veſpillones,& funerũ curatores.Plutarchus quęſtion.23. Licet Libitina eadem crederetur cum Venere:quæ natiuitatis & mortis erat procuratrix & promotrix.

Ægyptiis mos erat,quoties Rex è vita deceſſiſſet,corpus mortui ſyndone inuolutum deferre ad Acheruſam ſiue Stygem Paludem non procul à Memphi, vel vt teſtatur Seruius poſt Senecam,prope Sienem. Lacus enim erat limo craſſo & nigro plenus, carectis & harundinibus circunquaq; ſeptus, horridus& terribilis aſpectu:in cuius medio aſſurgebat inſula parua nomine Abatos.Cymba,qua eò traiiciebatur,ſecundũ Herodotum vocabatur βάρις: ſecundũ Græcos dicebatur ἱπ-βάτερα: nauta verò qui corpora ducebat Charon. & naulum ꝙ pro vectura ſoluebatur, δανάκη vel δανός. In illa inſula conueniebãt quadraginta iudices, ex integerrimis & incorruptiſſimis ſelecti,qui in hemicyclum ſedentes defuncti corpus ſibi proponi iubebant, & denudari; eiuſq; vitã exacta inquiſitione examinantes,& æqua trutina benè facta, vel peccata trutinãtes, iudicabant an ſepulturæ dignum eſſet honore, vel cõtra. Quæ ſententia non tantũ ad reges,verùm etiã ad omnes alios pertinebat.Si dignũ ſepulchro pronunciarẽt, tũ indicebatur

luctus

luctus publicus, per ſeptuaginta duos dies, quibus vniuerſus populus fractis veſtibus, & luto fœdatis capitibus triſtis ſedebat: templa omnia claudebantur, ſacra intermiſſa, & vacatio ab omni opere præcipiebatur: nemo interim thermis vtebatur, nemo balneis corpus immergebat: nemo vino, cibis coctis, vel quoquo modo præparatis veſcebatur, nemo lecto decumbebat, vel rei venereæ vacabat. Hoc enim tẽpore corpus regis per Pollinctores tractabatur, & præparabantur omnia quæ ad exequias erant neceſſaria.

Modus condiendi corpora apud Ægyptios tribus potiſſimũ modis fiebat, qui tamen omnes eò tendebãt, vt defuncti corpus à putredine vindicaretur & integrũ ſeruaretur. Corpus igitur poſt mortẽ exquiſitis lauacris accuratè lauabant, & abluebant omnes ſordes, ſi quę cõtractę eſſent ex morbo, vel alia ratione. Ea deinde munda cõmittebantur Pollinctorib., qui procurabãt euiſcerationes, euacuationes, & alia quę à cadauere propter putredinẽ erant eximenda. Hi primũ omniũ pręparatis ad hunc vſum inſtrumentis argenteis, vel aheneis, vel ferreis vncinis, & volſellis per narium cauitatẽ & meatus cerebrum extrahebant, vacuumq; cranium replebãt odoriferis & fragrantibus aromatibus. Poſtea cultello acutiſſimo, confecto ex lapide Æthiopico, ventrẽ inſcindebãt, & eximebant omnia inteſtina & viſcera, præter cor & renes: diligẽtiq; lotione ex vino Phœniceo abluebãt omnia interiora corporis, quæ replebant myrrha, cinamomo, caſia, & aliis precioribus balſamis, odoribus, & liquorib. putredinẽ & corruptionẽ prohibentibus: excepto thure, quod quia ad ſacra Deorũ deſtinatum erat, non exiſtimabant licitum eſſe, id applicare ad vſus funebres, vel etiã profanos. His peractis, cooperiebãt corpus totũ gũmi liquido cedri, & macerabãt ſale pręparato: totaq; hæc cõdiendi cura producebatur per dies triginta, vel ſexaginta, vel etiam 70. prout ſumptus exquiſitiores fiebant: & ad ſummũ luctus ſeptuogeſimo die finiebatur. Demũ cadauer faſcia xylina oblonga, & lata dimidium pedẽ inuoluebatur à capite vſq; ad pedes: poſtea includebatur ſimulachro ligneo, ꝙ defuncti formã exprimebat: feretroq; impoſitũ, vel lecto funebri, proponebatur ante ſepulchrũ cũ ſcripto, quod

omnia gesta mortui continebat: quæ quiuis obuius ex lege poterat taxare, impugnare, & accusare. Ex opposito stabant alii qui defunctum laudabant, & eius vitam recitabant coram sacerdotibus, qui præsentes aderant, arbitri & iudices eorum quæ proponebantur ab accusatoribus & defensorib. ita vt aliqui reges malę conuersationis in vita conuicti, sepulchri honore post mortem priuati sint.

Eundem modum seruabant in sepeliendis mulieribus: quæ si è vita decessissent forma integra, & ætate iuuenili, essentque nobilium & locupletum vxores vel filiæ, earum corpora non committebant vespillonibus ante quartum vel quintum diem, cùm putrescere & fœtere inciperẽt. Propterea quod compertum esset Vespillones iis corporibus fuisse abusos ad turpitudinem: De his legendus est Herodotus in Euterpe: Diodorus Siculus lib.2.cap.5.& Plutarchus in Symposio Sapientum. Nonnunquam cum aromatibus immiscebant gemmas, monilia, & alia eiusmodi, quibus maximè vsi essent dum viuerent. Addebant etiam aliquando libros Magicos & Chimicos, aut qui continebant totam vitæ anteactæ seriem: plerunq; characteres inserebant hieroglyphicos corticibus cedri, vel papyro, vel intestinis animalium mãdatos, vel sigilla metallica, clausa phialis crystallinis, aureis, argenteis, vel aheneis, vel etiam onychinis.

Plebeii eundem modum sepeliendi suos mortuos seruabant pro facultatibus vniuscuiusque: Nam corpora benè lota, & ab omnibus fecibus & excrementis expurgata nitro vel sale tegebant, & aromatibus minùs exquisitis & preciosis linibant, interdum melle, vel cera tegebant. Vnde fit vt Mumia illa, quæ ex Ægypto in Europam adfertur ad vsus Medicos, cum nihil aliud sit, quàm cadauera defunctorum condita, alia aliam longe superet dignitate & efficacia, prout balsami copia, & aromatibus preciosioribus constat. Non enim dignitas ex carnibus humanis censetur, sed ex aromatibus, quibus humana corpora tecta, & imbuta sunt. Vnde apparet ridendam esse ignorantiam eorum, qui hanc Mumiam dicãt esse cadauera mortuorum, qui suffocantur in desertis, incursu arenarum mobilium, quas venti agitant & aceruatim accumu-

cumu-

cumulant, & coaggerant in illis ſolitudinibus aridis & ſiticuloſis, imo non deſunt hodie chirurgi qui ex patibulis mēbra ſuſpenſorum detrahant arida & ſole torrefacta, quæ ad vſum ſuum ſine magno fructu adplicant. Certum enim eſt corpora principum & magnatum, in quorum funeribus tam precioſa impenſa ſunt aromata, multo plus efficaciæ habere, quàm plebeiorum, in quibus condiendis nihil præter ſal, mel, nitrū, vel ceram impenſa ſentiunt diligentes talium rerum & docti exploratores.

Iudęi eundē morem ſepeliēdi ſuos ſeruauerunt, ſed minùs exquiſitè. Nā, vt refert Strabo lib. 16, & Ioſephus vltimo Geneſis, corpora mortuorū lota priùs & expurgata tegebāt bitumine & aſphalte, ꝙ naſcitur in lacu Gomorrhæ. Iacobi Patriarchę corpus hoc modo curauit Ioſephus eius filius per dies quadraginta, leſſum celebrante Ægypto per dies ſeptuaginta.

Æthiopes, vt refert Diodorus, & Sextus Empiricus, ſuos mortuos in fluuios & mare demergebant, vt à piſcibus deuorarentur: potiſſimùm Ichthyophagi.

Macrobij, teſte Herodoto, corpora, defunctorum gypſo tegebant, priùs tamē lento igne exſiccata: quæ poſtea feretro vitreo includebant, & per annum integrum videnda omnibus exponebant: ijſq; proponebantur edulia, & omne ciborum genus, quibus in vita fuiſſent delectati: exacto tandem anno ea ſepulchro mandabant.

Scythas morem hunc habuiſſe refert Herodotus in Melpomene, vt quoties rex vel princeps moreretur, vna ex cōcubinis vel vxoribus, quam præter cæteras maritus adamaſſet, viua ſepeliebatur cum mortuo ſplendidis ornata veſtibus, & omni mundo muliebri: neq; id ſine contētione fieri erat ſolitum inter vxores vel concubinas, decertantes inter ſe cōmemoratione beneficiorū, & oſtenſione munerū, quæ à viuente acceperant amoris teſtimonia. Et hunc morem ſeruatū fuiſſe ſcriptores teſtātur, non ita pridem à Caicis Principibus oriētalibus. Cum vxore ſimul ſepeliebatur pincerna, coquus, ſtabularius, cubicularius, & curſor: qui ſoli in futura vita cum Principe habitare, & eadē beatitate fruiſci credebātur. Anno exacto poſt ſepulturam, quinquaginta ſelectiſſimos equos

ſtrangulabant, quibus totidem adoleſcentes imponebant: quos omnes affixos validis palis ſtatuebant tumulo altiore, quo defuncti Caici corpus ſepultum iacebat. Qui autem fortunæ eſſent tenuioris: corpora ſuorum mortuorum exenterata & præparata curru tecto circumuehebant, amicis & cõſanguineis ſequentibus funus quibus opiparũ adponebatur cõuiuium: ac poſtquam oẽs funebribus epulis eſſent ſaturati, tum demum corpus inhumabatur ſpectãtibus omnibus.

Indi antequam ad decrepitam perueniſſent ætatem, & morbis eſſent ſubiecti, incommodiſq; quibus anxium redditur ſenium, premerentur, ſuos maturè immolabant, & ſolẽnibus epulis poſt ſacra peracta in partes corpora mactata cõſcindebant, & comedebant, viri viros, & fœminæ fœminas. Qui autem inter illos Philoſophiam profitebatur, ſenex redditus publicè per præconem funebrem proclamari iubebat ſe paratum eſſe ab hoc imbecillo corporis ergaſtulo diſcedere, vt vita meliore frui poſſet: ideo rogabat omnes conuenire in deſtinatum locum, vbi ſtructa ingenti pyra, multa præfatus de immortalitate animæ, lætus & hilaris ſe in ignem præcipitabat præſente omni populo: quod ſpectante Alexandro magno factitatum eſſe legimus à quodam Calano Gymnoſophiſta Indo: qui ſine doloris vllo ſenſu viuus crematus eſt & ſub Auguſto Cæſare idem præſtitit Athenis quidam Zarmanotegas, qui ſpectante tota ciuitate ſe igni conſumendum vltro commiſit.

Iberi Colchidis prope Trapezuntem, ſuos vulturibus deuorandos præbebant, & oſſa humo tegebant, vt ſcribit Silius Italicus lib. 3. bellorum Punicorum. Iberos hos vocamus hodie Georgianos, vicini ſunt Armenijs, Chriſtianam ſequentes religionem, ſed Perſæ Scacho militantes.

Naſamones in Libya vel mortuos in mare demergebant, vel ſedentes arenis tegebant.

Hircani ſuos exponebant canibus ſepulchralibus, qui ad hunc vſum publicè alebantur, hanc rationem adferentes, quòd ex omnibus animalibus quæ cum homine conuerſantur, nullum eſt cane fidelius.

Græci, qui reliquas oẽs nationes ſcientiarũ cognitione, comitate

mitate & humanitate ſuperarunt, ſuorum mortuorum corpora cremabant: & oſſa quæ ſupererant collecta cum cineribus, vrnis vel alijs vaſibus incluſa cõditorijs & ſepulchris inſerebant: exiſtimantes id non abs re fieri: nam quod in nobis eſt diuinum, igneæ naturæ eſt, & ad altum tendit: ideo ignẽ exceptum facilius aſcendit ad cœlum, humi relicta parte ſui craſſiore, quæ terrenæ ſubſtantiæ conformis eſt, quod Lucretius hoc modo deſcribit:

Cedit item retrò de terra quod fuit antè
In terras: & quod miſſum eſt ex ætheris oris,
Id rurſum cœli fulgentia templa receptat.

Alij hac crematione quærebant in hoc mũdo ſubtiliorem purgationem animarum, quæ ſubmerſæ ſanguine & humoribus corporis, multum de ſua perfectione amittunt. Ideo Heraclitus ſcripſit æquum eſſe vt hæc corpora, quæ ex igne ſuum habent principium, in ignem reſoluantur. Thales tamen Mileſius cenſuit præſtantiùs eſſe hominibus terra inhumari, vt citò reſoluerentur in primam materiam, vnde ſuam habent originem. At conſtat comburendorum corporum poſt mortem conſuetudinem fuiſſe antiquiſſimam: vt patet in ijs Principibus qui ad Thebas cæſi ſunt: quorum cadauera ſolemnibus ceremonijs & apparatu cremata ſunt, excepto Capaneo, qui quia fulmine ictus fuiſſet à Ioue, propter inſultationem blaſphemam in Deum, tanquam execratio & anathema ſeparatim datus eſt rogo, in quem Euadne vxor, maritum ſingulari amore proſecuta, precioſis, ornata veſtibus & monilibus, inſilijt, & ſe in ardentem pyram præcipitauit, vt mariti funus honoraret, quod execratum alijs videbatur. Certum tamen eſt Græcos quoque ſuos mortuos ſepeliuiſſe integros: quæ inſtitutio à Cecrope (qui Ægyptius fuit apud quos corpora comburere nefas erat) ortum duxit, Poſtea is mos inhumãdi ad legislatores Solonem & Draconem tranſijt: qui legibus mandarunt terram coli debere, vbi mortuorum corpora ſepelirentur: vt eius ſuperficies non eſſet inutilis viuentibus, & interiora eius eſſent quaſi piæ matris gremium, in quod reciperet filios quos procreaſſet.

Romani hunc morem non ita priſcum habuerunt: Nam legimus Numam ſub Ianiculo ſepultum fuiſſe integro corpore. Et Ennius, de Scipione loquens, hoc illi ſcripſit Epitaphium:

Heic eſt ille ſitu', cui nemo ciui' nec hoſtis
Quivit pro factis reddere operæ precium.

Et Æneas dicitur ſitus & ſepultus ad ripam Numici, qui fluuius eſt Latij Ardeę vicinus, in quo Æneas ſubmerſus fuerat. Licet apud Feſtum legamus ex Agathocle Æneam ſepultum fuiſſe in Phrygia, in vrbe Berecynthia ad Nolum amnē, eiuſq; nepotem Romum in Italiam veniſſe, & Romam condidiſſe. Sed aliter ſentiunt Vergilius, Titus Liuius, & alij oēs ſcriptores.

Mos autem comburendorum corporum cœpit bellis ciuilibus ſub Sylla & Mario: quo tempore nullum ſæuitiæ genus in hoſtes, & contrariam factionem omiſerunt exacerbati ciues. Sylla ipſe Dictator Marij defuncti, & ad Anienem ſepulti corpus terra detrahi iuſſit, & eius oſſa diſpergi, vt inhumata iacerent. Ipſe verò Sylla rerum potitus, & iam ſenex, mortique proximus, veritus ne illi poſt mortem idem contingeret, quod in Marium patrauerat, teſtamento mandauit, vt eius corpus poſt obitum in cinerem redigeretur. De quo ita Plinius lib. 7. cap. 54. Primus ex Patricijs Sylla cremari voluit, ne illi idem poſt mortem contingeret, quod in Marium commiſerat: & reliqua. Titus Liuius tamen lib. 8. dum de Manlio Conſule loquitur, qui filium capite truncari præcepit, quòd iniuſſu Imperatoris cum hoſte manus conſerere fuerat auſus, ait: Spolijs contectum iuuenis corpus, quantum militaribus ſtudijs funus vllum concelebrari poteſt, ſtructo extra vallum rogo cremari iuſſit: Et id contigit ante Syllæ mortem annis fere ducentis & ſeptuaginta. Plutarchus in vita Numæ aſſerit regem teſtamento vetuiſſe, ne corpus eius poſt mortem combureretur: quod teſtatur comburendorum corporum morem communem fuiſſe tam apud Græcos, quàm apud Latinos: licet plurimi omnibus ſæculis voluerint ſepeliri integri, alij in cinerem redigi: quæ conſue-

consuetudo à Sylla dictatore durauit vsque ad Antoninos. Macrobius qui sub Hadriano vixit, scribit suo tempore morem cremandorum cadauerum ex maiori parte exoleuisse, de qua crematione lege Vergilium Æneidos 6. in sepultura Miseni: vbi morem conficiendi rogi ita describit:

Nec minùs interea Misenum in littore Teucri
Flebant, & cineri ingrato suprema ferebant:
Principio pinguem tædis, & robore secto
Ingentem struxere pyram, cui frondibus atris
Intexunt latera, & ferales ante cupressos
Constituunt, decorantque super fulgentibus armis,
Pars calidos latices, & ahena vndantia flammis
Expediunt, corpusque lauant frigentis, & vngunt:
Fit gemitus: tum membra toro defleta reponunt:
Purpureasque super vestes velamina nota
Conijciunt: pars ingenti subiere feretro,
Triste ministerium: & subiectam more parentum
Auersi tenuere facem: congesta cremantur
Thurea dona, dapes: fuso crateres oliuo:
Postquam collapsi cineres, & flamma quieuit,
Relliquias vino, & bibulam lauere fauillam
Ossaque lecta cado texit Corynæus aheno.

Apud Romanos hoc visitatum legimus in iustis mortuorum. Cùm æger animam ageret, & morti proximus extremum duceret spiritum, aliquis ex consanguineis aut amicis os ori admouebat, vt postremum vitæ halitum exsugeret; postea manu admota molliter illi comprimebat oculos, & claudebat palpebras & labia, vt mortis horrorem mitigaret, & oris distortionem corrigeret. Plinius lib. 11. cap. 37. hoc ideo fieri scribit, quòd oculi in homine primi moriantur: Neque æquum esset in hoc horrendo conflictu mortis cum vita, oculos videre pauenda deformitate miserãdos. Morientibus, ait, illos operire, rursumque in rogo illos patefacere Quiritium magno ritu sacrum est, vt neque ab homine supremum eos spectari fas sit, & cœlo non ostẽdi nefas. Mortuũ cadauer post obitum pollinctoribus cõmittebant,

& libitinarijs, qui id aqua calida diligentiſſimè abluebant, vnctumq; pro vniuſcuiuſq; facultatibus reſeruabant vſq; ad ſeptimum diem: poſtq; extremam acclamationem, aut rogo corpus imponebant, aut integrum ſepeliebant. Veſtimenta & tegumenta, quæ ad funera requirebantur in templo Libitinæ conducebantur, corpuſq; ſepeliēdum, ſi Plebeium eſſet, aut extremo ſupplicio affectum, Sandapila claudebatur, & à Sandapilarijs & veſpillonibus ſub veſperā deferebatur ad ſepulchrum cum funalijs, hoc eſt cum cereis, tædis, & facibus incēſis. Corpus autem defuncti pura ſyndone amiciebatur & tegebatur, feretroq; impoſitum efferebatur frequēti turba ſequentium cognatorum, amicorum, aut eorum qui inuitati eſſent ad funus, præcedentibus tubis, ſi grandis eſſet natu, aut fiſtulis lugubrè modulantibus ſi defunctus eſſet ætate iuuenili. Filij defuncti funus ſequebātur velato capite atrati: mulieres verò lineis albiſque veſtibus amiciebantur, vt ſcribit Plutarchus quæſtionum Romanarum 14. Tubæ peculiares his ceremonijs adhibebantur, quæ Siciniſtæ vulgò vocabantur. Magnus facum incenſarum numerus præcedebat & ſequebatur corpus: præferebatur imago cerea, quæ faciem defuncti exprimebat. Corpus verò mortuū lecto decumbebat tanquam ſomno ſopitum, velaminibus & linteis mundis contectum. Præcedebant Pontifices, Flamines, & reliqua ſacerdotum turba. Præferebātur imagines maiorum defuncti, inſignia, trophæa, coronæ, & reliqua ornamenta, quæ honorem funeris augere poterant. Proximus adſtabat Archimimus, qui mortui geſtus, mores, verbaque quantùm fieri poterat exprimebat. Poſtquam autem cadauer perlatum eſſet, in Campum Martium, aut in forum publicum, humi cum lectulo deponebatur. Tunc aliquis ex agnatione ſuggeſtum aſcendebat, vnde populo audiente habebat orationem funebrem, qua declarabat genus, virtutes defuncti, & merita in rempublicam, quicquid generosè, magnanimiter & fortiter egiſſet aut dixiſſet in vita. In hac pompa hymni decantabantur læti & canori, qui mortui laudes continebant. Alij ſubſequebantur qui flebili harmonia adſtantibus lacrymas eliciebant & eiulatum: idque fiebat potiſſimùm à mulieribus

lieribus, quæ funus comitabantur, vocabanturque Præficæ. Harum munus erat planctu & acclamationibus funebribus tristitiam mouere in animis sequentium. Et hæ post exactas omnes ceremonias alta voce exclamabant. I, LICET. hoc est absoluta sunt omnia, & iusta funeri reddita: Iam licet vnicuique domum reuerti. Tunc aqua lustrali & ramo oliuæ spargebant populum, & omnem turbam dimittebant, his verbis: Vale vale vale: nos te « ordine quo Natura permiserit sequemur. His peractis cor- « pus integrum sepulchro imponebatur, vel cineres in vrnas congesti cum ossium reliquijs conditorio adplicabantur, plerumque cum multis rebus preciosioribus, quibus in vita homo fuerat delectatus, aliquando phialæ vitreæ continentes amicorum lacrymas sepulchro inserebantur, vel vascula alia cum libaminibus lactis & vini: interdum etiam lampades oleo plenæ cum reliquijs imponebantur.

In obsequijs Principum & Magnatum ludi gladiatorij exhibebantur, & duella: conuiuiaque opipara præparabantur cognatis & amicis: ad hæc fiebant visceratioues quæ erant donaria carnium distributa in populo.

Aliæ quoq; funerum curationes fiebant apud Romanos: Vera funera dicebantur, quando mortuorum corpora ordine quem priùs descripsimus, aut cremabantur, aut sepeliebãtur, lessum ducentibus agnatis & consanguineis, amicisque pullatis, reliquiæq; cum cineribus vrnis insertæ claudebantur sepulchris: quibus imponebantur arulæ marmoreæ, vel columnæ, vel cippi, aut tabulæ, quibus inscribebantur epitaphia, & ad quæ quotannis coronæ ex floribus adplicabantur, vel vinum & liba sacrabantur, aut etiam victima cædebantur dijs Manibus, ex qua epulum funebre fiebat cognationi & amicis.

Funera alia dicebantur Indicta vel Censoria, quæ denunciabantur per præcones Censorum iussu. Ea autem erant, quæ selectiore pompa, ceremonijs, & sumptu maiore fiebant: quæque permittebantur non cuilibet sed ijs potissimùm qui potentia & autoritate inter suos præstabant,

bant, quiq; de republica erant benè meriti, vel qui maiorum gloria erant celebriores: dicebanturq; ſub aſcia fieri, & ſepulchra ſub aſcia dedicata, quę legibus non permittebantur plebeijs, vel inferioris conditionis hominibus: ne heredum facultates imminuerentur, & vt ſuperflui ſumptus à ciuitate, & republica benè conſtituta remouerentur.

Translatiua funera erant Plebeiorum tãtùm, & ea quibus nihil præter communem conſuetudinem adplicabatur: ſed tantùm corpore cremato, vel ſepulto, ſacrificium fiebat Dijs Manibus: & epulum funebre celebrabatur ex cæſa victima inter cognatos & curatores funeris, qualia fere omnia vulgaria fiebant.

Imaginaria alia vocabantur, cũ is, cuius efferebatur funus, in exteris ac remotis regionibus vita caſſus erat: illius aũt abſentis funus per imagines celebrabatur, quæ faciẽ mortuorũ præ ſe ferebant: & illi ſepulchrum honorarium (quod Græci κενοτάφιον vocant) conſtituebatur: vt Suetonius in vita Claudij adnotat: dum de Druſo eius patre loquitur. De hoc monumenti genere Vergilius tertio Æneidos ſcribit: vbi Andromaches mentionem facit, quæ Hectori priori marito parẽtat in Epiro, dum ex inſperato illi occurrit ſacrificanti Æneas ex Phrygia in Italiam nauigans.

Solemnes tum fortè dapes, & triſtia dona
Libabat cineri Andromache, Maneſq; vocabat
Hectoreum ad tumulum, viridi quem ceſpite inanem
Et geminas, cauſam lacrymis, ſacrauerat aras.

Loca interim quę à Põtificibus deſignabãtur ad ſepulchra, duplicia erant, vel dicebantur Gentilia, quę ad integram gentem, familiam, & conſanguinitatem pertinebãt, & in his ſine differẽtia omnes mortui ex agnatione ſepeliri poterant. Alia dicebantur familiaria, quę tantùm vni familię propria erant, neq; licebat cuiquam alij ex eadem gente ſine peculiari dono in ea inferri. Erant & alia Hereditaria, quę ad Heredes defunctorum, qualeſcunque eſſe poſſent, ſiue conſanguinitatis Iure, ſiue teſtamento lecti, tranſibant. Alia erant, quorum vſum heredibus demebant peculiari inſcriptione H. M. H. N. S. hoc eſt, hoc monumentum heredes non ſequitur.

Sepulchro-

Sepulchrorum nomina diuerſa leguntur apud autores. Dicũtur enim vel Sarcophagi, vel Sepulchra cum titulis, vel extra ſortem, vel ſtatuarum, vel militaria quæ erant cippi vel columnulæ concauæ, in quibus cineres locabantur: Vnde & loculi vocabantur cauitates illæ ſepulchrorum quæ continebant cineres cum oſſibus & reliquijs cadaueris. Polyandria dicebantur à Græcis loca ſepulturis deſtinata, quę cœmiteria vulgò nominantur, quòd in ijs iaceant & quieſcant multorũ corpora. Campum ſanctum vocãt Itali, Germani Gots acker/ hoc eſt agrum Dei, propterea quòd ſacer ſit & ſanctus, ab vſu ad quem ſelectus eſt.

Tumbam Galli vocant lapidem ſepulchralem, quẽ Græci τύμβον: à quo Tymbades veneficæ vocitantur, quæ frequentes ſint circa mortuorum ſepulchra, vt inde incantationibus & exorciſmis Manes eliciant ad Magica præſtigia.

Cryptæ & Hypogea ſunt ſubterranea loca, in quibus corpora defunctorum ſepeliũtur in templis vel cœmiterijs: qualia videntur plurima apud Gallos in ſacellis nobilium: ſunt enim cellulę fornicatæ, in circuitu loculos diſpoſitos habẽtes, in quibus corpora locantur. Conditorium appellat Iouianus Põtanus, quod eſt in eius ſacello Neapoli: cui eſt inſcriptum, AB HOC PONTANORVM CONDITORIO NE MAS NE FEMINA EX AGNATIONE ARCEATVR. In eiuſmodi locis concameratis & ſubterraneis fiebant Alueoli ſiue alueola, loculi ſiue loculamenta, arcæ, ſolia, vrnæ, & ollæ, quæ fiebãt ex coctili lapide, ex marmore, alabaſtro, metallo, ebore, iaſpide, porphyro, vel alia aliqua materia precioſa, prout ferebant locupletum facultates.

Lectus vel lectulus, feretrum & Sandapila, & capulus dicebantur, quibus corpus demortui in funere efferebatur.

Suggrundia antiquis vocabantur ſepulchra infantium, qui nondum attigerant diem quadrageſimum.

Coragium erant exequiæ virginum.

Exequiæ pompa erant illa dum funus efferretur.

Reliquiæ dicebantur cineres & oſſa mortuorum.

Conditum corpus erat cadauer mortui quoquo modo ſepulti.

DE APOTHEOSI.

SATIS ſuperque opinor, licet breuiter, ſuperiùs oſtendimus, qui mos fuerit antiquitus apud diuerſos populos ſepeliendi mortuos. Quorum pars maior reſurrectionē poſtremam expectantes, corpora defunctorum ita præparabant, vt ab omni putrefactione vindicata, videbātur poſſe integra reſeruari vſq; ad conſummationē ſæculorum: quando iubente Deo Opt. Max. animæ ſuis corporibus reſtitutæ ſimul fruentur æterna beatitate. Cuius opinionis fuerūt Indi Gymnoſophiſtę, Chaldæi, Ægyptij, Græciq; permulti: ſed potiſſimū Iudæi, qui hanc doctrinam acceperunt à pijs patribus, ſucceſſoribus Noe, Semi, & aliorum Patriarcharum, qui à Deo peculiariter edocti, ſcriptis tradiderunt hanc tam vtilem & ſalutarē doctrinam, & ad Chriſtianos eiuſdem fidei participes trāſmiſerunt. Multi tamen apud antiquos corporis huius imbecilli corruptibiles exuuias contēnentes, quod erat mortale & terrenum humo reſtituerunt, de anima tantùm ſolliciti, quæ ad Dei ſimilitudinem formata, poſt vitæ ſolutionem tanquam immortalis ad ſuum conditorem & principium reuertitur. Hinc factum eſt vt cremandorum corporum conſuetudo apud omnes recepta ſit: nempe vt per ignem purificatæ animæ, quicquid labis à terreno ergaſtulo (quo aliquandiu clauſæ, tanquam carceris cuſtodia difficili fuerant) contraxiſſe videbantur, id reſolutis in cinerem membris totum exuerent. At præter ea quæ in præcedentibus adnotauimus, alium Romani præcipuè modum obſeruauerunt in ſepultura ſuorum Principum: quos propter inſignia per totam vitam geſta, & egregia in rempublicam merita, diuinitatis participes eſſe crediderunt. Ideo ceremonijs exquiſitioribus, & magnificentioribus ſumptibus eorum funera procurauerunt: & eos autoritate publica, vnanimoq; omnium conſenſu inter Deos retulerunt, & Indigetes communi ſententia vocauerunt. Hæc conſecratio fiebat ſolemni apparatu: Congerebantur vndiq; donaria ex aromatibus, & precioſiſſimis odoribus, quæ ab amicis, conſanguineis, magnatibus & opulentioribus Populi Romani ciuibus, imo ab externis regibus & Princi-

& Principibus, cæterisq; populis Romano Imperio subiectis mittebantur: quæ simul extructo ad id altissimo tabernaculo ligneo diuersis peristromatibus purpureis clauatis, auroq; distinctis circunsepto, & alijs ornamentis excellentioribus referto, plenoq; siccis fomitibus, vnguentis, tædis, & alia materia arida, quæ facilè ignem conciperet, in vnum congerebantur: in hæc iniectæ flammæ, subitò rogum ingentem & odoriferam pyram excitabãt, qua absumebatur corpus defuncti Principis, spectãte Senatu totoq; Populo, faustis acclamationibus, & hymnis sacris celebrante nomen mortui. Cumque flammæ in altum exsurgerent, dimittebatur ex superiore tabernaculi conflagratione aquila, quæ simul cum fumo in altum eleuata, credebatur animam defuncti in cœlum deportare: vbi cum Ioue & superis recepta diuinitatem induisse putabatur: ac desuper in terras despiciens necessitatibus mortalium cõsulere & opitulari. Tum mactatis solemniter victimis per Flamines sacros, & sacerdotes ad sacra hæc destinatos, numen noui Dei incipiebat inuocari. Hunc cõsecrationis morẽ Romani mutuasse videntur à Græcis, qui suos quoq; Principes & Heroas cõsecratos inter Deos publicis ceremonijs referebant: diuinos illis honores tribuentes, templaq;, quæ Heroa appellabant illis statuentes. Et hanc consecrationem dicebant ἀποθέωσιν. De qua A. Prudentius in Augusto Cæsare:

Hunc morem veterum docili iam ætate secuta
Posteritas, mensa atq; adytis, & Flamine, & aris
Augustum coluit, vitulo placauit, & agno.
Strata ad puluinar iacuit, responsa reposcit:
Testantur tituli, produnt consulta Senatus,
Cæsareum Iouis ad speciem statuentia templum.

Hæc quia diffusè ac distinctè describuntur ab Herodiano lib 4. c. 2. in Apotheosi Septimij Seueri, placuit auctoris verba heic inserere, ad Lectoris delectationem. Mos, inquit, est Romanis consecrare Imperatores, qui superstitibus filijs, vel successoribus moriuntur. Quiq; eo sunt honore affecti, relati dicuntur inter Deos. Est aũt tota vrbe quasi luctus quidam festę celebritati promiscuus. Quippe vita functũ corpus ritu hominũ superstitioso funere sepeliunt. Sed certã imaginẽ defuncto

„ quàm ſimillimã fingunt,eamq; in Regię veſtibulo proponũt
„ ſupra eburneũ lectum maximum atq; ſublimem, veſtibus in
„ ſtratum aureis. Et quidem imago illa ad ægroti ſpeciem pal-
„ lida recumbit. Circa lectum verò vtrinq; magnã partem diei
„ ſedent,à lęua quidem Senatus omnis veſtibus atris amictus:à
„ dextera verò matronæ, quas virorum aut parentum dignitas
„ honeſtat.Harumq; nulla vel aurum geſtans,vel ornata moni-
„ libus conſpicitur; ſed veſtibus albis exilibus indutæ, mœren-
„ tium ſpeciem præbent.Hæc ita per ſeptem dies continuos fa-
„ ciunt, Medicis ad lectum quotidie accedẽtibus, inſpectum-
„ que velut ægrũ deteriùs ſe habere ſubinde pronunciantibus.
„ Dein vbi iam viſus obijſſe diem,lectum humeris attollunt E-
„ queſtris Senatorijque ordinis nobiliſſimi ac lectiſſimi Iuue-
„ nes:perque viam ſacram ad vetus forum deferunt, vbi Magi-
„ ſtratus Romani deponere imperium conſueuerant. Vtrinq;
„ autem gradus quidam ſunt ad ſcalarum ſimilitudinem con-
„ ſtructi:in quibus altera ex parte puerorũ chorus eſt, è nobiliſ-
„ ſimis atq; Patricijs:altera feminarum illuſtriũ,hymnos in de-
„ functum pæanaſq; canentium, verendo ac lamẽtabili carmi-
„ ne modulatos. Quibus peractis,tollunt iterum lectum,atque
„ extra vrbem perferũt in Martium campum:vbi quà latiſſimè
„ Campus patet,ſuggeſtus quidã ſpecie quadrangula lateribus
„ æquis aſſurgit,nulla præterquàm lignorum ingentiũ materia
„ compactus in tabernaculi formam. Id quidem interiùs totũ
„ eſt aridis fomitibus oppletum: extra autem intextis auro ſtra-
„ gulis, atq; eboreis ſignis,varijſque picturis exornatum. Supra
„ verò alterum minuſculum quidem poſitum eſt,ſed forma &
„ ornatu perſimile, portis ianuiſque patentibus. Tertiumque
„ item, & quartum ſemper inferiore contractius: ac deinceps
„ alia, donec ad extremum, quod eſt omnium breuiſſimum,
„ perueniatur. Poſſis eius ædificij formam comparare turribus
„ his, quæ portubus imminentes, noctu igne prælato naues in
„ tutas ſtationes dirigunt. Pharos vulgò appellant. Igitur lecto
„ in ſecundum tabernaculum ſublato, aromata & ſuffimenta
„ omnis generis, fructus, herbaſq;, ſuccoſque omnes odoratos
„ conquirũt,atq; aceruatim effundunt. Quippe neq; gens eſt,
„ neque ciuitas,neque qui honore vllo,aut dignitate pręcellat,
quin

quin certatim pro se quisq; suprema illa munera Principis ho- „
nori deferant. Vbi verò ingens aromatũ aceruus aggestus est, „
ac locus omnis expletus, tum circa ædificium illud adequitãt „
vniuersi equestris ordinis certa quadam lege ac recursu, mo- „
tuq; Pyrrhichio, numeroq; in orbem recurrentibus. Currus „
item circumaguntur incessi purpuratis rectoribus, qui perso- „
nas ferant Ducum omnium Romanorũ, Principumq; illu- „
strium. Quę vbi celebrata sunt, facem capit Imperij successor, „
eamq; tabernaculo admouet. Tum cæteri oẽs vndiq; ignem „
subijciunt: cunctaq; illico fomitibus illis aridis, odoramentis- „
que referta, igni valido corripiuntur. Mox ab extremo, mini- „
moq; tabernaculo, tanquã è fastigio quodã, simul cum subie- „
cto igni aquila dimittitur, quę in cœlum creditur ipsam Prin- „
cipis animam deferre. Ac iam ex illo vna cum cæteris Numi- „
nibus Imperator colitur. Hactenus Herodianus. Forma eius-
modi tabernaculorum videtur expressa in nummis aureis
Antonini Pij, & M. Aurelij. Aquilæ verò deportantis ad
Superos animam Principis defuncti figura cernitur in nu-
mismate Marci Aurelij Antonini aheneo: Et Faustinæ vbi
pro aquila pauo sculptus est: nimirum innuebant Augustæ
animã Prouidentia Iunonis (cuius ales pauus est) ad cœlestes
deportatam: Neque defuerunt adulatores qui Augusti ani-
mam se vidisse asseuerarent rogo funebri superuolitasse, tan-
dem aquilæ insedisse, & in altum euolasse. Eius Apotheosim
his verbis describit Dion Nicæus, in Augusto sub finem.
Postquam eiusmodi præcepta recitata sunt, funus effertur. „
Erat lectus ex ebore & auro factus, stratus atq; ornatus peri- „
petasmatis purpureis, atque auro intextis: subter quę tanquã „
in feretro corpus eius iacebat occultum. Ante omnia statua „
cerea vestitu triumphali videbatur, eaq; ferebatur ex Palatio „
ab ijs qui erant in sequenti anno Magistratus futuri. Deinde „
ex Curia altera aurea, Tertia curru triumphali vehebatur: „
subsequebanturq; statuæ Maiorum ipsius, atque propinquo- „
rum, qui è vita discesserãt, aut tantũ Cæsare excepto: propter- „
ea quòd esset in numerũ Heroum relatus. Ferebantur deinde „
statuæ Ciuium Romanorum, quicunq; Principatum vnquã „
tenuerant, capto ab ipso Romulo exordio. Sed & quædam „

„ Pompeij Magni statua ferri visa est. Aderant etiam omnes
„ Prouinciæ pictæ, atque nationes, quæ partæ ab eo fuerant,
„ & deuictæ. Post hæc lectus sistitur in Rostris, vbi solebat ha-
„ beri concio. De quo loco vbi Drusus legisset nonnulla, Ti-
„ berius Augustum pro Rostris, quæ Iulia nominantur, apud
„ Populum decreto Senatus laudauit. Tum qui lectum antea
„ ferebant, eundem tulerunt porta triumphali, vt Senatus de-
„ creuerat. Aderat autem Senatus presens, mortuumque pari-
„ ter efferebat. Aderant quoque omnes equestris ordinis, eo-
„ rumque vxores. Intererant Prætoriani milites, cæterique o-
„ mnes fere, qui tum in vrbe erant. Cùm esset impositus in ro-
„ gum extructum in Campo Martio, eum primò cuncti Sacer-
„ dotes circumeũt, deinde Equites, post ij qui Magistratu fun-
„ gebantur: postremò cæteri milites, qui erant in præsidijs Vr-
„ bis, concurrunt; præmiaq; victoriæ, quæ acceperant ob præ-
„ clara facinora, dum in eius exercitu militarent, in eum conij-
„ ciunt. Rogũ centuriones postea admotis facibus incendunt.
„ Is comburitur. Mox aquila ex rogo demissa, quasi animam
„ Augusti in cœlum ferret, euolauit. Peractis his rebus omni-
„ bus, cæteri abeunt. Liuia in eodem loco cum primarijs equi-
„ tibus mãsit dies quinque, ossaq; eius collegit, & sepeliuit: viri
„ in luctu fuerunt perpaucos dies, vt erat consuetudo. Matro-
„ næ cum decreto Senatus annum luxerunt. Ex his apparet
„ quantum fuerit antiquitus circa funera studium, quanta cu-
„ ra & sedulitate, quantisque sumptibus omnia impenderint,
„ quæ ad honorem mortuorum facere videbantur, & eorum
„ memoriam poterant ad posteritatem propagare.

Romani sua sepulchra circa vias regias vt plurimùm constituebant, additis tumulis & aris, quibus mortuorũ corpora tegebantur: Et hæc ornabant aliquando insignibus marmoreis, obeliscis, terminis, columnis, cippis, & pyramidibus prout ferebant vniuscuiusq; facultates. Extra pomœria tamẽ erigebantur hæc sepulchra: exceptis Regibus, Vestalibus virginibus, & Imperatore, qui triumphum erat adeptus. Ijs peculiari priuilegio concedebatur in Vrbe sepeliri, postquam eorum corpora extra vrbem fuissent cremata.

Sepulchrorũ forma diuersa fuit, pro vniuscuiusq; voluntate,

tate,aut facultatibus, proque inuẽtione artificum, qui marmoribus inſcidebãt diuerſa emblemata,ſigna deorũ,animalia diuerſa,aquilas,Sphinges,arbores,&alia eiuſmodi quibus conceptũ mentis ſuæ exprimebãt. Plerunq; etiã exſculpebãt ſtatuas defunctorũ vel nudas, vel veſtibus amictas, vel integras,aut pectore tenus:cuiuſmodi plurima videre poteſt Lector, tam in hoc ſecũdo volumine, quàm in priori iam edito.

Ex ſepulchris quę hodie extant omniũ ſumptuoſiſſimum judicari debet id quod ad portam S. Pauli propè montem teſtaceum circo Olympico Romæ: Pyramis enim eſt ex puro marmore cãdidiſſimo:quę vt inſcriptio indicat,C.Ceſtij ſeptemuiri Epulonum fuit Sepulcrum:opus abſolutum CXXX. diebus.Quidã exiſtimant non ſolum Ceſtij cineres in eo monumẽto reconditos fuiſſe,ſed locum fuiſſe cõmunem toti Epulonũ collegio. Erant enim Epulones ſacerdotes conſtituti à Pontificibus ad præparandas Epulas ſacras & conuiuia,quę celebrabantur in ludis exhibitis numinibus Deorũ. Eorum enim munus erat cœnas illas Pontificũ ꝓclamare & opiparè cõdire,maximè in Epulo Iouis.Quotieſcunq; autem aliquid omiſſum animaduertebant in his ferijs & ſolẽnitatibus: id ad Pontifices referebant, vt eorum conſilio & animaduerſione quicquid omiſſum eſſet, aut deprauatè factum in ſacrificijs aut ceremonijs religionis, id emendaretur, corrigeretur, & reduceretur in integrum. Græci hos Epulones vocabant φράτορας: genus hominum circa cupedias & condimenta magis occupatum,quàm circa rem diuinam.Nihil enim tractabant præter cibos,comminiſcentes quicquid ad benè curandam cuticulam faceret: paraſiti,coqui,& lurcones.

Eſt & aliud ſumptuoſiſſimum ſepulchrũ ad viam Appiam prope circũ ſiue Hippodromũ Caracallę,ꝙ forma rotũda inſtar turris ampliſſimæ ſtructũ eſt ex cãdido marmore:dedicatũ Cęcilię Metellæ vxori Craſſi;in cuius circuitu ſculpta ſunt boum capita diuerſa,cũ patinis ſacrificiorum:& ea turris vocatur Capo di Boue, Sed de his pauca diximus ſuperiore libro; ſicut & de Mauſoleo Auguſti Cæſaris,de Mole Hadriani,de Septizonio Seueri, & alijs. Colũnæ item illæ cochlides Traiani & Antonini Pij,quę adhuc Romę erecta ſũt integrę,

pro

pro ſepulchrorum ornamētis habitæ ſunt. Nam in ſuperiore earum parte ſeruabātur Imperatorũ cineres,ad quos aſcenſus patebat per gradus:de his duabus colũnis tractauimus in noſtra Topographia Vrbis Romæ. De Mauſoleo Auguſti ruinæ tantum reſtant ad Portam Flumētanam prope templum S.Rochi:cuius ſtructura erat ex latericijs rhombis,opere reticulato:pars exterior tecta erat marmore Pario condido: conſtagnationes quatuor videbātur,in quibus arbores frequētes erāt plantatæ, quæ ſua vmbra locum reddebāt amœniorem. Totumq; hoc ędificium altum fuit pedes CCCLXXV.cōtinebat in medio ſui areā, quæ in diametro habuit pedes CCLXV. Ab eius parte poſteriore lucus erat denſus & opacus, cũ porticu ſiue deābulacris: in Mauſolei ſummitate erecta fuit Auguſti ſtatua coloſſæa ahenea & auro perfuſa, de his omnibus nihil reſtat præter ruinas, & duos obeliſcos ex Thebaico ſiue ophite marmore,qui humi iacent fracti.

Quod ad obeliſcum illum Vaticanum attinet, factum ex ophite orientali duriſſimo, qui præter baſim longus eſt pedes $107\frac{1}{2}$. in parte inferiore latus ped. 12. min. 5. In ſummitate
1585. verò latus ped. 8. min. 5. Is ſitus erat in circo Caij & Neronis. Sed iubente Xixto ſexto Pontifice Maximo moles illa ingens lapidea ad templum Vaticanum poſita ſuo loco dimota eſt, opera Dominici Fontanæ Nouo comenſis Architecti noſtra ætate ingenioſiſſimi, qui conſtructis ad id opus admirandis machinis obeliſcum illum ponderantem libras 956148. è baſi ſua ſuſtulit, & humi illæſum ſummo omnium miraculo ſtrauit, iterumq; erectum tranſtulit in aream Vaticanam ante Pōtificis palatium, & in nouam erexit baſim,ex eius parte ſuprema ſublatus eſt globus ille aheneus deauratus, qui ſuperioribus ſæculis falsò creditus eſt C. Iulij Cæſaris cineres continuiſſe: ſed id experientia docuit falſum fuiſſe, nam in eo nihil fere pulueris repertũ eſt, præterquàm pauxillum, quod ſucceſſu temporis ab annis pluſquàm mille & quingentis contractum fuerat.Neque vllus inuenitur hiſtoriographus, qui vnquā ſcripto tradiderit obeliſcos olim erectos fuiſſe, vt ſuſtinerent vrnas vel cineres regum aut Principum,ſed ad ornamenta ſepulchrorum illuſtriorum adplicabantur,

bantur, aũt in circis, vel deorũ tẽplis: erantq; Soli ſacrati Plin. lib. 37. c. 8. ſcribit Mithrẽ Ægyptiorũ regem qui Heliopoli regnauit, primũ obeliſcũ poſuiſſe ſomnio monitum, quẽ Soli ſacrũ eſſe voluit. Hũc alij reges poſteri ſunt imitati maximiſque laboribus & ſumptib. alios excidi iuſſerũt, quos publicè ſtatuerũt. Sochis enim quatuor numero erexit, quadragenorũ & octonum cubitorum lõgitudine. Ramiſes (ſub quo Iliũ captũ eſt) aliũ poſuit quadraginta cubitorũ, itemq; ſecũdum longitudine vndecenis pedibus, per latera cubitis qutuor. Et capite ſequẽte addit Plinius, obeliſcũ Thebaicũ perfectũ fuiſſe opera viginti milliũ hominũ: quẽ dũ rex ſubrecturus eſſet, vereretur q; ne machinæ põderi nõ ſufficerẽt, quò maius periculũ curæ artificũ denũciaret, filium ſuũ adligauit cacumini: vt ſalus eius apud moliẽtes prodeſſet lapidi. Alios duos erexerunt Smarres & Eraphius ſine notis, quadragenũ octonũ cubitorũ. Ptolomæus Philadelphus vnũ poſuit Alexãdriæ octoginta cubitorũ, quẽ Nectabis rex exciderat. Alexãdriæ quoq; alij duo fuerunt in portu ad Cæſaris tẽplum quadragenũ duũ cubitorũ, quos excidit rex Meſphees. Sed magnus ille obeliſcus, quẽ Auguſtus in circo maximo erigi iuſſit, factus erat à rege Sẽneſerteo, cẽtum & viginti pedum & dodrãtis, præter baſim ex eodẽ lapide confectã. Qui autẽ fuit in Campo martio ab eodẽ Auguſto poſitus, quique adhuc hodie videtur in cellis ſubterraneis domorũ prope Doganam veterẽ, fuit nouẽ pedũ ſuperiore minor, à Seſoſtride rege exciſus: inſcripti ambo literis hieroglyphicis, rerũ naturæ interpretationẽ Ægyptiorũ opera Philoſophiæ continent: At hic poſtremus in Cãpo Martio poſitus eſt ad deprehendendas Solis vmbras, dierumq; ac noctiũ magnitudines, ſtrato lapide ad obeliſci magnitudinẽ. Cui Manlius Mathematicus in apice pilã auream addidit: cuius vertice vmbra colligeretur in ſemetipſam, alia atq; alia incremẽta iaculante apice. Hinc obeliſcorũ vſum cognoſcimus non ad ſuſtinẽdos cineres mortuorũ fuiſſe inuentũ, ſed ad ornamenta locorũ publicorũ, monumentorumq;: fuiſſeq; propriè Soli ſacros, ideo factos in ſpeciẽ radij Solaris.

De Sepulchrorum autẽ magnificentia decertarunt Ægyptij reges cũ omnibus totius orbis Principibus, vt tradit Herodotus in Euterpe. Cuius rei teſtimoniũ illuſtre perhibẽt in-

ſanæ illæ Pyramidum moles, quæ adhuc hodie ſpectantium miraculo in Ægypto, monte ſaxeo erectæ, diſtantes à Mẽphi ſex millibus paſſuũ, à Nilo verò quatuor millibus. Pyramidũ maximã Chemmis regis ſepulchrum trecẽta & ſexaginta hominũ millia annis viginti cõſtruxiſſe produntur. Tres reliquę factę ſunt annis ſeptuaginta octo, & menſibus quatuor. Quidam ſcripſerunt in cõſtructione tãti operis, in cepas, allia, raphanoſq; mille & octingenta talẽta fuiſſe erogata de ijs fuſiùs primo libro tractauimus, deq; earum altitudine & latitudine.

Ante has pyramides Plinius cap. 12. lib. 36. dicit eſſe Sphingem ex ſaxo naturali elaboratã & lubricam: cuius capitis ambitus per frontẽ centum & duos pedes colligit: longitudo eſt pedum CXLIII. altitudo à vẽtre ad ſummum apicem in capite LXII. Sub hac Sphinge corpus Amãſis regis ſitũ credunt.

Quin & Labyrinthũ in Ægypto fuiſſe à Peteſuco ſiue Tithoe rege inchoatum, & ab alijs regibus auctũ, nouiſſimeq; à Pſammetichi perfectum ferũt. Demoteles regiã fuiſſe Monetrudis dicit. Lycias ſepulchrum Mœridis: Alij ſacrũ Soli aſſerunt. Cuius ſtructuræ magnificentiam Plinius fatetur, non poſſe deſcribi, cum ſit in regiones atq; præfecturas (quas vocant Nomos) ſedecim diuiſa: nominibus earundem totidem vaſtis domibus attributis. Præterea templa omnium Ægypti deorum contineat: ſuperq; Nemeſes quindecim ædiculis incluſerit, pyramides cõplures quadragenarum vlnarum ſenos radice muros obtinentes. Feſſi iã eundo perueniũt ad viarũ illũ inexplicabilẽ errorẽ. Quin & cœnacula priùs excelſa, porticuſq; aſcenduntur nonagenis gradibus oẽs. Intus colũnę de porphyrite lapide, Deorũ ſimulacra, regũ ſtatuæ, monſtrificę effigies. Quarundam aũt domorum talis eſt ſitus, vt adaperiẽtibus fores tonitruum intus terribile exiſtat. Maiore autem in parte trãſitus eſt per tenebras: aliæq; ruſus extra murũ Labyrinthi ædificiorum moles, pteron appellãt. Inde aliæ perfoſſis cuniculis ſubterraneę domus. Ad huius ſimilitudinẽ Dędalus Athenienſis aliũ Labyrinthũ extruxit in Creta: ſed centeſimã tantũ portionẽ eius imitatus eſt, quę itinerũ ambages, occurſuſq; & recurſus inexplicabiles cõtinet, nõ breui lacinia millia paſſuũ plura ambulationis continentẽ, ſed crebris foribus inditis, ad fallẽdos occurſus, redeũdumq; in errores eoſdem.

Huius

Huius hodie nullæ ſuperſunt reliquiæ. Tertius in Lẽno fuit olim Labyrinthus Cretici ſimilis, colũnis tantũ centũ & quadraginta mirabilior: quarũ in officina turbines ita librati pepẽderunt, vt puero circũagente tornarẽtur. Architecti illũ fecere Smilus & Rholus, & Theodorus indigena. Quartũ in Italia ſibi extruxit ad oppidũ Cluſiũ Porſena rex Hetrurię ſepulchri cauſa lapide quadrato: ſingula latera pedũ lata tricenûm, alta quinquagenûm. Inq; baſi quadrata intus Labyrinthũ inextricabilẽ: quò ſi quis improperet ſine glomere lini, exitũ inuenire nequeat. Supra id quadratũ Strabo ſcripſit pyramides erectas fuiſſe quinq;, quatuor in angulis, in medio vna: in imo latę pedũ ſeptuagenûm quinûm, altę centũ quinquagenũ: ita faſtigiatæ vt in ſummo orbis ęneus, & petaſus vnus omnibus ſit impoſitus, ex quo pendeant excepta catenis tintinnabula, quę vento agitata, lõgè ſonitus referãt, vt Dodone olim factũ Supra quẽ orbem quatuor pyramides inſuper ſingulæ extant pedũ cẽtenûm. Supra quas vno ſolo quinq; pyramides: quarũ altitudinẽ Varronẽ puduit adijcere. Inſanũ hoc opus extruxit rex Hetruſcus, vt externorũ regũ vanitas ab Italis ſuperaretur.

Sed omniũ magnificentiſſimũ fuit illud ſepulchrũ Simandij regis Ægyptiorũ: q forma fuit quadrata, & ad omnia latera ęquali. Eius vnaquęq; facies habebat trecẽtos paſſus Geometricos: quorũ ſinguli cõtinent pedes quinque, circuitus igitur erat mille & ducentorũ pedũ. Introitus in id tã vaſtum ædificiũ patebat amplius. Erat enim latus pedes quadringẽtos, altus ſexaginta ſeptẽ. Poſtquã in interiorẽ ambitũ peruentũ eſſet, ſtatim occurrebat periſtyliũ exquiſitiſſimis columnis, & marmoribus conſtructũ, q interiorẽ areã circuibat latam vndique pedes octingentos. Columnæ ſignis diuerſorũ animalium variegatæ erant, altæ pedes viginti quatuor. Fornix autem ſuperior conſtructa erat ex immanibus lapidibus, incruſtata vermiculato opere (quod Moſaicũ vocamus) ex auro & cyaneis lapidibus diſtincto diuerſis aſteriſcis. E regione primi oſtij aliud ex oppoſito videbatur: ad cuius introitũ tres ſtatuæ coloſſeę erant erectæ, Mẽnonis opus admirãdum: quarũ media erat altiſſima, duę ad latera minores, ſed quę naturalẽ altitudinem longè ſuperabãt. In fronte huius ædificij maiuſculis literis inſcriptũ legebatur. SCIRE QVI SIM CVPIS? EGO SVM

SIMANDIVS REXREGVM: AT QVANTVS QVALISQ. FVERIM SI AVES COGNOSSE, QVOQ. LOCO CONDITVS, MINIMVM EX HIS QVÆ SVSPICIS OPVS PERFICE, ET SVPERA. Paulò vlteriùs alia ſtatua muliebris capite tiara velato, alta pedes triginta: quæ regis filia mater & vxor fuerat. Subſeqbatur aliud Periſtylium minus quidē priore, ſed luculentius magnificentiuſq;: in cuius ambitu ſculptę erant victorię triumphiq; magni regis contra Bactrianos. In medio duæ ſtatuæ coloſſeę videbantur erectę, totumq; id ędificium precioſiſſimis colūnis fulciebatur: atq; in ambitu ordine iucūdo diſpoſitæ erāt infinitæ imagines ex cedro & cupreſſo: quæ facies repræſentabāt Principum, & eorum qui in adminiſtratione legum & Politię fuerāt verſati. In receſſu ſecretiore imago Regis erat Deis cœleſtibus dona offerentis ex tributis, quę illi cōferebantur à diuerſis prouincijs & populis bello deuictis, & ſuę dominationi ſubiectis. Proxima viſebatur bibliotheca locuples & omnis generis ſcriptorū refertiſſima: ſuper cuius ingreſſum hęc legebātur. VERA HVMANI ANIMI MEDICINA. Circunquaq; Deorum Ægyptiorū pulchra ſerie imagines collocatæ erant. Paulo vlterius attollebatur ædificium ſumptuoſiſſimum: in quo viginti lectuli ad diſcūbendum diſpoſiti erāt, ſacri Ioui & Iunoni. Eoq; in loco corpus regis erat ſepultum: monumētum quo clauſum erat circulo aureo circundabatur, qui altus erat pedem ſemis: & in circunferentia continebat trecentos & ſexaginta quinque cubitos, in quo ſculpta videbantur aſtra omnia artificio ſingulari: is multis annis intactus ſeruatus eſt, donec in aduentu Cambyſis (qui omnia loca ſacra profanaq; polluit & diripuit, crudelibuſq; incendijs immaniter abſumpſit) hunc circulum cum alijs donarijs diripuit.

Sed de his ſumptuoſis monumētorū ſtructuris ſatis ſuperq; dictū eſt: ſupereſt vt pauca adijciamus, quę ad Epitaphia pertinēt: quorū numerus ferè eſt infinitus, tā in Gallia quā in Italia maximè Romę: nā in hoc ſcriptionis genere Romani Gręcos lōgè ſuperarūt. Ex qbus plurima lectu digniſſima lectori præbet hic liber, & qui priore prelo editus eſt. vnū tamē hîc addā quod mihi cōmunicatum eſt olim à doctiſſimo viro Claudio Coladonio Bituricēſi; quodq; ſuperioribus annis inuentum eſt in Gallia ad Soliacum oppidū Lemouicenſium: id tale eſt.

FLAGI-

FLAGITIVM MAXIMVM VIATORES
SCIRE SI VOLTIS HEIC SISTITE GRESSVM.
AC PRIMVM M. LVCIVS ET SARDICA HOC MARMORE CLAVDIMVR MISERI AMANTES.

QVI ET VNDE PROFECTI QVANDO HIC MEVS NON VOLT FAXO SCIERITIS. MIHI AFRICA HVIC ROMA PATRIA, CVIVS IN AMOREM INLECTA VRENTVR [O SI NON FVISSEM] DVM IVVENEM ROMAM CVM VICTORE EXERCITV SEQVOR REDEVNTEM TEMPESTATE ACTI SÆVA IN PIRATAS INCIDIMVS HEI MISELLE VAENIMVS AMBO NEGOTIATORI QVOIDAM: EGO GALLO QVI ME NOVIOMAGVM TRANSTVLIT: HIC NAVCLERO LVSITANO REMEX VT FVAT: QVO MINISTERIO! AH SCELVS! VNDECIM ANNOS APVD HOS ILLOSQVE FVNCTVS DVM PER MANVS [CEDO LVCI, SICCINE EST] DVM IN QVAM PER MANVS TRADITVS MVLTIS IN OBSEQVIVM CEDIT MISERRIME RVPTVS DEMVM......... NOCTE CONCVBIA ASSVLA CLAM EXIT IN LITTVS: TANTISPER PER SALTVS ET SYLVAS LIBER DONEC VAGVM IN VIA LATRONES CAPIVNT: A QVEIS POST DIVTINÆ LATROCINALIS SERVITVTIS LABORES EXANTHLATOS HERI MEI FILIO VEH DISTRAHITVR PER ORAM DALMATIÆ FORTE TVNC NAVIGANTI. EI FILIO CONIVX A PATRE DESTINABAR. QVOI REVERSO IPSA [VT FIT] OCCVRRENS BASIOLVM IMPRESSVRA: ATAT! LVCIOLVM MEVM PONE CVM SARCINVLIS SEQVENTEM INTVEOR, HÆREO COGITABVNDA SICVBI HOMONEM NORAM [ERAT ENIM VVLTV SQVALIDO CONTRACTOQVE MACIE] O DILECTAM MI QVONDAM FACIEM! MINIMO MINVS IN HVMVM LÆTITIA CONCIDI EXANIMIS. ATQVI RETINERE LABENTEM FESTINANS CORCVLVM INFIT MEVM. PAPE! QVÆ MOMENTO TVNC ADMIRATIO OMNIBVS! IVSSA AB HERO CVNCTA RETEXO ORDINE ANNORVM NOSTRORVM. EVAX, O PLAVDITE. MISERETVR HERVS. ET MEVM LVCIOLVM VOLT PATREM MI FAMILIAS DARIER. NVPTIIS DICTVS EST DIES. ADVORTITE. DVM ACCVMBITVR, PVER E PROXVMA VICINIA ARVNDINE [QVA IN ADIACENTIS HORTVLI ARBORE CONSIDENTEM AVEM INDIPISCERETVR] PER FENESTRAM INTRORSVM ARCV AD ACTA MALEDESTINATO ICTV [PROH DOLOR] MIHI EST MISELLO HVIC [FHODVM LVCI ADESTO NARRANTI] LACRVMÆ VERBA SORBILLANT] NOBIS IN ALTERIVS CONSPECTV VTROQVE CONVIVANTI VITAM PECTORIBVS TRANSFIXIS AVFERT.

HOC PVTO ME VOBIS SARDICA
VOLEBAT FARIER. ABITE.

At cùm heic Epitaphiorum fiat mentio, placet hoc loco quædam adscribere, quæ lectori, opinor, neutiquam displicebunt.

Romæ ad Pontem Iudæorum.

HOSPES QVOD DEICO PAVLVLVM EST.
ASTA ET PELLEGE.
HEIC EST SEPVLCHRVM HAVD PVLCHRVM
PVLCHRALI FOEMINÆ.

 NOMEN

NOMEN PARENTEIS NOMINARVNT CLAVDIAM.
SVON MARITVM CORDE DILEXIT SOVO.
GNATOS DVOS CREAVIT.
HORVNC ALTERVM IN TERRA LINQVIT.
ALTERVM SVB TERRA LOCAT.
SERMONE LEPIDO TVM AVTEM
INCESSV COMMODO.
DOMVM SERVAVIT. LANAM FECIT.
DIXI. ABEI.

Metis Mediomatricum: apud C. V.
Petrum Lepidum Procuratorem Regium.

AVL. SEMPR. ASPERNATI
FLAMINI DIALI
CONIVGI OPTVMO
BENEMERENTI
HECALE FLAMINICA
P. C.
BIX. ANN. XXCI.
M. IV. D. VII.
ET IVLIO MODESTINO
LEIB. B. M.
ET SIBI ET SOVEIS.

ÆMILIÆ SYR:
ADI. VIX. ANN. LII.
M. IV. D. IIX.
VETVRIA PRIMIGE-
NIA MAMMÆ PIEN-
TISSIMÆ P.

In domo N. V. Claud. Antonij Clereuantij hæc duo saxa videntur.

L. POPLIO APOLLINARI
VERNÆ SVO B. M.
ET IVL. FESTO LEIB.
QVIBVS IVS
OLLARVM DVVM
A PATRONO
CONCESSVM EST

TIB. SOSÆ
VICTORINÆ LIB.
CVI EX DECRETO
DECVR.
OLLA PVBLICE
DATA EST.

In eiusdem domo Copetij ad lacum Lemannum.

D. M.
PHILETI BRITTAI
ANNORVM XXIIII. DEFVNCT.
.... CLAVDIANVS
FILI VNICI ET PIISSIMI
B. C.
SVB ASCIA DED.

Versoij ad lacum.

D. M.
LAVR. RESPECTO IVRE
NI ERVDITO CAVSIDICO
BIS CIVI VALINSÆ
ET IOVIS TRIDEI VNC-
TO ANNORVM XVIII.
FILIO PIENTISSIMO
L. AVR. RESPECTVS
PATER PONENDVM CVRAVIT.

Camerti Vmbrorum oppido in Picentinis montibus inuenta est hæc inscriptio.

Ɔ. TIBVL. C. SEMPRONII F. MAM.

L. NEP. INFERNO PLOTONI TRICORPORI
OXORI CARIS. TRICIPITIQVE
CERBERO MVNVS MEVM FERENS
DAMNATAM DEDO ANIMAM ILLAM
QVÆ HOC ME CONDO MONIMENTO
NE OBRVTIS DOMVS LAPSV FILIIS SEX
QVOS P. SCIPIO PATRIIS
CAMERTIBVS A SALO ET LIBYA
INCOLVMES RESTITVERAT
INDESOLATA ORBITATE SVPERSIM
MISERA I. ANN. L. M. I. D. I.
HOR. SCIT NEMO. QVIETEM
POSTERI NON INVIDEANT.
QI SECOS. MANES
SENTVAT IRATOS. IALE IITA.
INFR. P. XX. IN AGRO P. XXXIX.

Non procul à Nouocomo iuxta Larium lacum.

L. CÆCILIVS L. F. CILO
IVL. VIR. A P.
QVI TESTAMENTO SVO HS. N. XXX. MVNICIPIBVS COMENSIBVS
LEGAVIT. QVORVM REDITV QVOT ANNIS PER NEPTVNALIA OLEVM
IN CAMPO ET IN THERMIS ET BALINEIS OMNIBVS QVÆ SVNT
COMI POPVLO PRÆBERETVR T. F. I. ET
L. CÆCILIO L. F. VALENTI. ET L. CÆCILIO L. F. SECVNDO
ET LVTVLÆ F. CONTVBERNALI.
ÆTAS PROPERAVIT. FACIENDVM FVIT. NOLI PLANGERE MATER
MATER ROGAT QVAMPRIMVM DVCATIS SE AD ILLOS.

Labelli oppido Apuliæ.

P. LARTIVS P. F. BROCCHVS
LARTIA HORREA BONEIS PROBATA.
INVEISA SVM A NVLLA PROBA.
PARENS DOMINEIS SENIBVS.
HVIC AVTEM OBSEQVENS. ITA
LEIBERTATE ILLEI ME: HIC
DECORAT STOLA ET PVPVLA.
ANNOS VIGINTI OPTIMI
DOMVM OMNEM. SVPREMVS
FECIT IVDICIVM DIES. MORS
ANIMAM ERIPVIT. NON VITÆ
ORNATVM ABSTVLIT. EPIRVS CHILO
VIAT. PR. PL.

Beneuenti oppido Hirpinorum.

D. M.
I. SCENNI ANNEI AFRICANI
FIL. DVLCISSIMI. QVI VIXIT ANN. XII.
M. VIII. DIES X. PARENTES INFELICISS.
AMISSIONE EIVS PERPETVIS TENEBRIS
ET QVOTIDIANA MISERABILI
VLVLATIONE DAMNATI.

Ibidem.

T. NONIO MARCELLINO V. C. COS. COP.
PATRONO DIGNISSIMO OB INSIGNIA BENEFICIA

QVIBVS LONGA POPVLI TABEDIA SEDAVIT.
VNIVERSA PLEBS BENEVENTANA
CENSVIT PONENDVM.

Patauij: pars hæc tabulæ marmoreæ videtur cum hoc inscriptionis fragmento.

INFERENDI IN AREA. HVMANDI. SEPELIENDI IVS
POTESTASQVE ESTO. VT HVIC AREÆ QVAM EGO DEFINII
ET A FRONTE MACERIÆ DVXI. ET TITVL. POSVI
VLTRA EAM AREAM ET MACERIAM IN FRONTE IN AGRO
VERSVS LATE PED. X. RETRO VSQVE AD CANABETVM
HVIC AREÆ CEDIT. IN QVA PEDATVRA VSQVE HVMARI
NEQVE TVMVLVM FIERI VOLO. VT HABEAT
EA AREA ET A LATERE ACCESSVM SVVM.

EIVSMODI sepulchralibus inscriptionibus plena est Italia, cęteræq; regiones vicinæ, ad quas Romani colonias miserunt, vel suo imperio subiectas tenuerunt. Quas omnes recitare in immensum opus extenderetur. Sufficiat Lectori paucula quæ hic inserui legisse. Ego Deo volente librũ peculiarem editurus sum, quo continebuntur huius materiæ inscriptiones diuersæ, cum suis signis & marmorum forma. cuiusmodi duos hos Romanarum inscriptionum publicaui: At ne prolixior videar, molestiamque legentibus ingeram, claudam tractatulum hunc breuem duobus Epitaphijs iucundis, & lectu non indignis. Quorum primum repertum est Brixiæ vrbe Transpadanæ regionis. quod tale est.

D. M.
QVI ME VOLENT. VALETE
MATRONÆ MATRESQVE FAMILIAS
VIXI. ET VLTRA VITAM NIHIL CREDIDI.
ME VENERI ALVMNÆ ADDIXI
QVOS POTVI PELLEXI FILTRIS ET ASTV
VIRO HVMATO NON VIDVA FVI.
NEC MARITÆ NOMEN ADEPTA.
QVÆSO NON INVIDETE.
PORTIA FAMILIA EST VENERIS DOMVS.
ILLICIVM CVPIDINVM.
CAVE VIATOR NE ME DIV CALCATAM CALCES.

Romæ legitur Epitaphium Mulæ P. Crassi.

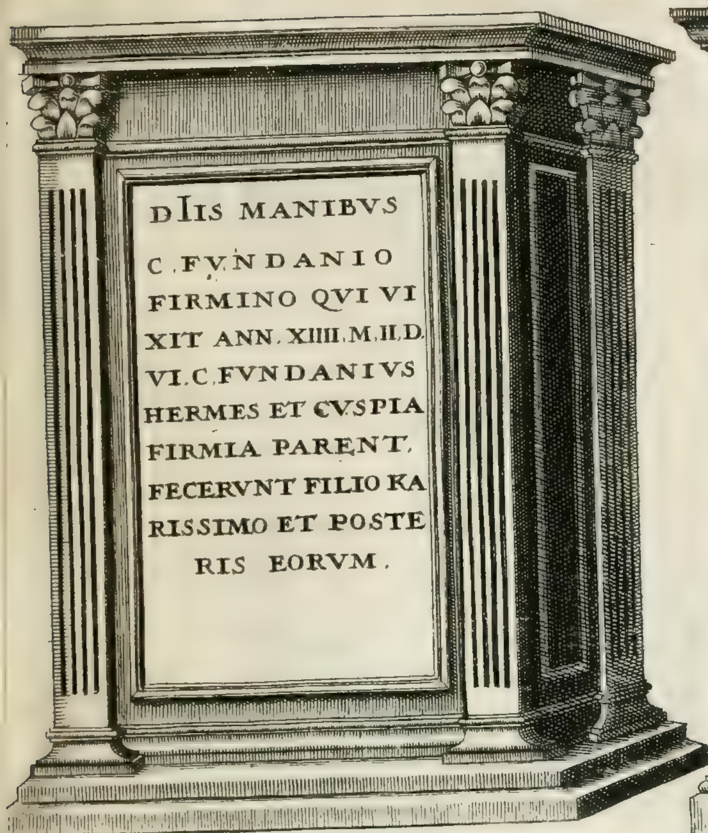
D. PEDIBVS SAXVM.
CIVCIÆ DORSIFERÆ ET CLVNIFERÆ.
VT INSVLTARE ET DESVLTARE COMMODETVR.
PVBL. CRASSVS MVLÆ SVÆ CRASSÆ BENEMERENTI
SVPPEDAMENTVM HOC CVM RISV POSVIT
VIXIT ANNIS XI.

FINIS.

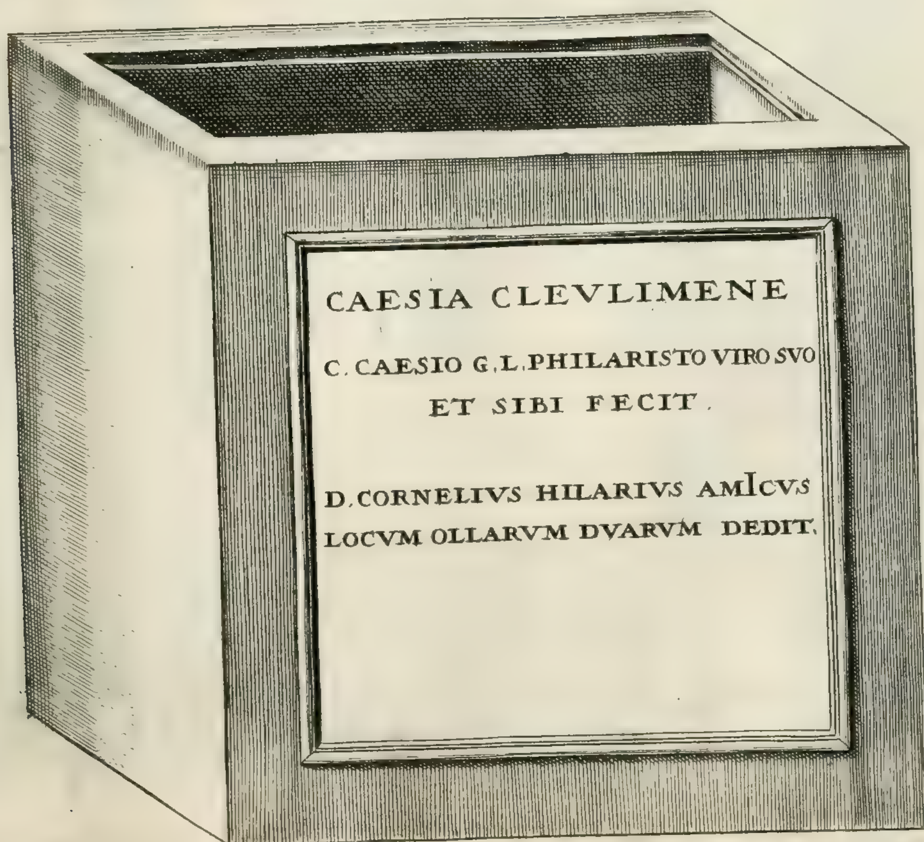
DIONYSIVS
GOTHOFREDVS
I. C.
POSVIT.

QVOD H B H AEVITERNAE
SENECTVTEM SATVRNIAM
A DIS MANIBVS INVIDIA
SACRA OCCVLTAM
QVOESITAM DIV ET IREPERTAM
MVLTIS SAECVLIS
HERCVLEO LABORE
MANIBVS EORVM AVLSAM
IANVS BOISSARDVS
AEVITATIS ANTISTES
RELIGIOSISSIMVS RESTITVIT
OLLI IANO BOISSARDO
SATVRNIA SENECTVS
H B H AEVITERNA
DVLCISSIMI FOEDERIS
ET CONIVGII MEMORES
H B HN IN SENECTA
SENECTAM IN H B H
MERITISSIMVM PRAEMIVM
MEMORI DEDERE.

DIIS MANIBVS
C . FVNDANIO
FIRMINO QVI VI
XIT ANN. XIIII. M. II. D.
VI. C. FVNDANIVS
HERMES ET CVSPIA
FIRMIA PARENT.
FECERVNT FILIO KA
RISSIMO ET POSTE
RIS EORVM .

DIS MANIBVS
P, MARI, TERIS,

CAESIA CLEVLIMENE
C. CAESIO G. L. PHILARISTO VIRO SVO
ET SIBI FECIT .
D. CORNELIVS HILARIVS AMICVS
LOCVM OLLARVM DVARVM DEDIT.

G . S

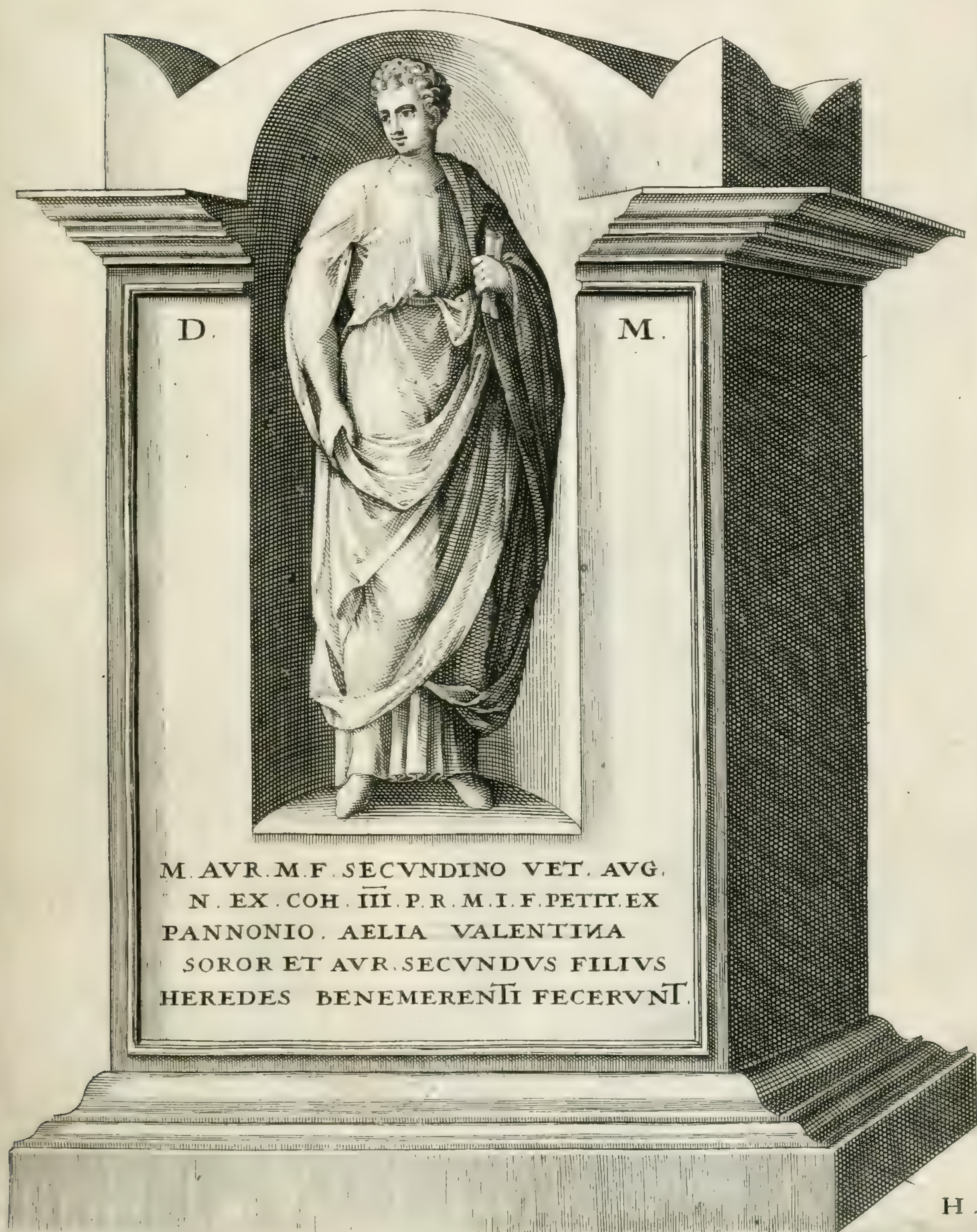

M. AVRELIO M.F. SEVERIANO PREF. VRB.
M. AVR. SYNTYCHVS FILIVS ET
FLAVIA NICE PARENTI OPTVMO
FECERVNT VIX. A. L. M. III. D. I.
ET IVLIAE ZOSIMAE LIB. ET HYLLO.

In domo Cardinalis Medichini translatum Tibure

B. 56.

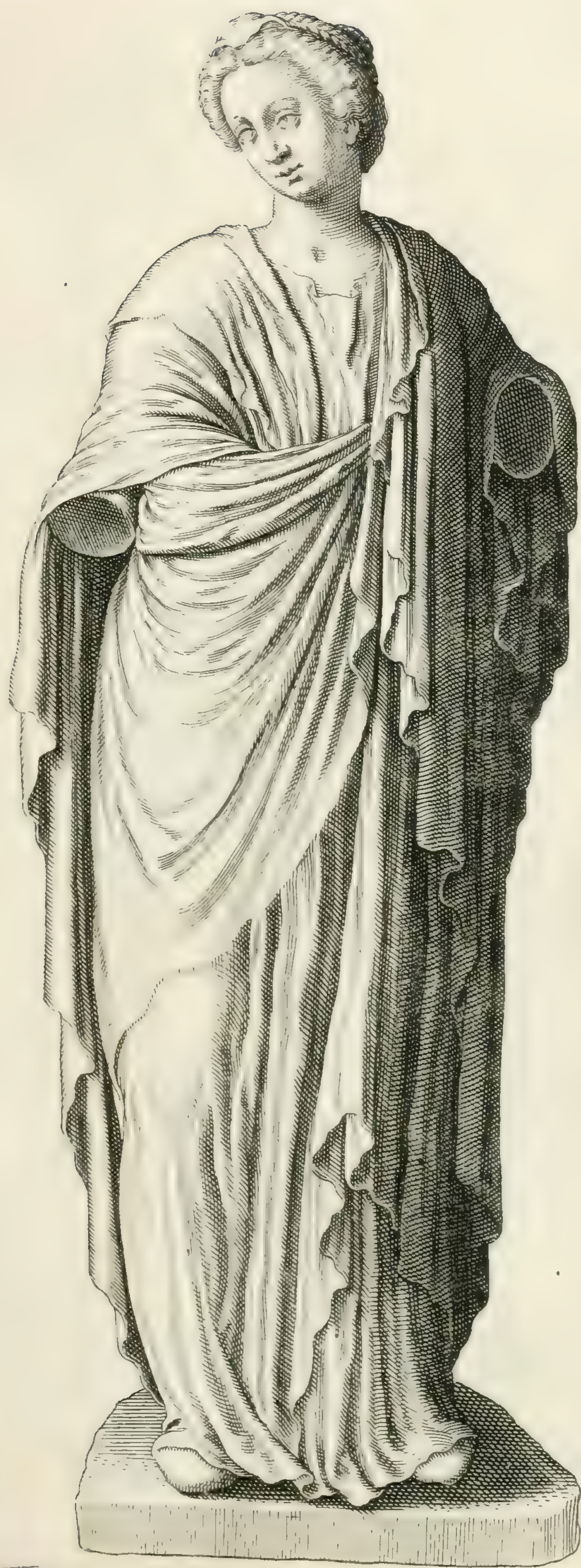
In palatio Cardinalis Medichini Tybure Romam adportatum.

H.

In domo Titii Celsi

B. 62.

I. 2.

Apud Titum Celsum

A. 63.

ΗΡΑΚΑΗΤΩΙ ΜΟΥCΑΓΗΤΗΙ
ΜΗΝCΦΙΑΟC.

I. 3

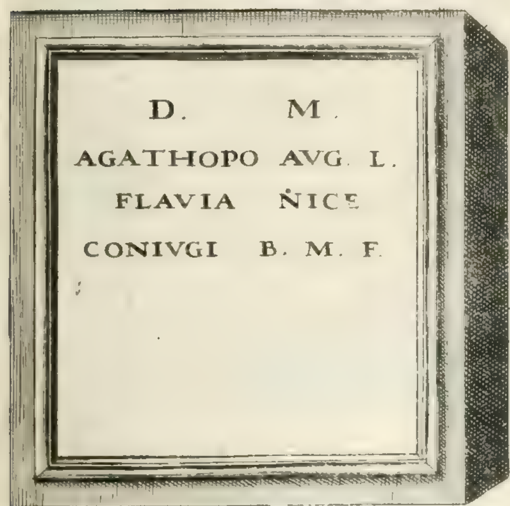
In Quirinali.

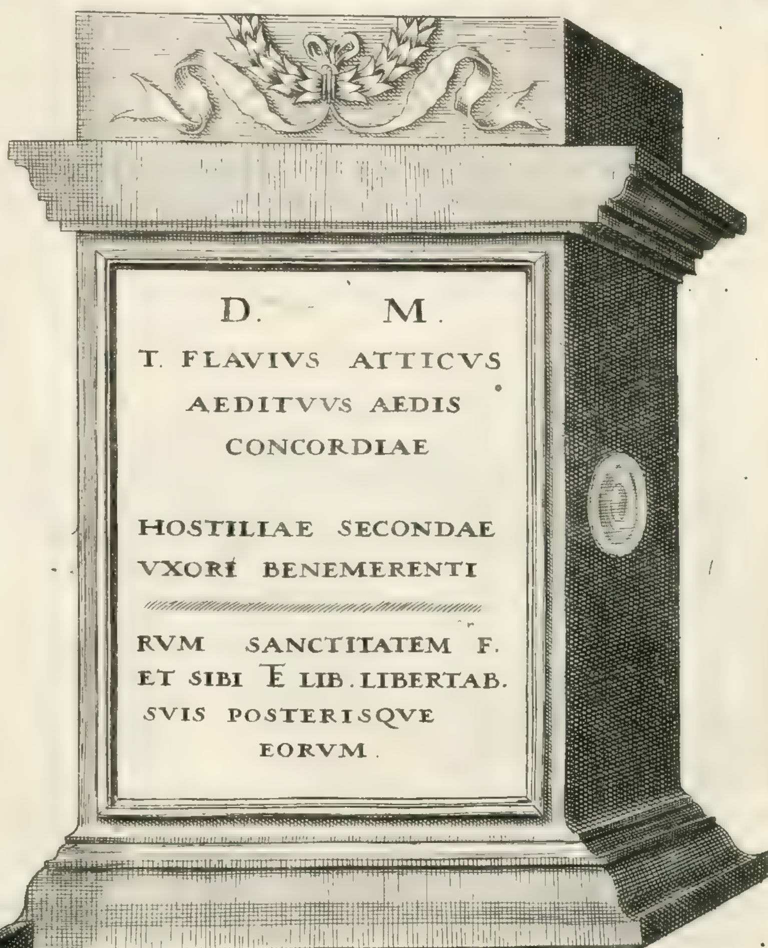
In area domus Carpensium hortorum

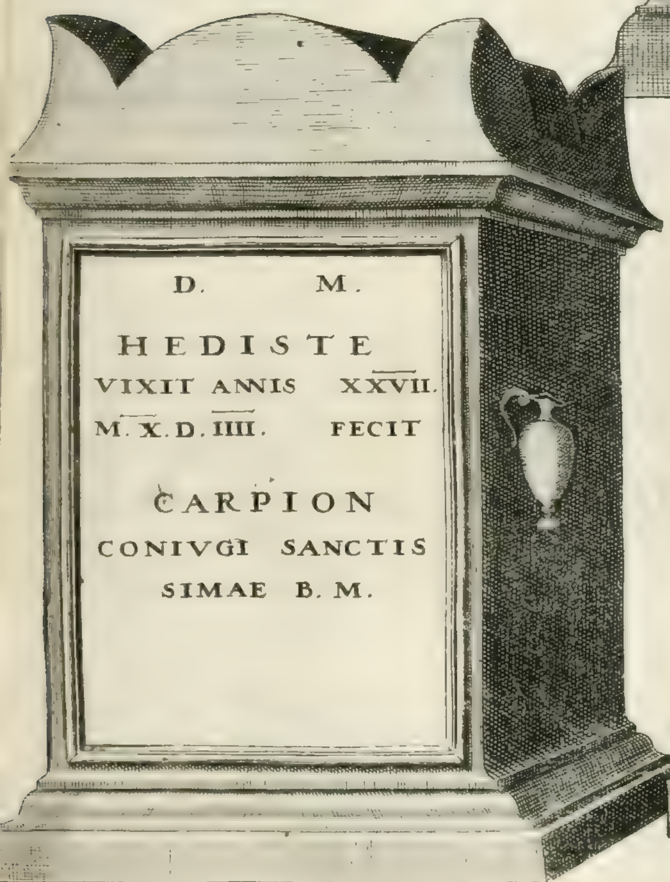
Sub Statua Serapis.

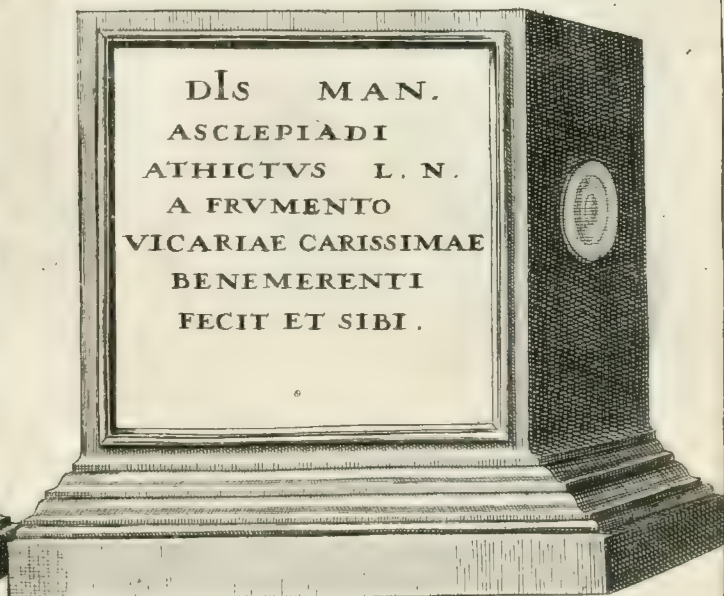

In hortis Carpensibus.

D. M.
M. AVRELIVS AVGG. L. SECVNDVS
SEVIVVS FECIT SIBI ET CAELIAE MARCELLINAE
CONIVGI SANCTISSIMAE ET SECVNDO FILIO
DVLCISSIMO Q.V. A. VIIII. M. III. D. X. ET LIBERTIS
LIBERTABVSQVE POSTERISQVE EORVM.

IN FR. P. XVI. S. IN AGR. PED. XVIII. ET ANTE FRONTE.
LAT. PED. X.

In hortis Carpensibus.

ATTALVS TI. AVGVSTI.
SIBI ET

VENVVIAE POSTHVSAE SVAE.

DEO HERCVLI
COMITI ET
CONSERVATORI
DOMINORVM
NOSTRORVM.

DIS MANIBVS
FLAVIAE ATHENAIDI
APOLLONIVS
IMP. DOMITIANI AVG.
GER. SER. PECVL. ET
FLAVIA PALLAS PARENTES
FILIAE CARISSIMAE FECER.

VIXIT MENSIBVS VII DIEB XVIII.

D. M
C. ANNIO VALENTI
VET. EX NVM. FRVM
LEG. IIII. FL.

C. ANNIVS HERACLA
FECIT PATRONO B. M ET SIBI
ENANNIAE PRIMIGENIAE
VXORI ET LIBERT. LIBERTABVSQ.
SVIS POSTERISQVE EORVM

H. M. D. M. A.

DIS MAN
C. FICTORIO
VASCVLARIO
FICTORIAE PYTHVSAE
MATRI
C. FICTORIO C. FATICO
LEG. III GALLICAE
FRATRI VIX. ANN. XXV.
FICTORIA C. F.
ATTICILLA PARENTIB.
SVIS FECIT.

PITHECAE L.
HILARO DIVI AVG. L. ET
DOMITIAE ATHIS

PATRONI

IMP. CAES. IMP. CAES.
L. SEPTIMI SEVERI
PII PERTINACIS
AVG. ARAB. ADIABEN.
PARTHICI MAXIMI
FORTISSIMI FELICISSIMI
PP. FILIO
M. AVRELIO ANTONINO
PIO FELICI AVG.
TRIB. POTEST. III.
PROCOS.

TIBICINES ROMANI
QVI SACRIS
PVBLICIS PRAESVNT.

In domo Card: vallæi in diambularris superioris domus Sub Statua Neptum B. 68.

TERENTI VI C. CL. ANTERO
LVMINARIVS VIVOS SIBI ET
TERENTIIS HILARO ET EPAPHRODITO
PATRONIS
CAECILIAE C. L. CHIAE VXORI
RENTIAE L. MVSAE LIBERT.
ET HOC Ɔ HILARO MVSAE FR.

D. M

ATTILIO KA
RO FILIO
DVLCISSIMO
ATTILIVS
EVTRAPELVS
PATER F.

D. M

IVLIA PATHV
SA QVAE VIX.
ANN. XVI. MENS.
II. DI. XXIIII.
MARTIA DORCAS
FILIAE INCOMPA
RABILI F.

In hortis Carpensibus.

HERCVLI PLACIDO
IABOLENVS AVG. LIB. D.

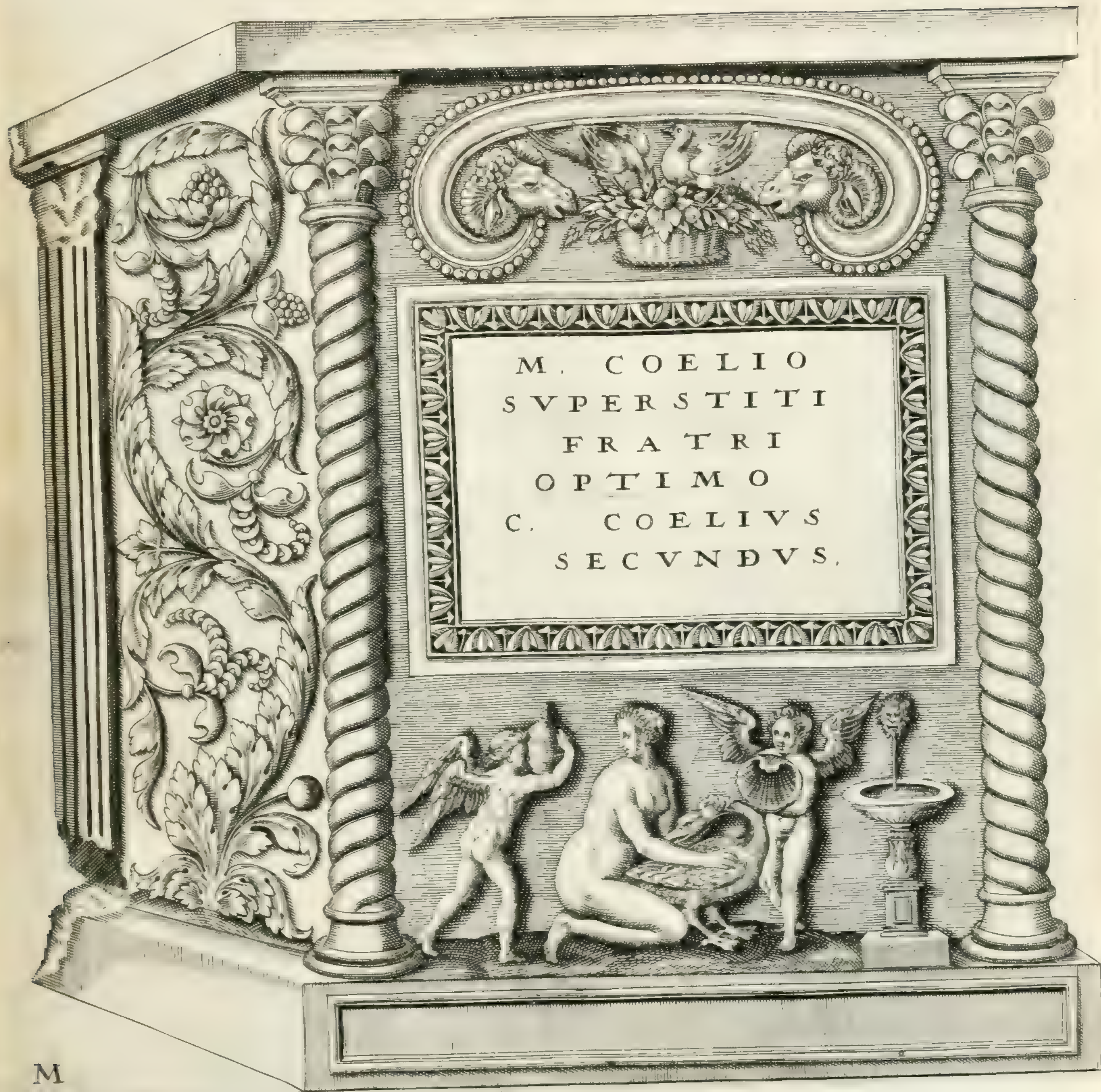
In hortis Carpensibus super porta qua' desenditur ad fontem

ET SECVRA QVIES ET NESCIA FALLERE VITA.

CN. CALPVRNIVS
CN. F. PISO

QVAESTOR PRO P. R. EX S. C.
PROVINCIAM HISPANIAM
CITERIOREM OBTINVIT.

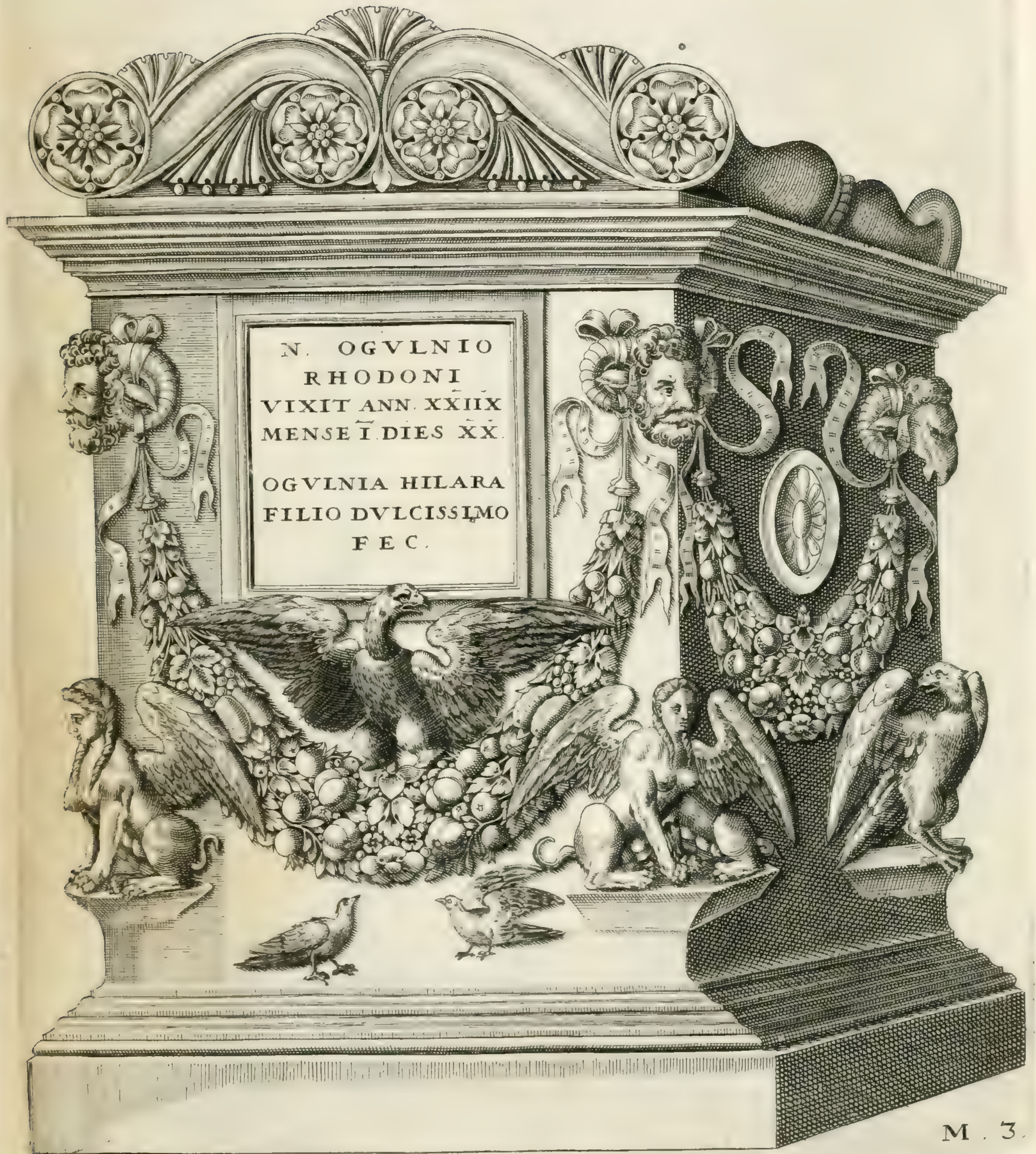

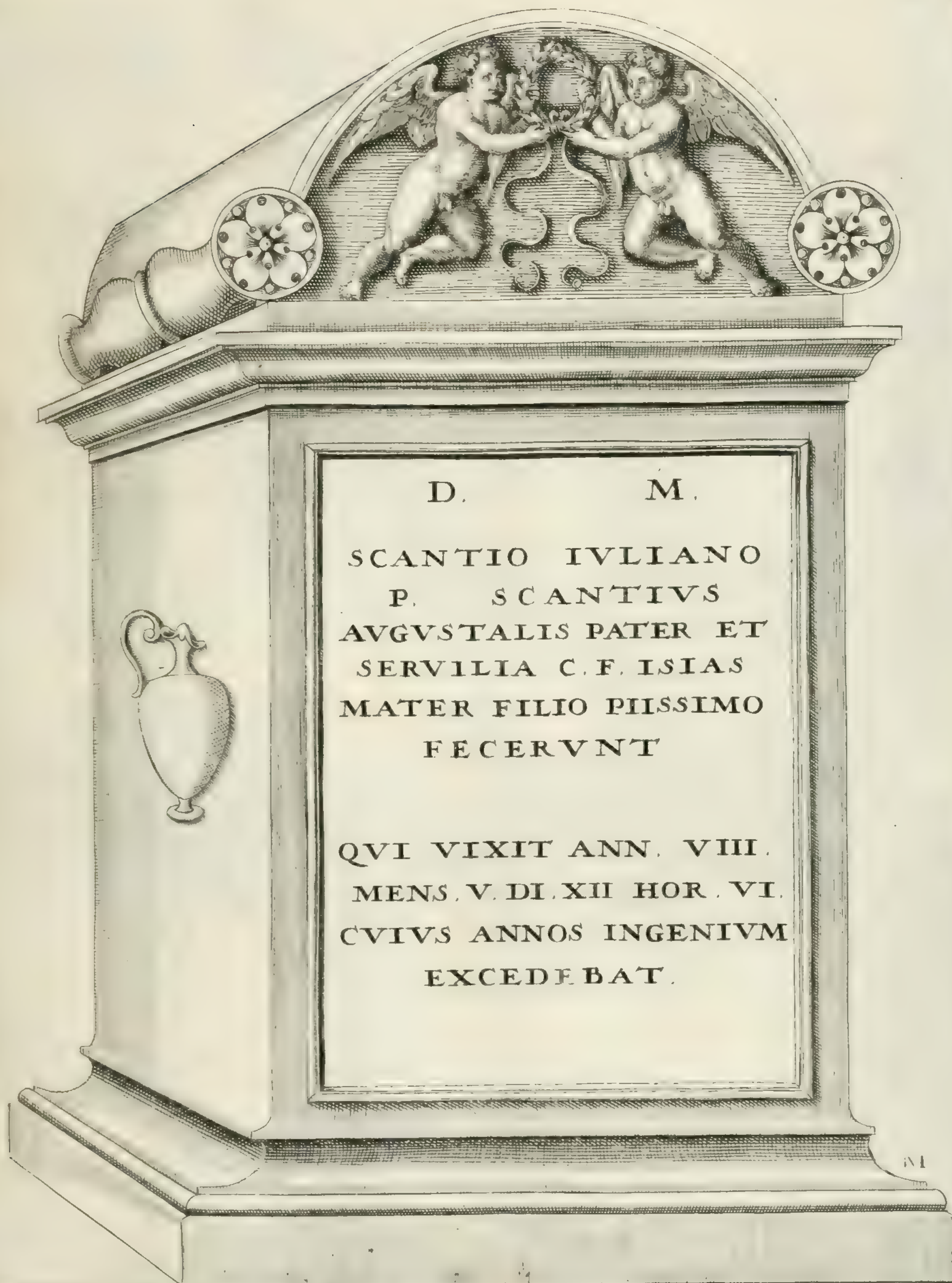
M

SALVIANVS AVG.
LIB. FILIVS
VLPIAE DORCADI
MATRI DVLCISSIMAE
ET SANCTISSIMAE ET
INCOMPARABILI FEC.

ΘΕΑΙ ΕΠΙΚΘΩ.
ΑΡΤΕΜΙΔΙ

ΑΥΛΙΙ ϹΩΤΗΡΗ
ΑΥΡ ΕΛΠΙ ΝΕΙΚΗ.

N. OGVLNIO
RHODONI
VIXIT ANN. XXIIX
MENSE I. DIES XX.
OGVLNIA HILARA
FILIO DVLCISSIMO
FEC.

D. M.
SCANTIO IVLIANO
P. SCANTIVS
AVGVSTALIS PATER ET
SERVILIA C. F. ISIAS
MATER FILIO PIISSIMO
FECERVNT
QVI VIXIT ANN. VIII.
MENS. V. DI. XII HOR. VI.
CVIVS ANNOS INGENIVM
EXCEDEBAT.

In hortis Carpensibus

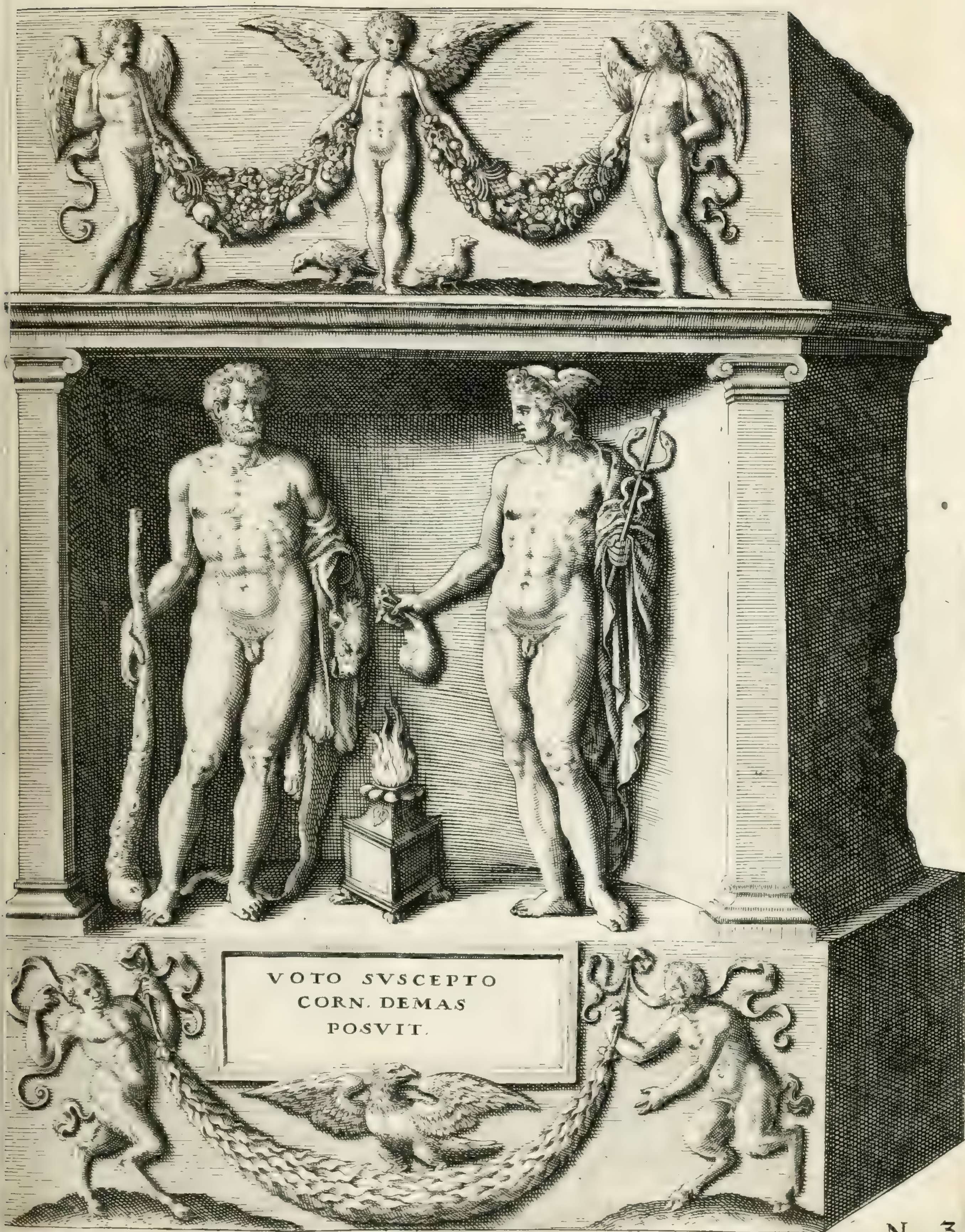
D. M.
BASSO AVG. LIB.
PROX. AB. EPISTVLIS
GRAECIS PROC TRACTVS
CARTHAGINENSIS.
GABIA Q. F. PRISCILLA
MARITO PIISSIMO
ITEM CLAVDIVS CONON
PATRI BENEMERENTI
FECERVNT

D. M.
L. CORNELIO
PAVSANIAE
PAPE B. M. FECIT
C. L. CETEGILLA.

FLAVIAE
ATHENAIDI
AVGVSTALIS
AVG. LIB. TIBVL.
A MVNERIBVS ET
APPIA IVSTINA
FILIO DVLCISSIMO

Q. CORIO
Q. F. VOL.
ANTIQVO

DIIS MANIBVS
SACRVM
HERBASIAE
CLYMENES
SEX HERBASIVS
NAVTILLVS SIBI ET
CONIVGI SVAE
SANCTISSIMAE FECIT.
IN. FR. P. XVIII.
IN AGR. P. XVII.

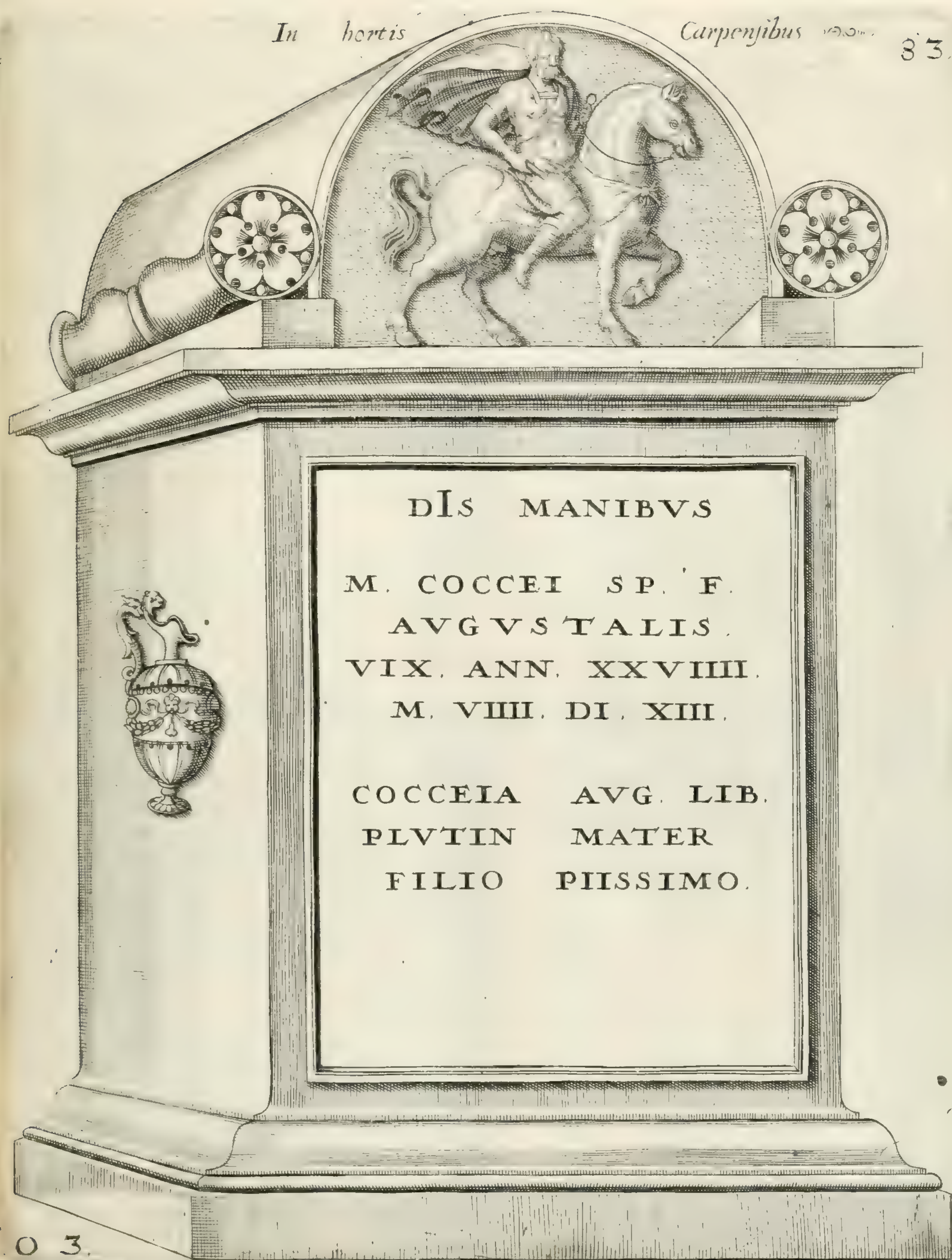

VOTO SVSCEPTO
CORN. DEMAS
POSVIT.

IMP. CAESARI DIVI NERVAE FILIO
NERVAE TRAIANO AVG. GERMANICO
DACICO PONT. MAX. TRIB. POTEST. VIIII
IMP. IIII. COS. III.

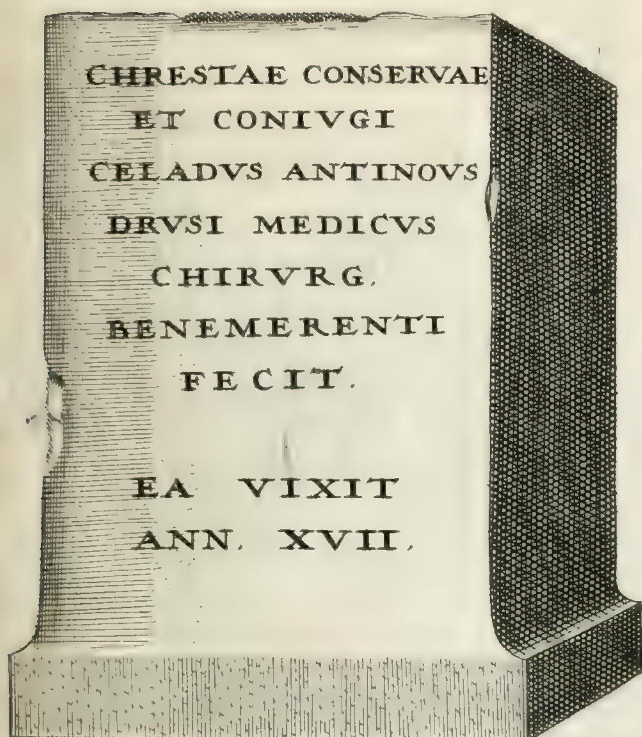

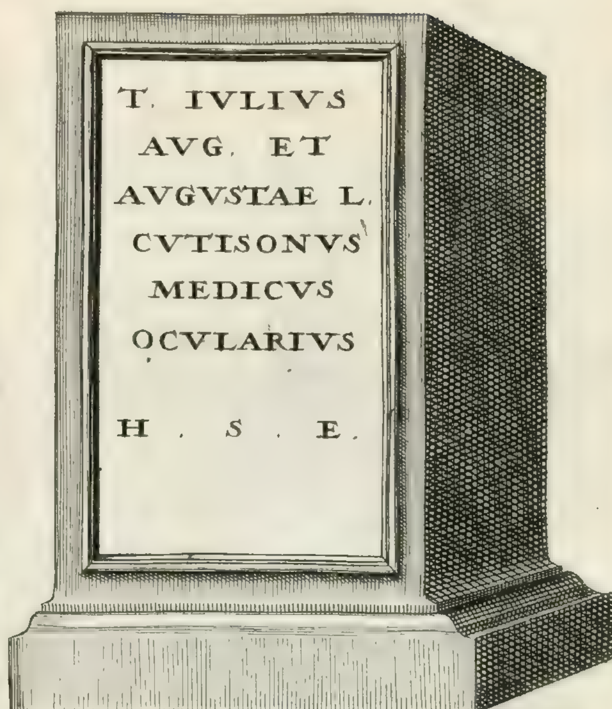

DIS MANIBVS
P. EGNATI
NICEPHORI
IN FR P. XVIII.
IN AGR. P. XVII.

SECVRITATI
HEMATHION ET
CARPO.

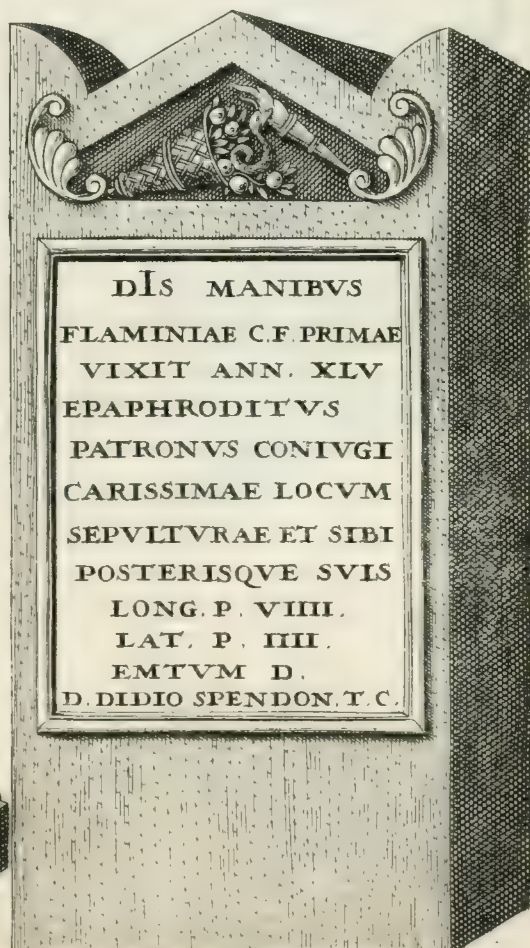

DIS MANIBVS
M. COCCEI SP. F.
AVGVSTALIS.
VIX. ANN. XXVIIII.
M. VIIII. DI. XIII.
COCCEIA AVG. LIB.
PLVTIN MATER
FILIO PIISSIMO.

In hortis Carpensibus

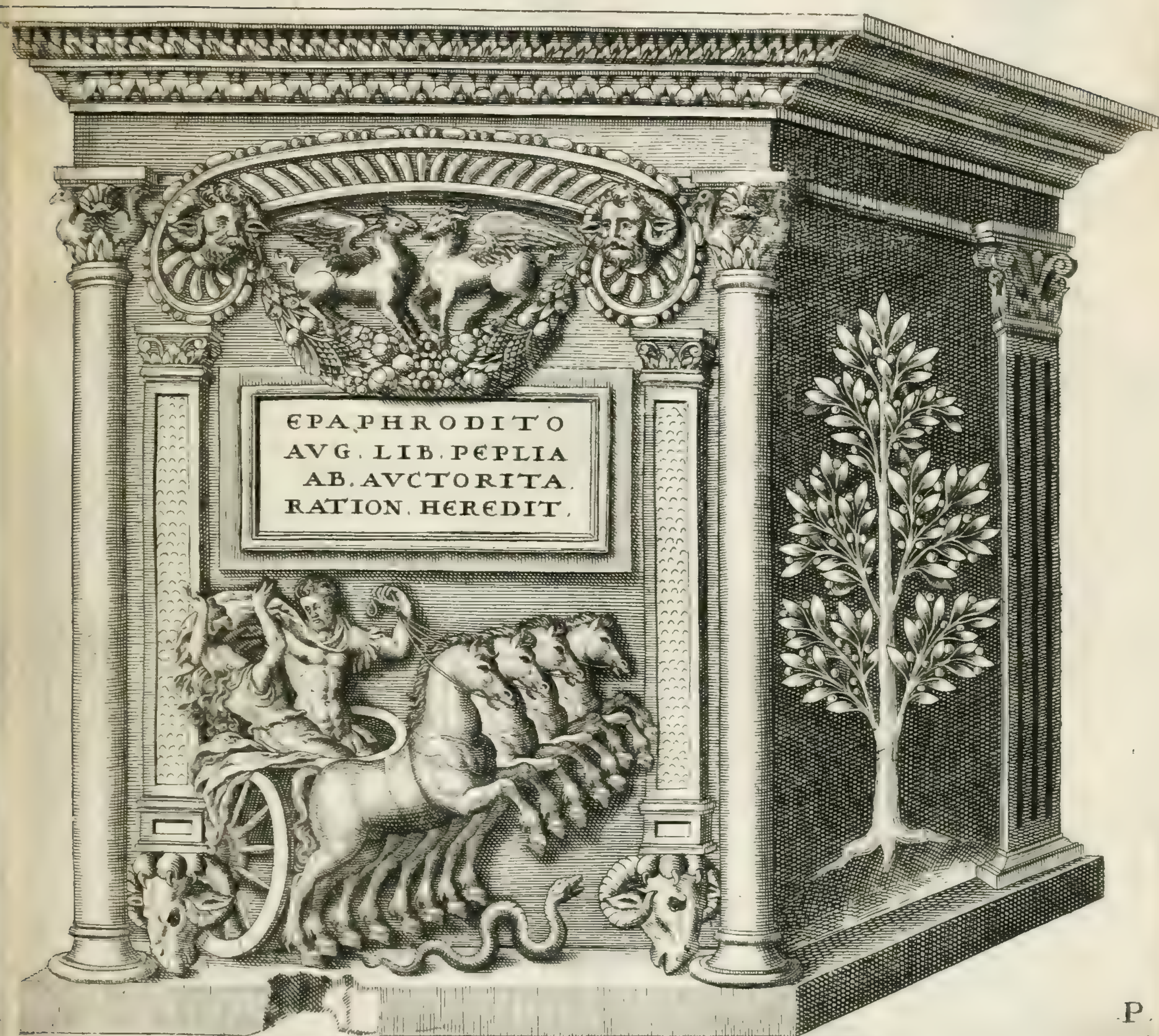

In Carpensibus hortis in quirinali ad ingressum vineæ majoris sub statua virginis

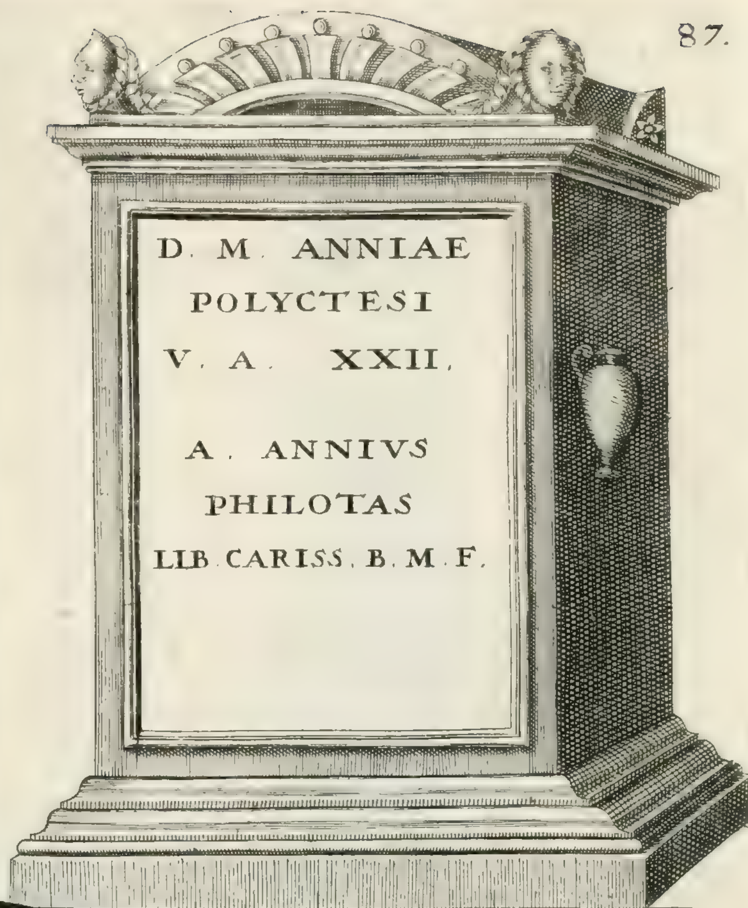
DIS MANIBVS
T. LARCI
CERINTHI
T. LARCIVS
SPANIVS ET
T. LARCIVS
THEOPOMPVS
PATRONO BENE
MERENTI QVI VIXIT
ANNIS LXIII.

DIS MAN.
SERGIO EVCOMO
VIX. ANN. XX
DIEB. VI. HOR XII
EVCLIMENE
MARTIALIS
ET EVCOME
FRATRI PIIS
SIMO MOESTISSI
MAE POSVERVN

C. SELICIVS C. L. GLYCO SIBI ET
RVTILIAE P. L. EROTINI
P. RVTILIVS SP. F. COL. LVPVS
RVTILIA LVPI LIB. OPORA
SELICIA C. LIB. MELETE
C. SELICIVS C. ET P. RVTILI LIB FELIX.

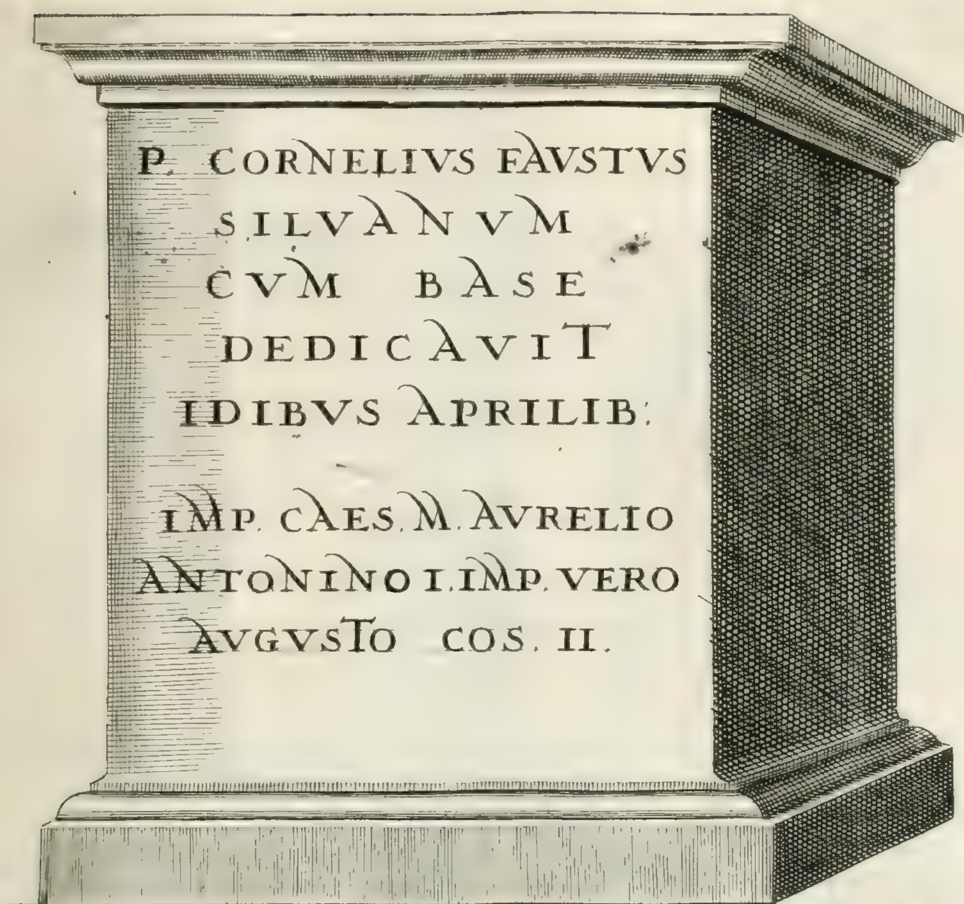
Q. GOLIVS Q. L. NICO
MEDES MEDICVS OCVLA
RIVS SEX. VIR.
COL. IVL. FANESTRIS
GOLIA Q. L. SALVIA VXSOR
Q. GOLIVS Q. F. POL.
FANESTER FILIVS
VENIA Q. L. PRISCA VXSOR

EX TESTAMENTO
FANESTRIS FILI

In hortis Carpensibus

D. M.
L. AGRIO
SYNTROPHO
LIBERTO OPTIM.
P. L. AGRI LICINIANVS

In Carpensibus hortis

DIS MAN.
COMICVS ET
AVRIOLA PARENTES
INFELICISSIMI
L. LICINIO SVCCESSO
V. A. XIII. M. I. D. XIX

D. M.

M. CAECILI AVGVS
TIN V. A. VIII. M. IX
D. XXIII M. CAECILIVS
CALLISTIANVS
ALVMNO KARISSIM.
POSVIT.

D. M.

T. FLAVIO RVFO
T. F. FLAVII
VENVSTVS ET
SATVRNINVS
FRATRI
PIENTISSIMO
FECERVNT.

D. M.

AVR. PRIME
B. M. M. AVR.
MAXIMVS MIL.
ET AVR. MV
CIANVS FRA
TERNVS
NEGOTIANTES
BENEMERENTI
FECERVNT.

DIS MANIB.
M. VINCI
M. F. MEVIATI
VIX. ANN. XXII
MEN. VII. ANICIA
PATRON. LICONTIVS
POSVIT.

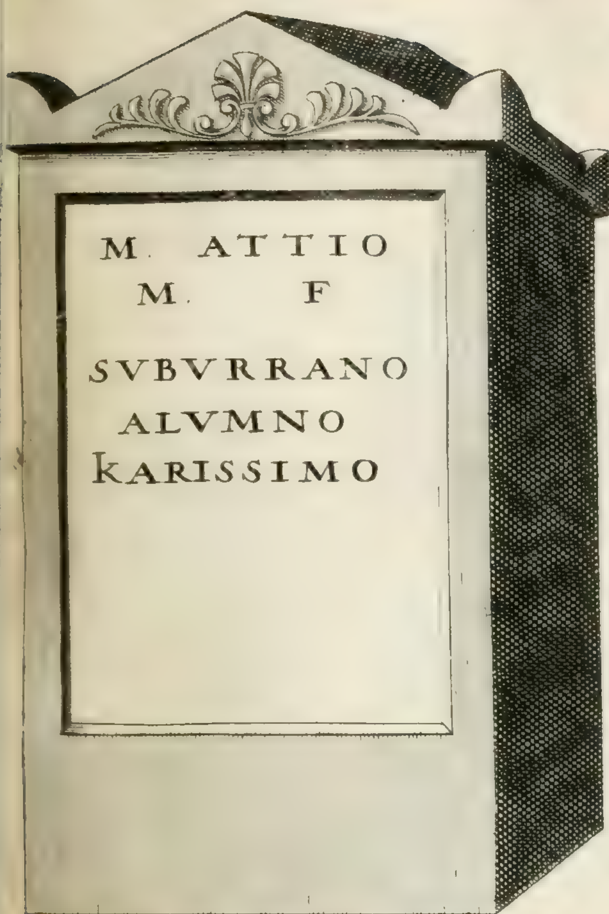
D. M.
AEL. LVCILIANO
PP IVL. HONORA
TA CONIVNX
CONIVGI KARIS
SIMO ET AEL.
FLAVIANVS
PATRI PIISSIMO
B. M.
FECER.

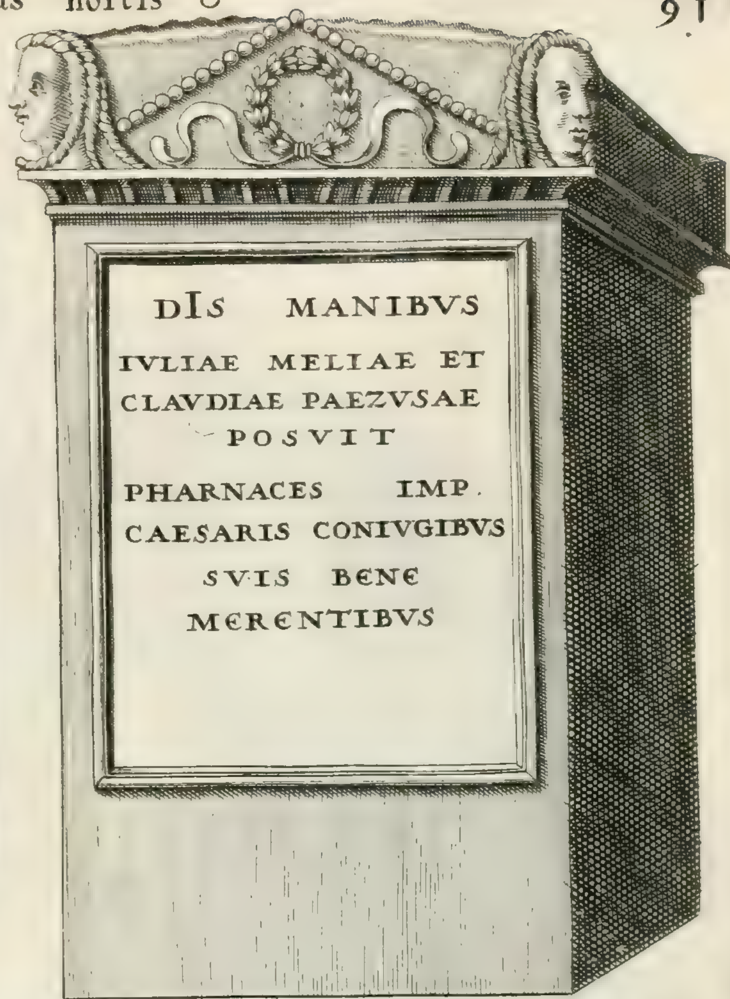
DIIS MANIBVS
LICINIAE TYCHE
L.LICINIVS STRICO
FIL. MATRI SVAE
PIISSIMAE FECIT
VIX. ANN. XXXV.

D. M. S.
CN. CORNELIO
CN. F. SAB.
MVSAEO
MANCIPPIVLAE APPIAE
HERENNIA PRISCILLA
CONIVGI
BENEMERENTI
FECIT

GALLICANO ET VETERE COS.
VITIDIAN COH·I·PR. 5
SATRI GENIO 5 MISSI
HONESTA MISSIONE VII
HIBERO COS.
SP.L CESORIVS IVSTVS VIR VNO
L.VOLCEIVS SEVERVS SEPTIMO
Q.SEXTILIVS RVFVS FLANORA
C.VALERIVS VERANVS TRIOENTE
SERVIANO III COS.
T.ANNIVS CRISTINVS CVLRAMAR
T.ANICNIVS PRIMVS PERINTHO

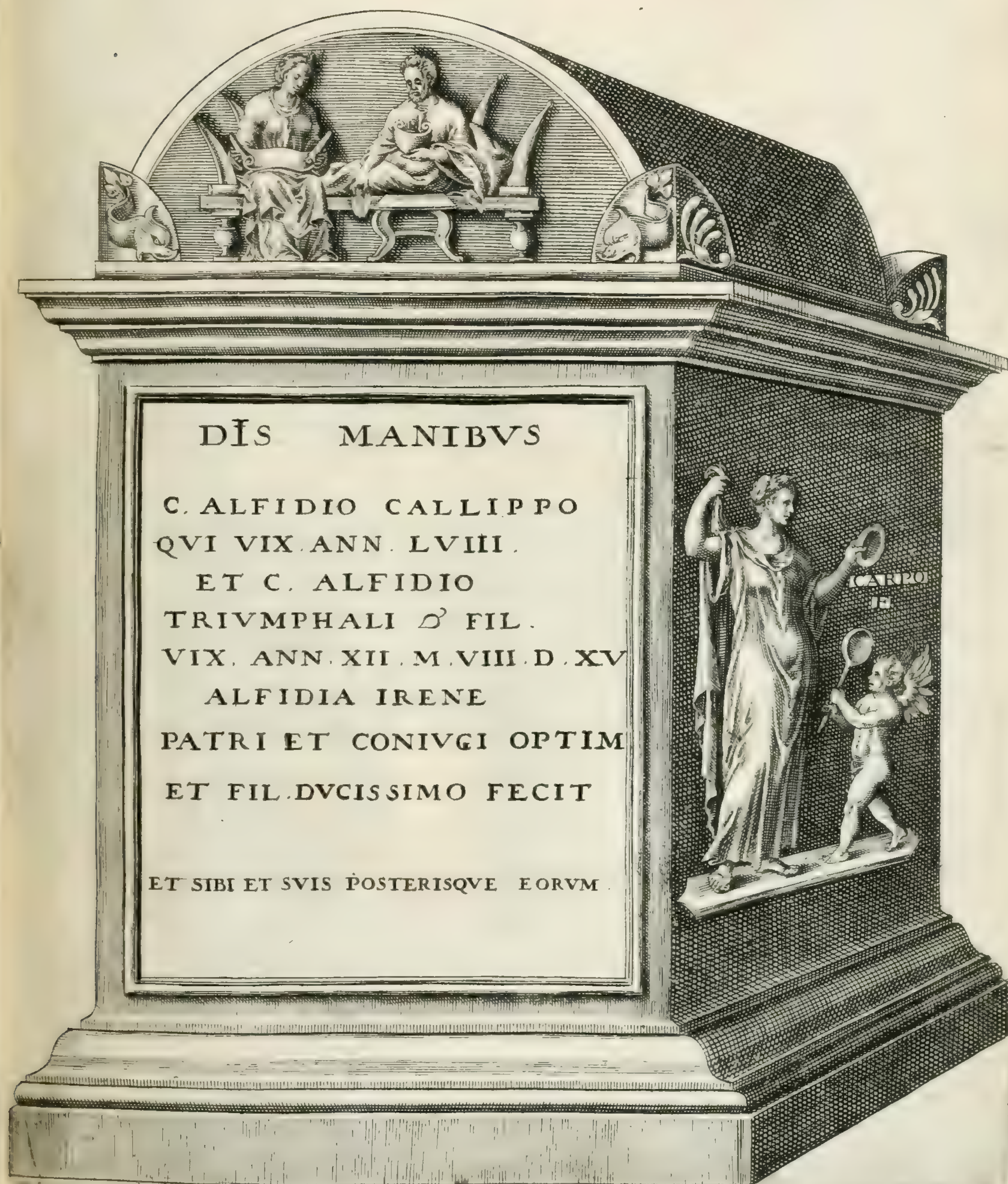

L. VALERIVS L L.
ALEXANDER SIBIET
VALERIAE L L ATTICE
L. VALERIVS L L LIMEN F.
VALERIA L L. IRENE
L. VALERIVS L L. FAVSTVS
VALERIA L L VRBANA
VALERIA L L ATTICE
L. VALERIVS L L. IANVA-
RIVS

L. VALERIVS L Ↄ L
SELEVCVS SIBIET SVIS
VALERIA L Ↄ L ARTEMIS
L. VAEERIVS L Ↄ L. HYLLVS
L. VALERIVS L Ↄ L. PHILEROS
L. VALERIVS L Ↄ L. DIOGENES
VALERIA L Ↄ L. MARTA
L. VALERIVS VRBANVS
VALERIA ARESCVLA

L. VALERIVS PAPIA HVNC LOCVM MONV RELIQVIT L. VALERIO HIERONI HEREDI SVO
HIERO L. VALERIO AMPHIONI ET DIOGENI HEREDIBVS SVIS IN PENORII K D

In Vineam Carpensi prope portam superiorum qua itur ad Quirinalem

M. TERENTIVS AL.
THEOPHILVS
CLODIA P. F. VXOR.

TRIB. SVC CORP.
FOEDER.

DEVAS
CORNISCAS
SACRVM.

I. O. M. SACR.

VOTO SVSCEPTO PRO SALVTE

AVG GERMANICI
PONT. MAXIMI. TRIB. POT.

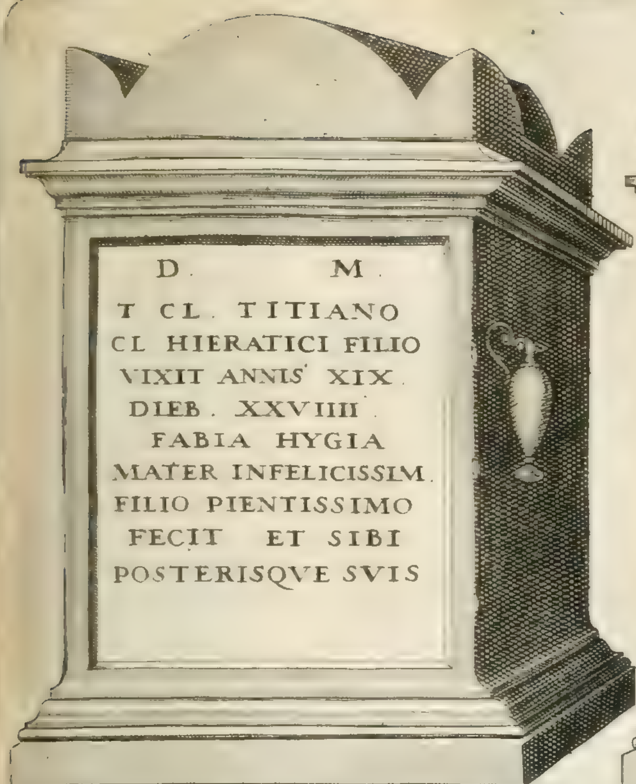
D. VETVRIVS ANTIGONVS
D. VETVRIVS SP. F. PHILO
D. VETVRIVS ALBANVS
PATER CVM FILIIS POSVIT

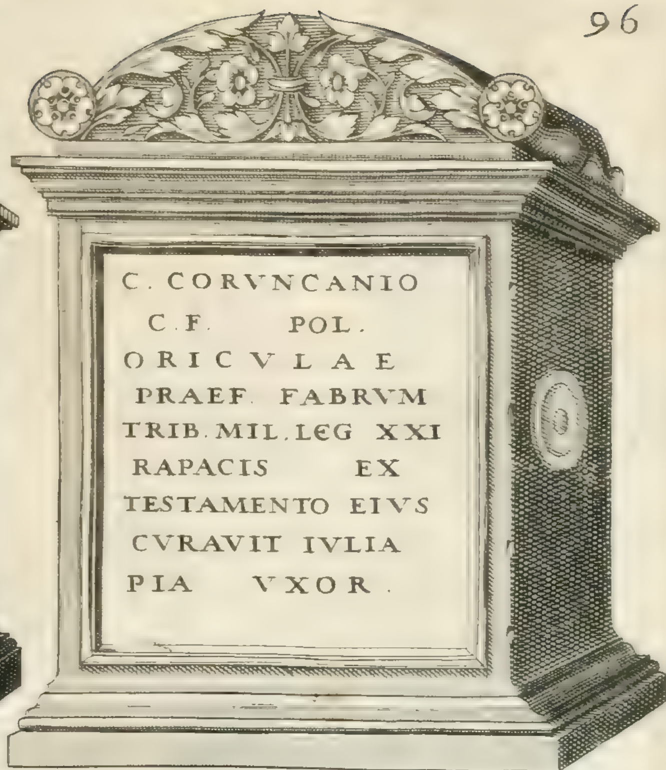

DEAE SYRIAE SACR
VOTO SVSCEPTO PRO
SALVTE
AVG. GERMANICI
PONTIFICIS MAXIMI TR. POT.
D. VETVRIVS ANTIGONVS.
D. VETVRIVS SP. F. PHILO.
D. VETVRIVS ALBANVS
PATER CVM FILIIS POSVIT

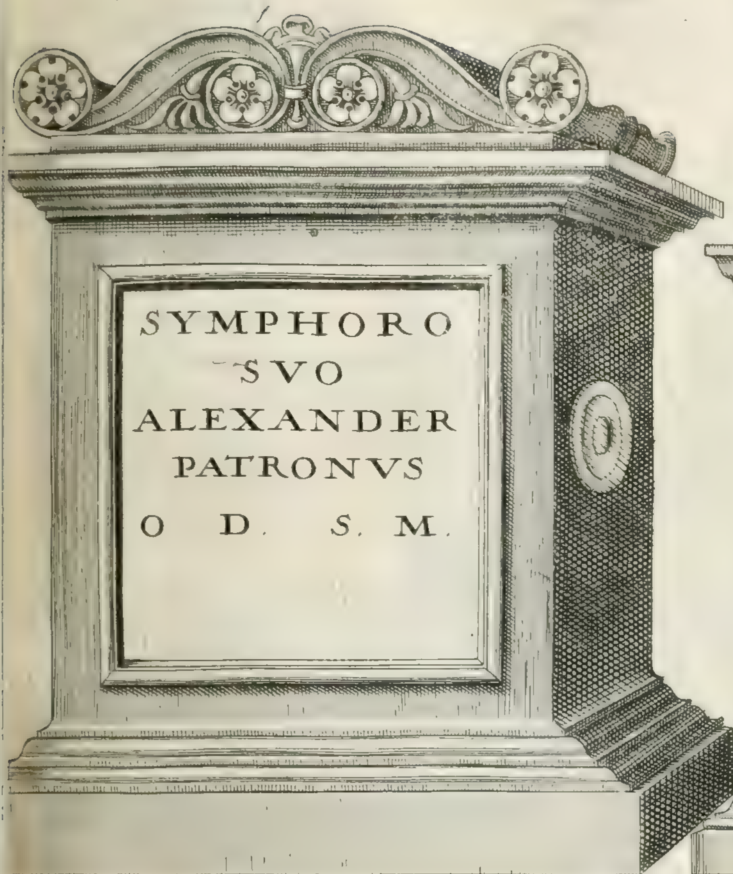
L. CASSIVS L. F.
ROMNIGER.
DOMOATESTAE
MILES COH. I. P. R.
MILITAVIT ANN. XVII
VIXIT ANNIS XXXVI

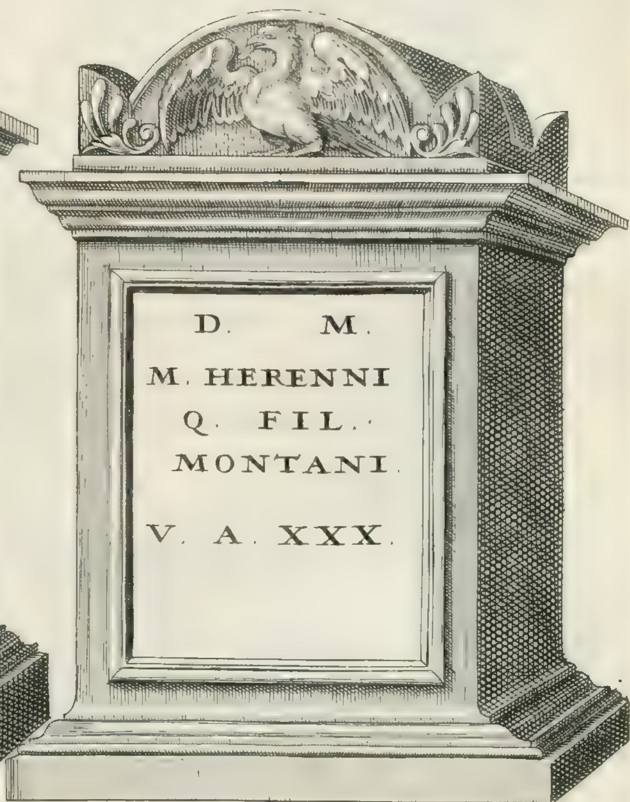

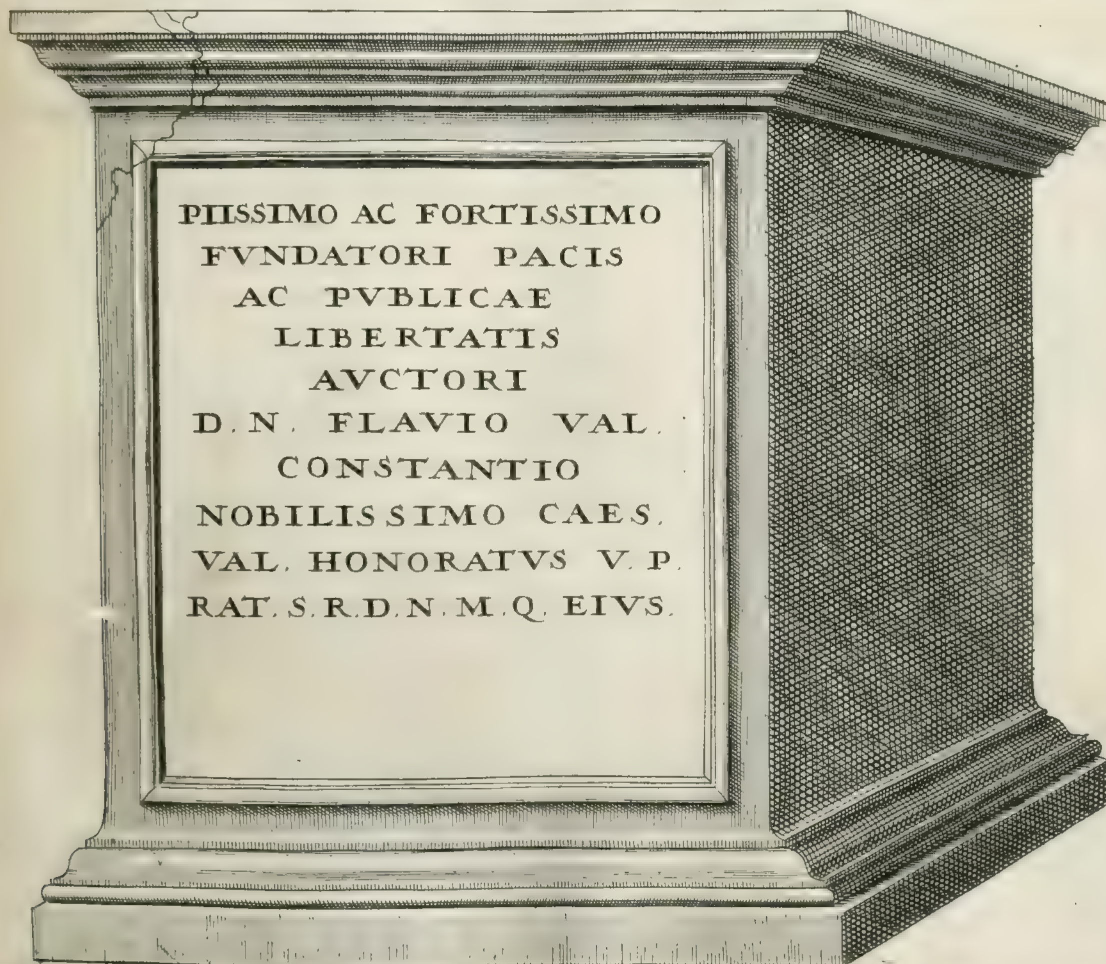

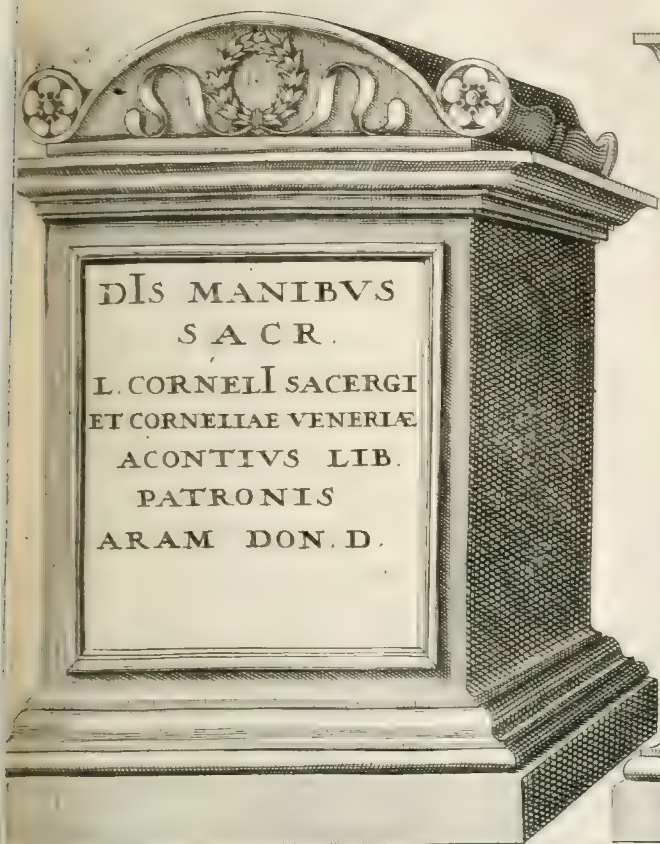

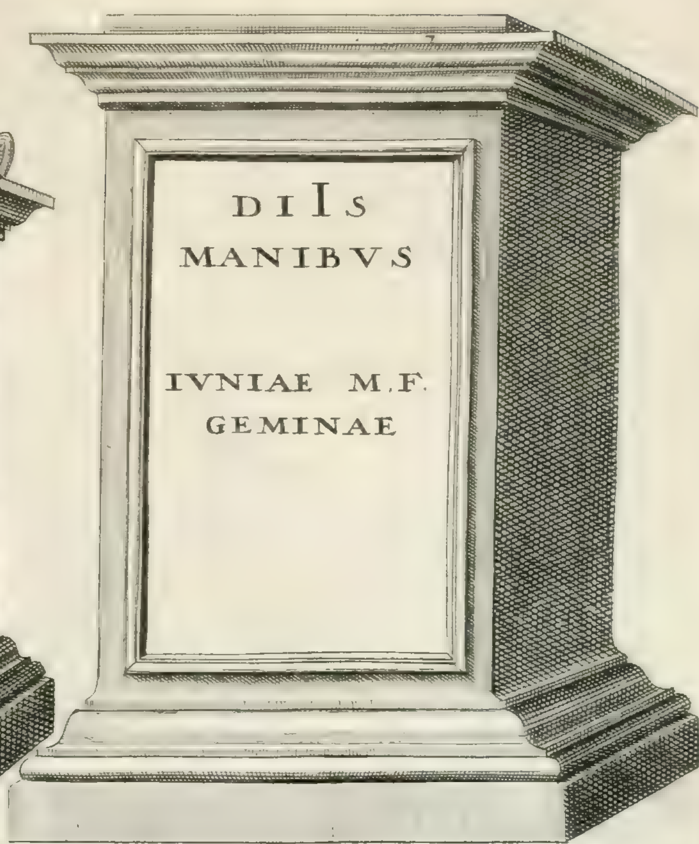
C. AFIONIVS C. FIL. QVIRINA LVCILLVS
AIR. RVFINIANVS COS. FRATER ARVALE
PRAEF. VRBI ELECTVS AD COGNOSCENDAS VICE CAESARVS
COGNITIONES PROCOS. PROV. AFRICAE XX.VIRO EX SENATV
NORI CVRANDAE CVRATOR AQVARVM EI MINI
NI ET TIBERIS ET CLOACARVM VRBIS ECALVS PROV.
AFRICAE EODEM TEMPORE VICEPROCONSVLIS CVRATORI RE
LOIANORVM CVRATORI REIPVBLICAE SVESSANORVM
PRAETOR KANDIDATVS QVÆSTOR KANDIDAT.
ELECTVS IN FAMILIAM PATRICIAM X VIRO
ET LITIBVS IVDICANDIS.

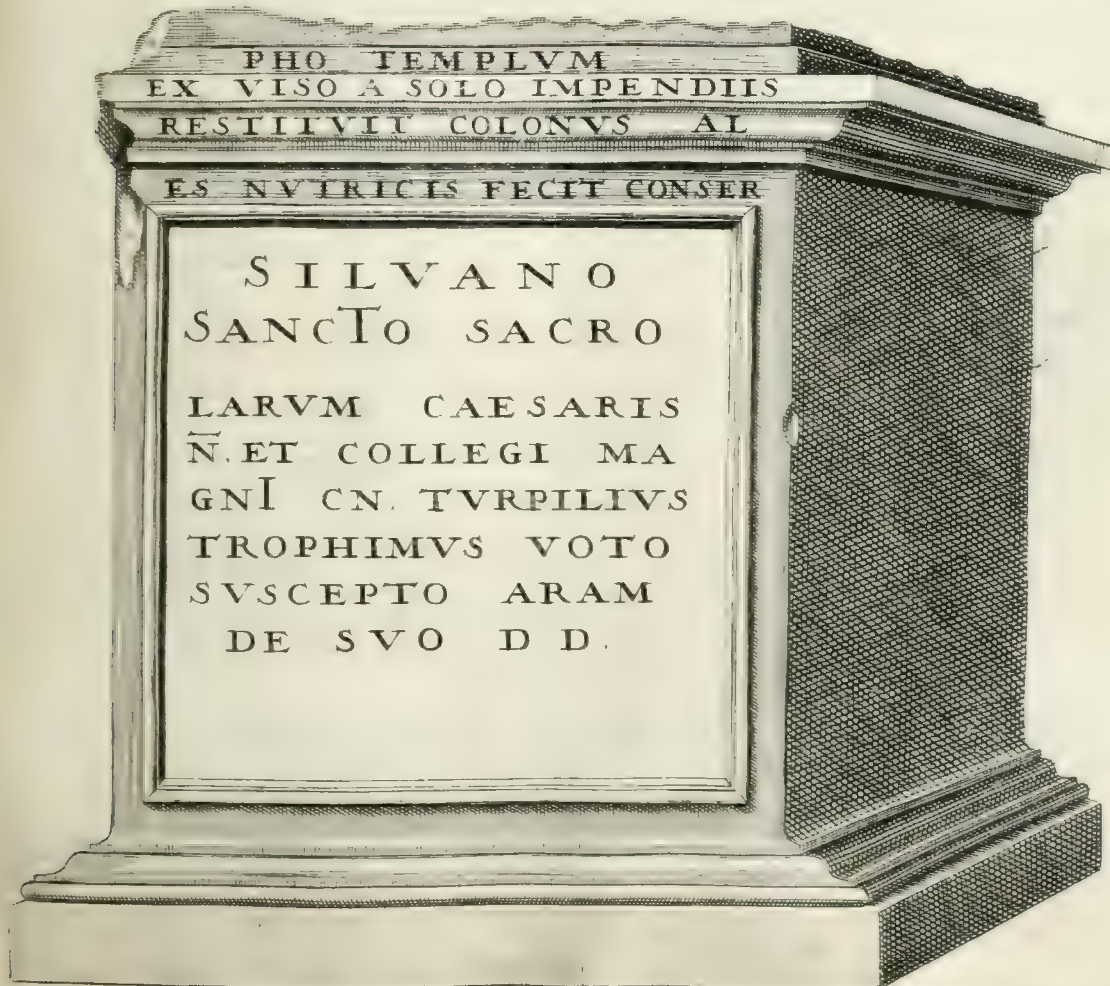

SYMPHORO
SVO
ALEXANDER
PATRONVS
O D. S. M.

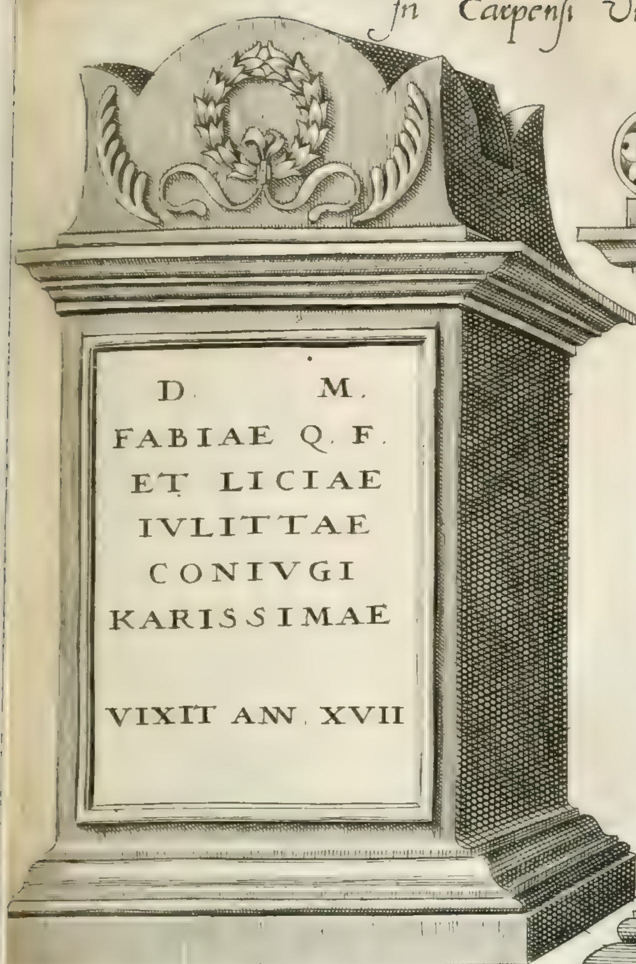

D. M.
M. HERENNI
Q. FIL.
MONTANI.
V. A. XXX.

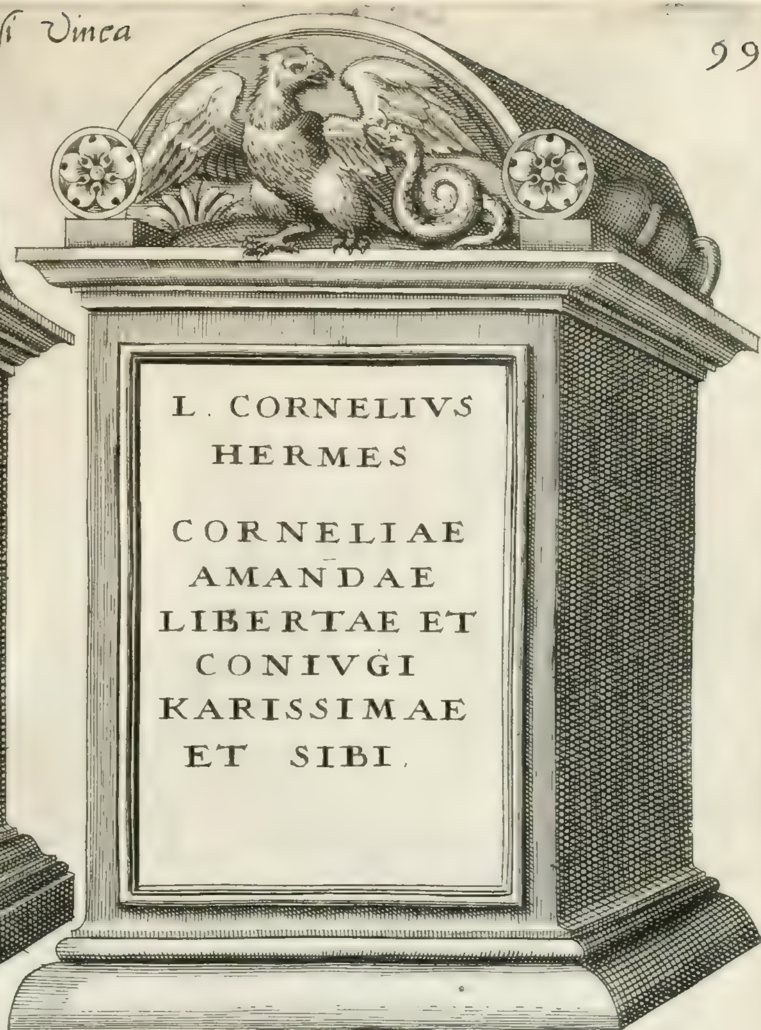

PIISSIMO AC FORTISSIMO
FVNDATORI PACIS
AC PVBLICAE
LIBERTATIS
AVCTORI
D. N. FLAVIO VAL.
CONSTANTIO
NOBILISSIMO CAES.
VAL. HONORATVS V. P.
RAT. S. R. D. N. M. Q. EIVS.

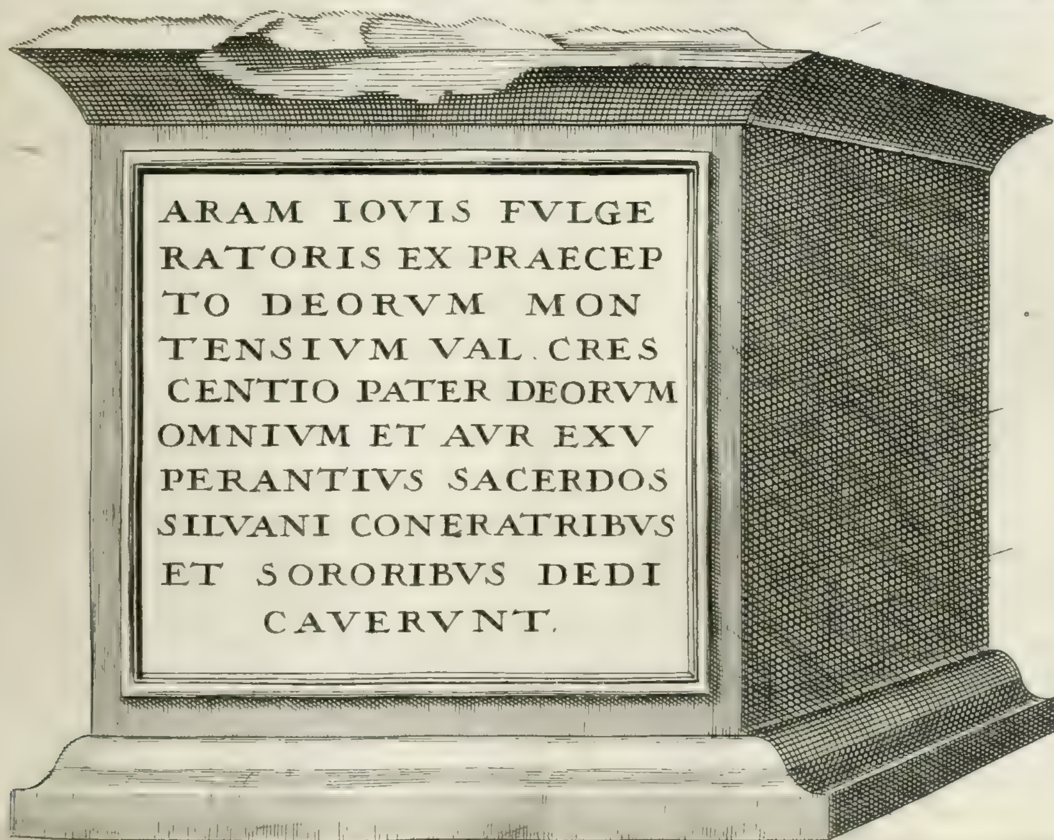

DIS MANIBVS
SACR.
L. CORNELI SACERGI
ET CORNELIAE VENERIAE
ACONTIVS LIB.
PATRONIS
ARAM DON. D.

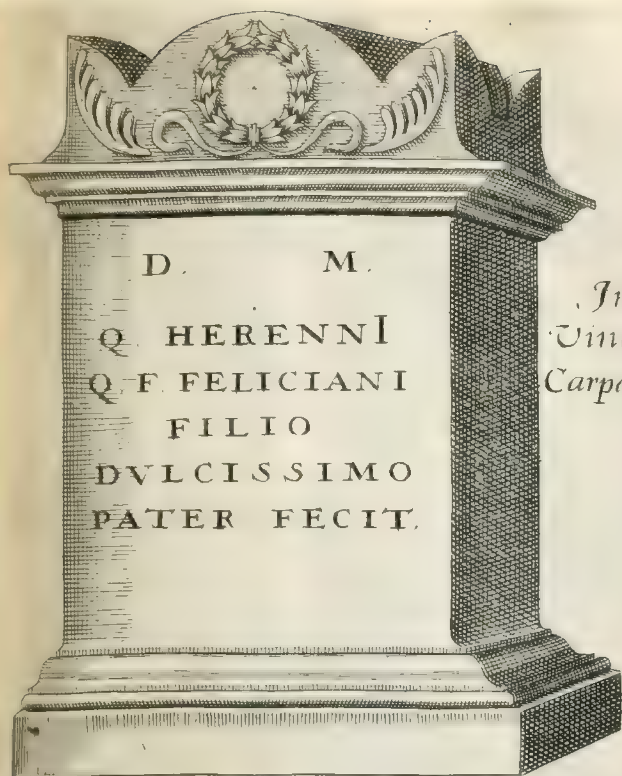

DIIS
MANIBVS
IVNIAE M.F.
GEMINAE

PHO TEMPLVM
EX VISO A SOLO IMPENDIIS
RESTITVIT COLONVS AL
ES NVTRICIS FECIT CONSER
SILVANO
SANCTO SACRO
LARVM CAESARIS
N. ET COLLEGI MA
GNI CN. TVRPILIVS
TROPHIMVS VOTO
SVSCEPTO ARAM
DE SVO D D.

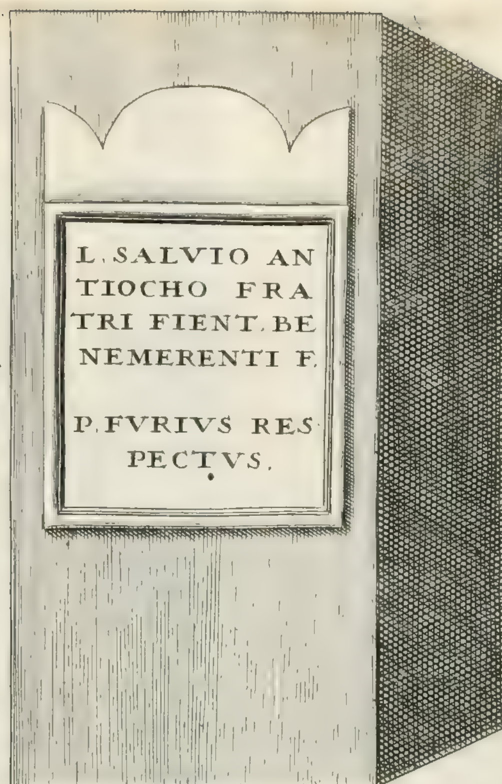

D. M.
FABIAE Q. F.
ET LICIAE
IVLITTAE
CONIVGI
KARISSIMAE
VIXIT ANN. XVII

L. CORNELIVS
HERMES
CORNELIAE
AMANDAE
LIBERTAE ET
CONIVGI
KARISSIMAE
ET SIBI.

ARAM IOVIS FVLGE
RATORIS EX PRAECEP
TO DEORVM MON
TENSIVM VAL. CRES
CENTIO PATER DEORVM
OMNIVM ET AVR EXV
PERANTIVS SACERDOS
SILVANI CONERATRIBVS
ET SORORIBVS DEDI
CAVERVNT.

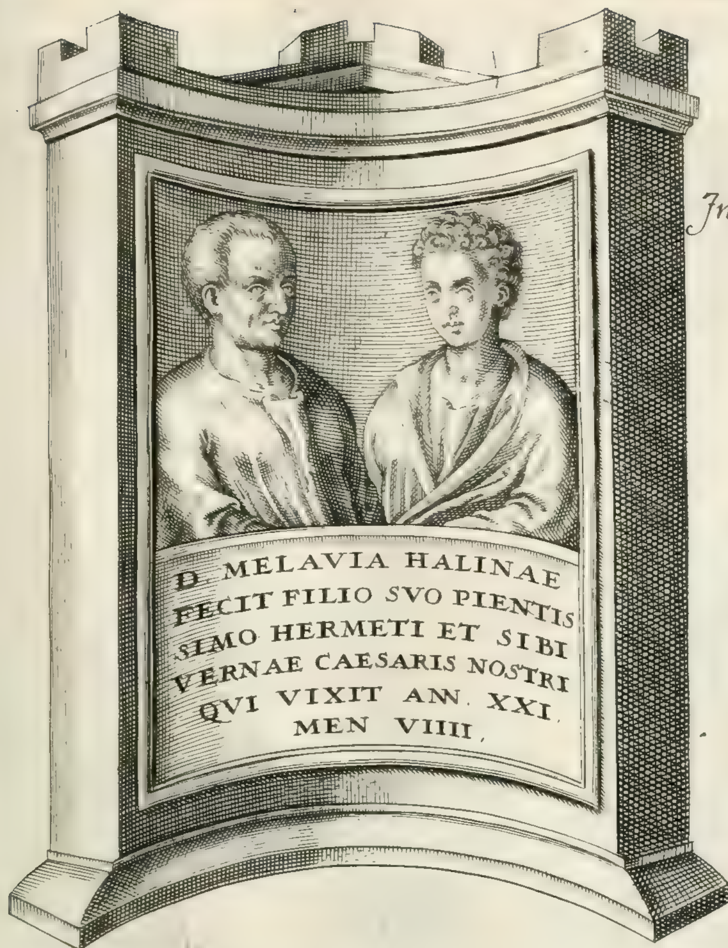

In Vinea Carpensi

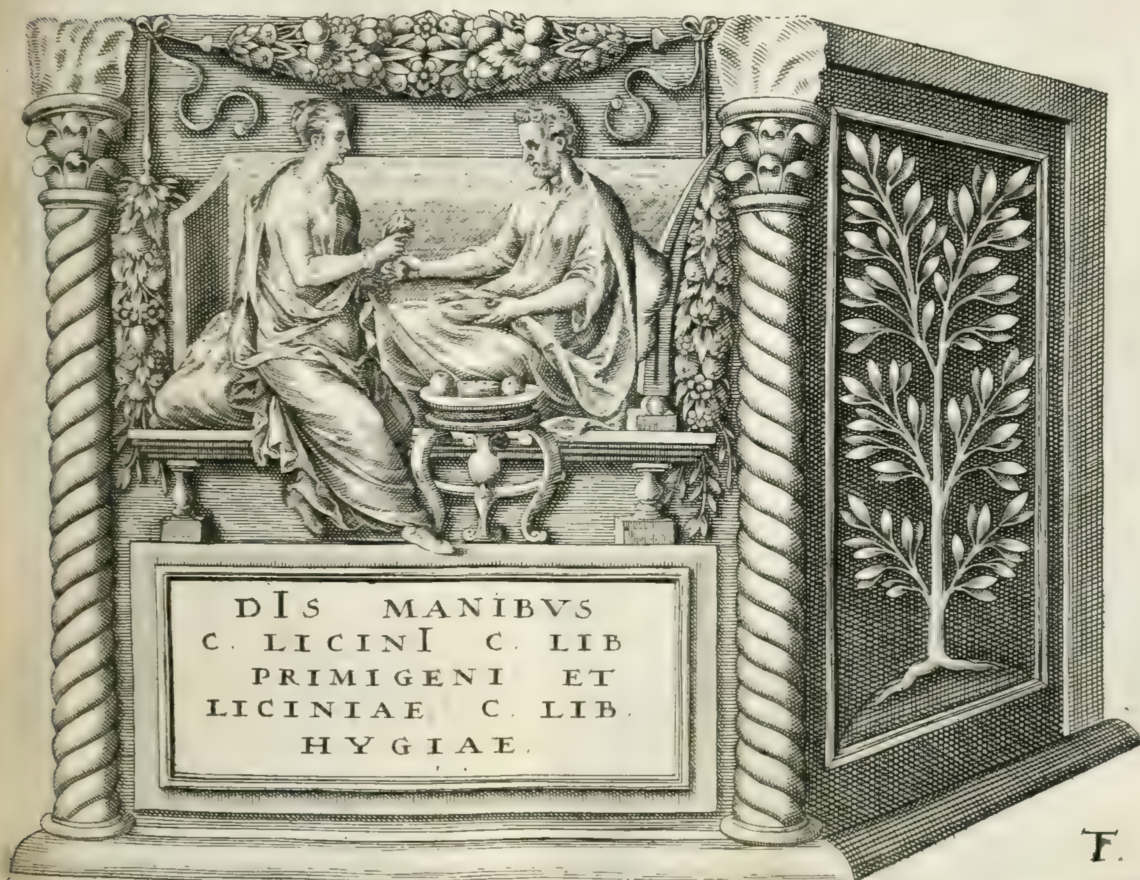

DOMINO NOSTRO
CL. IVLIANO
NOBILISSIMO AC
FORTISSIMO CAES.

MEMMIVS VITRASIVS
ORFITVS V. C. ITERVM
PRAEF. VRBI IVDEX
SACRAR. COGNITION
TERTIVM D. N. M. Q. EIVS.

In Vinea superiore Carpensi

In Vinea Carpensi

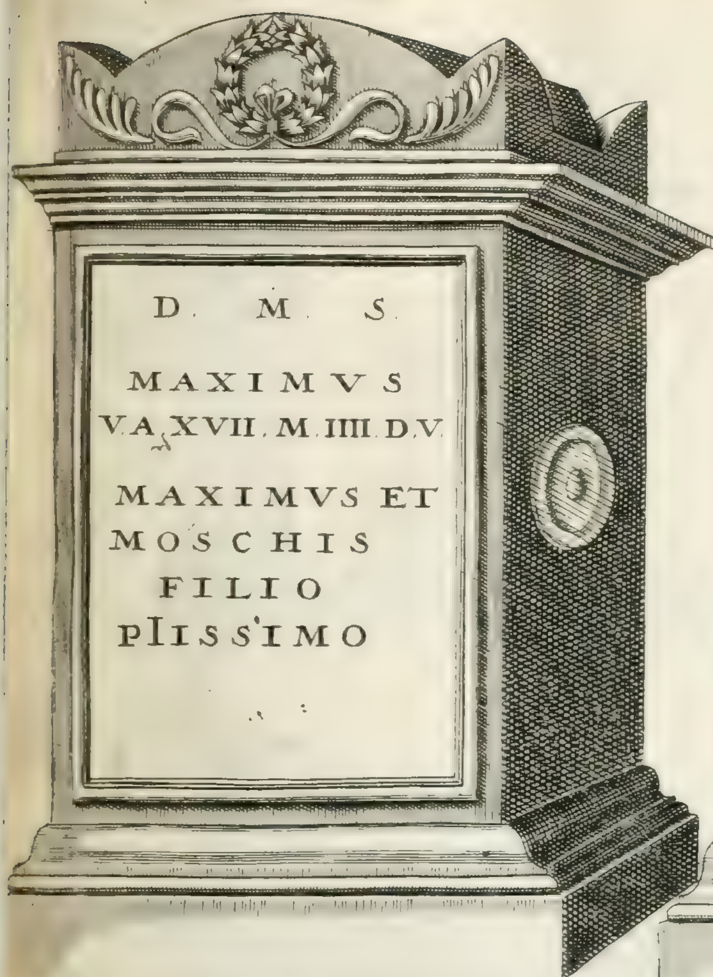
ΕΥΘΕΟΝ ΚΑΛΟΚΑΙΡΟΝ ΕΛΕΙ
ΤΟΔΕ CΗΜΑ ΛΙΠΟΥCΗC
ΦΥΧΗC ΑΘΑΝΑΤΟΥ
CΩΜΑ ΝΕΟΙΟΚΟΡΟΥ C
CΠΕΥΔΕΝ ΟΔΟΝ ΘΕΙΗΝ
ΓΑΡΑΤ ΠΡΟΔΙΠΟΥCΑ
ΜΕΡΜΙΝΑCΑ
ΓΕΥΚΕΔΑΝΟΙΟ ΒΙΟΥ
ΩΚΑΝΙΗ ΚΑΘΑΡΗ.

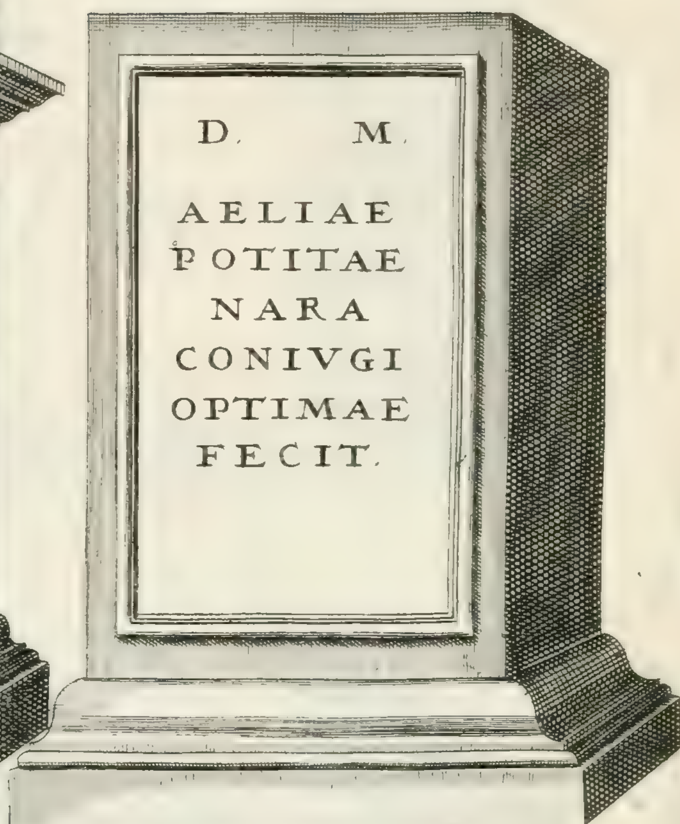

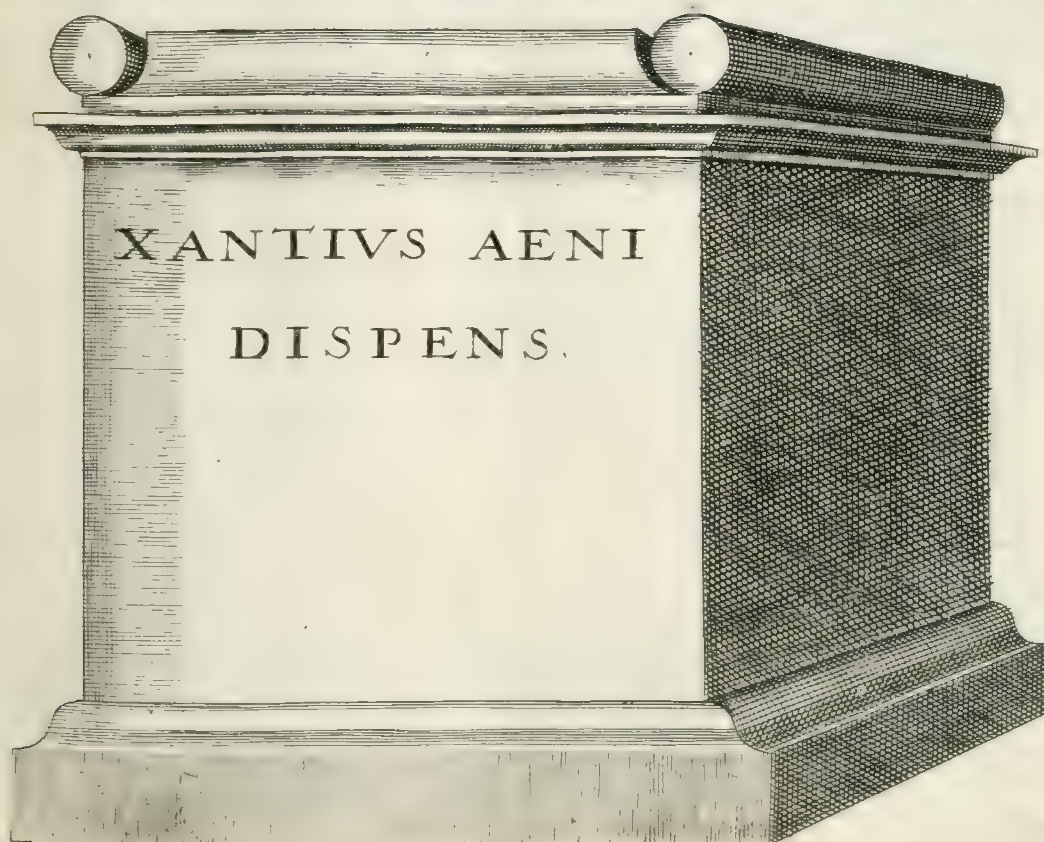
D I S
MANIBVS.
VERAE
SVAE
BENE
MERITAE
TITIVS
EVTRAPELVS

M D M
I D

ATILIA
NA.

D. M. S.
MAXIMVS
V.A.XVII. M.IIII. D.V.
MAXIMVS ET
MOSCHIS
FILIO
PIISSIMO

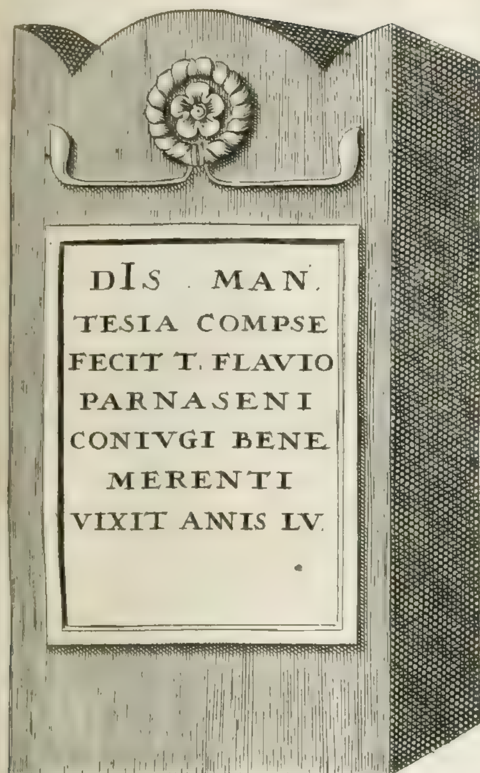

D. M.
AELIAE
POTITAE
NARA
CONIVGI
OPTIMAE
FECIT.

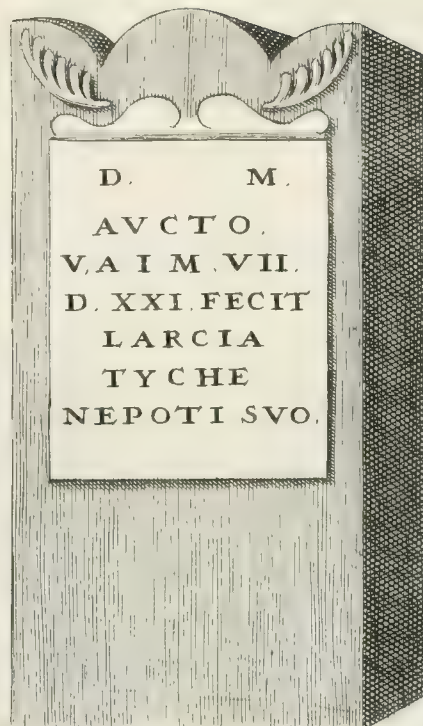

XANTIVS AENI
DISPENS.

T. 3

BABBIAE M. F.
PRISCAE
P. QVINCTIVS NVMIDA
VXSORI.

VENERI
PLACIDAE
SACRVM.

DIS MAN.
TESIA COMPSE
FECIT T. FLAVIO
PARNASENI
CONIVGI BENE
MERENTI
VIXIT ANNIS LV.

D. M.
AVCTO.
V. A I M. VII.
D. XXI. FECIT
LARCIA
TYCHE
NEPOTI SVO.

D. M.
ET MMM. VLPI HELIADI
FECERVNT M. VLPIVS
PRAENESTINVS ET
AELIA AELIAS AELIO
DVLCISSIMO
V. AN. I. M. II. D. XXIIII.

V.

D M
TIB. IVCVNDO
I. R. LEG. XXX. VLP.
FLAVI. FRVCT
SET VISTO RO.
I. R. LEG. EIVSDEM
HERED. F. C.

D. M.
HAELIA RODIAS Q. V.
ANN. DVOBVS M. VIIII.
DIAEBVS XIIII. FECIT
HAELIVS ALYPVS FILIAE
DVLCISSIM.

EX DOMO
CAESARVM ET
LIVIAE
LIBERTORVM ET SERVORVM.

L. CASSIVS L. F.
ROMNIGER.
DEMOATESTAE
MILES COH. I. P. R.
MILITAVIT ANN. XVII
VIXIT ANNIS XXXVII.

DIIS
MANIBVS
L. CAECILI
MAXIMI
MENSORIS
AEDIFICIORVM.

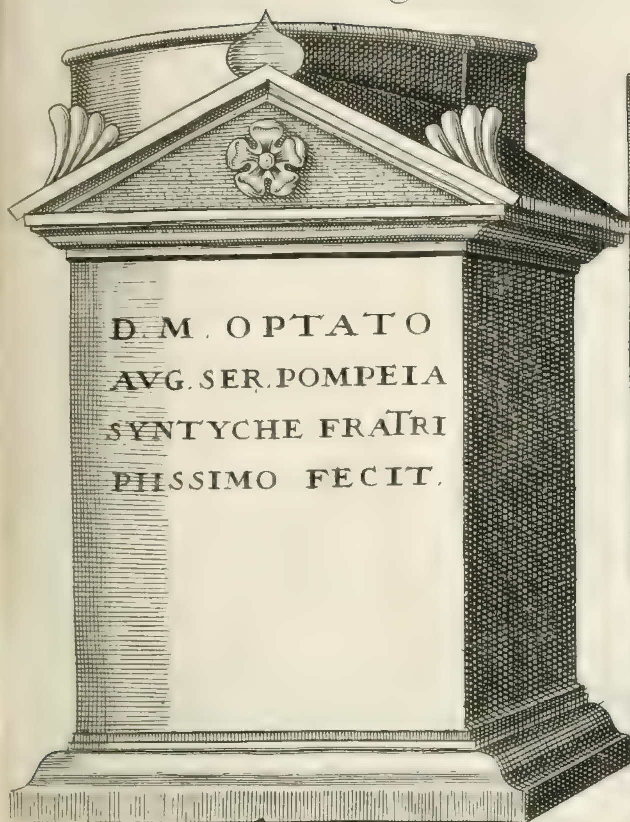
DIIS MANIBVS
HILARVS VIXIT ANN. VI
MENSIBVS VII.

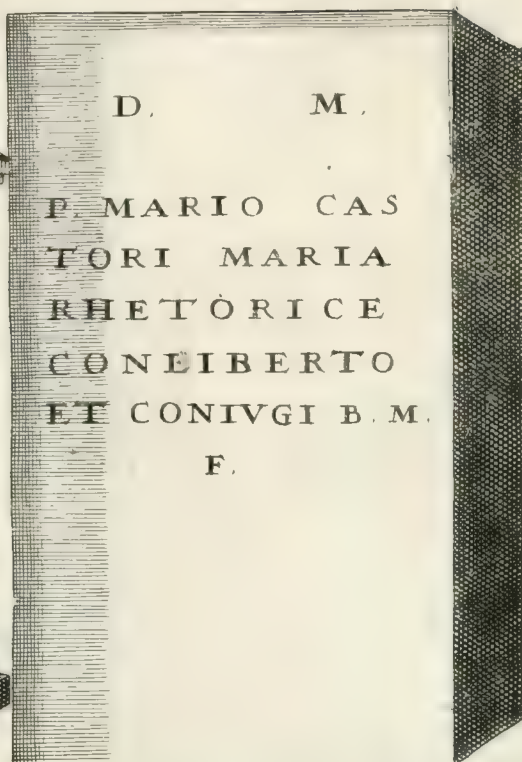
In Vinea Carpensi

CLAVDIA SPYCARIO
FECIT SIBI ET EVTYCHO
FILIO SVO PIISSIMO
IMP. DOMITIANI CAESARIS
AVGVSTI GERMANICI SERVO
DISPENSATORI MONTANIANO

ET LIBERTIS LIBERTABVSQVE SVIS
POSTERISQVE EORVM.
H.M.H.M.S.

D. M.
A. ATINIO A.F. PAL.
PATERNO
SCRIBA AEDIL. CVR.
HON. VSVS AB. IMP.
EQVO PVBL. HONOR
PRAEF. COH. II. BRACAR.
AVGVSTAN. TRIB. MIL
LEG. X. FRETENS. A DIVO
TRAIANO IN EXPEDITION
PARTHICA DONIS DITAT.
PRAEF. ALAE VII. PHRYG. CVR.
KAL. FABRATER. NOR. NOVOR.
ATINIA A.F. FAVSTINA PATRI
OBTIMO FECIT.

D. M.
M. AVRELIO AVG. LIB.
ONESIMO CVBICVLI
ET ALOCIS CVBICVL STATI
M. AVRELIVS DIONVSEVS
PATRONO PIENTISSIMO
ET BENEMERENTI FECIT

OSSVA POSITA SVNT
VI. IDVS NOVEMB. CRISTI
NO DECAELIANO COS.
ARA XV. KAL. IANVAR.

D. M.

MESSIAE SP. F.
SVAVI
L. SERGIVS
HELENVS VXORI
KARISSIMAE
FECIT

D. M.

TALLIONE
AELIVS MARTIALIS
AVG. LIB.

B. M. FECIT

D. M.

CALPVRNIAE CEREALI
LIB. ET CONIVGI DVLCIS
SIMAE CALPVRNIVS
EVHEMER ET MON
TANVS FILIVS
B. M. F.

H. M. E. HS ... MN
IN. FR. P. XV. S. A. PETR. P.

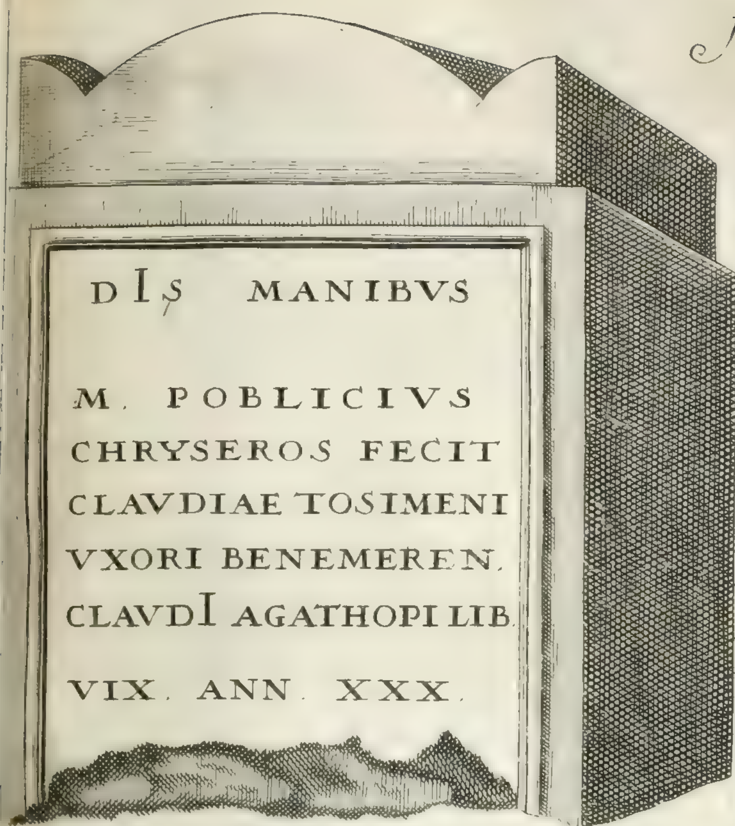
D. M.
NORICAE
PIENTISSIMI
PARENTES
SVI FECERVNT
VIXIT ANN.
VIII. D. XXI.

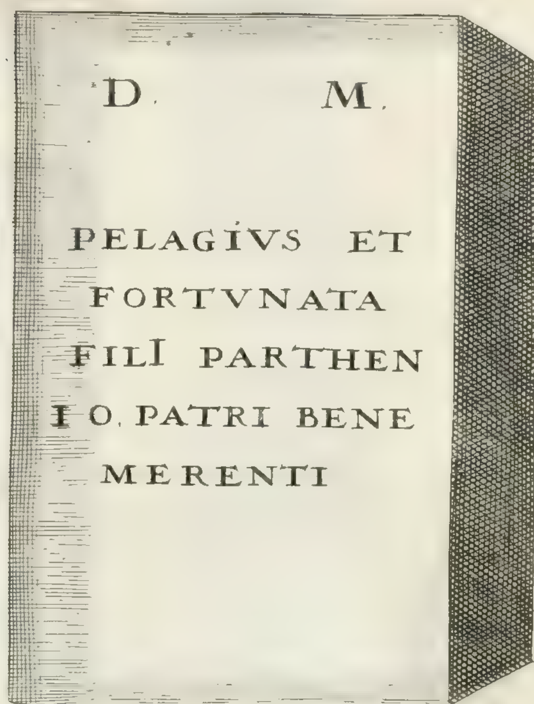
ωΤΑΚΙΛΛΙΑ CΕΡΑΠΙΑΔΙ
ΛΟΥΚΡΗΤΙC ΑΚΤΙΑ
ΚΟC ΤΗ CΥΜΒΙωΙ
ΕΥCΕΒΙΑC ΧΑΡΙΝ
CΥΝΒΙωCΑC ΗΜΟΙ
ΕΤΗ ΤΕCCΕΡΑΚΟΙ

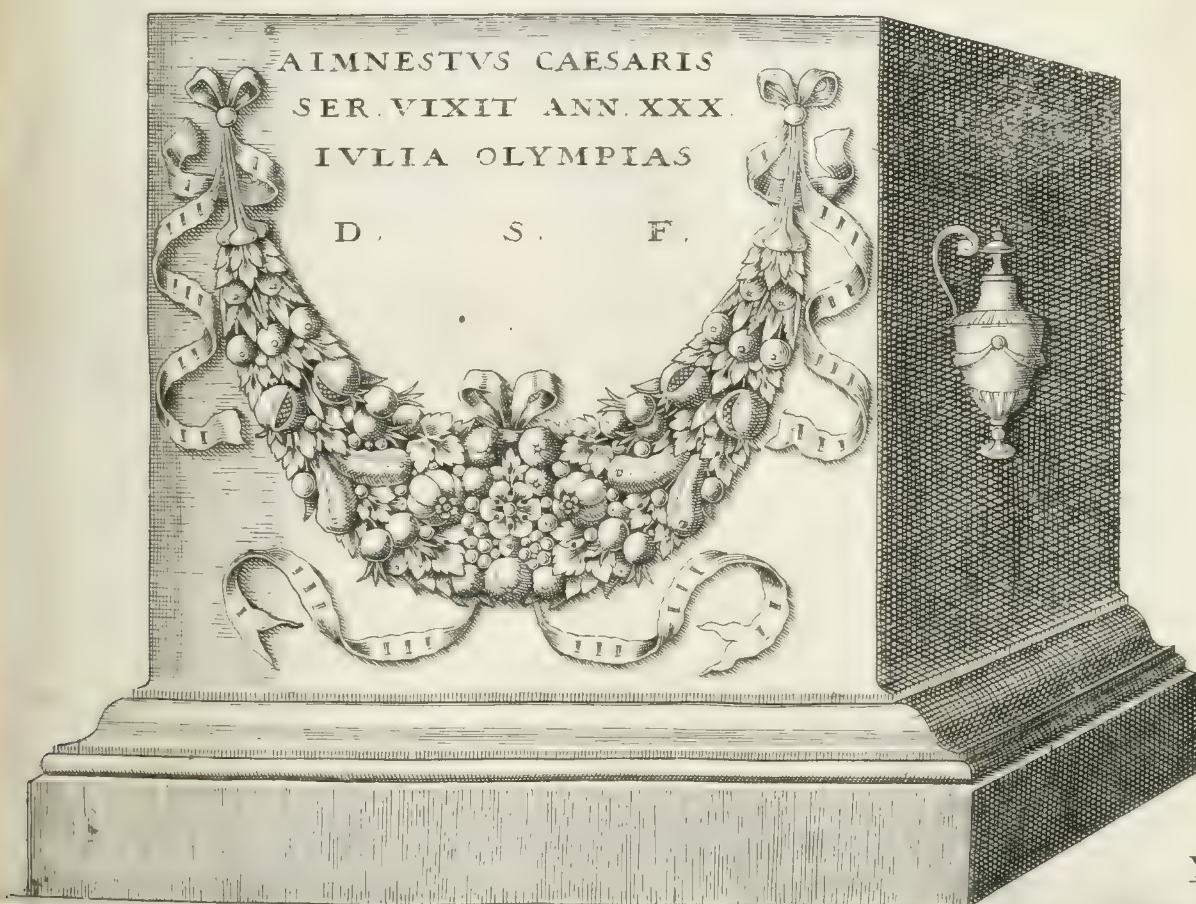
D. M.
D. LVCILIO D. F. TERMINALI
VIX. ANN. XXV. M. V. D. X.
LVCILIA HELPIS MATER
BENEMERENTI FECIT.

D I S
MANIBVS IV
NIA TETHIS
FECIT IVNIAE
SECVNDAE PA
TRONAE SVAE
B. M. DE SE. SIBI
ET POSTERISQVE
SVIS S. I. I. I.

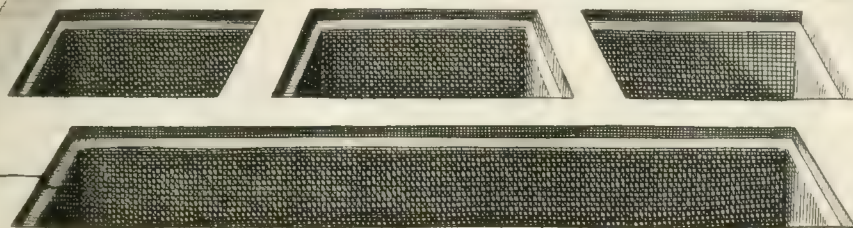
D. M.
AELIA FELICITAS
CONIVNX IVLIANO CONIV
GI BENEMERENTI HVNC
TITVLVM FECI

DIS MANIBVS
M. POBLICIVS
CHRYSEROS FECIT
CLAVDIAE TOSIMENI
VXORI BENEMEREN.
CLAVDI AGATHOPI LIB.
VIX. ANN. XXX.

D. M.
PELAGIVS ET
FORTVNATA
FILI PARTHEN
IO. PATRI BENE
MERENTI

AIMNESTVS CAESARIS
SER. VIXIT ANN. XXX.
IVLIA OLYMPIAS
D. S. F.

TI. CLAVDIVS ƆL. IANVARIVS VIXIT ANN. X. MENS. VI. DIES. XXII. HOC MONVMENTO CONDITVS EST

TI. CLAVDIVS SCARIPHIL VITALIS
ARCHITECHTVS V. A. XL.
FECIT SIBI ET SVIS
TI CLAVDIO VITALI F. V. A. IIII. M. VII. D. VIIII.
CLAVDIAE VITALIS L.
PRIMIGENIAE
CLAVDIAE VITALIS F.
OPTATAE.

M. COELIVS ABASCANT
EMPTO LOCO FECIT SIBI ET
SVIS POSTERISQVE EORVM
IN. FR. P. XI. T. IN AGR. P. XII.
ET AREA ANTE MONVMENTVM
COMMVNEM CVM POPILIO EVPHEMO
IN. FR. P. XII. IN. AGR. P. XII.

D. M.

MAVRELIVS AVGG
LIB. HERMADIO TABVL.
XX. HER. VIVOS SIBI
FECIT ET CALIOPE LIB.
SVAE KAR ET CAETERIS
LIB. LIB. SVIS POSTERISQ.
EORVM.

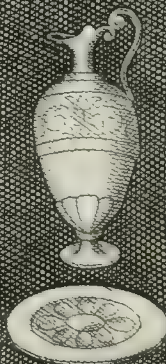
IN. F. P. XII. IN AGR. X.

M. H N. S.

FABIAE PYPALLIDI OPTIMAE
ET SANCTAE PATRON. DE SE BENEMERI
ARTEMISIVS LIBERTVS

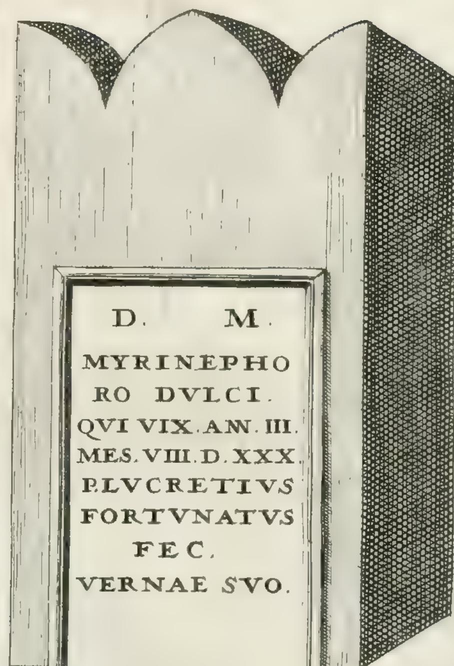
CVNCTORVM HAEC SVBOLI SEDEM
POST MORTE RELIQVIT ANTE
TAMEN NATO CONIVGE ET ANTE SVO
NONDVM SECVRA DVM FLET MAES
TISSIMA MENTE OCCIDIT ET
TRISTES DECEPIT MAESTA FOVENDO
SED NOS SOLLICITI MEMORESQVE
PARENTIS AMORE MATREM CVM
NATO CONIVGE CVMQVE SVO
SECVROS COLIMVS MEMORES VE
NOMINE NOSTRO ET FACIET

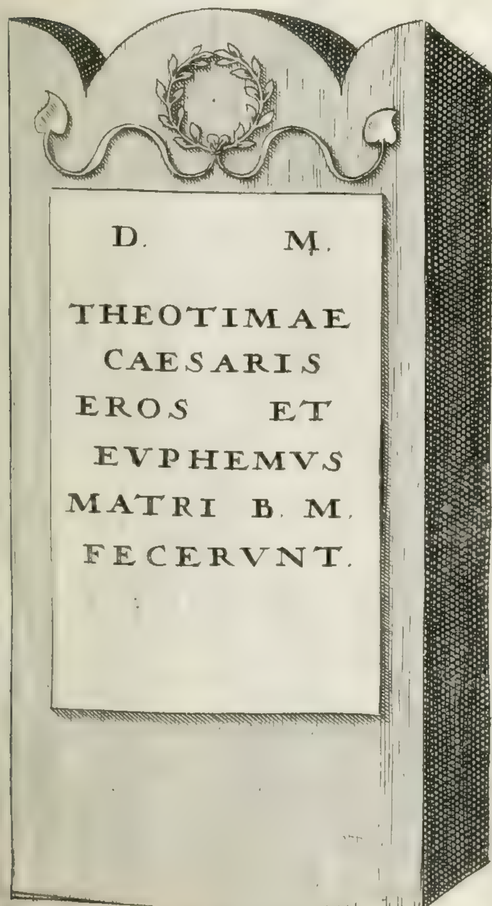
SVBOLES MVLTOS MEMORATA PER ANNOS
SACRA DEIS PATRIBVSQVE SVIS
MEMORESQVE PRIORVM ET MEMO
RES NOSTRI NOSTRORVMQVE ALTA
PROPAGO AETERNVM SERVENT
SEMPER MEMORABILE NOMEN
QVISQVIS ES AVT OLIM NOSTRA DE
STIRPE FVTVRVS SIS MEMOR
ANTIQVI NOMINIS ET TITVLI. IN
QVORVM TITVLO HIC DATVR ESSE
LOCVS ET DOMVS AETERNAE
TV TVEARE FOCOS.

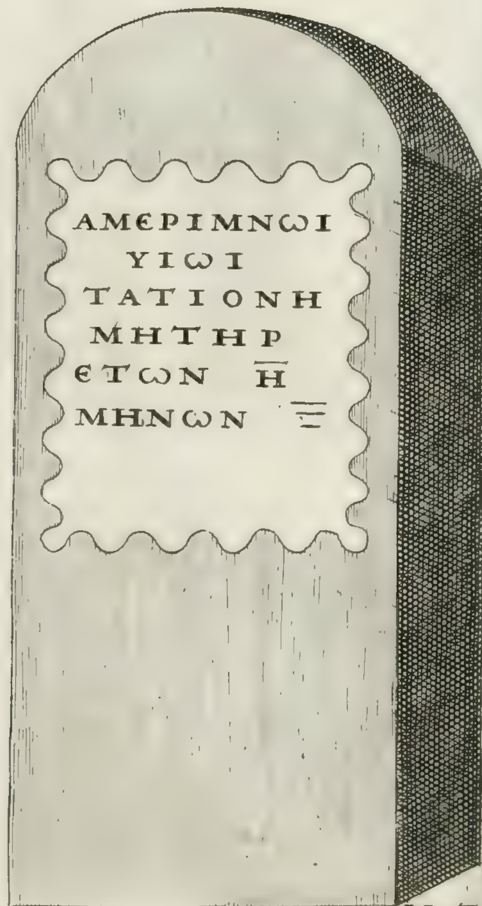

In Vinea Carpensi

In Quirinali ad oratorium Neronis

ΘΕΩΙ ΑΛΕΞΙΚΑΚΩΙ

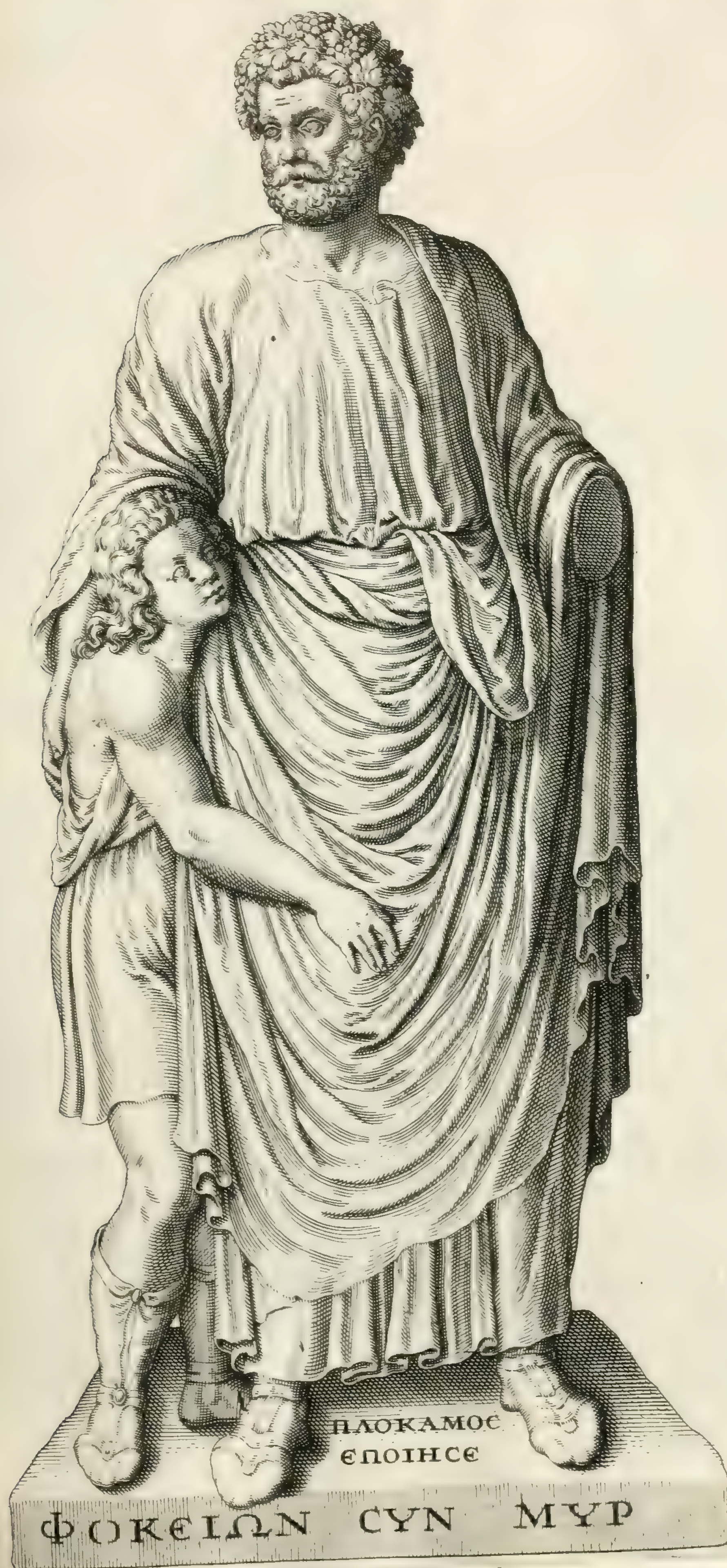
ΓΛΥΚΩΝ.

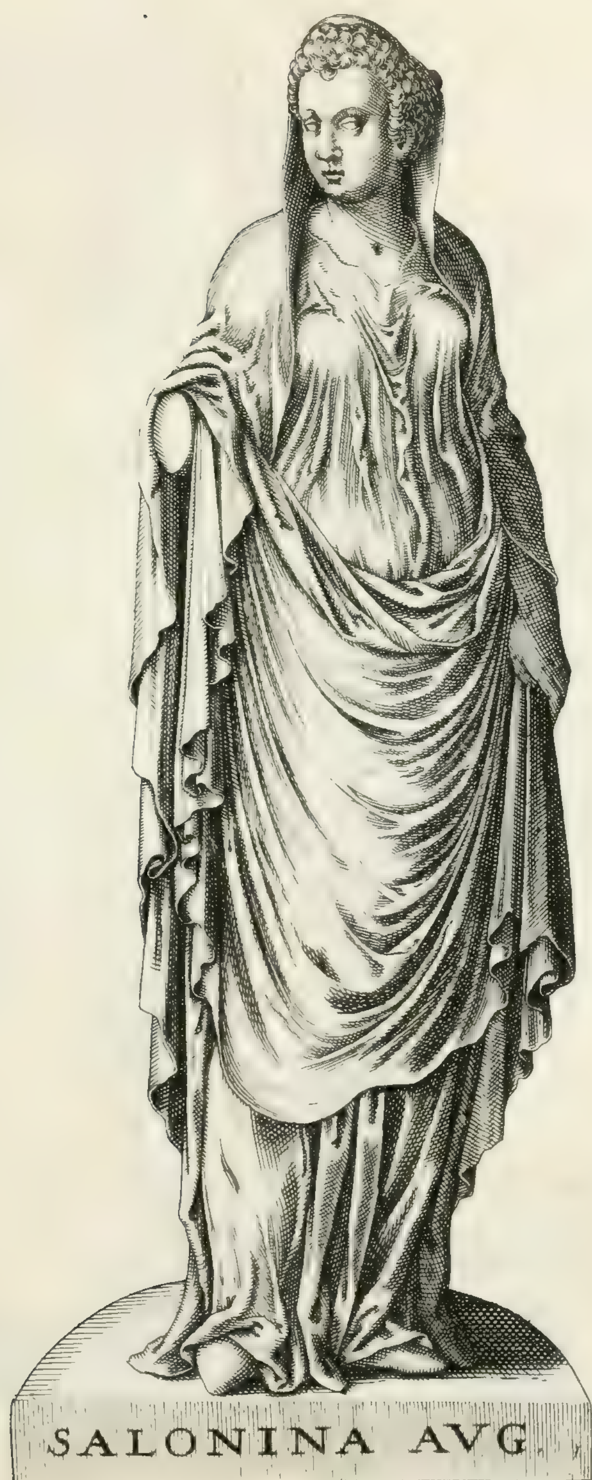

IN HORTIS CARPENSIBVS.
A. 118.
ΦYCIC ΠANAIOΛOC.
ΠANT MHT.
Z. 2

L. ANNAEVS
MER.
VICIT C IV.
SECVND. TVLIT
XX IIIIX.
TERT. TVLIT XIIX
PAL. ET COR. V.
DIVI TRAIANI
AVG. MVN.

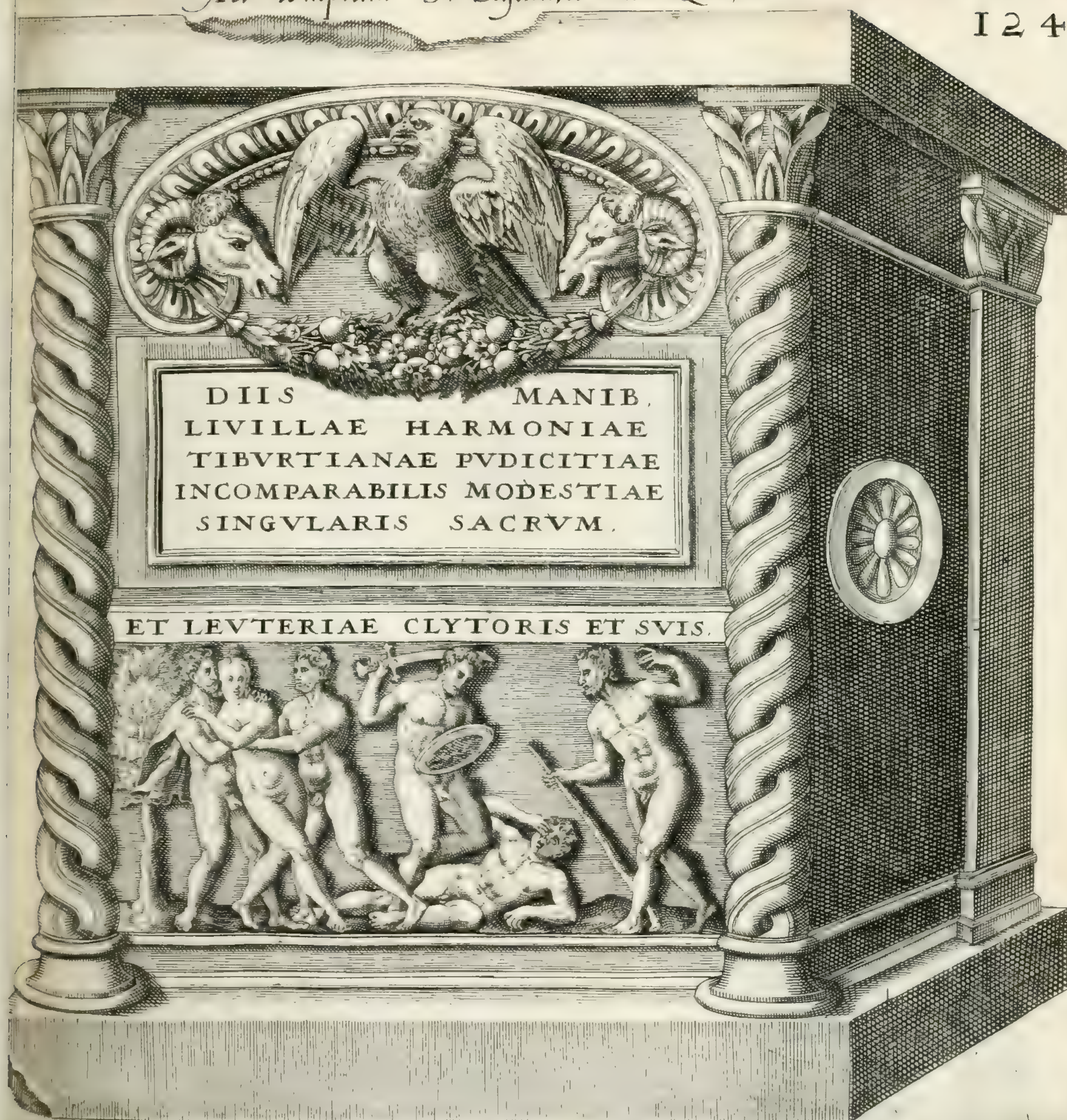

ΠΛΟΚΑΜΟϹ
ΕΠΟΙΗϹΕ
ΦΟΚΕΙΩΝ ϹΥΝ ΜΥΡ

SALONINA AVG.

MYRRI. LINI. LYSIPPI.

In Quirinali
ΜΗΤΡΟΔΩΡΟΥ ΤΟΥ
ЄΦЄCΙΟΥ

Ad templum S. Susannae in Quirinali.

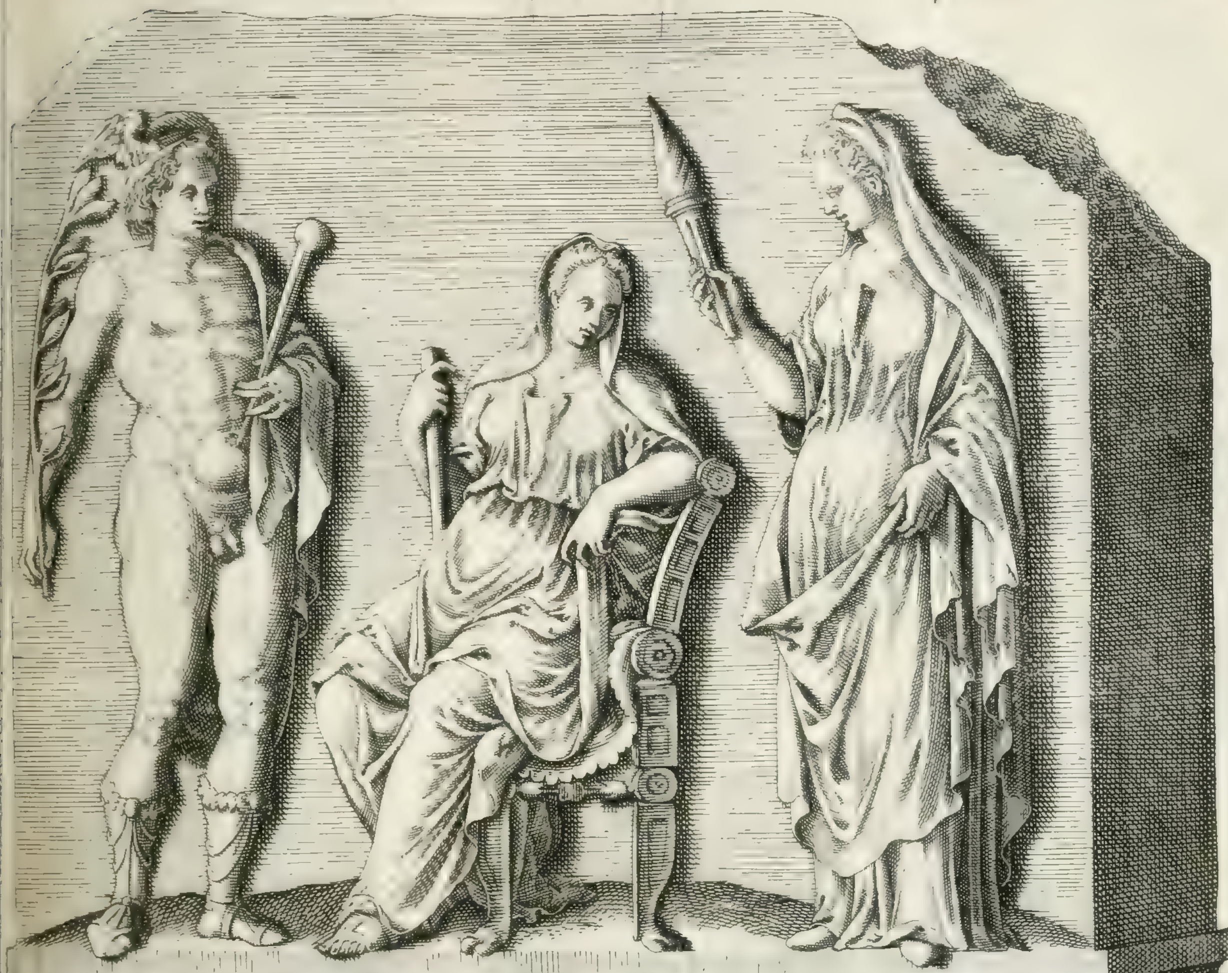
In Quirinali non procul a templo S. Susannæ

In Salustrico non procul a templo S Susannae

M. AVRELIVS
PACORVS M. COCCEIVS
STRATOCLES AEDITVI
VENERIS HORTORVM
SALVSTIANORVM
BASEM CVM PAE MENTO
MARMORATO DEANAE
D D.

IVNONI PLACIDAE
CONSEVATRICI AVGVSTAE

CLAVDIA SABBATIS
BVLLAM D D.

ADDIDIT ET SCYPHVM ET
TRIPODEM FORTVNAE AVG.

MENALIAE ET AGATHIAE.
PARENTIBVS SANCTISSIMIS
EPAPHRAS
POSTREMVM PRAESTITIT OFFICIVM
IXIT ANN. XXXVI. M. I. D. IIX. B. ANN. VI. M. IX. D. I.

In hortis Bellaianis

S FECIT SIBI ET LICINIAE ISAVRICAE CONIVGI
ATVRNINO ET LICINIAE BRASILANAE FIL.
ER. LIB. POSTERISQVE.

Romæ ad Bellaianis hortos

M. AVR. PACORVS. AEDI
TVVS SANTAE VENE
RIS IN. SALVST HORTIS

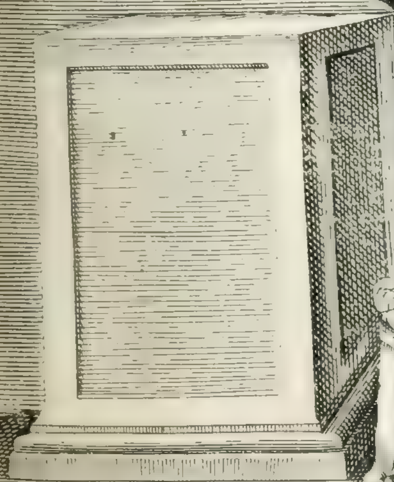
SPEI

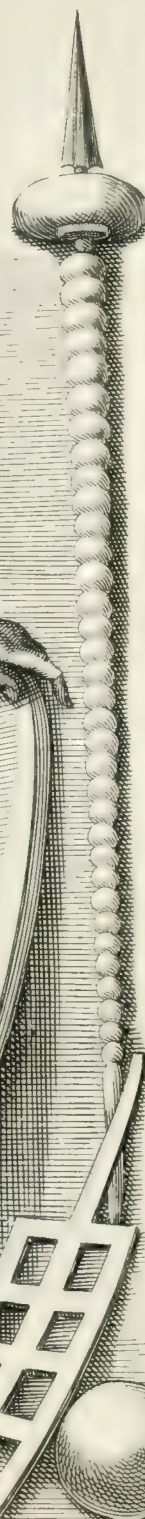
ARAM. CVM PAEMENTO
SOMNIO MONITVS SVM
TV SVO D D.

M. NAVIVS M. F.
THALES SARD.
TYG. ET. NON.
MYSIAE
COL.
STAT.

Sub Quirinali
M. ANTONIVS EXOCHVS.
T. H. R.
M. ANTONIVS
EXOCHVS NAT
ALEXANDRINVS
ROM. OB TRIVMP.
DIVI TRAIANI DIE II.
TIR CVM ARAXE CAE
ST. MISS.
ROM. MVN. EIVS D.
DIE VIIII FIMBRIAM
LIB. VIIII. MISS. FE.
ROM. MVN. EIVS D.

D.D. NN. DIOCLETIANVS ET
MAXIMIANVS INVICTI SENIORES
AVGVSTI PATRES IMPERATORVM ET
CAESARVM CONSTANTIVS ET MAXIMIA-
NVS INVICTI AVGG. ET SEVERVS ET MAXI-
MIANVS NOBILISS CAESARES THERMAS
FELICES DIOCLETIANI FRATRIS SVI
NOMINE CONSECRAVIT COEPTIS AEDI
FICIIS PRO TANTI OPERIS MAGNITV
DINE OMNI CVLTV PERFECTAS
ROMANIS SVIS DEDICAV.

In arcu S. Viti supra Suburranam Viam

GALIENO CLEMENTISSIMO PRINCIPI
CVIVS INVICTA VIRTVS SOLA PIETATE
SVPERATA EST M. AVRELIVS VICTOR
DEDICATISSIMVS NVMINI MAIE
STATIQVE EIVS.

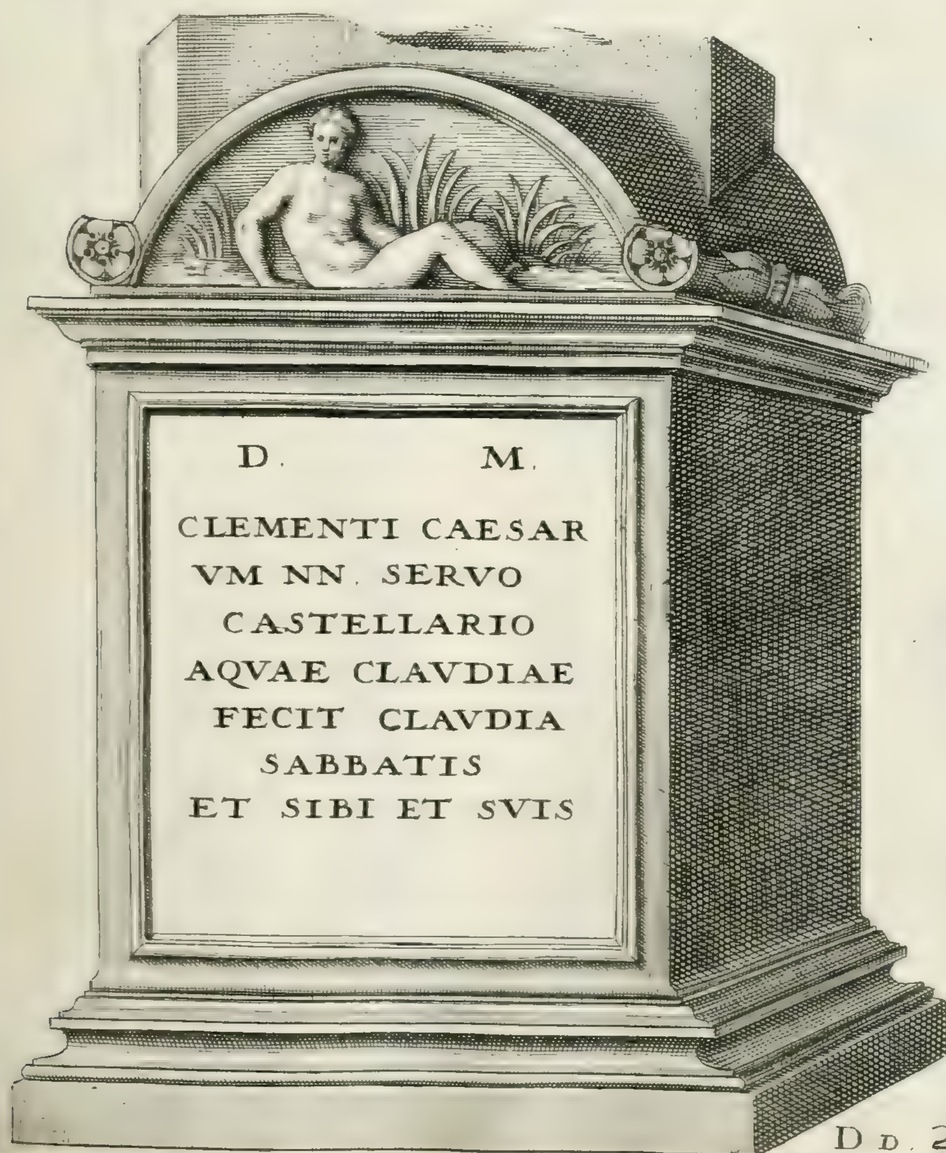

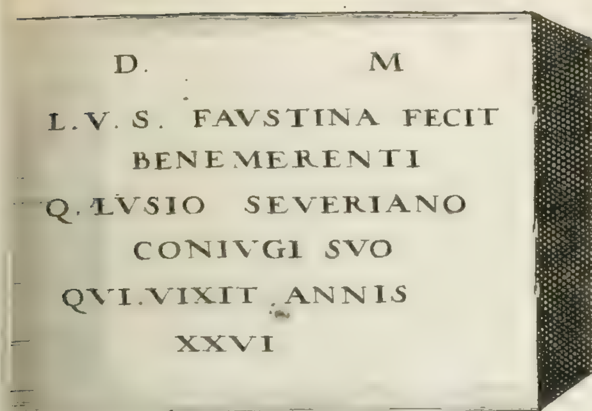
Q. LVCTATIVS Q. F. MENS.

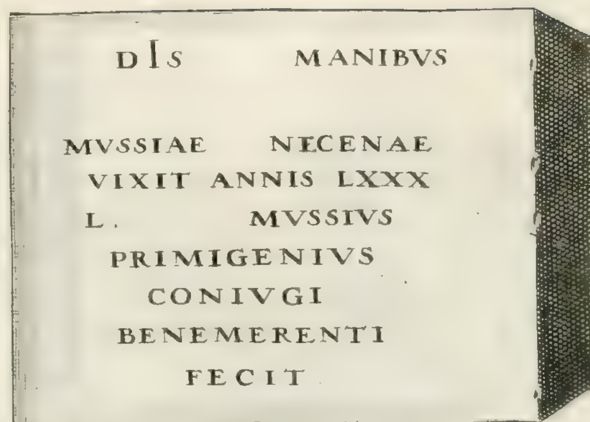
SILVANO

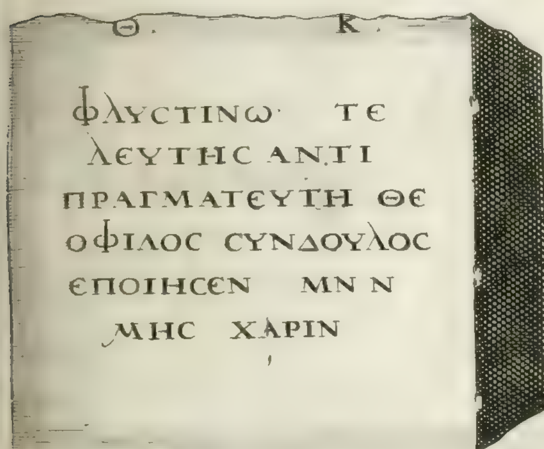
D D.

FL. EVRYCLES
EPITYNCANVS V̄C̄.
PRAEF. VRB. CONDI
TOR HVIVS FORI
CVRAVIT.

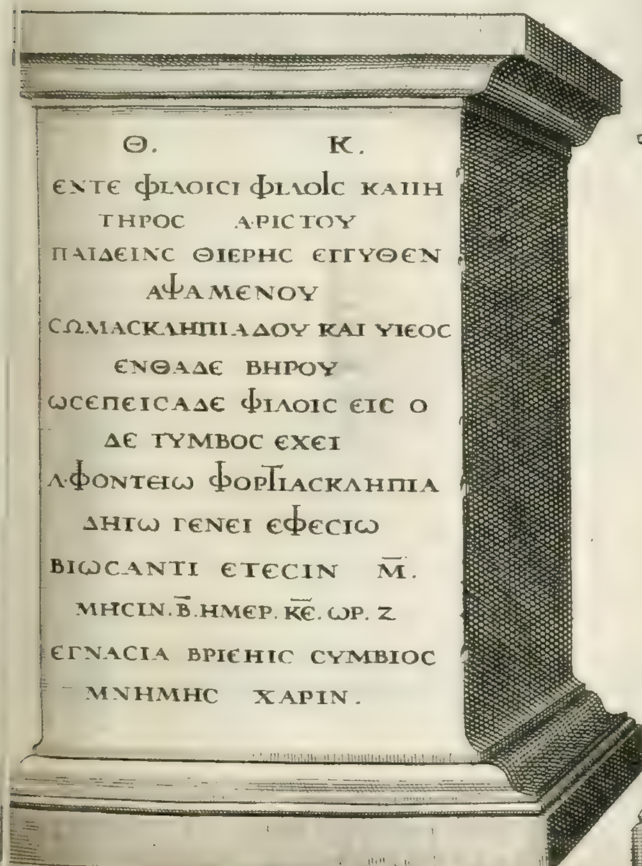

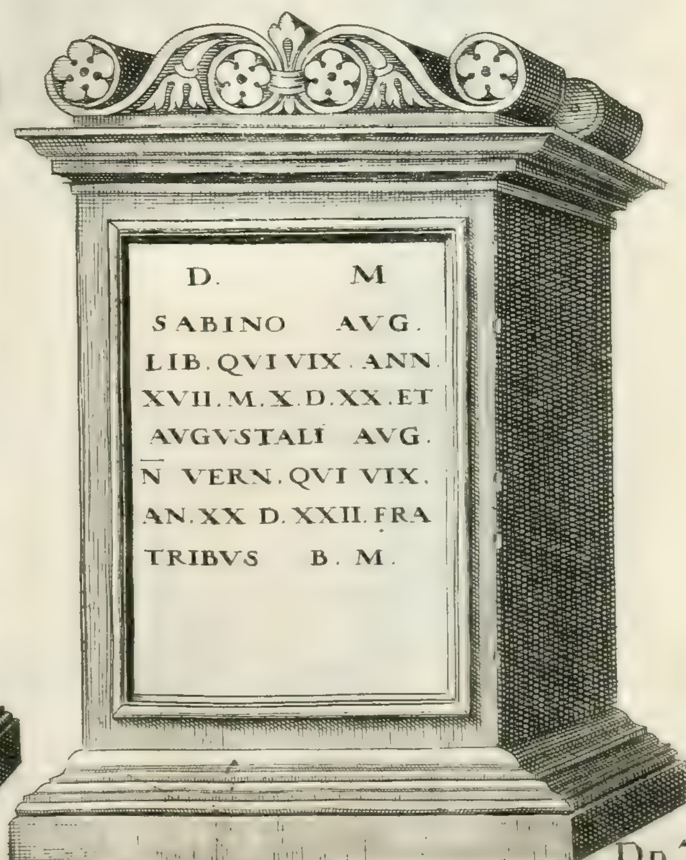

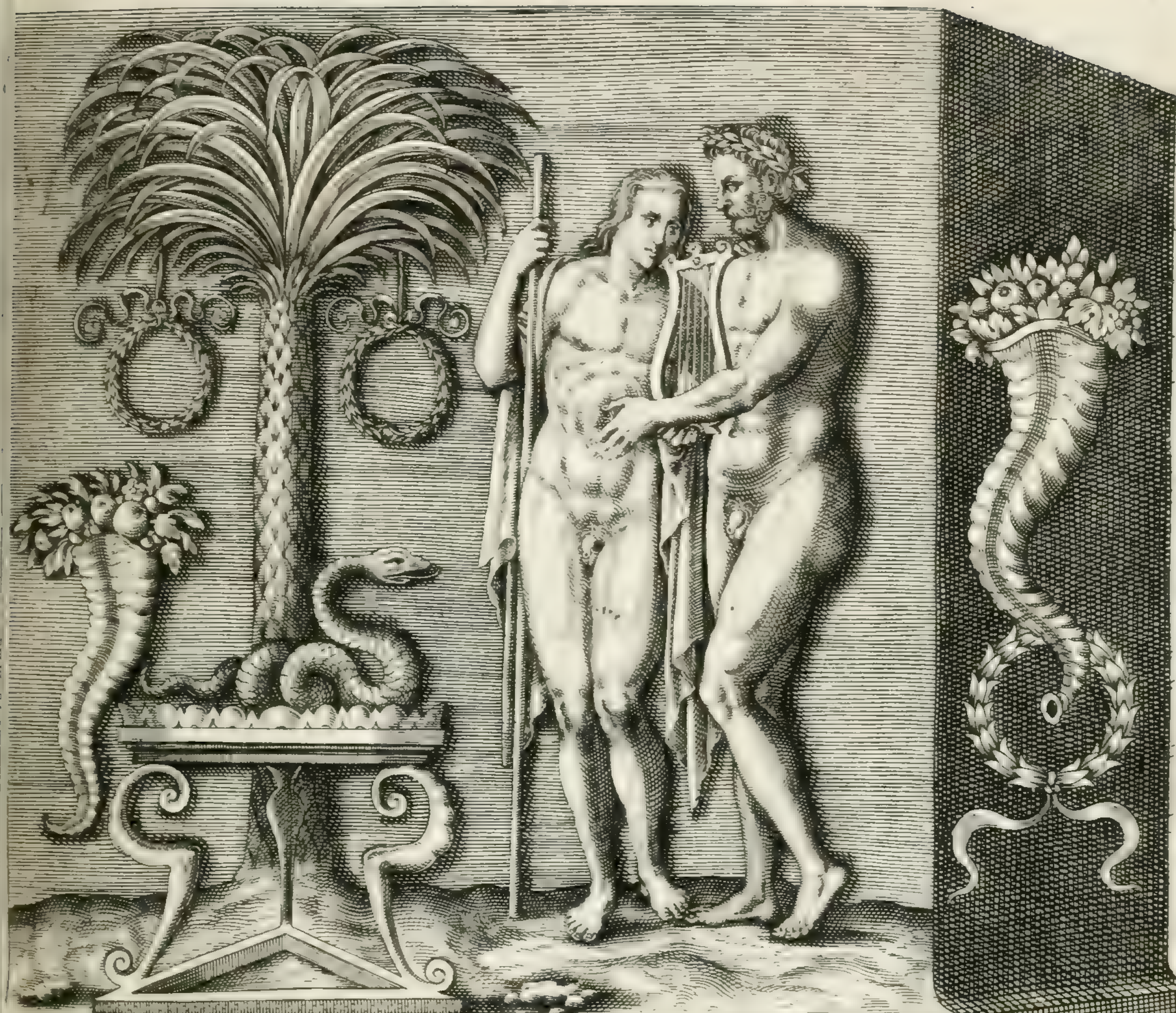
Vbi pecuniæ oblationum reconduntur.

prope altare.

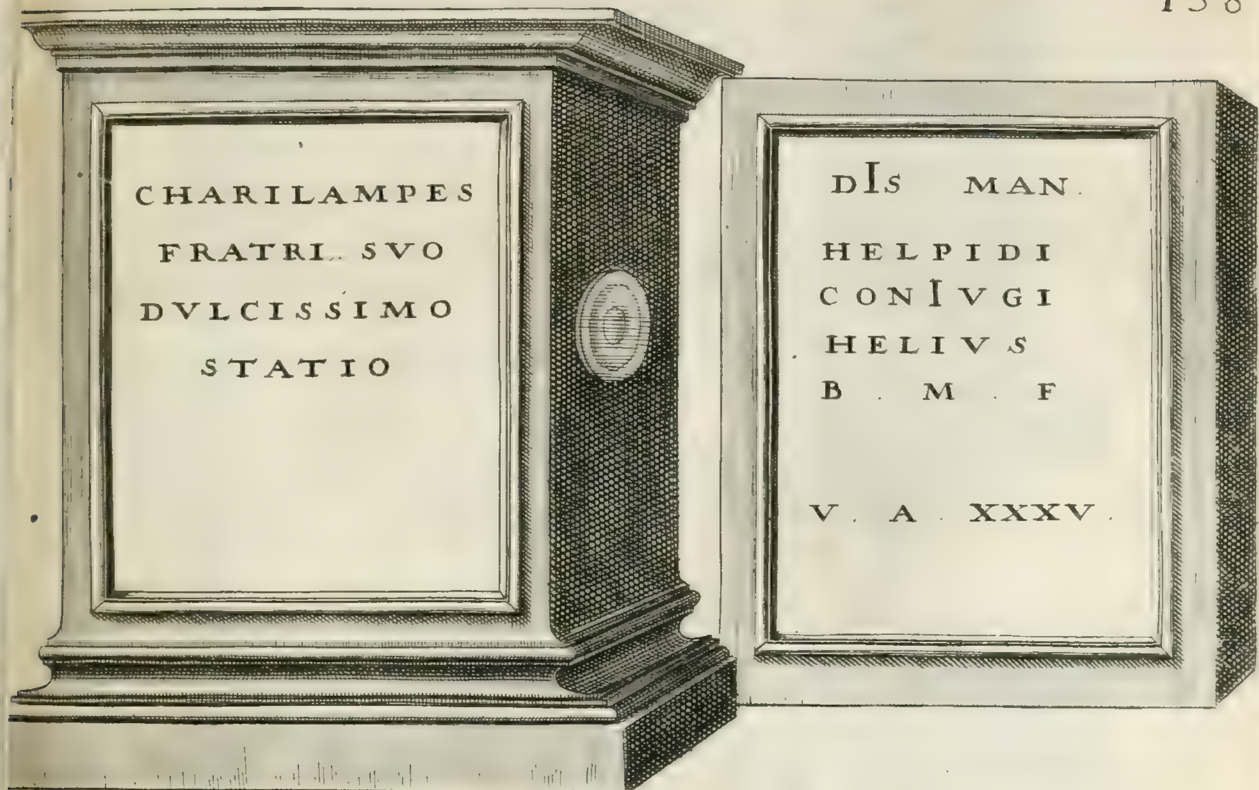
D M

GENIO AVGG. LAR. SAL.

FORTVNATVS

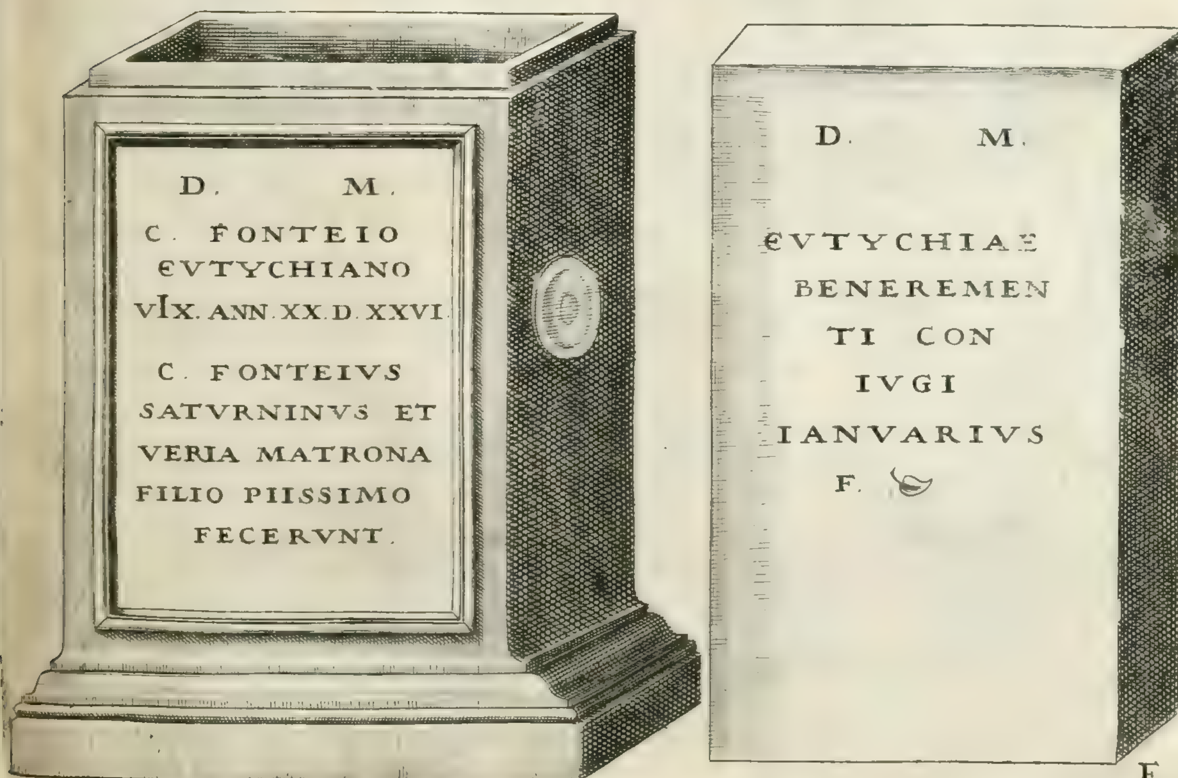
AVG. LIB.

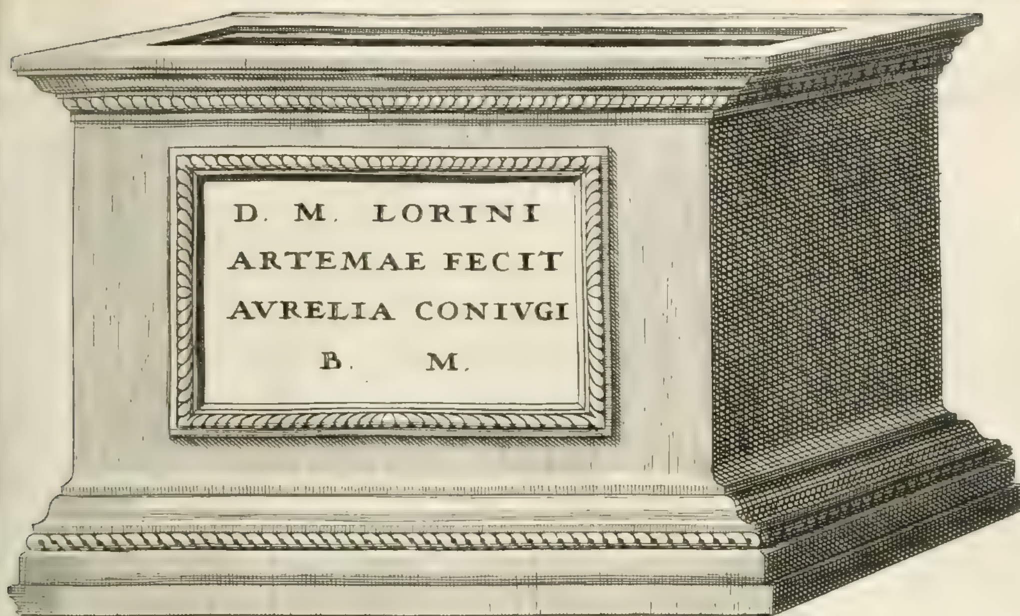
In templo S. Ioannis Laterani.

In templo Laterano.

In templo S. Clementis.

D. M.

MARTIA L. F.
EVHODIA
TI. CLODIO
EVMELO CONIVGI
BENEMERENTI
ET SIBI FECIT

Tabula hæc ænea affixa est parieti in Templo S. Joannis Laterani.

FOEDVS VE CVM QVIBVS VOLET FACERE LICEAT
ITA VTI LICVIT DIVO IVLIO CAESARI DIVO
AVG. TIBERIOQVE ET CLAVDIO CAESARI AVG.
GERMANICO

VTIQVE EI SENATVM HABERE RELATIONEM FACERE REMITTERE SENA
TVS CONSVLTA PER RELATIONEM DISCESSIONEMQVE FACERE LICEAT ITA
VTI LICVIT DIVO AVG. DI. IVLIO CAESARI AVG. TI. CLAVDIO CAESARI AVG.
GERMANICO

VTIQVE CVM EX VOLVNTATE AVCTORITATEVE IVSSV MANDATVVE EIVS
PRAESENTEVE EO SENATVS HABEBITVR OMNIVM RERVM IVS PERINDE
HABEATVR SERVETVR AC SI E LEGE SENATVS EDICTVS ESSET HABERETVRQ.
VTIQVE COS. MAGISTRATVM POTESTATE IN IMPERIVM CVRATIONEMVE
CVIVS REI PETENTES SENATVI POPVLOQVE ROMANO COMMENDAVERIT QVIB. VE
SVFFRAGATIONEM SVAM DEDERIT PROMISERIT EORVM COMITIIS QVIBVSQVE
EXTRA ORDINEM RATIO HABEATVR. VTIQVE EI FINES POMEAII PROMO
VERE CVM EX REPVBLICA CENSEBIT ESSE ITA VTI LICVIT TI. CLAVDIO
CAESARI AVG. GERMANICO

VTIQVE QVAECVNQVE EX VSV REIPVBLICAE MAIESTATE DIVINA
RVM HVMANARVM PVBLICARVM PRIVATARVMQVE RERVM ESSE
CENSEBIT EI AGERE FACERE IVS POTESTASQVE SIT ITA VTI LICVIT
AVG. TIBERIOQVE IVLIO CAESARI AVG. TIBERIOQVE CLAVDIO
AVG. GERMANICO FVIT

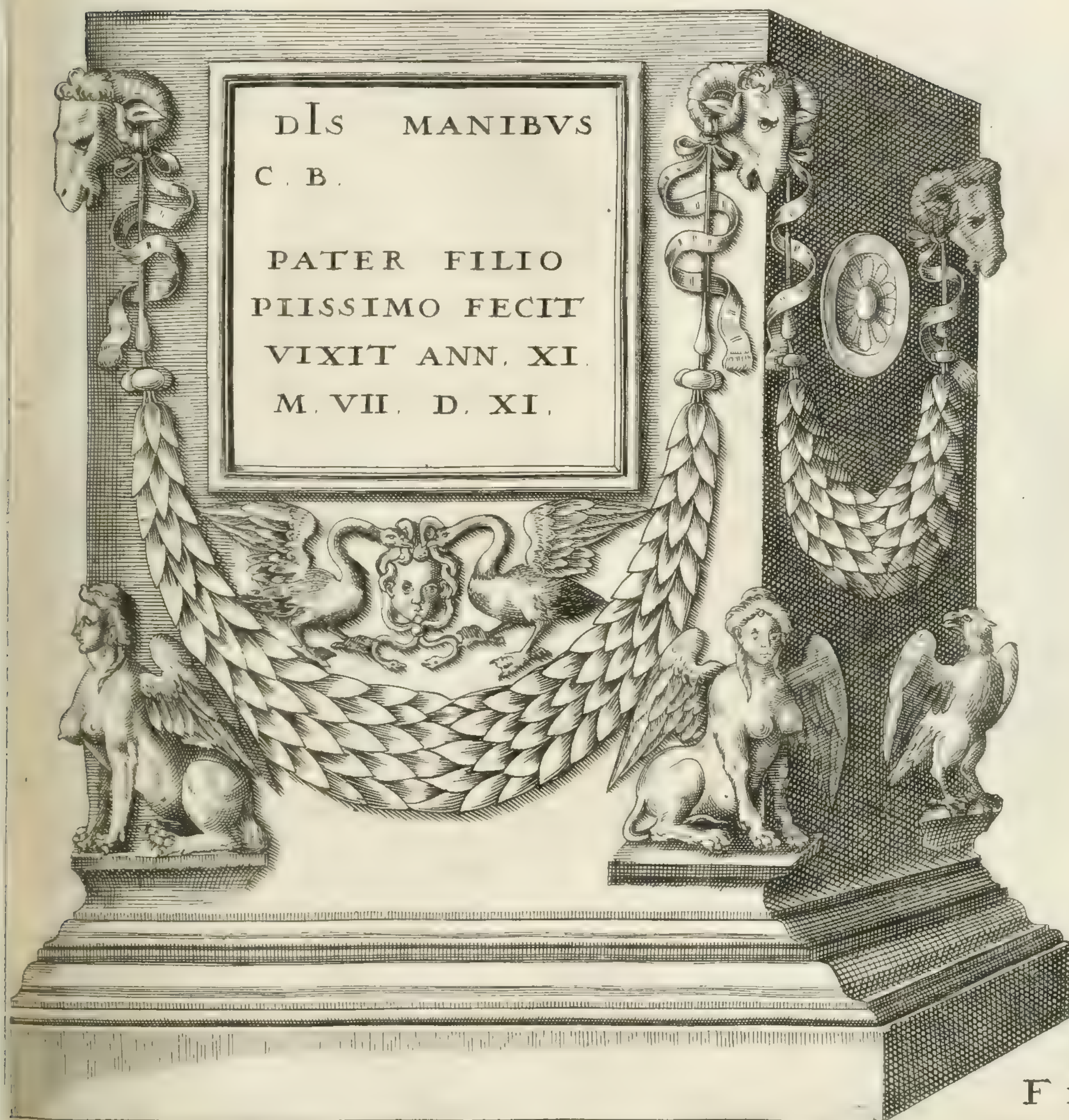
VTIQVE QVIBVS LEGIBVS PLEBEIVESCITIS SCRIPTVM FVIT NE DIVVS AVG.
TIBERIVSVE IVLIVS CAESAR AVG. GERMANICVS
TENERENTVR IIS LEGIBVS PLEBEIQVESCITIS IMP. CAES. AVG.
VESPASIANVS SOLVTVS SIT QVAEQ. EX QVAQVE LEGE ROGATIONE
DIVVM AVG. TIBERIVMVE IVLIVM CAESAREM AVG. TIBERIVMVE
CLAVDIVM CAES. AVG. GERMANICVM EACERE OPORTVIT
EA OMNIA IMP. CAESARI VESPASIANO AVG. FACERE LICEAT. VTIQVE
QVAE ANTE HANC LEGEM ROGATAM ACTA GESTA DECRETA IMPERATA
AB IMPERATORE CAESARE VESPASIANO AVG. IVSSV MANDATVVE
EIVS A QVOQVE SVNT EA PERINDE IVSTA RATA SINT AC SI POPVLO
PLEBISVE IVSSV ACTA ESSENT

SANCTIO

SIQVIS HVIVSCE LEGIS ERGO ADVERSVS LEGES ROGATIONIS PLEBISVE SCITA
SENATVSVE CONSVLTA FECIT FECERIT SIVE QVOD EVM EX LEGE ROGATIONE
PLEBISVESCITO S. VE C. FACERE OPORTEBIT NON FECERIT. HVIVS LEGIS ERGO
ID EI NEFRAVDI ESTO. NEVE QVID OB EAM REM POPVLO DARE DEBETO.
NEVE CVI DE EA RE ACTIONE IVDICATIO ESTO: NEVE QVIS DE EA RE APVD
ALIQVEM AGI SINITO C L SINITO.

TI. CLAVDIVS TI. F.
NERO
PONTIFEX COS. ITERVM
IMP. ITERVM
LVDOS VOTIVOS
PRO REDITV
IMP. CAESARIS DIVI F.
AVGVSTI
PONTIFICIS MAXIMI
IOVI OPTIMO MAXIMO
FECIT
EX S C.

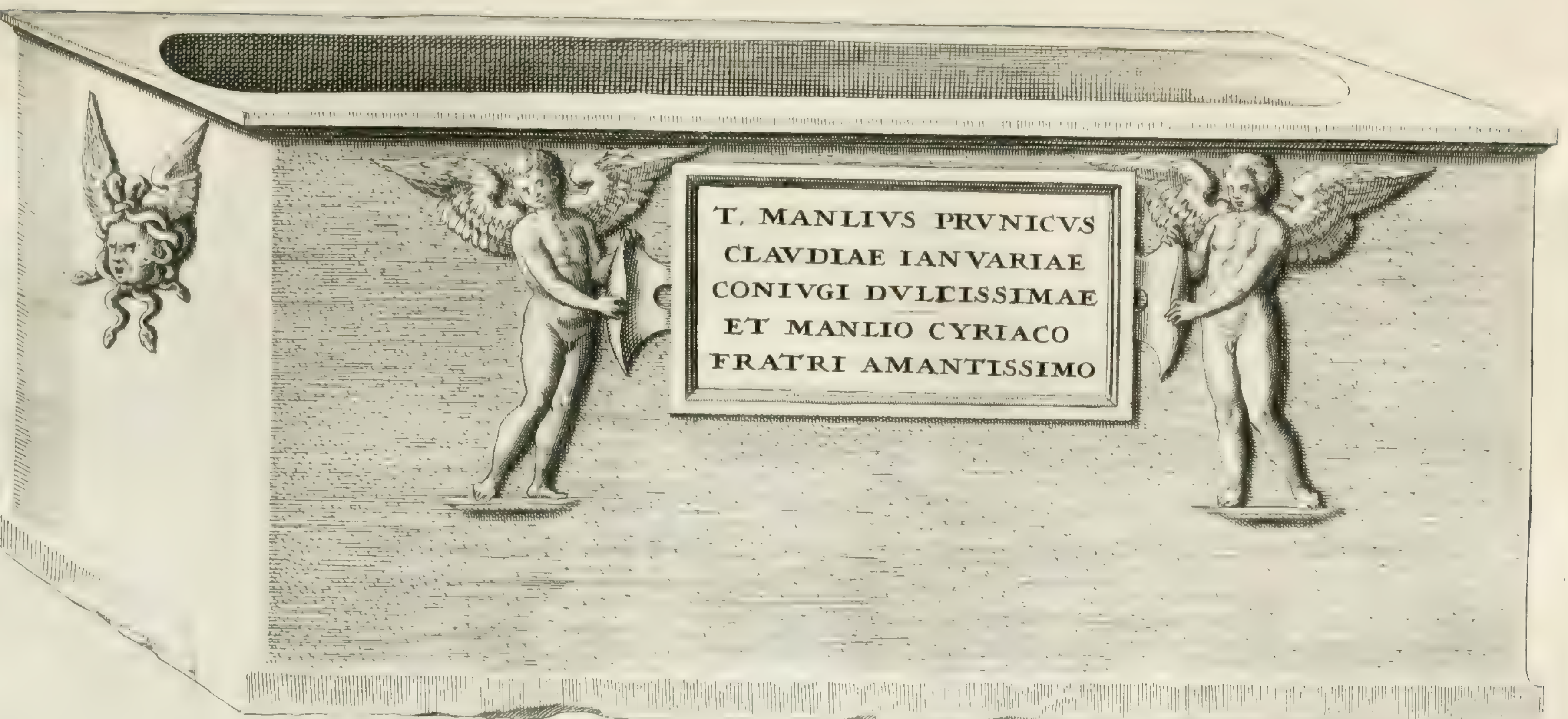
In templum S Clementis repositorium aquae lustralis

F f.

D. N. CONSTANTINO PIO FELICI
AC TRIVMPHATORI SEMPER AVG.
OB AMPLIFICATAM TOTO ORBE
REMPVB FACTIS CONSILIISQVE
S . P . Q . R .
AEDEM CONCORDIAE
VETVSTATE COLLAPSAM IN
MELIOREM FACIEM OPERE ET
CVLTV SPLENDIDIOREM
RESTITVERVNT.

In Xenodochio Laterano

ΗΔΥC ΒΙΟC ΤΟ ΖΗΝ ΓΛΥΚΥ ΤΟ ΘΑΝ ΕΙ Ν ΥΠΟΦΙΑ.

M. COELIO
DIONYSIO LICTORI
FRATRI OPTIMO
COELIVS SECVNDVS F.

FL. PVBLICIAE V. V.
MAX. MERITO SANCTISSIMAE
AC PIISSIMAE QVAERITAE AC PERVIGILI
ADMINISTRATIONE OMNES GRADVS LAVDE
CVMVLATA SACRA SVA VENERATA VIVIT
VT SAECVLARI AETATE MINISTERIO
ADSIT ET IN FVTORO PERSEVERET

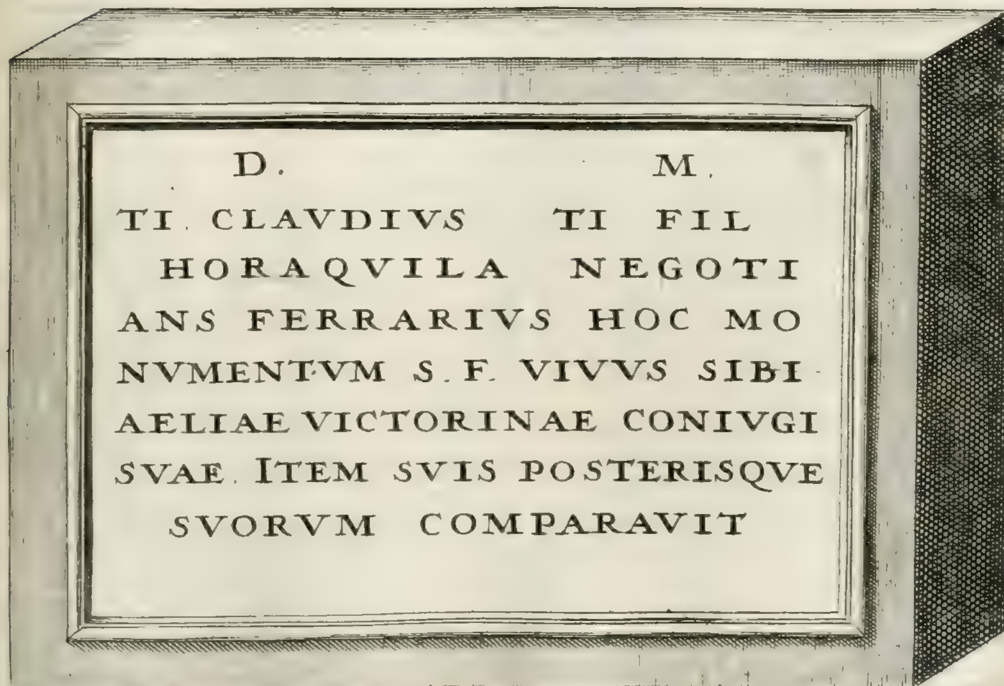
Q. TERENTIVS RVFVS ET CAENIA
VERISSIMA PARENTES

TERENTIAE RV. FILIAE V. V.
CVIVS MVTI TEMPORIS BONITATEM
ET HVMANITATEM EIVS CIRCA SE
IN BREVI SENSERVNT.

GERMANICO CAESARE
C. FONTEIO PITONE COS.
K. IAN.
STATAE FORTVNAE AVG.
SACR.
SEX. FONTEIVS Ↄ. L. TROPHIMVS
CN. POMPEIVS CN. L. NICEPHOR
MAG. VICI
SANDALIARI REG.
IIII. ANNI XVIII.
D. D.

In domo Marci Aemylini in Agone

V. PARS
ANTIQVITATVM
ROMANARVM
Siue III. Tomus,
Inscriptionum & Monumento-
rum, quæ Romæ in saxis &
marmoribus visuntur
Autore
I.I. Boissardo Vesuntino omnia
studiose conquisita & excepta,
Artificib' vero
Theodori de Bry relictis filijs recens
in ære effıcta foras data. Francf.
Anno M. DC.

ILLVSTRI ET GENEROSO VIRO FRANCISCO BOVRZOLLIO, EQVITI AVRATO, BAroni de Baurepos, Domino in Bourzoles, Berbieres, Rosignac, Dauignac, Cassaide, &c.

PRODIERAT in lucem ante biennium sub meo nomine tractatus de Topographia Romana: in quo non solùm veteris Vrbis typũ videndum Lectoribus proposui cum suis vicis, insulis, regionibus, & illustrioribus ædificijs, tam publicis quàm priuatis, sacris & profanis, sed etiam nouæ Vrbis (qualis hodie spectatur) descriptionem satis exactam inserui tam scripto, quàm pictura, ratus hanc meam operam non mediocriter conducere ijs, qui Romam venturi sunt: qui tanquam manu ducti, poterunt sine difficultate singula, quæ in tanta tamque celebri Vrbe notatu digna sunt, perspicere. Et hic meus conatus tam ijs qui in Vrbe degunt, quàm peregrinis viatoribus iudicatus est vtilis. Non enim omnes ciues exactè norunt quæcunque in ea ciuitate domibus priuatorum asseruantur, aut publicè videnda proposita sunt: Et si ea norint, multas tamen fabulas suis narrationibus immiscent, tam falsas quàm ridiculas. Vt exempli gratia: Pyramidem illam ad portam S. Pauli mœnibus adhærentem dicunt Rhemi & Romuli esse sepulchrum. Inscriptio tamen illa, quæ tanti ædificij continetur fronte, ostendit C. CESTII VII. Epulonum, vel potiùs Collegij Epulonum Sacerdotum fuisse conditorium.

Duo illa templa rotunda in foro Romano SS. Cosmæ & Damiano sacrata, asserunt Remo quoque & Romulo ab antiquis dicata fuisse. At certum est id esse falsum, sed fuisse delubra Castoris & Pollucis.

Montem Testaceum vulgus credit conflatum esse ex congerie vasorum fictilium, quibus peregrinæ prouinciæ annuas tributorum pecunias Romam in ærarium importabant: Et ideo

montem illum dici monte d'ogni terra, quòd ea vasa in rei memoriam eò sint proiecta. Alij existimarunt molem illam coacervatam fuisse ex fragmentis fideliarum, quæ à figulis reijciebantur in eum locum, ne alueum Tiberis, ad quē habitabāt, impedirent. At ego alibi ostendi Circum Olympicum, in quo sese iuuentus cursu, cestu, equitatione & lucta exercebat, illic fuisse: ideo non potuisse figulis committi, vt eum in locum excrementa suarum officinarum reijcerent. Quódque experientia docet vrnas illas nouas esse, integras, & ad mortuorum cineres recondendos accommodatas. Quod meo tempore diligēs harum antiquitatum scrutator Antonius Lafrerius Typographus detexit.

Quid dicam de fabulosa narratione plebis, cur aqua Tiberis Romæ sit potabilis, & cisternis clausa ad multos annos seruetur incorrupta: Supra Romam verò breui spatio temporis putrescat. Miraculum hoc effictum cum admiratione recensent, ante aliquot sæcula Patricios dissensione facta cum Populo, non permisisse plebem haurire aquam ad potum necessariam ex puteis domesticis: Ita pauperes dira siti vexatos ad sancti Pontificis pedes gemebundos procubuisse, rogantes vt eius auctoritate reconciliarentur cum Optimatibus: id cùm Pontifex impetrare non posset, Vrbanis omnibus puteis maledixit, & Tiberinas aquas consecratas reddidit potabiles. Ex eo tempore puteorum lymphæ semisalsæ, insipidæ, & putidæ factæ sunt in hodiernum vsque diem: Tiberinæ verò salubres & sapidæ: & ex quibus omnes bibunt tā nobiles quā plebeij. Speciosa fabula scilicet, & nugis plena: cum certū sit ex mixtione Anienis nitrosi fluminis Tiberinam aquam à putredine vindicari, & ad lōgum tempus saluberrimā cōseruari.

Eiusmodi plurima recitātur de statua illa equestri ahenea M. Aurelij Antonini, quæ erecta est in area Capitolina sub Ara Cœli: vulgus ait fuisse decreto Senatus positam cuidam Rustico, qui dū Roma à Gotthis obsideretur multa fecisset ad Vrbis liberationem, & barbarorum repulsionem. Eiusmodi quoq; recitantur nō sine risu historiæ de infinitis statuis colossæis, quas Gigantum fuisse credūt: de vastis illis lapidum molibus Amphitheatri, quæ humeris Angelorum sustentatæ sunt impulsæ à Dæmone, dum Pontifex in supplicationibus publicis, ex Laterano templo ad S. Petri fanum, quod est in Vaticano, religiosè procederet gestans manibus sacramentum Eucharistiæ.

Quæ nō dicuntur de locis illis subterraneis, quæ Catacumbæ vocantur, in tēplis sanctorū Sebastiani & Laurentij: de Sepulchro

chro illo Porphyritico Constantiæ Cōstantini Magni filiæ, in tē-plo diuæ Agnetis: & id vulgariter Bacchi dicitur conditoriū. Quę si statuissem singula describere, duplicē nugarū Iliadē contexerē. Nihil certè est, quod à rerum imperita plebe nō publicetur fabulose: Quibus dum peregrini aures præbent attentas, fastidium illis auscultandi nascitur, cùm non possint verum à falso discernere: nugas tamen has commentitias agnoscunt.

Hæc fuit causa, cur dum Romæ essem, breuem illam Vrbis descriptionē trium diætarū conscripserim in gratiā eorum, qui ex diuersis Italiæ Academijs ad Vrbem perlustrandā veniebāt: existimauiq́; non parùm conducere ijs, si omnia quæ tā publicè, quàm priuatim habentur ab antiquitate nobis relicta, ordine concinno enumerarē, quæ singula essent, quod cuiusq; signum, cuius Dei, cuius viri aut mulieris, cuius artificis: quæ ædes sacræ, cui Numini destinatæ, à quo, & quo tempore dedicatæ, quando demolitę aut restauratæ: Theatra, Thermæ, balnea, circi, poticus, arcus triūphales, fora, pōtes, fontes, aquæductus, curiæ, pyramides, obelisci, columnæ, & alia eiusmodi, quæ vel integra adhuc supersunt, vel semiruta, aut solo æquata apparētibus adhuc aliquibus vestigijs: ex quibus ædificiorū sepulchrorūq́; præstātia & sumptuositas, magnitudoq́; & opulētia Romani Imperij iudicari pōt. Hæc omnia curioso homini (si præsens ea spectet aut absens si legat) iucunditatē nō mediocrē adferet: sed maximè spectatori, ad quem vberior fructus accedet: dū attētè considerabit venerādæ illius antiquitatis reliquias admirādas, artificū industriā inimitabilē in sculpēdis & poliēdis illis marmoribus tā duris, vt omnē chalybis aciē retundat: quod nostri lithotomi quotidie experiūtur, in Ophite, in Basalte, in Porphiro, lapide Aethiopico, & Lydio, alijsq; marmoribus Oriētalibus, in quibus exscindēdis & sculpēdis sine fructu se quotidie enecāt. Videmus tamē nihil esse tam difficile, ꝙ ingeniosi illi sculptores antiqui nō potuerint pręstare. Quātùm mirabimur, dū spectamus & meritò miramur, qua sedulitate, quibus machinis vsi sint in vastorū illorū lapidū molibus subleuādis? in erigendis obeliscis tanti pōderis, qui ferè omnes ex Aegypto, & rupibus Aethiopicis exscissi, impensis incredibilibus Nilo secundo perducti sunt Romā. Hæc quicunq; diligētius contēplatur, attonitus hærebit, nesciens qua arte, quo ingenio tā vasta onera potuerint moueri, quo modo extolli integra, & per tot sæcula conseruari. Quod tamē ante paucos annos docuit fieri posse Architectus, ille nobilis Dominicus Fontanus Comensis, qui Sixti VI. P. M. hortatu

obeliſcum vaticanum ſuo loco motum, tranſtulit in mediam illam plateam, quæ templo S. Petri, & palatio Pontificum imminet. Illum ſanè meritò noſtri ſæculi nouum Archimedem poſſumus compellare. Dolendum eſt alios duos obeliſcos ex eodem Thebaico vel Ophite lapide factos (qui ad Auguſti Mauſoleum fuerant olim adplicati, meoque tempore rupti in via Flaminia iacebant (non remanſiſſe integros: potuiſſet magnus iſte vir ijſdem conatibus eos rurſus erigere, & locis celebribus collocatos proponere ſpectandos tam ciuibus, quàm aduenis: vt ille vtrumque eleuauit cimento tenaci fragmenta compingens: vnumque non procul à templo S. Mariæ populi, alterum ad ædes Lateranas tranſtulit.

In his omnibus colligendis & delineandis, non ſine laude cum me inſudaſſe, meoſque labores doctiſſimis quibuſque non diſplicuiſſe animaduerterem, ex eorum ſuaſione & hortatu Topographiæ adiungere ſtatueram inſcriptiones omnes, quæ marmoribus antiquis inſculptę paſſim in Vrbe videntur. Iamque duo prima volumina in publicum prodierant, bonorum omnium applauſu non mediocri: reſtabat adhuc pars maior cælanda, quæ morte ingenioſi viri Theodorici Bryij ſculptoris Leodienſis imperfecta relicta erat. Eamque ſuppreſſam reliquiſſem, niſi amicorum inſtinctu eidem manum poſtremam imponere cogerer. Cum etiam ad hoc opus perficiendum duo Theodori Bryij filij Theodorus & Iſrael parentis induſtriam ſecuti, & nō minus propenſi ad publicam vtilitatem promouendam, ad hoc ſtudium vltrò ſuam operam mihi obtuliſſent: Quorum beneuolentiam vt amplector, ita quoque mihi fuerit gratiſſimum eorum auxilio quod reliquum eſt abſoluere.

At ne in inſtituto progrederer, mouerat me hoc vnū, quod tam multi graues viri manum iam antea huic operi adpoſuiſſent, præclaramque laudem inde reportarant vt Cyriacus Anconitanus, Marullus, Mazochus, Apianus, Amantius, Errizus, Guicciardus, Porcatius, Sigonius, Mercurialis, Honufrius, Lazius, Goltzius, Brizonius, Torrentius, Iulius Roſcius, Antlafrerius, Salamanca Hier, Occo, Octauianus & Iacobus Stradę, Gabriel Simeon, Fonteius, & Iacobonus: Quibus acceſſerunt Paulus Knibius qui Romana omnia manuſcripta habuit, & maiorem partem eorum quæ videntur in Italia. Merula excepit Gallicanas inſcriptiones, Pigonius Viennenſes Allobrogū, idem Cnibius & Ricardus Arelatenſia. Paradinus Lugdunenſia, Huttichius Moguntiaca, Velſeri

mi in

Vindelica, Mercator Coloniēsiā, Viuianus Cliuensiā: aliiq; plurimi in hoc genere studij egregiam nauarunt operam. Sed inter cæteros opus laude dignissimum ad publicam vtilitatem ediderunt viri doctissimi Carolus Clusius, Metellus & alij, qui Martini Smetij collectiones correctas, & à Iusto Lipsio eleganti supplemento auctas prælo subiecerunt. Post quorum conatus superfluum mihi visum est eidem operi manum adponere, ne idem scribere, & cognita omnibus obtrudere iudicarer. Quid enim possem melius, quid doctius præstare, quàm quod tot tantique viri præstiterunt? Sed maximus & eruditissimus Gallorum celebris ille Iosephus Scaliger dicitur Smetiana in manus sumpsisse, & correctiora publicare velle, additis etiam Gallicis inscriptionibus, quæ non admodum minori numero esse dicuntur, quàm Smetianæ. Eas tradiderat Hieronymo Commelino illustrissimi Principis Friderici IIII. Electoris Palatini typographo Heydelbergæ, viro docto & erudito: qui quia superiore anno diem postremum obijt, Scaligeranum volumen commissum est clarissimo viro Ioanni Gruttero I.C. Palatino Consiliario, in quibus componēdis & adornandis totus nunc versatur. Neq; tam excellens opus potuisset in manus venire alterius, qui maiori diligentia, exquisitiore iudicio polleret.

Hæc dum considerarem exactius, & absolutos aliorum labores mihi ante oculos proponerem, mirum nō est, me incepto labori supersedisse, ne tantos auctores non æquis sequerer passibus. Sed ipse Crusius, & Glutterus Melissusque viri acutissimæ censuræ, pusillanimitatem meam ridentes exhortationibus impellunt ad negotium promouendum: Rationemque hanc addunt, quod literatis meæ inscriptiones nihilominus placere poterunt (licet eadem in medium proferam, quæ & alij) quod cum scriptis lapidum formas, signa, & figuras adpinxerim: Et id neminem ante me fecisse compertum est præter Lafrerium, qui centum ad summum ædificia, & sepulchra designauit. Roscius circiter ducenta. Sed Roscij mihi publicanda commissa sunt: cùm vir optimus à Pontifice Legatus missus ad Rhœtos in via defunctus est Mediolani, & in æde Sancti Carpophori sepultus.

Si igitur promoueam cœptum ex sententia doctorum, non mihi, opinor, vertetur vitio: cùm eorum iudicium legis vice obseruem & sequar. Quòd si meus conatus minùs respondeat multorum expectationi, in arbitrio erit lectorum probare mea scripta, vel negligere. Scio tamen omnibus

bus non displicitura; si ea æqua librent trutina, neque œstro absurdæ reprehensionis,& morosæ censuræ ferantur, qualium hodie numerus nimius est. Nihil enim probant plerique, nisi quod ipsi commentati sunt. Et quamuis rei illius quam reprehendunt, sint ignarissimi,non desinunt tamen in eam ferre censuram apud sui similes. Nostro hoc malo difficilique sæculo sciolis istis moris est omnia mordere,expungere, improbare,& irridere, simiarum more,quæ nudis licet sint natibus, aliorum tamen defectus notant. Ita hi homines, quicquid alienorum Caborum nanciscuntur,ea statim superciliose examinant,librant,trutinant, maliciose singulis inhærentes, vt in puncto vel virgula inueniant, quod correctione dignum videatur. In eo sarcasmis, sibilis, explosionibus petulanter ad insaniam vsque sibi indulgent nodum in scirpo quærunt: Et liuore deleri, tantum sibi demi putant quantum alijs tribuitur. Ideo ringuntur intra se, & lippitudine mala laborantes, iubar solis ferre nequeunt, ita isti ad alienam gloriam cœci percelluntur, ac dolore malo tabescunt: data opera leuiter prætereuntes, quæ laude digna esse, non possunt inficiari, & insistentes iis, in quibus vel mediocre vitium comperitur. Malis his animabus sufficit reprehendere,& vituperare aliena, laudare neminem. His satisfacere mei non est instituti. Sufficit mihi si mearum lucubrationum Iudicem vnum aut alterum idoneum nanciscar, qui mihi mille malorum vice fuerint.

At cum in his antiquitatis reliquijs progressurus sim, ex omnibus nostratibus te vnum delegi, Heros clarissime, cuius patrocinio meum librum committam, cum inter Gallos generis splendore, animi candore, & literarum ornamento nulli sis secundus: virtutes sanè in Gallia satis raræ, apud nobiles potissimum, qui bonarum literarum, & disciplinarum liberalium cognitionem non admittunt, tanquam illustribus indignam stemmatibus: ideo pauci inter nobiles inueniuntur qui libris incumbant. Militiæ exercitijs tantùm dediti, reliqua ad se pertinere non arbitrantur: quiq; in iuuentute aliquo modo instituti fuerunt in ingenuis studijs, adultiores redditi ea dissimulant, tanquam grandi vituperio digna: hocque sarcasmo notant eruditos, eos gestare gladios suos in auribus, redolere caracallam togam, sapere scholasticum calamum, & eiusmodi scurrilia scommata, quæ ab aulicis istis Thrasonibus effutiuntur: quorum superba iactantia, & stoliditas omnibus ridicula est & odiosa. At tibi non eadem animo insidet opinio, Tu Musas, tu doctrinam, quo par est honore,
pro-

prosequeris, literatos amas, foues, & defendis. Meque antea non visum summa beneuolentia complecteris: quæ me ratio cogit vt aliquo officio me gratum erga te præstem. Cumque vt tua est magnitudo, & opulentia, tenuibus meis iuuari facultatibus nequeas, neque optes, munus hoc literarium tibi offero. Tu, vt bonus audis, eximiæq; & humanitatis & comitatis, boni consules id quodcunque est, quod reuerenter offert tuæ virtuti.

Tui obseruantißimus studiosißimusq;
Ioan. Iacobus Boissardus.

PAVLVS MELISSVS COMES PALATINVS, SACRÆ MILITIÆ EQVES, ET CIVIS ROMANVS, IN TERTIVM LIBRVM inscriptionum Romanarum.

ANTIQVITATES, quas perampla Romuli
In Vrbe miramur, tua,
Boissarde, pridem dextera, haud graui sine
Labore pictas, tandiu
Latêre priuis ecquid ab in scriniis
Ecquid tot annis obsitas
Senere perfers? ede tandem, amabo te
Et has, tuosq; Cæsares
Spirante factos è metallo viuidos.
Prodesse nati, plurimis
Prosimus: haud amiculis solummodò.
Non Imperator hic recens
(Vt liberalis est) vetustis cesserit
Pensans labores regibus.
Auro coronet ille iustis præmijs
Tuam remunerans manum.
Lauro decoras (namque hac dignus es)
Tibi renodabo comas.
Addam corymbos, myrteasq; bacculas,
Auctorq; posteris ero,

Laudes vt æternante versus hos
Tuo sculpant honori in marmore.

VATIQVE PICTORIQVE SOLERTISSIMO
MVSIS AMICO ET GRATIIS
PERENNE BOISSARDO SVPERSTITI, DATVM
VIX QVALE CONSTAT MORTVIS.
MERCEDIS ERGO COLLOCANDVM MARMOR HOC
AETERNA FAMA CENSVIT.

IN EVNDEM LIBRVM INSCRIPTIONVM DIONYSIVS GOTHOFREDVS. I.C.

QVOD HBH ÆVITERNÆ
SENECTVTEM SATVRNIAM
A DIS MANIBVS INVIDIA
SACRA OCCVLTAM
QVOESITAM DIV ET IRREPERTAM
MVLTIS SÆCVLIS
HERCVLEO LABORE
MANIBVS EORVM AVLSAM
IANVS BOISSARDVS
AEVITATIS ANTISTES
RELIGIOSISSIMVS RESTITVIT
OLLI IANO BOISSARDO
SATVRNIA SENECTVS
HBH ÆVITERNA
DVLCISSIMI FOEDERIS ET
CONIVGII MEMORES
HBHN IN SENECTA
SENECTAM IN HBH
MERITISSIMVM PRAEMIVM
MEMORI DEDERE.

PRC

PROSPERI VENTIDII VMBRI IN IANI IAcobi effigiem.

SCIRE cupis quem Boissardum Natura creauit?
Externam faciem heic picta tabella refert.
Internam graphica signatam in imagine doctum, &
Peligno dignum Vate poëma dabit.
Si quos sustulerit dum viueret ille labores,
Quæq; habuit terra incommoda, quæq; mari;
Vita eius descripta docet: Simulacra Deorum,
Et genera, & classes, priscaq; religio
Diuersis mandata libris, habitusq; virorum
Innumeri, antiquis eruta ruderibus
Vrbis Romanæ monumenta Auctoris abundè
Ingenium, & facilem dantq; probantq; manum.

IN EANDEM EFFIGIEM A ROBERTO BOISsardo pictam & cælatam.

BOISSARDI hæc pictura refert pulchra arte figuram.
Cernis vt iste labos æquet Apellis opus?
Quod spectas modicum est: animi virtutibus ille,
Si nescis, longè præstat, & ingenio.

IN EANDEM EFFIGIEM A NICOLAO LASsæo Catalauno artificiosissimè pictam.

QVIS QVIS contulerit breui huic tabellæ.
Lassæi artificis manu expolitæ
Boissardi faciem superstitis: vel
Is vtrumque putabit esse viuum:
Aut vtrumque putabit esse pictum.

Obseruat diræ strepitumue sonumue dedissent,
Murmure conceptas quæ impediere preces.
Reddita tum postquam sunt vota, & rite litatum
Deuotos epulis tunc iuuat esse cibos
Flaminibus dextræ partes, & pectus, & armus
Cedunt: cætera sunt sanctificata Deo.
Circum aras agitare choros agili pede certant,
Atque hymnis Superos concelebrare pijs.
Nec tantùm hîc ordo sacrorum traditur, aut quæ
Prodidit antiqua relligione Tages.
Sancta hîc selecti subsunt decreta Senatus:
Et pace & belli tempore quæque gerit.
Quæ delubra suis Diuis, quæ altaria ponat,
Quæ monimenta Deis, quæ simulacra locet.
Queis titulis ornet, qua laude & honore merentes.
Per quos resq́ domi est, & benè gesta foris.
Hic circi, hic arcus, & thermæ, & vasta theatra.
Hic flauas Tiberis pontibus arctat aquas,
Nobilium hic graphicè signata superbia fastus:
Hic conscriptorum pompa verenda Patrum.
Hic ostenduntur palmatis pallia limbis,
Augustis tantùm congrua Cæsaribus.
Et quæ Magnatum prætextas purpura cingit
Patriciæ forma est hic sinuosa togæ.
Hic paludamenti, & chlamidis descripta figura,
Clauati species hic trabeata sagi.
Loricæ, & pauidus cristatæ casßidis horror.
Gesaq́, & immani torta sagitta Getæ.
Sarmaticiq́ ingens lunatus militis vmbo:
Et metuenda fero dura securis apro.
Junctaq́ Lucanis Latialia pila verutis,
Et peltæ, & clipei, spiculaq́, & gladij.
Et frameæ, & Scythicæ gentis Corittus & arcus,
Et qui multiplici baltheus ære sonat.
Hic Matronarum rhedæ, & pilenta videntur
Mollia, & auratis essedæ facta rotis.

Et

Et quæ Sidonio saturata est murice palla,
Et stola conchyli lemmate texta fluit.
Vt mulier picta placeat succincta crocotta:
Vt sit ad extremos instita tensa pedes.
Carbasaq; vt longo sinuantia syrmate terram
Contingant Latijs congrua virginibus.
Quæ crines nebulis textilibus exornantes
Auro illustratis emicuere comis.
Pectora præcingunt torques, redimicula frontem,
Cælato circum lucida Sardonyche.
Non illis Adamas, viridis non defuit illis
Smaragdus, non quæ cœrula gemma nitet.
Quiq; & ab Eoa veniens regione Pyropus
Perstringit flammis lumina tacta suis.
Et (qualem digito Berenice aptauerat olim)
Berillus, Phario femina chara Duci.
Et Ptolomææ Cleopatræ insignis inauris
Vnio, sed Gnidiæ dignior aure Deæ.
Quicquid & in toto fuerat preciosius orbe,
Romanæ ornari hoc se voluere nurus.
Nec tantùm cultus istos vestitus habebat
Quantum in priuatis ædibus extiterit
Sumptus miremur: fuerat dum tota supellex
Aurea: gemmatis dum rubuere scyphis
Vina, & posthabito elegit cristallina vitro
Plebs stolida: electro nauseabunda bibit
Nobilitas plenis potans Setina metretis,
Lubricaque annosis condita Chia cadis.
Vastos mensarum distinxit grande Ebur orbes,
Et texit molles purpura fusa toros.
Tunc quæ non positis fumarunt fercula discis?
Quæ non est auidæ mota saliua gulæ?
Vile garum patinas nonquam conspersit Apici:
Nec beta vt saperet vina piperq; datum.
Sed muli grandes, & quæ Lucrina Peloris
Baianum illustrat nobilitatq; sinum.

Lu-

Luculli placuit murena assata palato:
Et turdi, & gelida captus in Alpe lepus.
Vulgares epulas gallina & capo dederunt,
Et vilis visa est tunc galerita coquo.
Nouit discrimen pulli puer atq; palumbi:
Perdici & Phasis pusio risit aui.
Deiectam saturis lucanica mouit orexin:
Neglecti facta est perna medela meri.
Texerunt mensas bellaria crebra secundas
Scriblita, & sapidis crustula tincta fauis.
Mixtaq; odoratis fluxerunt balnea lymphis,
Structa peregrinis balnea marmoribus.
Adde quòd & priscis compar impensa sepulchris:
(Maxima in extremo funere cura fuit)
Ditia subpositis oluerunt cinnama flammis,
Stillarunt olidis balsama mixta rogis,
Funereo humanum dum arderet in igne cadauer:
Instrueretq; suas ascia cauta Pyras.
Sed postquam inferiæ placatis Manibus essent
Factæ, & Summano iusta soluta Ioui,
Auro aut argento cineres vel in ære reposti:
Vrna etenim certum non tulit vlla modum.
His super impositi precioso ex marmore cippi:
Quæq; aræ vernas sustinuere rosas.
Florea circa quas effundere serta quotannis
Cognato assuerat sanguine iuncta manus.
Atque vmbram vino atq; epulis placare sepultam:
Suntq; rati hoc sese rite litare sacro.
Dum nostris igitur propono hæc singula chartis,
Noster erit marcens & sine honore labos?
Nequaquam: meliore anima es: tibiq; intima Phœbus
Corda regit, cuius Numine tacta calent.
Et tibi Castalides mitem sub pectore sensum
Ambrosia tincto subposuere fauo.
Dulcia quo facili decantas carmina metro:
Quæ sunt Pieria carmina digna chely.

Has

Has mihi miranti virtutes magnus Apollo
Hic tibi Patronus commodus, inquit, erit.
Suaue est doctorum censuram ferre virorum:
Queis magis humanum pectus inesse solet.
Ad te igitur suasore Deo, atq; iubente recurro,
O Perigordæi gloria prima soli.
Si tu opus hoc nostrum vultu meliore probabis,
Vno te lætus iudice Victor ero.
Nec fuerit durum tantos subiisse labores,
Nec tantum ornandis incubuisse libris.
Si tibi quæ à nobis fuerint descripta placebunt,
Suscepti precium id grande laboris erit.

IN TERTIVM LIBRVM INSCRIPTIONVM ROmanarum Boissardus ad Lectorem.

LECTOR, en tibi tertium volumen
Inchoati operis: quod exhibebit
Priscas Romulidum tibi videndas
Vrbis relliquias. Supersedere
Instituto operi quidem volebam:
Ne grauis tibi lectio otiosa
Scriptorum toties foret meorum.
Verùm vt progrederer iubent amici:
Non qui de numero minus probato
Fex stulti tulit imperita vulgi:
Sed Musarum & Apollinis sequaces
Magnus Clusius ille, magnus ille
Melissus, gemina huius astra sæcli.
Franciæ geniale sidus iste,
Vt ille Atrebatum perenne lumen.
Quorum iudicium atq; opinionem
Omnes non dubito sequi eruditos.
Id verum esse probat breuis librorum
Diuenditio toto in orbe, nuper
Qui cusi Bryiis fuere prælis.
Haud posthac mihi lucubrationes
Molestæ fuerint: nec hæsitasse

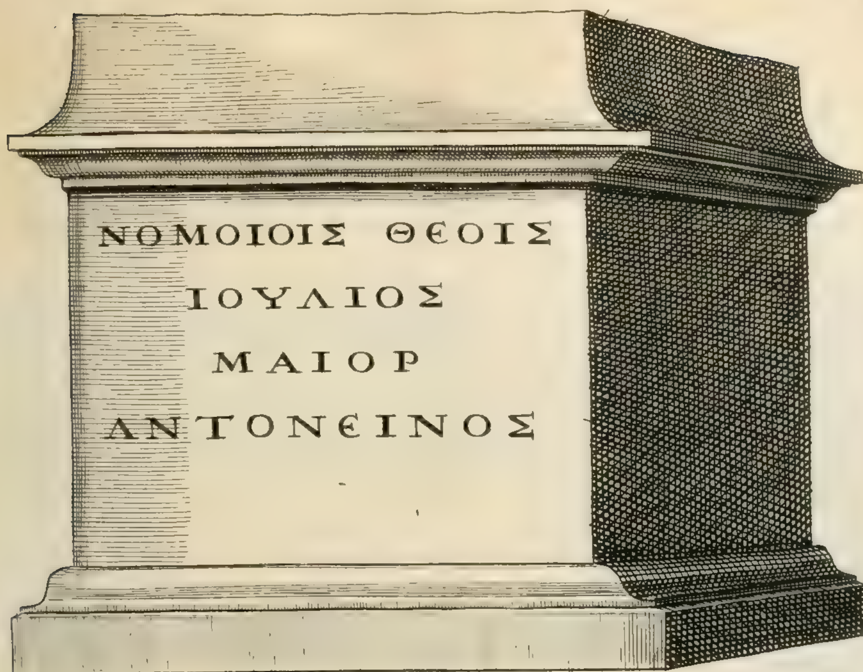
Du-

Durum erit pluteo: Et librata amußi
Circinoq́ quadrata cum rotundis
Formas rhombi, hemicycli, & angulati
Et cubi latera æqua penicillo
Exacto ordine pingere: siue pontes
Arcus, pyramides, domus, columnas,
Erectiq́ obelisci opus stupendum,
(Vaticana quod area ad propinqua
Vsque nubila tollit) aut theatrum,
Vel Circum apposito exprimam decore.
Dum Cursor medium, Pugilue replet,
Auriga aut celeres agit quadrigas.
Dum cestum validis rotans lacertis
Victrices apetit cruore palmas.
Suggestum in Podio tenet Senatus,
Ordo Patriciusq́, & Imperator
Orchestra resupinus est eadem.
Puluillis Equites, & in cathedris
Spectant quæ cauea infima geruntur.
Vt præcinctio Equestria a remotis
Distinguit Popularibus. caterua
Plebis per cuneos, vias, gradusq́
Distributa solet Locariorum
Iussu: (Nam loca singulis habenda
Designator & ordinem indicabat
Cunctis:) edita porticus supremæ
Per subsellia feminæ occupabant,
Pullati simul. Hæc probè vt notentur
Curæ erit mihi. Namq́ onus laborum
Dulce est, si vtile sit bonisq́ gratum.
Tu leges igitur, benigne Lector
Eadem hæc quoque quæ priora fronte:
Quartus vt (Superi superstitem me
Si velint, manuum & leuent frequentes
Quos chiragra mihi parit dolores)
Sequenti tibi præparetur anno.

VIRTVTI FORTVNA COMES

In foro Piscatorio.
IOVI
OPT. MAX.
ET HERCVLI
INVICTO
C TVTICANVS
CALLIAT
EX VOTO
A.y

D. M.

VALERIE IVSTINE
NATA CONVENA
AQVITANIA VIXIT
ANN. XX. M. V. N. VA
LERIANVS MIL. COH.
III. P. R Ↄ FELICIS

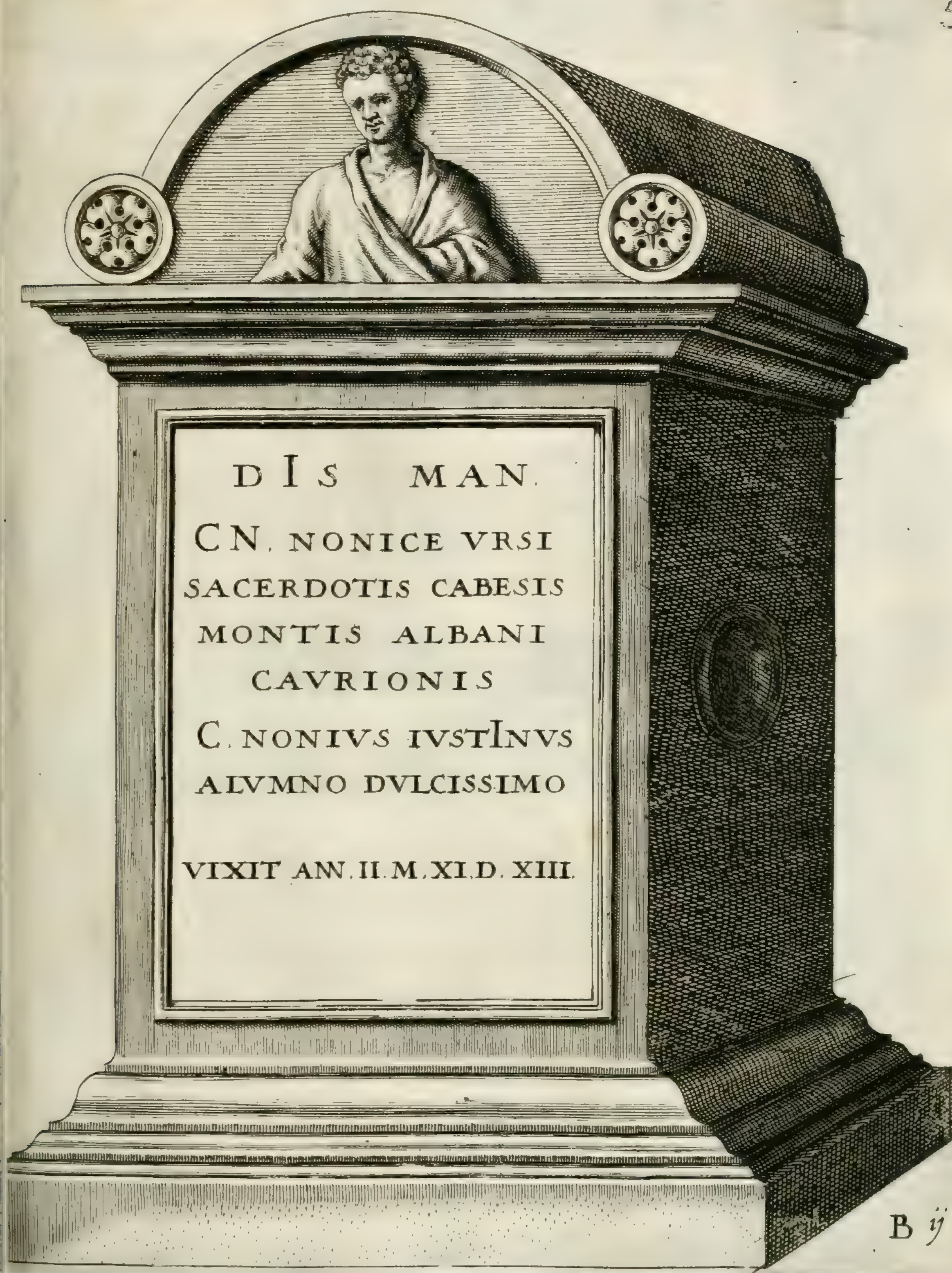
C. I. O. N. B. M. F.

Apud Marcum Aemylinum. in Agone. 3

Apud Antonium Foceco
in Agone :

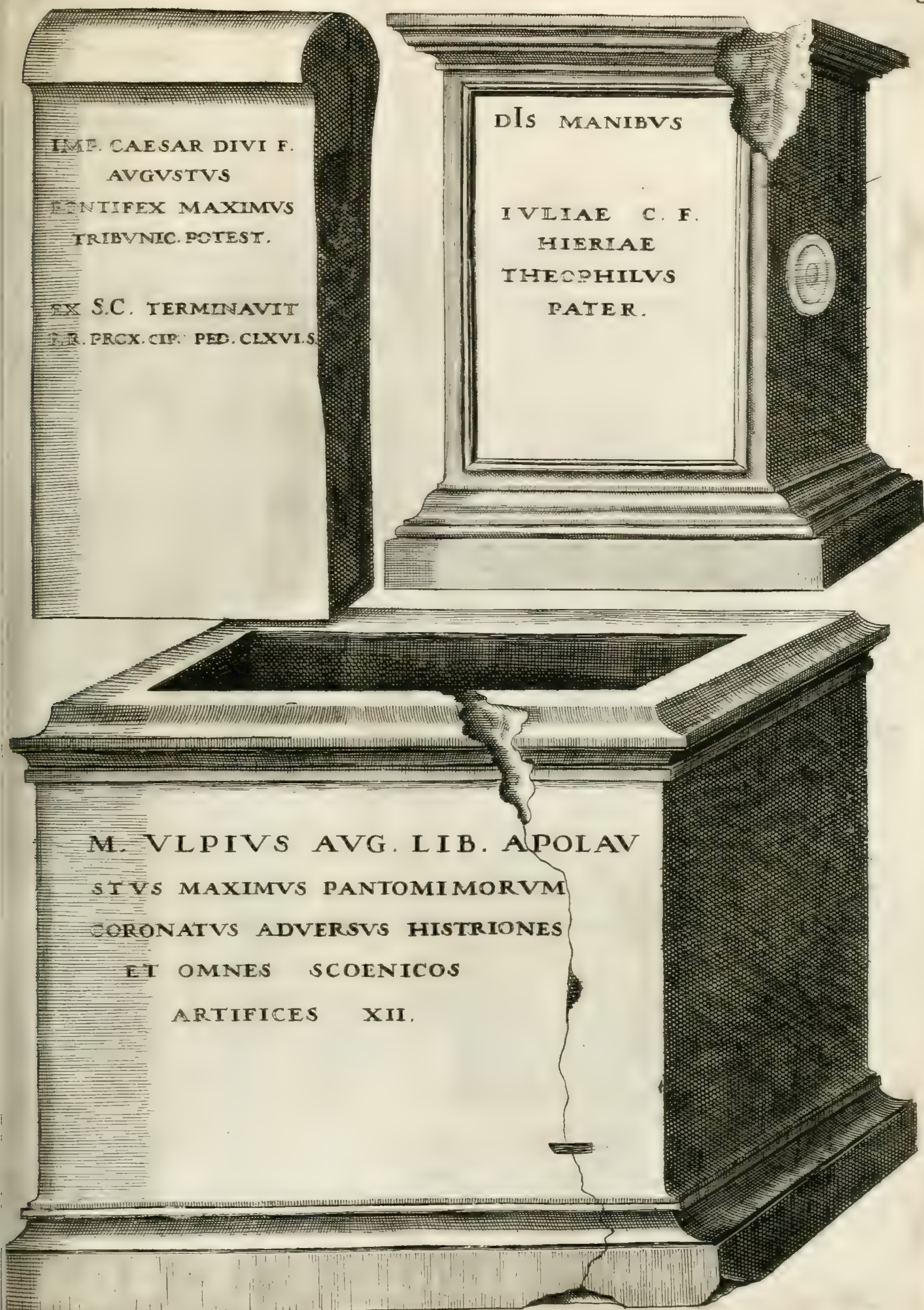

DIS MAN.
CN. NONICE VRSI
SACERDOTIS CABESIS
MONTIS ALBANI
CAVRIONIS
C. NONIVS IVSTINVS
ALVMNO DVLCISSIMO
VIXIT ANN. II. M. XI. D. XIII.

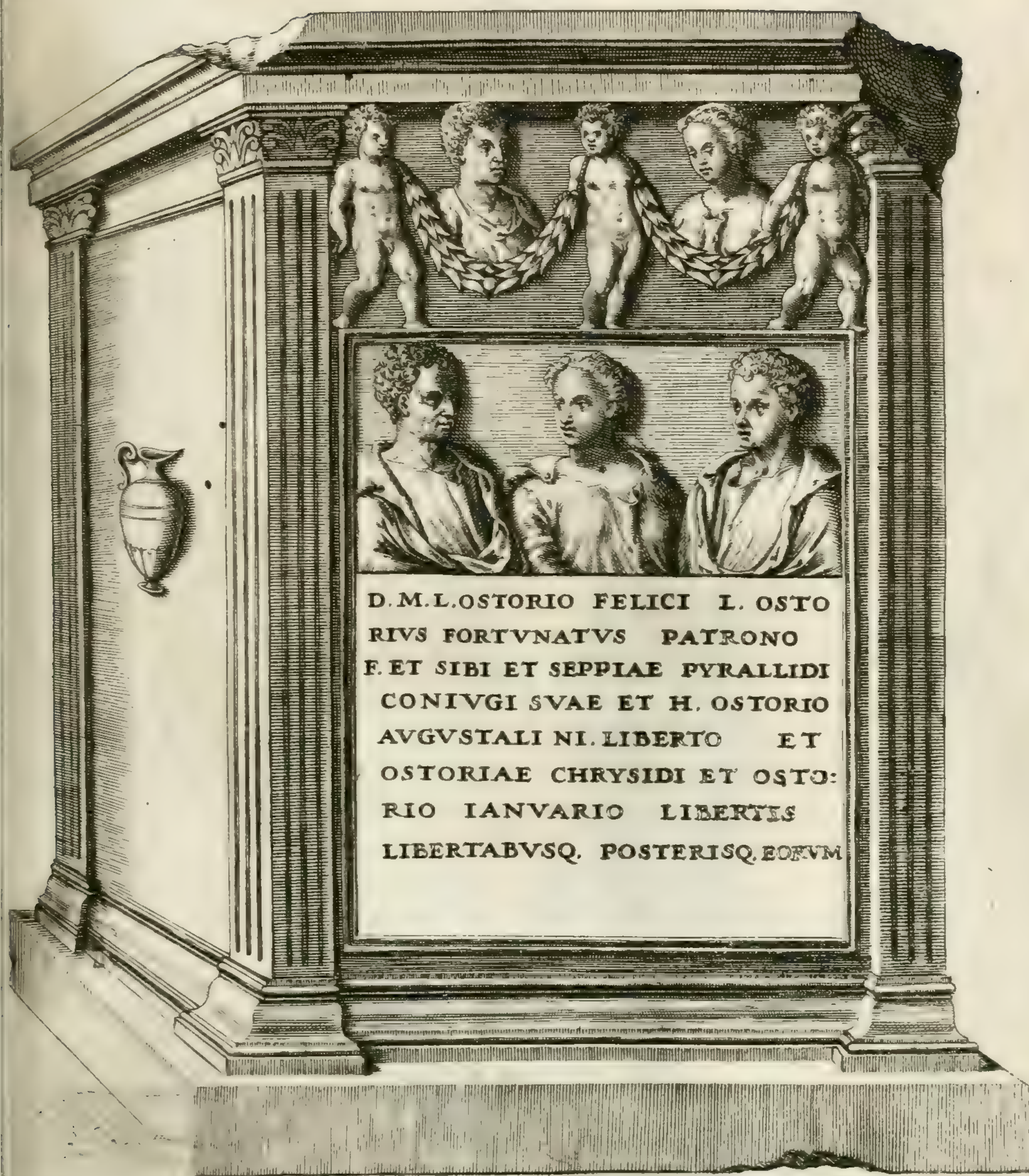

ud Antonium Foceco in Agone.

In domo Maphæorum.

In domo Maphæorum.

D.M.L.OSTORIO FELICI L. OSTO
RIVS FORTVNATVS PATRONO
F.ET SIBI ET SEPPIAE PYRALLIDI
CONIVGI SVAE ET H. OSTORIO
AVGVSTALI NI. LIBERTO ET
OSTORIAE CHRYSIDI ET OSTO:
RIO IANVARIO LIBERTIS
LIBERTABVSQ. POSTERISQ. EORVM

TVTILINAE S.

NCOLVMITATE ET SALVTE T. CICIONII
POLAVSTI ET C. FORTVNATI MANVBINI
IVM AVGVRVM QVOD SECVRITATI AETER
E VOLVERVNT.

VM ANINIANAE COGNATIONI SAC.
IVS DRVSILIANVS CESTIVS ET PVR.

TI. CLAVDIVS
DRVSI F. CAESAR
AVG. GERMANICVS
PONT. MAX. TRIB. POT.
VIII. IMP. XVI. COS. IIII.
CENSOR. P. P.
AVCTIS POPVLI
ROMANI
FINIBVS POMOERIVM
AMPLIAVIT
TERM: NAVITQVE.
PIETAS AVGVSTAE.

IMAGINVM DOMVS
AVG CVLTORIB SIGNVM
LIBERTATIS RESTITVTAE
SER GALBAE IMPERATORIS AVG
CVRATORES ANNI SECVNDI

C. TVRRANIVS POLVBIVS.
L. CALPVRNIVS ZENA.
C. MVRDIVS TALVS.
C. TVRRANIVS FLORVS.
C. MVRDIVS DEMOSTHENES.

S P. DD.

D

IVLIVS FELIX CAMPANIA
NVS V.C PRAEFECTVS VRBI
AD AVGENDAM THERMARVM
TRAIANARVM GRATIAM

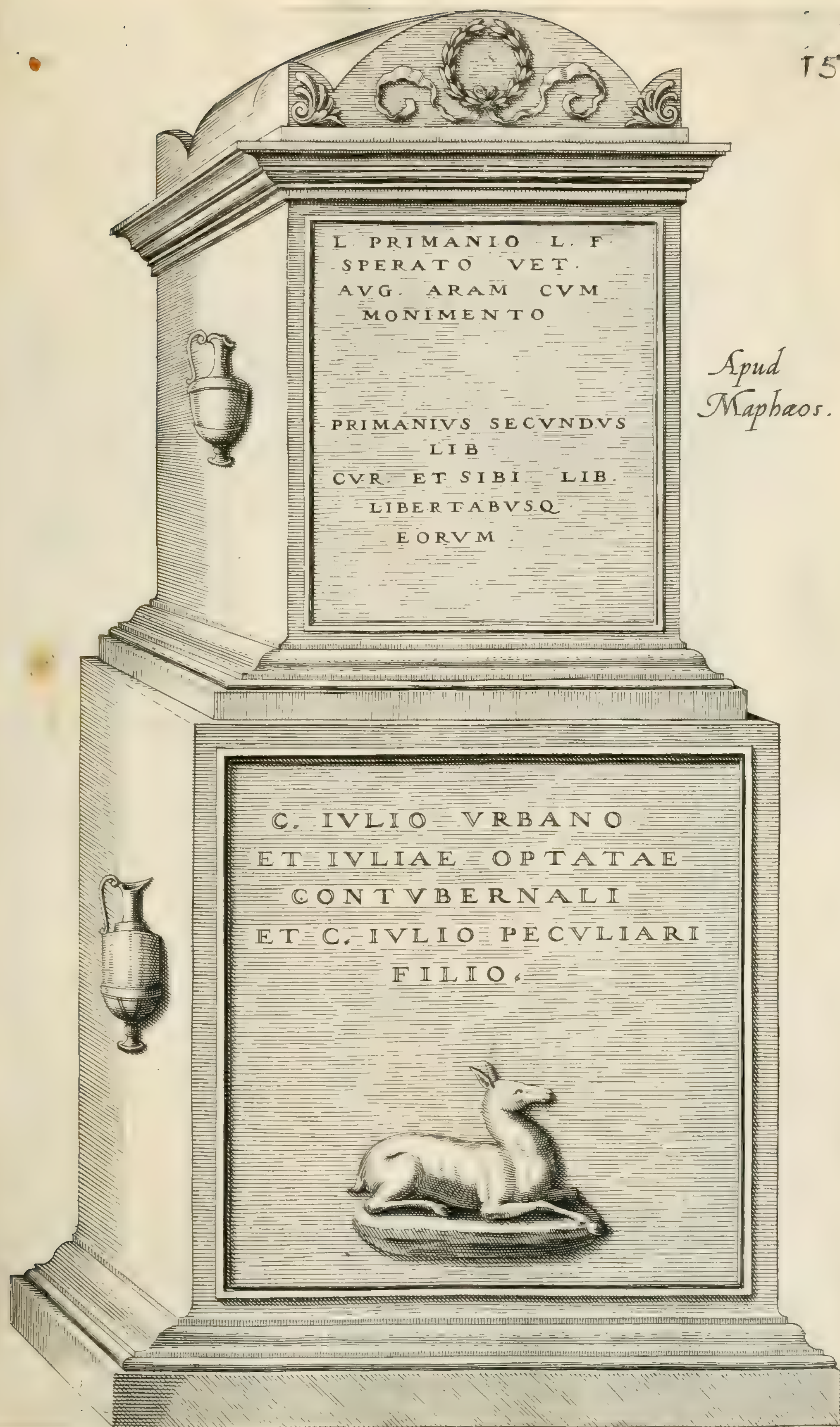
CONLOCAVIT

TRAIANI PARTHICI
DIVI NERVAE PRONEP.
T. AELIO HADRIANO
ANTONINO AVG. PIO

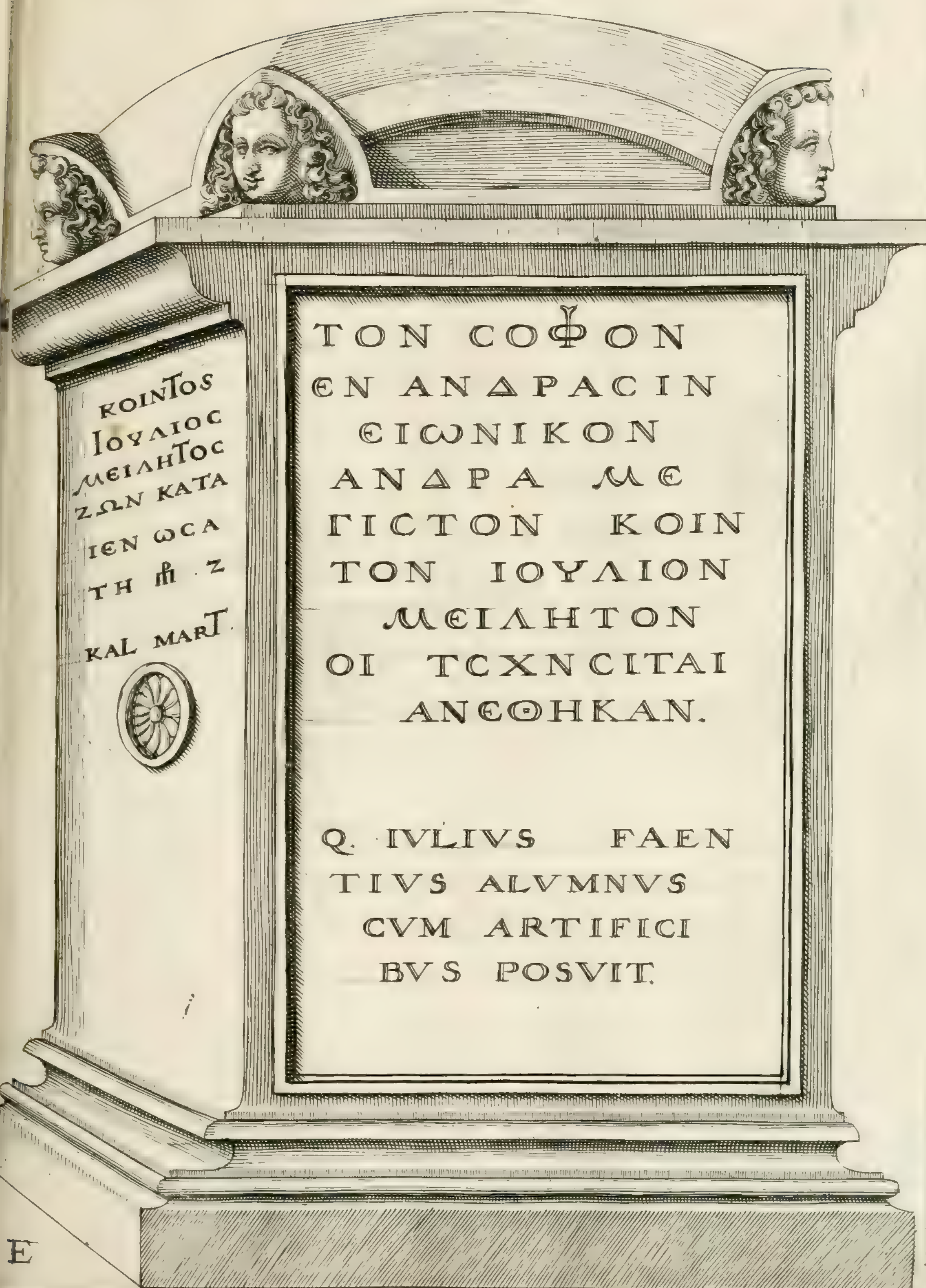
PONT. MAX. TRIB. POTEST. VII.
IMP. II. COS. III. P.P.

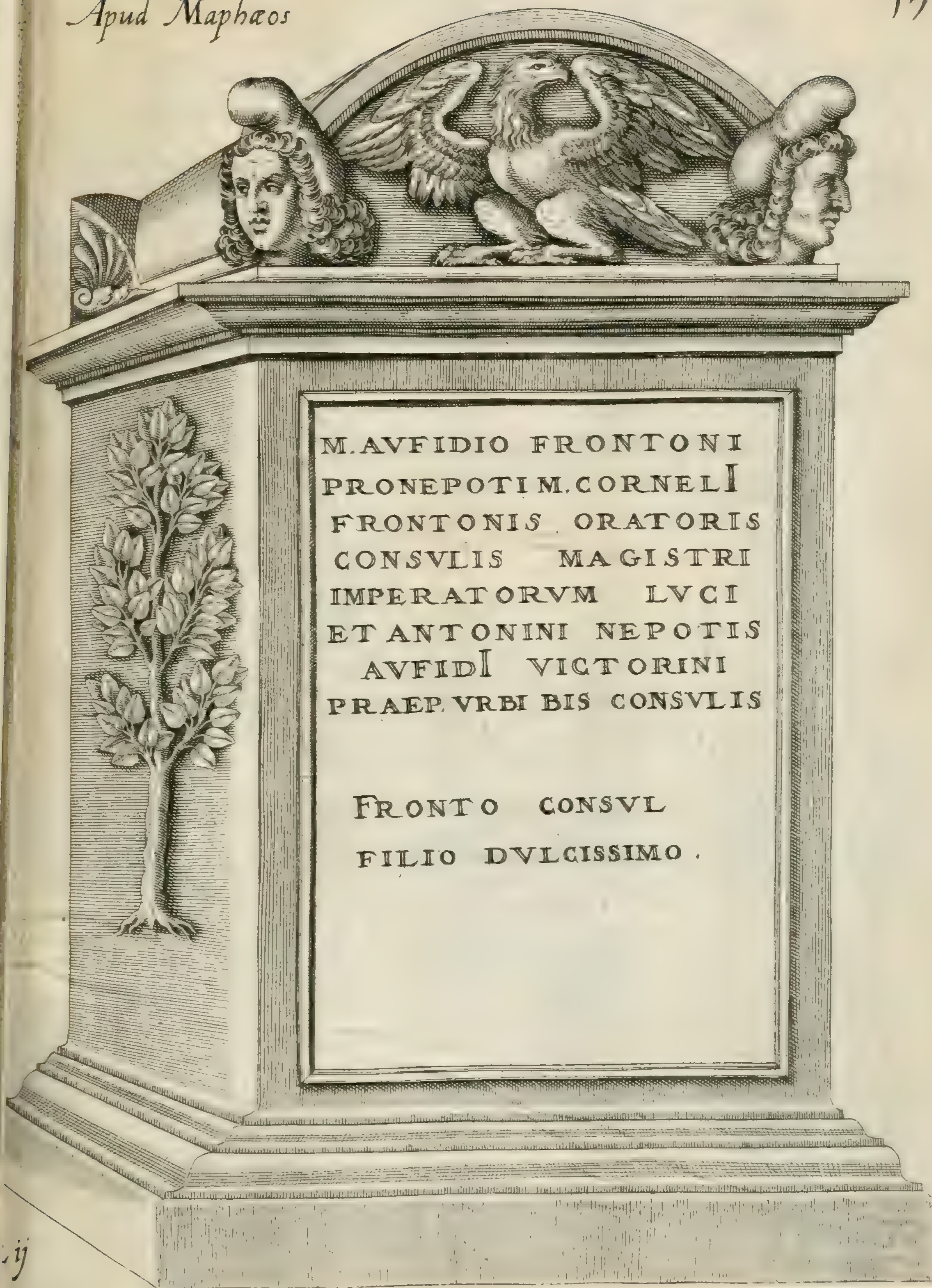
CORPVS
PISTORVM.

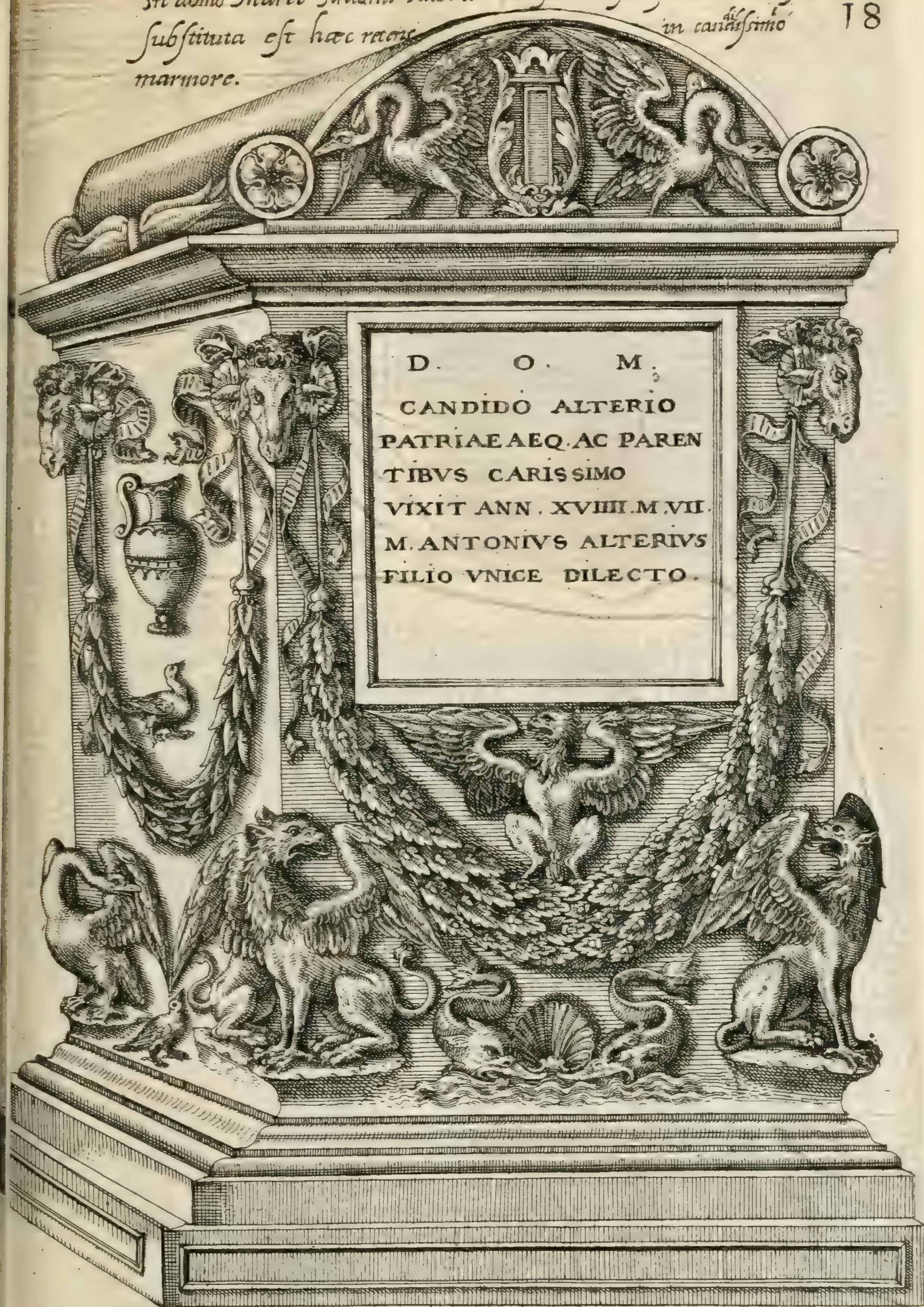
Apud Maphaeos.

In domo Maphaeorum

M. AVFIDIO FRONTONI
PRONEPOTI M. CORNELI
FRONTONIS ORATORIS
CONSVLIS MAGISTRI
IMPERATORVM LVCI
ET ANTONINI NEPOTIS
AVFIDI VICTORINI
PRAEP. VRBI BIS CONSVLIS
FRONTO CONSVL
FILIO DVLCISSIMO.

In domo Marci Antonii Alterii: antiqua inscriptione abrasa, substituta est hæc recens in candidissimo marmore.

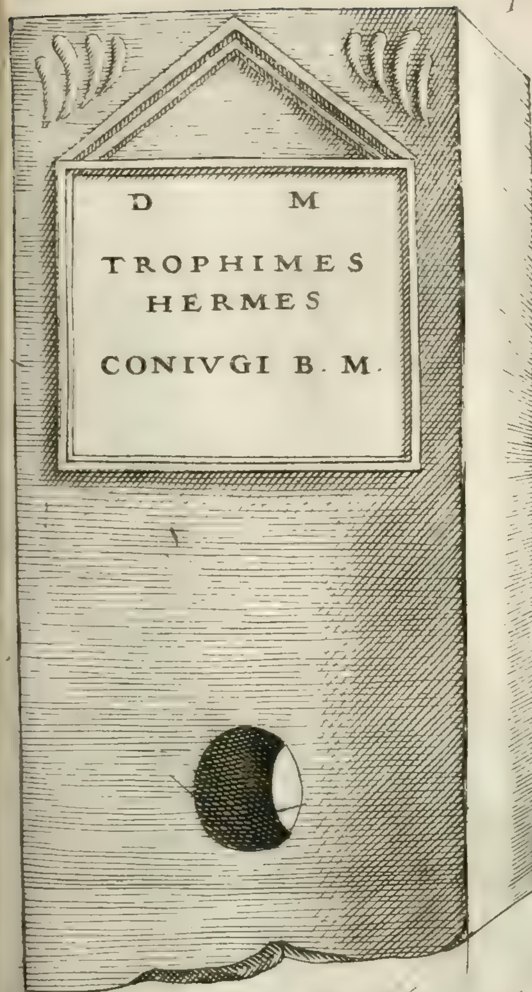

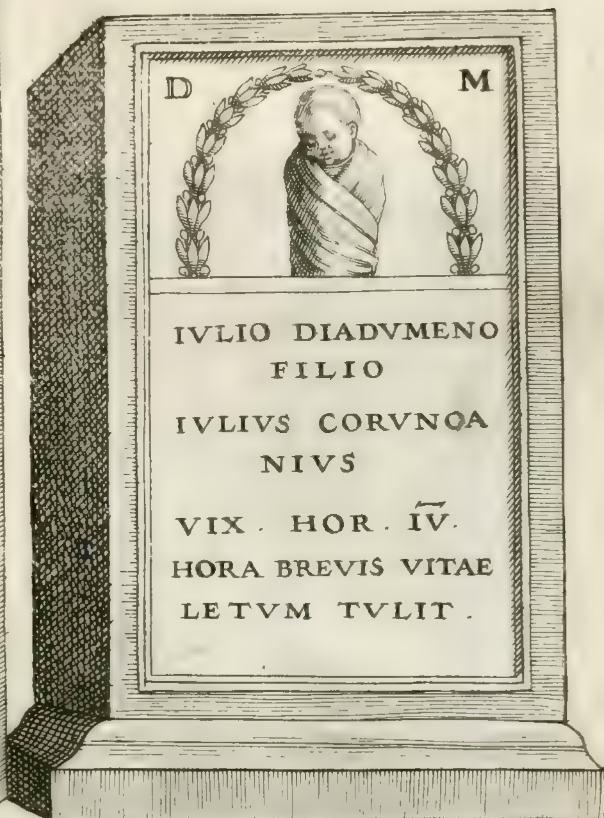
Vetus inscriptio talis erat

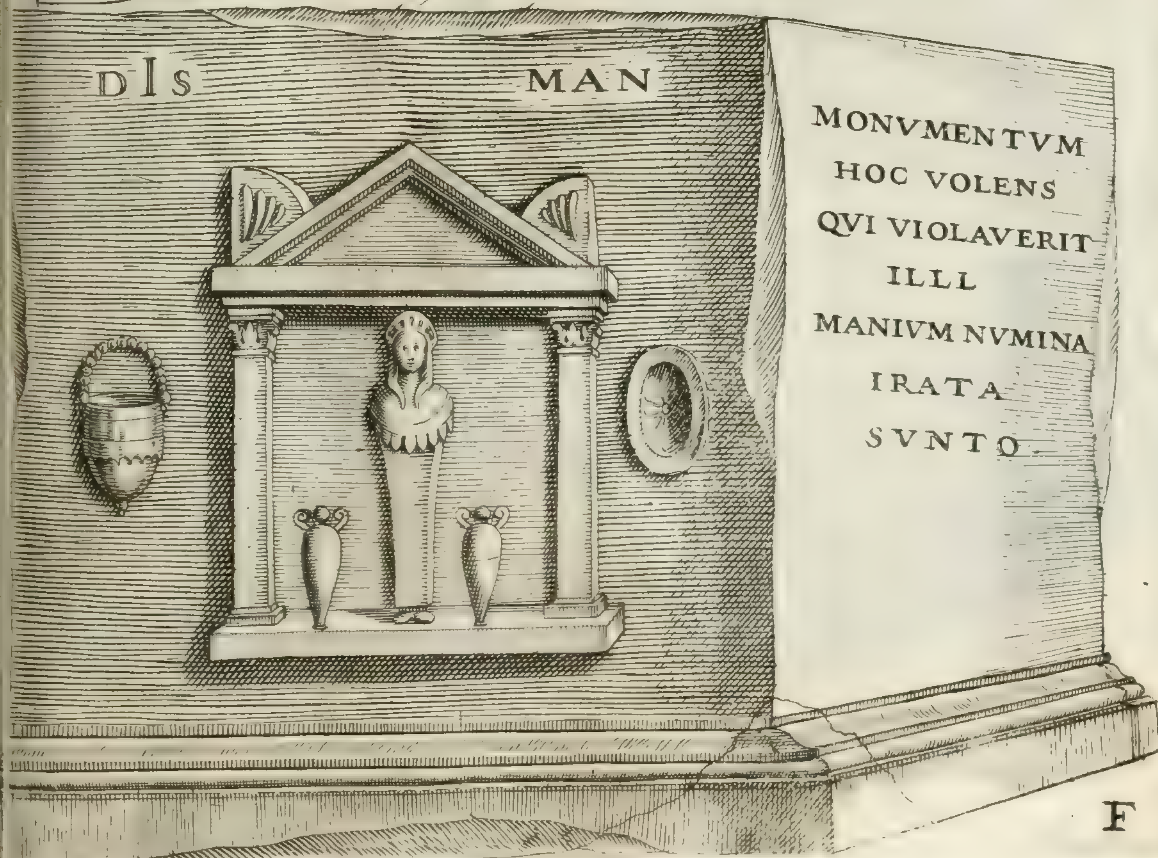
D. M. CANDIDO ALTERIO FILIO
DVLCISSIMO C. ALTERIVS PATER
INFELICISSIMVS P.

VIX. ANN. XVII. M. VI. D. III.
ET CANDIDAE ALTERIAE F.
VIX. ANN. IX. D. X.

DIIS MANIBVS
IVLIAE PANTHEAE
DIADVMENVS ET
PLOCAMVS SVAE.

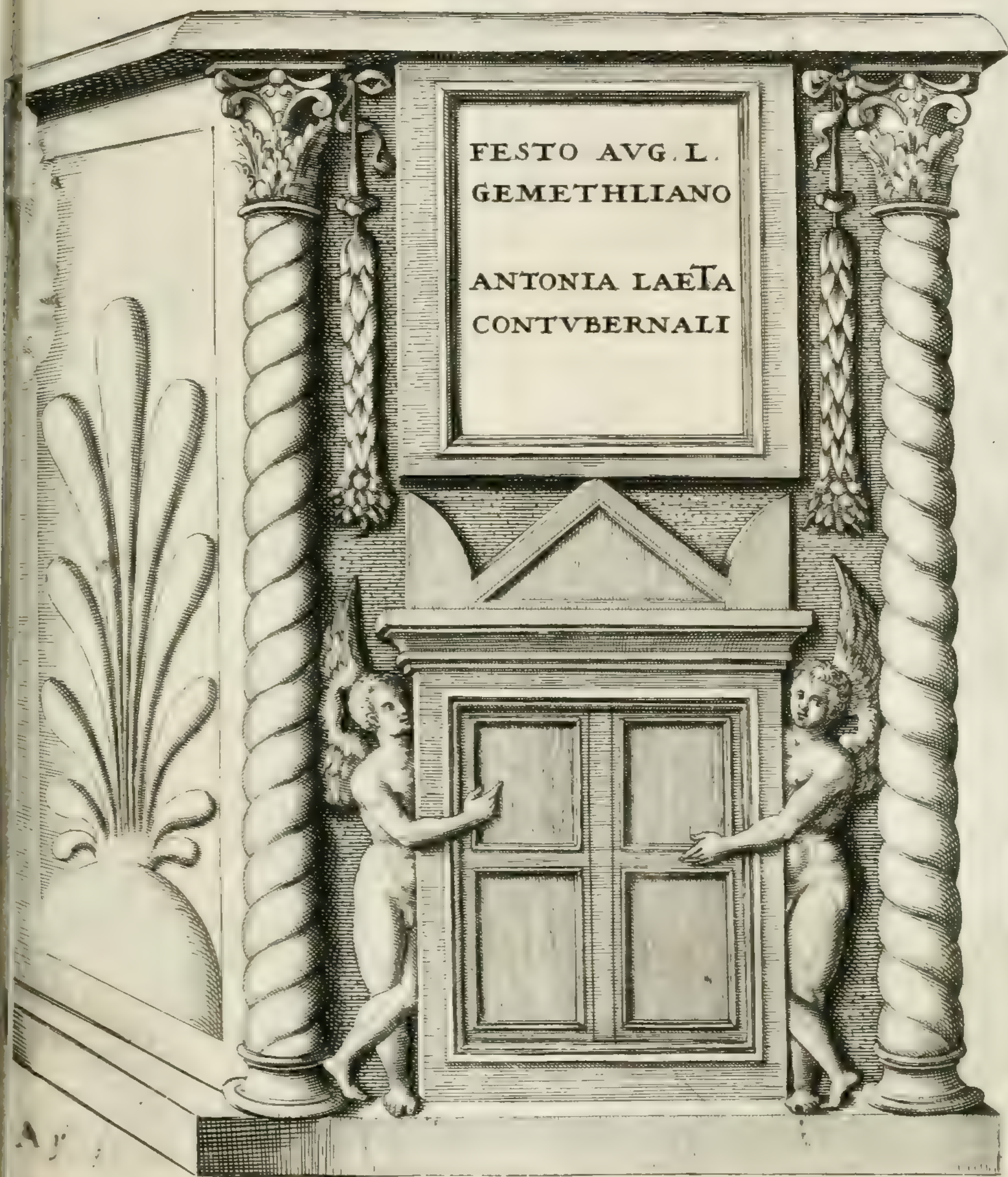

D M
TROPHIMES
HERMES
CONIVGI B. M.

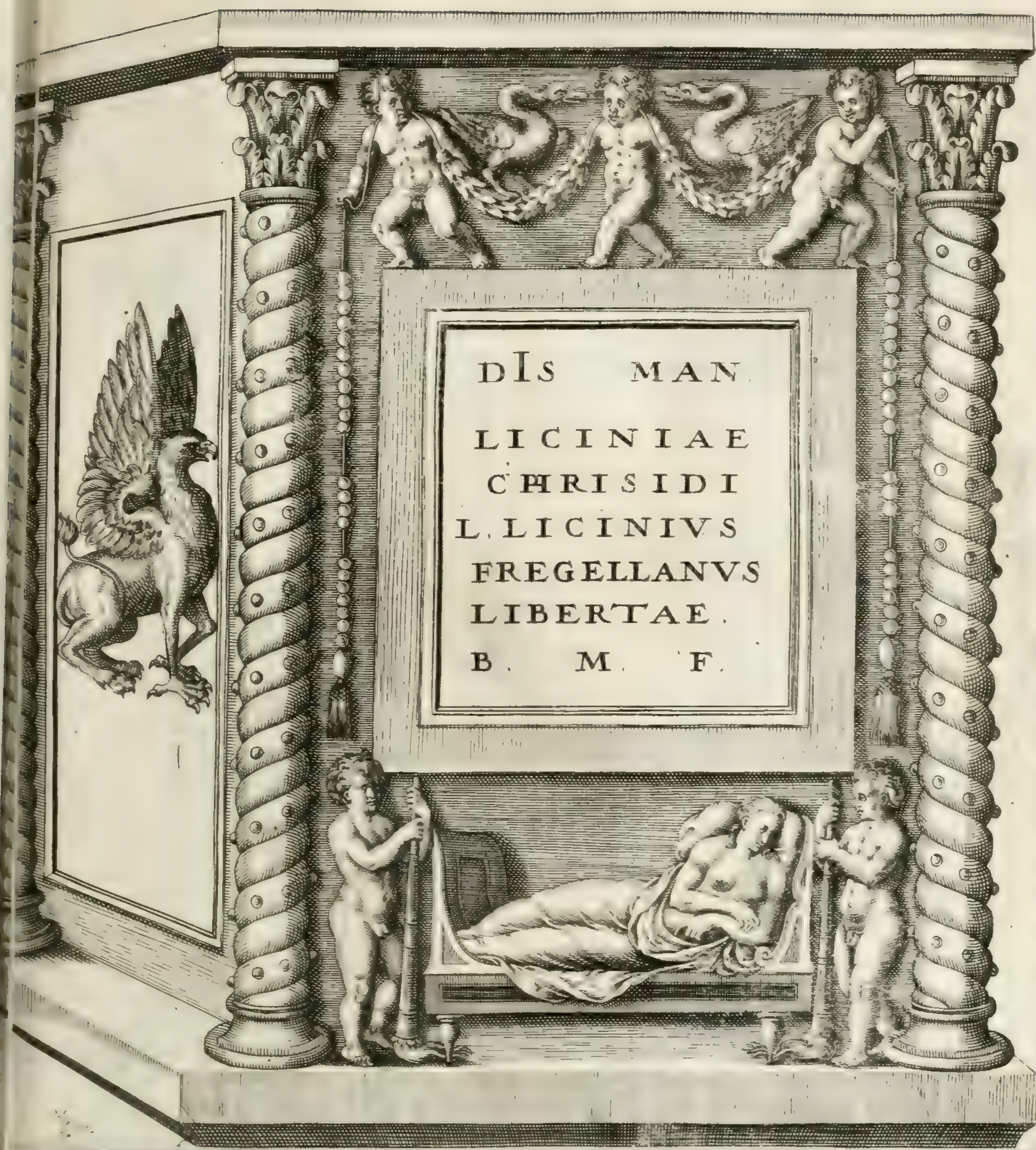

D M
IVLIO DIADVMENO
FILIO
IVLIVS CORVNOA
NIVS
VIX. HOR. IV.
HORA BREVIS VITAE
LETVM TVLIT.

DIS MAN
MONVMENTVM
HOC VOLENS
QVI VIOLAVERIT
ILLI
MANIVM NVMINA
IRATA
SVNTO.

T. FLAVIO. AVG. L.
SEDATO
ANTONINIANO
P. CORNELIVS
IASO PATRI
PIISSIMO

In Templo Iunonis : quod est in foro piscatorio

DIS MAN.
LICINIAE
CHRISIDI
L. LICINIVS
FREGELLANVS
LIBERTAE.
B. M. F.

IOVI
SERENO
NVMISIVS
ALBINVS
EX VOTO

Q. MESIVS
FRONTINVS
CLODIANVS
C. P.
V. A. I. M. IIII. D. XV.

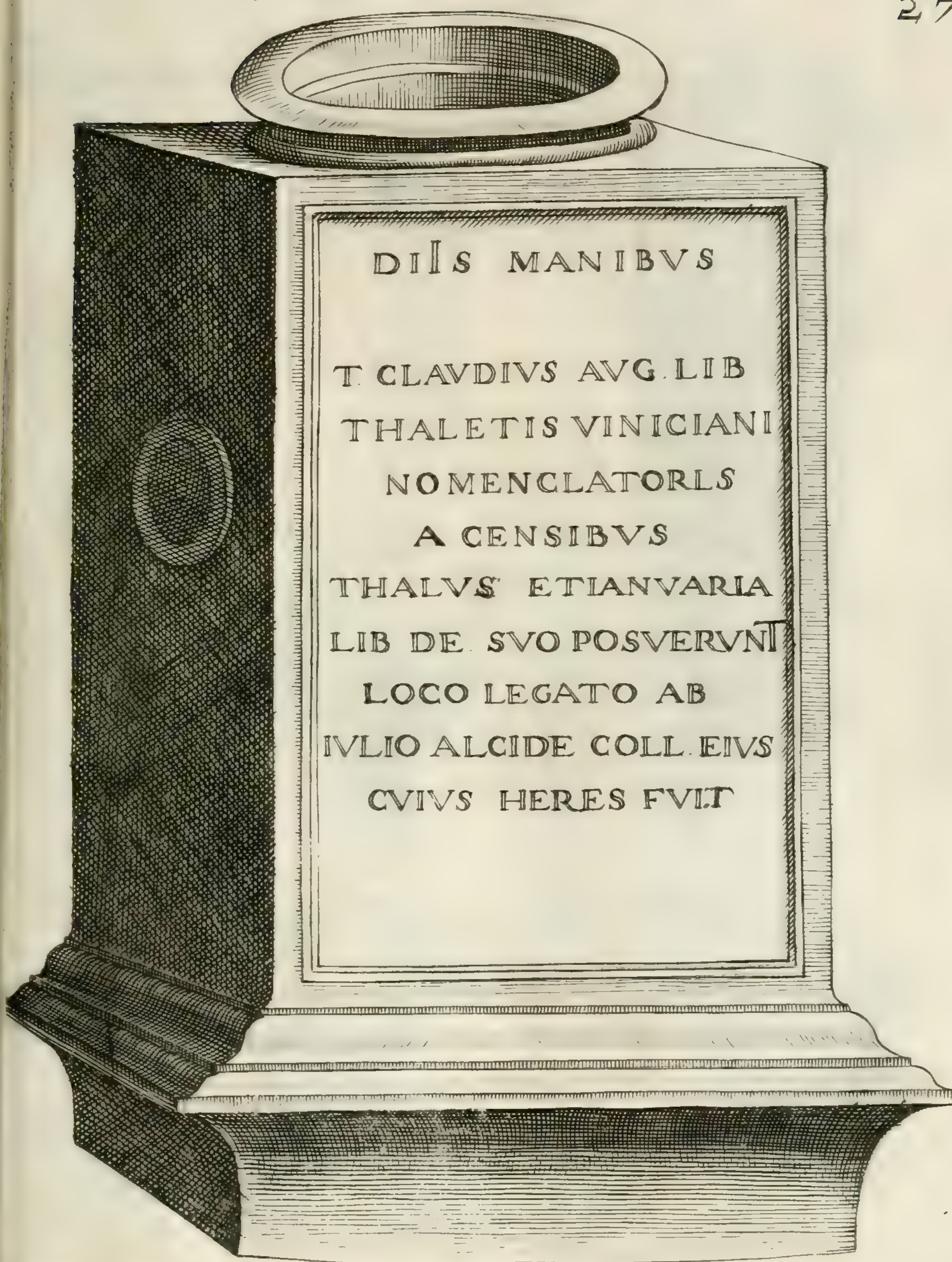
In domo Gabrielis Vallati ad forum Piscatorium

PRO SALVTE
CAESAR.

Apud Gabr: Vallatum.

TI. IVLIO
AVG. LIB.
ALCIDI.
IVLIA PRONOE
PATRONO
BENEMERENTI
FACIVNDVM
CVRAVIT.

EX TESTAMENTO EIVS.

DIIS MANIBVS
T. CLAVDIVS AVG. LIB
THALETIS VINICIANI
NOMENCLATORIS
A CENSIBVS
THALVS ET IANVARIA
LIB DE SVO POSVERVNT
LOCO LEGATO AB
IVLIO ALCIDE COLL. EIVS
CVIVS HERES FVIT

Ad templum Iuuonis foro Piscatorio.

LVCINAE
SACR.

L. SOTER
ET
STAFILE

H

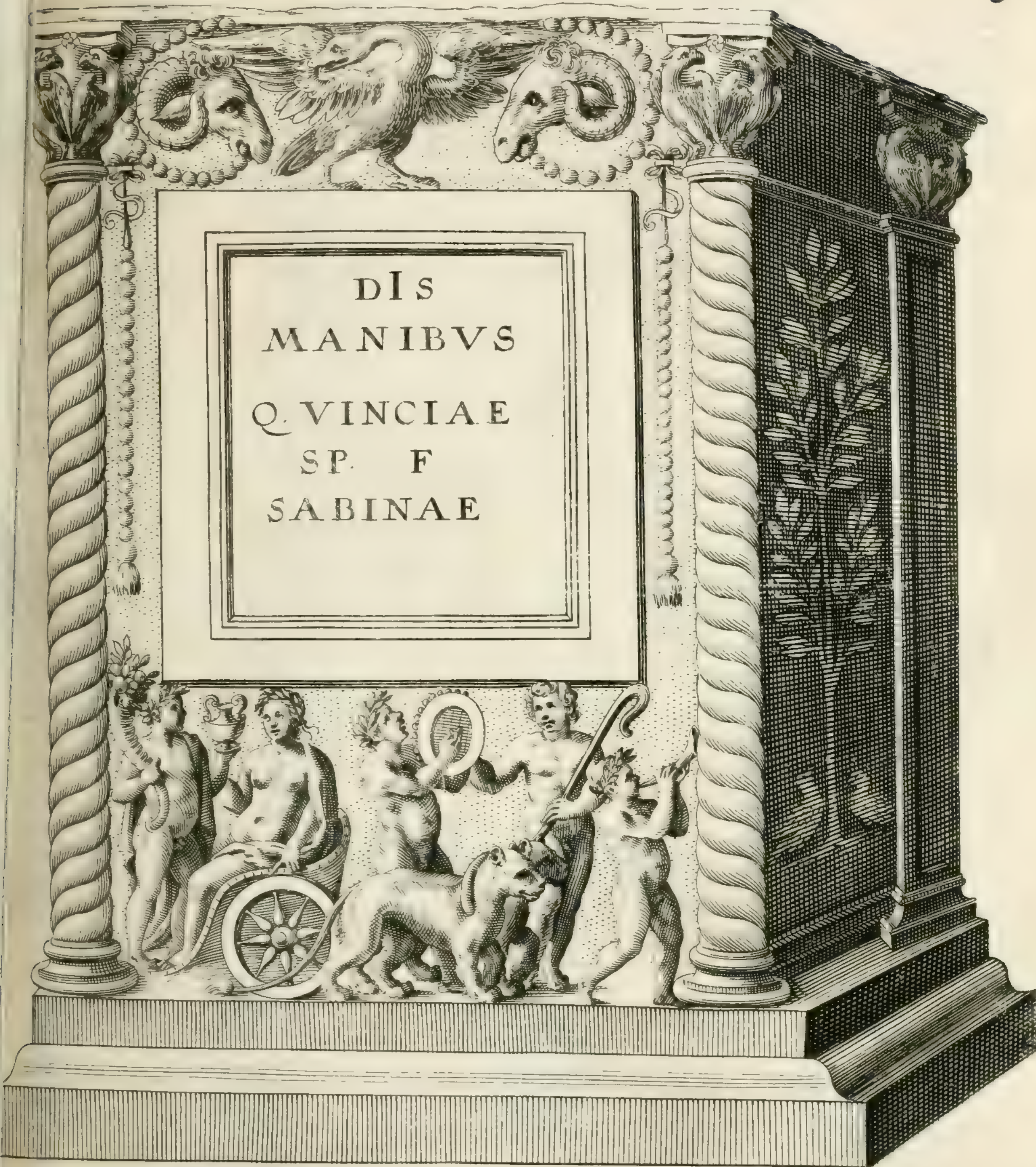
PIISSIMO FE
LICISSIMOQVE
PRINCIPI
VALENTINIANO
INVICTISSIMO
SEMPER AVG

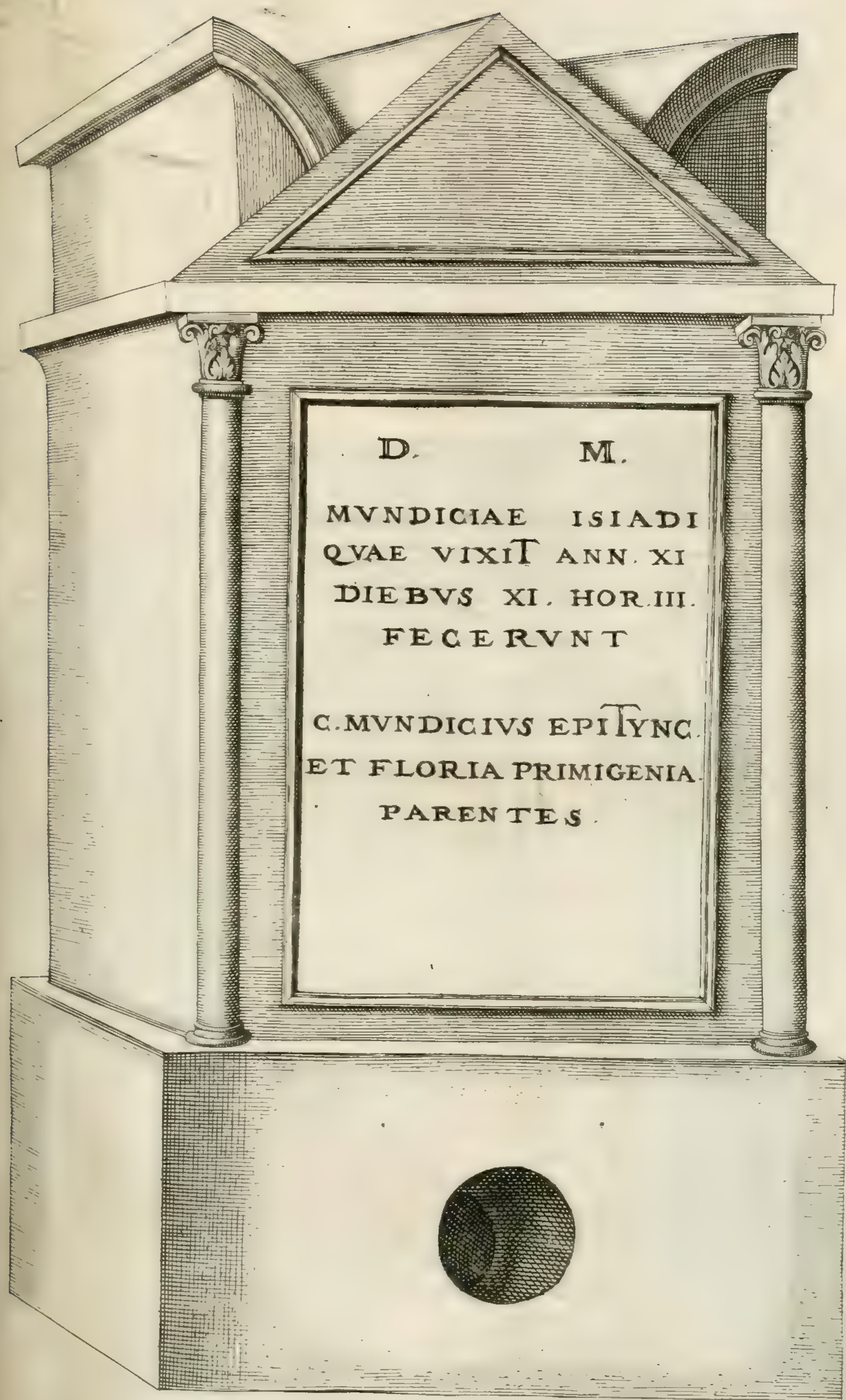
D. M. S.

T. BYRRENIVS
PHILIPPVS FECIT
SIBI ET SVIS ET
LIBERTIS LIBERTA
BVSQVE POSTERISQVE
EORVM.

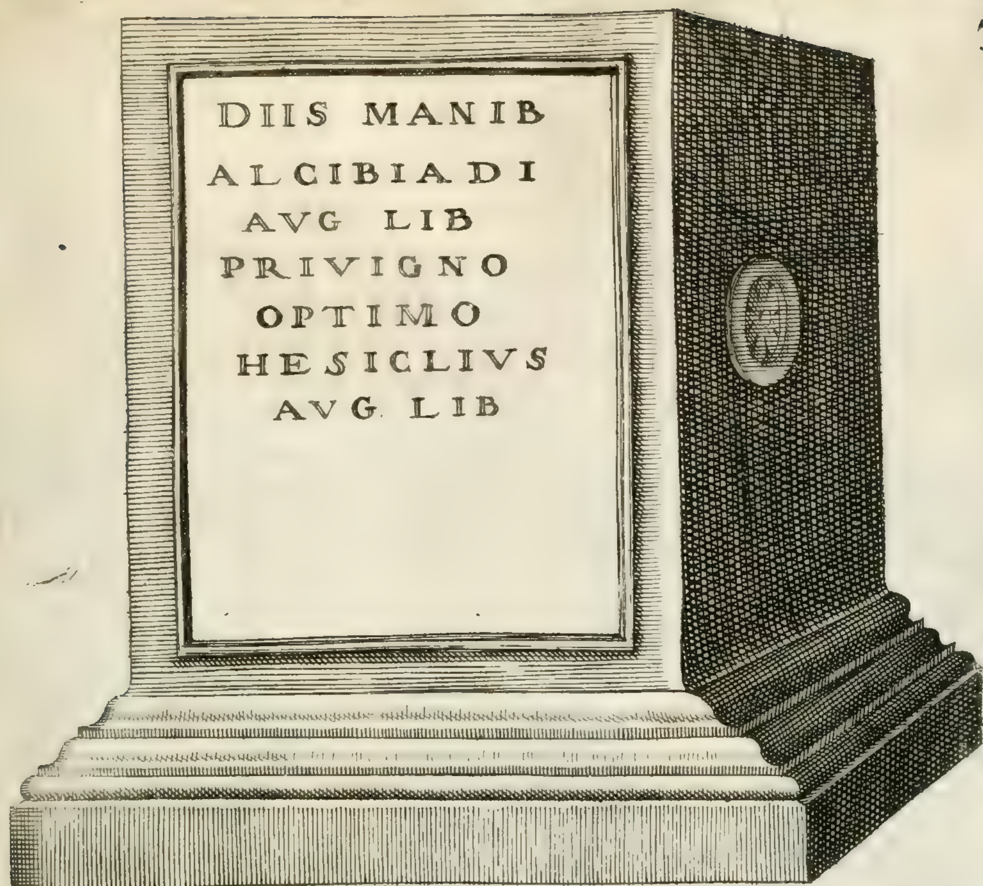
H y

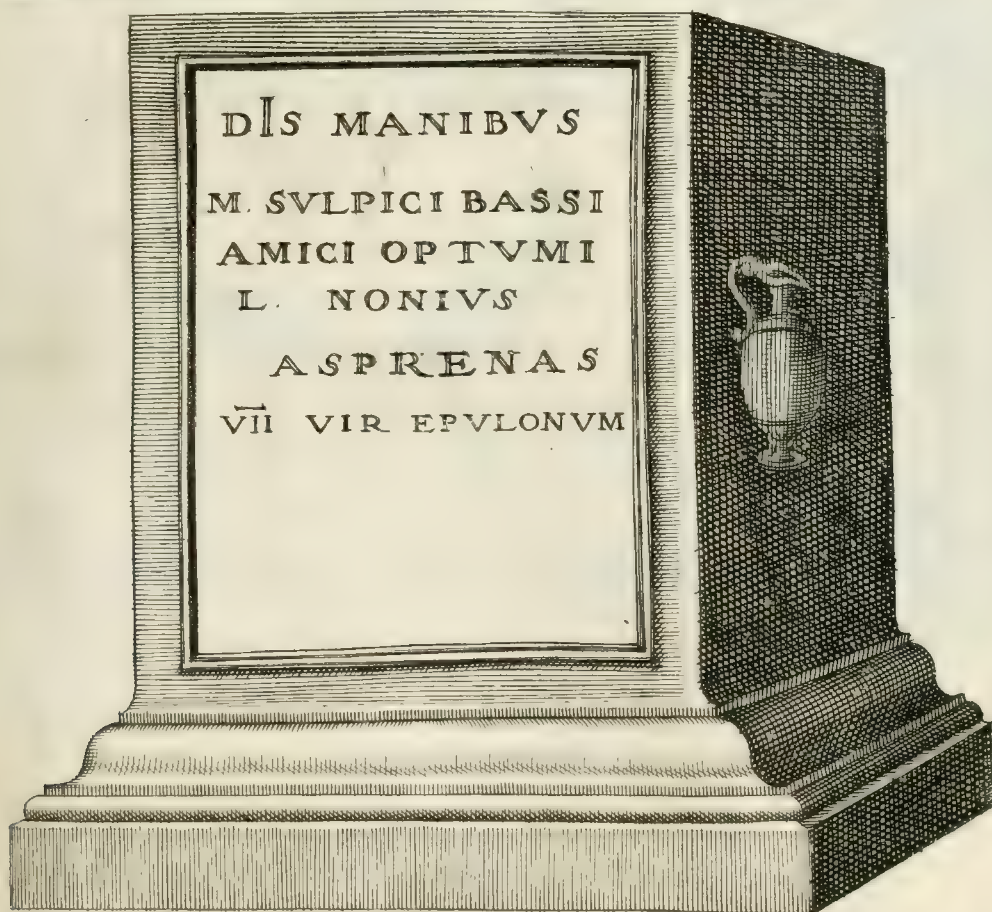
In templo Sanctæ Mariæ del Pianto

In templo S. Mariæ del Pianto.

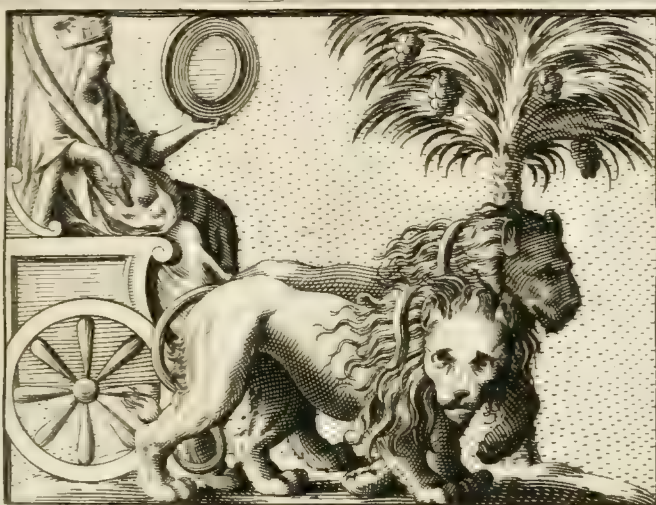

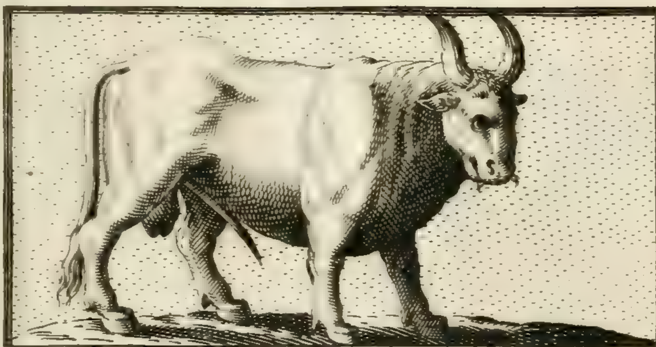

In templo S. Nicolaj.

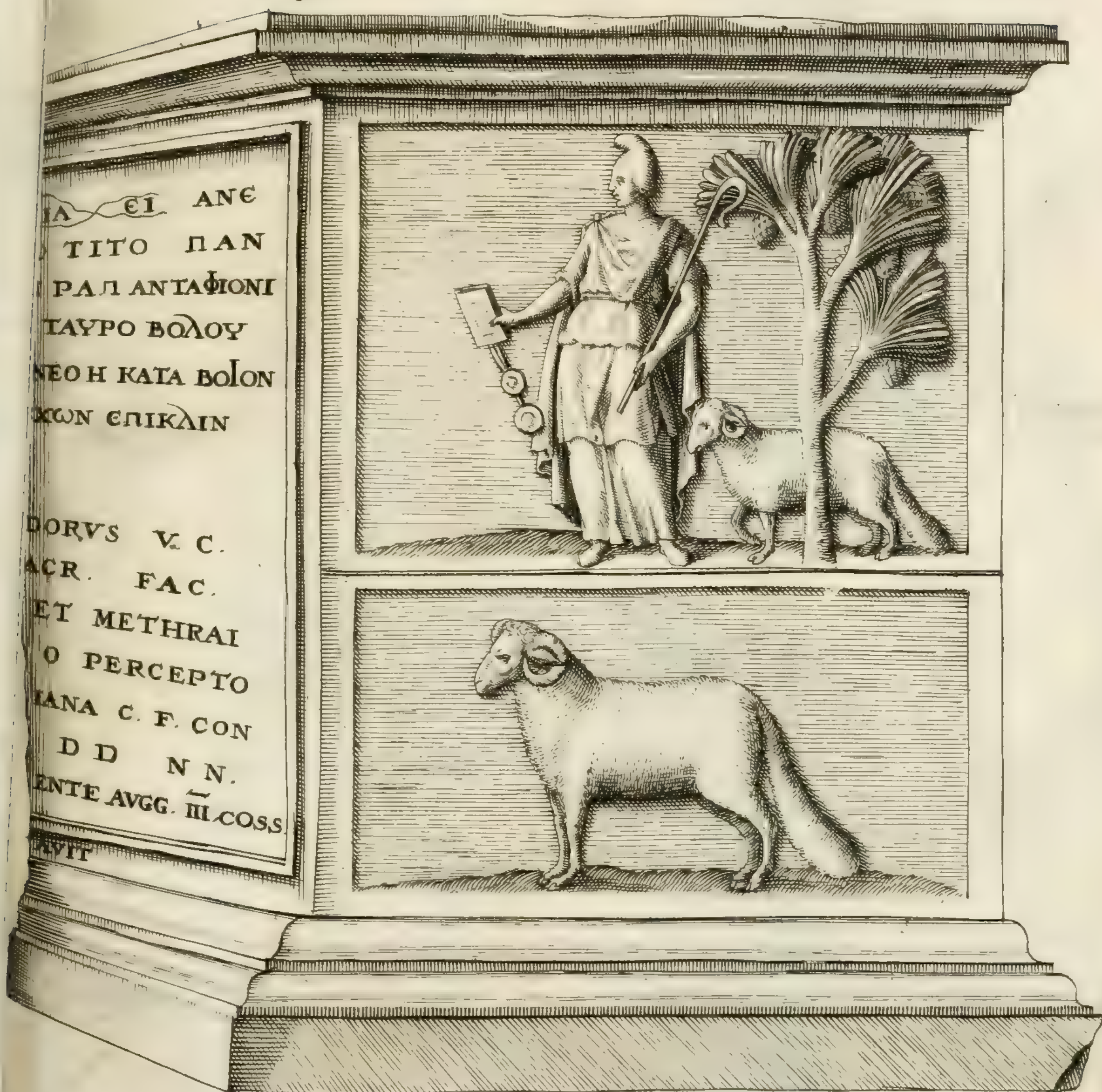
In templo S. Nicolai

Ara hac in duas partes divisa est
Et duobus altaribus inservit

Pars altera precedentis aræ quæ est in templo s.te Nicolai

SPES
POSITA SVM
FELIX VICINIAE
DEDICATVM.

D. M.
CLAVDIAE
HEVRESI
T. FLAVIVS EVDIVS
FILIAE
DVLCISSIMAE

In domo Iacobi de Sta Croce. foro Piscatorio.

FIDEI
SIMVLACRVM

HONOR

AMOR

VERITAS

D. M. S.

T. FVNDANIVS EROMENVS VIVVS
FECIT SIBI ET POPPAEAE DEMETRIAE
CONIVGI KARISSIMAE ET MANI.
LIAE EROMENIDI ALVMNAE ET
LIBERTIS LIBERTAB. POSTERISQ. EOR

Apud Iacobum de S.ta Croce
in foro Piscatorio
ATIMETVS ETIAS
MARTIAE A XVIII
HYMNO A XVI
FILIS SVIS ET SIBI

Kij

FVRTANIA L. F. SATVRNI
NA FECIT SIBI ET

A. MANNEIO A. F. COR. CELSO FILIO SVO
MILITI COHORTIS VII. PRAETORIAE. ET
M. VALERIO ISMARO CONIVGI SVO. ET
M. VALERIO M SEMNO VERNAE SVO. ET
M. VALERIO ISMARI L. HESYCHO TVTORI SVO ET
SATVRNINAE VENERIAE VERNAE SVAE. ET
EMCHARINIAE LIBERTAE. ET
SECVNDAE VENERIAE VERNAE SVAE ET
LIBERTIS LIBERTABVS POSTERISQVE EORVM

NATALI VENERIAE VERNAE SVAE.

In aedibus Jacobi de S.ta croce foro Piscatorio.

Apud Iacobum de S.ta Croce.

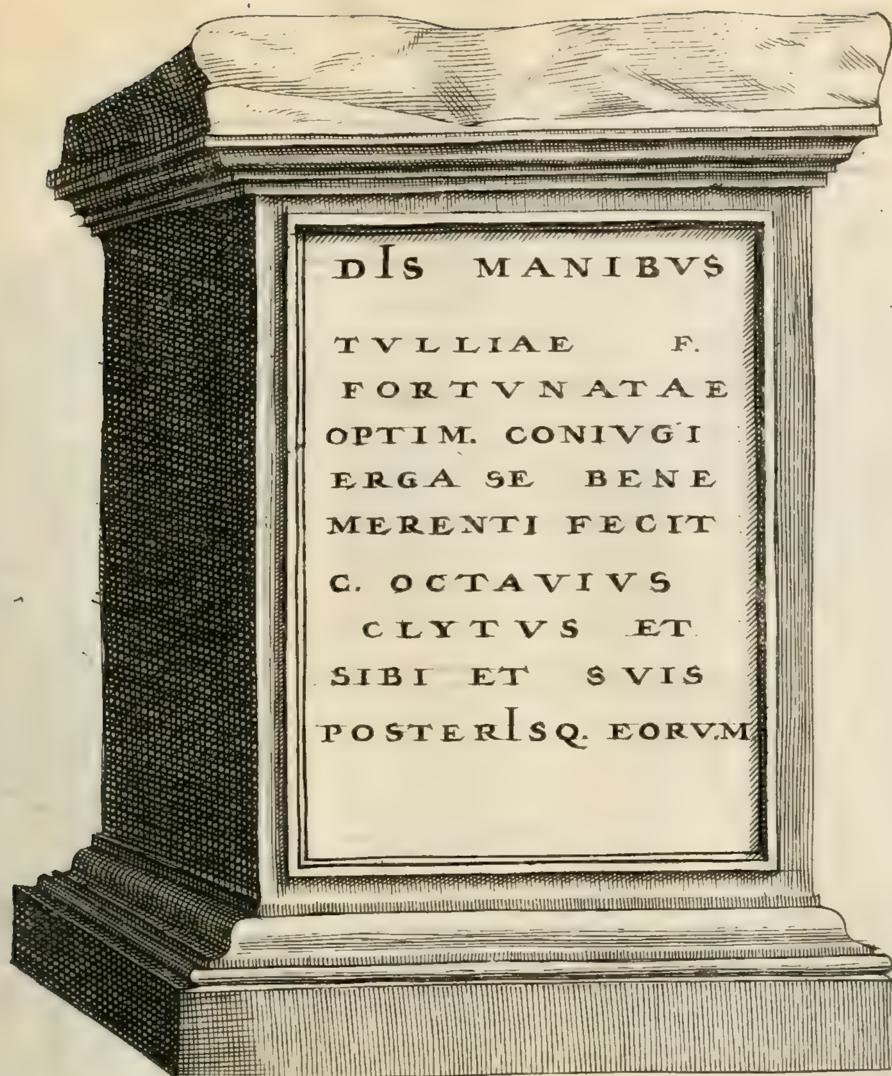
FORTVNAE.

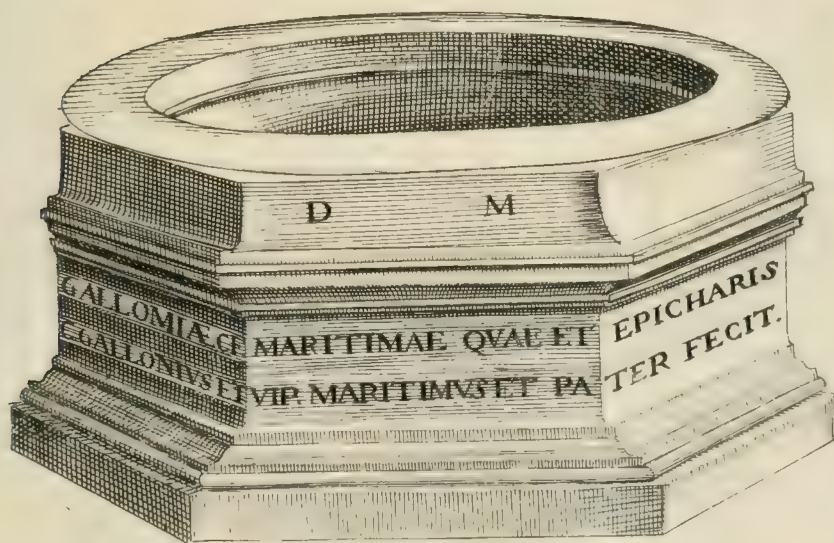
C·RVSILVS SEVERVS.

In insula Tiberina.

D M

MVNATIAE VITALI
TI VITALIS
AET LIBERTI
PRIMITIVVS RESTITV
TVS ERMES.

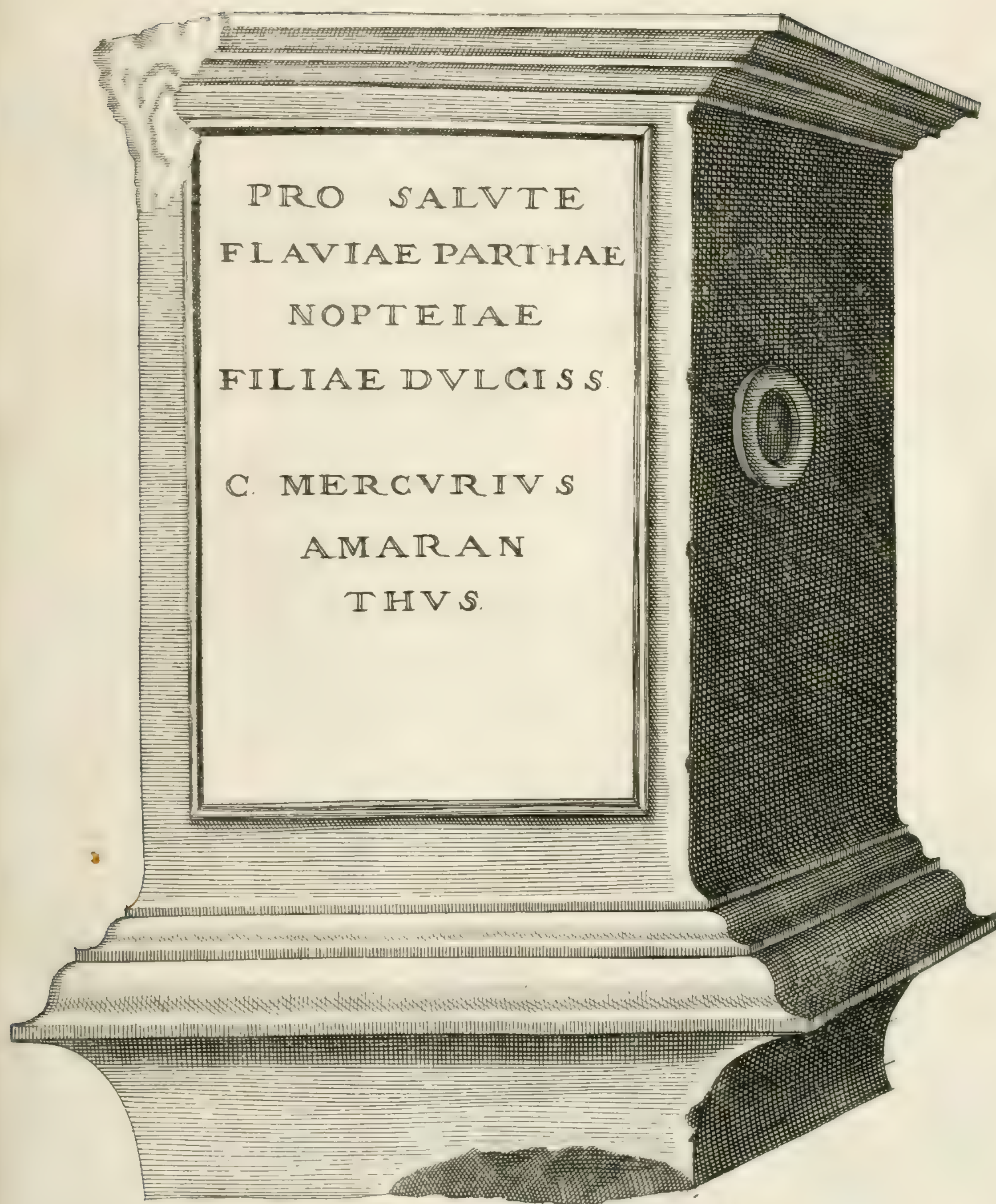

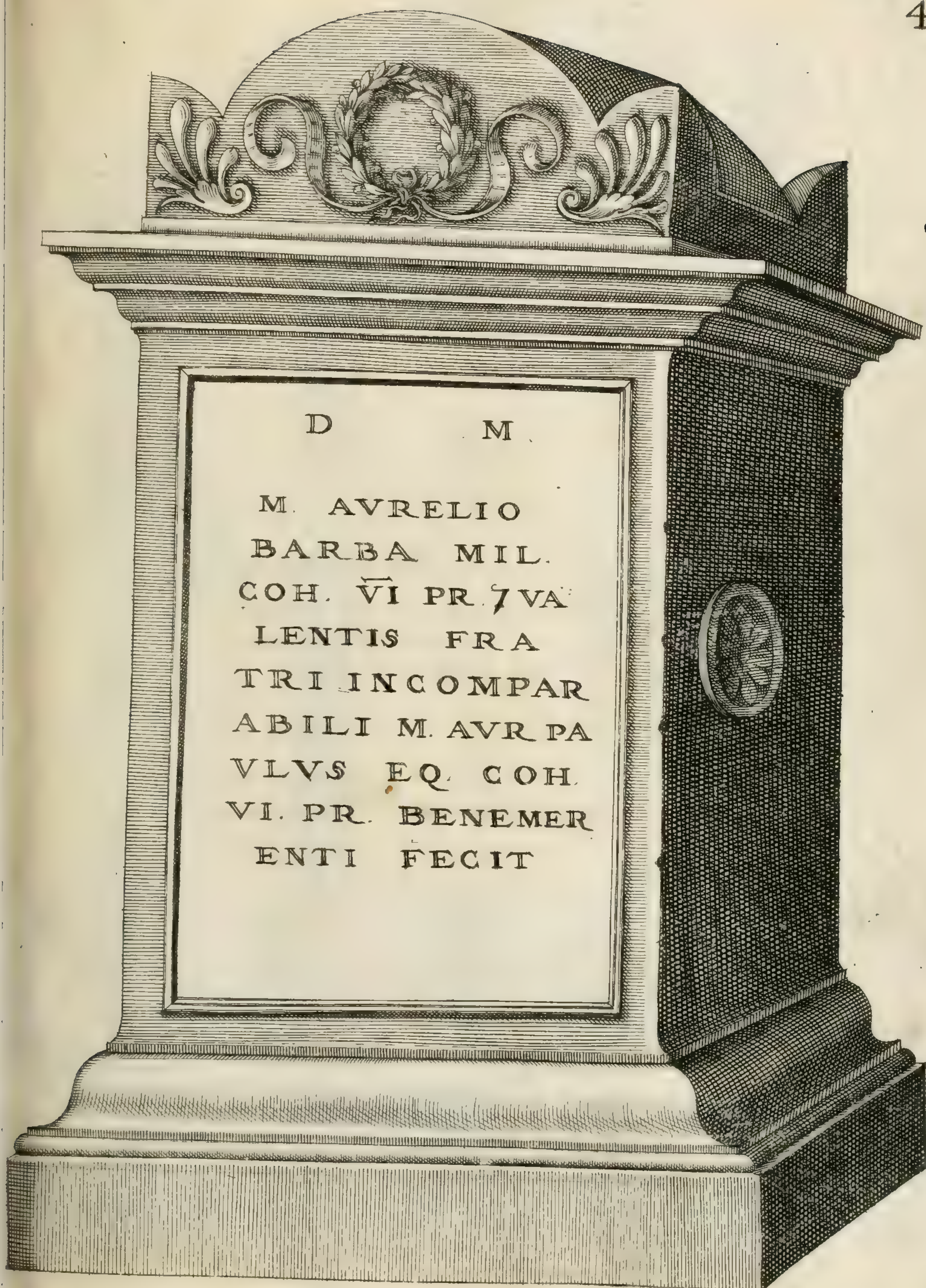
In insula Tiberina.

DIS MANIBVS
SACRVM.

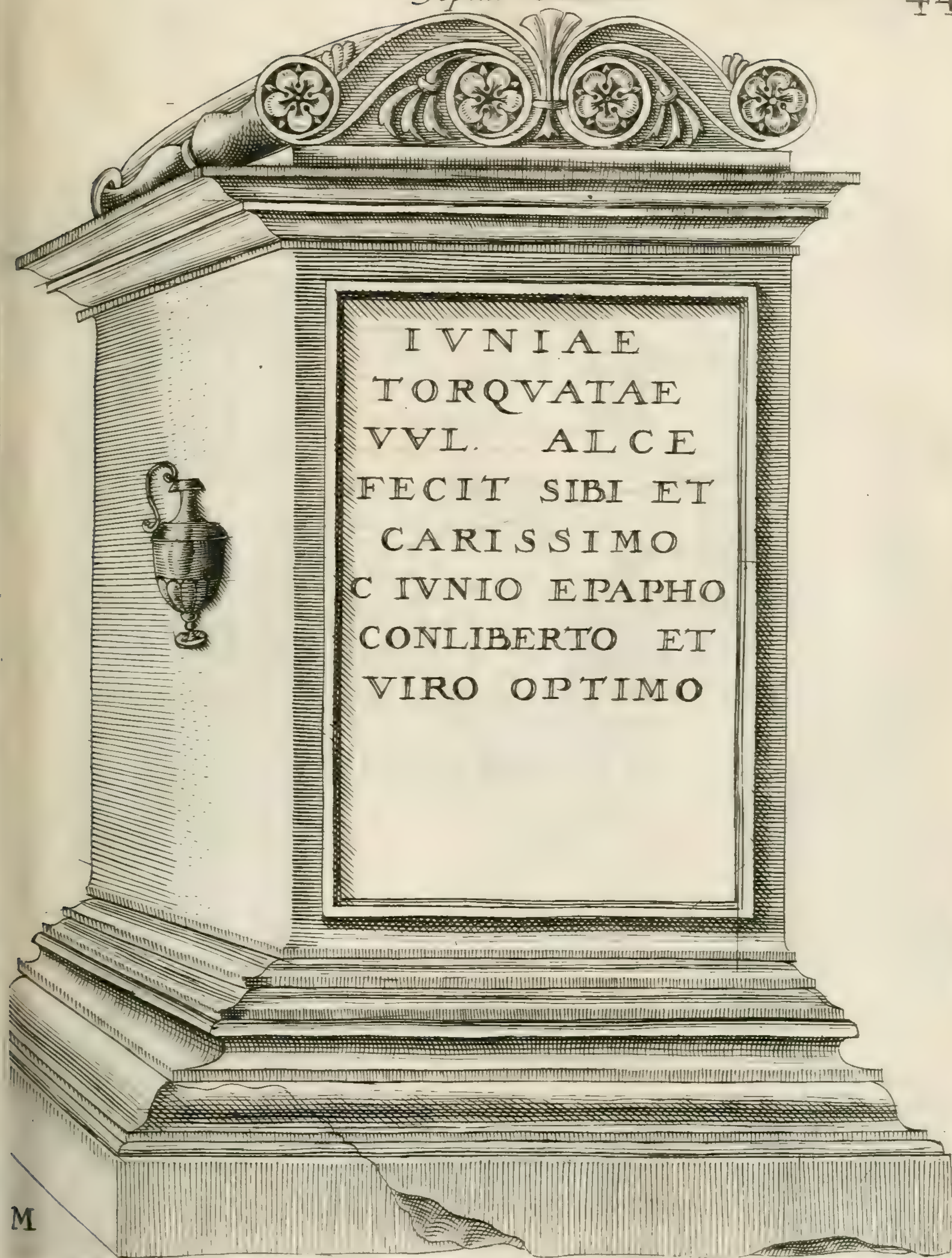
OFILLIA PYTHVSAE
TESTAMENTO FIERI
IVSSIT ARBITRATV
C. TALASI APTI.

Apud Calatium
foro Piscatorio

Apud Calatium.

IVNIAE
TORQVATAE
VVL. ALCE
FECIT SIBI ET
CARISSIMO
C IVNIO EPAPHO
CONLIBERTO ET
VIRO OPTIMO
M

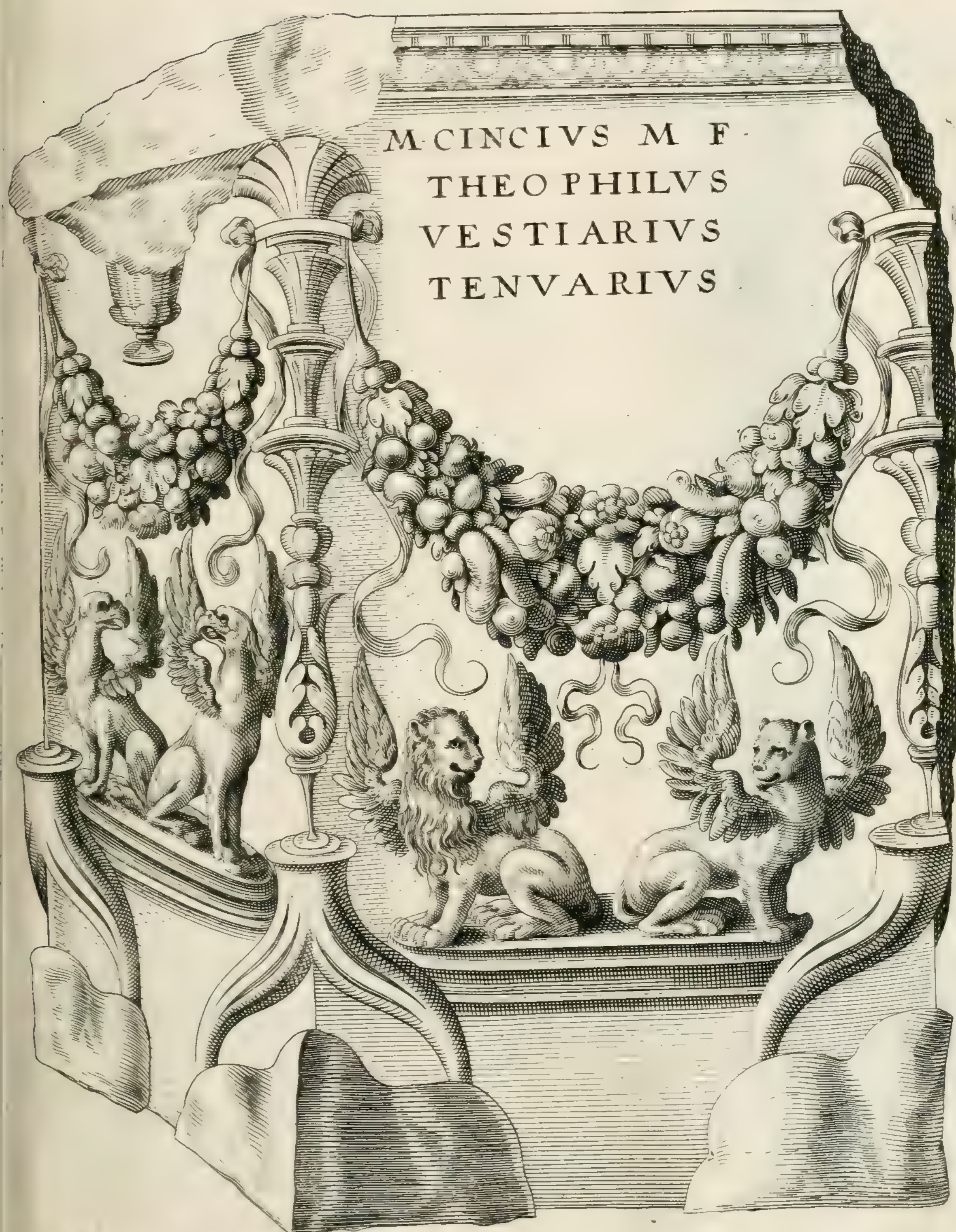

DIS MANIBVS
SACRVM.
LAPONITHESPI
VIXIT ANN. XX.
APONIA SYNERVSA
CONIVGI SANCTISSIMO
OPTIME
DE SE MERITO.

TI. CLAVDIO
TI. FIL.
QVIR PROCVLI
ANO BENEMEREN
TI. CLAVDIA
PROCINA SOROR
FECIT. VIX. ANN. VIIII.
MENS. IIII. DIEB. XIII.

DIS MANIBVS.
SEX. PERPENNA ARGYRVS
ET PERPENNA OMPHALE
SIBI LIBERTISQVE SVIS ET
LIBERTIS LIBERTABVS
POSTERISQVE EORVM

H. M. D. M. A.

M·CINCIVS M F·
THEOPHILVS
VESTIARIVS
TENVARIVS

DEO
HERCVLI

N

Q. EPPIVS Q. F. CORRVE
CLODIA C. F. SILENIO
EPPIA. L. F. PAVLI VOLE
NNIANA MATER
EPPIA M. F. POLLA.

T. FLAVIO. AVG. LIB.
SATVRNINO TABVLA
RIO A VEHICVLIS FLAVIA
PYTHIAS CONIVGI SVO
CARISSIMO ERGA DE SE BE
NEMERENTI FECIT ET
SIBI LIBERTIS LIBERTABVSQ
POSTERISQVE EORVM.

D. M.

METRODORO DE
DOMV FRVCICIA
RI BENEMERENTI
VIXIT ANNIS
V. FECIT
MATER

D M S

P. POMPONIVS FAVSTINVS OCTAVIO
PAVLIO FILIO B. M. FECIT SIVI ET
SVIS LIB. LIBERTABVSQVE POST
ERISQVE EORVM.

I. O. M. D.

PRO SALVTE AVGG NN.L. SEPTIMII SEVERI PII PERTINACIS ET M. AVRELII ANTONINI. PII FELICIS AVG. ET IVLIAE AVG ET S.P.Q. R. SEMNVS AVGG. NN. LIB. OPTIO TABELLARIORVM STATIONIS MAR MORVM ARAM POSVIT.

I. O. M. D.

PRO SALVTE AVGG NN L. SEPTIMII SEVERI PII PERTINACIS ET M AVRELII ANTONINI PII FELICIS AVG. ET IVLIAE AVG. ET S.P.Q.R.

SEMNVS AVGG. NN. LIB. OPTIO TABELLARIORVM STATIONIS MARMORVM ARAM POSVIT.

Apud Franciſcum Liſcam in Hyperione

In Monasterio S.^tae Mariae in Via

D. M. CN. DOMITIO VITALIONI
VIXIT ANN XIII MENS XI DIEB XIII
CN DOMITIVS THALVS ET IVNIA
CHARIS FILIO BENEMERENTI FECE
RVNT ET LIBERTIS LIBERTABVS
QVE POSTERISQVE EORVM.

Apud Franciscum Liscam in Hipcrionem

C TVRRANIVS C. L. PAL. HERMES
FECIT SIBI ET
CORNELIAE VENVLEIAE
CONIVGI OPTIMAE FIDELISSIMAE
ET LIBERIS ET LIBERTIS LIBERTABVSQ SVIS
POSTERISQVE EORVM

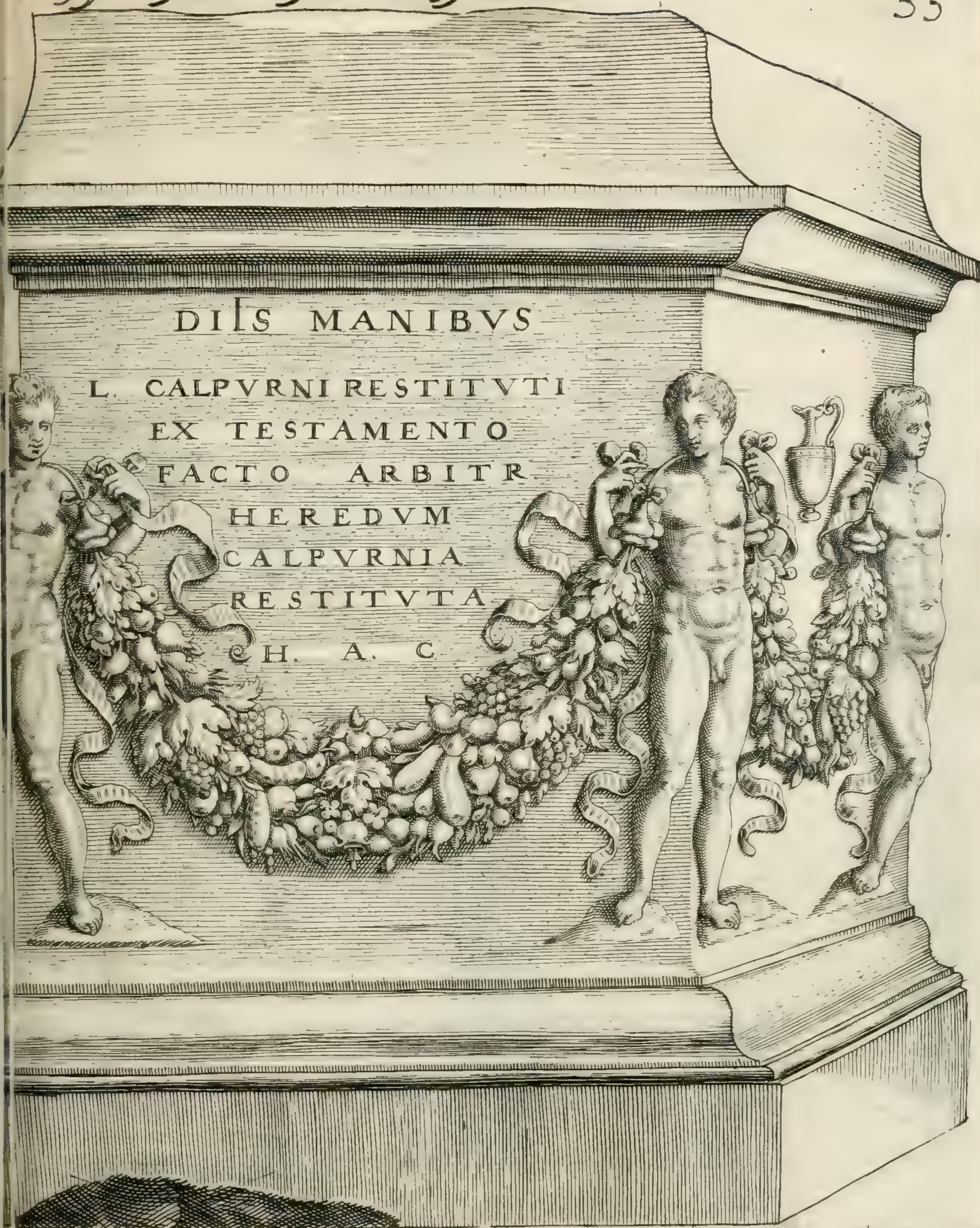
PHOSPHORVS

DEDICATA III. KAL MAIAS
D.N. GRATIANO IIII ET
MEROL AV

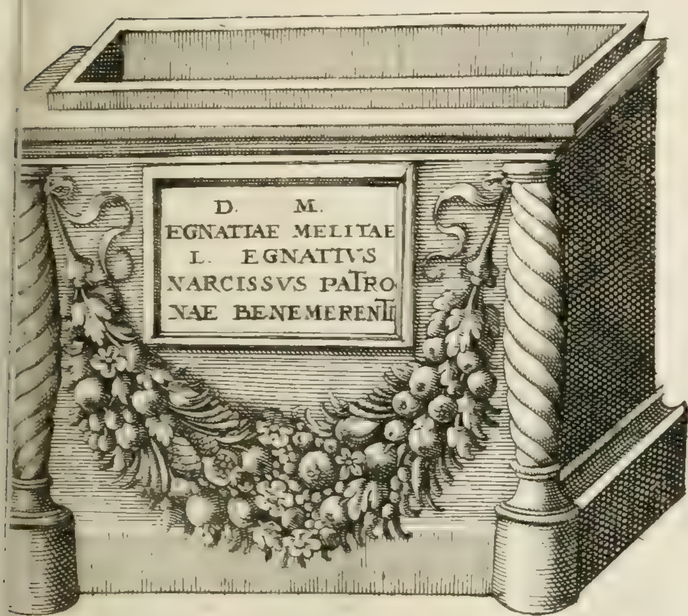
LVCIO AVR. ANIANO SYMMACHO VC
PRAEFECTO VRBI CONSVLI PRO PRAEFECTIS
PRAETORIO IN VRBE ROMA FINITIMISQVE
PROVINCIIS PRAEFECTO ANNONAE VRBIS
ROMAE PONTIFICI MAIORE QVI N. DECEM
VIRO S. F. MVLTIS LEGATIONIBVS
PRO AMPLISIMI ORDINIS DESIDERIIS
APVT DIVOS PRINCIPES FVNCTO QVI
PRIMVS IN SENATV SENTENTIAM ROGA
RE SOLITVS AVCTORITATE PRVDENTIA ATQVE
ELOQVENTIA PRO DIGNITATE TANTI ORDI
NIS MAGNITVDINEM LOCI EIVS IMPLEVE
RIT AVRO ILLVSTREM STATVAM QVAM
A DOMINIS AVGVSTISQVE NOSTRIS SENATVS
AMPLISSIMVS DECRETIS FREQVENTIBVS IM
PETRAVIT IDEM TRIVMFATORES PRINCIPES
NOSTRI CONSTITVI ADPOSITA ORATIONE IVS
SERVNT QVAE MERITORVM EIVS ORDINEM
AC SERIEM CONTINERET QVORVM PERENNE
IVDICIVM TANTO MVNERI HOC QVOQVE AD
DIT VT ALTERAM STATVAM PAPI SPLEN
DORE ETIAM APVD CONSTANTINOPOLIM
COLLOCARET.

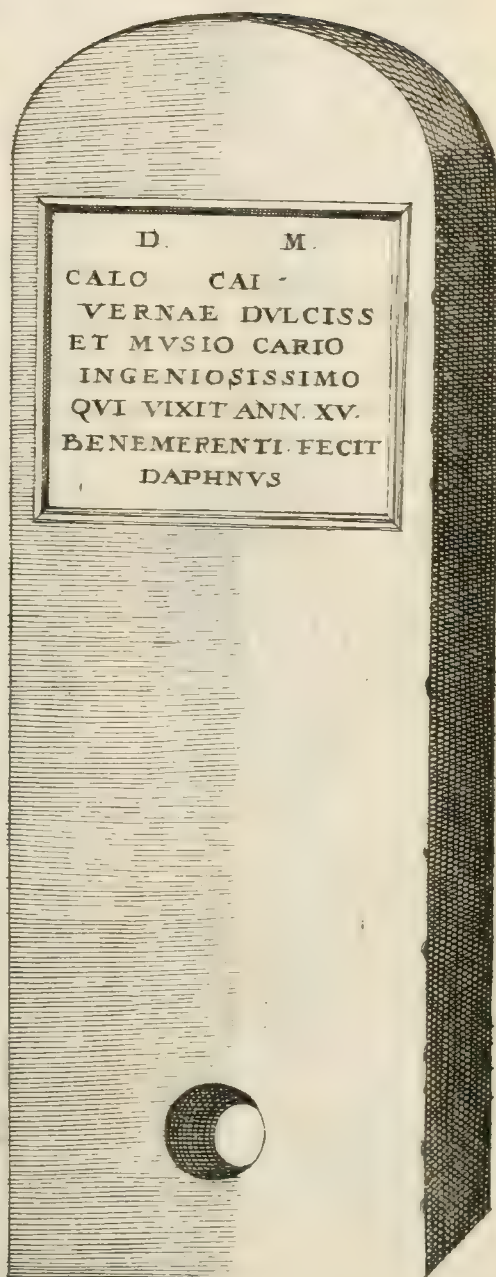
D·N·FL ARCADIO
PIO FELICI VICTORI
AC TRIVMFATORI
SEMPER AVGVSTO

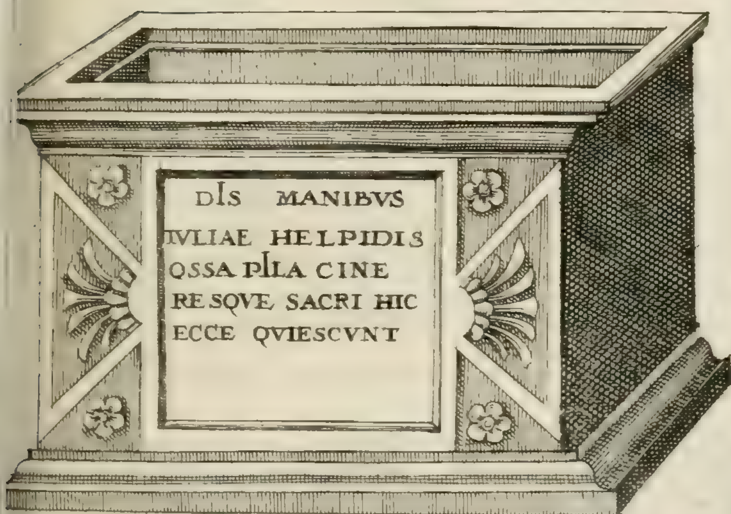
CAECINNA DECIVS ALBINVS V·C
PRAEFECTVS VRBI VICE
SACRA IVDICANS DEVOTVS
NVMINE MAIESTATIQVE EIVS

DIIS MANIBVS
L. CALPVRNI RESTITVTI
EX TESTAMENTO
FACTO ARBITR
HEREDVM
CALPVRNIA
RESTITVTA
H. A. C

In domo Francisci Liscæ in Hyperiono

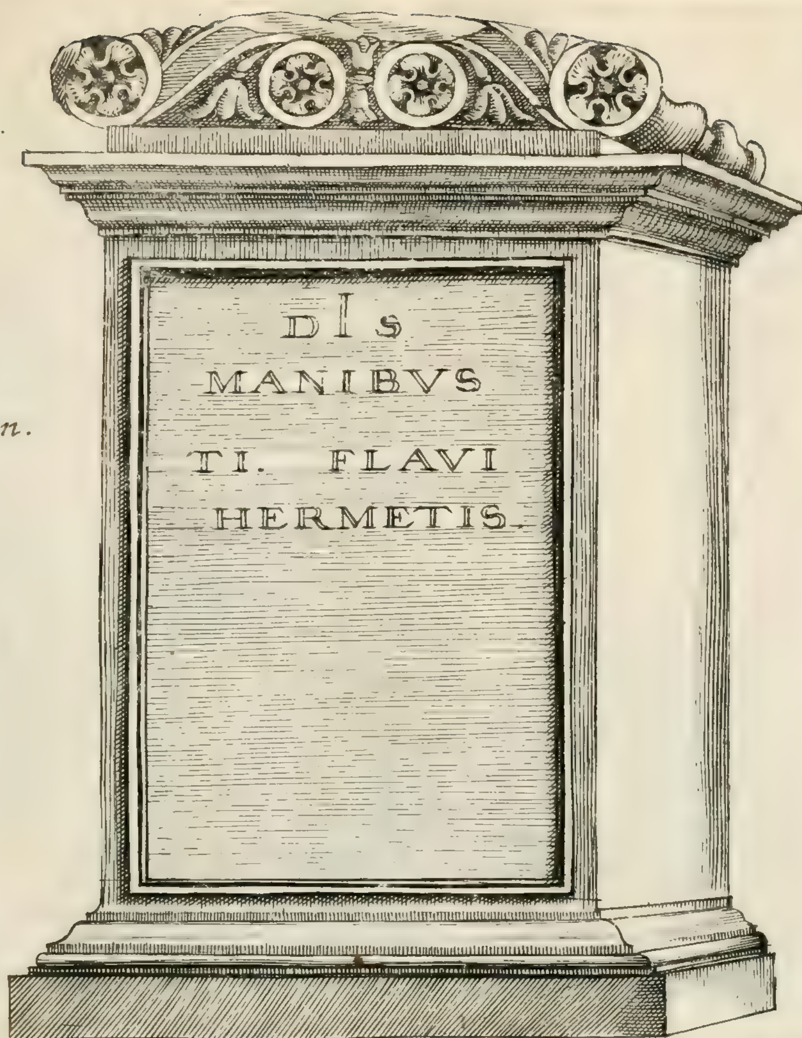

DIS MANIBVS
IVLIAE SP. F
PROCVLIAE
C. IVLIVS THEOPHILVS
VXORI.

d Mineruam.

LEIBERTORVM ET LEIBERTARVM
C MECENATIS L.F. POM
POSTERISQVE EORVM ET QVI AD ID
TVENDVM CONTVLERVNT
CONTVLERINT

D. M.

PLOCVSAE SVAE
ALDVOVORIX
AVTV. COL. VIC.
SEQVAN.

C. LIVIVS C. F.
IVSTVS
NOVARIA MIL
COH IIII P. R.
D. LICINI MILIT
ANN XVIIII

VIX ANN XXXVII
H. S. E. T. F. I

D. M.
T. IVLIO
ROSIANO
APOLLINARI
MEDICO
ARESCON ET
CALISTVS LIB
PATRONO B. M. F.

D. M.
C. PLINII.
VALERIANI
MEDICI
QVI VIXIT
ANN XXII. M. VI. D. V.
PARENTES

In palatio Norciarum: quod dicitur domus Episcopi Aquinatis. Ab utraque parte Eadem Est inscrptio.

In domo Nonciarum.

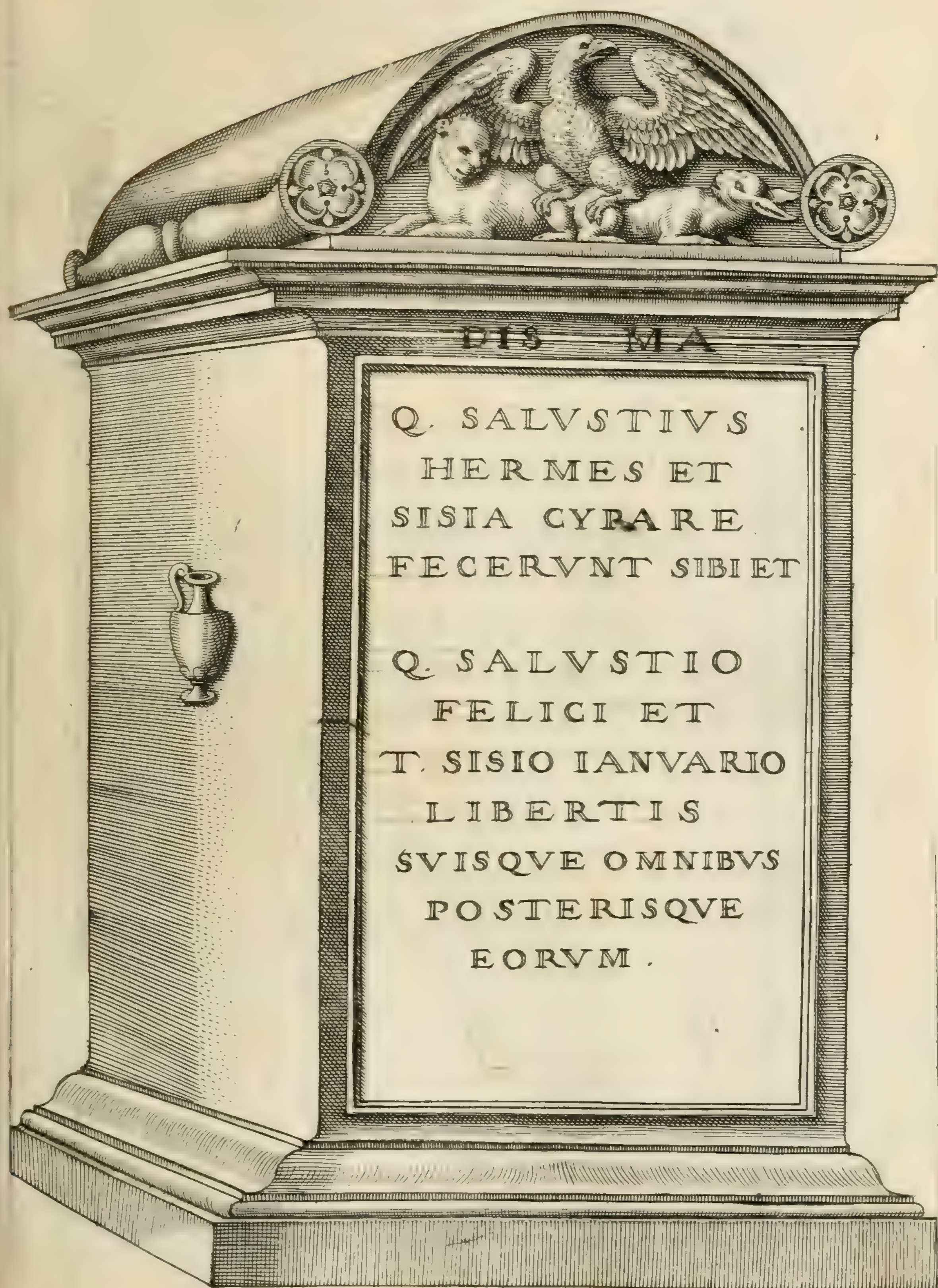
A. 62

In domo Norciarum.

In domo Episcopi Aquinatis. Ab utraque parte eadem legitur inscriptio.

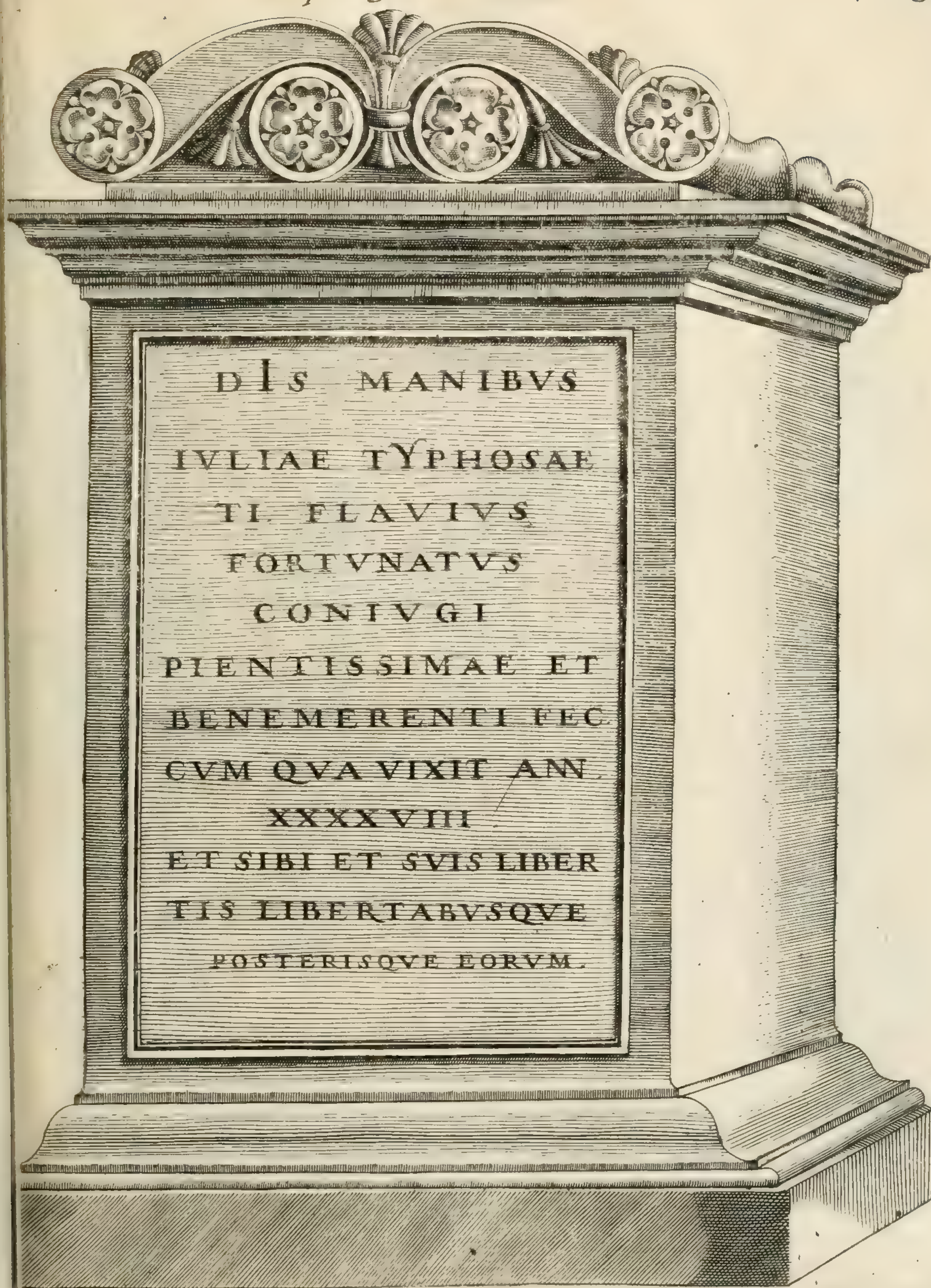

In Palatio Norciarum. Vbi est statua Adonis.

Θ. CN. OGVLNIO. CN. L.
NICEPHORVS
Θ OGVLNIA CN. L. NICE
V. L. SAFINIVS Ɔ. L. SVRVS

L CORNELI L.L. SASAE
MAGNI I. VIRIDIARII
MONVMENTVM.
CORNELIA L.L. AMMIA
PATRONIS SVIS FECIT
DIGNIS ET MERITIS
PRO EORVM PIETATE
ET SIBI ET SVIS.

in foro Piscatorio
Apud Gab Vallatum.

In palatio Cardinalis Capo ferrati
regio domus Norciarum

DIIS MANIBVS

COELIAE DYNATAE
M VLPIVS AVG LIB
VALENS A VESTE IMP
PRIVATA CONIVGI KARISS
SANCTISSIMAE.
CVMQVA VIXIT ANN XXXVIII
SINE CRIMINE ET SIBI
ET SVIS LIBERTIS
LIBERTABVSQ
POSTERISQVE EORVM

M. VLPIO AVG. LIB. PHAEDIMO
DIVI TRAIANI AVG. A POTIONE
ITEM A LACVNA TRICLINIARCH.
LICTORI PROXIMO ET A COMENT
BENEFICIORVM VIXIT. ANN. XXVIII.
ABSCESSIT SOLINVNTE PRID. IDVS IVL.
NIGRO. ET APRONIO COSS.
RELIQVIAE TREIECIAE EIVS
III. NONAS FEBR. EX PERMISSV
COLLEGII PONTIFIC. PIACVLO FACTO
CATVLINO ET APRO COSS.
DVLCISSIMAE MEMORIAE EIVS
VALENS AVG. LIB. PHAEDIMIANVS
A VESTE BEN. MER. FECIT.

S

Ad ædes Farnesias.

Apud Manginellum Boccaferratum

ERVTA SIGNORVM VASTIS FRAGMENTA RVINIS
ET QVAE VIRTVTIS SINT MONIMENTA TVAE
OMA PARENS IGNOSCE BREVI SICLAVSIT HYRETRO
HAEC DOMVS ET DOMINO SIC ONEROSA SVO
EDERENON FACILE EST MERITIS ET TANTAVIDERE
NEC CVPEREIN MAGNIS SED VOLVISSE SAT EST

IMP. CAESAR DIVI F AVGVSTVS
PONTIFEX MAXIMVS
IMP. XIII. COS. XI. TRIB. POTEST. XV
EX STIPE QVAM POPVLVS ROMANVS
ANNO NOVO ABSENTI CONTVLIT

NERONE CLAVDIO DRVSO
T. QVINCTIO CRISPINO COS

VOLCANO.

DIOGENES GAIVS MIL. COH. XI. P.R. ς
VRANIDE. VIX. ANN. XL. MIL. A. XIII. NA.
TRAX. CIVITATE SARDICA AVR. ERODES
MIL. COH. VII. P.R. ς DVBITATI FRATER.

B. M. F.

Apud Salviatos.

M. FABIO M. FIL.
GALER. SEPTIMINO
CILONI PRAF. VRB
C.V. COS. II.
M. VIBIVS MATERNVS
ILVRENSIS A MILITIIS
CANDIDATVS EIVS.

ΜΗΤΡΙΟΝ ΕΡΜΩΠΟΛΕΙΤΗΝ
ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΑ ΠΑΝΚΡΑΤΙΑΣ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟΝΕΙΚΗ
ΠΑΛΑΙΣ ΤΗΝ ΠΑΡΑΔΟΞΟΝ ΑΛΕΙΠΤΟΝ
ΤΟΝ ΑΡΧΙΕΡΕΑ ΤΟΥ ΞΥΜΠΑΝΤΟΣ ΞΥΣΤΟΥ
ΔΙΑΒΙΟΥ ΞΥΣΤΑΡΧΗΝ ΚΑΙ ΕΠΙΒΑΛΑΝ
ΩΝ ΣΕΒ. ΤΟΝ ΠΑΤΕΡΑ

Μ. ΑΥΡ. ΑΣΚΛΕΠΙΑΔΗΣ ΚΑΙ Ο ΕΡΜΟΔΩΡΟΣ
ΝΕΩΚΟΡΟΣ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΣΑΡΑΠΗΔΟΣ
ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΥΣ ΕΡΜΩΠΟΛΕΙΤΗΣ ΠΑΝΚΡΑ
ΤΙΑΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΔΟΝΕΙΚΗΣ ΑΛΕΙΠΤΟΣ
ΑΣΥΝΕΞΩΣΤΟΣ ΑΝΕΚΛΗΤΟΣ ΞΥΣΤΑΡ
ΧΗΣ ΔΙΑΒΙΟΥ

Ο ΑΡΧΙΕΡΕΥΣ ΤΟΥ ΣΥΜΠΑΝΤΟΣ ΞΥΣΤΟΥ ΔΙΑΒΙΟΥ
ΞΥΣΤΑΡΧΗΣ ΚΑΙ ΕΠΙΒΑΛΑΝΕΙΩΝ ΤΟΥ ΣΕΒΑΣΤΟΥ.

ΔΙΜΗΤΡΙΟΣ
ΑΡΧΙΕΡΕΥΣ

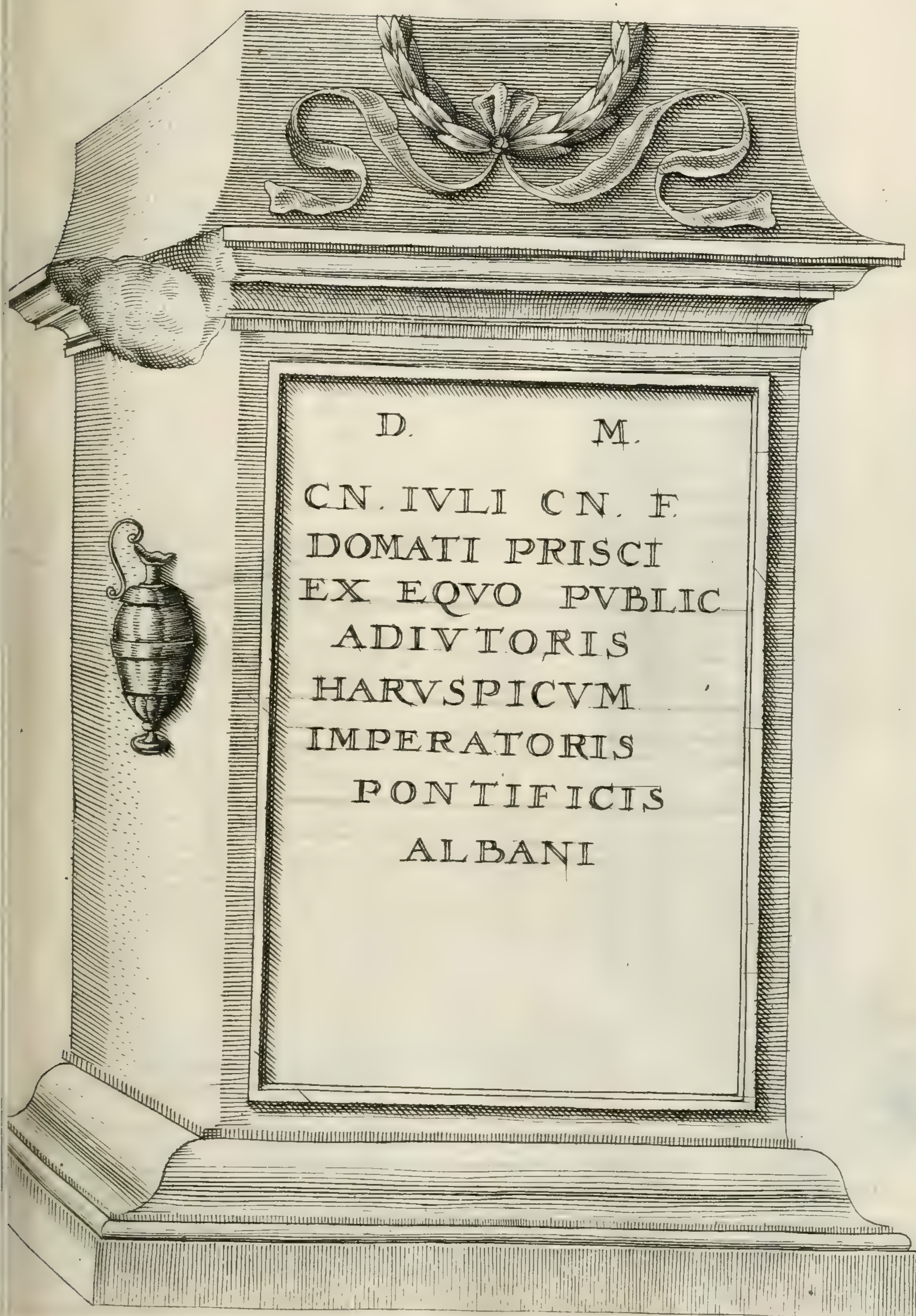
Ante ædes Hieronymi Coccinæ non procul a Saluiatis

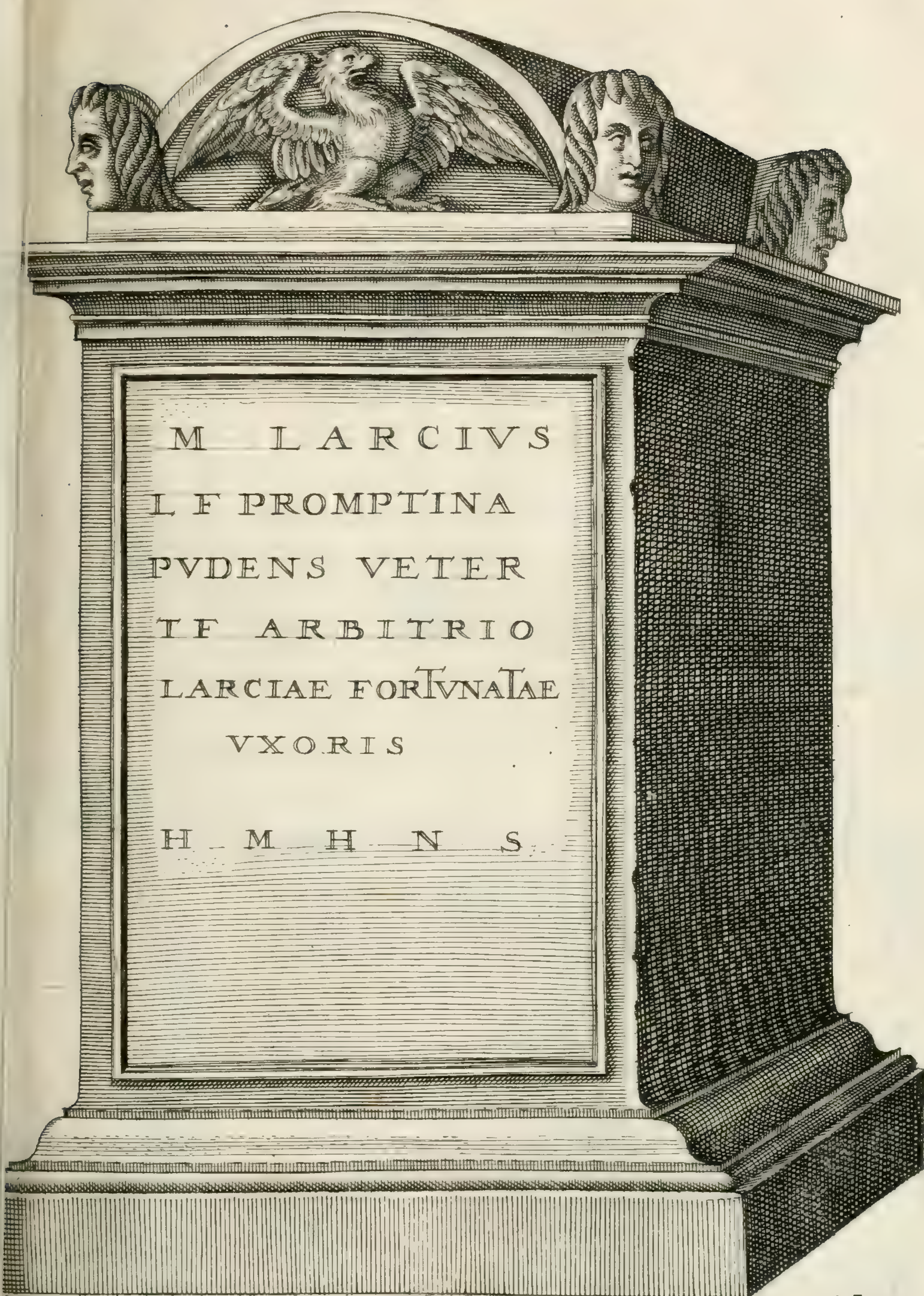
M. PONTIO M. F PVB.
L. AELIANO LARCIO SABINO PON
TIFICI SODALI ANTONIANO VERIANO
FICIALI F. G. AVG. P. R. PROV. SVRIAE LEGAT
PR. PR. PROV. PANNON. INFER. LEG. AVG. PR. PR. PAN
NON. INFER. COMITI DIVI VERI DONATO DONIS
MILITARIB. BELLO ARMENIACO ET PARTHICO
AB. IMP. ANTONINO ET A DIVO VERO AVG
IMP ... CICA AVR
... VERI BELLO GERMANIC
COMITI IMP. ANTONINI AVG. GERMANICI SARMA
TICI LEG. LEG. MINOR. CVRATORI. C. IVLIANVS.
PROV. GALLIAE. NARB. PRAETORI TRIB. PLEB. CANDIDATO
IMP. DIVI HADRIANI AB ACT. SENAT QVAESTOR. PROV.
NARB. TRIB. MILI. LEG. VI. VICT. CVM QVA EX GERM IN
BRITAN. TRANSIIT IIII. VIR AR. CVRANDAR.
HVIC SENATVS AVTORE AVRELIO ANTONINO AVG.
ARMENIAC. MEDIC. PARTHIC MAXIMO GERM. SARMA.
STATVAM PONI HABITV CIVILI IN FORO DIVI TRAIANI
PECVNIA PVBLICA CENSVIT.

Prope Theatinos. sub arcu.

ϹΥΝΘΡΟΝΩΝΤΩΝ
ϾΝ ΑΙΓΥΠΤΩΙ ΘϾΩΝ
Μ.ΟΥΛΠΙΟϹ ΑΠΟΛΛΩΝΙΟϹ
ΠΡΟΦΗΤΗϹ

Λ

D. M.
CN. IVLI CN. F
DOMATI PRISCI
EX EQVO PVBLIC
ADIVTORIS
HARVSPICVM
IMPERATORIS
PONTIFICIS
ALBANI

M LARCIVS
L F PROMPTINA
PVDENS VETER
T F ARBITRIO
LARCIAE FORTVNATAE
VXORIS
H M H N S

In domo Salviatorum.

SILIAE EARINAE
VIXIT ANN. XXIX.
DIEB. VI.
MATER PIENTISSIMA.

FLAVIVS PHILIPPVS VIR CLA
RISSIMVS PRAEFECT. VRBI NYM
FIVM SORDIVM SQVALORE FOEDA
TVM ET MARMORVM NVDITATE
DEFORME AD CVLTVM PRISTINVM
REVOCAVIT

NYMPHIS LOCI
BIBE LAVA
TACE.

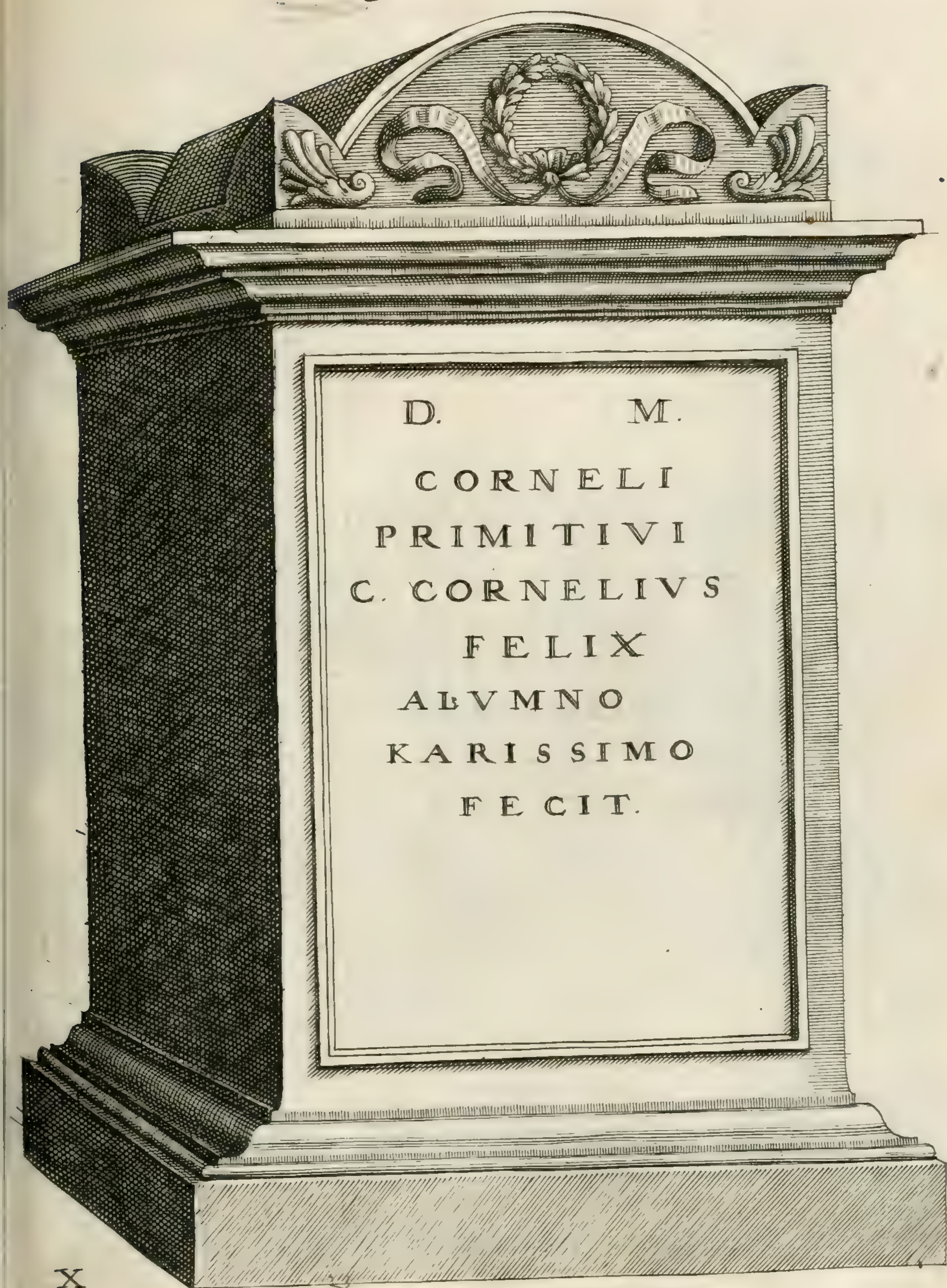

D M

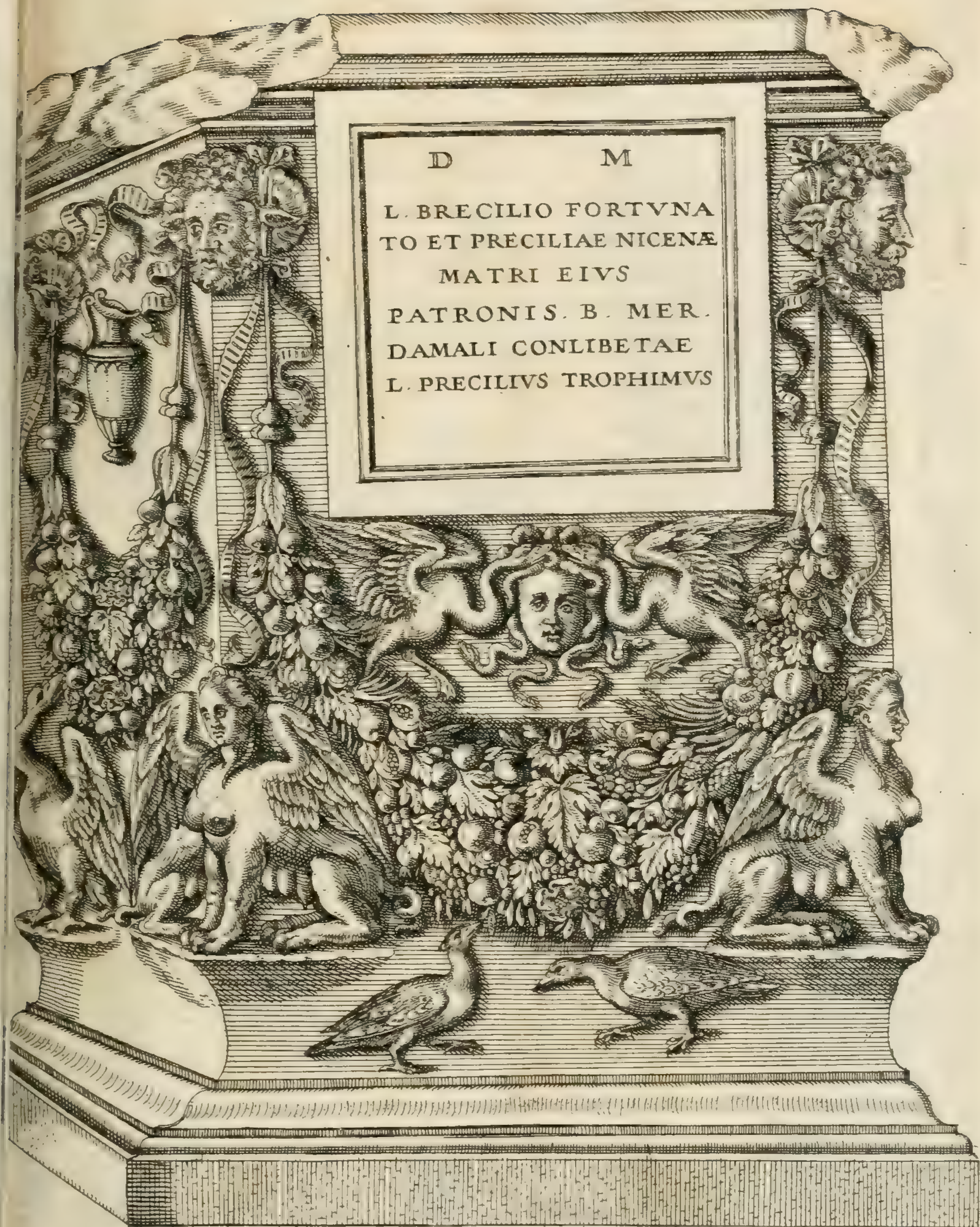
AELIAE SPLENI
CONIVGI PIENTISSIMAE
QVAE VIXIT MECVM. ANN. XXVIII.
ET SVIS LIB LIBERTABVSQVE
POSTERISQVE EORVM
SOLO REDEMPTO FECIT ET
VALERIO AELIANO SVO

In domo Saluiati

DIS MANIBVS TITVLENA GALATIA
M. TITVLENO IVSTO FILIO SVO
PIENTISSIMO. VIXIT ANNIS VII.
MENSIBVS VIIII. DIEBVS XV. HORIS VIII.
ET SVIS LIBERTIS LIBERTABVSQVE
POSTERISQVE EORVM. IN FRONTE PED. V.
IN AGRO PED. IIII.

D. M.
CORNELI
PRIMITIVI
C. CORNELIVS
FELIX
ALVMNO
KARISSIMO
FECIT.

X

D M
L. BRECILIO FORTVNA
TO ET PRECILIAE NICENÆ
MATRI EIVS
PATRONIS. B. MER.
DAMALI CONLIBETAE
L. PRECILIVS TROPHIMVS

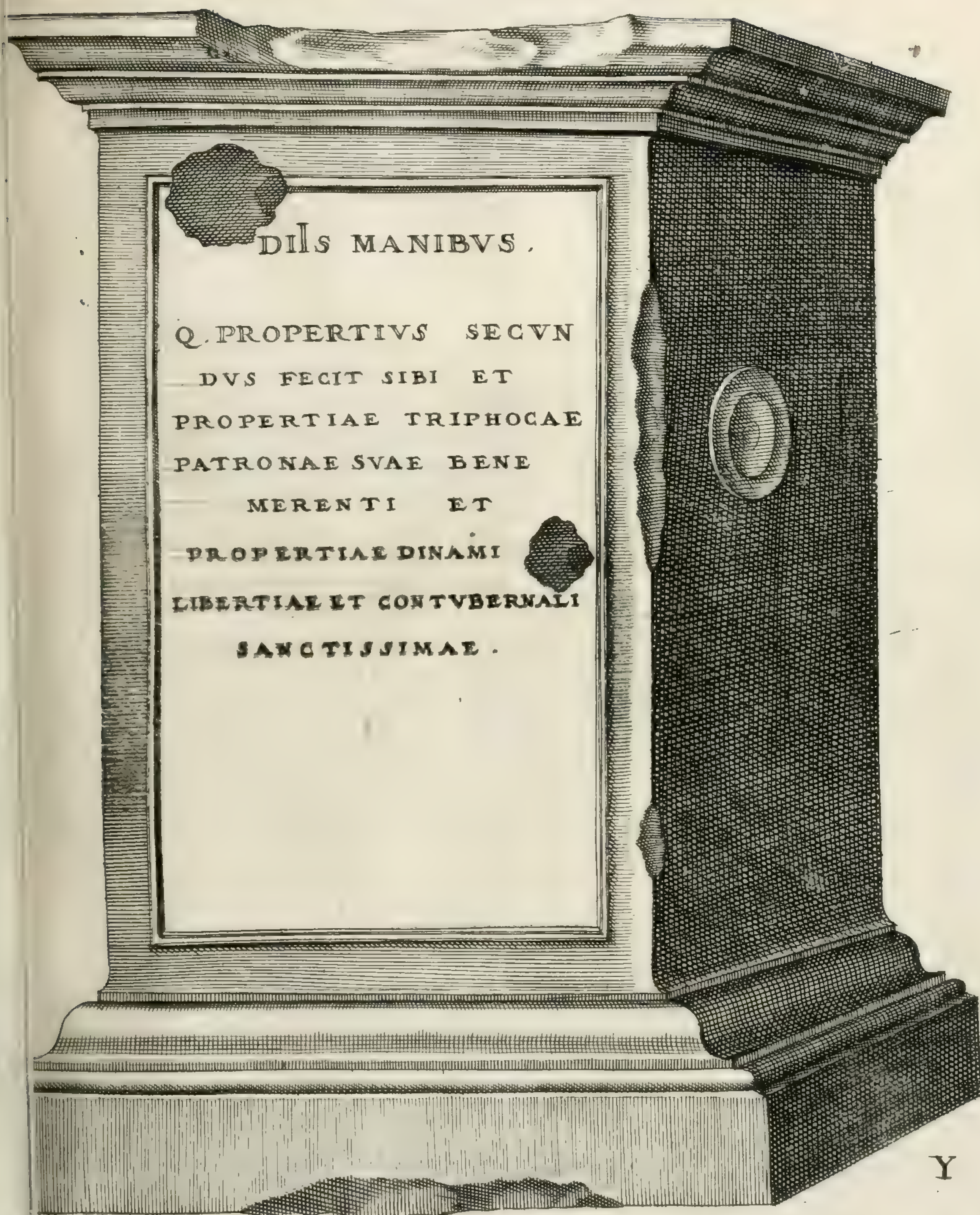
D. M

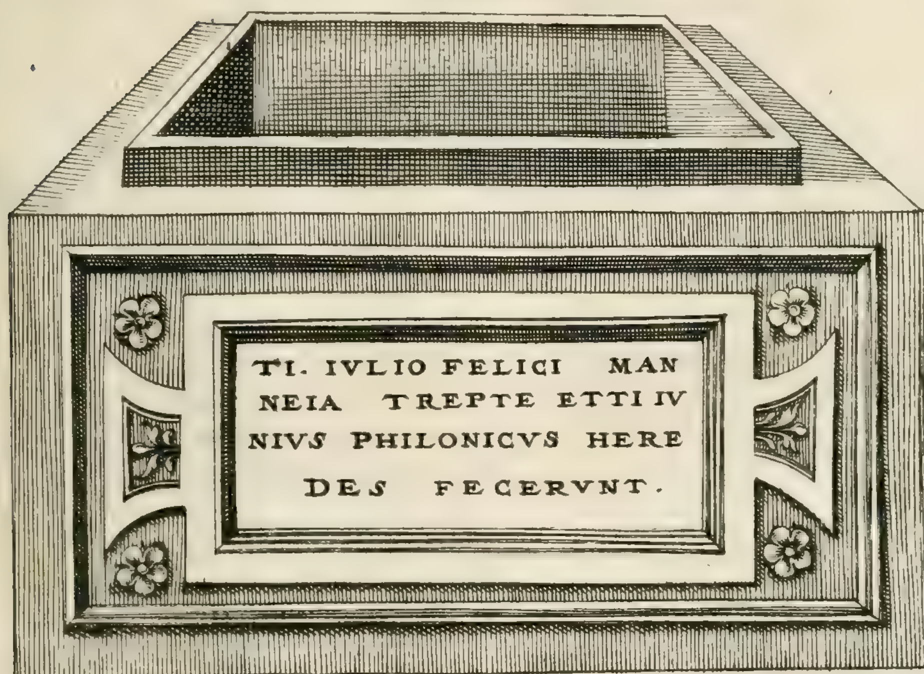
CLODIAE DAPHNIDI
FECIT CLODIA PRODOCE
MATRI INDVLGENTISSIMAE
ET SIBI ET FORTVNATO
DECVRIAE SCRIB. LIBR. AED.
CVR. ET LIBERTIS LIBERTAB.
POSTERISQVE EORVM.

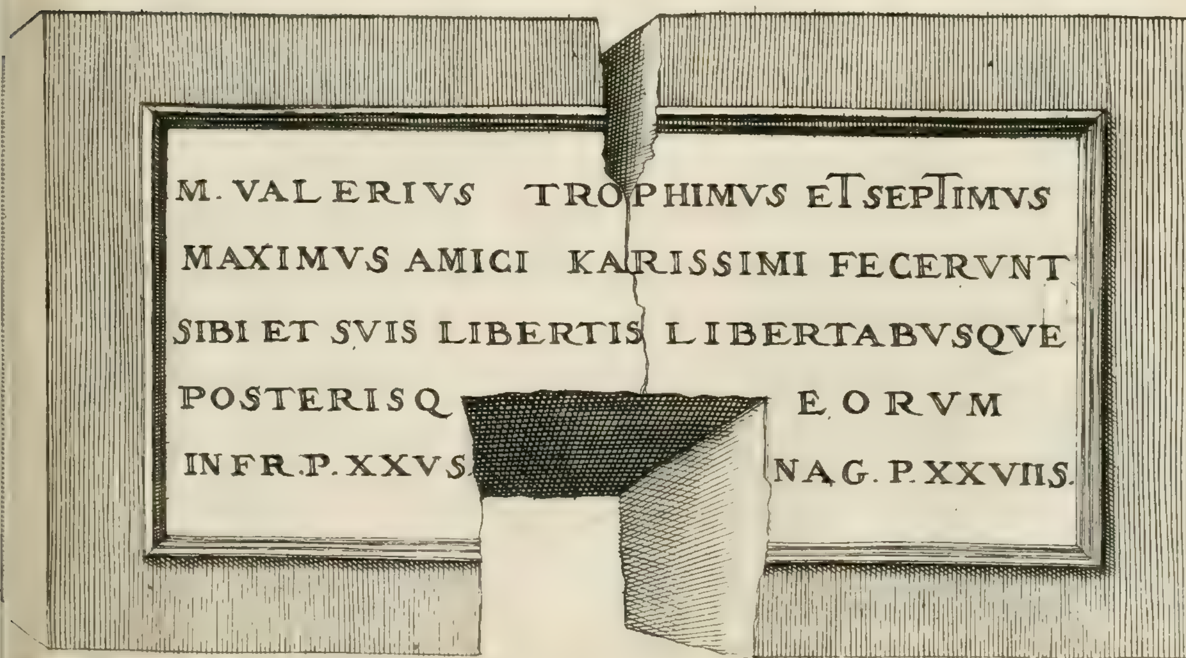
DIS MAN

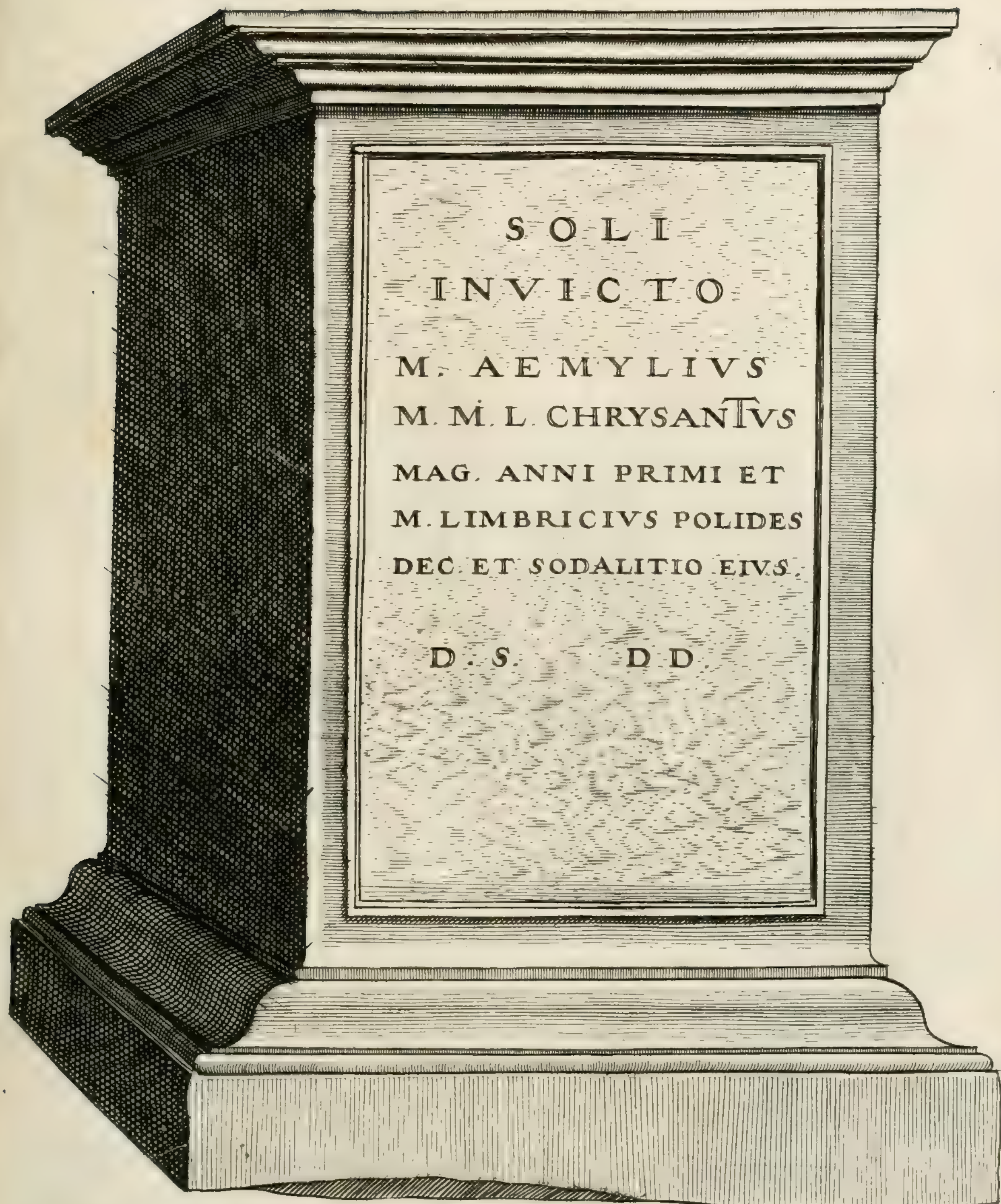
IVLIAE L. F CELE
TITI CLADII EVSCHEMVSETI P
CLAVDIAE QVIANAE EVSCHEMVS SORORI
PRIMITIVVS MATRI
EVSCHEMVS CONSOBRINAE SAMIARIAE ARETHV
SAE ISDEM CORPORIBVS TRALATIS PERM. TRIB. PLEB. ET
TI. CLAVDIO EPAPHRODITO IATAE BENEMER. FECER.
ET SIBI ET SVIS LIBERTIS LIBERTABVS POSTERISQVE
EORVM

OVI SANCTO BRONTONTI AVR. POPLIVS.

DIIS MANIBVS.
Q. PROPERTIVS SECVN
DVS FECIT SIBI ET
PROPERTIAE TRIPHOCAE
PATRONAE SVAE BENE
MERENTI ET
PROPERTIAE DINAMI
LIBERTIAE ET CONTVBERNALI
SANCTISSIMAE.

TI. IVLIO FELICI MAN
NEIA TREPTE ETTI IV
NIVS PHILONICVS HERE
DES FECERVNT.

M. VALERIVS TROPHIMVS ET SEPTIMVS
MAXIMVS AMICI KARISSIMI FECERVNT
SIBI ET SVIS LIBERTIS LIBERTABVSQVE
POSTERISQ EORVM
IN FR. P. XXV S. NAG. P. XXVII S.

SOLI
INVICTO
M. AEMYLIVS
M. M. L. CHRYSANTVS
MAG. ANNI PRIMI ET
M. LIMBRICIVS POLIDES
DEC. ET SODALITIO EIVS.
D. S. DD.

DIVO AVGVSTO
TI CAESARIS AVGVSTI
LEGATVS PRO PR
A. VITELLIVS A. F.

...S. Mariam
...Monticella

DIIS
MANIBVS
T. SEXTI POLYTIMI
SEXTIA NEMESIS
VIRO SVO FEC.
CVMQVO VIXIT
ANNIS XXV.

HVIC
MONVMENTO ITER
ADITVS AMBITVS DEBETVR
EX SENTENTIA EROTIS AVG. L.
IVDICIS AVLA CAMPANA
PVBLICA DEXTRORSVS INTER
MACERIEM CALAMIANAM
ET INSVLAM EVKARPIANAM
ER LATITVDINEM PEDES DVOS
SEMIS VSQVE AD HOC
MONVMENTVM. ET HINC
PER CIRCVITVM TOTIVS
MONVMENTI VSQVE IN VIA
QVAE DVCITVR IN AGRO. ITEM
IDEM MONVMENTI ITER
ADITVS DEBETVR HINC
SECVNDVM MONVMENT.
INDE SECVNDVM MACERIEM
EVKARPIANAM IN QVA OLLAR.
SVM. EL. INDERET EQ. VSQ. AD
VIAM PVBLICAM CAMPANAM.

Z

CVTIA M. / L.
EVROPA.

EX TESTAMENTO HS CCIↃↃ

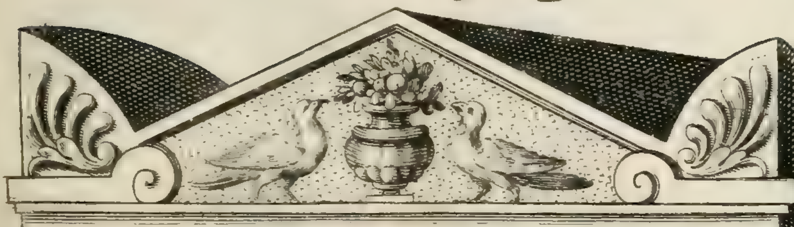
M. POPILIVS M. L. SOTERICVS
SIBI ET LIBERT. LIBERTAB. POSTERISQ. EIVS.
HVIVS MONVMENTI SIVE SEPVLCRVM EST
PARS TERTIA EST

D. FIDVTIVS
D. L. HERACLIDA
SIBI ET
LIBERTIS LIBERTABVSQ.
SVIS POSTERISQVE EORVM

HVIVS MONVMENTI SIVE SEPVLCRVM EST
PARS TERTIA EST. M. D. FIDVS II HERACLIDAE

C. MINIVS L. L. DIOGENES SIBI ET LIBERT
LIBERTAB. POSTERISQ EIVS. HVIVS MONVMENTI
SIVE SEPVLCHRVM EST PARS TERTIA EST

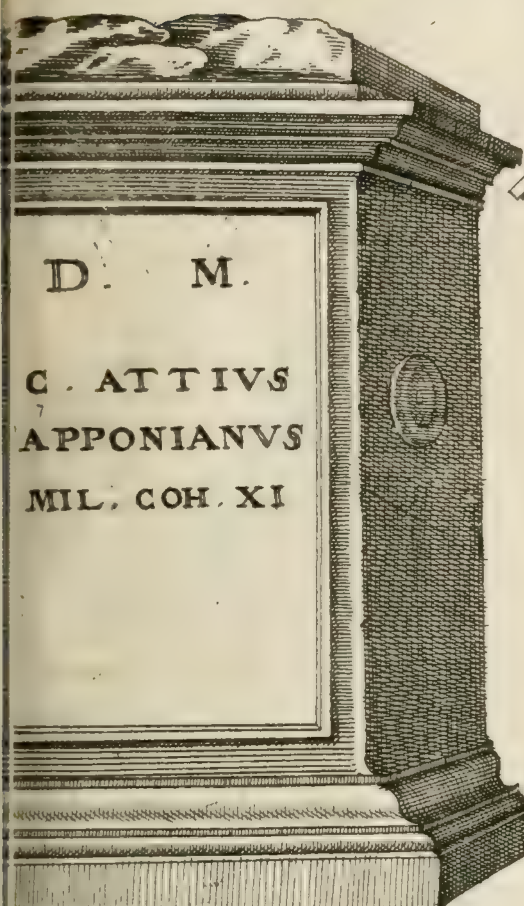
IN FR. P. XIX.
IN AG. P XVI.

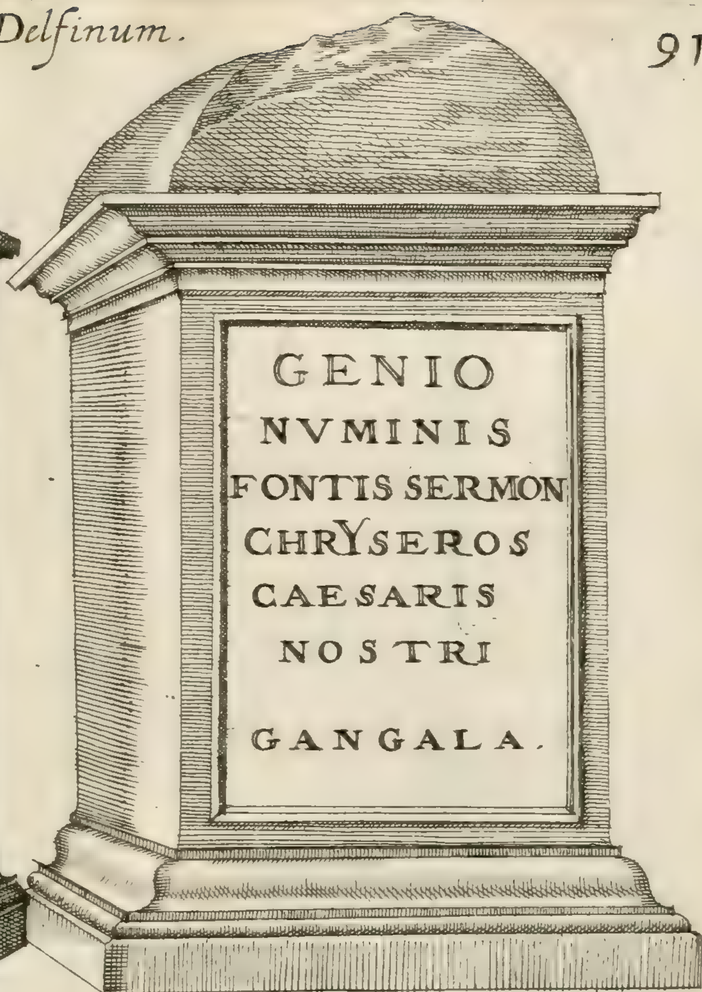

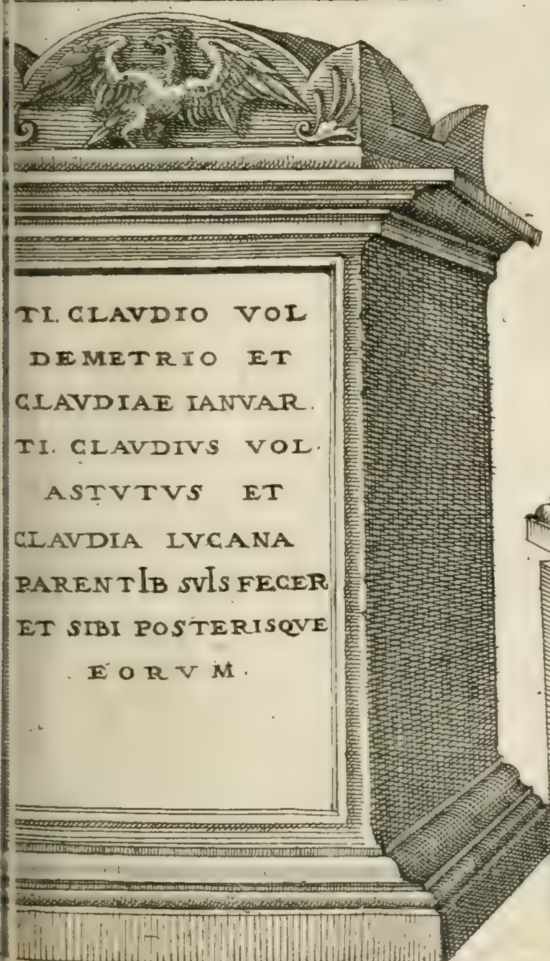

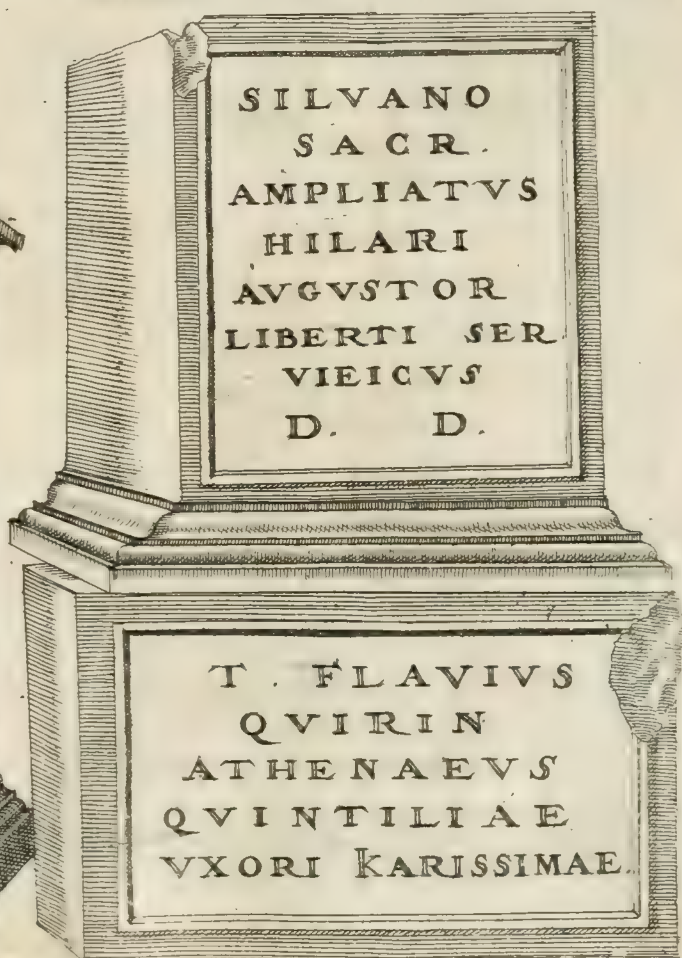
D. M.

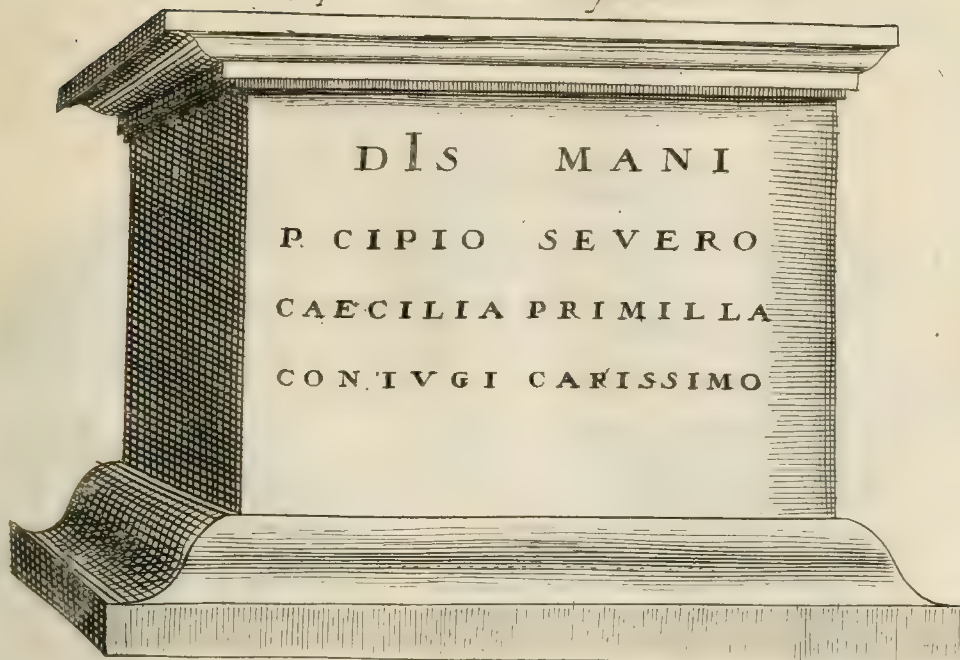
CLAVDIA HELICE
ET CL. AVI. LL. DIONYSIO
CON. D. GR. RVSSATAE
CONIVGI DIGNISS.

D. M.
C. ATTIVS
APPONIANVS
MIL. COH. XI

GENIO
NVMINIS
FONTIS SERMON
CHRYSEROS
CAESARIS
NOSTRI
GANGALA.

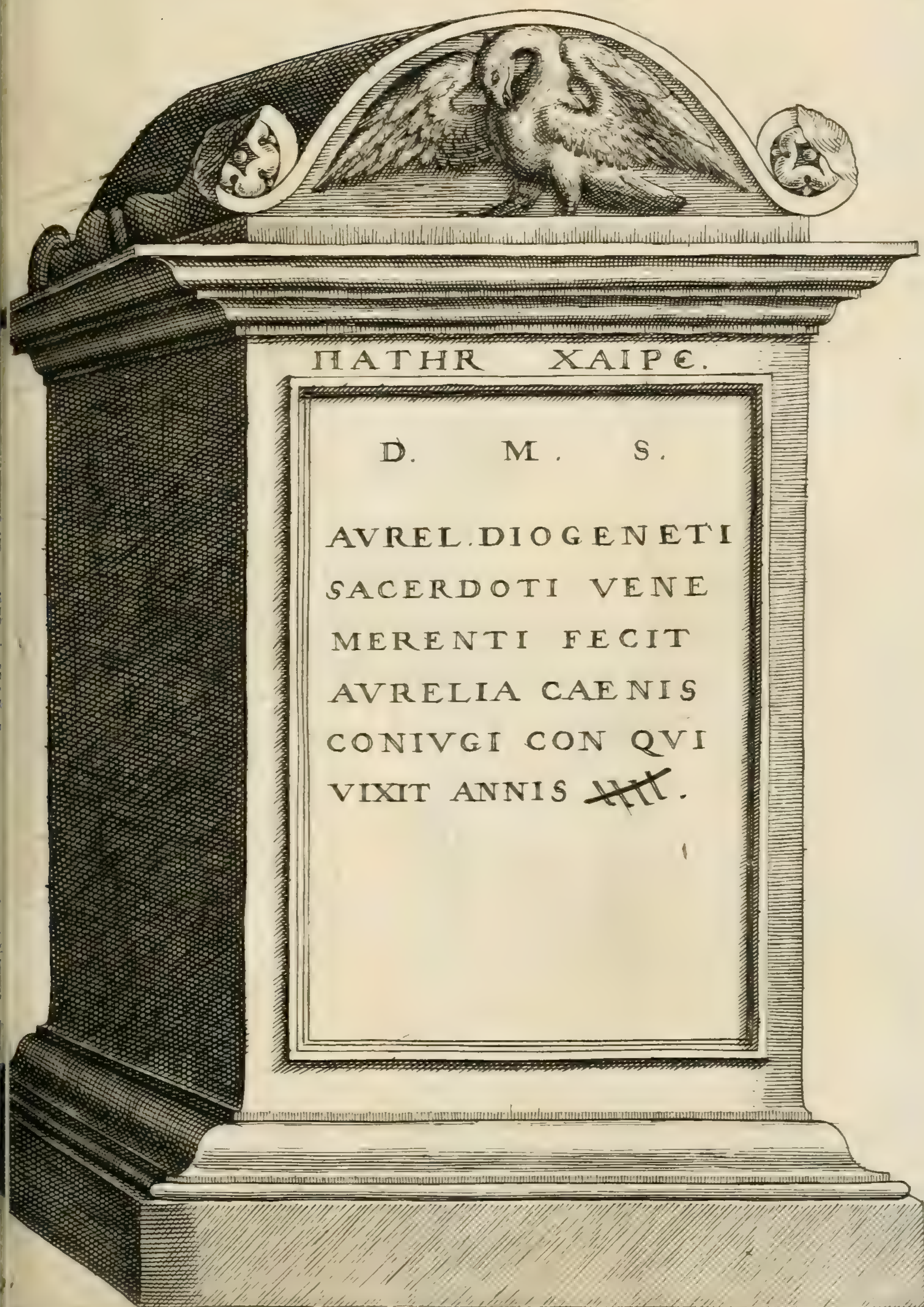

TI. CLAVDIO VOL
DEMETRIO ET
CLAVDIAE IANVAR.
TI. CLAVDIVS VOL.
ASTVTVS ET
CLAVDIA LVCANA
PARENTIB SVIS FECER
ET SIBI POSTERISQVE
EORVM.

SILVANO
SACR.
AMPLIATVS
HILARI
AVGVSTOR
LIBERTI SER
VIEICVS
D. D.
T. FLAVIVS
QVIRIN
ATHENAEVS
QVINTILIAE
VXORI KARISSIMAE.

HOC IACET IN TVMVLO SECVRA GLYCONIS HONESTO
DVCIS NOMEN ERAT ANIMA QVOQVE DVLCIOR IPSA.
QVAE NVCQVAM TETRICOS ERIT SIBI LVCIS HONORES
SED MAGE LASCIVOS SVABES BACCHOQVE MADERE
SIMPLICITATE SEQVI CANTVS MOLLESQVE CORONA.
LVSIBVS IPSA SVIS GENERABAT SAEPE ET AMORE
DVLCE SIBI NATISQVE SVIS QVOS PVBE RELIQVIT
CASTOREA FRATRIS SVB IMAGINE QVOS GENERAVIT
DIGNA QVID EMERVI PERPETVÀ DE LVCE BENIGNA
SED CELERANT QVO NOS FATA SEVERA VOCANT

P. MATTIVS CHARITON CONIVGI B. M. F.

ΠΑΤΗΡ ΧΑΙΡΕ.
D. M. S.
AVREL.DIOGENETI
SACERDOTI VENE
MERENTI FECIT
AVRELIA CAENIS
CONIVGI CON QVI
VIXIT ANNIS XXX.

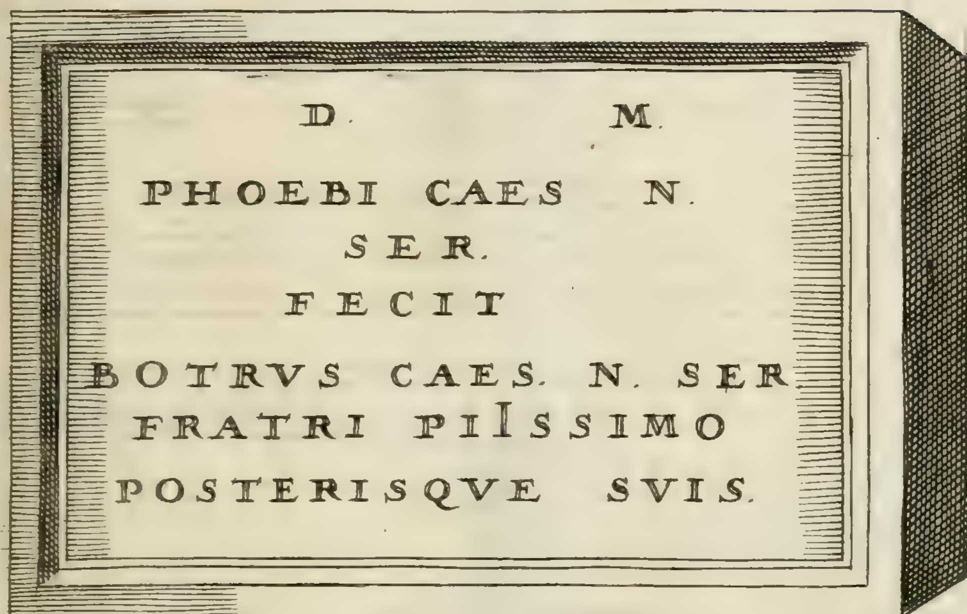
VRSA
NERATI
PRISCI SER
VIX ANN. X
M. II. D. XV
L. NERATIVS
CANDIDVS
FILIAE
CARISSIMAE
FECIT.

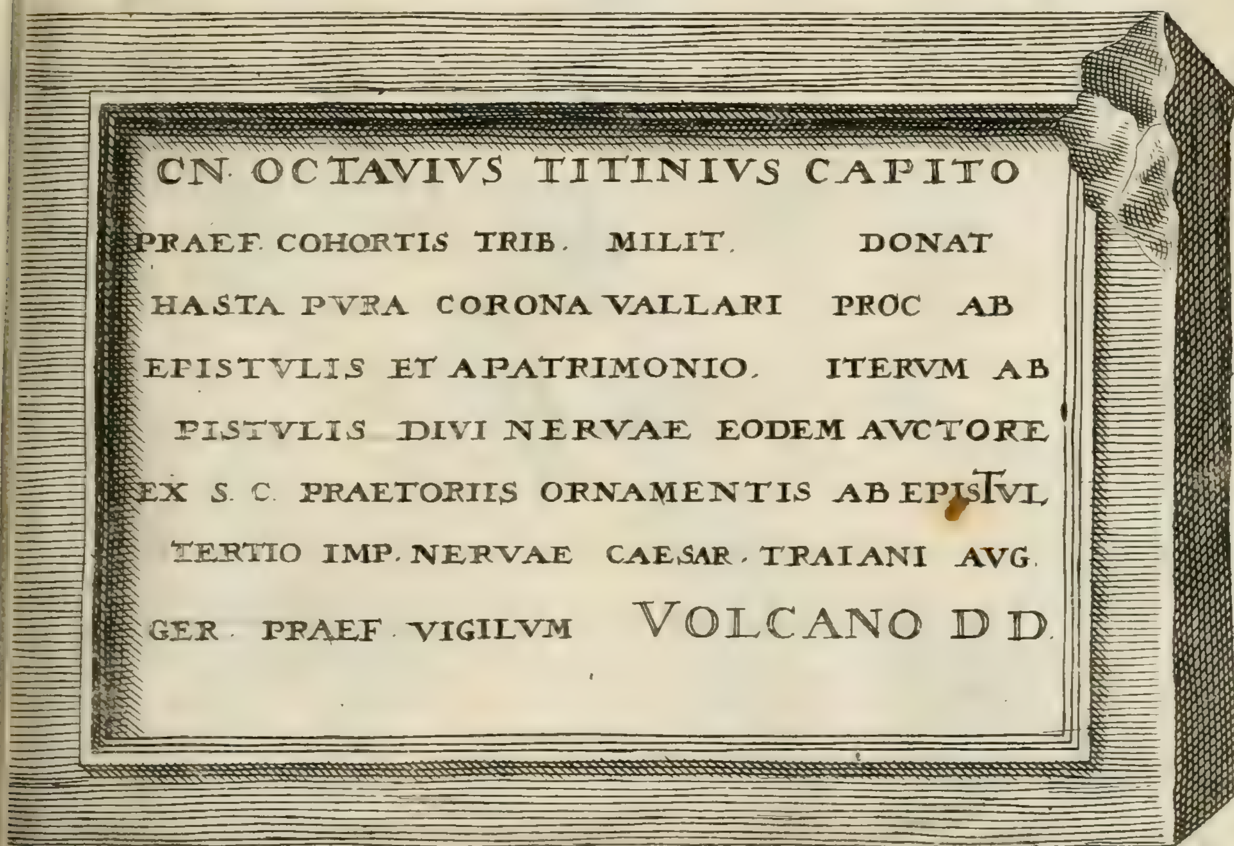
D. M.
P. BATONIO THALIARCHO
FECIT
BATTONIA PRIMILLA
FILIA PATRI
OPTIMO ET PIISSIMO.

ΘΕΟΙϹ ΚΑΤΑΧΘΟ
ΝΙΟΙϹ
ΔΗΜΗΤΡΙΟϹ
ΖΩΔΑΡΙΩ ΜΗΤΡΙ
ΕΥϹΕΒΕϹΤΑΤΗ ΚΑΙ ΘΥΓΑΤΗΖΩ

D M
VENNONIO
F. SCAPSIA
ALENTI A. L.
INO MIL COH
IIII PR. > CHA
RITONIANI
IL. ANN. XV. VIX.
ANN. XXXIII. FEC.
PLAVTONIVS EX
RATVS MIL. COH.
IIII. > EADEM.
ET CHARISIVS

DIS MANIB.
M. CASSI M. F.
GEMINIANI
VIXIT A. VI. M. V. D. XVII.
M. CASSIVS FRVCTVS
ALVMNO ET SIBI.

D. M.
PHOEBI CAES N.
SER.
FECIT
BOTRVS CAES. N. SER
FRATRI PIISSIMO
POSTERISQVE SVIS.

CN. OCTAVIVS TITINIVS CAPITO
PRAEF. COHORTIS TRIB. MILIT. DONAT
HASTA PVRA CORONA VALLARI PROC AB
EPISTVLIS ET A PATRIMONIO. ITERVM AB
PISTVLIS DIVI NERVAE EODEM AVCTORE
EX S. C. PRAETORIIS ORNAMENTIS AB EPISTVL
TERTIO IMP. NERVAE CAESAR. TRAIANI AVG.
GER. PRAEF. VIGILVM VOLCANO D D.

L MVSSIVS HEGESIPPVS
HOC MONIMENTVM FECIT
SIBI ET CAESENIAE EVGENIAE
CONIVGI BENEMERITAE
ET LIBERTIS LIBERTABVS
QVE SVIS POSTERISQVE
SVIS.

HOC MONIMENTVM
HEREDEM NON
SEQVETVR.

D M

C. RVTILIO C.F.
SAB. HOMVNCIO
NI MANVA
MIL.COH.VII.P R.
7 VALLI MIL.
ANN.XIIII. VIX.
ANN. XXXII

H.B. M.F.

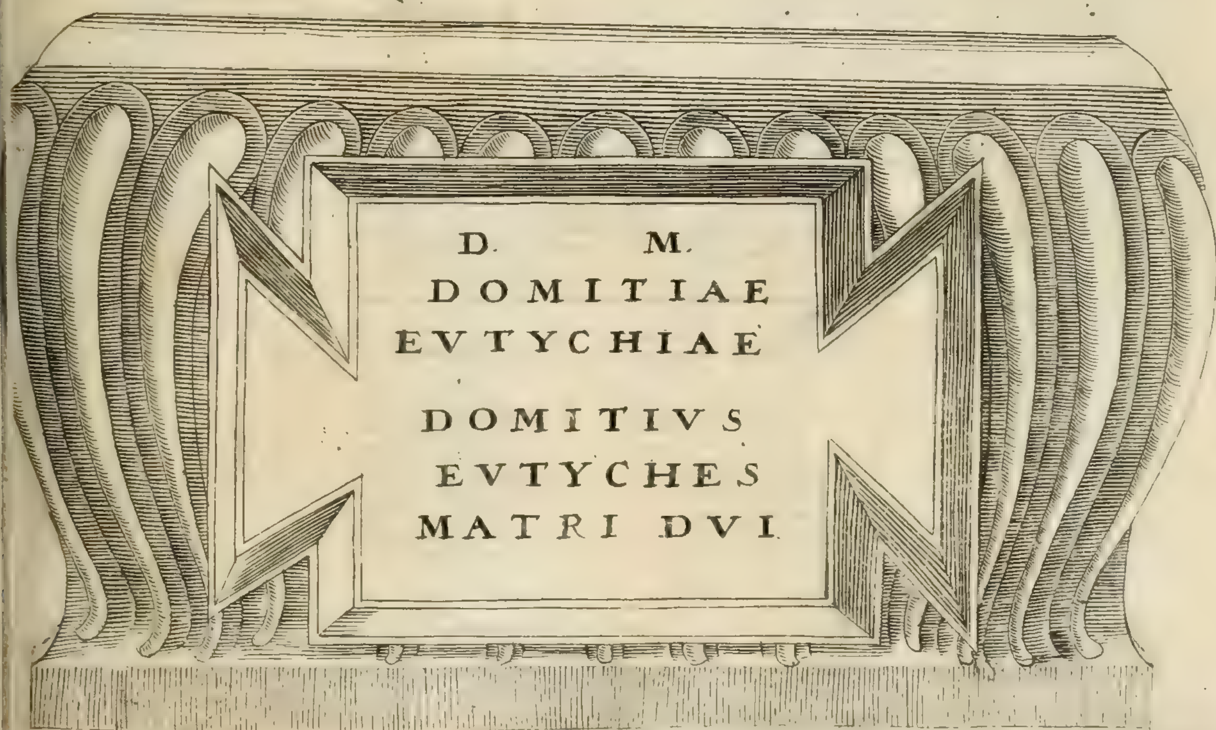
NIA P.L. FLORA EX
TAMENTO BONAI DEAI
SACRVM.
ANNIA SOROR
ISIA LIBERTA
FACIVNDVM
CVRARVNT.

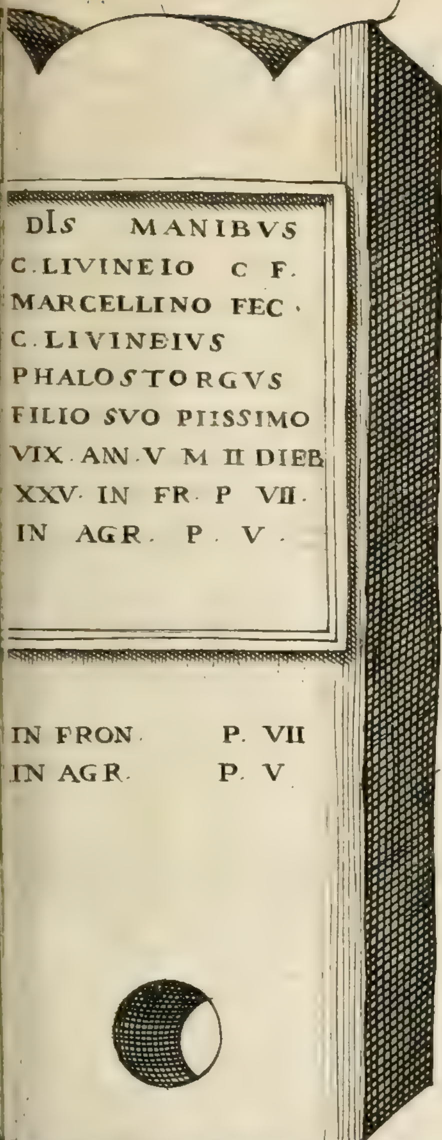
ANNIA P.L. ELORA EX
TESTAMENTO BONAI DEAI
SACRVM.
ANNIA SOROR
ISIA LIBERTA
FACIVNDVM
CVRARVNT.

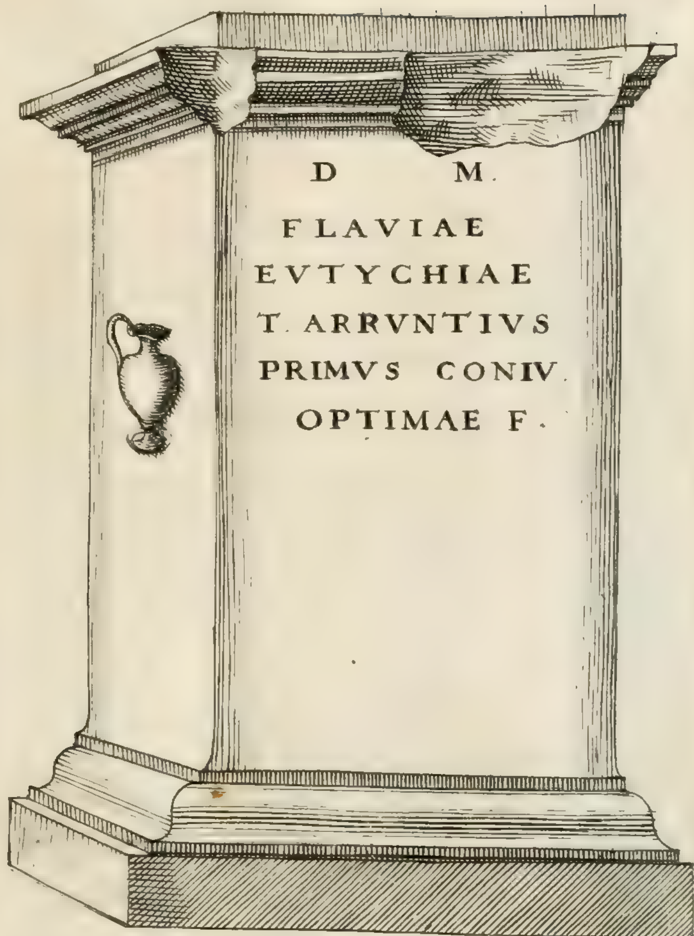
D. M.

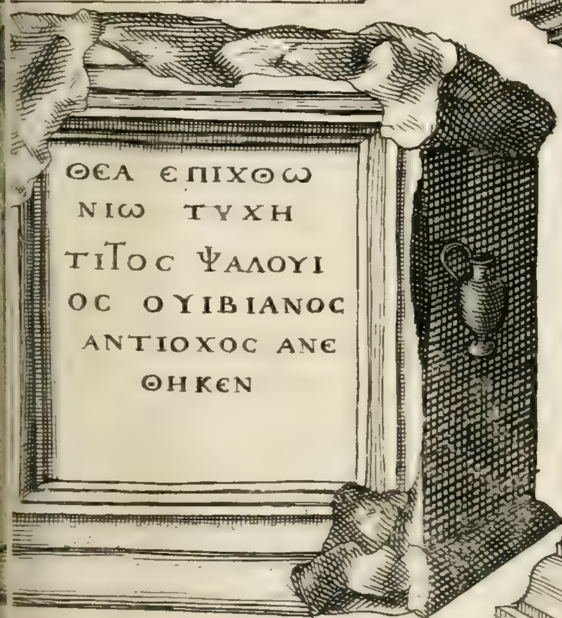
MINDIA IVLIA ET P. AELIVS PHILETVS COM
PARAVERVNT SIBI ET LIBERTIS LIBERTABVSQVE
POSTERISQVE EORVM HIC LOCVS CVM HORTV
LO SVO RELIGIOSO ET AEDIFICIOLIS SVIS
MVRO CINCTVS AD SEPVLCHRVM MINDIAE IVLIAE
ET P. AELI PHILETI PERTINET ET NEQVIS EA LOCA
S S. NEQVE VENDERE NEQVE DONATIONIS CAVSA
NEQVE DE NOMINE VTRORVMQVE EXIRE POSSIT
QVOD SIQVIS CONTRA HANC INSCRIPTIONEM FECERIT
INFERET POENAE NOMINE ARCAE PONTIFICVM
SS. L N. H. M. ET LOCIS S S D M A

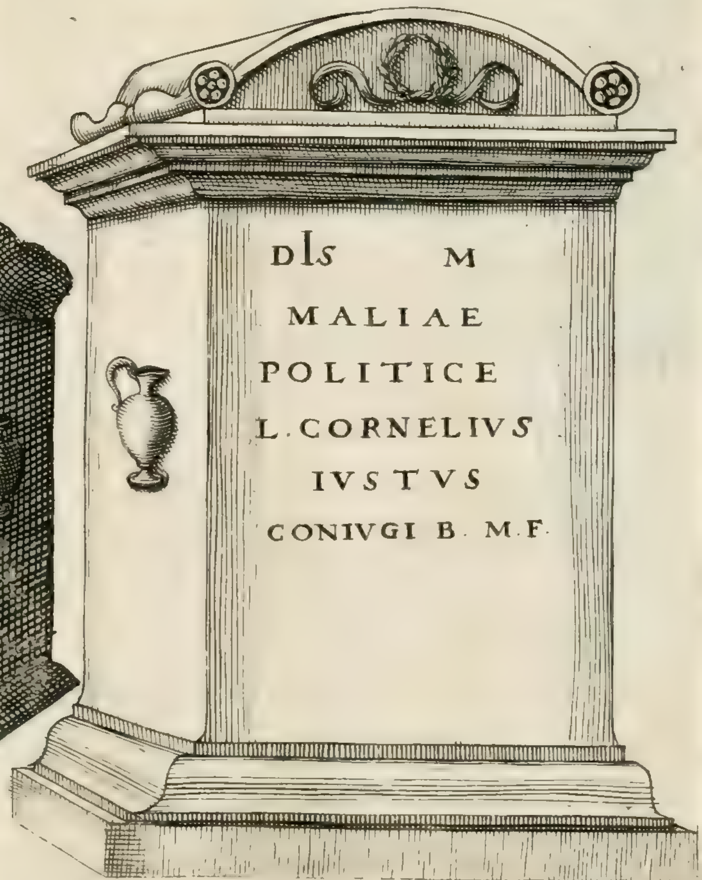

D. M
C. FABERI C. F.
PAL. GALENI
VIX. ANN. II. M. VI. D. V.
FABERIA GALENE
FRATRI DVLCISSIMO.

D. M.
DOMITIAE
EVTYCHIAE
DOMITIVS
EVTYCHES
MATRI DVI.

DIS MANIBVS
C.LIVINEIO C F.
MARCELLINO FEC.
C.LIVINEIVS
PHALOSTORGVS
FILIO SVO PIISSIMO
VIX.ANN.V M II DIEB
XXV IN FR P VII.
IN AGR. P. V.
IN FRON. P. VII
IN AGR. P. V

D M.
FLAVIAE
EVTYCHIAE
T. ARRVNTIVS
PRIMVS CONIV.
OPTIMAE F.

ΘΕΑ ΕΠΙΧΘΩ
ΝΙΩ ΤΥΧΗ
ΤΙΤΟC ΨΑΛΟΥΙ
ΟC ΟΥΙΒΙΑΝΟC
ΑΝΤΙΟΧΟC ΑΝΕ
ΘΗΚΕΝ

DIS M
MALIAE
POLITICE
L.CORNELIVS
IVSTVS
CONIVGI B. M.F.

EVCHARIS LICINI
DOCTA ERODITA OMNES ARTES VIRGO VIX
HEVS OCVLO ERANTE QVEI ASPICIS LĒTI DOMVM
MORARE GRESSVM ET TITVLVM NOSTRVM PERLEGE
AMOR PARENTEIS QVEM DEDIT NATAE SVAE
VBEI SE RELIQVIAE CONLOCARENT CORPORIS
HEIC VIRIDIS AETAS CVM FLORERET ARTIBVS
CRESCENTE ET AEVO GLORIAM CONSCENDERET
PROPERAVIT HORA TRISTIS FATALIS MEA
ET DENEGAVIT VLTRA VEITAE SPEIRITVM
DOCTA ERODITA PAENE MVSARVM MANV
QVAE MODO NOBILIVM LVDOS DECORAVI CHORO
ET GRAECA IN SCENA PRIMA POPVLO APPARVI
EN HOC IN TVMVLO CINEREM NOSTRI CORPORIS
INFISTAE PARCAE DEPOSIERVNT CARMINE
STVDIVM PATRONAE CVRA AMOR LAVDES DECVS
SYLENI AMBVSTO CORPORE ET LĒTO IACENT
RELIQVI FLETVM NATA GENITORI MEO
ET ANTECESSI GENITA POST LĒTI DIEM
BIS HEIC SEPTEM MECVM NATALES DIES
TENEBRIS TENENTVR DITIS AETERNA DOMVS
ROGO VT DISCEDENS TERRAM MIHI DIC

C IVNIO C.F. QVIR
FLAVIANO
PRAEFECTO ANTONIANAE
PROC A RATIONIBVS PROC
PROVINCIARVM LVGDVNENSIS
ET AQVITANICAE PROC HEREDITAT
PROC HISPANIAE CITERIORIS
PER ASTVRICAM ET GALLAECIAM
PROC ALPIVM MARITIMARVM
PROMAGISTRO HEREDITATIVM
TRIB MIL LEG VII GEM PONTIF MINORI
MERCATORES FRVMENTARI
ET OLEARI AERARI.

L. NAEVIVS L.F. VOT.
POLLIO
L. NAEVIO L.L.
DIOMEDI.

M D
FELICI CAESA
RIS SER VILICO
HORTOR MAIANOR
IVLIA MELITINE
CONIVGI
B M

ΚΗΡΥΞ ΚΑΙ ΤΑΦΟС ЄΙΜΙ
ΒΡΟΤΟΥ ΡΑΡΟЄΑΡΧЄ ΧΟΡΟΙΟ
ЄΥΤΥΧΟΥCΑ ΙΑΖΩΝ ΚΙΙ
ΡΑ ΜΙΝ ЄΝΘΑ ΝΟ ΝΟC
ΘΝΗΤΟΙC ΨΥΧΗΝ ΠЄΙCΑC
ЄΠΙ CΩΜΑ CΙΝ ЄΑ ΘЄΙΝ
ΓΗΝ ΑΥΤΟΥ ΜЄΛЄΟC ΟΥΚΑΝ
ЄΠЄΙCЄ ΜЄΝЄΙΝ

ЄΥΦΡΑΝΘЄΙC ΣΥΝЄΧΩΣ ΓЄΛΑΣΑΣ ΠΑΙΖΑΣ ΤЄΤΡΥΦΗΣΑΣ
ΚΑΙΨΥΧΗΝ ΙΛΑΡΩΣ ΠΑΝΤΩΝ ΤЄΡΨΑЄЄΝ ΑΟΙΔΑΙC
DΥΔЄΝΑ ΛΥΠΗΣΑΣ ΟΥ ΛΟΙΔΟΡΑ ΡΗΜΑΤΑ ΠЄΜΨΑΣ
ΑΛΛΑ ΦΙΛΟΣ ΜΟΥΣΩΝ ΒΡΟΜΙΟΥ ΠΑΦΙΗΣΤЄ ΒΙΩΣΑΣ
ЄΞ ΑΣΙΗΣ ЄΛΘΩΝ ΙΤΑΛΗΧΘΟΝΙ ЄΝΘΑΔЄ ΚЄΙΜΑΙ
ЄΝ ΦΘΙΜЄΝΟΙΣ ΝЄΟΣ ΩΝ ΤΟΥΝΟΜΑ ΜΗΝΟΦΙΛΟΣ

Apud Marium Delfinum.

Apud Marium Delfinum.

SANCTISSIMO HERCVLI

INVICTO

CORPOR. CVSTODIARIOR.

L. CVRTIVS. S. ABASCANTVS CVM

CVRTIO GAVDENTE FIL.

IMM. A. IIII.

CRATER AMARCYRO CORINTHAM

CVM BASI SVA ET HYPOBASI

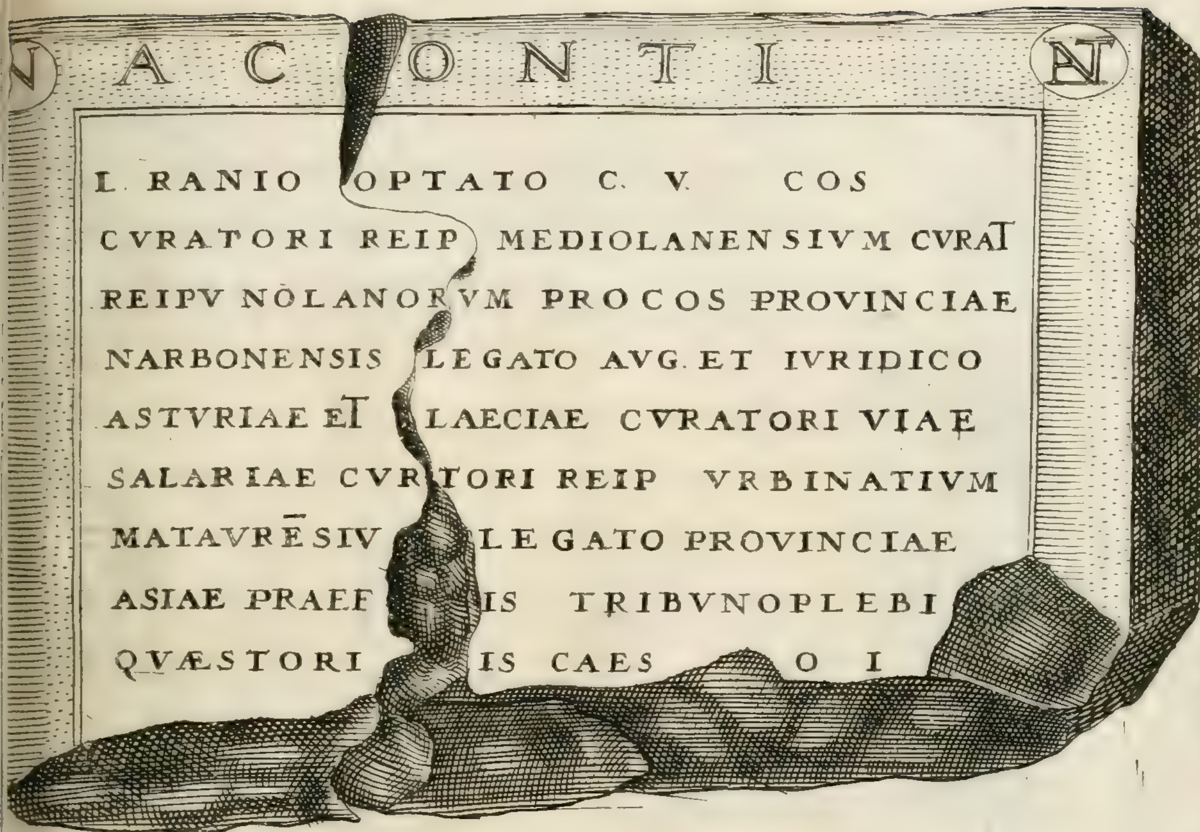
MARMOREA

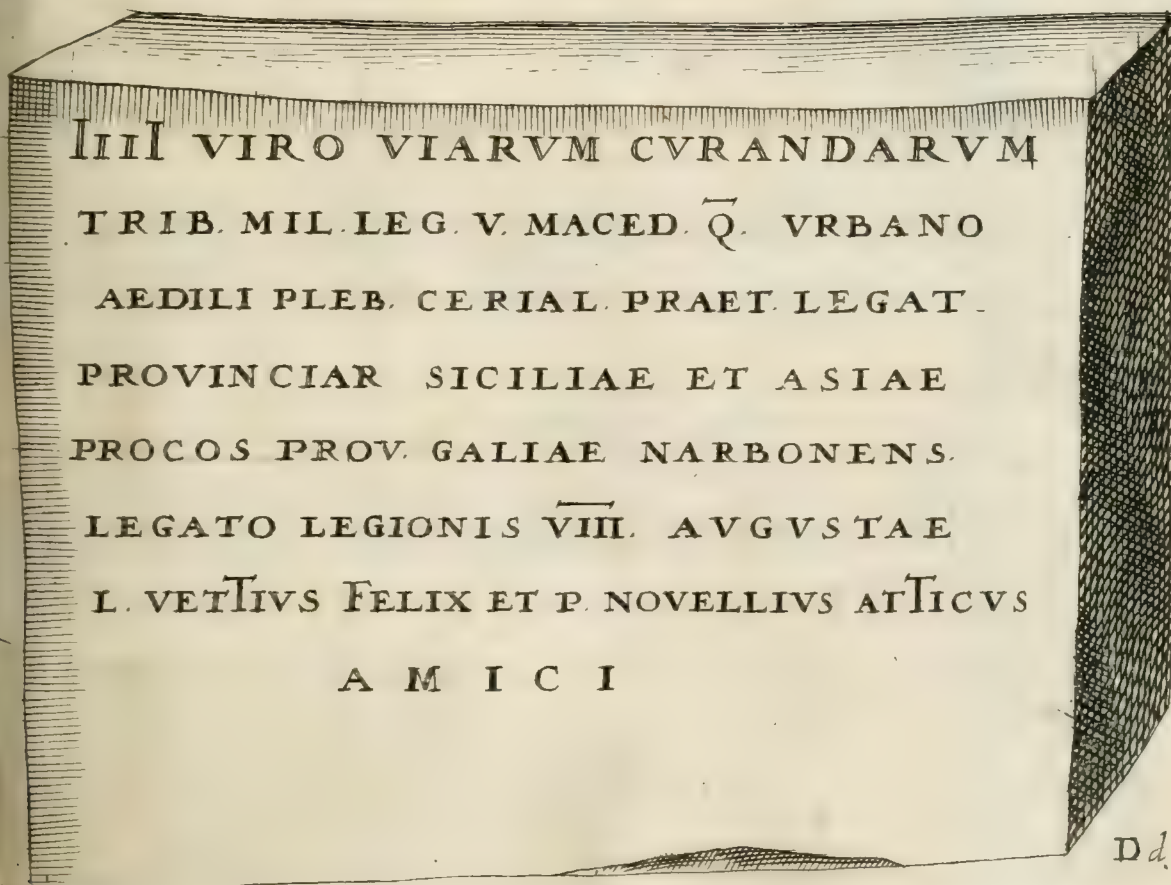
SVA PECVNIA DONVM

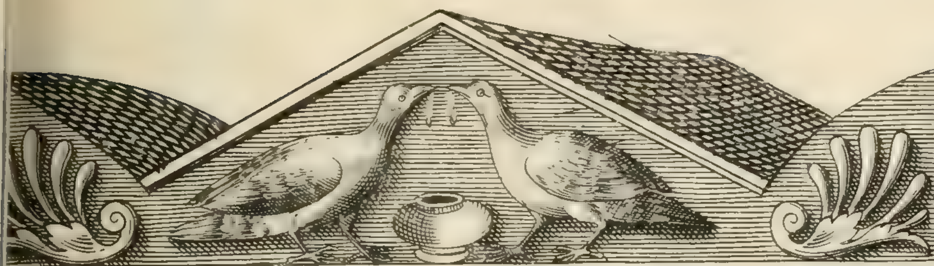
DEDERVNT

DEDICAT VIII KAL. IVN.

SER SCIPIONE ORFITO Q. NON PRISCO. COSS.

NACONTI N
L RANIO OPTATO C. V. COS
CVRATORI REIP MEDIOLANENSIVM CVRAT
REIPV NOLANORVM PROCOS PROVINCIAE
NARBONENSIS LEGATO AVG. ET IVRIDICO
ASTVRIAE ET LAECIAE CVRATORI VIAE
SALARIAE CVRTORI REIP VRBINATIVM
MATAVRĒSIV LEGATO PROVINCIAE
ASIAE PRAEF IS TRIBVNOPLEBI
QVÆSTORI IS CAES O I

IIII VIRO VIARVM CVRANDARVM
TRIB. MIL. LEG. V. MACED. Q. VRBANO
AEDILI PLEB. CERIAL. PRAET. LEGAT.
PROVINCIAR SICILIAE ET ASIAE
PROCOS PROV. GALIAE NARBONENS.
LEGATO LEGIONIS VIII. AVGVSTAE
L. VETTIVS FELIX ET P. NOVELLIVS ATTICVS
AMICI
D d.

D. M.
T. FLAVIO. AVG. LIB.
LIBERALIS AEDITVO
AED. MARTIS VLTORIS
CLAVDIA EXOCHE
CONIVGI
BENEMERENTI ET
SIBI FECIT
VIXIT ANN. LVII.

T. AVRELIVS AVG. LIB. SATVRNINVS
AVRELIAE CAPRIOLAE. SANCTISSIMAE
CONIVGI BENEMERENTI ET AVRELIO
SATVRNINO F. LIB. LIBERTABVSQVE
POSTERISQVE EORVM

A. VITELLIVS A. L. SALVIVS
SIBI ET
A. VITELLIO CELERI F. VIX. ANN. XX
VITELLIÆ A. L. MEROE CONLIBERT.
C. TROLIO Ↄ. L. TERTIO FRATRI SVO
TROLIAE Ↄ L. BVLAE FRATRIS F.
C. TROLIO C. ET Ↄ L. TERTIO FRATRIS F.
LIBERTIS LIBERTABVS POSTERISQVE EORVM

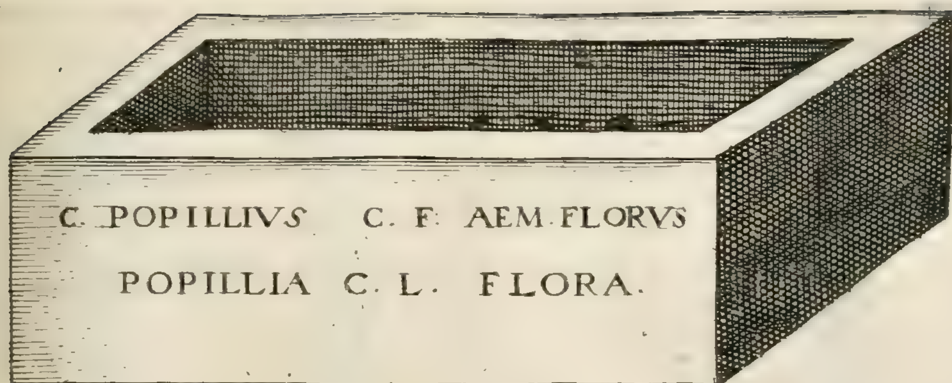
Apud Marium delfinum

DIS MANIBVS
M FABI M. F. E. S. Q. REGILLI ET FABIAE
FABIA M. ET Ↄ LIB. ARETE ARCHIN
TEMPORIS SVI PRIMA DIVRNA FEC
SIBI ET SVIS VIBVS LEGAVIT TESTAM

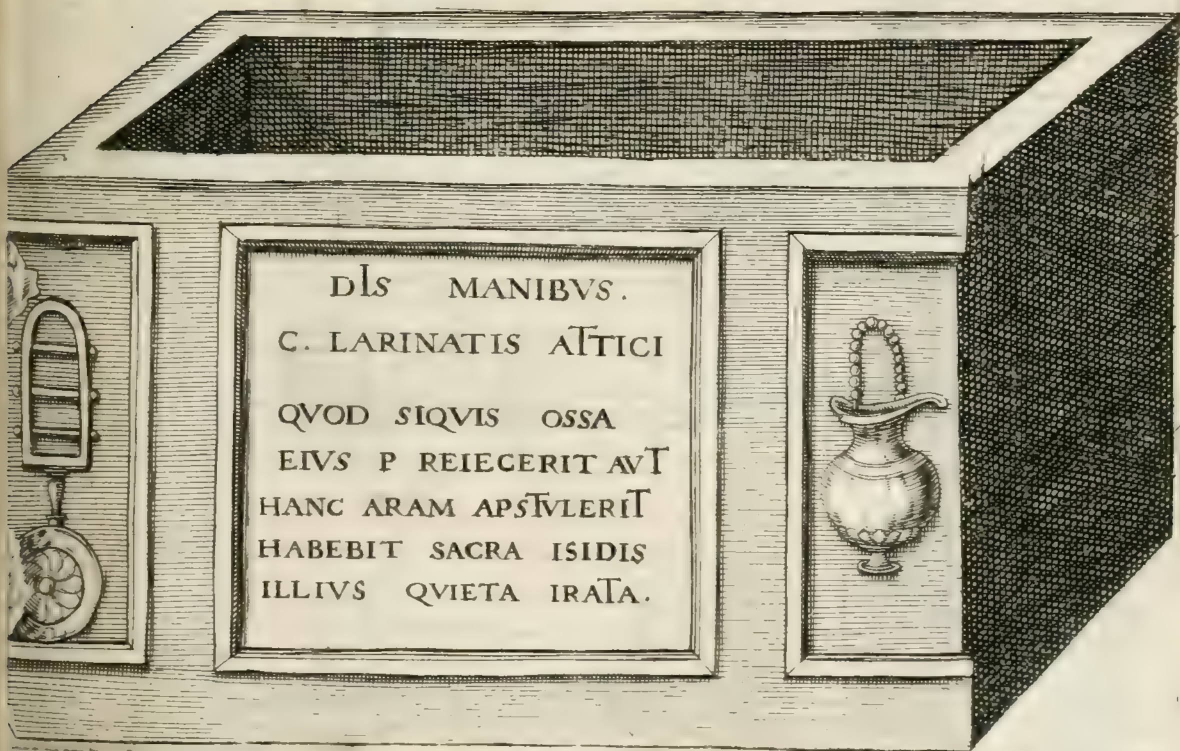
MARCO FABIO CHRISANTO
MARCO FABIO SALVIO VEST.
M. FABIO PHILETO.
M. FABI HERMETI.
M. FABIO TORQVATO.
FABIAE MIMESI
FABIO AZBES

M. FABIO ANTIGONO.
M FABIO CARPO.
M FABIO PECVLIARI.
M. FABIO HILARO.
M. FABIO SECVNDO.
M. FABIO AVCTO
FABIAE CYPARAE

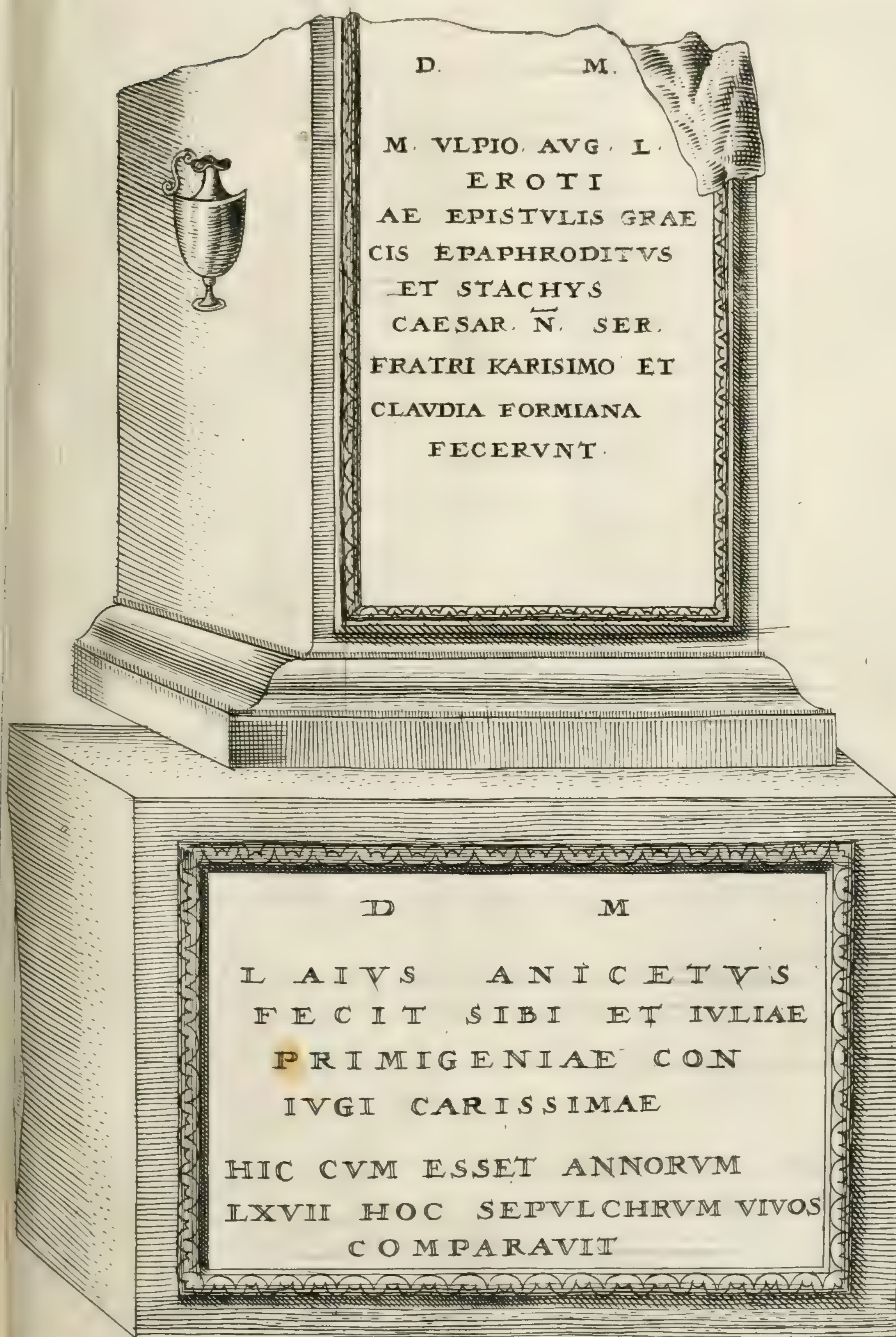
POSTERISQVE
NEABANEN
IN FAMILIAM
SEX POMPEIO
L. NERIANO
M. COSSIO IVCV
ET INTO MO

Apud Marium Delfinum

Apud Marium Delfinum

Apud Marium Delfinum.

D M
CHRISANTHVS
TRYPHOSAE
ALVMNAE
MEMORIAE CAVSA.

Apud Marium Delfinum.

DIS MAN.

CO. SSVTIAE
ARESCVSAE F.
CN. COSSVTIVS
AGATHANGELVS
CONIVGI
SVAE BENE
MERENTI

VIXIT ANNIS
XXXXV.

DIS MAN.

CN. COSSVTIVS
CLAPVS
CN. COSSVTIVS
AGATHANGELVS
FRATRI SVO
ISDEM LIBERTO
BENEMERENTI F.

VIXIT ANNIS
XXXV.

D. M.

M. VLPI OLYMPI

VIX. AN. Y. M. XI D. XIX

M. VLPIVS SPATAIVS

ET VIPPIA RHODE F

DVLCISSIMO

D. M.

TELESPHORI D. F

VIX. ANN. XXV. M. III D. XI

DOMITIAE

DOMITIANI

ORNATRICI

THEOPOMPVS

CONIVGI SVAE

IMP. CAES. TRAIANVS AVG GERM

DACICVS GENTEM DACOR ET REGEM DECEBALVM

BELLO SVPERAVIT SVB EODEM DVCE LEG. PRO PR. AB

EODEM DONATO HASTIS PVRIS VIIII. VEX. ILLIS VIII

CORONIS MVRALIB. II. VALLARIBVS II. CLASSICIS II.

AVRATIS II. LEG. PRO P. R. PROVINCIAE BELGICAE LEG. LEG. I

MINERVIAE CANDIDATO CAESARIS IN PRAETVRA

ET IN TRIBVNATV PLEB. QVESTOR. PROVINCIAE

ACHAIAE IIII. VIRO VIARVM CVRANDARVM

HVIC SENATVS AVCTORE IMP. TRAIANO AVG

GERMANICO DACICO TRIVMPHALIA ORNAMENTA

DECREVIT STATVAMQ. PECVN. PVBLIC. PONEND. CENSVIT

D M

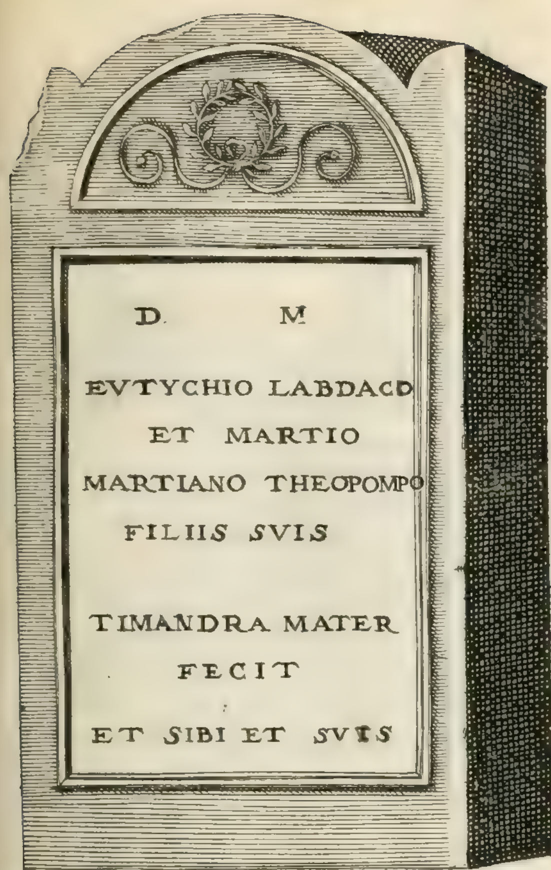
M VLPIVS AVG LIB
HERMA A CVRA AMICOR
FECIT SIBI ET VLPIIS
PYTHE AGATHOPO SVCCESSO
ET NICANDRO CAES N SER ET
LIB LIBERTAB POSTERQ EOR ET
ARARIO SOTERI ET SETRIAE
IVLIANAE AMICIS BENE
MERENTIBVS

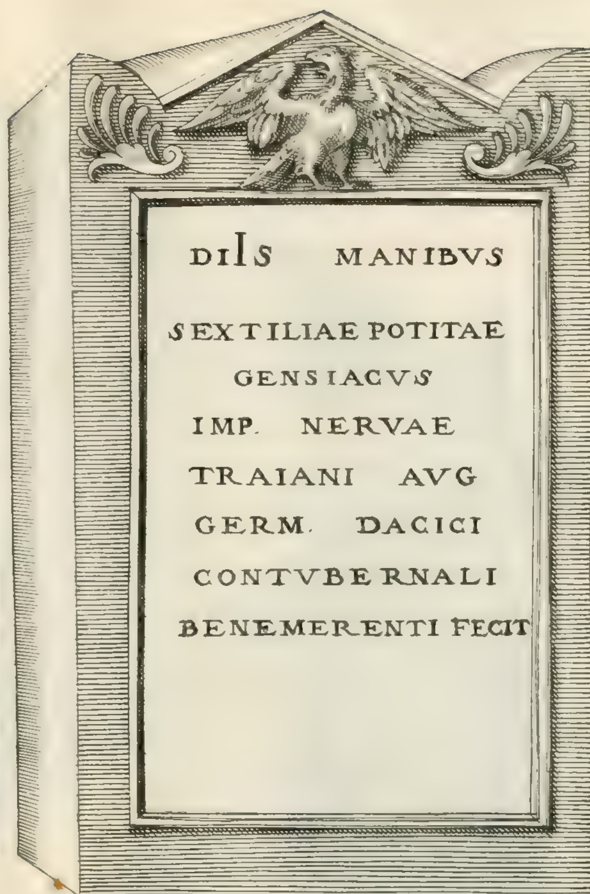
ARRI. C. F. PVP. N.
TVS SASSINA MILES
P. R. 7. PRVDENTES
N. XI. VIXIT ANNIS
CIT. C. ARRIVS
S. LIBERTVS PATRO
MERENTI ET SIBI ET SVIS.

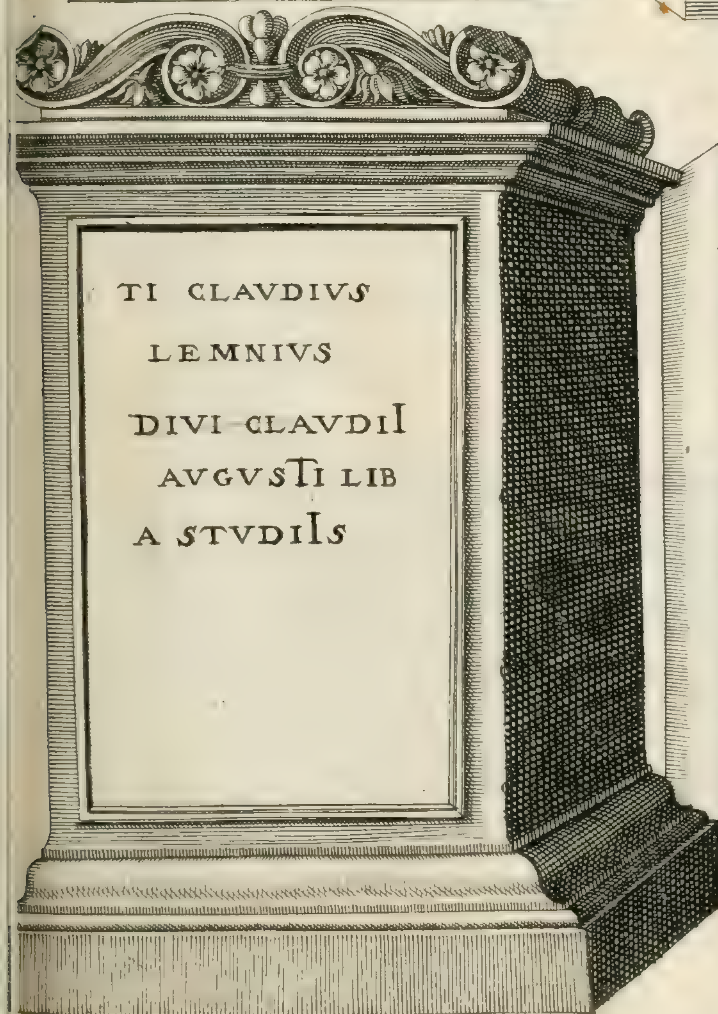
DIS MANIB.
AVRELIAE
FORTVNATAE
VIX. ANN. XX.
T. AVRELIVS
LEMNVS
VXORI OPTVMAE.

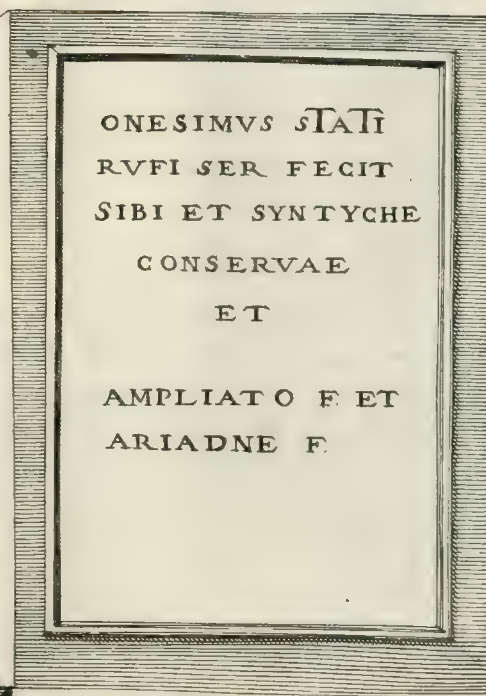

Apud Marium Delfinum

Apud Marium Delfinum.

MEMORIAE.
P. AELIO OLYMPIANO
QVI VIX. ANN. XXVII.
M. II. D. XI.
RELICTA MATRE
INFELICISSIMA.

VIRO BENEM
DE SE MILITI
COH.IV. PRAETO
RIAE 7 CASSI CA
TVLLI.V.A XXXV
MILITAVIT A.XVI

ET SIBI POSTERISQVE
SVIS.

DIS MANIBVS

MYRINI DOMITIANI
PVBLICI A COMMEN
TARIIS XV.VIR.S.F.
ARVNTIA DOLICHE
FECIT CONIVGI CARIS
SIMO.ET LIBERTIS LI
BERTABVSQ.SVIS POS
TERISQVE EORVM.

T. SVIS
AC DE EMIT SIBI
POSTERISQ.
VIII
IS VACAT V

DIS MANIBVS
FLAVIAE APOLLINARI
NEPTI SVAE VIX.A.VIII
QVOD NEPTIS AVIA FACERE
DEBVIT AVIA FECIT NEPTI
SVAE SACR

IMP. CAESAR
VESPASIANVS AVG.
PONT. MAX. TRIBVNIC
POTEST. VI. IMP. XIIII. P. P.
COS VI. DESIG. VII. CENSOR
LOCVM VINEAE PVBLICAE
OCCVPATVM A PRIVATIS
PER COLLEGIVM PONTIFICVM
RESTITVIT

ΤΕΡΜΑΒΙΟΥ ΤΕΛΕCΑC
ΠΑΙC ΤΑΙΟC ΕΝΘΑΔΕ ΚΕΙ
ΜΑΙ ΚΗCΑC ΕΙΔΟC ΥΠΟ
ΚΡΙCΕΩC ΟΚΤΩ ΚΑΙ ΔΕΚ·Ε
ΤΗ ΖΗCΑC ΑCΚΛΗΠΙΟΔΩ
ΡΟC ΓΗCΩΝ ΠΡΟCΘΕΓΟ
ΝΟΙ ΜΗΤΕΡΑΓΑΙΑΝ ΕΧΩ.

D. M.

PARIS IMP. DOMITIANI
AVG. GERMANICI SER.
MINISTRATOR SIBI ET
CLAVDIAE AGATHE TVCHE
CONIVGI BENEMERENTI

QVAE VIX. ANNIS XXI.

RVSTICELLA M·L. CYTHERIS

DEBITVM REDDIDIT X·K·FLL. MALVGINENSE ET PLESO COSS.
QVANDOCVNQVE LEVIS TELLVS MEA CONTEGET OSSA
INCISSVM ET DVRO NOMEN ERIT LAPIDE
QVOD SI FORTE TIBI FVERIT FATORVM CVRA MEORVM
NE GRAVE SIT TVMVLVM VISERE, SAEPE MEVM.
ET QVICVNQVE TVIS HVMOR LABETVR OCELLIS
PROTINVS INDE MEOS DEFLVAT IN CINERES.

QVID LACRVMIS OPVS EST RVSTICELLI CARISSIMF
CONIVX EXTINCTOS CINERES SOLICITARE MEOS
VNA DOMVS CVNCTIS NEC FVGIENDA VIRIS
V QVOT VOLVI TEMPORE TEMPVS HABET
NONDVM BIS VICENOS ANNOS COMPLEVRAT ANNVS
SVPREMVM PARCAE SORTE DEDERE MIHI

Apud Marium delfinum

IVLIAE PLEBEIAE
IN HONOREM
ALEXANDRI ET DEME
TRI CAESARIS AVG. L.
EX DECRETO DECVR
OLLA PVBLICE DATA EST.

D. M.
LIBERTORVM
T. FLAVI AVG. LIB.
VICTORIS.

A CVRA AMICORVM.

DIS MANIBVS
SYNTYCHE
VIXIT ANNIS XXVII
PHILETVS FECIT
SODALI SVAE
BENEMERENTI

Θ K.

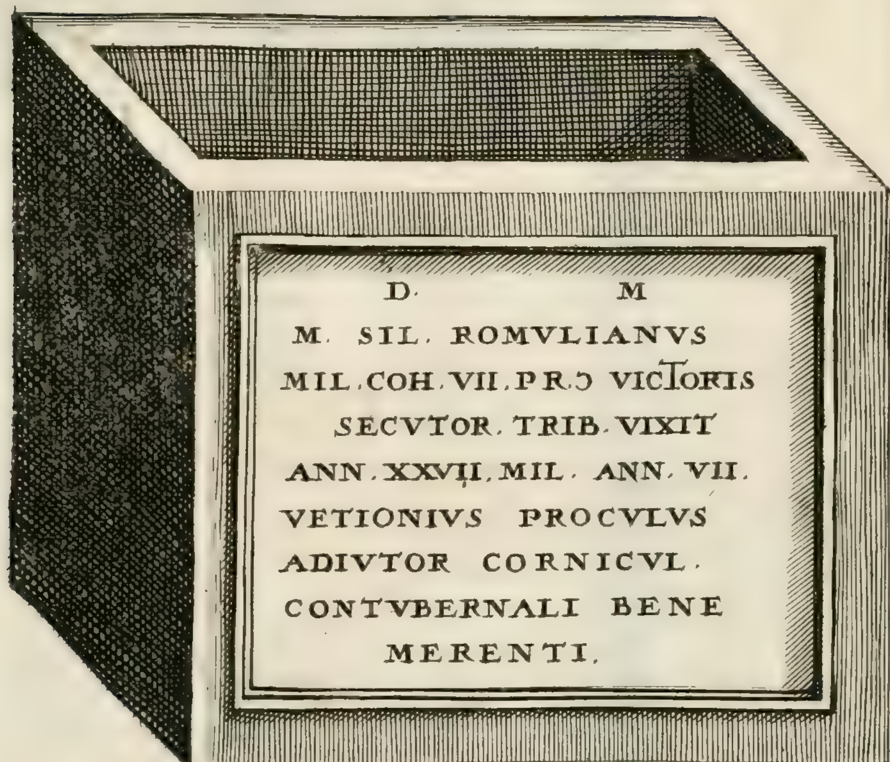
ΕΙΚΟϹΙ ΖΗϹΑΝΤΑ ΚΑΙ ΕΠΤΑ
ΜΟΝΟΥϹ ΕΝΙΑΥΤΟΥϹ ΠΑΥΛΕΙΝΟΝ
ΓΑΙΗ ΔΕΞΑΤΟ ΝΕΡΤΕΡΙΗ
ΚΑΙΜΟΙ ΑΔΕΛΦΕΙΗ ΚΕΙΤΑΙ
ΝΕΗ ΕΓΓΥΕΥ ΓΕΙΗ ΕΠΤΑ ΕΤΗϹ
ΤΗϹ Δ ΗΝ ΟΥΤΙ ΓΑΥΚΕΙ ΟΤΕΡΟΝ

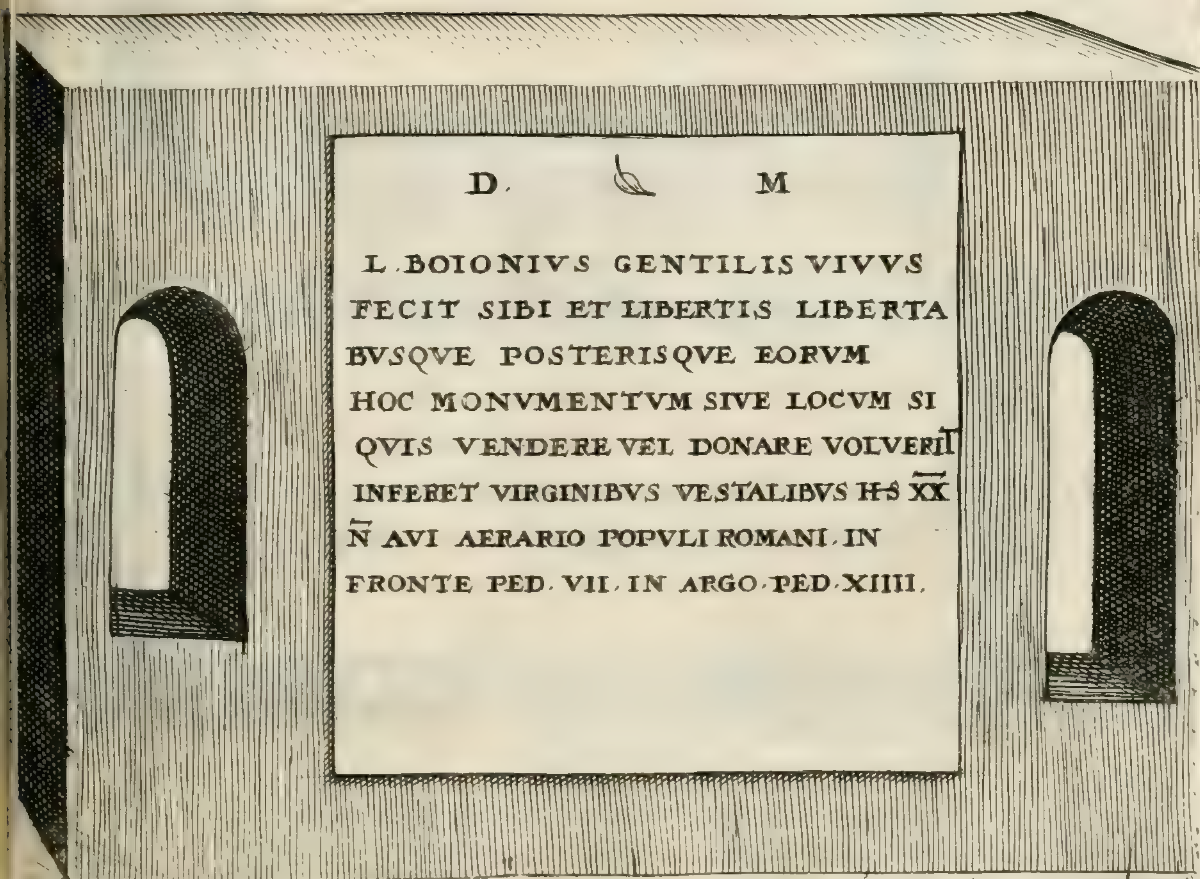
M. IVLIVS
EPICTETVS FILIS SVIS
ET SIBI ET MAGIAE NICE
CONIVGI.

TI. CLAVDIAE PRIMIGENIVS.
PISTOR. DECVR.
ANTONIAE CLAVDIAE F. L.
S. ET CONIVGI SVAE.

T. STATILI DONATI
CIRRATI DISPENS.
L. GERMANICI MESSALIN
TAVRI.

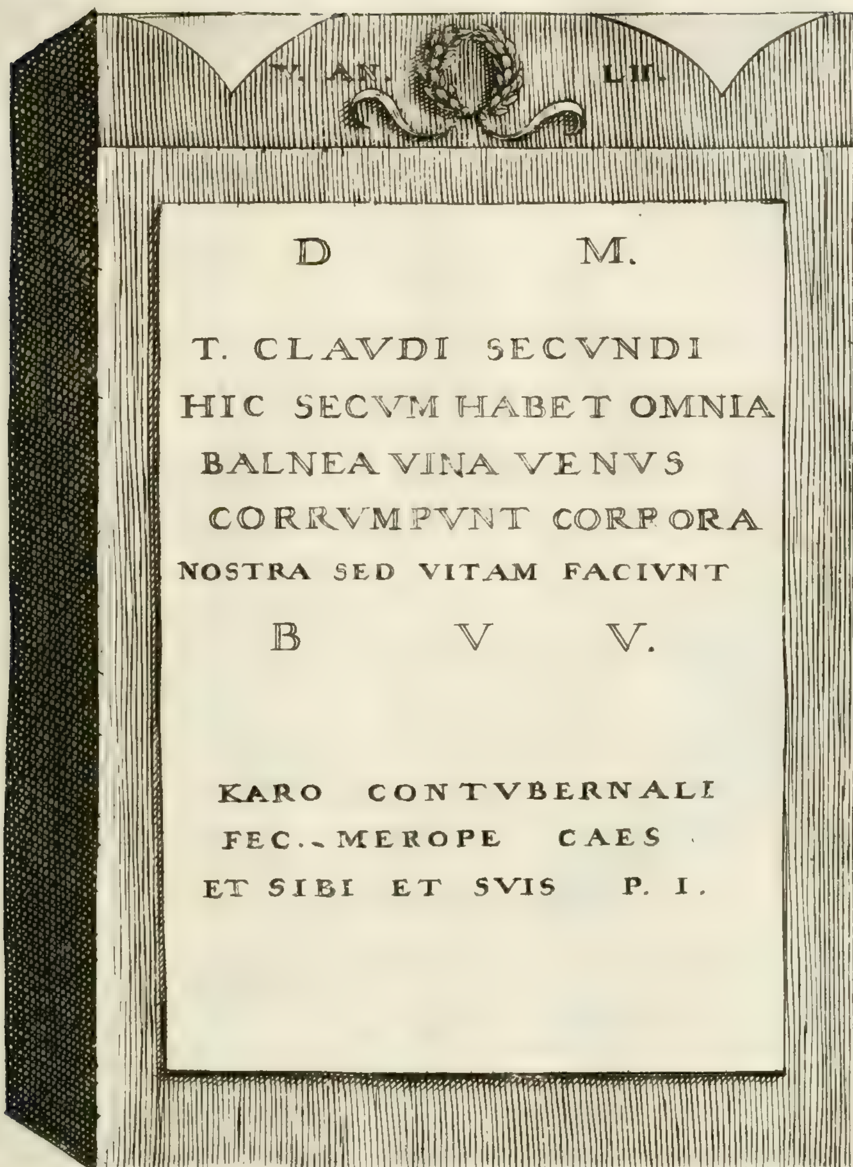
In domo Maij delfini

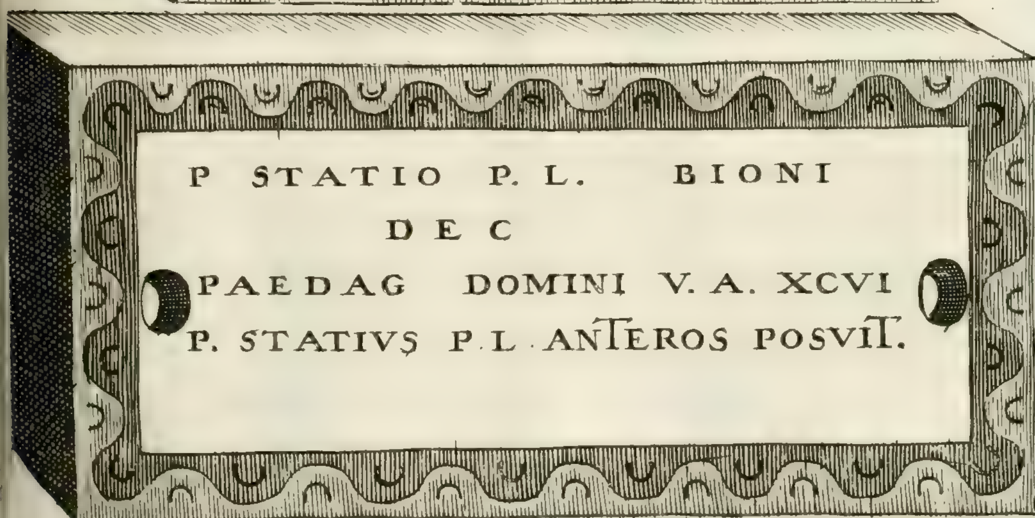

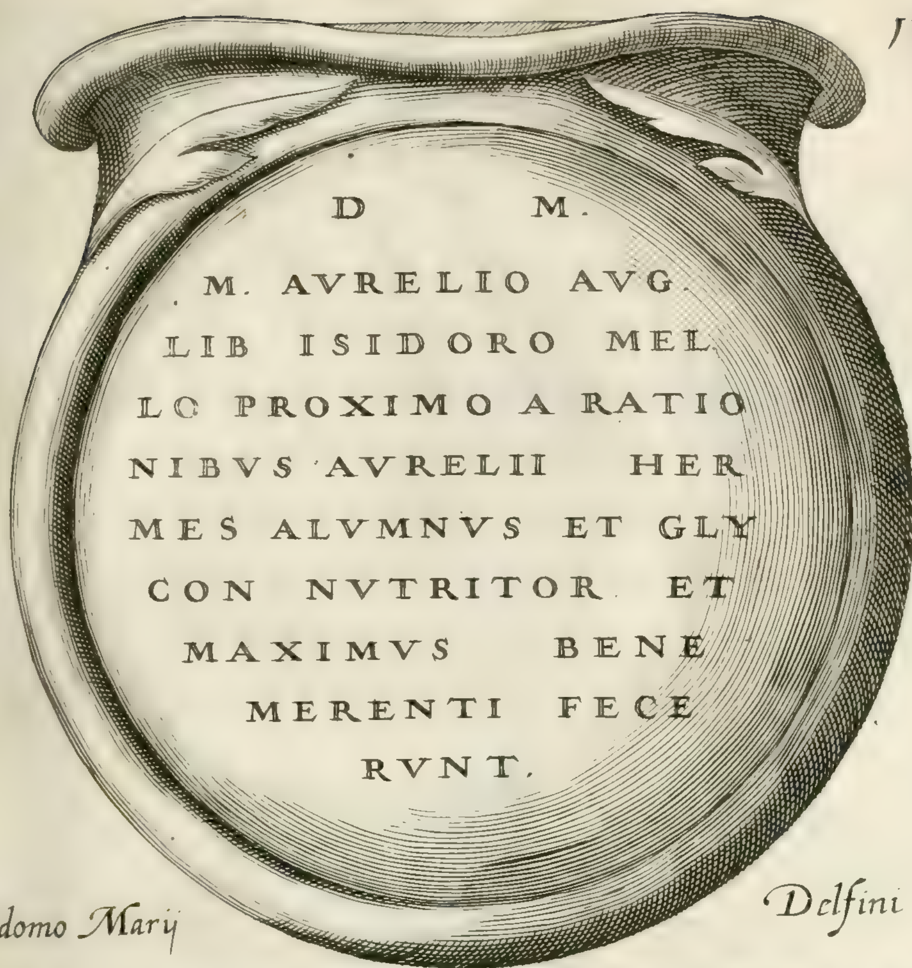

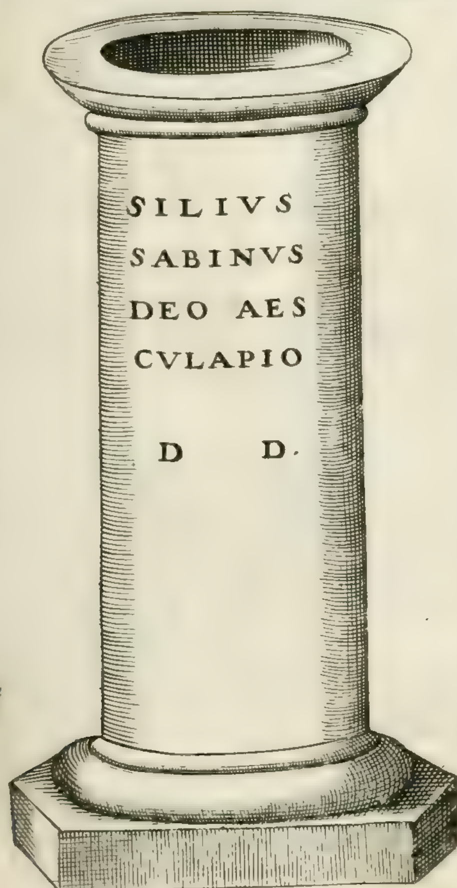

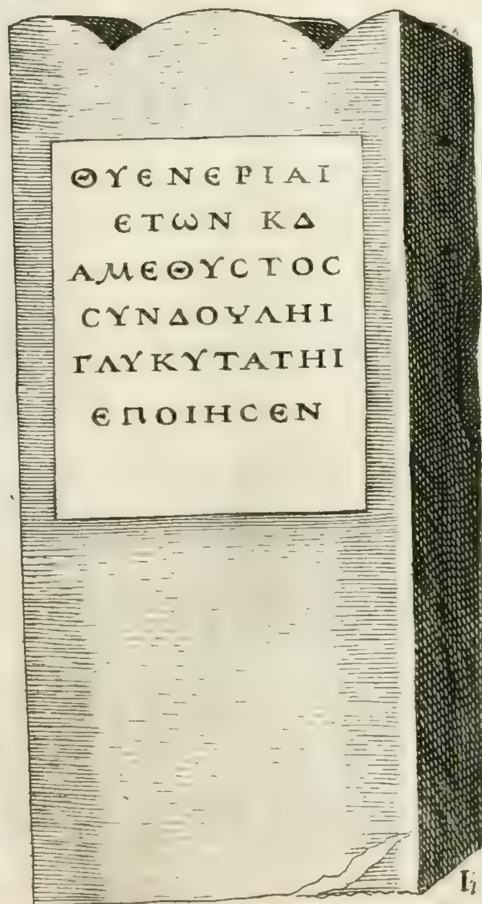
Apud Marium Delfinum.

in domo Marij *Delfini*

I. O M.

FLAVIVS

IKEPTVS

EX VISV FEC

Apud Marium delfinum

C. IVLIVS AVG LIB.

LIBANVS VA. LV.

M.VIPSANIVS SP. F.

TER GALLICANVS

NEPOS LIBANI AVG. L.

V. A. XXXV.

LIBERTA ET CONIVNX PETRONIAE CARA PATRONO

THALLVSA HOC TVMVLO CONDITA LVCE CARET

QVAE BIS VICENOS COMPLERAT LVCIBVS ANNOS

EREPTA EST SVBITO CONIVGIS E GREMIO.

HANC ASSIDVE DEFLET PETRONIVS VT IAM

DEFICIANT OCVLOS LVMINA CARA SVOS.

DESINE PER TERRAS INFERNAS TENDERE AD ARCES

FATA ANIMAM DEDERANT FATA EADEMQVE NEGANT

DIS MANIBVS
IDES
SARCINATRICIS

SACRVM IOVI O. M.
HERCVLI VOTO
M. VLPIVS AVG. LIB.
D D

IMP. NERVAE CAES
AVG. PONT. MAX.
TRIB. POT. COS. III. P. P
L. SERTONIVS L. F.
VOLTEVANTHVS
AEDIL. CC. S. P. P.

NINNIA
VIX AN. III.

CRONIS
M. X. DIES XXV.

QVOD DECVIT NATAM PATRI PRAESTARE SEPVLTO
HOC CONTRA NATAE PRAESTITIT IPSE PATER

CVRTIA Ↄ L PR ATIS
CVI PARS DIMIDIA HVIVS
MONIMENTO CONCESA EST AB
C MECENATE HELIO SISI ET
P CVRTIO SP F COL
MAXIMO FILIO ET
TI IVLIO AVG L GLYCON

ET SVIS POSTERISQVE EORVM

IMP COMMODO AVG
N VII ET P HELVIO
PERTINACI TER COS
COH X VRB TI CL
PLAVTIVS ST I FIL
FABIA RECEPTVS
ROM STIP XX Ↄ CASSI
ET L VETTIENVS L FIL
RESTITVTVS STIB XV
Ↄ POLEIO FLISCA ME
RIAE MARTI VOTVM
L B S

Inventum est in Insula Tyberina. Ad templum lateranum

SEMONI
SANCO
DEO FIDIO
SACRVM

SEX POMPEIVS SP. F.
COL. MVSSIANVS
QVINQVENNALIS
DECVR
BIDENTALIS
DONVM DEDIT.

ΚΑΛΩϹ Α
ΚΟΥΕΙΝ ΜΑΛ
ΛΟΝ Η ΠΛΟΥ:
ΤΕΙΝ ΘΕΛΕ.
VI. PARS.
ANTIQVITATVM
ROMANARVM
Siue IIII Tomus,
Inscriptionum & Monumentorum, quæ Romæ in saxis & marmoribus visuntur
Autore
I.I. Boissardo Vesuntino omnia studiose conquisita & excepta,
Artificib⁹ vero
Theodori de Bry relictis filÿs recens in ære efficta foras data, Francf.
Anno M.DCII.

AD ILLVSTREM ET GENEROSVM VIRVM FRANCISCVM BOVRSOLIVM, EQVITEM AVRATVM, VICECOMITEM ET BARONEM DE BEAVREPOS, Dominum de Bourſoles, Berbieres, Roſſignac, Dauignac, & Caſſaide.

Janus Iacobus Boiſſardus.

VM ſuperioribus annis proximè elapſis tres Tomi Romanarum inſcriptionum cælo, & opera Theodori de Bry publicati eſſent, laudabili applauſu omnium eorum, qui ſtudio antiquitatum delectantur, ſupereſt hęc quarta, & vltima pars, Heros generoſe, quam tuo nomini conſecratam Theodorus & Iſrael de Bry, filii & heredes defuncti, pari ſolertia, & artificio excuſam præbent, eodem affectu, & deſiderio ſtudentes publicæ vtilitati prodeſſe, quo illorum Parens. Volumen hoc ſi eadem fronte, & beneuolentia excipias, qua ſolitus es hactenus officioſam erga te meam voluntatem probare, habebo quod mihi ex animo grațuler, tibique gratias agam, qui tam beneuolè, tam comiter meum ſtudium amplectaris, patiarisq; me eum ſcopum attingere, quem tot vigiliis, & laboribus mihi propoſueram placere, & gratū eſſe Optimatibus, & Nobilibus ſummo loco natis, eximiaq; eruditione præditis, magnæ laudi ducendum eſt. Non enim tantum apud Gallos propter generis nobilitatem, ſtudiumq; militia commendaris, (nam & hæ dotes, & virtutes multis aliis communes ſunt) ſed hinc perfectioni accedit aliud peculiare, & quaſi proprium, nempe non vulgaris rei literariæ cognitio, ac venuſtiſſimæ Poëſeos exercitium, quod rarum eſt inter Gallos nobiles, quibus præcipua delectatio eſt arma tractare, Martiaq; inter prælia verſari Libros, & Muſarum occupationes togatis, vt loquuntur, & ocioſis hominibus relinquunt, qui vel ſacris præfecti, vel ad inſtituendam iuuentutem in bonis liberalibusq; diſciplinis ordinati ſunt. Tu autem, vt præcipuum viri generoſi munus circa bellica exercitia conſtitui debere iudicas, exiſtimas tamen ea neutiquam

impediri, aut torpescere bonarum scientiarum cognitione, quam & lubenter colis, singulariq; beneuolentia in aliis prosequeris. Hinc fit vt tantę animi generosi dotes tibi fauorem literatorum omnium, gloriamque primam tibi apud peregrinos conciliauerint. Pulchrum est, & laudabile à bonis diligi, & eorum præconio cohonestari. Bellica sanè virtus, vt est excellens, & admiranda, infeliciq; hoc sæculo (quo violentia, ambitio, raptus, & auaritia inexplebilis Principum animis imperant) planè vtilis, & necessaria: Vis aduersariorum, irruptionesq́; tyrannorum non nisi militari virtute arceri, & repelli possent. Ea tamen radios sui splendoris ad posteritatem producere non posset, nisi memoria, & laude viuentium: quæ facile inuidia minuitur, vel malitia labefactatur, cum plerique mortalium non facile ferant laudes alienas, existimantes tantum sibi detrahi, quantum aliis tribuitur, licet optimè meritis de Republica. Huic malo nulla alia ratione medetur gloria, quàm dum generosorum virorum magnanimi conatus consilia prudentia, & egregiè gesta literarum monumentis commissa memoriam æternam, & posterorum laudabilem recordationem adquirunt: quæ tanquam subinde renata lectione repetita, & oculis hominum frequenter proposita, laudes nouas quotidie merentur, adquirunt, & obtinent, maiores plerunque post obitum, quàm in vita. Nam id esse videmus naturale, & vitium hoc insitum mentibus mortalium, vt virtutem præsentem oderint, absentem quærant inuidi. Qui igitur literarum munus & laudabile beneficium contemnunt & reiiciunt, malè sibi consultum volunt, nescii sine literis rerum omnium excellentium memoriam obliuione tegi, & tenebris obscuritatis æternæ sepeliri. Sed, vt ait Tullius:

Præstantes viri nunquam tanta conati essent, quæ ad posteritatis memoriam pertinerent, ni animo vidissent, posteritatem ad se pertinere posse. Sed nescio quo modo animus erigens se posteritatem semper ita prospicit, quasi cum excesserit è vita, tum denique victurus sit. Et alibi: *Quis tantos labores diurnos nocturnosq́; domi militiæq́; susciperet, si iisdem finibus gloriam suam quibus vitam esset terminaturus? Nullam virtus aliam mercedem laborum periculorumq́; desiderat, præter hanc laudis & gloriæ. Qua quidem detracta, quid est quod in hoc tam exiguo vitæ curriculo, & tam breui tantis nos laboribus exerceamus? Insidet quædam in optimo quoque virtus, quæ noctes & dies animum gloriæ stimulis concitat, & admonet non cum vitæ tempore esse dimittendam commemorationem nominis nostri, sed cum omni honestate æquandam.* Hæc Cicero.

Cum autem hæc commemoratio non nisi literarum & scriptorum beneficio adquiratur, nonne eos admodum insanire, & iudicio carere dice-

dicemus, qui literas tanquam inutiles contemnunt, & earum cognitionem reiiciunt? sine quib. cum vita terminatur omnis memoria viriliter gestorum. Quod si ad bene agendū alacriter accingimur, vt de Patria, parentib. & amicis optime mereamur, nemo tam stupidus erit aut vecors, qui audeat ꝓfiteri se id gerere vtilitatis suæ, aut lucri alicuius sordidi causa, vt solent mercenarii. Finis magnanimitatis aliorumq; consiliorum erit, vt laudem aliquam apud nostros & peregrinos adsequamur, nō momentaneam, aut mœnibus nostræ vrbis circumscriptam, sed longè lateq; apud viuentes & posteros continuatam, dicamurq; publicum commodum priuatæ vtilitati, imò nostræ saluti, si ita res exigat, præposuisse. Hinc Curtii, Horatii, Decii, Bruti, Regulus, aliiq; plurimi mortem vltro subiuerunt, nihil aliud expectantes, quàm fortiter gestorū memoriam sempiternam. Virtutis honos præmium: & fama virtutis stimulus: Vir bonus gloriam virtutis præmium, haud prædam poscit: Honos alit artes; Fomes virtutis gloria. Ad hoc argumentum infinitę sententiæ libris antiquorum insertæ referri possunt. Hinc videmus in ciuitatibus probè ordinatis publicè statuas locatas esse viris magnis, & de Republica benè meritis. Hinc tot inscriptiones & elogia aheneis tabulis, aris, cippis, columnis, arcubus, & marmoribus exquisitis incisa, templis, foris, theatris, & circis exposita, quæ laudes & encomia virorum fortium & sapientum continerent. Hinc Principes magni, ob prudentiam, & publica commoda viriliter & sapienter procurata, ad Deos relati sunt, illisq; consensu omnium populorum honores publici decreti sunt, trophæa erecta, signa locis celebrioribus posita, & quicquid ad sempiterni nominis memoriam facere videretur procuratum est. Quæ omnia nisi ad posterorum notitiam peruenire posse visa essent, frustra per virtutem tantos labores sustinuissent. Propterea hic liber, sicut & tres priores, institutus est, vt ex inscriptionibus & elogiis, quæ in iis continentur, cognoscat Lector, amplum claræ virtuti præmium tribui, quando fama sempiterna conatus egregios comitatur, & perpetua commendatione sequitur, quod solis scriptis, & literarum monimentis paratur. Laudem itaq; non mediocrem adsequeris, Heros generose, qui bello rerumq; cognitioni idoneus, ad vtrumque paratum te præbeas: horasq; diei selectas exercitus militiæ sedulo impendas, & alternatim lectioni historiarū animum adplices, ex qua prudentiam summam & sapientiam adquiris, animumque laboribus bellicis defatigatum iucundissima voluptate Philosophię recrees, & refocilles, vt paulò post alacrior ad priora munia reuertaris. Nam, vt ait Cicero pro Muræna: *Rei militaris virtus præstat cæteris virtutibus: Omnia nostra studia, & hæc forensis laus, & industria latent in tutela, & præsidio bellicæ virtutis: & simulatq; increbuit*

ſuſpicio tumultus, artes illico noſtræ conticeſcunt. Omnia denique quæ ſunt in Imperio, in ſtatu ciuitatis ab iis defendi, & firmari putantur, qui militari virtute antecellunt. Dux bellicus in propagandis finibus, docti & ſapientes in regendis exercitantur: Non igitur tantum tollit virtutem militarem, vt ab ea bonarum literarum cognitionem excludat. Ideo primo officiorum dicit: *Parua ſunt arma foris, niſi eſt conſilium domi.* Et, *Non minorem vtilitatem adferunt, qui togati publicè præſunt, quàm qui bellum gerunt. Itaque eorum conſilio ſæpe, aut ſuſcepta, aut confecta bella ſunt. Quare expetenda magis eſt decernendi ratio, quàm decertandi fortitudo. Temere enim in acie verſari, & manu cum hoſte confligere immane quiddam eſt, & belluarum ſimile.* Et 2. de Oratore. In rebus magnis, memoriaque dignis conſilia primum, deinde acta, poſtea euentus ſpectantur. Quare conſultò & ſapienter faciunt, qui ſtudium vtrumq; coniungunt, quod ſemper facere ſolitus es: Et cùm non poſſis aſſiduus eſſe lectioni, amas, foues, & peculiari fauore proſequeris literatos, eorumque ſtudia, quantum potes, adiuuas, & promoues. Et quia ſatis animaduerti te non mediocriter delectatum fuiſſe antiquarum inſcriptionum Romanarum inſpectione, quas olim ex marmoribus tanta diligentia, labore, & ſumptu collegi, præter duos priores tomos illuſtri viro Hermanno Baroni à Goër dicatos, tertium ſuperiore anno publicatum, & hunc quartum tibi ſacratum eſſe volui: quò tibi deuotum meum officium aliquo inſigni teſtimonio probarem; & vt aliqua in parte beneuolentiam tuam promererer, cuius me participem fore tam comiter, tam benignè hactenus promiſiſti. Deus optimus maximus te perpetuò conſeruet, tuosque conatus cum omni felicitate ad exitum fauſtum proſperumque perducat. Vale.

AD LECTOREM.

Ioann. Theodorus & Ioann. Iſrael de Bry fratres.

QVAMDIV in hac vita fuit piæ memoriæ Parens noſter Theodorus, hunc ſibi ſcopum ſemper propoſuit, vt de literatis optime mereretur. Quapropter omni diligentia & ſolertia perquiſiuit vndique omnia, quæ poſſent Reipublicæ literariæ vtilia eſſe, ac ſimul iucunda, nullis parcens ſumptibus, nullos ſubterfugiens labores, quo poſſet bonorum ſtudiis, & expectationi ſatisfacere. Cuius rei luculentiſſima reddunt teſtimonia tam præclara opera, quæ ſuis prælis ſubiecit, ac per totam Europam ſumma cum laude publicauit. At inter alia quæ edidit ſpectatu & lectu digniſſima, bonorum omnium iudicio reponi debent inſcriptionum Romanarum libri, quæ Ioan. Iacobi Boiſſardi Veſuntini opera & ſedulitate collectæ ſunt, additis etiam ſignis & marmorum delineatione tam exquiſita, vt abſentes etiam integras formas, & lapidum ſimilitudinem expreſſam videre poſſint. Ingenioſum hoc opus ad Parentum noſtrum tranſmiſſum eſt ab auctore, vt typis aheneis excuderetur. Qua in re, Lector candide, iudicare potes, quantæ in tam magno, & laudabili opere faciendæ fuerint impenſæ, quantæ vigiliæ, & labores ſubeundi. Sed DEI gratia totum hoc negotium ad optatum finem perductum eſt. Duo namque tomi primi, à noſtro parente perfecti, duobus libris veteris nouæq; Romanæ Topographiæ ab eodem Boiſſardo conſcriptus adiuncti ſunt. Poſt Parentis noſtri obitum, nos vt nominis facultatumque ſic & ſtudiorum communium heredes, tertium Volumen anno ſuperiore calauimus, & luci publicæ dedimus. Reſtabat hoc quartum & vltimum, quod expreſſum publicamus, ſperantes eodem applauſu & beneuolentia exceptum iri, qua priora probata ſunt. Vtque hæc pars vltima illuſtrior, & commendatior in theatrũ veniret, quia ex maiori parte tractat ſepulchrorum inſcriptiones, & Epitaphia, exiſtimauimus non inutile fore, ſi ad finem huius Voluminis ſubiiceremus tractatum eruditiſſimum de ſepulchris, olim conſcriptum à doctiſſimo viro Lilio Gregorio Gyraldo Ferrarienſe, *qui plurimum facere videtur ad dilucidationem eorum, quæ hoc libro continentur. Videbis igitur, Lector candide, probabisque inſtitutum noſtrum, quod circa hoc maximè incumbit, vt tibi ſatisfacere poſſimus, & doctis omnibus placere. Vale feliciſſime.*

LILIVS

LILIVS GREGORIVS GYRALDVS IOANNI FRANCISCO PICO MIRANDVLÆ PRINCIPI,

S. P. D.

EX quo tu, Pice optime, ex vrbana tempestate naufragum & omni ex parte quassatum, rerumq; omnium inopem, in hoc florentissimo tuo oppido Mirandula, quasi in portum collegisti, vbi, vt alter Alcinous iactatum Vlyssem, me vltra merita fouisti, sæpiusq; inter loquendum à me petiisti an quicquam inter naufragii tabulas reliqui superfuisset: quod si non publice & passim omnibus exponi, priuatim saltem & seorsum, ab amicis præsertim intimis conspici posset: & inter alia me rogasti de sepulchrorum, & sepeliendi ratione, quod tu scilicet iam supergressus septenarii & nouenarii anni ancipitem climactera sepulchrum tibi mediteris. Quare cum inuolucrum nescio quo fato mecum enatasset, illud his diebus, quibus tu apud Clementem VII. Pontificem maximum, & Carolum V. Augustum Cæsarem Bononiæ abfuisti, tanquam mango interpoliui. Non quidem vt illud venale haberem, sed ea tantum ratione, vt aliquam tibi, si non gratiam referrem, (qui enim id possum) at saltem illius significationem præ me ferrem. Vale. Ex arce tua Mirandulana, Mens. April. M. D. XXXIII. cuius anni mense Octobri infelix Princeps & vita & oppido à fratris filio per nocturnas insidias priuatus est, & ego miser omni fortuna exutus vix vnus euasi.

LILI

LILII GREGORII GYRALDI
FERRARIENSIS,

DE SEPVLCHRIS ET VARIO SEPELIENDI RITV LIBER SINGVLARIS, AD CAROLVM Miltzienn Germanum.

EXORDIVM.

SVNT plerique, CAROLE, qui nullis ſumptibus, nullis quantumuis immodicis expenſis parcunt, vt vel ædes ſibi magnificas, vel illuſtria monumenta conſtruant, non illa quidem perpetuo duratura, vt quæ omni tum fortunæ, tum temporis iniuriæ ſint expoſita, qui tamen haud immerito nonnullam alicuius temporis gloriam conſequuntur, ex iis enim eorum quædam animi magnitudo conſpicitur. Tu vero cum didiceris, nulla eſſe monumenta perenniora iis, quæ animo & ingenio pariuntur, omni ope & ſtudio niteris, vt tibi tale compares monumentum, quod duret æternum. Nam cum ſis nobiliſſimâ familiâ editus, in qua complures tum literarum omnis generis, tum armorum ſtudiis excellentes floruere, non ſolum in iſta veſtra tota, vt eſt latiſſima, GERMANIA cogniti, ſed ob eorum domi foriſque egregia facinora, per omnem fere Europam celebrati: quibus ne tu degener eſſe viderere, in ITALIAM commigraſti, luculenta tibi optimarum artium, virtutumq; omnium monumenta paraturus, atq; in primis ſanctiſſimis tum Pontificiis, tum ciuilibus legib. ſtrenue operam impendis, quarum auſpicio vides iuſtiſſime cuncta regi, cædes tolli, ius & æquum coli, mores cuſtodiri, ciuitates denique & reſp. florere. Sed interea & humaniorum ſtudiorum non aſpernaris elegantiam, nec minus etiam amplecti videris eius facultatis profeſſores, quos & tua liberalitate munificentiaque demereris, amantiſſimoſque tui efficis, vt qui illius ſententiam optime teneas, nullum præclarius nec perennius eſſe monumentum aſſerentis, quam bonarum literarum. Nam per DEVM immortalem quid

SIMANDIO, quid MERIDI, quid ARTEMISIÆ, quid aliis demum pene innumerabilibus ingentes moles verius, quam ſepulchra ſtruxiſſe profuiſſet, quarum nunc vix nomina reſtant, niſi literariis monumentis potius, quam cæmentitiis & marmoreis ſtructa fuiſſent? nec dum earum in præſentia alia manet imago, niſi quam fideliſſimo literarum ſtylo ſcriptorum bonorum manus formauere. Errat, CAROLE, errat profecto, quicunq; vel BRYAXIN, vel PHIDIAM, vel POLYCLETVM vel LISIPPVM aliumue quemuis ex eiuſmodi celebratis artificibus aliquid ex marmore, alioue quouis metallo ſeu materia effinxiſſe putat quod elegantius perfectiuſue fuerit, quam quæ vel ab HERODOTO vel à DIODORO, vel PLINIO, aliiſue ſcriptoribus expreſſa ſunt. Quare, recte, vt opinor, ille qui interrogatus, quo vellet artifice potius, quoue metallo effingi, malle ſe, ait, excellentis ſcriptoris laudibus deſcribi quam vllo, quantumuis pretioſo metallo ab optimo quoquo artifice effingi: illius enim ſcripta quam mundus ipſe, tam diu duratura. Sed quorſum, fortaſſe rogas, hæc tam alte repetita? non aliam certe ob cauſam, niſi vt, quod vulgo dicitur, te ſponte currentem impellerem, & ad bonas artes capeſſendas animarem, ſimulq; vt aliqua ex parte tuis in me meritis hoc libello, ſub nomine tuo edito, gratiam referrem. Nam ſi quo minus alia re poſſum, hoc ſaltem efficiam, vt ne erga te penitus ingratus fuiſſe videar, tuæque vel beneuolentiæ, vel liberalitati minus reſpondere.

PROPOSITIO.

Nunc de LIBELLO pauca quædam præfabor, quem de vaſis ſepulchralib. varioq; Gentium ſepeliendi ritu inſcripſimus. Nam cum de vaſis ingens opus multis digeſtum voluminibus in manu habeam, in quo vaſa ipſa, quantum in me eſt, ſuis reddo officiis, in hoc de ſepulchralibus egi. Vas enim, vt primo eius operis volumine definiui, eſt quicquid quippiam intra ſe continet, vel quod ad eum vſum comparatum eſt. Vnde ſicut Sacris, Medicinæ, Coquinæ, aliiſq; rebus propria & peculiaria vel cõmunia vaſa adſcripta oſtendimus, ita huic iure de ſepulchralib. vaſis nomen indidimus. Verum quoniam ſepulturæ variæ ſunt ſpecies, varii quoque ſepeliendi mores, quapropter in hoc ſcripturo mihi de ſepulchris, viſum eſt paulo altius rem repetere, deque vario ſepeliendi ritu, multipliciq; inſtituto tibi, & ſi per te alii forte legerint, non vt puto ingrata nec inutilia colligere, quæ vt aliud nihil faciant, nos certe mortis memores efficient, mortales eſſe docebunt, nihilq; in hac mortalitate diu duraturum. Ea vero nunc demum ratione hoc quicquid eſt li-

bell

belli exſcriptum ad te miſimus, vt ſi editione, an potius ſepultura dignus tibi viſus fuerit, meritam ſortiatur conditionem.

PLVTO.

Plvtonem, quem tum Ditem, tum Svmanvm Latini, Sabini Soranvm vocauere, ſepulcrorum, funerum & exequiarum inuentorem antiqui crediderunt, cum harum rerum nulla, vt ferunt, apud gentes antea in vſu fuiſſet, atq; hac ipſa cauſa vulgo creditum fuit, vt inferis Devs & vita functis imperaret.

LIBITINA.

Libitinam quoq; Romanos Deam ſepulcrorum præſidem coluiſſe accepimus, in cuius templo, quæ ad ſepulturas neceſſaria eſſent, venderentur, eandemque cum Proserpina, ſeu potius Venere Deam eſſe arbitrati ſunt. Cuius non abſimilis fuit, quam Epitymbiam Venerem Delphici vocauere. Sed & Vbidinam eandem fere cum Libitina Grȩci quidā fecere. A Libitina certe Libitinarii apud Latinos dicti, qui à Græcis νεκροθάπται & νεκρόθοροι dicuntur, vt eſt apud Vlpianum de Inſtitoria. Dicuntur & Veſpillones.

Templorum origo.

Fuit vero vſque adeo antiquis ſepulchrorum cura, vt non aliunde Templorum & ſacrarum ædium originem deductam, diligentiſſimi ſcriptores tradant, Euſebius & Lactantius. Qua de re & Clemens Alexandreus, in adhortatione quapiam ad Græcos, ſi ita recte προτρεπτικὸν interpretamur, ſic ſcriptum reliquit; Superſtitio, inquit, templa condere perſuaſit: quæ enim prius hominum ſepulchra fuerunt magnificentius condita, templorum appellatione vocata ſunt. Nam apud Lariſſeam ciuitatem, in arce in templo Palladis, Acrisii ſepulcrum fuit, quod nūc ſacrarij loco celebratur. In arce quoque Athenienſi, vt eſt ab Antiocho in nono Hiſtoriarum ſcriptum, Cecropis ſepulchrum fuit. In templo vero Palladis, quam Poliada Græci appellant, iacet Erichthonivs. Ismarvs autem Eumolpi atque Dariæ filius in Eleuſine, vna cum Celei natabus ſepultus, & reliqua quæ multa Clemens colligit, & ab eo Euſebius, quæ in Latinis codicibus non habentur.

Simulacrorum origo.

Sed vt templa, ita & simulacra atque idola à sepulturis originem traxisse, sunt qui videri velint, quos inter DIOPHANTES LACEDÆMONIVS, qui ANTIQVITATVM LIBROS XIV. scripsit. Is SYROPHANEM ait ÆGYPTIVM, hominem locupletissimum filio superstitem eius desiderio simulacrum domi constituisse, ad quod familiares confugerent, cum domini iracundiam furoremue euitare vellent, quomodo familiares à Domino veniam consecuti, simulacrum ipsum floribus & coronis ornare soliti erant, & odoramenta, aliaq; eiusmodi adolere, quę sunt postea ad sepulchra translata.

Causæ sepulturæ.

Si quis tamen in vniuersum sepeliendi causam indagare voluerit, multum erit ei maxime elaborandum, (alia enim aliis gentibus causa extitisse videri potest) vt ex iis, quæ infra narrabimus, facile perspici poterit. Si tamen accuratius res ipsa perpendatur, duplicem in primis eam esse videbimus, vt scilicet posteri sibi quoque moriendum esse admoneantur, & simul omnibus illuc tentendibus recte ac sancte viuendum esse. Quibus rebus ad bene beateque viuendum naturæ quodammodo iure impellimur. Vnde & eadem, vt opinor, ratione, DIVVS PLATO suæ Philosophiæ scopum finemque in mortis consideratione esse statuit. ANNEVS tamen SENECA non defunctorum, sed viuorum causa sepulturam inuentam esse voluit, vt scilicet hominum cadauera visu & odore foedo à viuentium medio amouerentur: id quod ego factum crediderim, posteaquam iam coetus hominum Vrbes ac Ciuitates constituere coepisset. Sed vtcunq; his altius forte repetitis omissis iam sepulcrorum varias formas, variasq; figuras & lineamenta breuibus circumscribam, quæ tum à me conspectis monumentis & sepulcris, tum ex probatissimis autoribus collegi.

Forma & inscriptio constituunt sepulchrum.

Nam cum in primis sepulcrum omne duabus rebus constet, forma & inscriptione, antiqui maxime studuerunt, vt ad commensum & symmetriam vtrunq; constituerent, vt videlicet monumentum inscriptioni, inscriptio monumento, quadam congruente ratione responderet. Sed de horum altero nos architectorum præcepta instituent, de altero Antiquitatum exempla nos instruent, & quæ tot extant Eulogia & collecta & edita vulgo.

Epita-

Epitaphiorum Lex.

Tituli enim qui Epitaphia dicuntur, Autore Platone, quatuor Versiculorum numerum excedere non debent, vt transiens Viator facile perlegat; Verum hoc ab eo dictum quidem præclare, sed suæ secundum instituta ciuitatis. Nam aliter factitatum non solum à Græcis sui, sed & à Latinis nostris barbarisque videmus. Inoleuit etiam plerisque antiquorum vsus, vt soluta frequentius oratione, quam versu Epitaphia sepulturis inscriptiones adhiberent, & quod Elego plerunque carmine fierent, ἐλεγεῖα à Græcis sæpe vocata reperies. Epitaphia vero ipsi legimus Græcis literis, Latinis, Hetruscis, Ægyptiis, Hebræis & Barbaris cæteris.

Forma sepulcrorum.

Sepulcri igitur formam alii, & quidem quorum corpora non cremebantur, non maiorem apud antiquos, quam vt corpus caperet, faciebant, quod & à plerisque hoc quoque tempore fieri videmus. Antiqui vero id in vasis interdum stantis forma, interdum columellæ, nonnunquam arculæ vel plutei specie conficiebant: nonnulli in tabellæ scriptoriæ planitiem effingebant, alii amplius quiddam & maius adornabant, vbi & titulos, & rerum gestarum monumenta insculpebant: quidam in scrinii marmorei; nonnulli in lectuli speciem sepulcra struxere; quidam & gradus his addidere, alii sacella proxime erexere. Fuerunt & qui columnas ingentes, aut pyramides, vel obeliscos, procerosue colossos erigerent. Verum in columnarum genere illę pręcipue celebratæ, quæ ad pedes plus minus centum ductæ sunt, quæ circum vndiq; signis asperæ & rerum Historiis circumuestitæ, intra autem gradus habent ad cochleam, quib. ad summum earum vsq; ascēdi potest, quales adhuc Romę cernuntur. Fuerunt & qui criptas subterraneas, quas Græci Hypogæa, Latini conditoria nuncupant, sepulcris disponerent, cuiusmodi me vidisse tum aliubi, tum Romę, tum Baiis succurrit. Sunt & eiusmodi quædam Christianorum Hypogæa prope Templa, vt Veronæ, & adhuc toto fere in Latio conspiciuntur bustuaria familiarum & domesticorum, tellure suffossa, distinctis paruo per parietes interuallo bustulis, quibus crematorum reliquiæ condebantur. Stantq; breues titulis, Pistoribus, Coquis, Tonsoribus, Aliptis, & cæteris eiusmodi ex familia. Sed & effigies tum gypso ac polline marmoreo ac calce fictas, tum marmore sculptas, tum diuerso metalli genere formatas, in solatium & memoriam antiqui exprimere consueuerunt, quarum mentio frequens apud celebratos autores, Marcum Tul-

lium, Plinium, Lactantium, Statium, Martialem, item Historicos, quam consuetudinem & nostra demum hac tempestate ab aliquibus nouari iam plane vidimus.

Materia Sepulchrorum.

Nunc ex qua materia sepulchra confici solebant, res ipsa, & locus, vt ostendam, exposcere videtur. Nam veluti varia fuit & diuersa sepeliendi ratio apud nationes, & vario subinde tempore, ita varia quoque fuit & diuersa, ex qua monumenta conficerentur, materia. De sepulchris igitur nos ita statuimus, vt alia animata dicamus, alia inanimata. Animata rursus in ea quæ ratione pollent, & quæ rationis expertia sunt, partimur.

Sepulchra animata rationalia.

Nam aliis homines ipsi sepulchra fuere, vt eorum, penes quos mos fuit, vt mortuos vorare, & humana carne vesci, vnde & illis vocabula Anthrophagi, & Anthropophaphi: vel eorum qui potu defunctorum cineres hauriunt.

Sepulchra animata irrationalia.

Aliis sepulchra fuere animantia bruta & rationis expertia, vt qui suorum cadauera canibus vel vulturibus, cæterisq; feris exponerent.

Sepulchra animata.

Aliis item Elementa ipsa sunt sepulchra, vt eorum qui terra conduntur, qui aqua submerguntur, qui igne cremantur, qui per aera suspensi arboribus vel patibulis suffiguntur. Ac de his quidem omnibus est à nobis copiosius agendum, cum de singulis Nationibus instituta trademus. Ex omni præterea metallo sepulchra & loculos factos partim legimus, partim ipsi vidimus, ex auro videlicet, argento, ære, orichalco ferro, plumbo, stanno, electro, magnete, plurimum vero ex marmore eoq; diuersi generis. Item ex coctilibus fictilibusq; vasis, tegulis, plinthis ex argilla, cretaue, sed & ex ligno, ligneisq; arculis, vitreis etiamnum vasculis & cristallinis, aliisq; eius operis.

De Iure Sepulchrorum.

His ita de sepulchrorum forma & materia à nobis breuiter expositis illud iure subdemus, sepulchrorum iura semper sacra habita non modo Græcis ipsis, & Romanis, sed & Iudæis & Barbaris quoq; Nationibus

Nam

Nam vt alias nunc mittam, vide quanto ſtudio & diligentia apud Moſen Abrahamus ille vir ſanctiſſimus vxori ſibiq; ac poſteris ſuis ſepulchrum pararit. Scythæ quoque qui immaniores cæteris habentur, cum Darius Hyſtaſpis eos bello laceſſeret, eiſque à Perſis obiiceretur, quod prælium detrectarent, inter alia quæ reſponderunt: ſunt, dixere, paterna noſtra ſepulchra, quæ cum inueneritis, agite, tentate illa labefactare, tum certe intelligetis, ſimus vobiſcum nos pro paternis ſepulchris pugnaturi, nec ne? interea niſi nos ratio traxerit, prælium non conſeremus. Ex quibus facile cognoſcere poſſumus, quo cultu ac reuerentia apud barbaros Scythas eſſent ſepulchra, ſi nulla alia ratione ad prælium trahi poterãt. Sed quod paterni ſepulchri ſumma eſſet religio, præter id quod de Scythis diximus Thamyridis quoque fabula aſtruit, quæ & in prouerbium vſque ceſſit in eos, qui furore & inſania corripiuntur, qui in patrios cineres mixerunt: cuius & noſter Horatius in Poetica meminit. Scribit Marcus Cicero, quod ſepulchrorum ſanctitas in ipſo ſolo eſt, quod nulla vi moueri, neque deleri poteſt, atque vt cætera extinguuntur, ſic ſepulcra ſanctiora fiunt vetuſtate. Terra, inquit PLINIVS, nos à reliqua natura abdicatos, tum maxime vt mater operit, nullo magis ſacramento, quam quo nos quoque ſacros facit. Scribit & PLVTARCHVS IN NVMA, ſacros vocari vita functos, quorum videlicet ſacra ſint ſepulchra. Noſtra quoq; Chriſtianorũ lege ſua ſepulchris ineſt religio, & idcirco etiam violatoribus ſua propoſita ſunt ſupplicia. Vetus eiuſmodi extat Romanorum lex: Vbi corpus hominis demortui condas ſacer eſto: noſtri vero id Pontificis autoritati ſubeſſe voluerunt. Illud quoque Romanorum legibus cauebatur, ne quis veſtibulum aditumue ad ſepulchrum vſu caperet, neue buſtum violaret. Perſtat & Græca ſententiola, quæ & in prouerbium ceſſit: ne moue nõ mouenda, hoc eſt, ἀκίνητα μὴ κίνει. Extant & hac de re tum Imperatorum ac Pontificum noſtrorum leges, tum diuinitus à Marco Tullio tradita inſtituta. Quin etiam & τυμβωρύχοι (ſic enim ſepulchrorũ effoſſores ac violatores Iuriſperiti Græca voce nuncupant) ſeueris pœnis plectuntur. Scribit Vlpianus, ſepulchri violati actionem infamiam irrogare. At vero Paulus reos ſepulchrorum violatorum, ſi corpora ipſa extraxerint, vel oſſa eruerint, humilioris quidem fortunæ ſummo affici ſupplicio, honeſtiores in Inſulam deportari aut relegari, aut in metallum damnari vult. Hanc tamẽ ſepulchrorum religionem contra hoſtes haud valere, CAIVS IC. arbitratus eſt, cum ita prodat: Sepulchra inquit hoſtium religioſa nobis nõ ſunt, ideoque lapides inde ſublatos in quemlibet vſum cõuertere poſſumus, nec ſepulchri violati competit actio. Porro & ſepulchra venditare apud antiquos probro & ignominiæ fuit, adeo vt nomen apud Hebræos immutatum eis qui feciſſent, vt EPHRONI contigit, qui ea cauſa Ephran appellatus eſt, ſi-

est, signante (inquit HIERONYMVS) scriptura, non eum fuisse consummatæ, perfectæq; virtutis, qui potuerit memorias vendere mortuorum. Subdit idem: sciant igitur qui sepulchra venditant, & non coguntur, vt accipiant precium, sed à nolentibus quoque extorquent, immutari nomen suum, & perire quiddam de merito eorum, cum etiam ille reprehendatur occulte, qui inuitus acceperit. Hæc ille. Nec hoc loco omittendum, quod etiamsi fundus, in quo sepulchra sunt, venditione alienetur, ad ea venditori ius adeundi superesse, quod his ferme verbis POMPONIVS asserit: Dominis inquit fundorum, in quibus sepulchra fecerint, etiam post venditos fundos adeundorum sepulchrorum ius esse. Sed cum sepulchrorum iura sacra semper habita ostenderimus, nunc illud pariter non ignorandum, antiquissimi fuisse instituti, vt intra vrbem & domi quoque defunctorum cadauera conderentur.

Sepulchra domestica, Lares & Penates.

Vnde remansit LARIVM & PENATIVM religio, qui ea de causa domi à gentibus colerentur. Verum ea mox consuetudo, vt fœda ac tetra, antiquata, & in totum sublata, adeo vt etiam XII. TABVLARVM, Legibus vetitum sit, id quod & Senatusconsulto Duillio Consule approbatum est, ex qua re in vsu loquendi verba illa venere, educere & efferre. VESTALES tamen & IMPERATORES ROMANI huic legi & SC. subiici noluerunt. PLVTARCHVS VALERIIS & FABRITIIS concessum ait, vt in foro sepelirentur, eorum tamen posteri, tametsi id sibi liceret, supposita tantum face in foro, cadauer efferebant. Eius præterea qui triumphasset, vbi extra crematus esset, ossa & cineres in vrbem deferri & componi decretis permissum fuisse PYRRHON LYPARÆVS tradit. M. CICERO eadem pene quæ PLVTARCHVS scribit in lib. de legibus. APPIANVS vero SOPHISTES & nobilis HISTORICVS, inter causas quas enumerat, cur patricii agrarias leges contemnerent, & hanc affert, quod indignarentur, impiumque ducerent, suorum parentum monumenta in aliena iura transire, atque id pietatis & religionis causa. PLATO etiam in illis suis legibus agros, & in primis steriles sepulturis destinauit. Sed quod extra vrbem antiqui mortuos sepelierint, præter ea quæ attulimus, & quod adhuc monumenta pene innumerabilia huiusmodi conspicimus, inscriptiones quoque sepulchrorum & Epitaphia id manifeste comprobant. Ita fere omnia, quæ hactenus conspexi latina, has vel his similes notas habent, IN AGR. P. quæ quot agri pedes sepulchrum occuparet significabant. Et apud Vlpianum Iureconsultum id obseruatum, D. Adrianum pœnam aureorum XL statuisse in eos, qui in ciuitate sepulchrum fecissent, quos fisco inferri voluit; eandem quoque pœnam in magistratus statuit, qui id passi forent, quin & locum

locum publicari mandauit, indeque cadauer transferri. Sepeliebant autem Romani ſecus maxime militares & publicas vias, inter quas in primis flaminia & Latina celebrantur, vt apud Athenienſes Ceramicum, apud Corinthios Sinopœi Diogenis ſepulchrum, apud Siracuſas Archemedis.

Sepulchra in Agris.

Et hæc in agris quidem, vt mittam plurima, quæ apud autores & leguntur, & adhuc ſecus ipſas vias cernuntur. Quibus vero de cauſis extra ciuitates cadauera ſepelirentur, inter alias potiſſimum has afferri video, vt ſcilicet libera vrbs tetro cadauerum odore, minus peſtilenti aere afficeretur, & vt illac tranſeuntes viatores ad laudes accenderentur, mouerenturq; ad præclara facinora obeunda, neue, ſi ita accideret, paterentur hoſtes in ſuorum maiorum monumenta graſſari, & perinde alacriori etiam animo à mœnibus vrbis propellerent. Addit his Cicero, ne rogi fortaſſis aliquando igne vrbs conflagraret aut incenderetur.

Sepulchra Chriſtianorum, contra Inſtituta Maiorum.

Nunc Chriſtiani noſtri (proh maiorum noſtrorum ſancta inſtituta deperdita) non intra vrbem modo defunctorum corpora condunt, verum &, ſi DEO placet, in Templis, ipſiſq; delubris, & ſacellis, in quibus Diuorum cineres & reliquiæ tantum ſeruari & venerari maiorum noſtrorum religio fuit, nefariorum & ſceleſtiſſimorum hominum, vtinam vt non & impiorum fœdiſſima cadauera condunt, quod fieri præter maiorum leges & inſtituta, cum Pico ſæpius & Manardo, & nunc tecum, CAROLE, vehementiſſime doleo. Ad huius enim rei miniſterium, quæ Græco vocabulo à dormitione & quiete dicuntur κοιμητήρια à maioribus noſtris conſtituta fuerunt. Quomodo etiam Lacedæmonii, qui ex Lycurgi lege ſuos in vrbe ſecus Deorum templa mortuos ſepelire conſueuerunt: Saitæ tamen Ægyptii ſuos tantum Reges, quos vt Deos venerabantur, intra templorum ſepta condere ſoliti fuerunt, id quod & ab aliis factitatum autores prodiderunt, & nos nonnihil infra.

Lais Scortum.

Legi & apud Athenæum, nobile illud ſcortum Laidem in Veneris templo apud Peneum fluuium ſepultum fuiſſe. Sed hac de re ſatis.

Sepulchrorum cura indies aucta.

Non alienum à propoſito opere me facturum reor, ſi tibi hoc loco

repetam, qua ſit ratione factum, vt ex tam paruis initiis tam magna ſumpſerit incrementa ſepeliendi mortalium cura. Nam vt primum domi, vt retro diximus, ſine vlla pompa defunctorum corpora conderentur, idque poſtea per leges eſſet abrogatum, ne tetro ſcilicet cadauerum nidore viuentes infeſtarentur, ad tantam demum magnificentiæ pompam, ne luxum dicam, deuentum eſt. Sed enim cum id maxime curandum eſſet, quod & Plato ſcribit, hominem ita habendum, vt neq; mortuus neque viuus hominum cœtui & ſocietati eſſet incommodo, cœperunt ergo in agris primum loca in quibus fierent ſepulturæ excogitare, inibique ad ſepulturæ indicium lapidem ſeu tegulam, nonnunquam & ceſpitem, tumulumq; erigere, aliquando cippum & teſtas glebasq; aggerere, interdum arborem ſerere, quod & Diuo Platoni in legibus placuit, & nunc aliquando Turcis, ne videlicet feræ, animaliaue bruta, ſepultorum oſſa effoderent. At vero redeuntes poſteri ad agros, vere iam florente, chariſſimorum iacentium cum reminiſcerentur pro tempore floribus & ſertis, cæteriſque eiuſmodi reliquiis, ſuorum memoriam celebrabant, ex qua re annua & tot mortuorum ſacra adinuenta, de quibus ita cecinit ingenioſiſſimus Poeta Naſo:

Tegula porrectis ſatis eſt velata coronis.
Et ſparſæ fruges paruaque mica ſalis.
Inque mero mollita Ceres, violæq; ſolutæ,
Hæc habeat media teſta reperta via.
Nec maiora veto, ſed & his placabilis vmbra eſt.
Adde preces poſitis & pia verba focis.

DE III. VII. IX. XXX. XL. DIEBVS.

Sed cum nonnulli eſſent, qui ſuorum vel propinquorum, vel amicorum minus deſiderium ferre poſſent, tertium, ſeptimum, nonum, & quidam triceſimum & quadrageſimum, non ſine quadam numerorum religione, dies defunctorum manibus & memoriæ ſtatuerunt, quorum dierum non modo apud gentes mentio & ſumma obſeruationis cura, ſed & in præſens à noſtris ii magna diligentia cuſtodiuntur. Hinc ab antiquis Græcis ſacra illa Necyſia, Ennata, Enagiſmata, Cteriſmata, Tarchymata. Hinc Triacas & Triacontades dies legimus inſtitutas. Hinc à Latinis iuſta, exequiæ, inferiæ, parentationes, nouendialia, denicalia, februa, feralia, & cætera huiuſmodi, quæ omnia tum lacte & vino, tum ſertis & floribus, tum reliquis aliis rebus, quæ, vt ait Ouidius, ab antiquis celebrabantur.

Epula

Epulæ funebres.

Afferebantur & interdum epulæ dapesque ad ſepulturam, vbi quoque antiqui epulabantur. Vnde ſunt apud Autores ferales cœnæ, SILICERNIA, & funerum fercula, quem morem vix dum Chriſtiana lex compeſcuit. Extant certe Diui Ambroſii & aliorum poſt eum, contra hanc conſuetudinem Orationes & decreta, in cuius quidem vicem (adeo difficillime potuit aboleri) in quibuſdam adhuc regionibus in parentationibus perſeuerat, vt domi amici & cognati conuocentur, peractiſque ad ſepulchrum iuſtis & funeralibus, domi conuiuia, & quidem lautiſſima agitant, in quibus & demortui laudes & viuentium ſolatia à Sacerdote, vel pro eo ab alio poſt epulas funebri oratione referuntur.

Ludi funebres.

Sed præter antiquorum conuiuia etiam ludi funebres in funeribus, & quidem magnificentiſſimos excogitarunt, quos celebri apparatu non modo actitaſſe Romanos legimus, ſed iis longe prius Græcos, vt vel Homero in Patrocli funere teſte, cæteriſque Poetis didicimus. Proceſſit vero & in tantum exercuit apud gentes immodica ſepulchrorum cura, vt aliquæ nationes etiam mortuorum monumenta impenſius ſtudioſiuſque curarent, quam viuorum domicilia, eos imprimis falli exiſtimantes, qui breuioris & momentaneæ vitæ ædificia magnifica conſtruerent, ſepulchra vero in quibus æternum vel certe diutiſſime quieſcendum ſit, negligerent. Atque inter hos maxime fuere Ægyptii, quorum moles immanes (ſic enim verius quam ſepulchra dixerim) à ſcriptoribus celebrantur.

Leges de Sumptu Funerum.

Rectius autem ac ſapientius illi mihi feciſſe videntur, qui in ſepulchrorum ſumptibus & eorum luxu, ne immodica erogaretur pecunia, modum per leges poſuerunt. Pittacus quidam, vnus, vt pleriſque viſum eſt, è ſeptem Græciæ ſapientibus, apud ſuos lege cauit, ne in conſtruendo tumulo, quam tres columellas plus expenderent. Cum antiquiores etiam quidam gleba tantum contenti & ceſpite corpora obtegerent: ibi enim fortunarum diſpendium fieri non debet, quo incommutabili naturæ lege omnes peruenire compellimur, & propterea à quibuſdam legibus interdictum accepimus, ne maiore opere ac impenſa monumentum conderent, quam quod triduo decem homines conficere poſſent. Plato quidem decentiſſima monumenta parentibus: temperatiſſima tamen fieri præcepit. Idem alio loco Philoſophus de ſepulchrorum inſtitutione plura præcepit, & Platonem ſecutus M. Tullius, quæ

tibi breuitatis cauſa prætereo. Sed quoniam omnibus per te ſcribendo prodeſſe cupimus, hac cauſa nec illa omittam, quæ ad vocabulorum & vocum proprietates hac in re pertinere videbuntur, vt qui in variis autoribus legendis occupantur, plane intelligant quid quiſque ſenſerit.

Cadauer quid?

Cadauer igitur proprie defuncti corpus à cadendo dicitur, quod Græci νεκρὸν vocauere, tametſi latine quidam mortuale, interdum morticinium verterunt, vt Hieronymus & ſacræ ſcripturę Interpretes. Transfertur tamen & ad inania quæ ſunt, vt Vrbium, Ædium & ſtatuarum cadauera appellentur, id quod & Græci quoque, vt cum de Corinthiis fractis ſignis Νεκροκορινθίους dixerunt.

Sepulti, Humati.

Sepultos quoquo modo conditos: Humatos vero humo iniecta contectos dici accipimus, quem morem ius pontificale confirmabat. Nam priusquam gleba iniiceretur, locus vbi corpus crematum eſſet nihil religionis habebat: iniecta vero vbi tumulo gleba fuiſſet, & humatum & gleba vocabatur: at tum demum multa religioſa iura complectebatur. Hanc rem & Virgilium in VI. attigiſſe ſunt qui affirmant, cum ait de Palinuro: Aut tu mihi terram iniice. Item Horatium in eo: Quanquam feſtinas non eſt mora longa, licebit Iniecto ter puluere curras. Sed & ſepultos dicimus, & tumulatos, & conditos, & funeratos legimus.

Siticines.

Item ſitos, vnde ſiticines vocabulum deflexum exiſtimatur, de quo hæc fere Gellius & Marcellus ex Collectaneis Atrei Capitonis: Siticines, inquiunt, appellatos legimus, qui apud ſitos, hoc eſt, vita functos canere ſolebant. Amplius addit Gellius, Siticines proprium habuiſſe tubæ genus, quo canerent, à cęterorum tibicinum proprietate differens, quos Siciniſtas (ait) vulgus dicit. Qui rectius locuti ſunt ſicinniſtas, litera n gemina dixerunt.

Sicinnum.

Sicinnum enim genus veteris ſaltationis fuit, quæ & Sicinnis dicitur, de qua in Dialogis noſtris de Poetis commodius ex Polluce, Athanæo, Suida, Ammonio, aliiſque meminimus.

Funus.

Nec illud ignores velim, funus proprie dici cadauer iam ardens vel incenſum.

Exequia

Exequiæ.

Exequiæ dum portatur.

Reliquiæ.

Reliquiæ iam crematum & bustum.

Conditum.

Conditum vero iam sepultum.

De vasis Sepulchrorum.

Sed iam vasa ipsa, hoc est, sepulchrorum nomina, quibus frequenter autores vsi sunt, & cuius causa libellum concinnauimus, adscribemus.

Sepulchrum cum Synonymis.

Sepulchrum igitur à sepeliendo dictum, vt inuolucrum ab inuoluendo, verum vsu aspirationem sumpsit; vnde & SEPVLCHRETVM Catullus formauit pro loco, vbi multa sepulchra sunt, sicuti à Græcis Polyandrion dicitur, quod nos Christiani Cœmiterion vocamus. De Polyandrio D. Hieronymus apud nos, & alii quidam eius ordinis Scriptores. Dicimus & tumulum à terra in cumulum erecta: Et sarcophagum, à saxi carnem exedentis genere. Tumba quoque nonnunquam vocatur sepulchrum. Vnde & Tymbion & Hemitymbion pro parua sepultura. Cicero tamen Tymbon bustum interpretatur; Vnde & maleficæ mulieres, quæ in sepulchris versantur, tymbades nuncupatæ. Pro sepulchro etiam interdum arca, vrna, & cippus capitur. Item monumentum, quod & Græci μνημεῖον, vocatur & olla & solium, præcipue Plinio, Curtio & Suetonio. Vsi sunt & veteres puticulo pro vetusto sepulturæ genere. Petronius Arbiter aliique nonnulli Conditorium sepulchri genus faciunt, id scilicet quod Græci Hypogæum, quod subterraneum esset, vocauere. Conditiuum videtur à Seneca quadam Epistola dici. Mausolæum præterea, ab eo quod in Caria fuit Mausoli regis ab Artemisia regina conditũ, sæpe vocatũ legimus. Nostri ẽt Christiani conchylia quandoq; appellauerunt. Item Ciboria, de quibus ex Græcis & Latinis alio loco plura. Sunt item quæ Græci ἠρία, quæ ideo sic vocata, in Theocritum Grammatici tradunt, quod mortuis iniiciatur terra, quæ Græcis ἔρα dicitur. Alii ἠρία nuncupant, quæ nostri suggrundaria, infantium sepulchra, eorũ videlicet, qui quadragesimum diem nedũ explessent, Rutilius Geminus, & Placiades authores. Sunt qui suggrundia & suggrundaria vocent, quorum M. Varro meminit, sed non pro sepulchri specie. Coragium Fulgentius pro virginali sepulchro vel funere interpretatus est, cuius rei causa à quibusdam accusatur, parum animaduertentibus hoc sine afflatu scribi, illud choragium cum afflatu. Meminit & Festus Pom-

 peius.

peius. Sunt & illa apud Iureconſultos epulchrorum genera, quæ gentilia & familiaria dicuntur, hoc eſt, quæ toti familiæ & genti comparata ſunt Sunt item hereditaria quæ hæredes ſequuntur. Lectuli vero & Lecti (ſic enim vtroq; modo vocati ſunt) quibus cadauera ad ſepulchrum feruntur, tum feretrum etiam, tum capulus, tum ſandapila, tum demum & loculus.

Nomina eorum, qui funera curant.

Videtur & locus expoſcere, vt eorum quoque qui funera curant nomina breuiter annotemus. Sunt vero in primis LIBITINARII, vt ſupra meminimus, ſic à Libitina DEA nuncupati, qui Græce dicuntur, teſte Vlpiano, νεκροτάπται, & interdum ταφεῖς, & νεκροφόροι. Sunt & pollinctores, ſic vocati, quod pollincere apud veteres funus curare ſignificaret, quo verbo vſus eſt Plautus. Sunt & Veſpillones, ea ratione dicti, quod veſperi in primis ſepelirentur vita functi. Sunt & ſandapilarii à ſandapila feretro nuncupati. Erant & deſignatores, de quibus alibi facta mentio. Sed enim nec hoc eſt prætereundum, euerriatorem vocari eum, teſte Feſto Pompeio, qui accepta hæreditate, iure iuſta facere defuncto debet, qui ſi non fecerit, ſeu quid in ea re turbauerit, ſuo capite luat, id nomen ductum à verrendo. Nam exuerræ ſunt purgatio quædam domus, ex qua mortuus ad ſepulturam ferendus, quæ fit per euerriatorem, certo genere ſcoparum adhibito, ab extra verrendo dictum.

Qui Sepulturæ Honore priuantur.

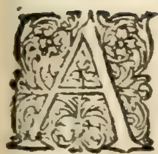
His ita expoſitis iam varios ſepeliendi ritus & mores afferam, ſi tamen illud te prius admonuero, eos quondam publico hominum conſenſu ſepulturæ honore carere, qui ſibi manus inieciſſent, quique, vt eſt Pythagoræ ſententia, iniuſſu Imperatoris ex ſtatione & præſidio deceſſiſſent, hoc eſt, qui ſe interemiſſent. Digniſſimum enim eſſe ait Egeſippus, eos qui DEI patris imperium non expectarent, priuari quodam quaſi matris gremio terræ ſepulchro. Alii tamen his dextram à cætero corpore abſcindebant, ea ratione ne membrum quod veſano quodam furore in corpus ſæuierat ſuum, cum eo pariter ſepeliretur. Eadem à Ioſepho traduntur. Hoc idem ſupplicium in parricidas, & matricidas ſacrilegos antiqui irrogabant, vt iidem Egeſippus & Ioſephus ſunt teſtes, quos tamen parricidas Romani in culeum, cum ſimia, gallo, & vipera inſutos in mare vel flumen proiicere ſolebant: & merito, vt indigni qui aliquo vitali fruerentur elemento, qui eos, à quibus vitam accepiſſent, ingratiſſimi violaſſent, perdidiſſent. Sed ipſos iam ſepeliendi ritus proſequamur.

VARII

VARII SEPELIENDI RITVS.

I.

Romanorum sepeliendi Consuetudo.

A Romano populo, vt cæterarum gentium principe exordium sumamus. Tametsi apud eos non vna, nec semper eadem fuerit consuetudo, nec ab omnibus obseruata, quod vel ex his quæ scribit Plin facile cognoscas, ipsum inquit cremare apud Romanos non fuit veteris instituti, terra condebantur, atque postquam longinquis bellis obrutos erui cognouerunt, tum institutum. Et tamen multiuarie priscos seruauere ritus. Sic in Cornelia domo nemo ante Syllam Dictatorem traditur esse crematus, idq; eum voluisse, veritum talionem, eruto scilicet C. Marii cadauere. Sed & Numæ Pompilii corpus in arca lapidea conditum legimus, quod multa post secula à Cn. Terentio in Ianiculo effossum scriptores monumentis prodidere. Qua de re ex diuersis autoribus multa Plinius & Plutarchus, vt Lactantium & cæteros mittam. Mansit vero apud Romanos cremandi consuetudo, vt à nostris quibusdam obseruatum est, vsque ad Antoninorum Imperatorum tempora, quibus à plerisque desitum est corpora cremare, & rursus terræ condere cœptum est. Romani igitur vbi animam ægrotus exhalare cœpisset, qui proximiores erant, si domi moriebantur, spiritum ore excipiebant, morientisq; oculos claudebant, quos oculos scribit Plinius rursus in rogo patefacere Quiritum magno ritu sacrum fuisse: ita more condito, vt neq; ab homine supremum eos spectari fas sit, & cœlo non ostendi nefas. Lege tamen Mania cauebatur, vt autor est Varro & Marcellus, ne filii parentibus luci claro oculos sugillarent. Minus enim licebat vt filii parentum oculos in obitu sugillarent. Quo loco Nonius sugillare pro occludere exponit. Scribit Plutarchus eos vulgò infelices vocari, quorum oculos propter absentiam non potuerunt parentes obtegere. Postquam ergo moriens exhalauerat animam cadauer, ii quos Libitinarios & Pollinctores diximus, lauabant, vngebantq;, & si cremandum foret, pyra lignis aliisq; rebus struebatur, pro hominis conditione: non enim eadem omnibus, nobili, ignobili, patricio & plebeio. Defuncti corpus albis vestibus induebatur, vt scribit Plutarchus, tum in pyra, vestes, vnguenta, aromata, & id genus cætera disponebantur, inde funerationem, quam appellabant, faciebant, id est funeris pompa ducebatur. Filii operto capite parentes sequebãtur, vt autor est Plutarchus. Idem hoc tempore custoditur à necessariis & familiaribus in Italia, varie tamen. Filiæ verò nudis & passis crinibus seque-

quebantur, cuius rei causas inquirit idem ille Plutarchus, inter quas commemorat quod illa lugētibus accommodata sunt, quæ minus sunt visitata. Nam cum mos esset, vt magis mulieres operto capite in publicum prodirent, & viri aperto, contraria in luctu factitari solere ait. Apud Græcos si quid aduersi accidisset, mulieres totondisse, viros comas aluisse, consueuisse. Alias insuper causas attulit, quas breuitatis causa missas facio.

Mulierum Nænia.

Fuit verò antiquis mulieribus eiulandi mos, & comas genasq; lacerandi, id quod & hodie quo tibi hæc scribimus, in Sabinis & toto fere Latio, & supra Latium perseuerat, quod tamen Romanis mulierib. duodecim tabularum legibus fuerat interdictum. Verba Legis hæc sunt: Mulieres genas ne radunto, Mulier faciem ne carpito, Mulieres lessum funeris ergo ne habento. Est autem Lessum, vt Lælius & M. Cicero interpretantur, lugubris eiulatio, quam rem S. Ælius & Lucius Attilius, alioqui doctissimi, haud sane perceperunt. Sed missis his difficultatibus cœptum sequamur institutum.

Digitus Mortuo incisus.

Cum digitus defuncto incidebatur, ad quem seruatum iusta fierent, reliquo corpore combusto (quod factum, teste Pompeio Festo, membrum abscidi mortuo dicebatur) mox cadauer curatum ad pyram sandapilarii & Vespillones efferebant, quo in loco is qui necessitudine defuncto maiore iunctus erat, auersus rogo facem ardentem inferebat, vti & consuetudo illa mansit, vti faces & funalia funus antecedant & subsequantur. Antiquiores nobiles nunquam fere soli comburebantur, apud exteras nationes dico, id quod ex Poetis in primis colligimus, Vergilio, Statio, & aliis. Sed & Homerus in Patrocli funere, famulos, equos, canesq; crematos cecinit. Apud Barbaros verò etiam vxores & seruos, vt retrò planius ostendemus. Illud obseruatum quoque, vt maioris ætatis homines ad tubam efferrentur, quod & ad hanc diem ciues Romani custodiunt, minoris vero natu ad tibias. Fuit enim opinio, vt scribit Macrobius, mortuos ad sepulturam cum cantu prosequi, quoniam animæ ipsæ post corporis vincula, ad originem dulcedinis Musicæ, id est, ad cœlum ipsum redire, creditum est antiquis. Sunt qui ideo factum putent, quod anima ipsa à plærisq; harmonia existimata est, quod in primis credidit Herophilus, & eum secuti. Mox vbi vstulatum corpus fuisset, bustum dicebatur, cineresq; & ossa cado colligebantur, amicis & cognatis circumstantibus, tum defunctus funebri laudatione à propinquo laudabatur, quod cum ex aliis scriptoribus, tum ex Suetonio præcipue

cipue & Cornelio Tacito didicimus. Perfectis his præfica nouissimum verbum illud alta voce pronunciabat, ILICET, quod est, quasi ire licet. Tum Cineres & Ossa sepulchro inferebantur, ante quod aram fieri solitam Maurus honoratus scribit, postquam verò omnia cõpleta fuerant, extremum vale alta voce pronunciabatur, hoc pacto, Vale, Vale, Vale, nos te ordine quo natura permiserit sequemur. Sed meo quidem iudicio melius nullus, nec elegantius omnia fere quæ diximus executus est, quam suo carmine Virgilius in sexto Æneidos, cum de Miseni funere ita cecinit:

Nec minus interea Misenum in littore Teucri
Flebant, & Cineri ingrato suprema ferebant,
Principio pinguem tædis, & robore secto
Ingentem struxere pyram, cui frondibus atris
Intexunt latera, & ferales ante Cupressos
Constituunt, decorantque super fulgentibus armis.
Pars calidos latices & ahena vndantia flammis
Expediunt, corpusque lauant frigentis, & vngunt.
Fit gemitus, tum membra thoro defleta reponunt.
Purpureasque super vestes velamina nota
Coniiciunt: pars ingenti subiere pheretro,
Triste ministerium, & subiectam more parentum
Auersi tenuere facem, congesta cremantur
Thurea dona, dapes, fuso crateris oliuo.
Postquam collapsi cineres & flamma quieuit,
Relliquias vino & bibulam lauere fauillam
Ossaque lecta cado texit Chorineus aheno,
Idem ter socios pura circnmluit vnda,
Spargens rore leui, & ramo fœlicis oliuæ.
Lustrauitque viros, dixitque nouissima verba.
At pius Æneas ingenti mole sepulchrum
Imposuit, suaque arma viro, remumque tubamque
Monte sub aerio, qui nunc Misenus ab illo
Dicitur, æternumque tenet per secula nomen.

Atque hactenus quidem Virgilius, sed nunc videamus, quamdiu fas esset lugere defunctos.

Quamdiu fas fuerit lugere Mortuos.

Scribit Plutarchus Numam Pompilium apud Romanos pro ætatibus

bus temporibusq; defuncti, lugendi modum statuisse. Puerum non lugeri trimo minorem, neque etiam natu grandiorem, neq; etiam plus mense, qui vixisset ad annos decem, & reliqua quæ de Græco exemplari castigato petenda sunt, cum Latinum mendosissimum sit. Mulieribus quidem viduis decem menses, hoc est, per annum lugere maritum fas fuit, tantus enim Romulo annus institutus fuit; Vnde in Fastis Poeta Ouidius:

Per totidem menses à funere Coniugis Vxor,
Sustinet in vidua tristia signa domo.

Cum de anno decemmestri ageret. Idem Plutarchus à Numa institutum ait, vt quæ ante decem menses à mariti morte mulier nuberet, grandem vaccam immolaret. Leguntur & in Iustiniani Augusti Codice illa verba: Si qua ex fœminis perdito marito, intra anni spatium alteri festinarit nubere, probro notetur. Scribit Annæus Seneca annum fœminis ad lugendum maiores constituisse, non vt tamdiu lugerent, sed ne diutius. Viris nullum legitimum tempus fuisse, quia nullum honestum. Hæc ille. Aliquos tamen in Repub. viros excellentes annuo matronarum luctu ornatos legimus in Historiis, vt Marcum Brutum, & Valerium Publicolam. Idem ex vsu nostris mulieribus in mariti funere permittitur. Sed mali adeò mores ætatem nostram inuasere, vt quæ quintumdecim diem vel vicesimum nō expectauerint ad secundas nuptias, ego ipse viderim. Sed mores hos longe funere peiores, satyricis perstringendos mittamus. At enim vt honestum humanumque putamus mortuos lugere, ita Stoicos quosdam inhumanos non satis probamus, qui maximum flendi ius in diem vnum duntaxat statuunt, idque Poetæ Græci testimonio comprobatum volunt, qui Nioben infelicem illam matrem, post tot filiorum necem, de cibo cogitasse inducit: quibus & ego alios possem Poetas & Græcos & Latinos adducere, qui eam nimio lachrymatu in saxum diriguisse cecinerunt, perpetuis quasi lachrymarum guttis manans. Sed nos hæc fabulosa mittamus.

Ludi Funebres.

Ludos quoque funebres & Græci & Romani instituerunt, vt supra meminimus, quos incœptari tuba, vel ex hoc Vergilii carmine cognoscimus:

Et tuba commissos medio canit aggere ludos.

Qui vero ludis præerant, Designatores vocabantur, quo nomine & qui funera curant, nonnunquam dicti sunt. Funebrium autem ludorum principium à Græcis incepisse, manifeste ostendit Homerus, à quo suos Funebres ludos Vergilius & Statius desumpsere. Ea vero funera, quibus ludi adhibebantur, Simpludearia dicta sunt, vt ex Ticinio

anti-

antiquiſſimo Poeta colligitur. Indictiua autem dicebantur, quibus non modo ludi adhibebantur, ſed & Deſignatores, atque ideo ampliſſima putabantur. Dicta verò eo nomine, quod per præcones indicerentur, vt Feſtus ſubinnuit. Tametſi eo loci perperam quidam Inductiua ſuppoſuit.

Lecti & Lectiſternia.

Lectos præterea & Lectiſternia in Romanorum exequiis deferri & conſtrui ſolita à potentioribus legimus, vt in Marcelli pompa ſexcenta, in Syllæ ſex millia, quod pro fortunæ qualitate ſcribit factum Seruius Grammaticus.

Imagines, Signa, Arma.

Sed & nonnunquam imagines & ſigna in Funeribus præferebantur, vt Lactantius, ſeu Lutatius Grammaticus obſeruat in Papiniana Thebaide, in miraculum ſcilicet ſpectantium. Idem etiam innuit Horatius, cum ait:

Atq; imagines ducunt triumphales.

Statius quoque:

Exin magnanimum ſeries antiqua parentum
Inuehitur.

Vt Hiſtoricos hoc loco & alios miſſos faciam. Solebant cum primis Reges & Principes Vrbium antiquitus, quod & noſtris temporibus fieri vidimus Pontificibus maximis, tumulari condique cum gemmis aliisq; opibus: vnde exit illud Satyrici Perſii:

O ſi ebullet patrui præclarum funus.

Tametſi paſſim alio modo exponi à Grammaticis ſoleat. Certè ego in vrbis direptione, cum alia ſepulchra pleraque effodi vidi, tum Iulii ſecundi ſepulchrum, ex quo inter cætera Cæſariani milites annulum ſuſtulerunt, in cuius pala Saphyrus erat incluſus ingentis pretii, quem Auguſtinus Triuultius Card. multis aureis redemit. Vidimus præterea & arma, & ocreas vetuſtis in monumentis repertas. Sed & Hiſtoriæ de ſepulchris agunt, in quibus theſauri inuenti ſunt. Redeo nunc ad Sepulturas.

Cenotaphia.

Erat & earum genus illud, quam noſtri Imaginariam & Inanem, Græci Cenotaphion vocant, cum mortuo iuſta abſente cadauere ſoluuntur. Cenotaphium Tranquillus Suetonius honorarium tumulum appellaſſe viſus eſt, cum de Druſo agit. Cæterum, inquit, exercitus ei honorarium tumulum excitauit, circa quem deinceps ſtatuto die quotannis miles decurreret, Galliarumque Ciuitates publice ſupplicarent.

Funus Imaginarium in Pertinace Capitolinus vocat: Funus, inquit, Imaginarium & cenſorium ductum eſt.

Legitima Sepultura.

Legitima verò Sepultura vocabatur, cum defuncti corpus adeſſet. Erat & illud Sepulturæ genus, quod per pulueris, vel terræ, vel glebæ iniectionem celebrabatur, cuius Maro & Horatius, aliique meminere, atque in hos in primis Grammatici. Id verò ſecundum Pontificalem ritum & circa cadauer, & circa abſentis corpus ſolennibus quibuſdam ſacris fieri conſueuerat. Quod & Marcus Cicero in legibus affirmat, & nonnihil ego ſupra retuli.

Si defunctus domi non extinctus.

At ſi forte defunctus domi non extinctus erat, cui exequiæ celebrandæ fuerant, domi referebatur, vbi dies ſeptem ſeruatus, octauo incendebatur, nono ſepeliebatur, vnde & nouendiales pulueres vocat Horatius. Sed & Ludi funerales Nouendiales aliquando dicti ſunt, & ſacra ipſa Nouendialia. Quare nos noſtro quodam Hendecaſyllabo, rudes & inertes ſemper ſepulturis & cadaueribus quaſi vultures inhiantes, ſacerdotes, nouendiales, vulturios iocoſe certe, ſi minus recte, appellauimus. Ita enim ad ALEXANDRUM RANGON. noſtri HERCULIS FRATREM, cum NEPHRITI EGO, & renum doloribus vrgerer, nec orationi dicendæ propterea intereſſe poſſem, cecini:

At vobis male ſit mali dolores,
Bonis qui bona ſemper inuidetis,
Quin vrgete popas rudes inertes,
Iſtos vulturios nouendiales.

Denicales Feriæ.

Adhæc & Denicales feriæ ab antiquis celebrabantur, cum hominis mortui cauſa familia purgabatur, παρὰ τὸ νεκροὺς nuncupatæ, vt putat Sextus Pompeius, quanquam & non fortaſſis inerudite, ſi à Denarii numero deriuentur. Poſt nonum enim diem, quo tumulo cineres condebantur, decimo purgabantur. De his & Columella & Feſtus Pompeius meminerunt. Sed & M. Tullius in libris de Legibus, qui tamen locus parum ſincere legitur, vt eſt locupletius obſeruatum in noſtris annotatis.

Februa.

Februa quoque à Romanis, mense FEBRVARIO DITI patri celebrabantur, de quibus, vt alios mittam, copiose & ornate agunt Ouidius Fastorum libro secundo, & Festus Pompeius.

Apotheosis.

Videtur & hoc loco operæ pretium tibi referre Cæsarum & Imperatorum consecrationem, quam ἀποθέωσιν Græci vocant, id Herodiani præcipui verbis, vt sunt ab Herodiano in Latinam versa. Mos est, inquit, Romanis consecrare Imperatores, qui superstitibus filiis vel successoribus moriuntur, quique sunt eo honore affecti relati dicuntur inter diuos. Est autem tota vrbe quasi luctus quidam festæ celebritati promiscuus, quippe functum vita corpus more hominum sumptuoso funere sepeliunt, sed ceream imaginem defuncto quam simillimam effingunt, eamque in Regiæ Vestibulo proponunt supra lectum eburneum maximum & sublimem, vestibus instratum aureis, & quidem imago illa ad ægroti speciem pallida recumbit, circa lectum verò vtrinque magnam partem diei sedent, à læua quidem Senatus omnis vestibus atris amictus, à dextra verò matronæ, quas parentum aut virorum dignitas honorabiles clarasque reddit. Harum nulla vel aurum gestans, vel monilibus ornata conspicitur, sed vestibus albis exilibus indutæ mœrentium speciem præbent. Hæc itaque per septem dies continuos faciunt, medicis ad lectum quotidie accedentibus, inspectumque velut ægrum, deterius se habere subinde pronunciantibus. Deinde vbi iam visus obiisse diem, lectum humeris attollunt equestris senatoriique ordinis nobilissimi ac lectissimi iuuenes, ac per viam sacram in vetus forum deferunt, vbi magistratus Romani deponere Imperiam consueuerunt. Vtrinque autem gradus quidam sunt ad scalarum similitudinem extructi, in quibus altera ex parte puerorũ chorus est è nobilissimis atq; patritiis, altera fœminarum illustrium, hymnos in defunctum, pæanasq; canentium, verendo ac lamentabili carmine modulatos, quibus peractis tollunt iterum lectum, atq; extra vrbem perferunt in Martium campum, vbi quam latissime campus patet. Suggestus quidã specie quadrangula lateribus æquis assurgit, nulla præterquam lignorũ ingentium materia compactus in tabernaculi formam, id quidem interius totum est aridis fomitibus oppletum; extra aũt intextis auro stragulis atq; eboreis signis variisq; picturis exornatum: infra verò alterum minus quidem positum est, sed forma & ornatu persimile portis ianuisq; patentibus: tertiũ verò & 4. semper superiore contractius, ac deinceps alia donec ad extremum,

quod est omnium breuissimum, perueniatur. Posses eius ædificii formam comparare turribus iis, quæ portibus imminentes, noctu igne prælato naues in tutas stationes dirigunt. Pharos vulgo appellant. Igitur lecto in secundum tabernaculum sublato, aromata & suffimenta omnis generis, fructus, herbas, succosque omnes odoratos conquirunt, atque aceruatim effundunt: quippe neque gens est, neque ciuitas, neque qui honore vllo aut dignitate præcellat, quin certatim pro se quisque suprema illa munera Principis honori deferant. Vbi vero ingens aromatum aceruus aggestus est, ac locus omnis expletus, tunc circa ædificium illud adequitant, vniuersi equestris ordinis certa quadam lege, ac recursu motuque pyrrhechico, numeroque in orbem decurrente. Currus item circumaguntur, insessi purpuratis rectoribus, qui personas ferant ducum omnium Romanorum, Principumque illustrium: quæ vbi celebrata sunt, facem capit imperii successor, eamque tabernaculo admouet, tum cæteri omnes vndique ignem subiiciunt, cunctaq; illico fomitibus illis aridis odoramentisque referta igne valido corripiuntur, mox ab extremo minimoque tabernaculo tanquam fastigio quodam simul cum subiecto igni aquila dimittitur, quæ in cœlum creditur ipsam Principis animam deferre, ac iam ex illo vna cum cæteris numinibus Imperator colitur. Atq; hæc ita quidem ex verbis Herodiani. Illud vero hoc loco tibi animaduertendum, quod tabernaculum illud extremum recte fastigium nuncupatum est. Nam & hoc apud autores & in nomismatis quibusdam obseruasse, vir antiquitatum studiosus, amicus meus, & quidem est penes me argenteum nomisma, donc mihi datum à B. Diuitio Bibiennate, D. Mariæ in porticu Cardinalis, in quo insculptum est eiusmodi tabernaculum cum inscriptione, CONSECRATIO. Post hanc autem apotheosin Sacerdos & sodales ipsis in Diuorum numerum relatis Cæsaribus de ipsorum nominibus nuncupatos attribuebant, de quibus crebra est mentio apud Scriptores. Ab his longe diuersa Christianis fiunt, cum à Romano Pontifice maximo in Diuorum sanctorumque numerum quispiam refertur. Nuper à Leone Pontifice maximo magna celebritate & religione, ceremoniisq; omnis generis, cum in maiorum & minorum Pontificum, tum cæterorum promiscua hominum frequentia celebrari conspexi, cum in Diuorum numerum D. Franciscum Paludem, virum insigni pietate & religione retulit. Idem postea iterum conspexi, Adriano sexto Pontifice maximo, in ordinem Diuorum Antonium Florentinum Præsulem & Beronem Germanum referente. Sed de his iam satis.

II. De

II.

De Ægyptiorum Funeribus.

NVnc Romanis funeribus Ægyptiorum iure subiunxerim, vt post rerum Dominos vetustissimæ gentis instituta subtexam, atque in primis de eorum Regum sepultura agam, quę multo apparatu celebratur, vt Diodorus scribit. Cum enim, inquit, Ægyptiorum aliquis è vita decessit, illum omnes communi luctu deflent, vestes discindunt, templa clauduntur, iustitiũ indicitur, festiuitates nõ celebrantur, luto caput fœdant, totos duos & septuaginta dies linteo & sindone subtus mãmas cinguntur CC. aut CCC. permixti sexus, bis interdiu vrbem lustrant, luctum lessumq; nouantes, regisq; virtutes ad numeros cõmemorant: cibis, coctis, vino, omni denique mensæ apparatu abstinent, non lauacris, non balneis, non vnguentis, non stragulatis lectis, non Venere denique vtuntur, sed per eos continuos dies mœrore & luctu afficiuntur. Interea quæ ad pompam faciunt comparant. Postrema verò die cadauer in arca repositum ante sepulchri aditum collocant. Libellumque de rebus à Rege gestis, breuem recitant, tum si qui sunt, qui velint, Regem vituperant. His autem omnibus præsentes sunt sacerdotes, qui singula censent: adest & populus, qui Regis laudibus applaudit, vitiis reclamat. Quare factum est, vt Ægyptiorum aliqui indigni existimati sint, vt sepulturæ honore honestarentur. Atque ita quidem Ægyptiorum regum exequiæ celebrabantur. Priuatorum verò & popularium sic. Cum quispiam fato functus est, propinqui & amici luto caput deturpant, ciuitatem deflentes circumeunt, interim neque lauantur, nec nisi vile quippiam edunt bibuntq;, neque splendidis vtuntur vestibus.

Tria Sepulchrorum Genera apud AEgyptios.

Sepulchrorum apud ipsos tria habentur genera, sumptuosum, mediocre, humile. In primo argenti talentum, in altero minas viginti, in vltimo quid minimum exponunt. Qui funera curant, eorum impensam domesticis afferunt, petentes quanti velint funus apparari, atque ita inter se componunt. Primus igitur Designator, quem Grammaticum illi appellant, humi cadauere deposito, circa illius illa describit, quantum à sinistra parte incidendum sit: dein qui scindit lapide Æthiopico quantum lapidis designatum est à Grammatico, aperit, statimque currens profugit, quem tum astantes lapidibus & execrationibus insequuntur: mox qui salitores nuncupantur, cadauer in templo delatum, per quæ facta est, scissuram expurgant, omnibus eductis intestinis & interaneis, præter cor & renes, quæ ab alio quopiam vino

Phœni-

Phœniceo lauantur, odoramentiſque liniuntur, mox reliquum corpus cedro vnguentiſque dies amplius triginta perunguntii, quibus hæc cura eſt, myrrhaq; ac cinnamomo, aliisq; rebus odoriferis perlinunt, quibus rebus cadauera à corruptione conſeruant. Vbi Deſignatores ita corpus curarunt, vt integrum cum ſuperciliis, palpebris, cçteris membris in dormientis modum quieſcere videatur, tum illud ipſius cognatis tradunt. Multi vero Ægyptiorum maiorum ſuorum corpora multo ſumptu ſic expurgata cōdiunt, & eorum etiam imaginibus valde oblectantur. Alii autem antequam ſepulturæ mandent, cum Iudicibus, ad hanc rem deſtinatis, diem indicūt exequiarum. Mortuum enim Acheruſiam paludem, quam & ſtyga quidam nuncupant, tranſiturum exiſtimant, quam prope Mempſim eſſe autores prodiderunt. Hanc rem ex Seneca aliter Seruius recitat. Ait enim circa Syenem locum eſſe, quem Ægyptii Phylas vocant, apud quem palus eſt Styx, quod triſtitiam tranſeuntibus gignat, limoſa & papyris referta: Vltra quam breuis eſt Inſula, quæ Abatos appellata eſt, quod ſit inacceſſa, cuius & Poeta Lucanus meminit:

Hic Abatos, quam noſtra vocat veneranda vetuſtas.

Lectum eſt etenim quod vicini populi ſuorum cadauera ad alteram regionem transferant. Sed ſi quis forte in fluuio pereat, nec eius corpus inueniatur, poſt centum annos ei perſoluuntur officia, atque hic illud propterea dictum eſt à Virgilio:

Centum errant annos.

Transmiſſa vero palude aſtant Iudices amplius quadraginta in hemicyclo præparato, trahiturque nauis, quæ ab illis βάρις dicta eſt, à Græcis ἠπηβάθεϛ, ad hoc opus ab illis comparata, quibus illa cura imminet. Eam vero nauim Nauta, qui ab illis Charon nuncupatur, regere dicitur, cui pro Naulo danacem ſoluere conſueuerunt (id obuli ſeu pecuniæ genus à danais, hoc eſt, vita functis, vel quod δάνα arida dicuntur, appellatur, adeo vt inde Prouerbium emanarit, Danace, quod dicitur de vltimis bonis, aliis vel conſumptis vel amiſſis.) Sane Græci Scriptores Melituttam maſſam quandam melle conditam ſeu offam eſſe tradunt, quę cum danace vel obolo vita functis dabatur in portitoris mercedem. Alii tamen offam Cerbero offerri prodidere. Sed ad Ægyptiorum inſtituta redeo, quæ primum ab Orpheo, & mox à Virgilio de Charonte & inferis tradita ſunt, id quod & ante me antiqui Grammatici obſeruauere. Igitur vltra ripam, antequam in arcam corpus condatur, deducta in palude naui, volenti cuicunque mortuum accuſare conceditur. Si quis ab Iudicibus fuerit, vt malus, reprobatus, ſepultura caret: & qui itidem iniuſte damnaſſe coniicitur, graui pœna punitur. Poſt hæc cognati compoſito

poſito luctu & lachrymis demortui hominis laudes recenſent, non eo vtique modo, quo Græci & Latini conſueuerunt, qui genus, familiam opeſque celebrant, ſed defuncti ipſius à pueritia facta, mores, doctrinam, iuſtitiam, continentiam, pietatem, religionem, cæteraſq; virtutes perſtringunt, Deoſq; manes inuocant, precanturq; vt inter pios illum reponant, quibus tota aſtantium concio læta quadam voce reſpondet, tum demum cadauer à domeſticis & familiaribus ſepelitur in propriis ſepulchris, ſed quibus ea deſunt, domi apud firmiorem parietem arca ſuſpenditur. Qui vero ob aliquam ignominię cauſam ſepultura priuantur, domi quidem ſine arca ſeruantur, quorum ſi ignominiam & delicta poſteri eluant, magnifice, vt alii, tumulantur.

Parentum Corpora Creditoribus oppignorata.

Fuit & illa apud Ægyptios conſuetudo, vt Creditoribus in pignus darent parentum corpora, quæ qui non redemiſſet, perpetua infamiæ nota inurebatur. Lucianus tamen & Sextus Empericus hoc tantum de Ægyptiorum ſepulturis tradunt, eos inteſtina educere, dein corpora ſalire. Chryſippus & Cicero condire, & domi ſeruare. Plutarchus in ſympoſio, cadauera aperire, apricoq; aliquo loco ſoli exponere, inteſtina in flumen iacere, reliquum purgatum corpus aſſeruare. Strabo vero, ab aliis quidem cadauera in flumen præcipitari, ab aliis vero vitro circundata domi ſeruari, ab aliis in vaſis fictilibus alueolisque quibuſdam circum templa defodi & condi. Herodotus, Herodotumq; ſecuti ſcribunt in hunc propemodum: Vbi vita functus homo eſt, ferro incuruo inflexoque ad hoc parato cerebrum per nares mortuo educi, locum medicamentis expleri inteſtiniſque purgari, & lapide, vt diximus, Æthiopico illa diſcindi, odoramentis oppleri, mox conſuto ilii vulnere nitro ſaliri, LXX. dies quod vltra non liceret, lugeri (quare Moſes cum de Iacobi morte agit, qui in Ægypto deceſſit, illum ait Ioſephi filii iuſſu, ibi tum præpotentis more Ægyptio quadraginta diebus conditum, defletumque ſeptuaginta fuiſſe, inde cadauer linteamine inuolutum, gummique illitum, in ligneam hominis effigiem ad hoc paratam componi. Alterum dehinc ſubdit idem Herodotus mediocrium ſepulturæ genus, tum & tertium, ſed quæ nihil fere differant niſi ſumptu, vt etiam ante diximus. Demum vero ſubdit; Vxores vero inſignium virorum non ſtatim vita functas tradunt condiendas, ac ne eas quidem fœminas, quæ conſpicuæ valde & maioris momenti fuere. Sed triduo atque quatriduo exanimes cuſtodiunt, ea ſcilicet cauſa, ne cum ipſis mortuis ſalinarii concumbant. Quippe aliquando aiunt, quendam ex ipſis coeuntem cum recenti formoſæ mulieris cadauere deprehenſum, remque à ſociis indi-

catam. Id quoque obſeruant Ægyptii, vt cum quis Ægyptius vel hoſpes compertus ſit mortuus, ſiue flumine ſubmerſus, ſiue à Crocodilo raptus, ei ciuitati vbi compertus, vel ad quam deiectus ſit, neceſſarium eſſe illum condire, & honeſtiſſimo funere in ſacris monumentis ſepelire, quæ nulli niſi Nili ſacerdotibus fas ſit attingere, eos enim ſupra homines neſcio quid exiſtimant. Cur verò Ægyptii vt pleriq; omnes ſuorum cadauera non cremarent, hanc Herodotus rationem affert. Ægyptii, inquit, perſuaſum habent, ignem quandam animatam eſſe beluam, quæ, quæcunque nanciſcitur, deuorat atque conſumit: at cum eſt expleta ipſam, & quæ ab ipſa vorata ſunt, vnà emori, ac propterea non cremare, nec belluis offerre corpora, vt aliæ pleræque nationes Ægyptii ſtatuerunt: ſed ea cõdire ac ſalire, ne etiam à vermibus conſumi poſſent. Atque hactenus de Ægyptiorum funeribus dictum.

III.

Aſſyriorum ſepeliendi Ritus.

Eundem ritum ab Aſſyriis ſeruari quidam tradunt, verum illi potius cera & melle mortuos condiunt, aſſeruantque conditos. Reges ſuos in paludibus relinquunt.

IIII.

Scythæ & Gerrones.

Sed & quæ Scytharum & Gerronum præcipua inſtituta legimus, hoc aſſcribamus loco, atque Regum in primis, quorum ab aliis eſt diuerſus ſepeliendi modus. Namque, vt Herodotus ſcribit, Rex vbi deceſſit, ingentem & quadratam ſcrobem effodiunt, dein regis corpus exenterant, ceraque illud vndique circumlinunt, aluum optime expurgant & ſclere contrito, thymiamate apii ſemine & aniſi complent, reſutumque cadauer ad alias gentes plauſtro deferunt, quod illi excipientes aurem recidunt, crinem circumtondent, brachia circumcidunt, frontem naſumque ſauciunt manum, ſiniſtram ſagittis traiiciunt, poſtmodum cadauer ad aliam rurſus gentem, cui imperitent carpento deuehunt, atque inde referunt eò vnde prius diſceſſerant, omnibus regem comitantibus ad id deſtinatis. Simulac verò luſtratæ ſunt omnes nationes, quibus rex viuens imperabat, apud illas, quæ in extremis habitant, reponunt, cadauerque ſuper thorum in loculo componentes haſtas hinc & hinc defigunt, & deſuper ligna diſponunt, & pallio contegunt. In altera verò loculi parte aliquam ex regiis concubinis iugulatam ſepeliunt, atque vna pocillatorem, coquum, equiſonem, miniſtrum, & qui regis erat à nunciis, equosque, & aliarum rerum omnium primitias, cum iis etiam phialas au-

las aureas, aliaque huiuſcemodi. Hanc tamen Seruius Grammaticus Indorum eſſe conſuetudinem exiſtimauit. His autem quæ iam retulimus circa Regis inferias expeditis, humum certatim iniiciunt, quam maximum tumulum ſtruere parantes. At vbi annuum exactum eſt ſpacium, itidem rurſus agunt, quinquagintaque ex ſeruis ingenuis ſtrangulatos mactant, totidemque equos, quos eductis inteſtinis palea replent, eosq; tum quinquaginta iuuenes, tum equos tignis traiicientes, dirum ſpectaculum ſepulchro regio circumponunt. Atque hæ quidem Scytharum regum inferiæ. Priuatorum verò & reliquorum in hunc modum fieri ſolent. Defunctorum corpora condiunt, eaque plauſtris impoſita proximi ad amicos circumferunt, cadauer excipientes epulum iis, qui illud ſequuntur, exhibent, & in hunc modum quadraginta diebus priuatorum hominum comitatus circumagitur, poſthæc humatur, ſi prius tamen cadauer expurgauerint. Caput cerebro euacuant, abluuntq;, circa corpus tria ligna ſtatuunt, hinc inde procumbentia: circum hæc lanea pilea obtendunt, quam maxime poſſunt obſtipantes, & in ſcapham inter ligna pileaque poſitam, lapides igne candentes iniiciunt, ſuper quos ſemen cannabis, quæ apud illos precioſiſſima naſcitur, imponunt, vnde vapor emanat omni Græcorum ſuffimento odoratior, quo ſtupentes odore Scythæ eiulant, ſtupentq;, id quod eſt apud eos lauacri loco. Neque enim corpora lauant, ſed eorum vxores aquam infundentes, cupreſſo, cedro, aut thuris ligno, ad ſcabrum aliquod ſaxum corpus atterunt, mox cum intumuerit, illud medicamentis quibuſdam perlinunt, & ſimul faciem, quæ poſtero die, amotis medicamentis, conſpicua ſplendidaq; apparet.

Alius Scytharum Mos.

Alios eſſe Scythas legimus, qui inter epulas defunctorum corpora deuorant, quod Lucianus & Tertullianus ſcribunt. Sed quoniam ampliſſima latiſſimaq; eſt Scytharum regio, ſunt ex iis aliqui, quibus fere perpetuæ ſunt niues, qui parétum cadauera inter niues & glaciem truncis affixa arboribus ſuſpendunt, arbitrati flagitium & ſcelus eſſe, ea terræ mandare, ſcribit Stobæus, Tauros gentem Scythicam qui & Taurici appellati ſunt, cum Regibus extinctis gratiſſimos eorum amicos ſepelire; ſi vero amicus aliquis Regi interierit, pro illius merito regem aut totam aut partem auris abſcindere. Apud eundem Stobæum legimus Indos id moris habuiſſe, vt tot piſces in ſepulchrum coniicerent, quot hoſtes, qui ſepeliretur interfeciſſe conſtaret.

IV.

Aethiopum Ritus sepeliendi.

Æthiopas diuersos esse manifeste qui de orbis situ scripserũt, ostendunt: Atlanticos tamen in Africa imprimis celebratos inuenio, quorum sepeliendi instituta Scythicis subiungere non ab ordine alienum mihi visum est: si prius tamen de Regum morte in medium attulero. Scribit Diodorus, Sacerdotes qui circa Meroen Insulam Deorum cultui assistentes inseruiunt, maximam præcipuamque autoritatem habere, eamq; imprimis, vt cum oportunum eis visum sit, & expedire, Regibus significare, vt sponte mortem oppetant, quibus dicto audientes Reges nullatenus abnuentes, voluntariò eam subeũt, aliquosq; apud illos esse, qui cum Rege libenter occumbant, nec deesse, qui, si forte Rex aliqua corporis sui parte debilis sit, vt Regem imitentur, ea se parte mutilant priuantq;, adeo verum est quod à lepido Poeta canitur:

Mobile mutatur semper cum Principe vulgus.

Quod & à Philosopho multo ante scriptum fuerat. Priuatorum vero Æthiopum, quemadmodum diuersa eorum regio, ita varia quoque sepeliendi institutio. Alii quidem defunctos in fluminibus abiiciunt, id elementum optimum arbitrantes. Sextus quidem Empericus hos Ichthyophagos nuncupatos ait, hoc est, vt quidam verterunt, Piscedulos: idque ea ratione ab ipsis fieri prodit, vt à piscibus cadauera vorentur, quod piscibus ii victitent. Alii sunt Æthiopes, qui vitreis vasis conclusos mortuos suos conseruant, vt nepotibus & posteris eorum sint notæ effigies, & idcirco eorum sæpe sunt memores. Herodotus tamen rem ita explicat. Posteaquam, inquit, Æthiopes, qui Maerobii vocantur, mortuum arefecerunt, totum gypso inducunt, picturaque exornant, & eius quoad fieri potest effigiem repræsentant. Dein sepulchrum ei è vitro, quod apud illos abundat & passim effoditur, circundãt, in cuius medio defunctus interlucet, nihilque fœditatis vel tetri odoris exhibet, sed omnia pene viuo assimilis. Sepulchrum hoc ipsum propinqui per annum intra ædes seruant, omniumque illi rerum primitias offerunt, anno vero exacto efferunt, extraque vrbem statuunt. At eorum alii fictilibus vrnis condientes, circa Templorum septa sepeliunt, & per hoc maximum habent iusiurandum. Quidam & Satis hoc attribuunt, vt retro diximus.

V.

Indorum sepeliendi Consuetudo.

Indorum quoq; multiplex variaq; sepeliendi consuetudo.

Paren-

Parentes mactantur.

Quidam parentes, priusquam annis aut morbo aliquo in maciem eant, velut DEORVM hostias mactant, cæsorumque visceribus epulari fas & maxime pium est. At vbi senectus aut morbus incessit, procul à cæteris abeunt, mortemque in solitudine, nihil anxii sollicitiue expectant.

His prudentiores, quibus sapientiæ studium contingit, mortis tempus non expectant, sed semet ignibus ingerendo, eam læti & hilares accersunt. Scribit Egesippus eos primum protestari, quod discedere velint, nec ideo vllum obstrepere. Deinde vbi apparatus mortis processit, eos lætos insilire ardentem pyram, & astantibus valedicere, dolere quidem mulieres, quasi subsidio destitutas, & paruulos liberos, quod derelinquantur. Alios vero cæteros benedicere, nec inuidere, quod meliores ipsi ad splendidiora loca & ad puriora consortia festinent. Hoc idem & suo carmine Lucanus testatur:

Quiq; suas struxere pyras, viuiq; calentes
Conscendere rogos.

Hunc insuper & alium alias nationes moriendi morem habere legimus, vt dicemus.

VI.

Padæi.

Padæos gentem Indicam scribit Herodotus, ægrotantes interimere ac epulari, mulieresque mulieribus idem officii præstare, etiamsi negent ægrotare, qua causa, inquit, pauci apud eos ad senectutem peruenire dicuntur, & si perueniant mactati itidem comeduntur. Plinius apud Indos linum gigni prodit, quod Latini viuum, Græci Asbestinon ex argumento naturæ vocant, quod ignibus non absumitur. Ex eo factas Plinius se vidisse mappas ait, & ego ex aliis hoc tempore audiui: ex eo funebres confici solebant tunicæ, quæ Regum fauillam corporis cremati à reliquo separarent cinere. Maurus vero Honoratus in Commentariis Virgilianis Indorum consuetudinem scribit fuisse, vt quoties eorum Reges moriantur, cum his dilecti equi, serui, & vna de Vxoribus, quæ Regi charior fuisset, incenderetur, inter quas de hac ipsa re magna erat contentio. Solinus, aliique nonnulli non modo Regum Vxores hoc facere, sed & priuatorum prodiderunt. Solini verba asscribam. Apud Indos, inquit, quibus ad viuendi rationem propensior cura est, multæ Vxores in eiusdem viri coeunt matrimonium, & cum maritus

homo esse desierit, apud grauissimos iudices suam quæque de meritis agunt causam, & quæ officiosior cæteris sententia vicerit iudicantium, hoc palmæ refert præmium, vt arbitratu suo ascendat rogum coniugis, & vmbris eius semetipsam det inferias, cæteræ nota viuunt. Lucianus verò Indos μυέλῳ, hoc est medulla circumlini. Alii Indis, qui Macrobii cognominati sunt, hoc ipsum attribuunt. In vulgatis Luciani Codicibus male, vt puto ὑάλῳ pro μυέλῳ legitur. Diuersa ab his Sextus Pyrrhonius. Indorum enim, ait, aliqui, vulturibus cadauera lancinanda attribuunt. Aliqui Taxillis hoc tribuūt, vt Hieronymus scribit, & ante Hieronymum Aristobulus, vt est apud Strabonem, qui Taxillam vrbem locupletissimam & insignem Indiæ scribit, qui eius regem Taxillum, quod recte se erga Alexandrum gesserat, ab eo honoribus ad inuidiam reliquorum, accumulatum. Alii hoc quod diximus de Vulturibus liberas factitasse prodiderunt. Sed mirum hoc, cum Procopius hac solum causa à Persis prouocatos scribat, quod Christianorum ritu defunctorum corpora sepelirent. Verum hoc potuit diuersis temporibus contigisse.

VII.

Calaciæ Gens.

Indicam insuper gentem Calaciæ scribit Herodotus, quæ parentibus vescatur. Vnde, inquit, interrogatus à Dario, quantum pecuniarum peterent, vt patres igne cremarent, illos respondisse, iube Rex meliora ominari. Sunt & apud Indos sapientes Brachmannæ, qui mirabiliter mortem contemnunt, quod cum ab aliis tum à Strabone traditur, seq; ad eius contemptum mire exercebant. Idem Megasthenes prodidit. Notissima est de Calano Historia, qui se vltro incēdio obtulit, cum iam mori decreuisset. Nicolaus Damascenus & Philosophus & Historicus scribit à se visum Zarmanochegam Indum, qui satis fortunatus Athenis se cremauit, quod abunde vixisset, in cuius tumulo ita inscriptum fuit. Zarmanochegas Indus ex Barcho iuxta patrios Indorū mores se ipsum immortalem faciens, hic iacet. Atque de Indis hucvsque.

VIII.

Græcorum sepeliendi Ritus.

Iam verò Græcorum sepeliendi morem afferamus, quos Lucianus ait cadauera cōbussisse, ꝙ & manifestius ex Poëtis colligimus, atq; inprimis Homero, qui in Patrocli funere rem clarissime executus est, in cæteris ea fere quæ nostri. Cæterum qui pro patria occubuissent, longe honestiore exequiarū honore afficiebantur, quā rem luculentissime describit Thuc. & propterea eius fermè verbis hic tibi asscribam. Facto, inquit, triduo

ante exequiarum diem tabernaculo, mortuorum ossa proponebantur, & suorum quisq; reliquiis, si quid libuisset, imponebat. Cum efferebantur, singularum tribuum singulas arcas, suæ cuiusque tribus ossa continentes vehiculo deportabant, vnus præterea totus inanis constratus simul deferebatur, eorum quorum ossa non extarent, vel inter cæsorum corpora reperti non fuissent. Educebant verò funus voluntarii quique promiscuo vel ciues vel hospites, cum interea fœminæ aliqua defunctis necessitudine coniunctæ lachrymantes deflerent: ossa sepulchro publico composita inferebantur, quod Athenis quidem iuxta Callisti monumentum fuerat in suburbanis, quo in loco semper qui in pugna occiderant, sepeliri consueuere, præter eos, qui in Marathone occiderant, quorum singularem fuisse virtutem existimãtes, eodem in loco monumentum erexerunt. Postea verò quam sepulturæ traditi omnes fuissent, vir eloquentia præstans ex numero seligebatur, qui in defunctorum laudes luculẽtam haberet orationem. Extant ad hunc diem Orationes elegantissimæ hac de re Lysiæ, Demosthenis & Periclis seu Thucydidis, quas nunc me vidisse recordor. Athenienses quidem adeò sepulturæ eorum, qui in bello occubuissent, curam habuere, vt si quis ducum bello peremptos sepulchro honestare neglexisset, capitis pœna puniretur, quare & summos duces, quia cæsos nauali pugna in mare deiecerãt, graui supplicio affecere. Quin & cum occisorum pro patria cadauera minus assequi possent, dispersa eorum ossa & dissipata, diligenter exquirere, & humo mandare curæ fuit, cæteraque facere, quæ superius modo commemorauimus. Vnde de Nicia egregio Atheniensium Imperatore traditur, quod omnem exercitum subsistere iussit, vt duos tantum peremptos milites sepulturæ mandaret. Cimon quoq; Miltiadis filius se captiuum exhibere non dubitauit, vt pater sepulturæ traderetur. Sed hæc publica. Priuatum verò morem fuisse tradit M. Tullius Atheniensibus à Cecrope institutum, hoc est, terra humandi, quod cum proximi fecerant, obductaque terra erat, frugibus obserebatur, vt sinus & gremium quasi matris mortuo tribueretur, solum autem frugibus expiatum, vt viuis redderetur. Verum cum apud eos increuisset funerum & sepulchrorum magnificentia vsque ad luxum, Demetrius Phalereus eam minuit lege, & ante lucem voluit cadauera efferri, sepulchrisq; nouis modum finiuit. Nam super terræ tumulum noluit quid statui, nisi columellam, tribus cubitis non altiorem, aut labellum, quin & certum his magistratum præfecit. Illud præterea humandis defunctis ab Atheniensibus obseruatum, vt orientem versus cadauera vertere solerent, contra verò ad occidentem Megarenses & Phœnices.

IX.

Lacedæmoniorum Funera.

Nec parua incuria omiserim Lacedæmoniorum Regum funera, quę à parcissima licet Ciuitate, multo tamen & magnifico apparatu celebrari solebant, id quod imprimis ostendit Herodotus. Nam equites inquit per vniuersam Laconum regionem Regis interitum pronunciabant, fœminæ per vrbem ollas pulsitabant. Interea dum hæc sic fierent, ex singulis domibus mas & fœmina sese præ luctu & lachrymis fœdabant, quod si facere renuissent, grauibus pœnis mulctabantur. Regiis exequiis ex omni Lacedæmoniorum regione necessarios quosque & vicinos adesse oportebat, qui simul ad Regis funus coniuncti conuenissent, promiscuo sibi vicissim frontes pulsabant cum gemitu & vlulatu, optimum quemque vltimum fuisse Regem vociferantes. Si quis vero eorum bello periisset, eius simulachrum effingebant, totoque splendide ac magnifice strato componebant, perque decem dies continuos, qui regio funeri dicabantur, iustitium indicebatur, & silebant fora, nec interim magistratuum consessus vllus erat, verum assiduus luctus. Atq; hæc Spartiatarum Regum inferiæ. Ciuiles vero exequias Lycurgum ita statuisse accepimus, vt nihil cum mortuo sepeliretur, puniceo tantum amictu velatum & oleæ fronde cadauer terræ obduceretur. Eiusdem quoque lege sancitum, vt in vrbe & secus Deorum templa sepulchra construerentur, vt Plutarchus docet, à quibus, vt diximus, Christiani ipsi nostrum institutum sumpsisse videri possumus. Lugendi vero tempus ad vndecimum diem illis præfinitum fuit, duodecimo Cereri rem sacram faciebant, luctumque soluebant.

X.

Argiuorum Ritus.

Argiui ex Græcis omnibus in funeribus albis vestibus, ablutis aqua, teste Socrate, soli induebantur, in quibus & sacrum illud erat, quod ἐγκνισμα illi vocabant, in quo & carnes coctas exhibebant, vt Plutarchus refert. Præterea circumlitos mortuos condire solitos, scribit Cicero, vt quam maxime corpora diuturna permanerent. Hoc & Assyriis, vt paulo ante diximus, attribuitur.

XI.

Persarum sepeliendi Ritus.

Strabo etiam, Sola, inquit, sepeliunt corpora Persæ, cæra oblinentes, MAGOS VERO INSEPVLTOS AVIBVS EDENDOS DIMITTVNT.

D.Hie-

D. Hieronymus Persas, inquit, non prius cadauera humare, quam aut ab alite, aut à cane traherentur. Idem & Procopius. Idem & Agathius in secũdo Historiarum cum de sepultura ageret Mermeroes Persarum Regis viri strenuissimi. Tunc inquit, in destinatum locum solum nudumque cadauer Regis mortui reliquerunt, canibus simul & auibus, eiusmodiq; cæteris carniuoris obscœnisq; animantibus vorandum, quando quidem inquit, hunc Persæ seruant sepeliendi ritum, vt nudata à canibus & feris ossa per campos dispersa maneant. Neq; enim aut vrna condere, aut terra obruere defunctorum corpora fas est Persis. Hæc ferme ille. Lucianus tamen Persas sepeliri tradit. Quod autem Persę suorum cadauera non cremarent, vt Græci, in promptu causa est, quod DEVM ipsi ignem arbitrantur, eumq; colunt, & propterea nefas illis videtur, DEVM hominum cadauera depasci. At verò Curtius in lugubri veste Persarum coniuges & liberos in funere tonderi prodidit. Non homines modo, sed & iumenta quoq; testis est Herodotus in vltimo, cum de nece agit Masistii, viri apud Persas spectatissimi. Suetonius etiam Tranquillus cum Grammatici interitum describit: quin & Barbaros, ait, quosdam Regulos ferunt barbam posuisse, & vxores capita rasisse, ad indicium maximi luctus.

De Tonsura Capillorum.

Sed postquam incidimus in tonsuræ mentionem, scribit Plutarchus Græcos, si quid eis aduersi accidisset, viros capillos aluisse, fœminas totondisse, vt supra quoque meminimus. Scribit Herodotus Argiuos capita totondisse, cum superati à Lacedæmoniis fuissent in agri Thyræi contentione, ac si in maximo luctu constituti fuissent. Vnde, ait, legem tulerunt, ne quis comam aleret, donec Thyręas recuperassent. Stobæus ex Nicolao Damasceno, Philosopho & Historico apud Græcos doctissimo, morem recitat fuisse, quod si quis apud Indos maximum aliquod peccatum admisisset, à Rege tonderi iubebatur, tanquam apud eam gentem tonderi maxima sit ignominia & dedecus. Sed de Capillorum tonsura si minus forte accurate, copiose tamen scripsimus super illud Mosis, non in rotundum caput attondebitis, quare iam nunc in viam redeo.

Scribit Sextus Empericus Persarum morem esse vita functos in crucem tollere, nitro salire, & postmodum corio contegere. Persarum Magos ac sapientes scribit Cicero suorum corpora non humare, nisi sint antea à feris laniata. Parthi eadem ferme quæ Persæ instituta seruauere, hoc est, defunctorum cadauera canibus auibusq; lanianda proponere, nudaq; post ossa terra condere.

XII.

Hyperborei ad Arcton.

Hyperborei ad arcton morem hunc custodiunt. Mors, inquit Plinius, non nisi satietate vitæ epulatis delibutisque senibus luxu, ex quadam rupe in mare salientium, hoc genus sepulturæ beatissimum. Eadem scribit Mela Pomponius.

XIII.

Co Insula.

Hæc Lex in Co Insula ad Hellespontum posita fuisse proditur, vt Sexagenarii aconito vitam finire cogerentur, ne videlicet desides absumerent fortium virorum cibaria.

XIV.

Troglodytæ.

Troglodytarum sepultura fuisse pene ridicula videri potest. Nam vt est à Diodoro proditum Paliuri ramusculis corpus obligabant, ceruicemq; cruribus annectebant, inde cadauer ipsum eminentiori loco depositum saxis & lapidibus obruebant. Dein super saxorum cumulum, nullo de suorum morte affecti dolore capræ cornu deponentes cum risu abibant. Sextus Pyrrhonius eadem fere omnia, nisi quod de Paliuri ramo non meminit.

XV.

Insulæ Baleares.

In Insulis quæ Balearides nostris, à Græcis Gymnasides vocantur, illud quidem moris fuit, vt eius qui esse desiit, lignis quibusdam corpus membratim in frusta conciderent, & mox concisum in vas componerent, tum demum saxorum ac lapidum aceruo accumularent, id quod Diodorus Siculus scriptum reliquit.

XVI.

Nasamones Africani.

At Nasamones Africana gens, sedentes vita functos sepeliebant, idq; maxime obseruabant, vt cũ quis animam efflare cœpisset, sedentẽ constituerent, ne supinus occumberet, quod scribit Herodotus. Silius verò Italicus Nasamonas in mare sua cadauera, & in pelagus proiecisse cecinit.

XVII. Pa-

XVII.

Panebi in Libya.

Panebi populi Libyæ, cum eorum Rex moriebatur, reliquum quidem corpus eius ſepeliebant, vt Stobæus tradit, caput vero abſciſſum & inauratum in Templo ſuſpendebant, ác conſecrabant.

XIIX.

Nabathæi, Arabes, Sabæi.

Nabathæi atque Arabes, nec non Sabæi defunctorum corpora ſtercoribus ſimilia putabant, atque ideo regum ſuorum ac ducum cadauera in ſterquiliniis, cœno fimoq; obtegebant, dein terra condebant.

XIX.

Maſſagetæ Parentes comedunt.

Maſſagetæ verò Scythica gens eos miſerrimos ac infeliciſſimos putabant, qui infirmitate ac morbo decumbentes morerentur, talesque feris beſtiisque vorandos proiiciebant. Vnde cum parentes & propinqui in ſenium vergerent, iugulabant, eosq; in fruſta conciſos, & ouium ac pecudum carne permixtos, in menſa appoſitos abſumebant. Satius rati à ſe illos, quam à vermibus abſumi. Idem ferme ſcribit Herodotus in primo. Septimius verò Tertullianus in libris aduerſus Marcionem inſtitutum hoc Pontices gentibus aſſcribit, Parentum, inquit, cadauera cum pecudibus cæſa conuiuio conuorant, qui non ita diſceſſerint maledicta mors eſt.

XX.

Colchi.

Colchos mortuos non ſepeliſſe ſcribit Stobæus, verum ex arboribus ſuſpendiſſe, quod genus ſepulturæ aërium fuit.

XXI.

Derbices.

Derbices gens Scythica Hyrcanis proximi eos qui ſeptuageſimum annum exceſſiſſent, iugulabant, & in conuiuiis appoſitos neceſſarios & propinquos ad epulas conuocabant. Abſtinebant verò à Vetularum carnibus, eas tantum præfocatas condebant. Atqui ſi ante id temporis ſpacium aliquis fato ceſſiſſet, non eſſe, ſed terra condere ſolebant.

XXII.

Caspii in Parentes.

Caspii parentibus, vt septuagesimum annum instare viderent, occludunt, illosq; recte admodum obseruant, vt fame intereant. Alii tradunt, vbi ad id ætatis peruenerint, inter syluas in lectulo destitui, finem rei obseruantibus & prospicientibus suis. Quod si forte supra uolantes aues vnguibus & rostro iacentes discerpserint, summum eos felicitatis gradum assecutos arbitrantur. Si verò à canibus & feris dilanientur, eos quidem beatos ac felices existimant, sed non æque vt ii qui à volucribus discerpti sint. At si neq; ab his, neque ab illis, eos perinde ac infelicissimos lugent.

XXIII.

Eruli.

Eruli, qui Danubii accolæ sunt, eam teste Procopio consuetudinem in sepeliendis suis habent, vt senibus quidem & morbo male habentibus fas non esse existimarent diutius vitam producere. Verum vbi aliquis ita esset affectus, propinquos rogare cogebatur, vt se quanto ocyus ex humanis delerent, tum verò proximi & cognati ingentem pyram lignis struere, vt super eam tanquam fastigium quoddam, hominem morti destinatam collocare. Ad hæc aliquis nulla ei necessitate coniunctus, pugione illum conficere, cognati ignem rogo iniicere, cremati ossa legere, terra condere, legibus obligantur. At verò defuncti vxor si non multo post iuxta viri sepulchrum laqueo vitam finiisset, perpetuæ ignominiæ nota inurebatur.

XXIV.

Bactriani & Hircani.

Bactriani & Hyrcani suos ætate confectos canibus obiicere consueuere, quos quidem canes propterea publice alebant, suæque linguæ vocabulo Sepulchrales vocabant. Quod immane facinus Nicanor apud Bactrianos Alexandri præfectus cum emendare tentasset, pene, vt scribit Hieronymus, regnum amisit. De Hyrcanis quidem in hunc propemodum modum Cicero: In Hyrcania, inquit, plebs publicos alit canes, optimates verò domesticos, atque pro sua quisque facultate canes parat, à quibus lanietur, optimamque eam censent esse sepulturam. Idem Sextus Empericus asserit. Sunt qui & canes ipsos sepulchrales ideo nuncupent. At D. Hieronymus non à canibus solum lacerari tradit, sed & volucribus semiuiuos lancinari, atque vt canit Lucretius:

Viua vident viuo sepeliri viscera busto.

XXV.

Tibareni Scythiæ.

Tibareni, qui Scythię populi sunt, quos senes dilexerunt patibulis affigunt, id quod & Persas facere ait Sextus.

XXVI.

Essedones.

Essedones Scythiæ & ipsi populi, parentum suorum funera cantibus lęti prosequi dicuntur, conuocatisque propinquorum cœtibus, cadauera ipsa dentibus laniant, pecorumque visceribus mixta, vt de Massagetis retulimus, conuiuis inter epulas apponunt. Osse autem capitis, quod craniam vocamus & caluariam, poculi loco habent, quod & auro circumornant, vt Solinus autor est & Mela. Alii Celtis hoc attribuunt, quod modo de Capitis osse dixi. Aliter ab Herodoto traditur, ait enim, defuncti caput denudatum purgatumq; inaurant, eoq; pro simulachro vtuntur, agentes illi quotannis maiores & hostias & ceremonias.

XXVII.

Albani.

Albanos montis Caucasi incolas, defunctorum curam nullam habuisse, sunt qui tradant, eosque cum opibus & pecuniis reliquisque eorum rebus pretiosis quibuscunque parentes sepelire, iam olim consueuerant, ne scilicet diuitiæ post obitum relictæ defunctorum memoriam desideriumq; afferrent, autor Strabo, vnde & parum diuites fuisse à scriptoribus produntur.

XXVIII.

Lotophagi.

Lotophagi Libyæ populi suorum cadauera in pelagus iacere consueuere, ea suasi opinione, minimum interesse, humone an humore corpora dissoluantur.

XXIX.

Pæones.

Pæonas Laertius in stagna suos iam vita functos proiicere scriptum reliquit. Suos & Ichthus ophaphi, vt dictum est.

XXX.

Phryges.

Phryges igne cremare, vt Græci, consueuere, mox sepelire. Alia

Sacerdotum consuetudo, quos decem cubitis erectos constituunt sublimes super lapidum struem, nec vt cæteros defodiunt, quod idem scribit Stobæus.

XXXI.

Lycii.

Apud Lycios non morem duntaxat, sed legem etiam fuisse accepimus, vt non nisi veste muliebri lugerent, idque ob eam rem factum, vt cultus deformitate commoti, se maturius à mœrore abducerent, cum luctum intelligerent effœminatum esse, & mollem, & à viri grauitate dignitateque maxime alienum.

XXXII.

Thraces.

Thracum varia sunt instituta, vt variæ quoque eorum gentes.

XXXIII.

Trausi.

Trusi enim qui inter eos connumerantur, vbi in lucem infantes editi sunt, lugent: vbi quis naturæ concessit, læti atque hilares, per iocum læticiamque humare soliti sunt, arbitrati eos ex tot vitæ incommodis liberatos. Stobæus & Causianis hoc attribuit. Certe & Hesiodus, qui & ipse Thrax fuit, natales hominum lugens, vt ille ait, gaudet in funere.

XXXIV.

Getæ.

Getæ & ipsi Thraces à plerisque existimati, vt Hieronymus & Osorius scribunt, idem faciunt à Zamolxi edocti. Fuit verò, vt scribit Herodotus, Zamolxis homo Pythagoræ quondam discipulus, qui in patriam reuersus cum animaduerteret, Thraces male viuere & inscite, eorum ipse edoctus Ionicum viuendi genus & mores ipsis dedit & leges, docuitque & persuasit popularibus eas seruantibus, post obitum eos ad sese in eum locum ituros, vbi superstites omnium bonorum compotes essent futuri. Per hoc diuinitatis opinionem consecutus, è Thracum se conspectu abduxit atque euanuit, maximo sui desiderio post se relicto. Ad hunc mittere consueuere, cum naui quinque remigum, nuncium quempiam, ex seipsis sorte delectum, præcipientes, ea quibus ipsi tum indigerent, eumq; ita mittentes, eorum quibusdam negociũ dabatur, vt tria iacula tenerent, aliisq; comprehẽsis, eius qui ad Zamolxin mitteretur, manibus pedibusq; hominem agitantes, in sublime iactarent ad iacula, qui si in præsens extingueretur, propitium sibi DEVM arbitrabantur, sin minus, ipsum nuncium insimulabant, asseuerantes malum il-

lum illum esse virum. Hoc insimulato alium mittebant, dantes adhuc viuenti mandata. Sed præter hæc pleraque alia de Zamolxi à Strabone traduntur, deq; eius cultu, vt cæteros tum Græcos, tum Latinos, in præsentia scriptores prætercam.

XXXIV.

Crestones.

Crestones & ipsi Thraciæ populi his superiores id sepeliendi moris habent, vt quæ vxor magis dilecta à viro sit, ea mactata cum viro sepeliatur. Sed optimatum, qui apud Thraces sunt, Herodotus hanc sepeliendi consuetudinem esse prodidit. Triduo, inquit, cadauer proferunt, mactatisq; quotidie victimis comessantur, mox deflent, tum defuncti corpus crematum terræ mandant, congestoq; desuper tumulo certamina proponunt, sed singulorum tantum hominum, quæ μονομαχίαι dicuntur. Sed de Thracibus in vniuersum plura Pomponius & Solinus, qui vt sunt breuitatis studiosi, ita loquuntur. Vna, inquiunt, gens Thraces habitant, aliis, aliisq; præditi & nominibus & moribus. Quidam feri sunt, & ad mortem paratissimi Getæ vtiq; id varia opinio perficit: alii redituras putant animas abeuntium: alii etsi non redeant, non extingui tamen, sed ad beatiora transire: alii emori quidem, sed id melius esse quam viuere. Itaque lugentur apud quosdam puerperia, natiq; deflentur: funera contra festa sunt, & veluti sacra cantu lusuq; celebrantur. Ne fœminis quidem segnis est animus super mortuorum corpora interfici, simulq; sepeliri votum eximium habent, & quia plures simul singulis nuptæ sunt, cuius id sit decus apud iudicaturos magno certamine affectant. Moribus datur, estq; maxime lætum, cum in hoc contenditur, vincere. Mœrent alii vocibus, & cum acerbissimis planctibus efferunt. At quibus consolari eas animus est, arma opesq; ad rogos deferunt, paratiq; vt dictitant cum fato, si detur in manus vel pacisci vel decernere, vbi nec pugnæ nec pecuniæ locus sit, manentq; domi non procis nupturæ. Atque hæc quidem ex Mela magis, quam Solino.

XXXV.

Macedones.

Macedonibus nullum tam solẽne munus fuisse proditum est, quam suos sepelire.

XXXVI.
Galli.

Gallorum in ſepeliendis cremandiſque cadaueribus ritus his prope verbis à Cæſare ſexto belli Gallici Commentario refertur: Funera ſunt, inquit, pro cultu Gallorum magnifica & ſumptuoſa, omniaq; quæ viuis cordi fuiſſe arbitrantur in ignem inferunt, etiam animalia, & paulo ſupra hanc memoriam (hoc eſt, ipſius Cæſaris) ſerui ac clientes, quos ab iis dilectos eſſe conſtabat, iuſtis funeribus confectis, vna cremebantur. Et hæc quidem Cæſar. Mirum quidem eſt, quod de iiſdem tradit Pomponius: Æternas, ait, Druidas apud eos animas aſſerere, vitamque eſſe alteram ad manes. Itaque cum mortuos cremant ac defodiunt, acta viuentibus olim negotiorum ratio, etiam & exactio crediti, defertur ad inferos, erantque qui ſe in rogos ſuorum, velut vna victuri libenter immitterent. At vero Maſſiloenſes inter Gallos erudítiſſimi, vtpote à Græcis oriundi, eodem die quo funus eſſet elatum domeſtico ſacrificio adhibito, neceſſariorum ac cognatorum cõuiuio celebrato, luctum finire conſueuere.

XXXVII.
Germani.

Germanorum vero funera ita deſcribit Cornelius Tacitus, vt illorum nulla eſſet ambitio, id ſolum obſeruarent, vt clarorum virorum corpora certis lignis cremarentur, ſtruem rogi nec veſtibus nec odorib. cumularent, ſua cuiq; arma quorundam igni & equus adiiciebatur, ſepulchrum ceſpes erigebat, monumentorum arduum & peroperoſum honorem & grauem defunctis aſpernabantur, lamenta & lachrymas cito, dolorem & triſtitiam tarde ponebant: fœminis lugere honeſtum. Vtrique vero, hoc eſt, Germani & Galli hac tempeſtate, vt Chriſtiani Chriſtianorum exequiis & ceremoniis mortuos ſepeliunt.

XXXVIII.
Iudæi.

Iudæorum conſuetudinem eſſe corpora condere potius, quam cremare more Ægyptio, idem Tacitus autor eſt, quod & in Iudæorum ſacris libris manifeſtius conſpicitur: quem morem & hodie ab iis, qui diſperſi ac palantes nullis certis ſedibus vagantur, ſeruari videmus. Condiri vero odoramentis & aromatibus, candidiſque inuolui linteaminibus, cum eorum, tum Euangelica doctrina docet. Magnos autem

adeo

adeò sumptus in suis sepeliendis aliquando fecisse scribit Iosephus, vt plerique ea causa ad inopiam redigerentur. Illud addit D. Hieronymus: Flentes,inquit,vsque hodie Iudæi, nudis pedibus in cinere volutati, sacco induti, ex superstitione Pharisæorum, prius cibum lentis accipiunt, signantes, quali edulio primogenia perdiderint: & merito, ait Hieronymus, quia resurrectionem CHRISTI non credentes Antichristi parantur aduentui. Hoc quidem ille, qui & alio loco, libro scilicet in Hieremiam tertio: Mos,inquit, hic fuit apud veteres,& vsque hodie in quibusdam permanet Iudæorum, vt in luctibus incidant lacertos, & caluitium faciant, quod & Iob fecisse legimus, manifestius Propheta ipse. Non sepelientur,ait,neque plangentur, & non se incidant,& neque caluitium fiat pro eis,&non frangent inter eos lugenti panem ad consolandum super patre suo & matre, & domum conuiuii non ingredieris vt sedeas cum eis, & comedas & bibas. Quæ Prophetæ verba morem ostendunt hæc facta fuisse in funeribus. Sepeliri verò in agris, & obstrui sepulchrorum ostia saxis & lapidum molibus antiquitus mos fuit. Nunc quidem vt plurimum exilia sunt, cippo tantum & gleba terræ contenti, vel tegula fictiliue Plintho, vel si qui magis marmoreo lapide. Illud vtique Iudæi religiose antiquitus seruarunt, vt nec hostem quidem insepultum dimitterent, ne dum qui patibulo fuisset suffixus.

XXXIX.
Turcæ.

Turcarum quoque funera his addere par visum est. Solent igitur qui inter Turcas optimates sunt, sua sibi sepulchra cõstruere iis potissimum in locis, vbi solitarium sit solum, & nullo tempore cultum, in viridariis scilicet & in specubus: tametsi apud eos etiam sint cœmiteria,vbi populares passim & vulgares terra, vt nostri,obruũtur. Potentiorum inquam & optimatum funera, eorum sacerdotes,quos patrio illi vocabulo Thalassamanas vocant, pro hominis fortuna & conditione multi comitantur, identidem hoc Carmen concinnentes: DEVS EST, DEVS ET VERVS DEVS ET MAGMAN DEI NVNCIVS. Efferunt verò Turcæ cadauera in caput, vt Hebræi quoque, non in pedes,vt nos. Consequuntur funus necessarii ac propinqui,& post hos hinnientes equi,hamis quibusdam naribus affixis, & cum his humi tracta insignia & vexilla ducunt, & hastas fractas,& huiusmodi cætera nonnunquam & equos inuersis ephippiis constratos. At verò Turcarum Reges alii templa & Xenodochia pro sepulchris construunt, quibus & prouentus annuos, & reditus opulentos adscribunt ad inopum & pauperum subsidia. Solent id quoque plerique eorum principes efficere, vt circum sepulchra, cæterasq; arbores viuentes serant, simul & violas, & halantium florum omne genus, ad-

dunt & his marmoreos titulos, suis inscriptos literis. At verò Turcarum sepulchra obtecta sunt quædam, quædam detecta, hoc est, sub diuo, vt apud nos quoq; Primatum quidem sepulchra quotidie fere nouis stragulis ac palliis obteguntur. Adduntur & his Diademata, quæ vulgo TVRBANT vocantur, variisque omnia floribus inspargunt. Turcæ verò funerum luctus finiunt tertio plerunque die, nonnunquam octauo, conuocatis ad epulas & conuiuia amicis & propinquis, vbi & sermones habentur tempori & rei congrui. Non ideò tamen fœminæ, Matres scilicet & vxores, sororesque, ac eiusmodi reliquę, à luctu cessant, quæ frequentius sepulchrum adeunt, suamque sortem deflent, eiulatum nostratium haud parum imitantes. Atque hactenus quidem paucioribus tibi, quam potui, Turcarum funera sum executus.

XL.

Christianorum Funera.

Nunc summatim nostra Christianorũ instituta tibi attingam, quod ea notissima sunt. Defunctorum nos corpora, vt antiquitus Romani, lauamus, & vt cuiusque vitæ conditio, proprio habitu, hoc est, vt Pontifex pontificio, rex regio, ornatu, vel vt sibi quisque testamento legato iussisset, induimus, & humanæ redemptionis insigni præeunte cruce præcedentibus omnis ordinis sacerdotibus, vltimo loco subsequentibus necessariis & propinquis, pullatis atratisq; cadauere sandapila medio loco cõstituto, ad templa & cœmiteria deferimus, vbi de more peractis iustis vel terra condimus, quod vulgare & plebeium est, vel marmoreis sepulchris, quod ciuilius, vel prophyreticis labris, vel aheneis, quod Principum est, & potentiorum, nonnulli etiam balsamo, alii sale & melle condiunt, & in templorum fornicibus arculis picatis ceratisue suspendunt obtectis sericeis, aureisue tegumentis, cum tamen illud à nostris maxime proprium existimetur, TERRAM TERRÆ REDDERE, quæ, vt canit Lucretius; QVONIAM OMNIPARENS, EADEM RERVM EST COMMVNE SEPVLCHRVM. Sed & apud Xenophontem Cyrus id sepulturæ genus commendat, quod & antiquissimum fuisse M. Tullius declarat.

Peroratio Autoris.

Hactenus quidem quantum memoria complecti potui, de variis gentium sepeliendi institutis disserui, quibus, vt puto, longe facilius Silii Italici carmina intelliguntur, quæ sunt in XIII. Punicorum, quo nullus, vt mihi quidem videtur, varios sepeliendi ritus breuius complexus est, vt eo loci facile iures, oratorii partes eum quam Poëtæ potius obiuisse, ita enim Scipionem cum Appii vmbra loquentem inducit:

Namq;

--Namq; (inquit) ista per omnes
Discrimen seruat populos, variatq; iacentum
Exequias, tumuli & cinerum sententia discors,
Tellure, vt perhibent, is mos antiquus Ibera.
Exanima obscœnus consumit corpora vultur,
Regia cum lucem posuerunt membra probatum est;
Hircanis adhibere canes: Aegyptia tellus
Claudit odorato post funus stantia saxo
Corpora, & à mensis exanguem haud separat vmbram,
Exhausto instituit Pontus vacuare cerebro
Ora virum, & longum myrrhata reponit in æuum.
Quid qui reclusæ nudos Garamantes harena
Infodiunt, quid qui sæuo sepelire profundo
Exanimes mandant Libycis Nasamones in oris?
At Celtæ vacui capitis circundare gaudent
Ossa (nefas) auro, & mensis ea pocula seruant.
Cecropidæ ob patriam Mauortis sorte peremptos
Decreuere simul communibus vrere flammis.
At gente in Scythica suffixa cadauera truncis
Lenta dies sepelit putri liquentia tabo. Hæc Silius.

MIRACVLA SEPVLCHRORVM.

SED iam sepulchrorum miracula, quæ toto terrarum orbe clarissima habita sunt, libello modum imponant. Etenim superius gentes memorauimus, quarũ in construendis monumentis ingens fuit ambitio, atque in primis Ægyptii, cuius Reges & pyramides primi, & obeliscos, & irremeabiles struxere labyrinthos. Nam & Hecatæus, qui tẽpore Lagi Thebas profectus est, vt fidelius Ægypti Historias conscriberet. & post eum alii, tradunt Ægyptiorum Regum sepulchra talia fuisse, vt eis nulla alia comparari possint. Ægyptii vero Sacerdotes quadraginta septem regia monumenta commemorant, quæ miraculosissima fuerint. Ad Lagi tamen Ptolomæi tempora decem & septem duntaxat superfuisse dicuntur. Celebrant item ea, in quæ Iouis concubinas Ægyptii conditas asserebant. Verum illud multo maxime celebratur, quod Simandii Regis fuisse perhibetur, cuius in præsentia formam tibi prescribam. Eius sepulchri circuitus decem stadiorum fuit, cuius aditus porta, quæ duorum ferme iugerum latitudine, altitudine quadragin-

taquinque cubitorum fuit, variis constructa marmoribus, quam primum ingressis offerebatur peristylus, quaque versum quatuor iugerum, in quo pro columnis animalia sex, & decem cubitorum, ad morem antiquum insculpta fuerant. Tota vero superioris tecti structura ex duorum passuum lapidibus, stellis dispositis colore cœruleo erat adornata. Dein alter erat aditus à priori porta non absimilis, verum sculpturis multo copiosior, in cuius ingressu tres erant statuæ ingentes positæ, Memnonis (vt aiunt) opus, quarum vna colossi instar erat altissimi, hinc & hinc pusillas duas filias, vt videbatur, habens, mirabili tum naturæ, tum artis ingenio. Titulus in eo talis:

Rex Regum Simandius sum: Si quis, qualis ue fuerim, & vbi iaceam nosse velit, meorum aliquid operum exuperet.

Erat & signum aliud Matris viginti cubitorum, in cuius capitis vertice tria regia ornamenta cum essent, id (puto) innuebant, *quod filia, vxor & Regis mater fuisset*. Posthæc & alter peristylus erat, longe superiore pulchrior, in quo Bactriana ipsius Regis pugna erat effi cta. In medio peristyli duo erant ingentes statuæ, ex vnico marmoris frusto confectæ, ad quas ex peristylo tres aditus patebant. Tum ædes erant suspensæ columnis, & in ea ligneæ statuæ innumerabiles, hinc Iudices, & inde Principes videbantur. Dehinc Deambulatorium & Regis signum, Deis immortalibus ex sibi allatis tributis dona offerentis, quotque annuatim millia ex tributo Rex acciperet. Post hæc etiam fuit Bibliotheca cum huiuscemodi inscriptione: Animi medicamentum. Et post ipsam Bibliothecæ inscriptionem, omnium Deorum Ægyptiorum imagines & Regis munera offerentis. Domus hæc sequebatur, in qua Iouis & Iunonis lectisternia viginti, & statuæ Regis ipsius, vbi Rex erat sepultus. Circum hanc domum erant habitacula variis depicta animalibus, quæ versus sepulchrum ascendere videbantur. Circumibat monumentum aureus circulus vnius cubiti crassitudine, ambitu vero & circuitu trecentorum sexagintaquinque, in quo dies anni & astrorum cursus inscriptus erat, quem circulum vsque ad Cambisis tempora permansisse, testis est Diodorus Siculus. Et tale quidem Simandii Regis monumentum fuisse legimus.

Meridis Sepulchrum.

Meridis vero Regis sepulchrum labyrinthus fuit omnium maximus, quæ traduntur in Ægypto de illo, cum varie à Scriptoribus scribatur, eorum opiniones nō est quod hoc loco referam. Pyramidum quoque amplitudinem portentosam sepulchrorum causa construxit, vt Diodo-

Diodorus & Herodotus aliique affirmant, tametsi Plinius præter hanc & alias afferat. Sunt qui id operis Ægyptios ab Æthiopibus mutuatos existimant, apud quos primum erectæ fuerunt, sed enim Pyramidum aliæ quidem trium laterum, aliæ quatuor fuisse manifeste ex authoribus colligimus. Illa autem inter reliquas celebrata est, quæ Amasidis Regis fuisse creditur. Item ea, quam sibi Chemis Rex posuit, quem Cheopen, ni fallor, vocat Herodotus. Fuit & illa, quæ Rhodopidis meretriculæ fuisse traditur, illius, inquam, Rhodopidis, quam Charaxus Sapphus frater perdite amauit, quam rem periniquo animo Sappho tulisse, liquido ex eius carminibus patet. Falluntur nonnulli, qui putarunt, Myerini hanc fuisse Pyramida, cum alia quidem illa fuerit. De quo & illud passim ferebatur, quod is fato functam filiam in boue lignea condidisset, & apud se, illius vt leniret desiderium, in aula regia asseruabat, iussitque vt qui mysteriis & sacris præessent, illi quotidie parentarent. Vidimus & ipsi Romæ, si non tantas, similes tamen, vt quæ C. Cæstii fuit. Fuerunt & Obelisci aliqui eadem sepulchrorum caussa erecti (vt Ægyptios taceamus) duo illi, qui erant in monumento Augusti Romæ ab Ammiano celebrantur, quorum alterius hoc tempore ingentia frusta & crepidines repertæ sunt. Stat & adhuc qui in Vaticano à Claudio Cæsare positus fuit. Mausoleum vero in Caria, ab Artemisia Regina in Mausoli viri & fratris memoriam constructum, & inter septem orbis miracula repositum fuit. Vnde & apud Græcos de re magnifica prouerbium, χαεικὸν τάφος. Sed & Porsenæ Regis labyrinthus apud Hetruriæ ciuitatem Clusium, sepulturæ loco ab eo Rege positum fuit, in quo & Pyramides addidit, vt ex Varronis authoritate Plinius recitat. Huius quidem Labyrinthi & hodie vestigia cernuntur. Quid, nonne notum est & vrbes nonnullas conditas pro sepulchris, vt Antinoi ciuitas ab Adriano cōstructa in dilecti adolescentis memoriam, & monumentum? Quid, nonne Bucephalam ab Alexandro de equi sui nomine? Sed & flumina sepulchri loco nonnullis fuisse legimus, vt est de Tyberino apud Romanos nota historia. Vt apud Medos Hydaspes, de quo in Poetis agemus. Item fluuius Pythopolites à sepulchro Pythei Regis, de quo Plutarchus agit. Maria etiam sepulchri loco fuere, vt Icarium, Ægæum, Hellespontus, Erythræum, à submersis sepultisq; Regibus nuncupata. Verum hoc de Erythra adnotaui, quod in Tyrina fuit non longe à Carmania sepultus, cum huiusmodi Inscriptione:

Hic tumulus pelago late dominantis Erythræ.

Celebratur & apud Barbaros Nini Regis sepulchrum. Nam, vt scri-

bit Diodorus, ſepultus fuit Ninus in regia, molis ingentis condito à ſe monumento, nouem ſtadiorum altitudine. Cteſias Gnidius non nouem, ſed decem prodidit, ex quo loco facile vrbs tota ſpectari poterat. Vnde Poeta Ouidius de Pyramo & Thysbe, qui mutuo amore concordes Babylone fugiebant, ita cecinit:

Conueniunt ad buſta Nini.

Quem locum admodum ieiune expoſuiſſe videntur Interpretes. Laudatur item Zarinæ ſepulchrum, quæ Sacarum Regina fuit. Erat vero pyramis trilatera, quæ in ſummitate & altiore faſtigio coloſſum aureum habuiſſe fertur.

Helenæ Iudææ Monumentum.

Helenes Iudææ memorabile monumentum fuiſſe Ioſephus & Egeſippus indigenæ, tum Græcus Pauſanias prodiderunt. Nitocris etiam Aſſyriorum Reginæ ſepulchrum ea ratione celebratur, quod poſteros eluſit, theſauros ſub ea mentita, quo multo poſt Darius eſt deceptus, in eo enim multo labore effoſſo has literas ſcriptas reperit: Niſi pecunia eſſes inſatiabilis, & turpis lucri cupidus, non defunctorum vrnas aperuiſſes, ſed pluribus hoc Herodotus. Artachæ Xerxis Præfecti memorabile fuit monumentũ, quod ab vniuerſo illo Xerxis exercitu tellure congeſta conſtructũ fuit. Sed & Sardanapali ſepulchrũ epitaphiumque celebratum eſt. Nec minus & Cyri Regis, quod non ad Ægyptiorum Regum luxum Rex potentiſſimus ſibi parauit, ſed ad plebeiam fere mediocritatem, quod cum Alexander recludi mandaſſet, nihil in eo præter clypeum putrem & arcus duos Scythicos & acinacem reperit, quod Curtius Regem miratum ait: Vberius tamen ab Arriano laudatur, eiuſque Cyri Epitaphium. Commendatum quoque Auguſti Cæſaris monumentum, quod Romæ lapide quadrato conſtructum legimus, & arbore opertum perpetuo virenti, in cuius monumenti ſummitate Auguſti ipſius ſtatua erat poſita, cuius reliquiæ molis non procul à Tyberi extabant ſuperioribus annis, hodie qui marmora effodiunt, funditus pene diruere. Manet adhuc Adriani moles, quam bellis Gothorum pene diſiectam, ſtatuiſque ac ſignis nudatam ſcribit Procopius, demum à Romanis Pontificibus, poſtquam vrbem Romam adepti ſunt, inſtauratam, muris, propugnaculis ac foſſis munitam, qua non Tyberi alluitur, in arcis munitiſſimæ formam redactam nunc conſpicimus.

Iouis Sepulchrum.

Nunc tibi mitto Iouis ſepulchrum, quod fabuloſum multis carminibus eſt decantatum, vt cum alii, tum Picus noſter in ſuis commentariis

riis luculẽter oſtendit. Mitto & Thaphoſirin vrbem in Ægypto, in qua ſepultum Oſirim nomen indicat. Mitto & Serapidis ſepulchrum, quod Ruffinus, Alcmenæ, quod Plutarchus, Iſidis, quod Diodorus commemorant. Mitto & Mahometis, vel vt rectius vocatur Magmedis, Turcarum Prophetæ, quod ex Magnetis fornice & Chalybe aëre ſuſpenſo vulgus fabulatur. Mitto & alia pene innumerabilia Diuorum, Pontificum, Cæſarum, Regum. Sed non ſine piaculo illud præterierim, quod omnes ſummo cultu, ſummaque reuerentia, ſi minus corpore, animis ſaltem purgatis adire debemus, quod eſt in Iudææ vrbe Hieroſolyma, CHRISTI DEI & ſeruatoris noſtri, cuius ô poſſeſſores eſſemus, qui eius nomine, vtinam non immerito, Chriſtiani nuncupamur.

Hactenus tibi de ſepulturis, & vario ſepeliendi ritu, CAROLE, diſſerui, ſcio plurima me fugiſſe, multa tamen de induſtria præteriui, quæ tamen non aſſcripſiſſe minoris ſint monumenti. Quod ſi ſtudiũ hoc noſtrum aliqua ex parte tibi non aſpernabile viſum fuerit, multũ mihi collatum arbitror, præcipue cum te tuapte natura & inſtituto ad bonas artes ſemper propenſioris animi fuiſſe intelligam, teq; ab auunculo tuo, viro integerrimo & probatiſſimo, non declinare conſpiciam. Supereſt verò, mi CAROLE, vt, quoniam mortale nobis contingit corpus, animus verò immortalis, enitamur, vt animi memoriam poſt mortem relinquamus immortalem, dumq; ſepulturas haſce legimus, earum iacturã facilem eſſe putemus, quin illud potius agamus, quod Pericles ait, vt exuti mortalitate, ſine ſepulchro, ſine etiam titulo, ſi ita contingat, noſtri memoriam magis apud DEVM immortalem in cœlo, bonorum omnium operum remuneratorem, quam in ſepulchris, & marmoratis eorum inſcriptionibus conſeruari putemus, mortisq; ipſius memores ſemper dum viui mus ſimus. Nam nec aliam ob cauſam, vt à principio diximus, ſummum in Philoſophia finem Platonem in aſſidua mortis cogitatione poſuiſſe videmus, niſi quod per eam & vitia fugimus, & ad virtutes accendimur, quibus rebus in ſummi & tremendi tempore iudicii, vna cum corporibus non iam mortalibus ſurrecturi, donati illuſtri ſempiternoq; domicilio, cum DEO glorioſiſſimo optimoque æternum beato æuo perfruemur.

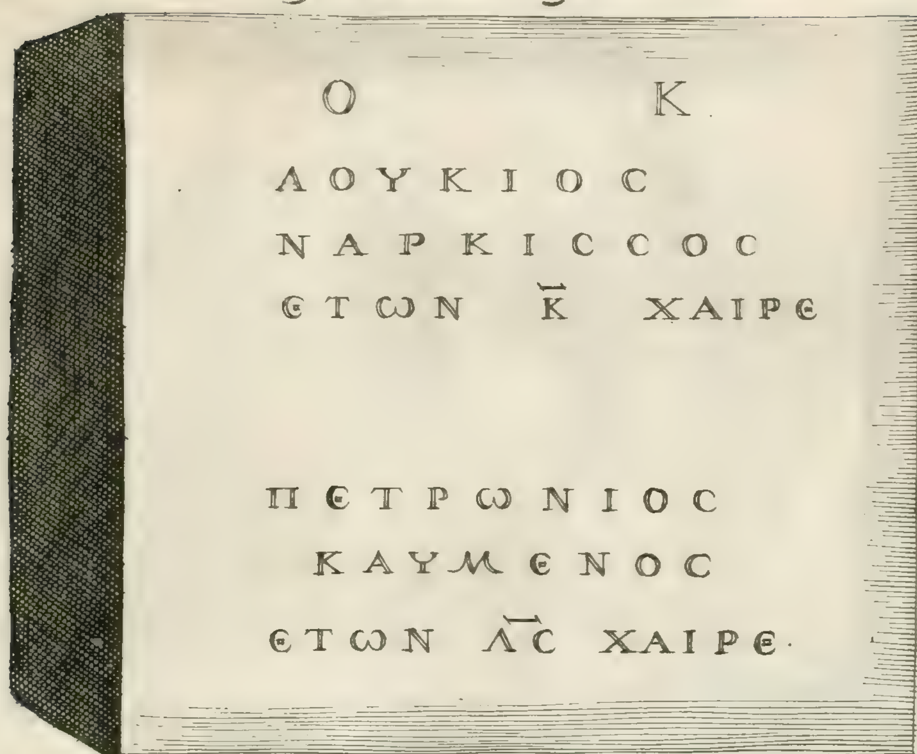
FINIS.

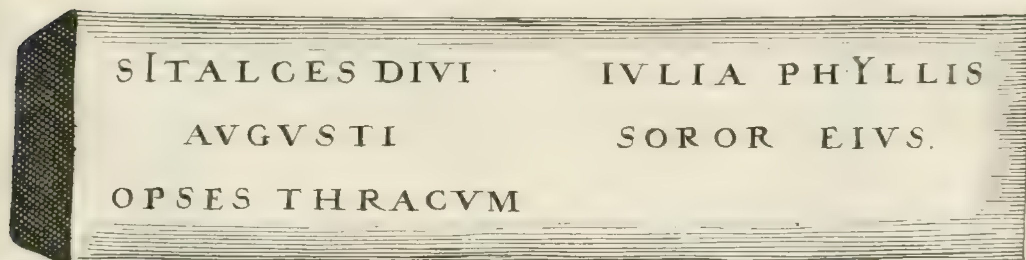
T. VESCIS T. F
VELTERTI.

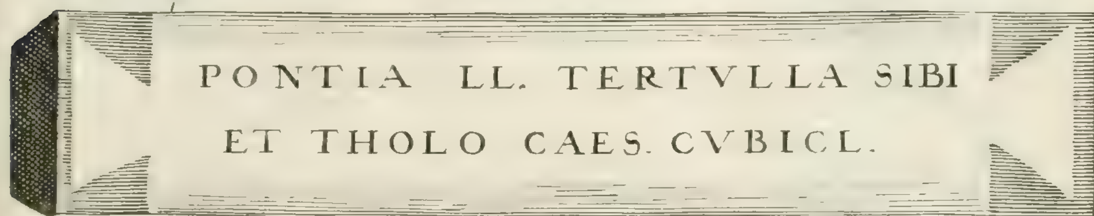
C. CESTIO Ↄ. L. QVIETO
VIX. AN. I. MENS. XI.
DIEBVS XXVIII. V.
PINDARVS F. CARISSIMO.

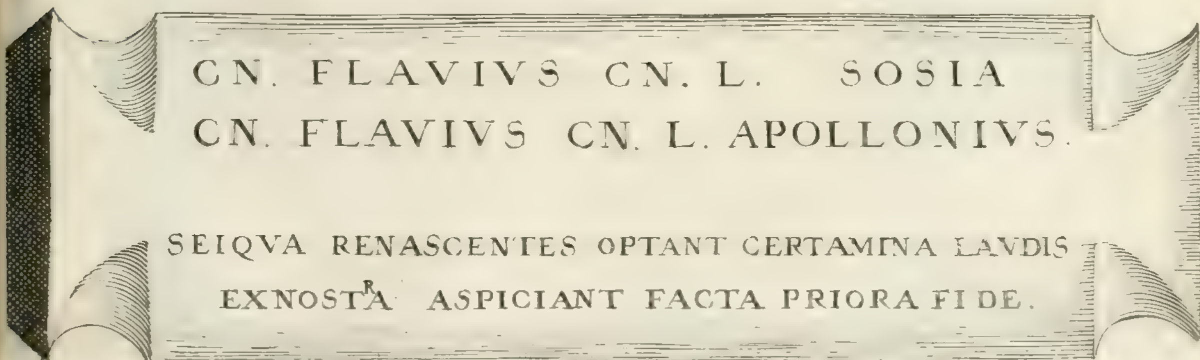
T. STATILIVS
MALCHIO
AD VESTEM.

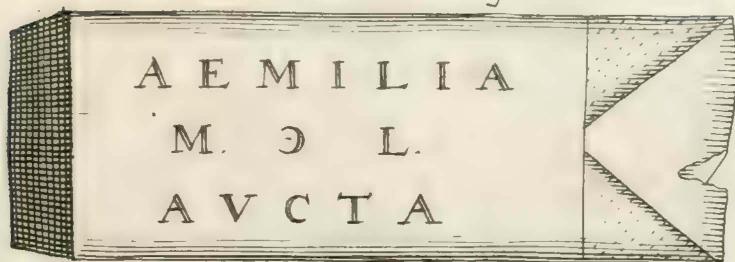
TI. CLAVDIVS AVG. LIB.
IANVARIVS CVRATOR
DE MINVCIA DIE XIIII.
OSTIO XLII ✓ ET
ANONIA TYCHE VXSORE EIVS
PITVANIANI SOLARIA DE SVA
IMPENSA FECERVNT.

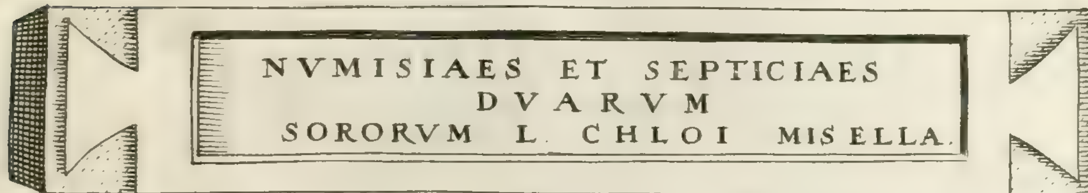

Ο Κ.
Λ Ο Υ Κ Ι Ο Ϲ
Ν Α Ρ Κ Ι Ϲ Ϲ Ο Ϲ
Є Τ ω Ν Κ̄ Χ Α Ι Ρ Є
Π Є Τ Ρ ω Ν Ι Ο Ϲ
Κ Α Υ Μ Є Ν Ο Ϲ
Є Τ ω Ν Λ̄Ϲ Χ Α Ι Ρ Є.

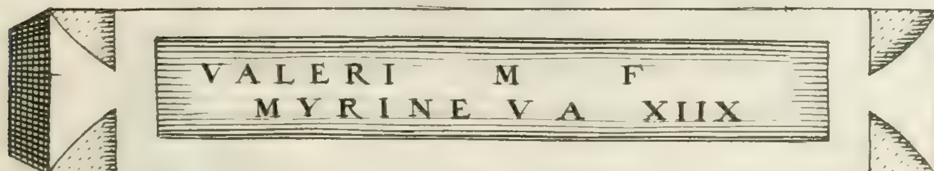

SITALCES DIVI
AVGVSTI
OPSES THRACVM
IVLIA PHYLLIS
SOROR EIVS.

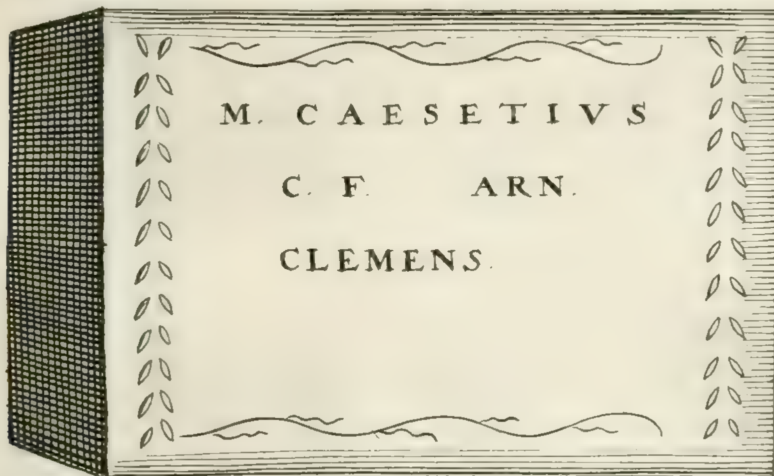

PONTIA LL. TERTVLLA SIBI
ET THOLO CAES. CVBICL.

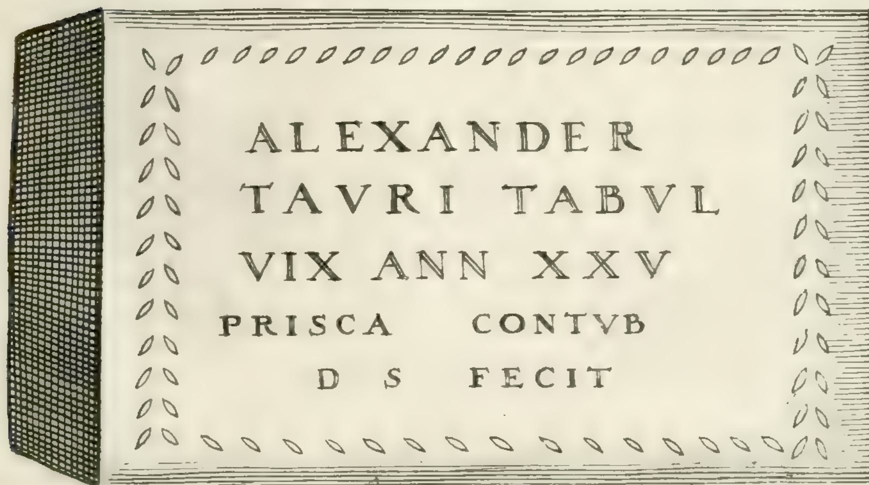

CN. FLAVIVS CN. L. SOSIA
CN. FLAVIVS CN. L. APOLLONIVS.
SEIQVA RENASCENTES OPTANT CERTAMINA LAVDIS
EXNOSTRA ASPICIANT FACTA PRIORA FIDE.

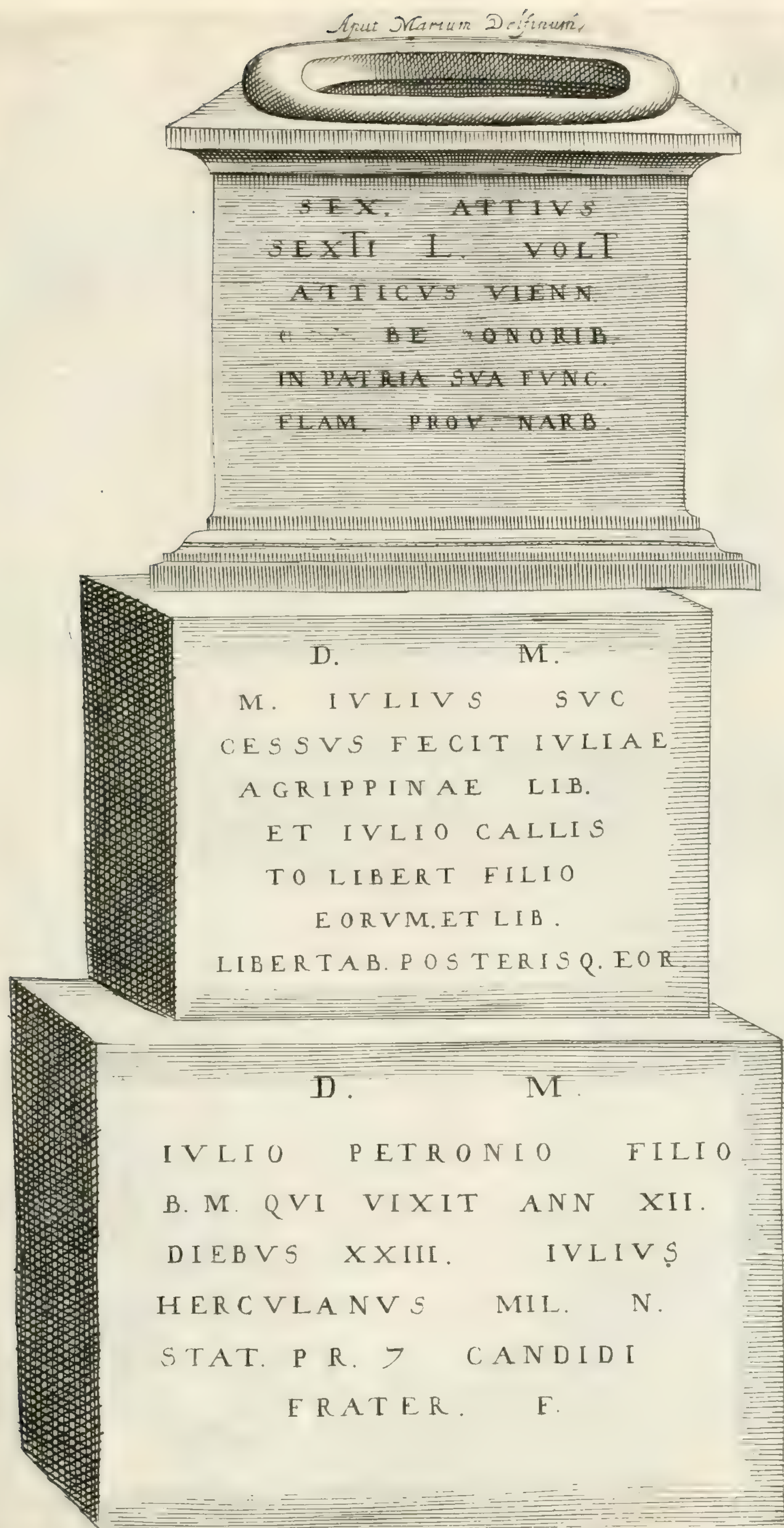

AEMILIA
M. Ɔ L.
AVCTA

NVMISIAES ET SEPTICIAES
DVARVM
SORORVM L. CHLOI MISELLA.

VALERI M F
MYRINE VA XIIX

M. CAESETIVS
C. F. ARN.
CLEMENS

ALEXANDER
TAVRI TABVL
VIX ANN XXV
PRISCA CONTVB
D S FECIT

Apud Marium Delfinum.
SEX. ATTIVS
SEXTI L. VOLT
ATTICVS VIENN
... BE ... ONORIB.
IN PATRIA SVA FVNC.
FLAM. PROV. NARB.
D. M.
M. IVLIVS SVC
CESSVS FECIT IVLIAE
AGRIPPINAE LIB.
ET IVLIO CALLIS
TO LIBERT FILIO
EORVM. ET LIB.
LIBERTAB. POSTERISQ. EOR.
D. M.
IVLIO PETRONIO FILIO
B. M. QVI VIXIT ANN XII.
DIEBVS XXIIII. IVLIVS
HERCVLANVS MIL. N.
STAT. P R. 7 CANDIDI
FRATER. F.

Apud Marium Delfinum

FAVSTA SATVRNINA
SARCINATRIX PROCVLEIO
VERNAE SVO PVERO INGENI
OSISSIMO [illegible] TORI F
VIXIT ANN XIX M V D IV
ET SIBI ET SVIS

SALVOS REDIRE

IN . H . DD .
AVGG .

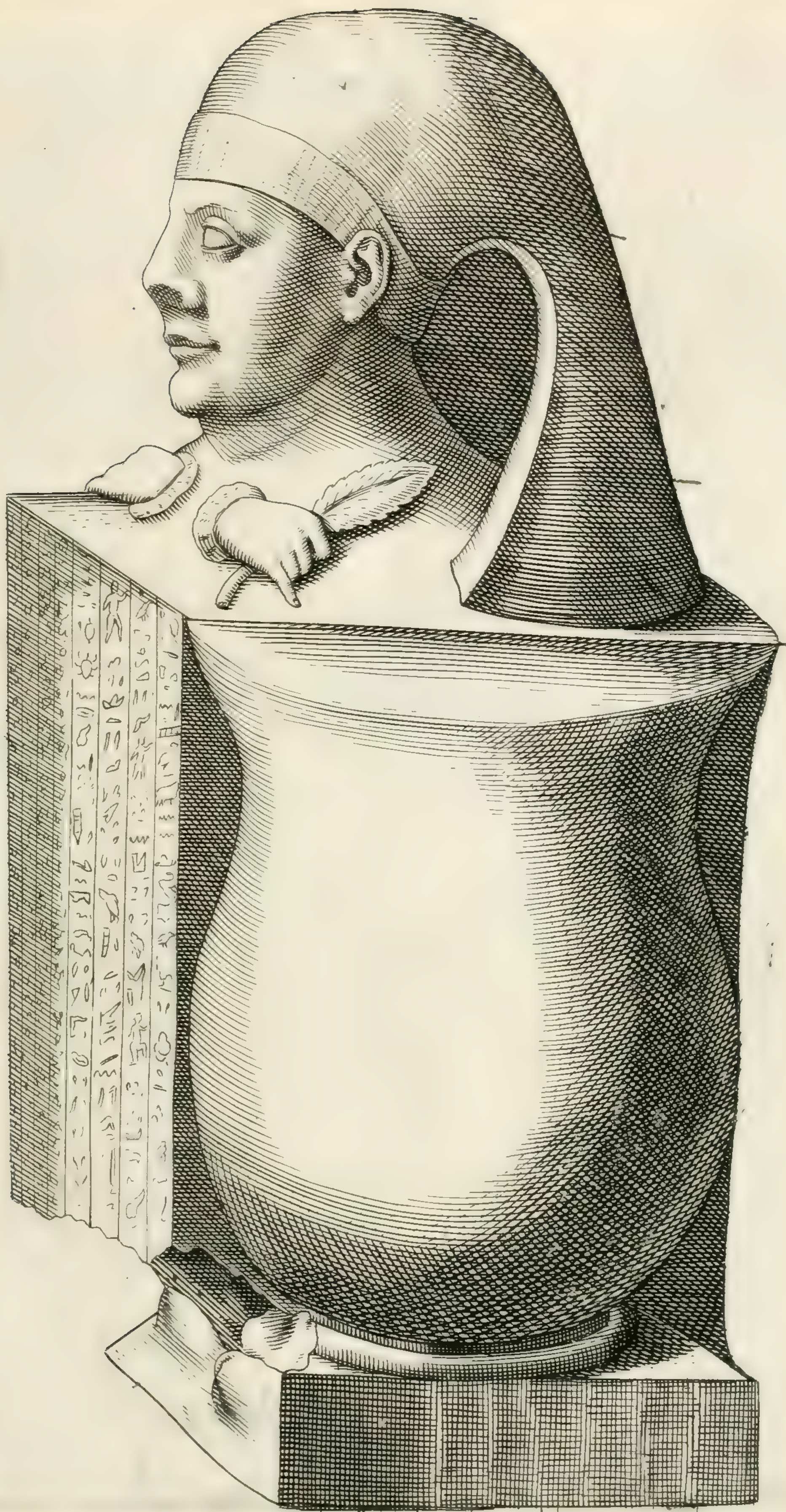
L . VECTIVS
SEMPRONIANVS
AVG . L .

SALVOS IRE

Antiquissima Canopi Statua apud Marium Delfinum.

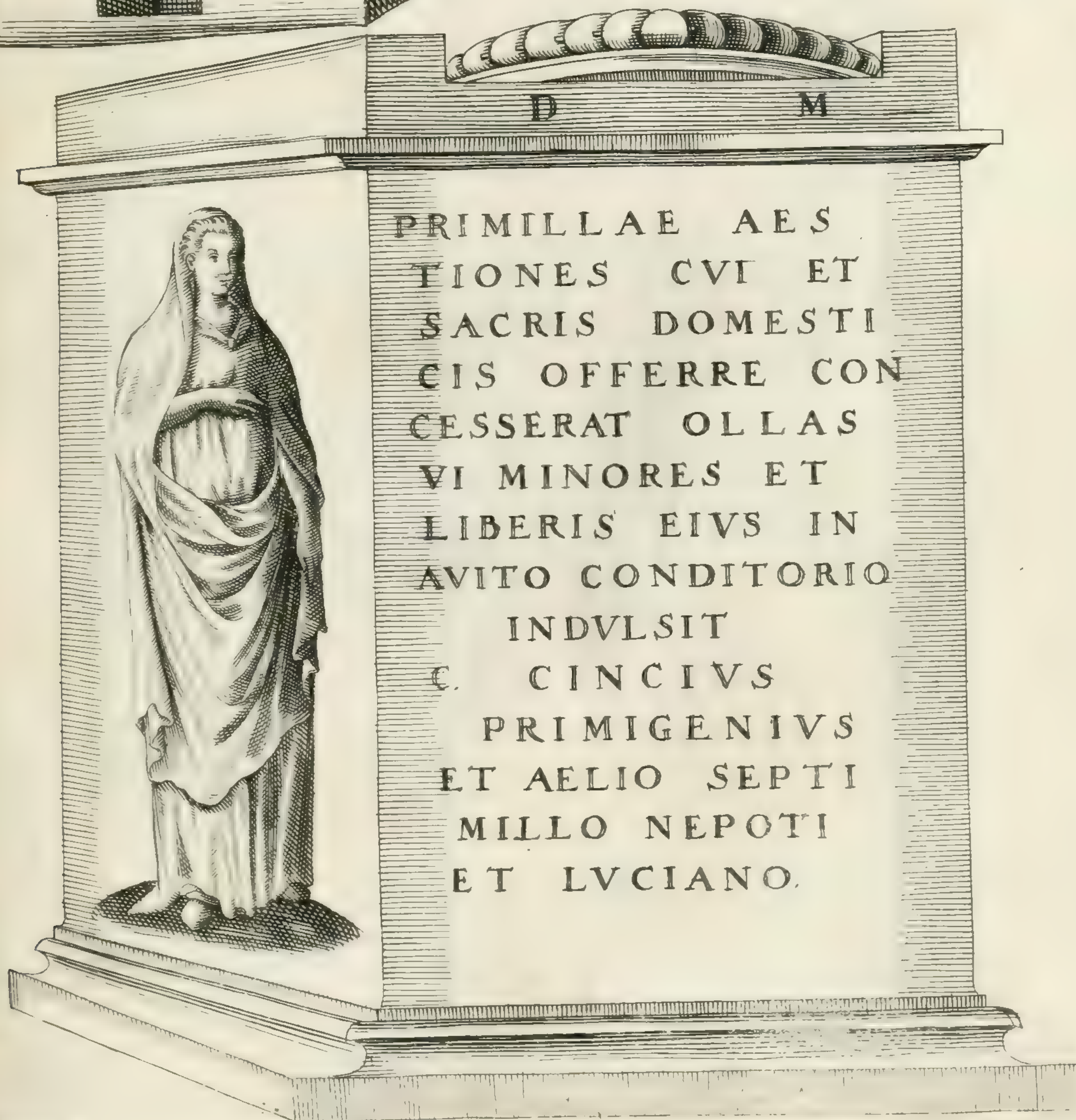

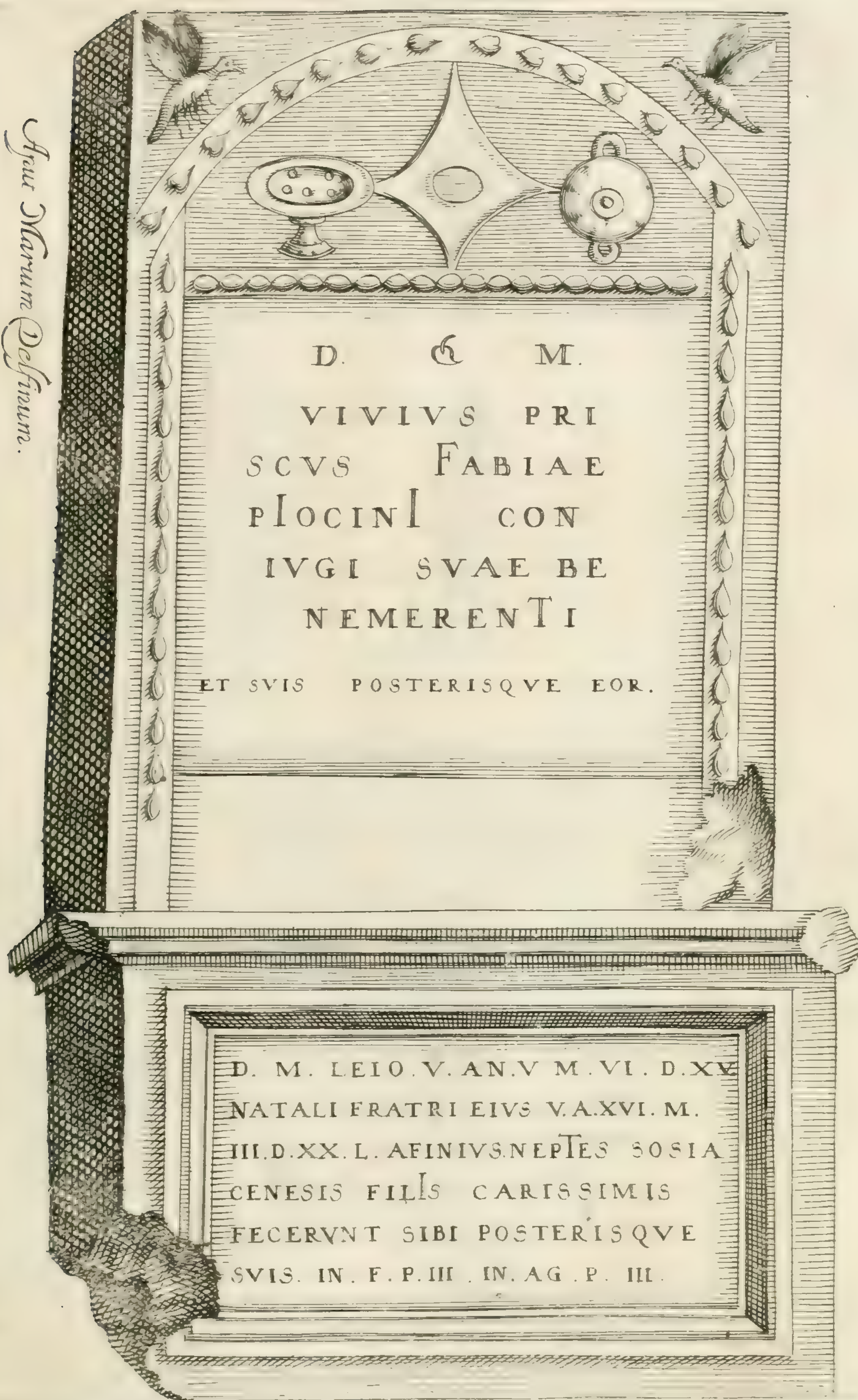

P. CARM.
SOSTHE.
MEDIC.

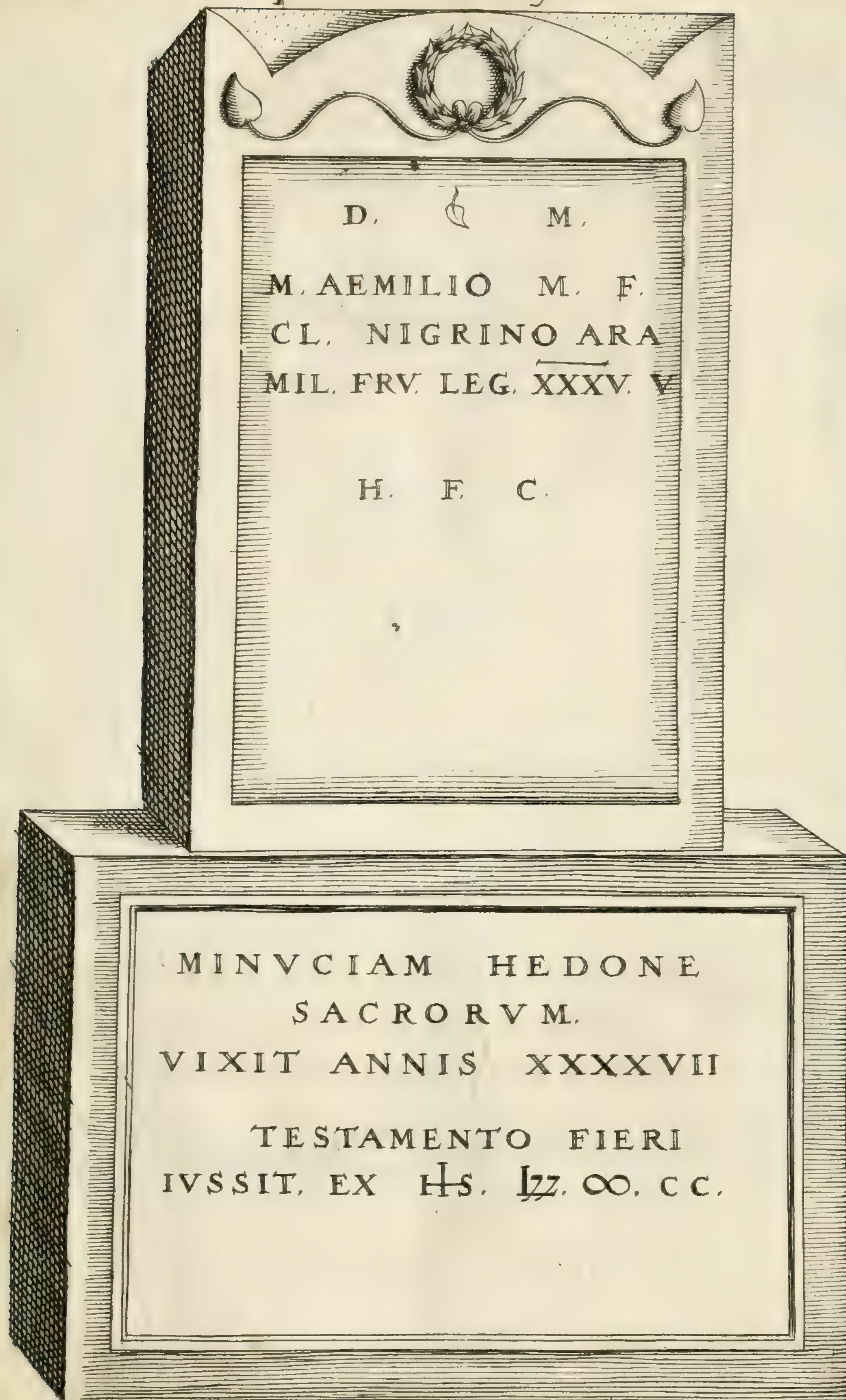
IIIIII. VIR AVG.
ANCHAR.

D. M.
P. ATIVS C. L. ARCHIATR.
SIBI ET IVLIAE.
PRIMAE
CONIVGI INCOMPARABILI

Apud Marium Delfinum.

D. M.
M. AEMILIO M. F.
CL. NIGRINO ARA
MIL. FRV. LEG. XXXV. V
H. F. C.
MINVCIAM HEDONE
SACRORVM.
VIXIT ANNIS XXXXVII
TESTAMENTO FIERI
IVSSIT. EX HS. CC.

C. IVLIVS CAESAR III SINE COLEGA DICT Ↄ. L. SESTIVS P. F.

VF Q. FABIVS MAXIMVS C. TREBONIVS C. F. M. CLAVDIVS M. F. L. A. P.

C. CANINIVS C. F. L. MVNATIVS PAVL AEMILIVS

C. IVLIVS CAESAR DICT IV. M. AMILIVS M. EQ. Q. AEMILIVS LEP ID. M. LO

C. IVLIVS CAESAR. V. M. ANTONIVS M. F. M. APPVLEIVS. SEX. F. P. SI.

VF P. CORNELIVS. P. F. C. SENTIVS SATVRN. Q. LVC

C. VIBIVS C. F. PANSA VF. M. VINVCIVS P. F. C

VF C. IVLIVS CAESAR A. HIRCIVS A. F. P. CORNELIVS P. F. CN. Q.

V. F. Q. PAEDIVS Q. F.

C. CARINAS. C. F. P. VENTIDIVS. P. F. C. FVRNIVS C. F. C. IVN.

AEMILIVS. M. ANTONIVS IMP. CAESAR. III. VIR. R. P. S. CL. L. DOMITIVS CN. F. D. COR

EX A. D. V. H. DEC. AD. P. R. K. I. IAN SEXT V. F. L. TA.

MVNATIVS L. F. M. AEMILIVS M. F. M. DRVSVS L. F. L.

ANTONIVS Ↄ SVLPICIVS CENS. LVSTR. N. F. MILICINIVS M. F.

ANTONIVS P. SERVILIVS. P. F. TI. CLAVDIVS TI. F. P

P. DOMITIVS M. F. C. ASINIVS CN. F. M. VALERIVS M. F. P

V. E. L. CORNELIVS L. F. M. P. CANDIDVS P. F. VF C. VALGIVS C. F.

C. CANINIVS

Non procul a turri Arantiorum

D. M.
Q. BERGILIS CA
LIAE DIONYSIAE
CARISSIMAE. Q. V.
ANN. XXV. BENEM.
SIBI ET SVIS LIB
ERTIS LIBERTA
BVSQVE POSTERISQVE
ET CORNELIAE GRA
LIO TROPHIMO C.

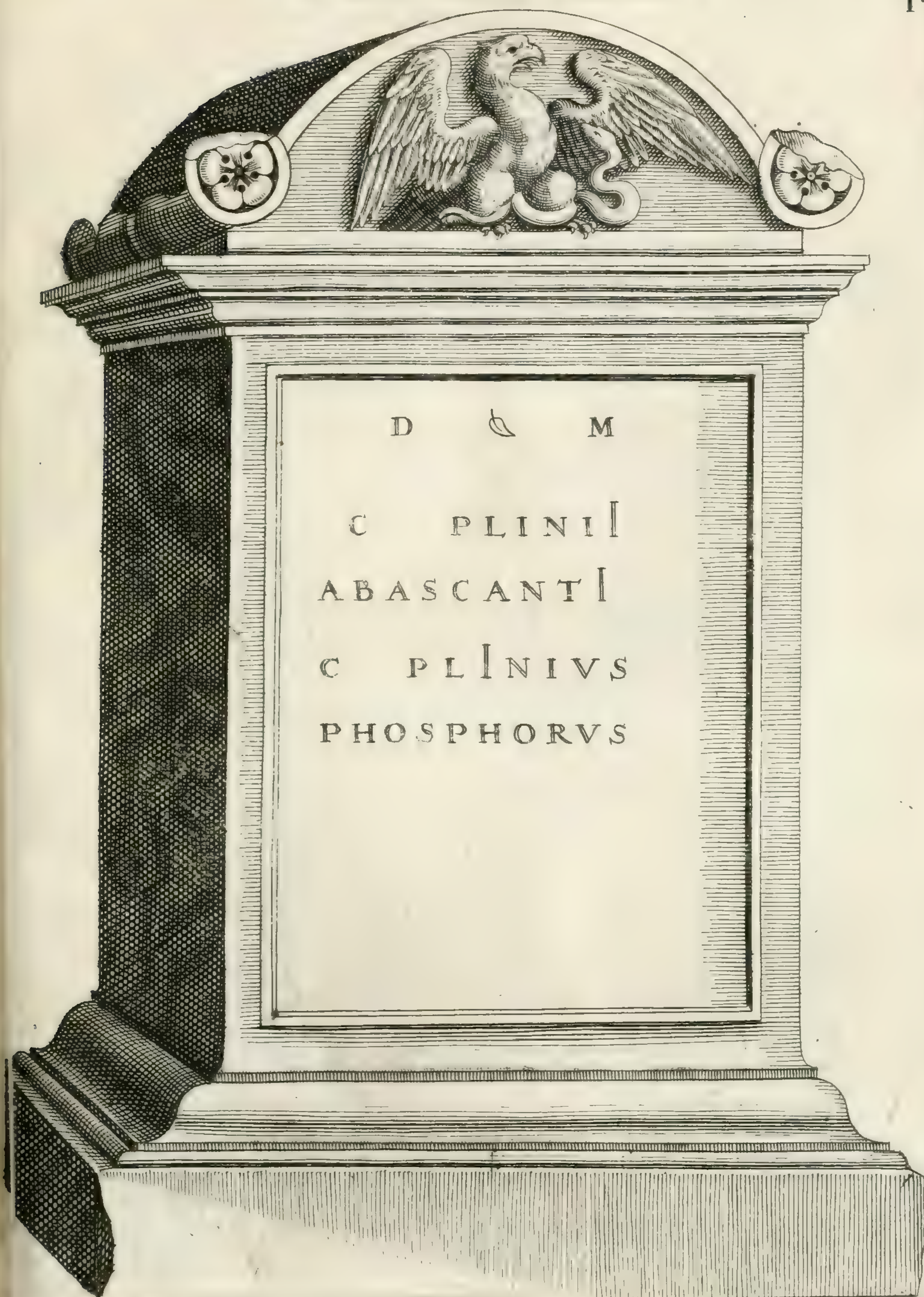
D M S.
IVLIA TRYPHOSA
FECIT IVLIAE
MOSCHIDI BENE
MERENTI VERNAE
SVAE

DIS MANIBVS.
AEGNATIAE
OPTATAE
L. IVNIVS AEMYLIANVS
MATRI
PIISSIMAE
ET SIBI FEC. VT V.
A XXVI

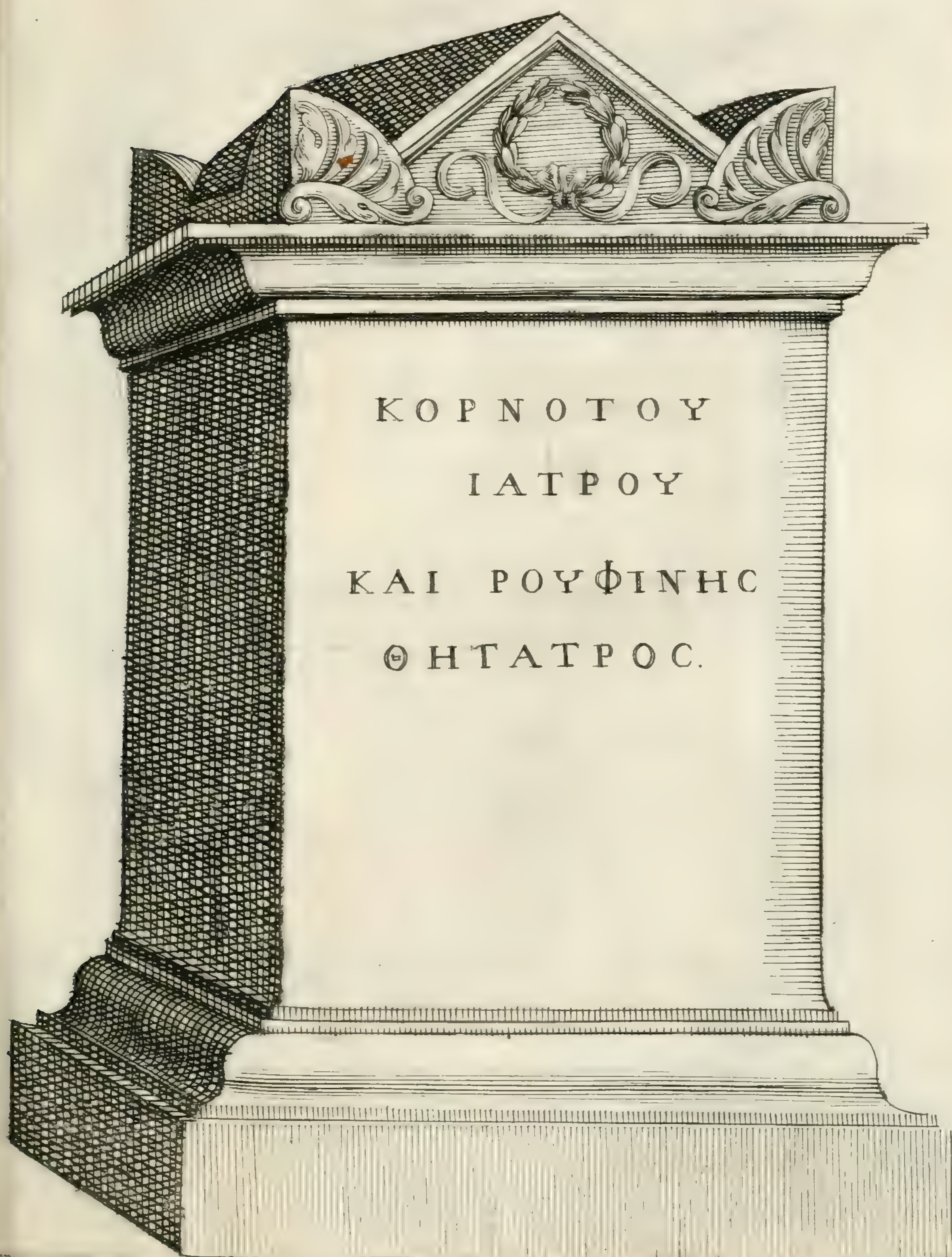
D M
VALERIA IVCVN
DA MATER VALE
RIO ACHILLEO FILIO
DVLCISSIMO
QVI VIXIT ANNIS
XXIIII. MENSE
VNO DIEBVS VI
QVINTI HORIS VI
QVI AMPLIVS V

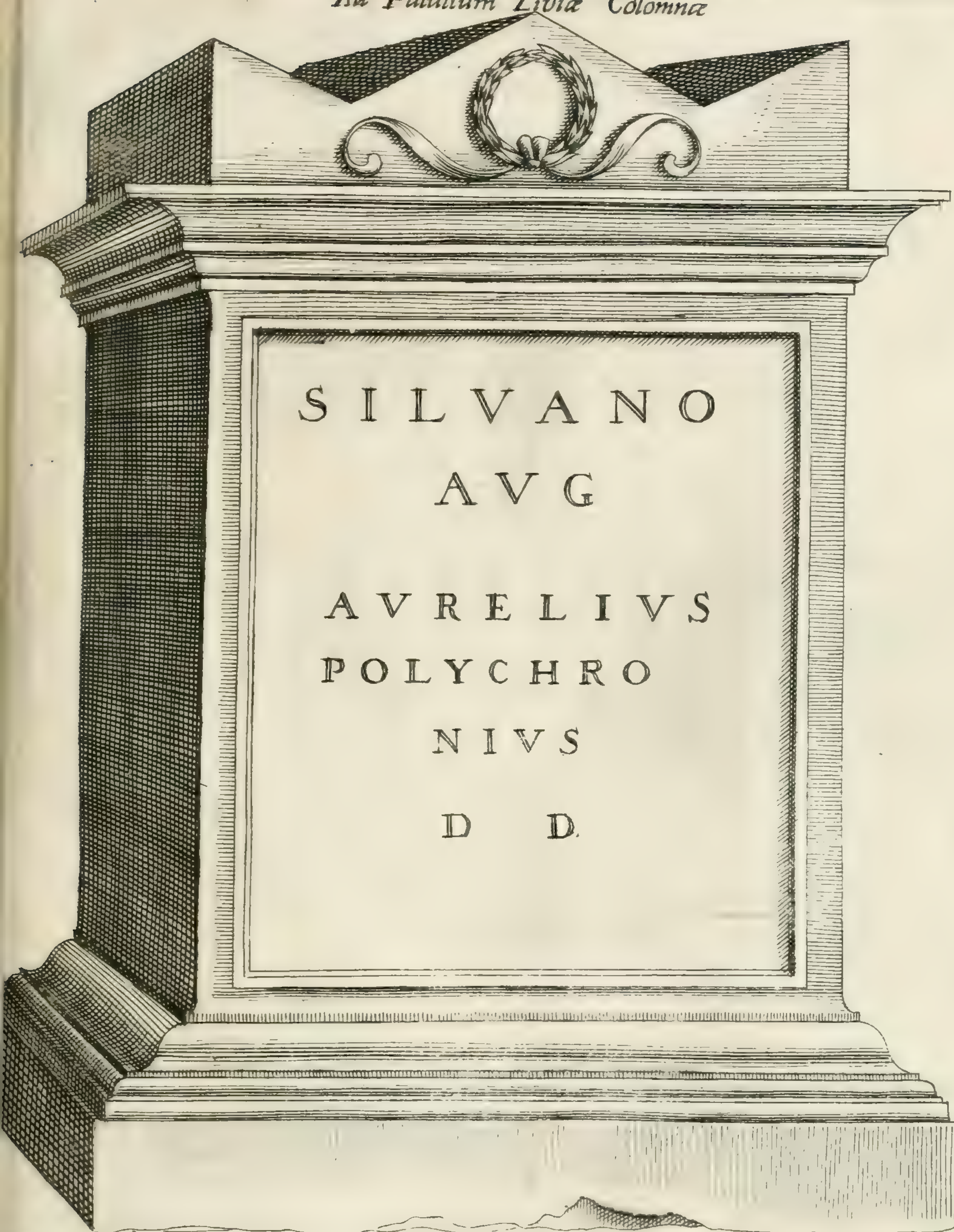
In templo Sanctæ Potentianæ

RELIGIOSISSIMQOVE
C CAEIONIO RVFIO VOLVSIANO V. C.
C. OBD. ITALIAE PER ANNOS OCTO
PROCONSVLI AFRICAE
COMITI DOMINI NOSTRI
CONSTANTINI INVICTI ET
PERPETVI SEMPER AVGVSTI
PRAEFECTO VRBI IVDICIS AC RARARVM
COGNITIONVM CONSVLI.

D M
C PLINII
ABASCANTI
C PLINIVS
PHOSPHORVS

Ad Palatium Liviæ Columnæ
in ruinis Oratorii Neronis.

SILVANO
AVG
AVRELIVS
POLYCHRO
NIVS
D D.

SABINAE
AVGVST

MAGISTRI QVINQVENNALES
COLLEGI FABRVM TIGNAR LVSTR. XXIIII
Q NVMISIVS. MARITIMVS
M VALERIVS. FELIX
A. LARGIVS. CARVS
T. FLAVIVS ONESIMVS
L. NAEVIVS L.F. PHILIPP.
Q. HORTENSIVS TYRANNVS
Q. LOLLIVS HERMA
IN MAGISTERIO DEFVNCTI.

C. PVBLICIO L. F. BIBVLO
AED. PL. HONORIS VIRTVTISQVE
CAVSA S.C. POPVLIQVE IVSSV
LOCVS MONVMENTO
QVO IPSE POSTERIQVE EIVS
INFERRENTVR PVBLICE DATVS EST

Prope Deganam Veterem: in Campo Martio.

SILVANO SANCTO
L. VALERIVS SOLON
PORTICVM EX VOTO FEC.
DEDICAVITQ. KAL. APRIL.
PISONE ET
BOLANO COSS.

DIS MANIBVS
ANTONIA CHARIESSA
IMMVNIS SIBI ET
M. ANTONIO MIRTILO
CONTVBERNALI SVO
BENEMERENTI DEDIT
ET M. ANTONIO
BOETHO.

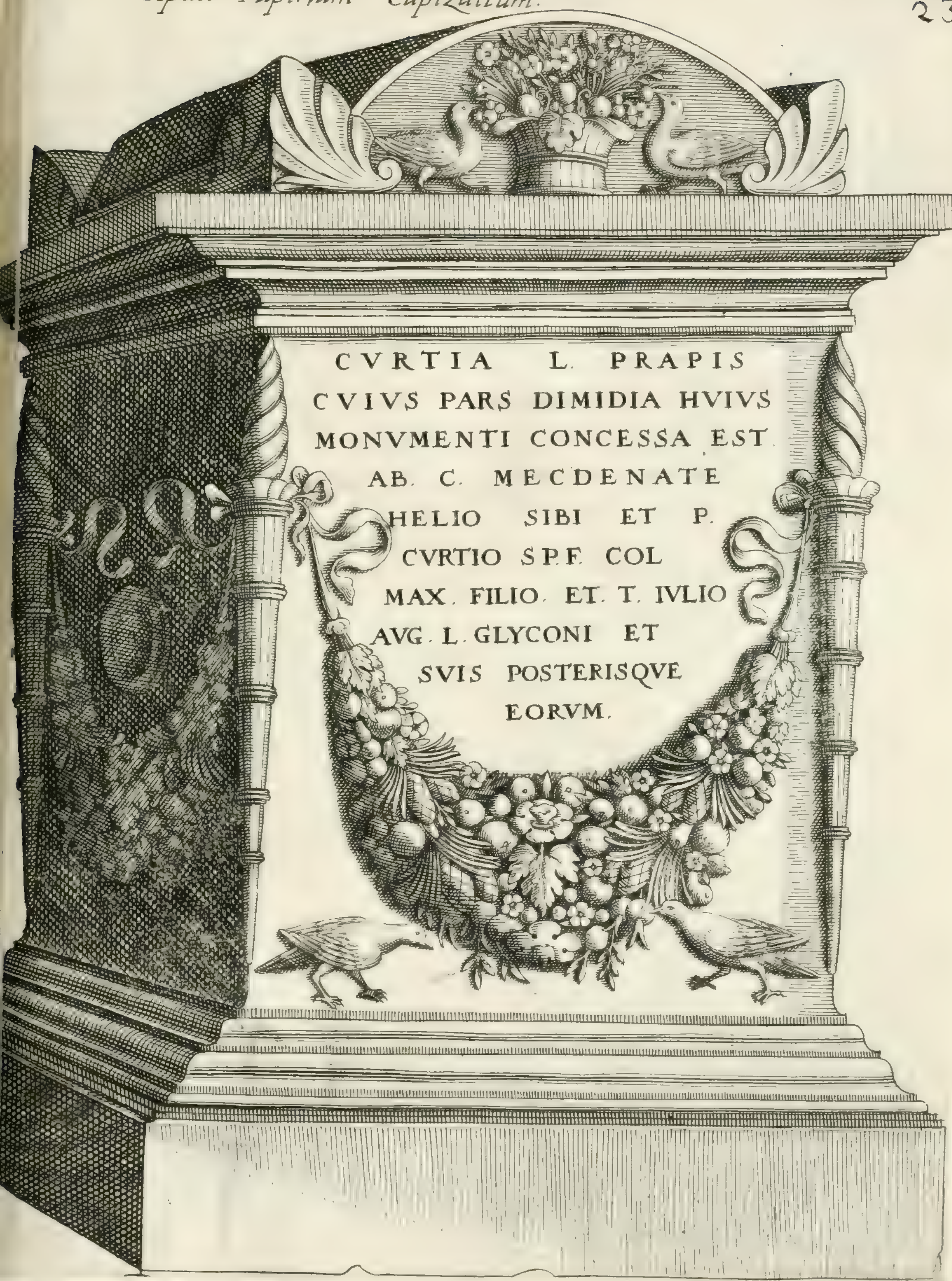

DIS MANIBVS.
FLAVIAE HELPIDI
T. FLAVIVS
HERMA
CONIVGI
SANCTISSIMAE.
In pallatio Maximorum

L. POSTVMIVS MIL. PHILONICVS

LO[illegible]IOC. POST AEDE CASTORIS

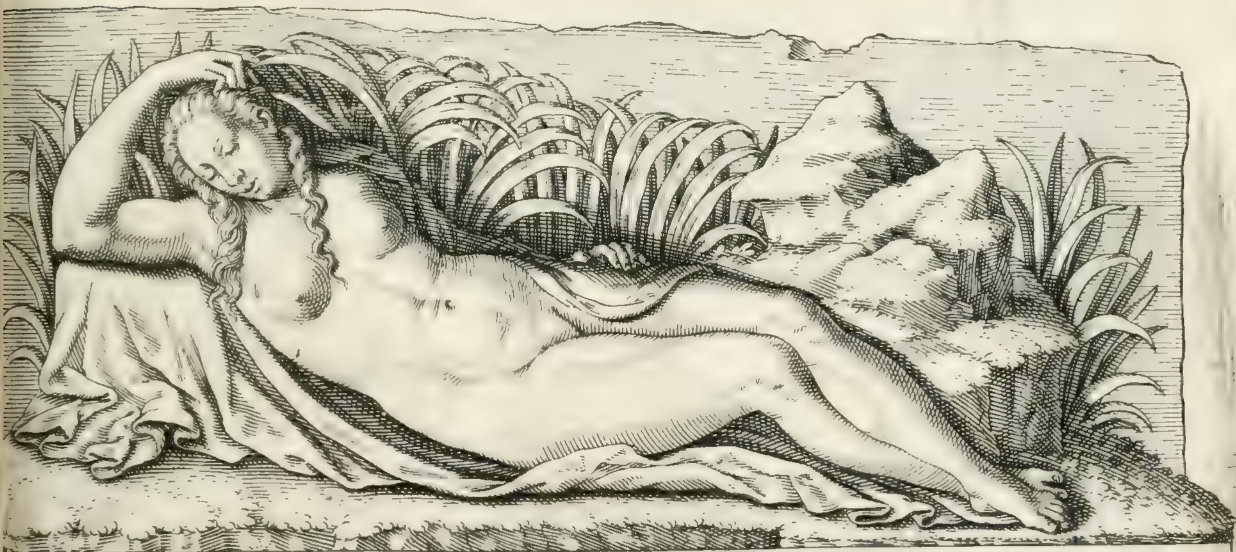
SAECVLO FELICI
ISIAS SACERDOS
ISIDI SALVTARIS
CONSECRATIO.

CVRTIA L. PRAPIS
CVIVS PARS DIMIDIA HVIVS
MONVMENTI CONCESSA EST
AB. C. MECDENATE
HELIO SIBI ET P.
CVRTIO S.P.F. COL
MAX. FILIO. ET. T. IVLIO
AVG. L. GLYCONI ET
SVIS POSTERISQVE
EORVM.

IVNONI PIAE.

SEMICAPRI QVICVNQVE SVBIS SACRARIA FAVNI
HAEC LEGE ROMANA PAVCA NOTATA MANV.
HERCILVS HIC IACEO MECVM MAVRVLLA QVIESCIT
QVAE SOROR ET GENITRIX QVAE MIHI SPONSA FVIT.
VERA NEGAS FRONTEMQ TRAHIS AENIGMATA SPHINGOS
CREDIS SVNT PYTHIO VERA MAGIS TRIPODE.
ME PATER ENATA GENVIT MIHI IVNGITVR ILLA
SIC SOROR ET CONIVX SIC FVIT ILLA PARENS.

Ad aquæductum fontis Virginis.

HVIVS NYMPHA LOCI SACRI CVSTODIA FONTIS
DORMIO DVM BLANDAE SENTIO MVRMVR AQVAE
PARCE MEVM QVISQVIS TANGIS CAVA MARMORA SOMNV̄
RVMPERE SIVE BIBAS SIVE LAVERE TACE.

In hortis Collotiorum.

in aquae ductu Virginis

T. CLAVDIVS DRVSI F.
CAESAR AVG. GERMANIC.
PONT. MAX. TRIB. POT. V.
IMP. XI. PP. COS. DESIG. IIII.
ARCVS AQVAE DVCTVS VIRGI
NIS DISTVRBATOS PER C.
CAESAREM A FVNDAMENTIS
NOVOS REFECIT ET RESTITVIT.

Apud Collotium

ʃ V F L. SESTIVS P. F.
M CLAVDIVS M F L. AR
L MVNATIVS. P. AEMILIVS.
Q. AEMILIVS LEPIDVS. M. LO
M. APPVLEIVS SEX. F. P. SI
C. SENTIVS SATVRN. Q. LV
ʃ V F M. VINVTIVS P F
P. CORNELIVS P. F. CN. C
C. FVRNIVS C. F. C. IV
CL. L. DOMITIVS CN. F. P. CO
ʃ V F L. TA
M. DRVSVS L. F. L.
M LICINIVS M. F.
TI CLAVDIVS TI. F.
M. VALERIVS M. F.
ʃ V F. C. VALGIVS C. F.
C. CANINIVS

GERMANICO CAESARI
TI. F. DIVI AVG. N.
DIVI IVLI PRON.
COS.
L. TVRPILIVS L. F. GEMINVS
AED. D. S. P.

P. QVINTILIVS SEX. F. VARVS
COS.
LVDOS VOTIVOS PRO REDITV
IMP. CLAVDIO TI. F. NERONE
IOVI OPTIMO MAXIMO FECIT
TI. CLAVDIO TI. F. NERONE
CONLEGA
EX S. C.

HAVE HAVE

HEROTION

ET VALE

AETERNOM

C CESTIVS FILIAE

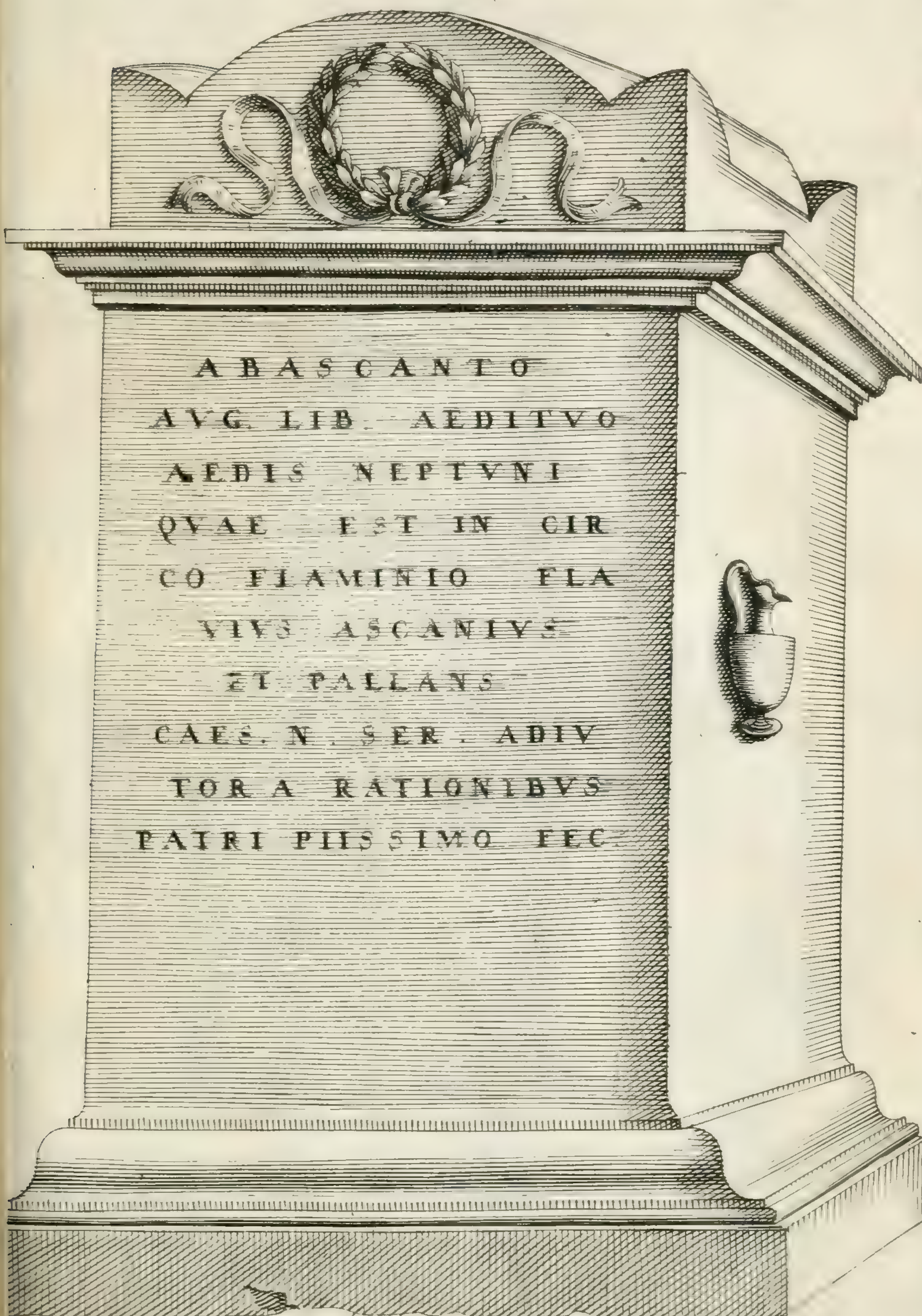
P C

*Non procul a fonte Lotreio
qui Est Aqua virginis.*

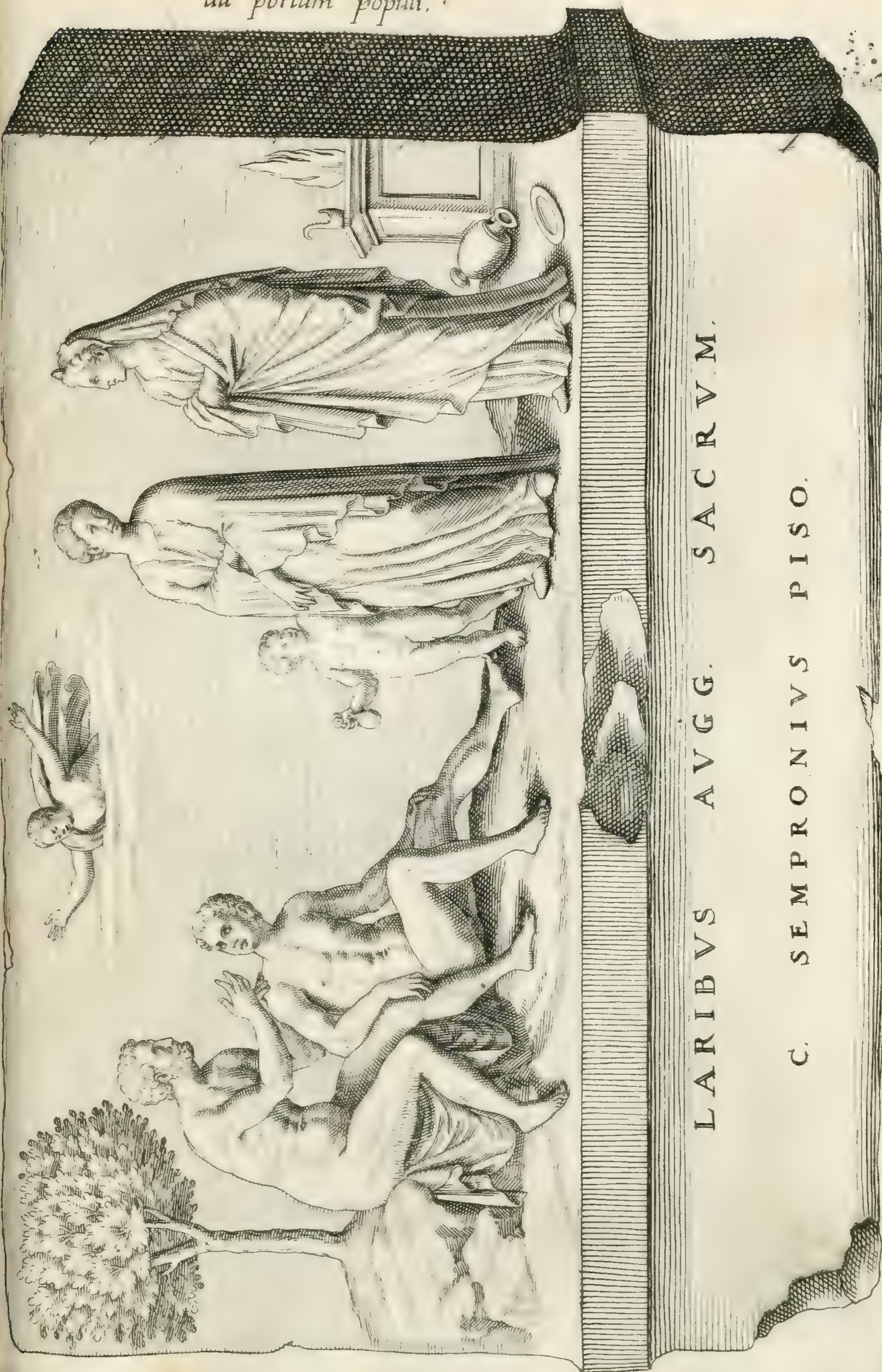

SILVANO LITTORALI ET MVSAE

LACHES.

ABASCANTO
AVG. LIB. AEDITVO
AEDIS NEPTVNI
QVAE EST IN CIR
CO FLAMINIO FLA
VIVS ASCANIVS
ET PALLANS
CAES. N. SER. ADIV
TOR A RATIONIBVS
PATRI PIISSIMO FEC.

Non procul à templo S. Rochi: qua itur ad portam populi.

ΟΜΗΡΟΣ

ΗΡΩΩΝ ΚΑΡΥΚΑ ΑΡΕΤΑΣ ΜΑΚΑΡΩΝΤΕ ΠΡΟΦΗΤΑΝ
ΕΛΛΑΝΩΝ ΔΟΞΗΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ ΑΕΛΙΟΝ
ΜΟΥΣΕΩΝΦΕΓΓΟΣ ΟΜΗΡΟΝ ΑΓΗΡΑΤΟΝ ΣΤΟΜΑ ΚΟΣΜΟΥ
ΠΑΝΤΟΣ ΟΡΑΣ ΤΟΥΤΟΝ ΑΑΙΔΑΛΟΝ ΑΡΧΕΤΥΠΟΝ

ΟΥΧ ΕΘΟΣ ΕΧΤΙΝ ΕΜΟΙ ΦΡΑΣΕΙΝ ΓΕΝΟΣ ΟΥΔ ΟΝΟΜΑΥΤΟ
ΝΥΝΔΕΝΕ ΚΑΙΛΙΑΝΟΥ ΠΑΝΤΑΣ ΑΦΩΣΕΡΕΩΙ
ΠΑΤΡΙΣ ΜΟΙ ΧΘΩΝ ΠΑΣΑ ΤΟΔΟΥΝΟΜΑ ΦΑΣΙΝ ΟΜΗΡΟΝ
ΕΣΤΙ ΔΕ ΜΟΥΣΑΙΩΝ ΟΥΚ ΕΜΟΝ ΟΥΔΕΝ ΕΠΟΣ

ΕΙ ΜΕΝ ΘΝΗΤΟΣ ΘΦΥΣΠΩΣΑ ΘΑΝΑΤΟΝ ΣΕ ΕΠΟΙΗΣΑΝ
ΜΟΥΣΑΙ ΚΑΙ ΜΟΙΡΩΝ ΝΗΜΑΛΝΕ ΚΛΩΣ ΑΝΑ
ΕΙΔΗΣ ΘΑ ΑΘΑΝΑΤΟΣ ΠΩΣΕΝ ΘΝΗΤΟΙΣ ΣΕ ΑΡΙΘΜΟΥΣΙΝ
ΘΥΜΑΣ ΕΤΑΥΤ ΕΧΡΗΝ ΣΕΜΝΕ ΠΟΙΗΤΑ ΦΡΟΝΕΙΝ
ΑΛΛ ΕΓΝΩΝ ΤΟΑΛΗΘΕΣ ΕΠΕΙ ΤΟΣΑΦΕΣ ΔΙΑΦΕΥΓΕΙ
ΑΝΘΡΩΠΟΝ ΦΑΣΙΝ ΘΕΙΕ ΟΜΗΡΕ ΠΕΛΕΙΝ.

ΜΕΝΑΝΔΡΟΣ.

ΕΧΡΗΝ ΜΕΝΣΤΗΣΑΙ ΣΥΝΕΡΩΤΙ ΦΙΛΩ ΣΕ ΜΕΝΑΝΔΡΕ
ΩΣ ΥΝ ΖΩΝ ΕΤΕΛΕΙΣ ΟΡΓΙΑ ΤΕΡΠΝΑ ΘΕΟΥ
ΔΗΛΟΣ ΔΕΙ ΦΟΡΕΩΝ ΑΙΕΙ ΘΕΟΝ ΟΠΠΟΤΕ ΚΑΙΝΥΝ
ΣΗΝ ΜΟΡΦΗΝ ΚΑΤΙΔΩΝ ΑΥΤΙΚΑ ΠΑΣ ΣΕ ΦΙΛΕΙ

ΦΑΙΔΡΟΝ ΕΤΑΙΡΩΝ ΕΡΩΤΟΣ ΟΡΑΣ ΣΕΙΡΗΝΑ ΘΕΑΤΡΩΝ
ΤΟΝΔΕ ΜΕΝΑΝΔΡΟΝ ΑΕΙ ΚΡΑΤΑ ΠΥΚΑΣΟΜΕΝΟΝ.
ΟΥΝΕΗΑΡ ΑΝΘΡΩΠΟΥΣ ΙΛΑΡΟΝ ΒΙΟΝ ΕΞΕΔΙΔΑΞΑ
ΗΔΥΝΑΣ ΣΚΗΝΗΝ ΔΡΑΜΑΣΙ ΠΑΣΙ ΓΑΜΩΝ

ΟΥ ΦΑΥΛΩΣ ΕΣΤΗΣΑ ΚΑΤ ΟΦΘΑΛΜΟΥΣ ΣΕ ΜΕΝΑΝΔΡΕ
ΤΗΣΔ ΕΓ ΟΜΗΡΕΗΣ ΦΙΛΤΑΤΕ ΜΟΙ ΚΕΦΑΛΗΣ
ΑΛΛΑ ΣΕ ΔΕΥΤΕΡΑ ΕΤΑΞΕ ΣΟΦΟΣ ΚΡΕΙΝΕΙΝ ΜΕΤ ΕΚΕΙΝΟΝ
ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΣ ΚΛΕΙΝΟΣ ΠΡΟΣΘΕΝ ΑΡΙΣΤΟΦΝΗΣ

DIS MANIB
L. AVIANIO L.F. PVB.
VALERIANO
MEDICO VIX.
ANN. XLVII. M. IX. D. XV.
L. AVIANIVS LL. STEPHANIVS
PATR. PER. AG. CVR.

DIS MANIB
C. CAECILII C. F. SAB.
AQVILAE
CAECILIA. C. L. MOSCHIDI
C. CAECILIVS DIAETVS
MEDICVS
FILIO ET LIB. CONIVGI
SVAE PIISSIMIS.

AEMILIO PAVLO PAPINIANO
PRAEFECTO PRAETORIO IVRIS
CONSVLTO QVI VIXIT ANNOS XXXVI.
MENS. X. DIES III
PAPINIANVS HOSTILIVS
EVGENIA GRACILII TVREATO
ORDINE IN SENIO
HEV PARENTES FECERVNT
FILIO OPTIMO

BA /

Ad Portam flaminiam in Vinea . e regione Iulianorum hortorum.

ΙΘΥΦΑΛΛΩΙ ΚΟΡΥΝΗΦΟΡΩΙ
ΚΗΠΟΦΥΛΑΚΙ ΚΑCΠΤΟΜΑCΤΙΓΙ
ЄΥЄΡЄCΙΑC ΚΑΙ ЄΥΔΟΚΙΑC ΧΑΡΙΝ
ΛΑΜΦΑΧΙΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

In Hortis Iulii de Monte Pontificis Maximi axtra portam Flaminiam.

D. M
C. TVTICANO
SOPHRONI
VIX. ANNIS III.
MENS. VIIII.
DIEB. XV.
C. TVTICANVS
SOPHRO
PATER.

D M

C TVTICANO
CALLIATO ET
VALERIAE
SATVRNINAE
C TVTICANVS
MAXIMVS
MAMMAE
SVAE BENEMEREN
TI FECIT

ANO DNI M CCCC.
LXXXII.
INVENTV FVIT HIC.

M. VERIVS VENVSTVS
ET M. VERIVS DECEMBER
FECERVNT SIBI ET LIBERTIS
LIBERTA. Q. POSTER. Q. EORVM
H. M. D. M A.

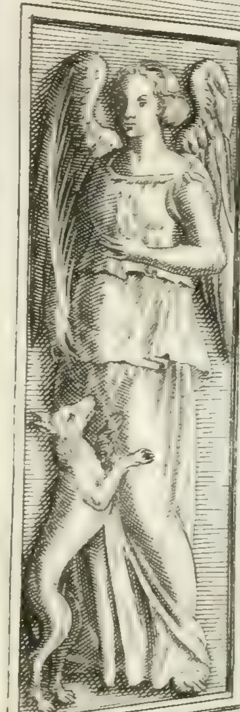
D. M.
L. IVLI GENNAE
VIX. ANN. XXXV.
PVPLIA HELPIS
CONIVGI BENEME
RENTI ET L.
IVLIVS RESTITVTVS
FILIVS FECERVNT
SIBI ET SVIS POSTERIS
QVE EORVM

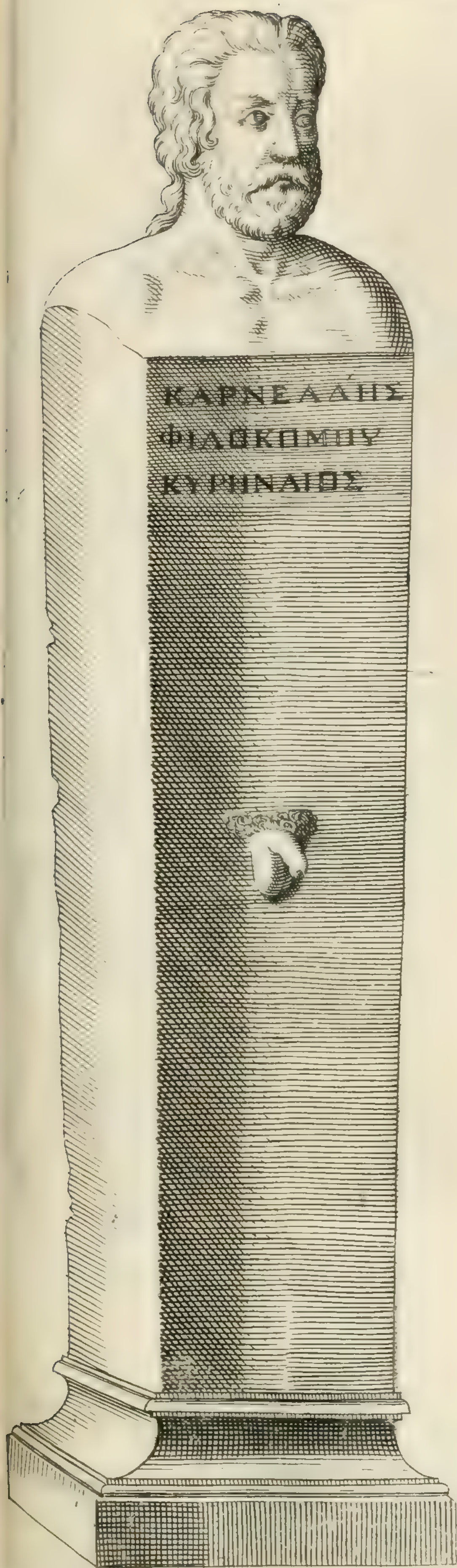
D. M.
T. NAVI NIO PRIS
CO. VIX. ANN. II.
DIEBVS VIII
T NAVINIVS PHI
LADESPOTIVS ET COR
NELIA FELICITAS
PARENTES FILIO
CARISSIMO

D. PRAESIDIAE SVAE ET FELIX
HELPIDI V. AN XXIII. FRATER SORORI
M. V. FECIT PRAE SVAE B. M. D. S
SIDIA HELPIS SVAE.

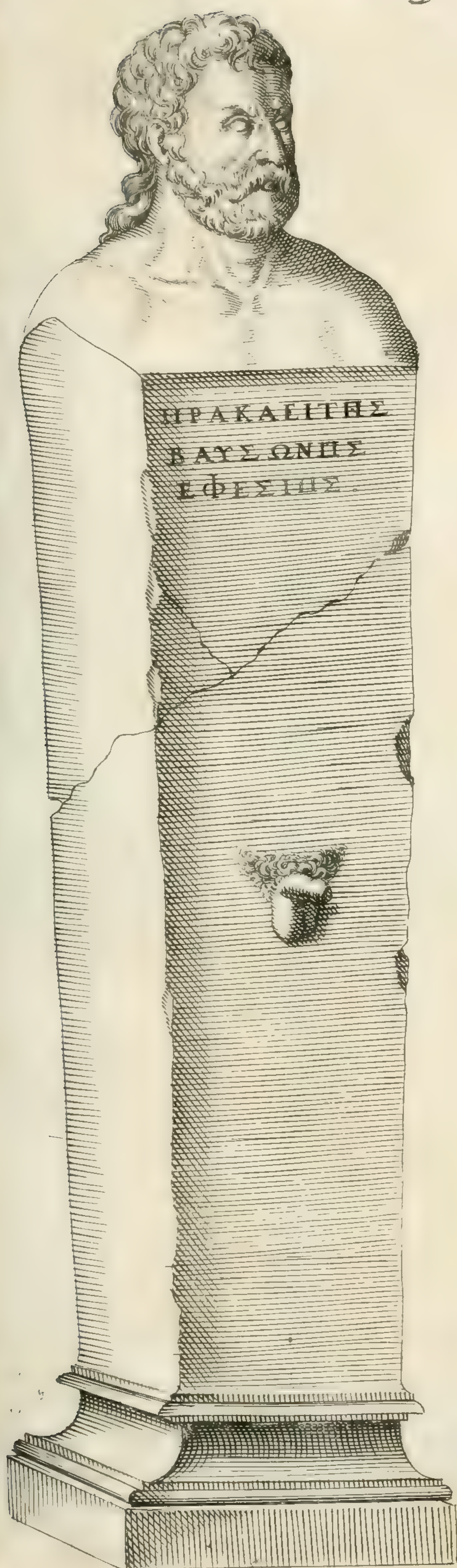
Θ. K.

ΕΛ·ΠΙΔΙ ΕΩΟΣ
ΚΑΙΚΗΣΩ
ΡΕΙΝΑΤΕΙΜΙ
ωΤΑΤΗΙ ΑΠЄΛЄΥΤЄΡΑ
ΑΝЄΘΗΚΑΝ

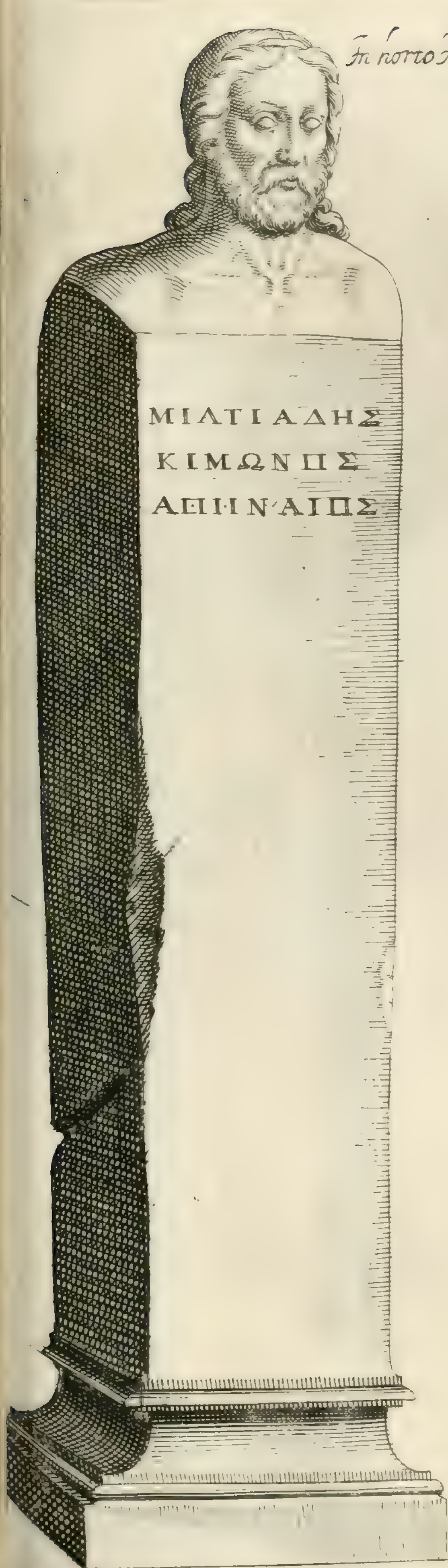

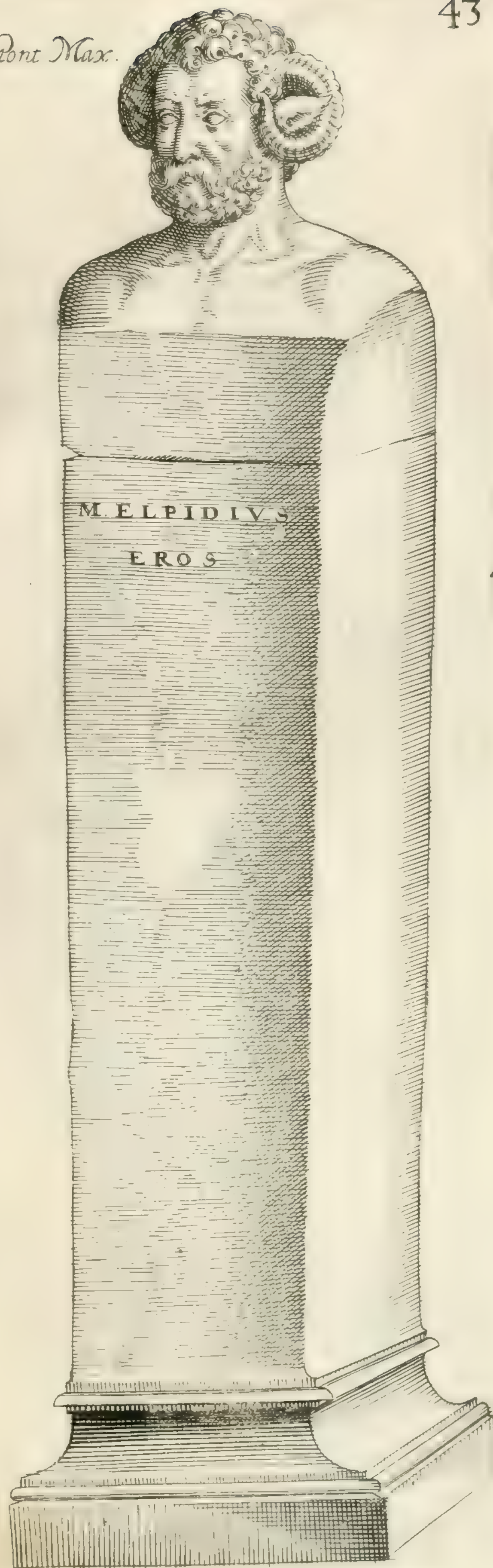

ΚΑΡΝΕΑΔΗΣ
ΦΙΛΟΚΟΜΟΥ
ΚΥΡΗΝΑΙΟΣ

ΑΡΙΣΤΟΦΑΝΗΣ
ΦΙΛΙΠΠΙΔΟΥ
ΑΘΗΝΑΙΟΣ

ΗΡΑΚΛΕΙΤΗΣ
ΒΛΥΣΩΝΟΣ
ΕΦΕΣΙΟΣ.
ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ
ΘΕΟΔΩΡΟΥ
ΑΘΗΝΑΙΟΣ.

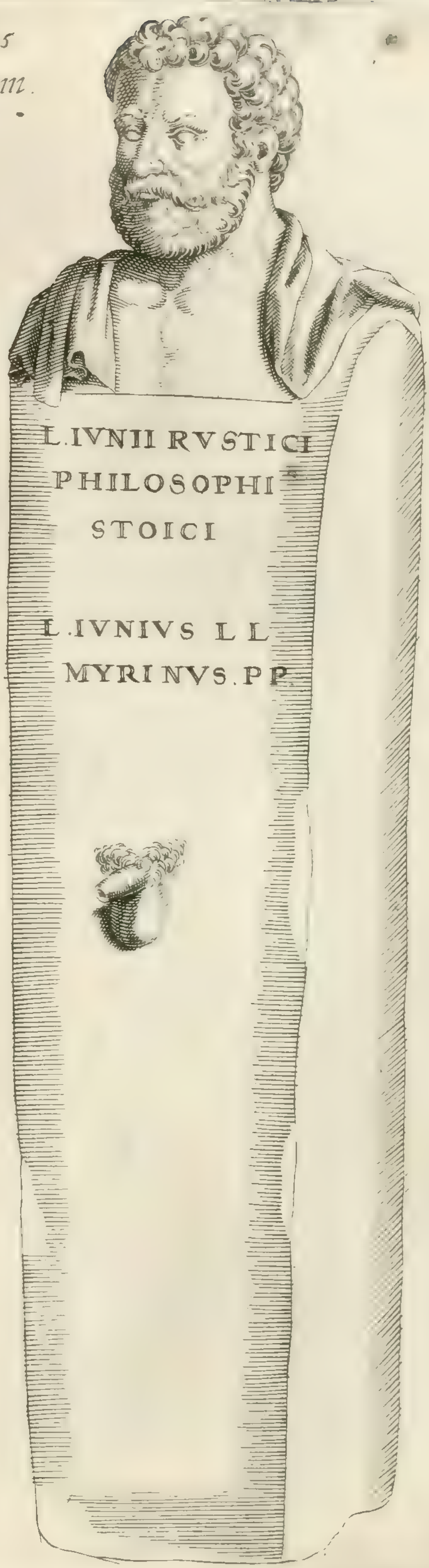
In horto Iuly Pont Max.

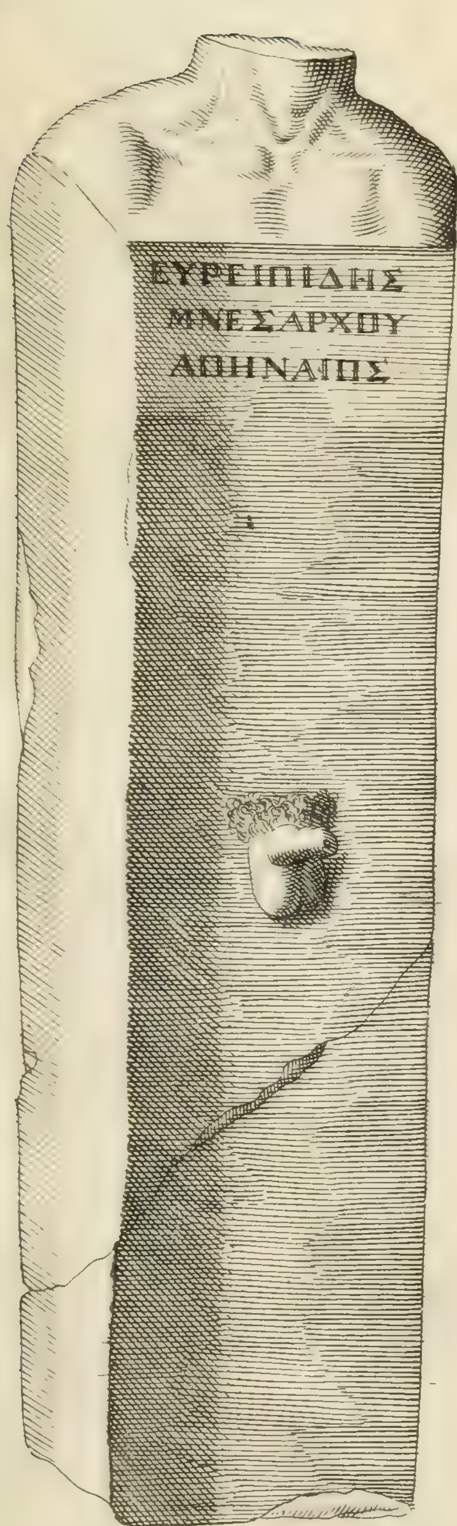

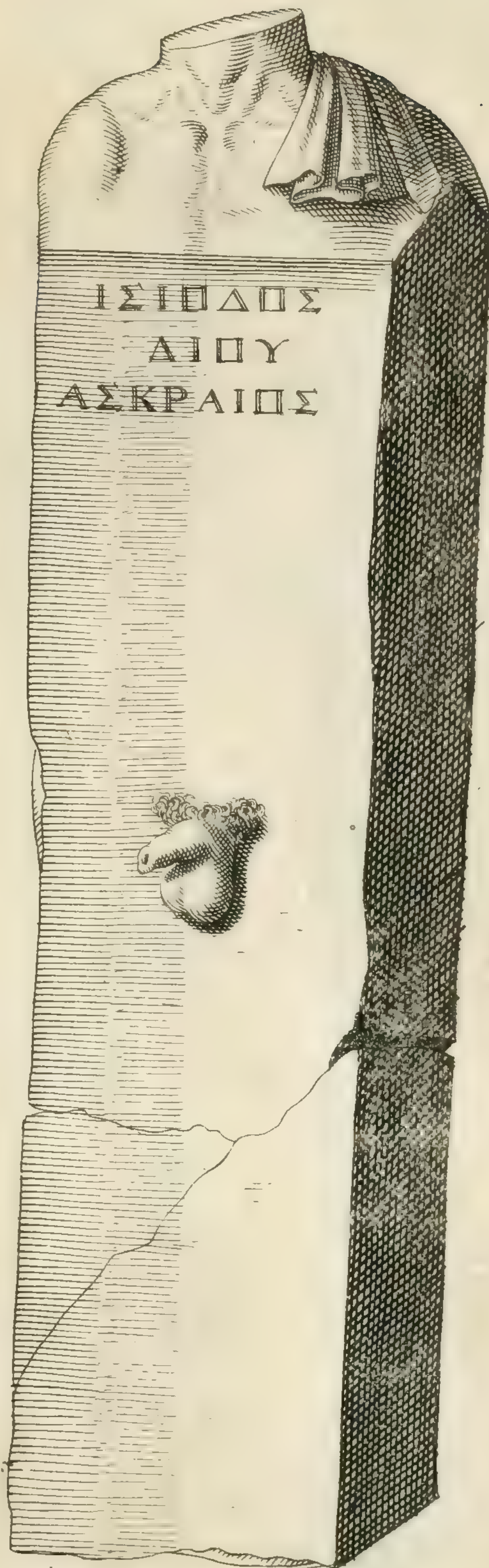

In ædibus Rusticorum.

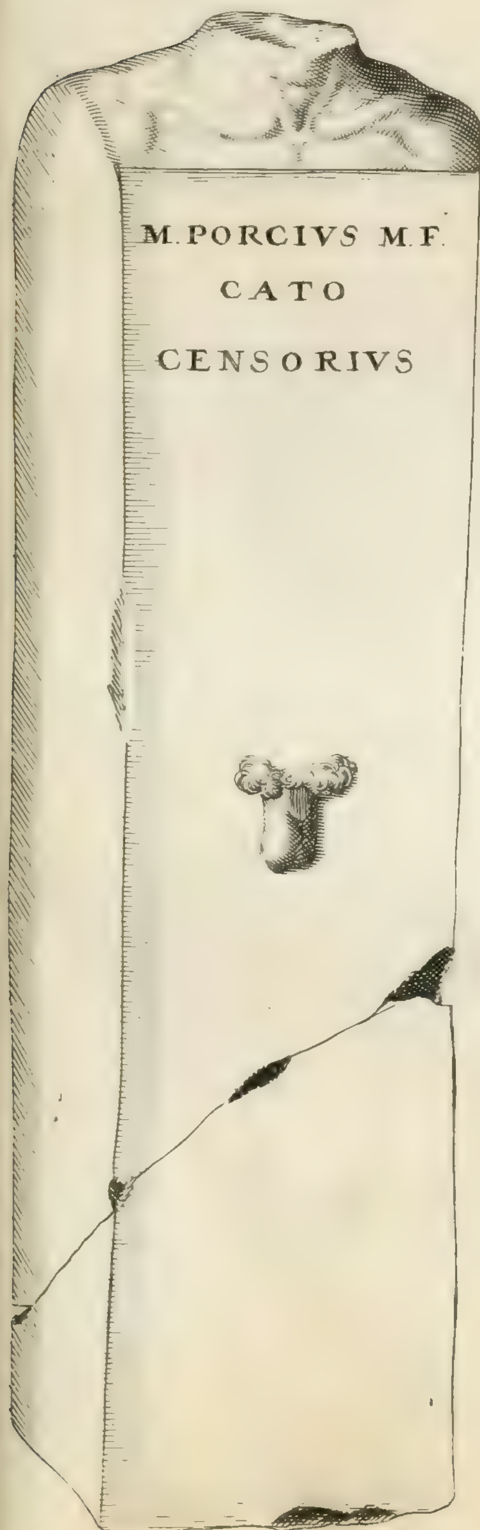

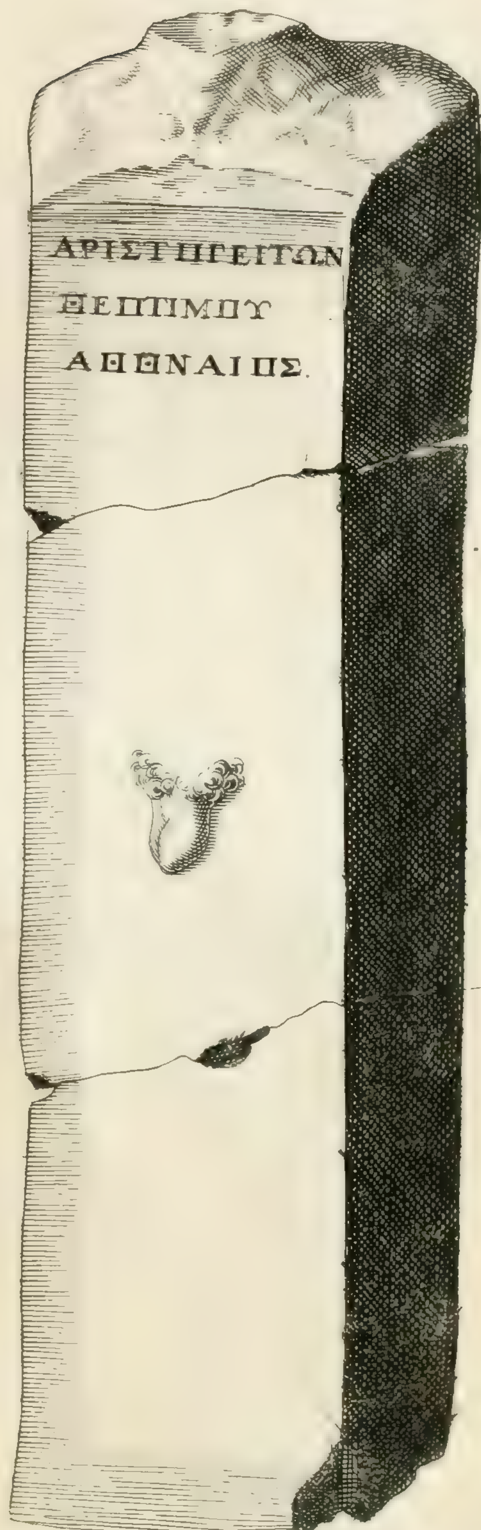

ΕΥΡΕΙΠΙΔΗΣ
ΜΝΕΣΑΡΧΟΥ
ΑΘΗΝΑΙΟΣ

ΙΣΙΟΔΟΣ
ΔΙΟΥ
ΑΣΚΡΑΙΟΣ

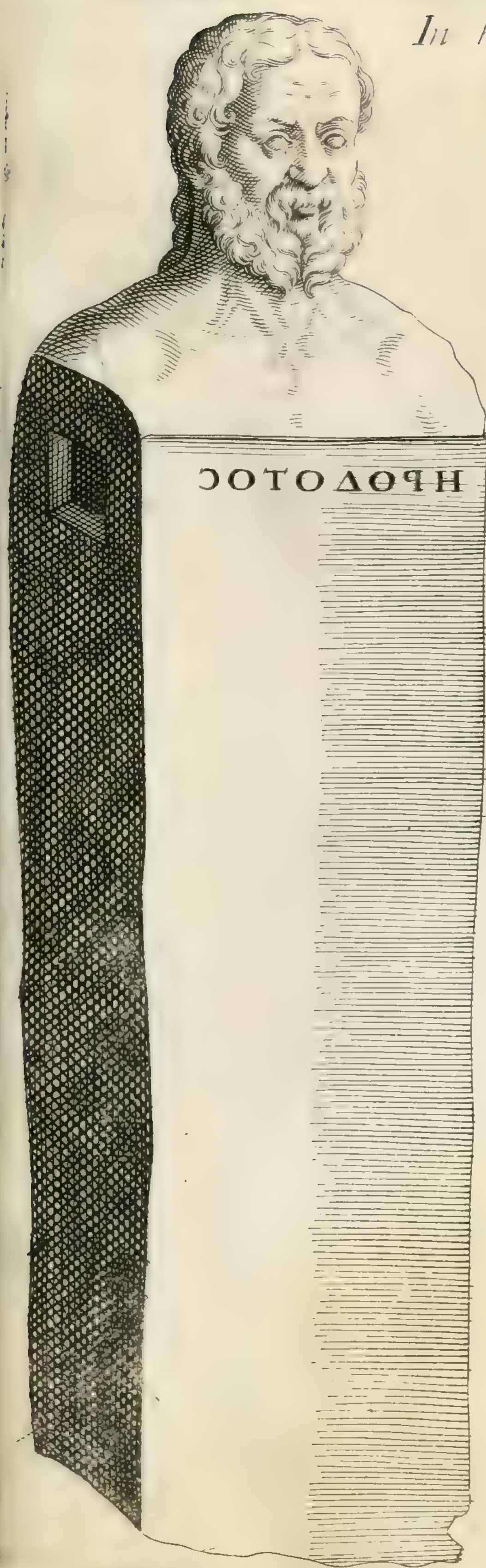
In ædibus Cardinalis Farnesij.

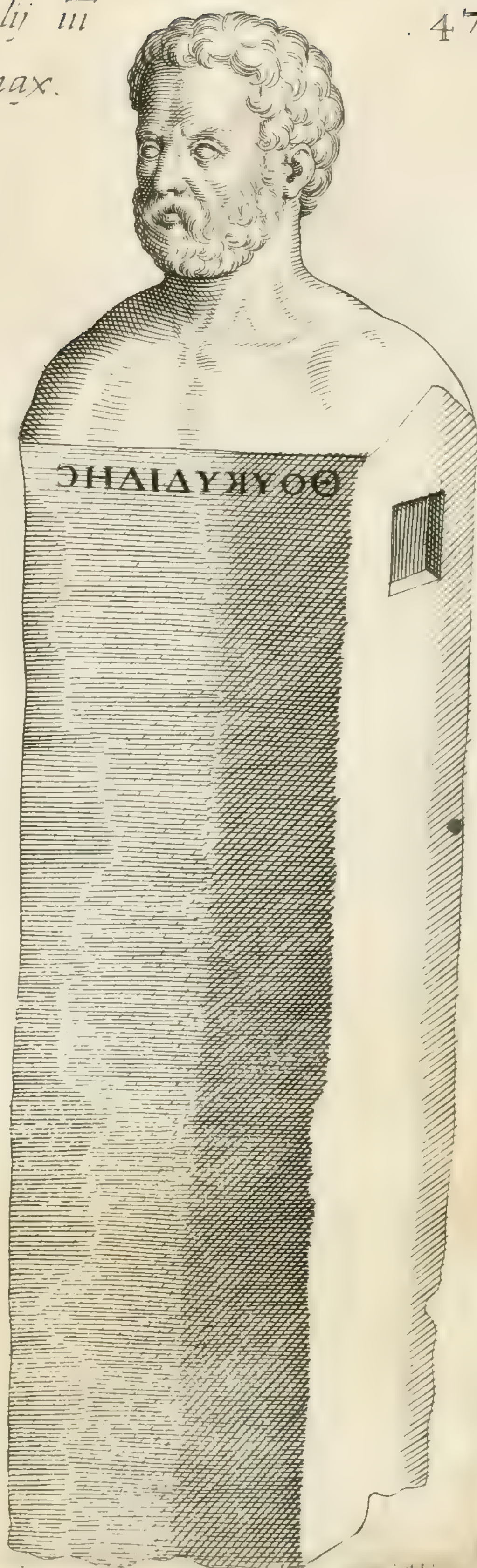

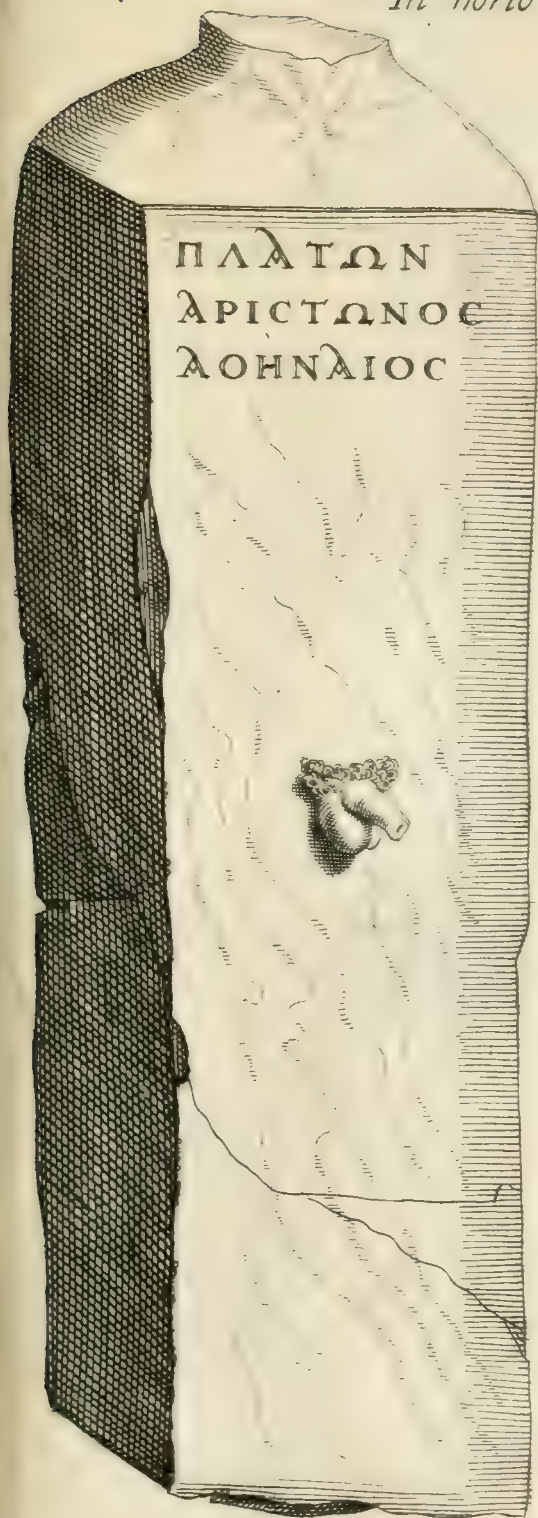
Aput Cardinalem Carpensem.

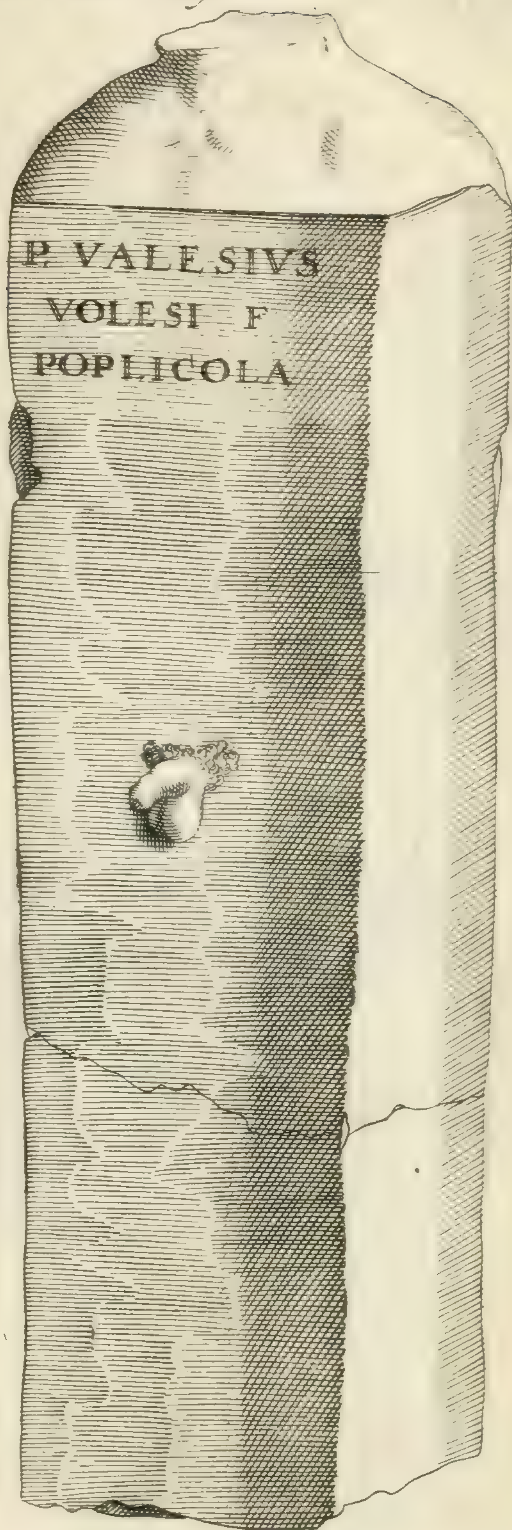
In hortis Iulij III
Pont max.

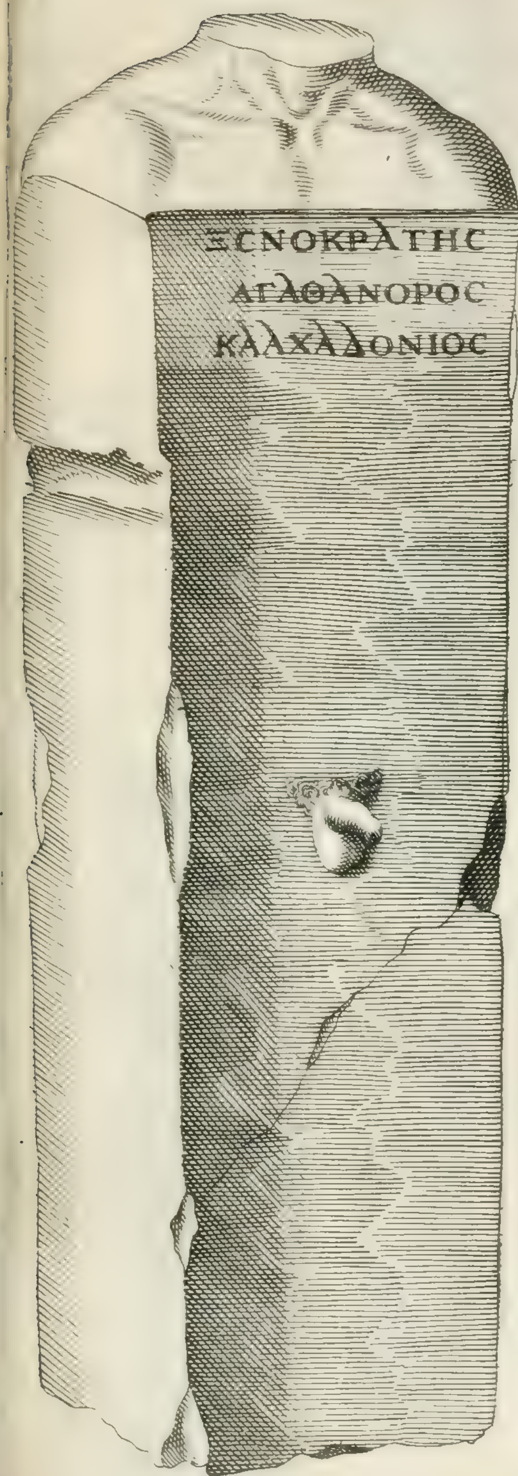

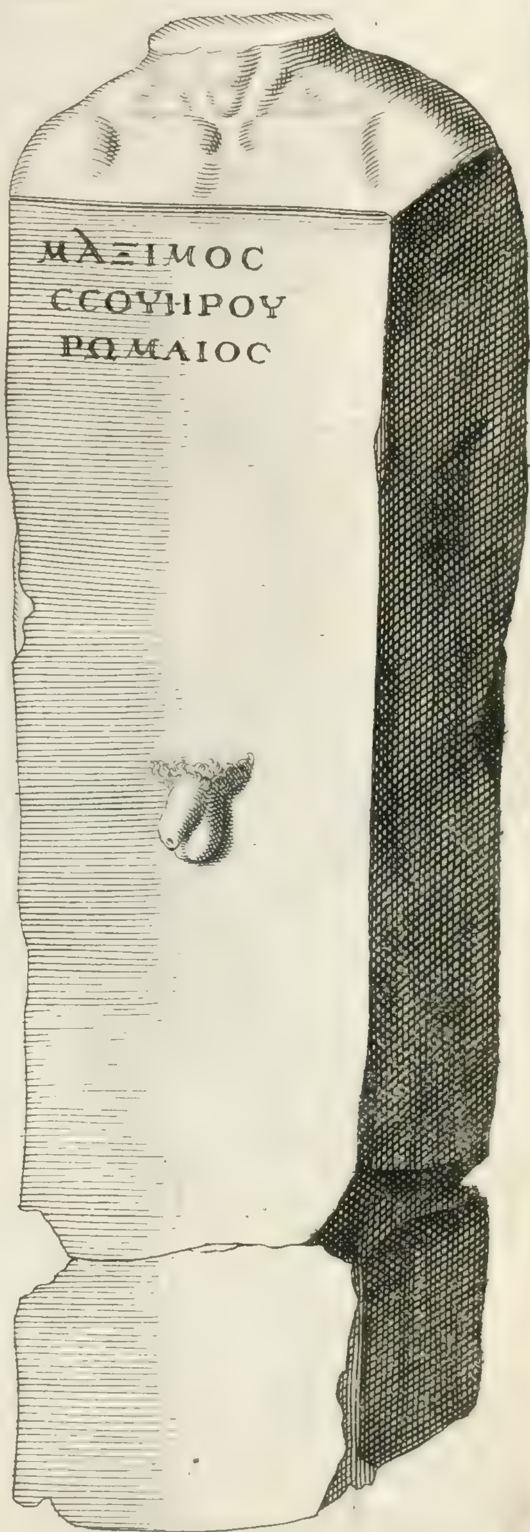
in domo Card: Zenonis

translatum ad domum Achillis Maphæi

Apud Octavianum Zenonem non procul a Campo Floræ

In horto Iuly III Pont Max

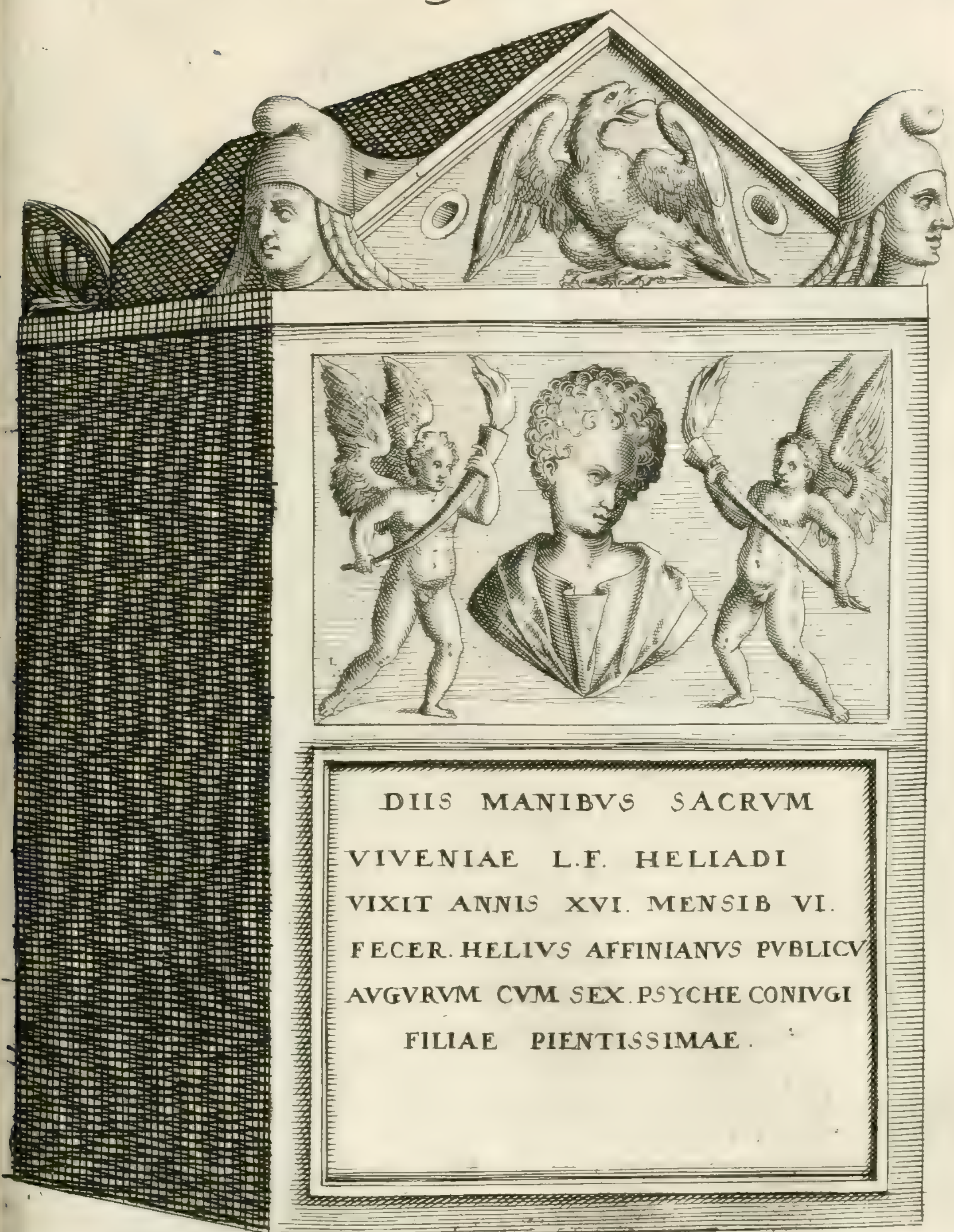
D. M

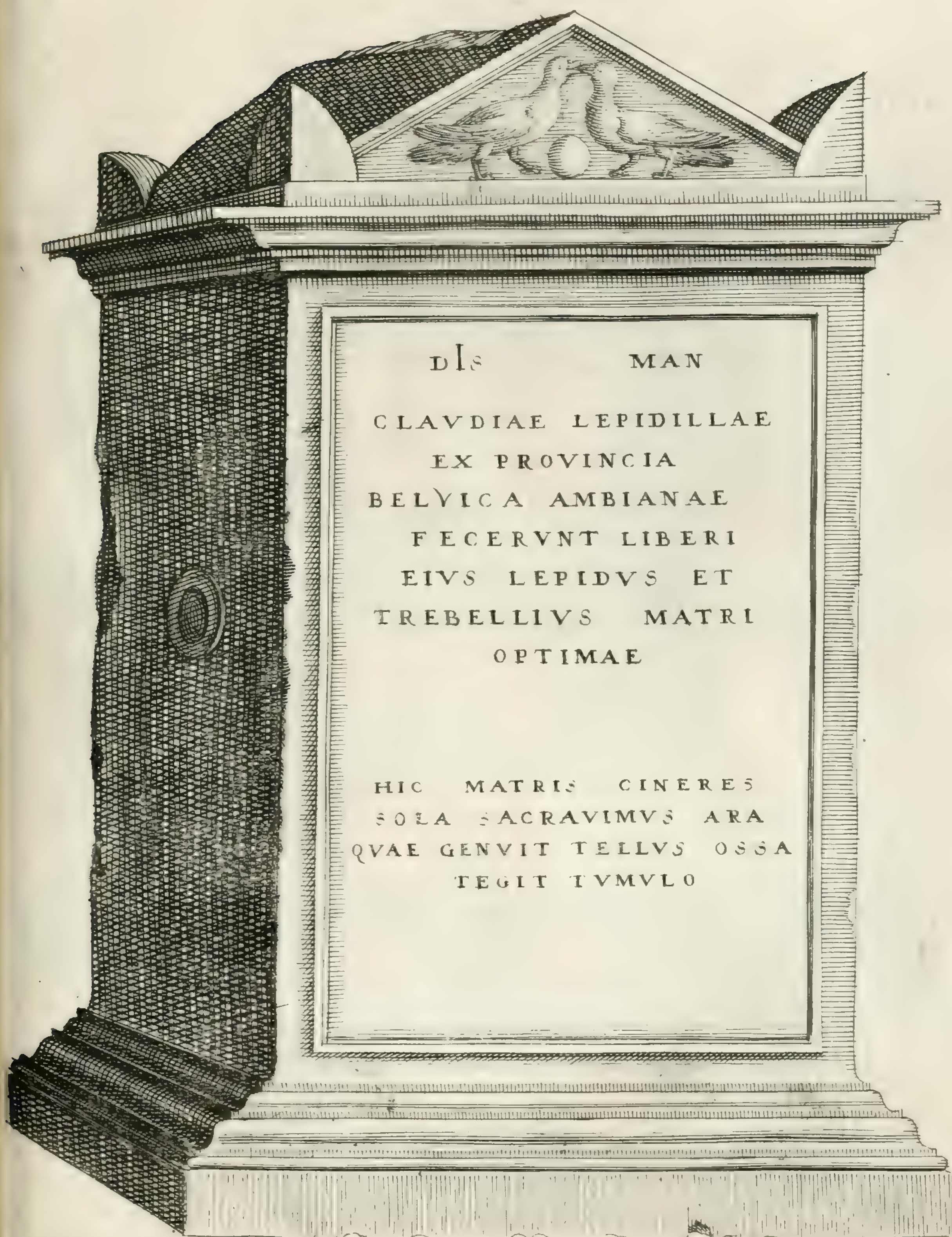
MAELIAE
CHRVSIDI
TI. CLAVDIVS
ZOSIMVS
CONIVGI SVAE
OPTIMAE BENE
MERENTI
FECIT

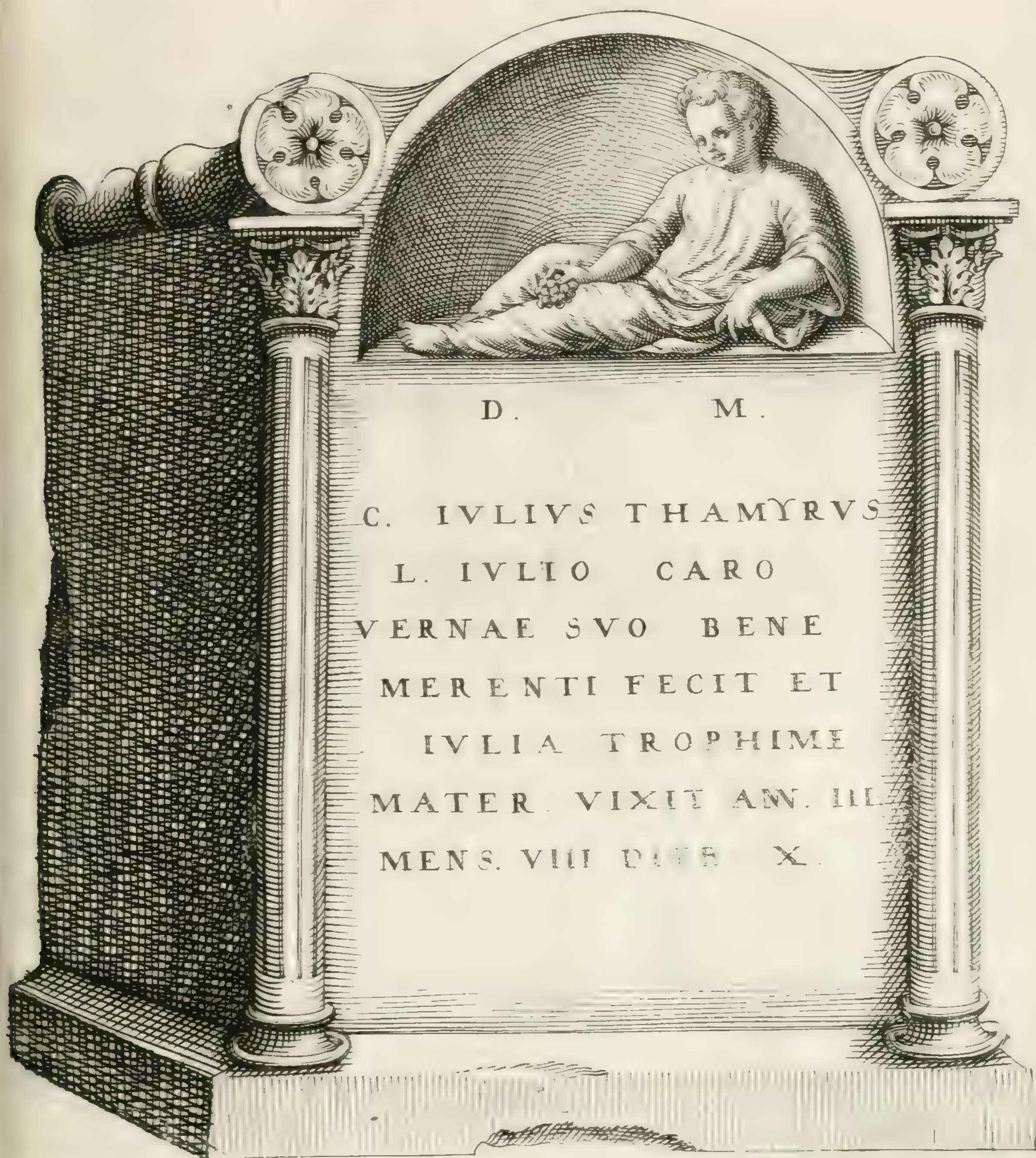
DIS MANIB.

CLODIAE T. F. SATVRNINAE
SEPVLCHRVM SE VIVA FECIT.
IN FRONTE P. VIII. IN AGR. P. VIII.

HVIVS MONIMENTI SIVE
SEPVLCHRI IVS AD HEREDES
EIVS PERTINET PRO PORTIO
NIBVS QVA QVIS TESTAMEN
TO EIVS SCRIPTVS EST
LIBERTOS LIBERTASQVE
POSTEROSQVE EORVM

DIIS MANIBVS SACRVM
VIVENIAE L.F. HELIADI
VIXIT ANNIS XVI. MENSIB VI.
FECER. HELIVS AFFINIANVS PVBLICV
AVGVRVM CVM SEX. PSYCHE CONIVGI
FILIAE PIENTISSIMAE.

DIS MAN
CLAVDIAE LEPIDILLAE
EX PROVINCIA
BELVICA AMBIANAE
FECERVNT LIBERI
EIVS LEPIDVS ET
TREBELLIVS MATRI
OPTIMAE
HIC MATRIS CINERES
SOLA SACRAVIMVS ARA
QVAE GENVIT TELLVS OSSA
TEGIT TVMVLO

D. M.
C. IVLIVS THAMYRVS
L. IVLIO CARO
VERNAE SVO BENE
MERENTI FECIT ET
IVLIA TROPHIME
MATER. VIXIT ANN. III.
MENS. VIII DIEB X.

D M

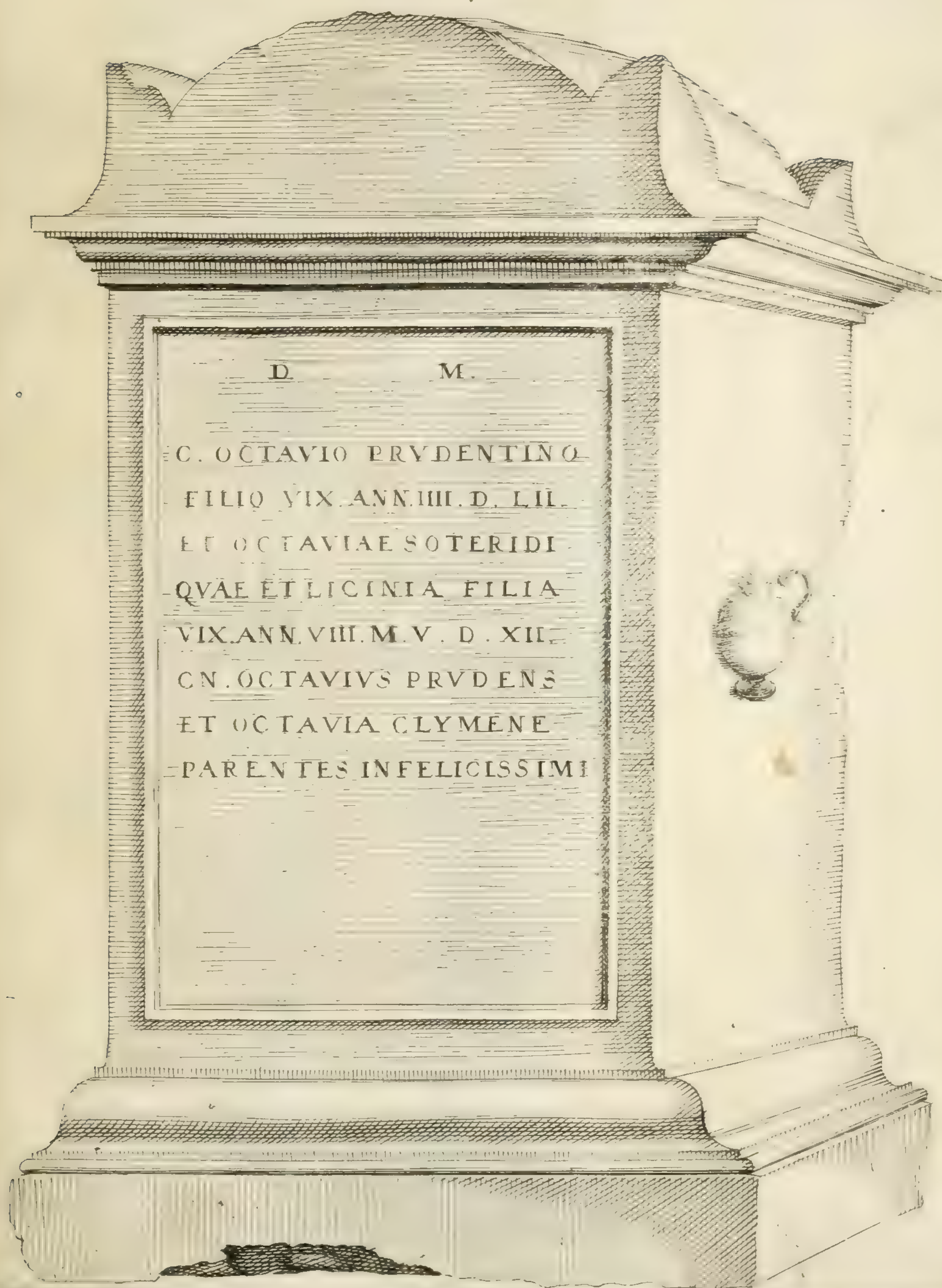
AVR POLVCRO
NIVS FRATRI
SVO POLVCRO
NIO BENEME
RENTI ET IVL
MARCIANA CON
IVNX FECERVNT

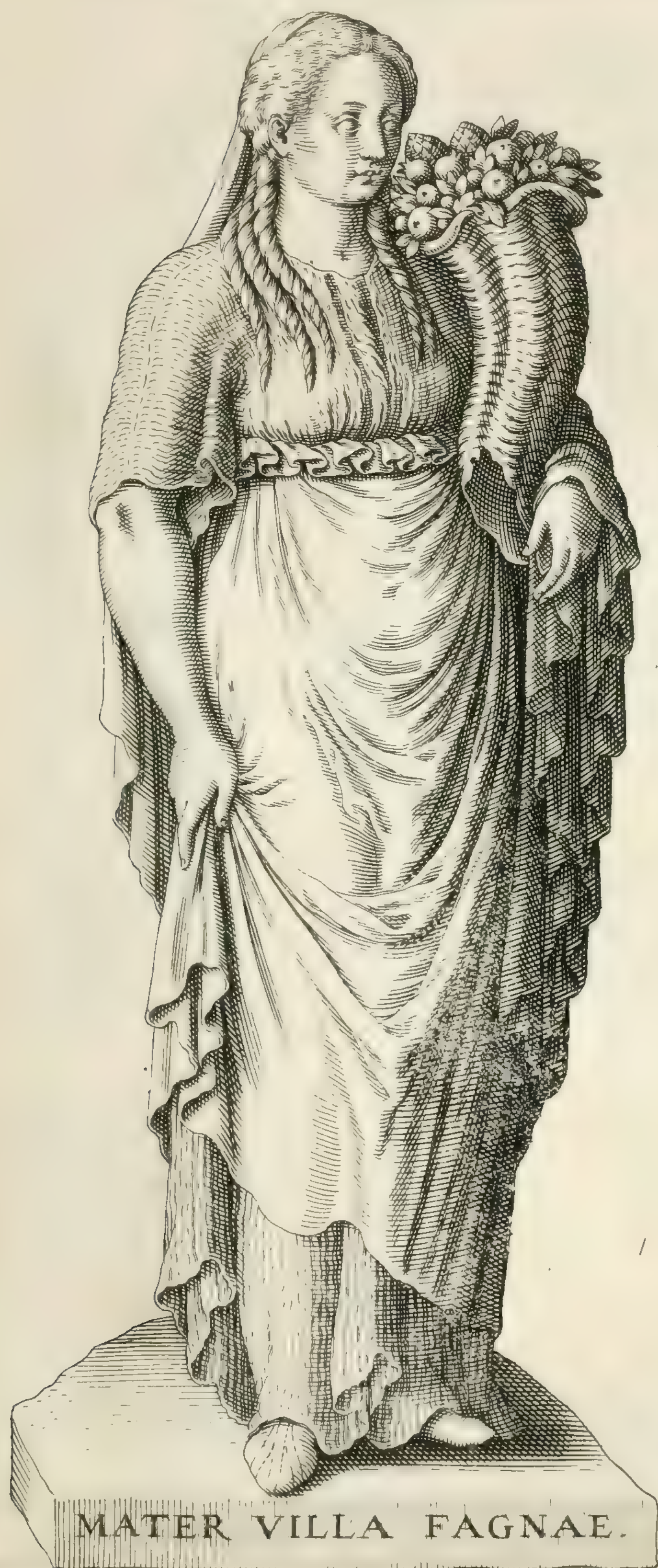
D M

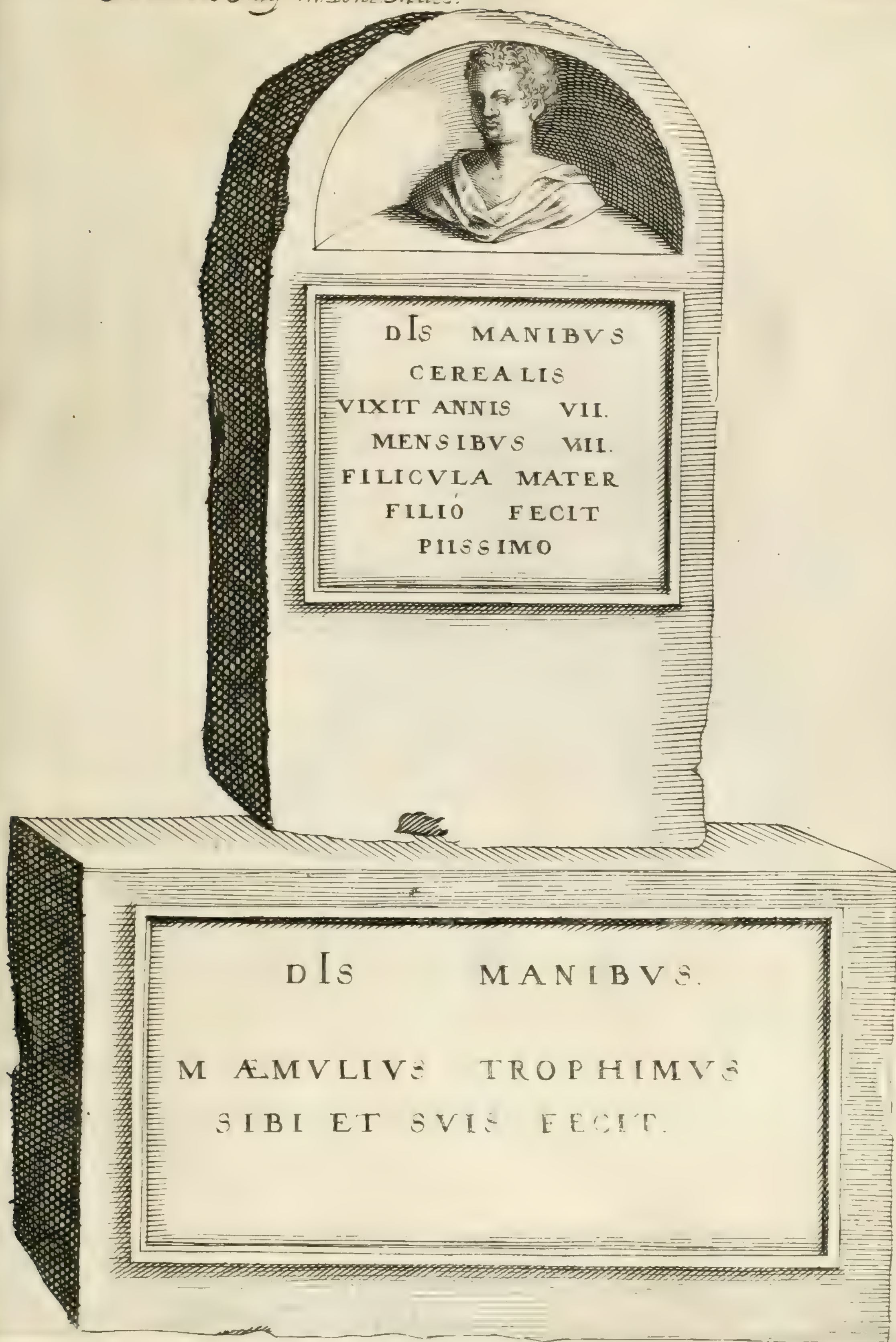
DANG CONSIDIO
ALCIDH TATAHB
HNHMHRHNTI
ITHM. C CONSIDIVS
ALCIMVS PATRONO
BHNHMHRHNTI
LIBHRTIS LIBHRTAB
QVH POSTHRISQVII

D. M.
ANNAEAE
LAMPADI
C. COSIDIMS
ALCIDES
CONIVGI
B. M. FE.

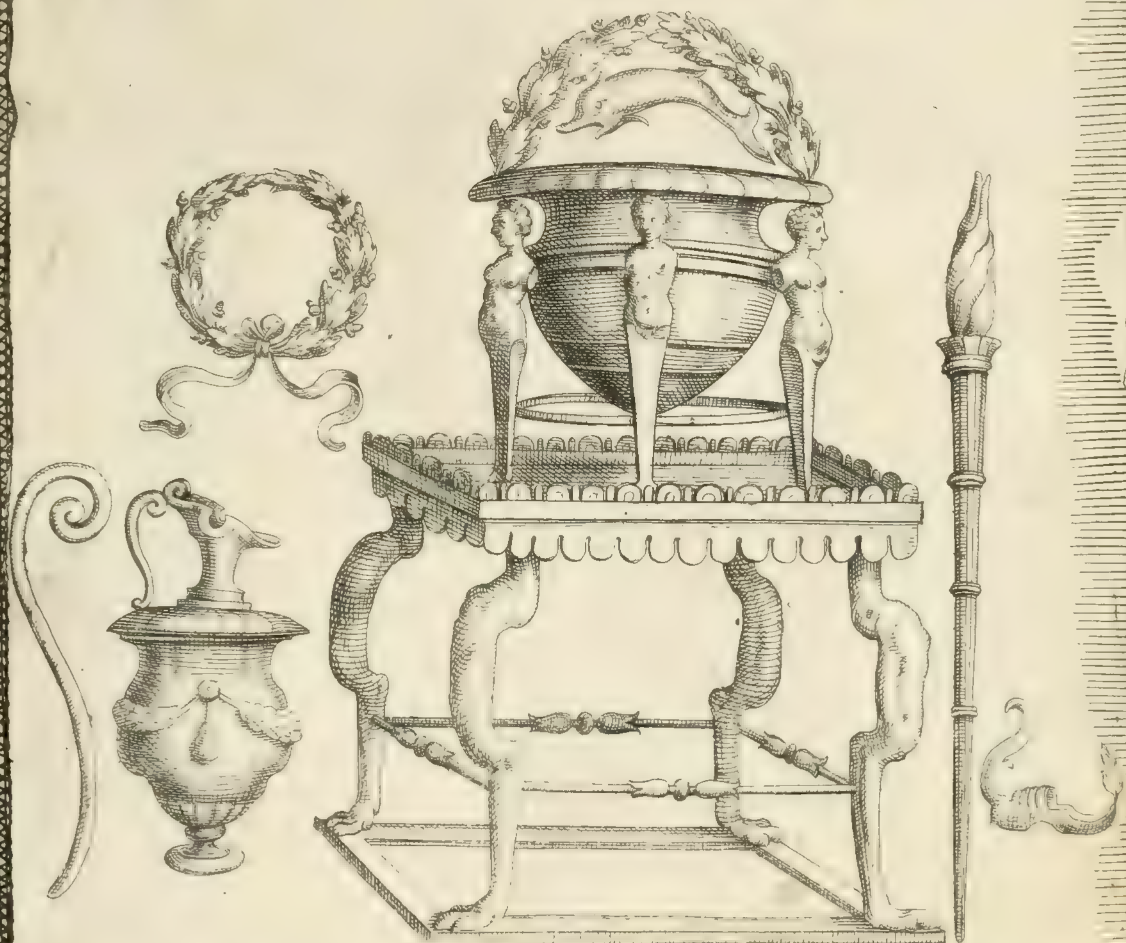
L. CAELIO
L. F POL.
C. CLEMENTI
HASTA MIL
COH. XII. VRB.
IVLI. VIX. ANN
XXIII. MILIT. ANN.V.
VALERIVS
FESTVS ET IVLIVS
ENCOLPVS
HEREDES POSVERVNT

D. M.
C. OCTAVIO PRVDENTINO
FILIO VIX. ANN. IIII. D. LII.
ET OCTAVIAE SOTERIDI
QVAE ET LICINIA FILIA
VIX. ANN. VIII. M. V. D. XII.
CN. OCTAVIVS PRVDENS
ET OCTAVIA CLYMENE
PARENTES INFELICISSIMI

MATER VILLA FAGNAE.

DIS MANIBVS
CEREALIS
VIXIT ANNIS VII.
MENSIBVS VIII.
FILICVLA MATER
FILIO FECIT
PIISSIMO
DIS MANIBVS.
M ÆMVLIVS TROPHIMVS
SIBI ET SVIS FECIT.

IMP. CAES. VESPASIANO
AVG. PONT. MAX. TR. POT.
COS.
AVGVRVM COL
RR P S.

PRO SALVTE
AVGG.

DIIS MANIBVS SACR.
SER. SVLPICIO AVG. L.
ALCIMO AEDITVO
AD ISEM PELATIAM
VIX. AN. XXXVIII. AEDITV
AVIT ANN. X. FECIT VXOR
VENTRIA APHRODISIA
VIR. BENEMERENT. MVL.
INFELICISSIMA ET SIBI SVIS
LL P EOR.

ANNONA AVGVSTI CERES

In hortis Iulij iii pont max

D. M

CAMPANO FILIO
DVLCISSIMO BENE
MERENTI FECIT
PATER THRECEDIP
NVS ET MATER
ATTICE ET SOROR
CELERINA Q.V.A.III.
M.V. D XXV.

D. M.
C. SVETONI
DIODORI AMICI
OPTIMI MEMORIAE
FECIT POSTHVMIVS
FORTVNATVS ET
PRIMITIA LIB.
EIVS PATRONO
B M.

D M.

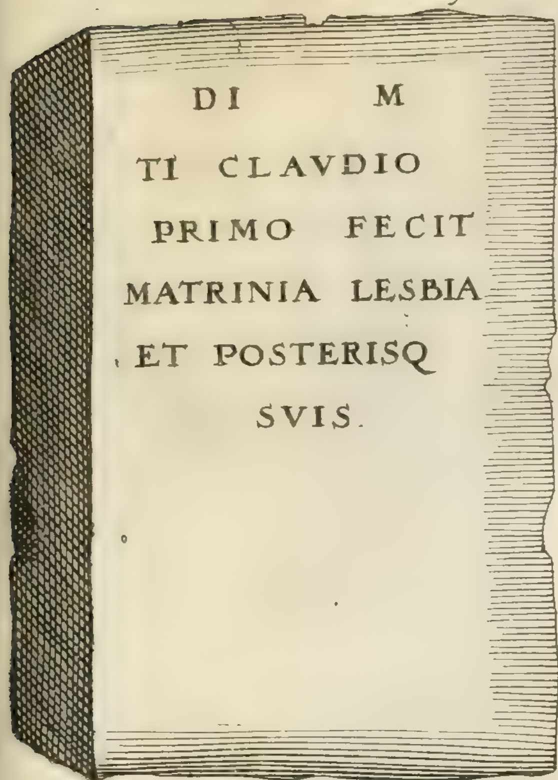
CLODIO PRINCIPALI
FEC CORNELIA AMI
CILLA AMICO FEC.
B.M. Q. V. ANNIS
XXVIII. M.X ET SIBI

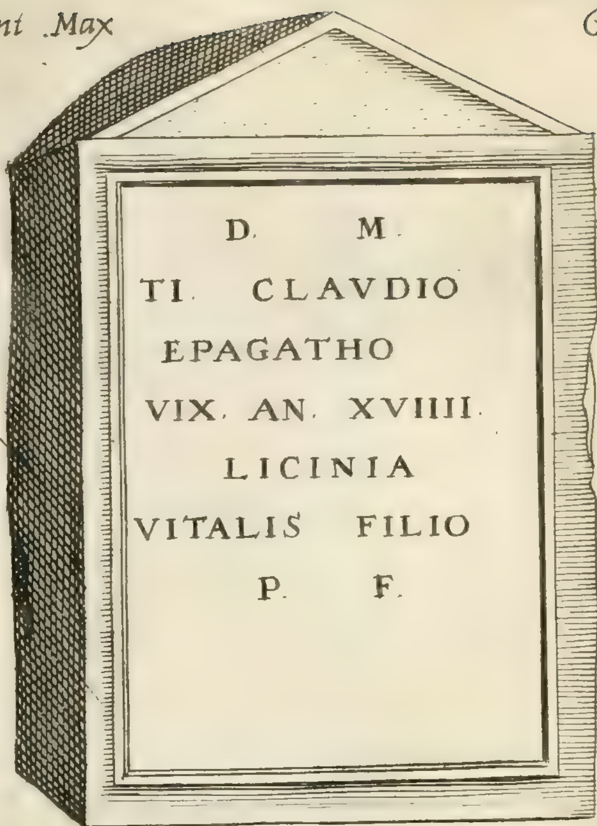
D. M.

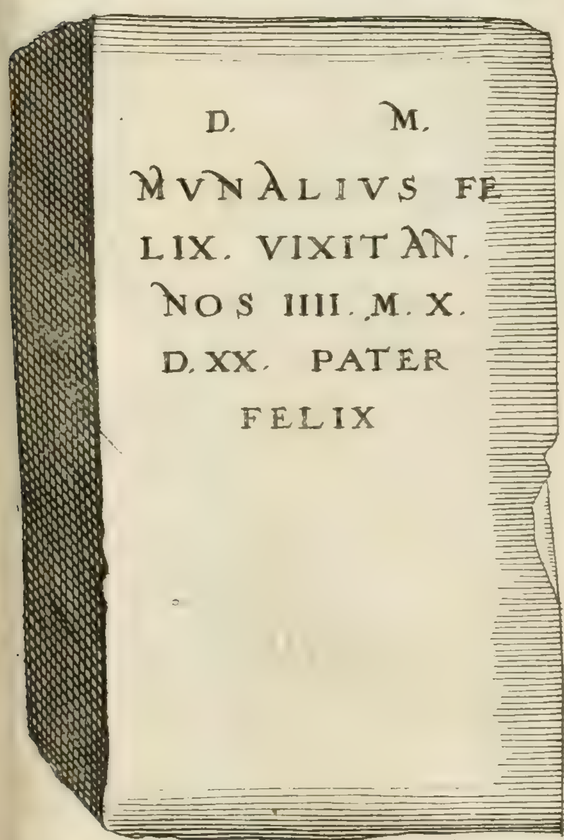
PLAVTIAE
PRIMIGENIAE
FECIT
M. COCCEIVS
THEOPOMPVS.

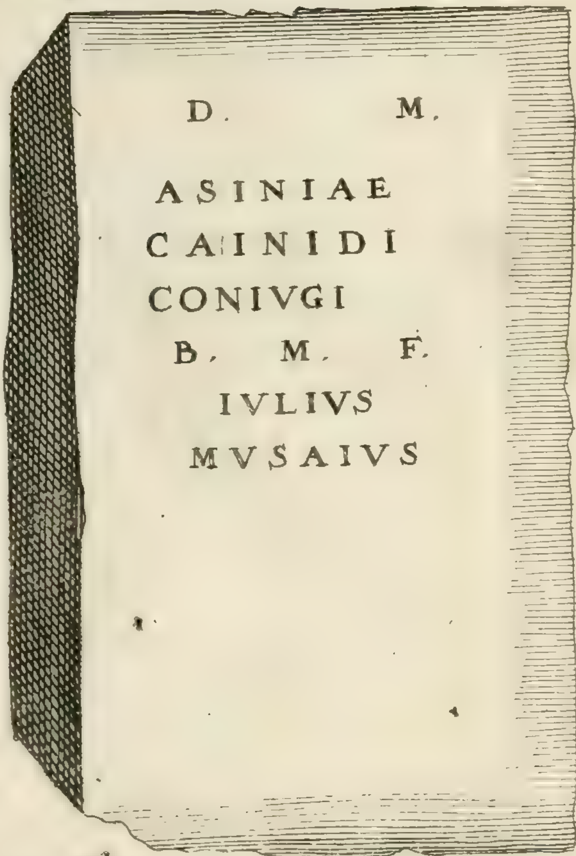

PATREM MATREM
LIBEROS
VNA LVES SVSTVLIT
LACRVMIS
CONFECTA CYPRIS
FILIO ET NEPOTIBVS

DI M
TI CLAVDIO
PRIMO FECIT
MATRINIA LESBIA
ET POSTERISQ
SVIS.

D. M.
TI. CLAVDIO
EPAGATHO
VIX. AN. XVIIII.
LICINIA
VITALIS FILIO
P. F.

D. M.
MVNALIVS FE
LIX. VIXIT AN.
NOS IIII. M. X.
D. XX. PATER
FELIX

D. M.
ASINIAE
CAINIDI
CONIVGI
B. M. F.
IVLIVS
MVSAIVS

DIS MAN.

L. GENICI EPAPHRODITI
GENICIA GRAPTE LIBERTO
ET CONIVGI SVO BENEMER
ET SIBI ET SVIS POSTERISQ.
EORVM FECIT

IN FR. P. IIIII.
IN AGR P. IIIII.

D. M.

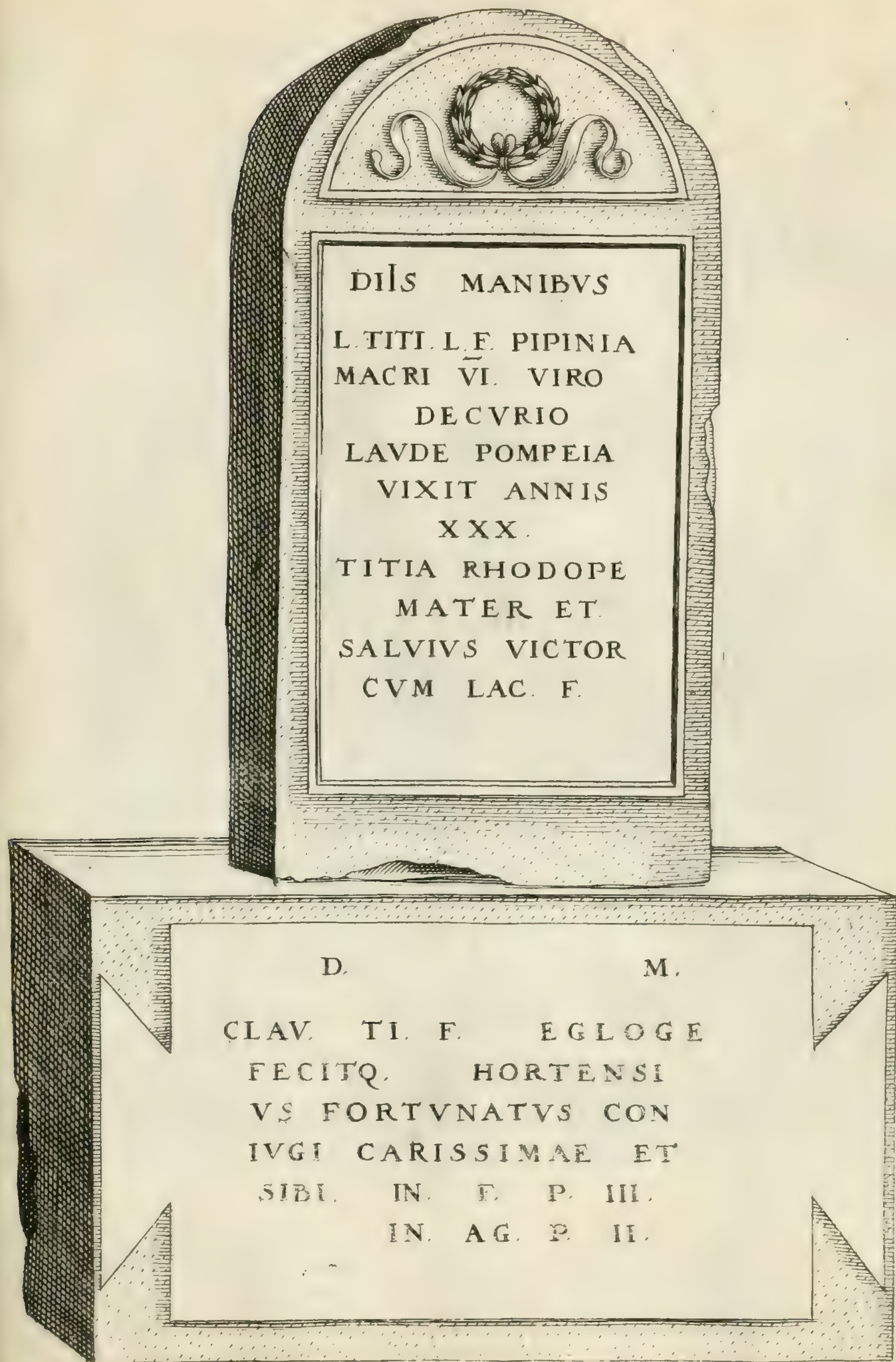
PETROSIDIA QVITA FILI
E PETROSIDIE FORTVNV
LE FECIT QVE BIXIT. AN
NIS XXV. MENSIBVS X
DIEBVS XV.

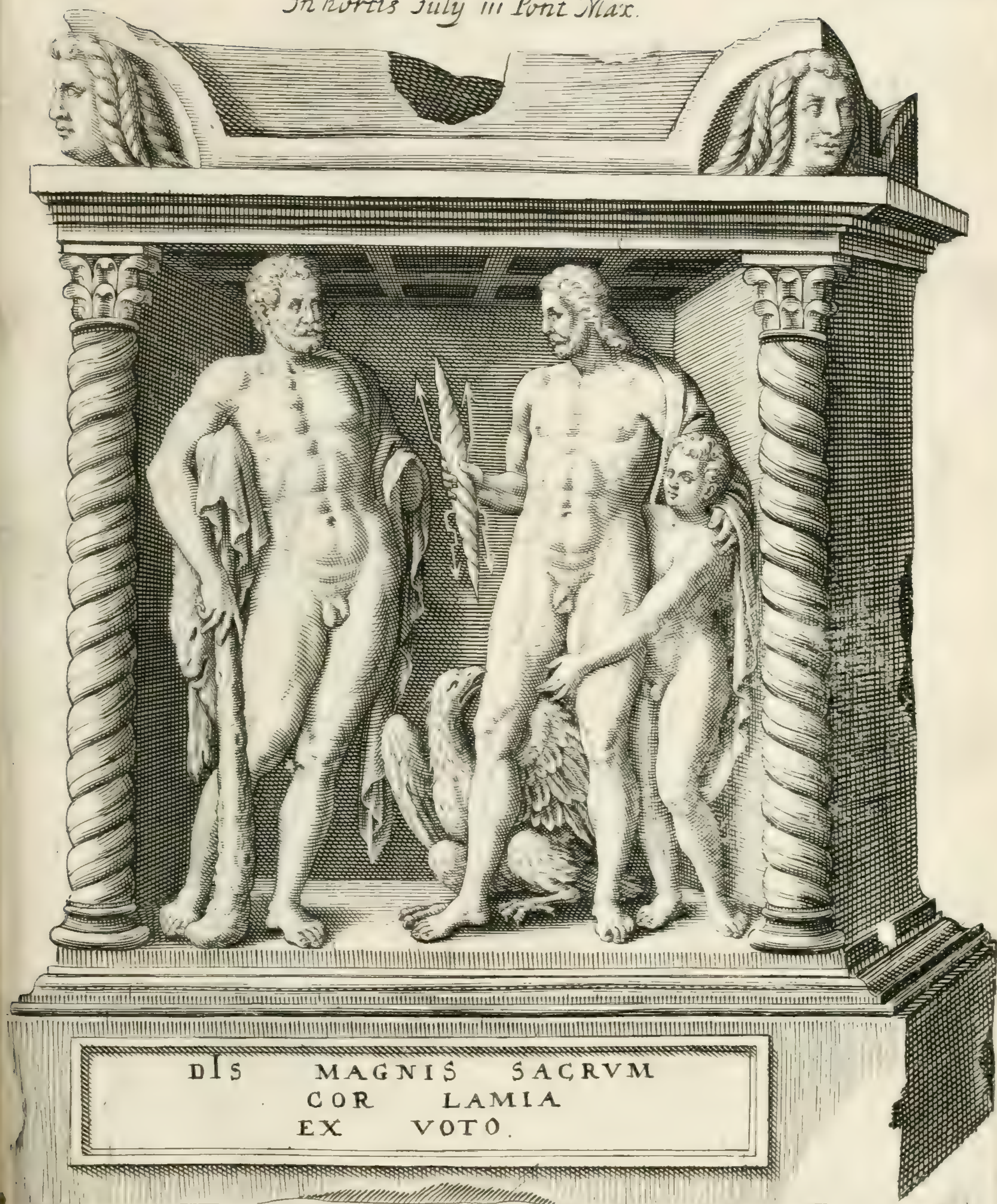

In horto Iulij III. Pont. Max.
65
PROVIDENTIAE DEORVM

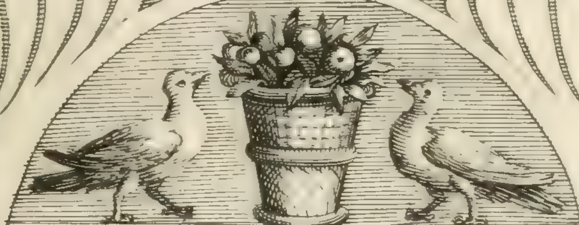
P. PEREGRINO
CONSVMMATAE PE
RITIAE MEDICO
ET MIRAE PIETATIS
IVVENI
COMINIA FAVSTINA
MATER
INFELISSIMA
F. C

V. F.
C. TERENTIVS
FRVCTVS
SIBI ET
ATTICO SER
QVI VIXIT ANN. XX
LITERATVS GRAECIS
ET LATINIS
LIBRARIVS
PONTES DIXIT CCC.
IN FRONT. P. XV.
IN AGR. P XXV.

EVTYCHVS AVG. LIB. NERONIANVS
MEDICVS LVDI MATVTINI
FECIT SIBI ET IRENE LIB. CONIVGI
CARISSIMAE BENEMERITAE.
ET LIBERTIS LIBERTABVSQ.
POSTERISQ. EORVM.

DIIS MANIBVS
L. TITI. L. F. PIPINIA
MACRI VI. VIRO
DECVRIO
LAVDE POMPEIA
VIXIT ANNIS
XXX.
TITIA RHODOPE
MATER ET
SALVIVS VICTOR
CVM LAC. F.
D. M.
CLAV. TI. F. EGLOGE
FECITQ. HORTENSI
VS FORTVNATVS CON
IVGI CARISSIMAE ET
SIBI. IN. F. P. III.
IN. AG. P. II.

In hortis Iulij III Pont Max.
DIS MAGNIS SACRVM
COR LAMIA
EX VOTO.

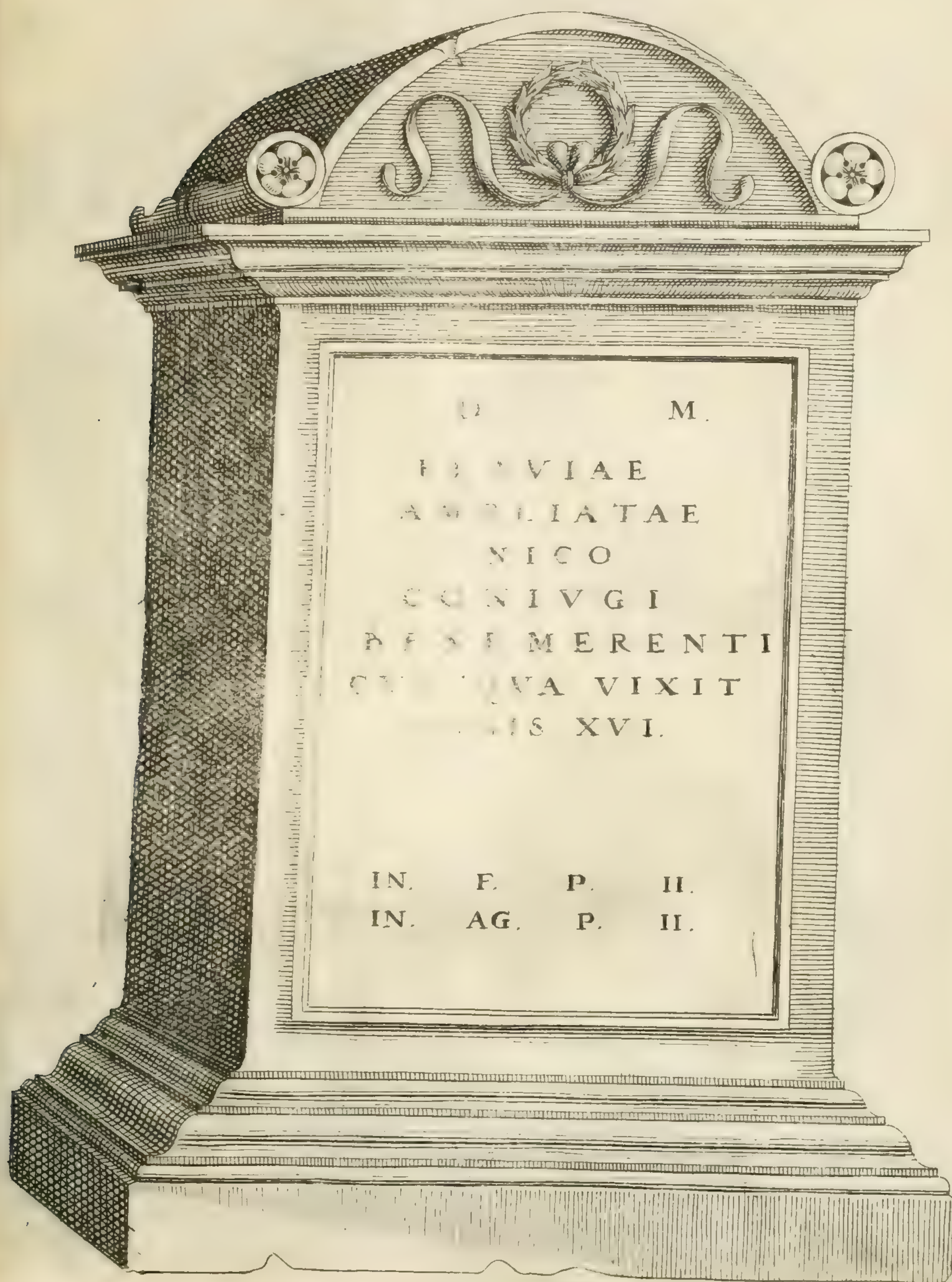
D. M.
HIRRIA
FELICVLA
L. SILIO
IANVARIO
CONIVGI SVO
BENEMERENTI
FECIT
VIX. ANN. L.

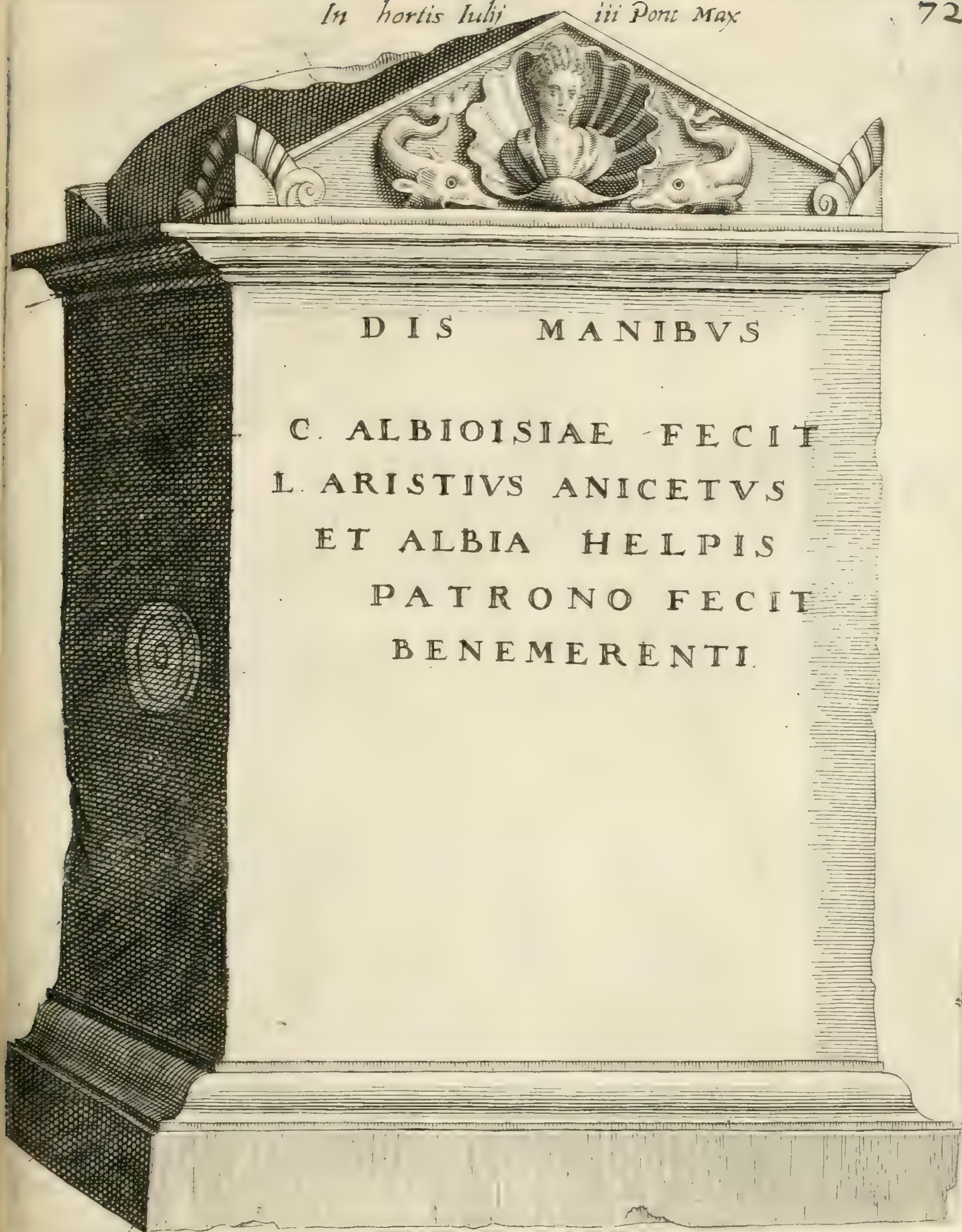
D. M.
VICIRIAE S
EVHODIAE S
V. A. XIX.
C. IVLIVS MAR
TIALIS ET PE
TILLIA AMPLI
ATA FILIAE PI
ENTISSIMAE FE
CERVNT

D. M.
C. VASIDIVS
ZOSIMVS ET
IVLIA VICTO
RINA PAR. F.
VASIDIAE ZO
SIMAE BENEM
ERENTI QVAE
VIXIT ANNIS
VII. MENS. VII.
DIES VII.

DIS MANIB.
GAMVS AVG. L. PRAE. PAVRI
ESCARI FECIT SIBI ET.
FLAVIAE TYCHE CONIVGI
BENEMERENTI ET LIBERTIS
LIBERTABVSQVE SVIS POSTERISQVE
EORVM
FELICI CAES. N. VERNAE POSTERISQVE
ÈT P. AELIO AVG. L. CONSTANTI FILIO.

In horto Iulij .iii Pont. Max.

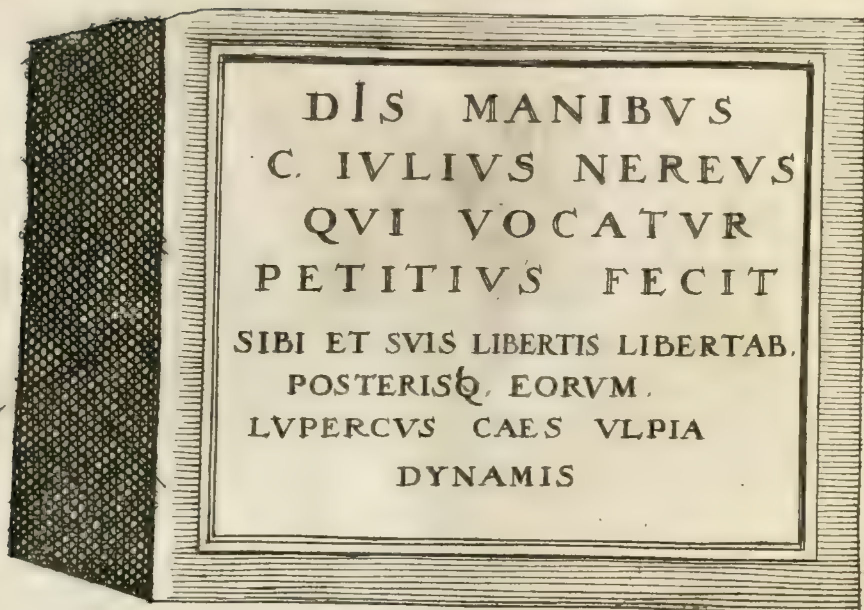

DIS MANIBVS
C. ALBIOISIAE FECIT
L. ARISTIVS ANICETVS
ET ALBIA HELPIS
PATRONO FECIT
BENEMERENTI.

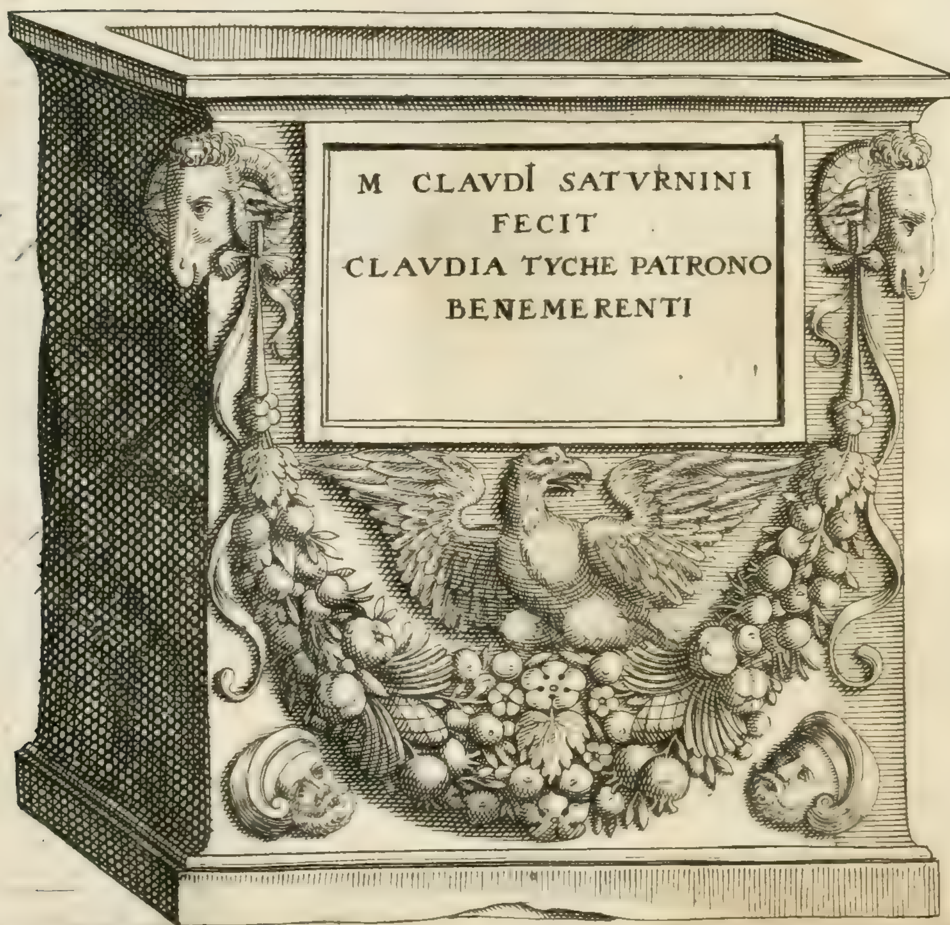

HORTORVM CVSTODI VIGILI
CONSERVATORI PROPAGINIS
VILLICORVM

DVM TVM POMIFERVM CVSTODIA PROTEGET HORTVM
TERROR ET INFESTIS FVRIBVS INGVEN ERIT
LAMPSACIOS MELIOR NON IMBVIT HOSTIA CVLTROS
QVAM VENIET NOSTRA VICTIMA CAESA MANV.

In hortis Iulij iii. Pont. Max.

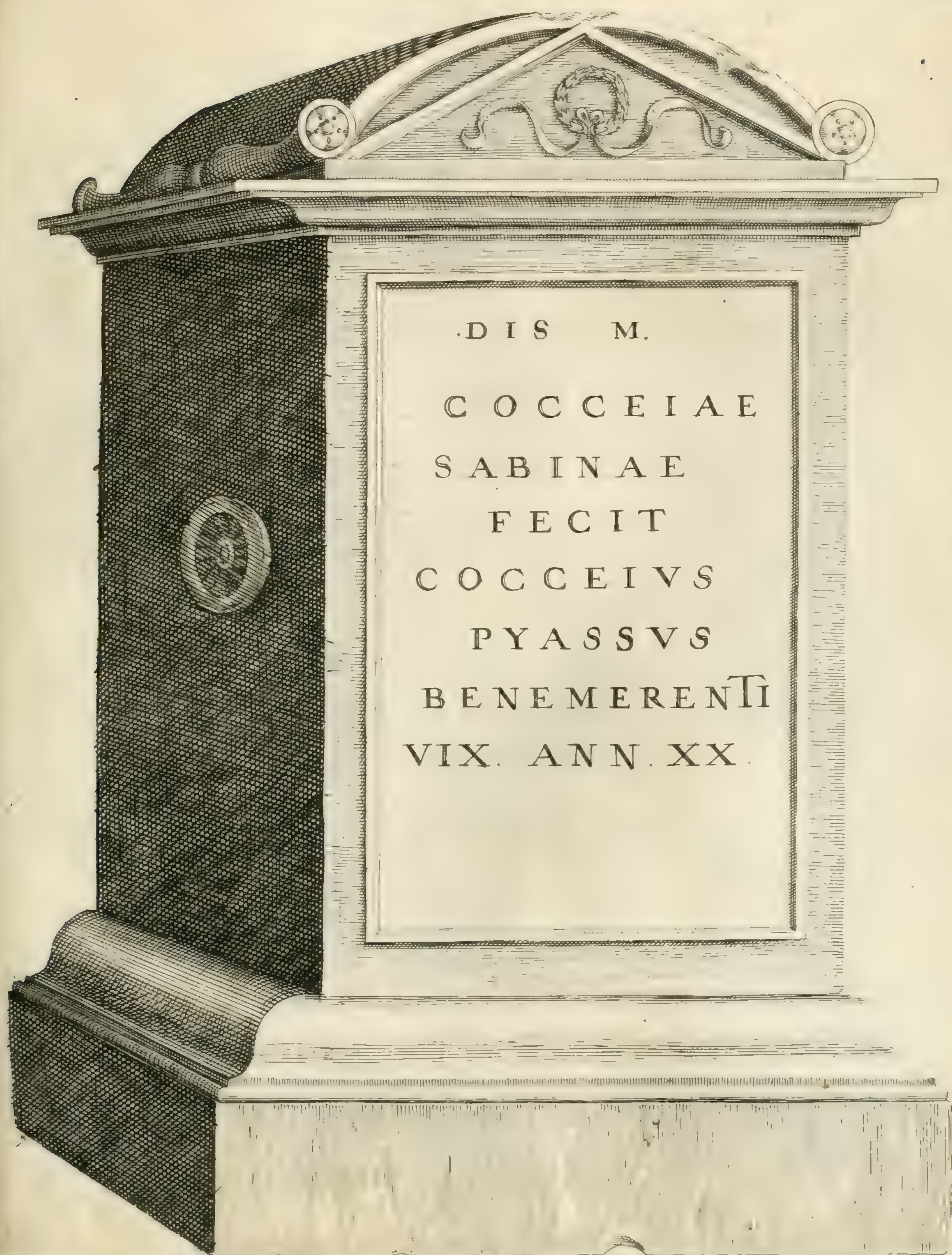

SANCO SEMI PATRI

DE DECVMA VICTOR TIBI LVCIV MVMMIV DONVM
MORIBVS ANTIQVEIS HOC PRO VSVRA DARE SESE
VISVM ANIMO SO PERFECIT SA PACE ROGANTE
COGENDO DISSOVENDEI VT FELICIA FAXIS
PERFICIAS DECVMAM VT FACIAT VERAE RATIONIS
PROPTET HOC ATQVE ALIEIS DONEIS
DES CVNGTA ROGANTI

DIGNE DOCTILOQVEIS PICTVREIS CONDECORAVIT
REGINAE IVNONI SVPREMAE CONIVGI TEMPLVM
MARCVS LVDIVS ELOTAS AETOLIA ORIVNDVS
QVEM NVNC ET POST SEMPER OB
ARTEM HANC ARDEA LAVDAT.

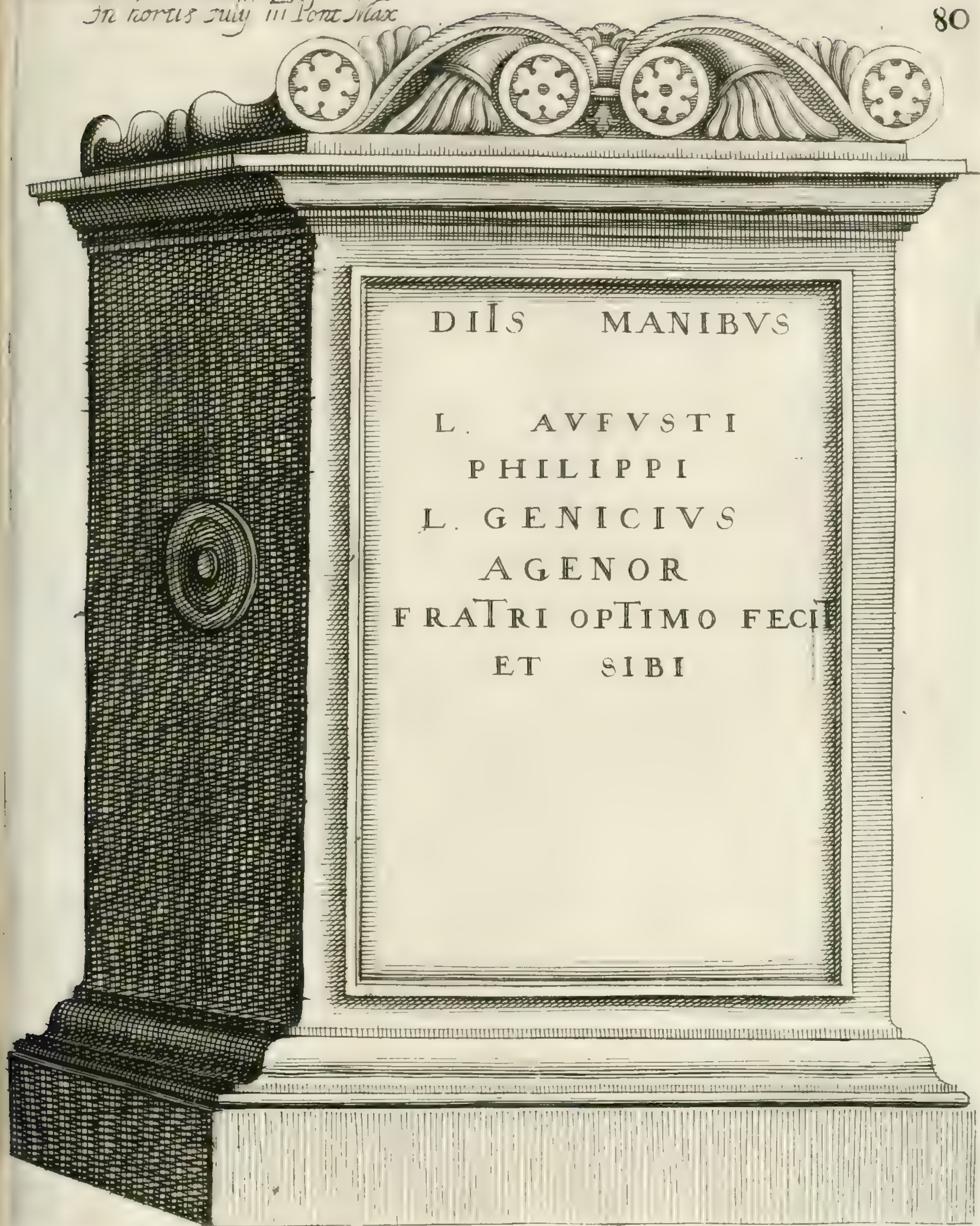

DIS M.
COCCEIAE
SABINAE
FECIT
COCCEIVS
PYASSVS
BENEMERENTI
VIX. ANN. XX.

DIS MANIBVS
A POSTVMIO
EVARISTO
VIX. AN. H. M. VIIII.
DIEBVS XXVIII:
APOSTVMIVS ITARVS
ET SERVILIA EVTYCHIA
FILIO RARISSIMO
F.

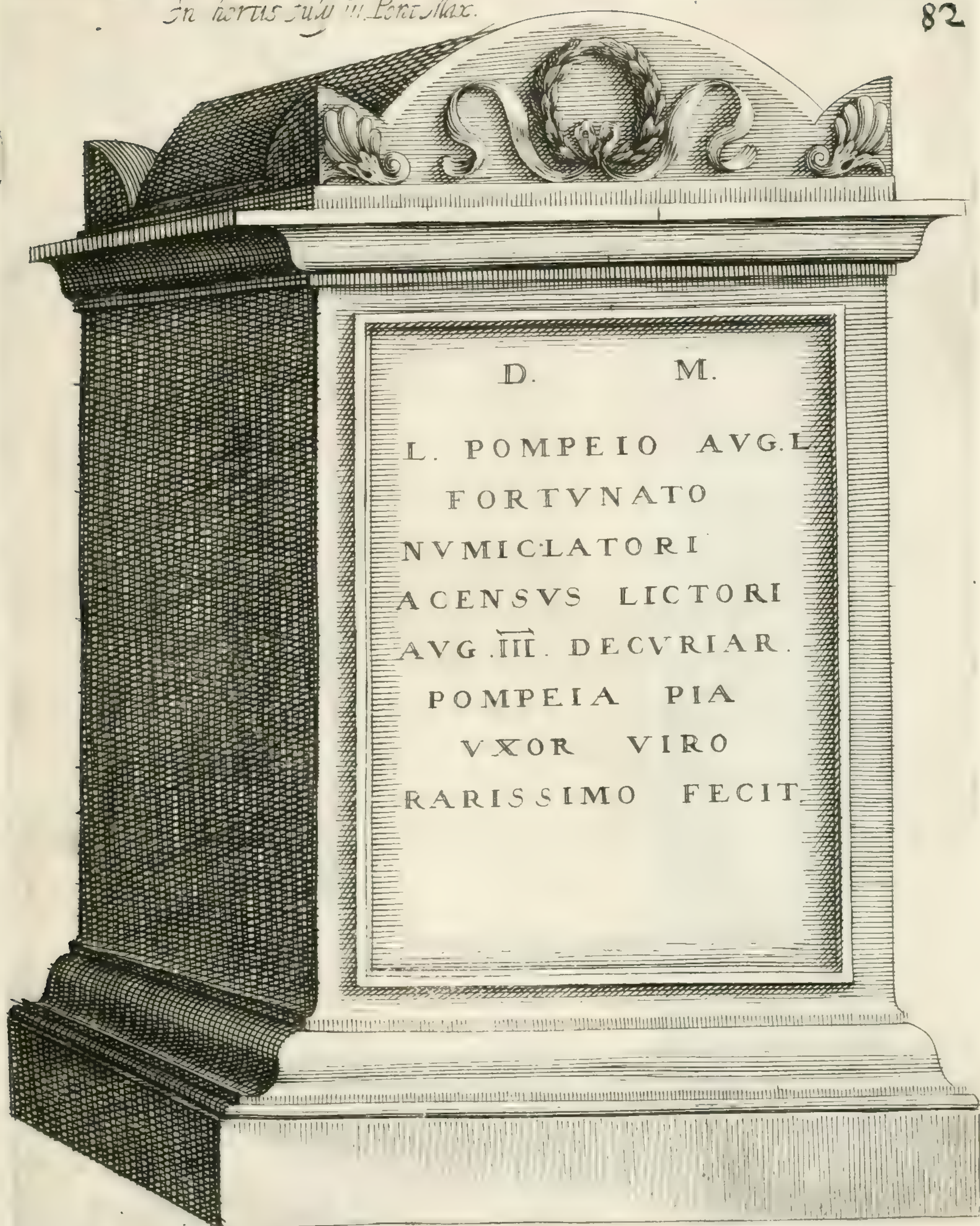

ϹΥΝΘΡΟΝΟΙϹ ΤΟΙϹ
ΕΝ ΑΙΓΥΠΤΩΙ
ΘΕΟΙϹ
ΙϹΙΑϹ ΑΡΧΙΕΡϹΥϹ
ΑΝΕΘ

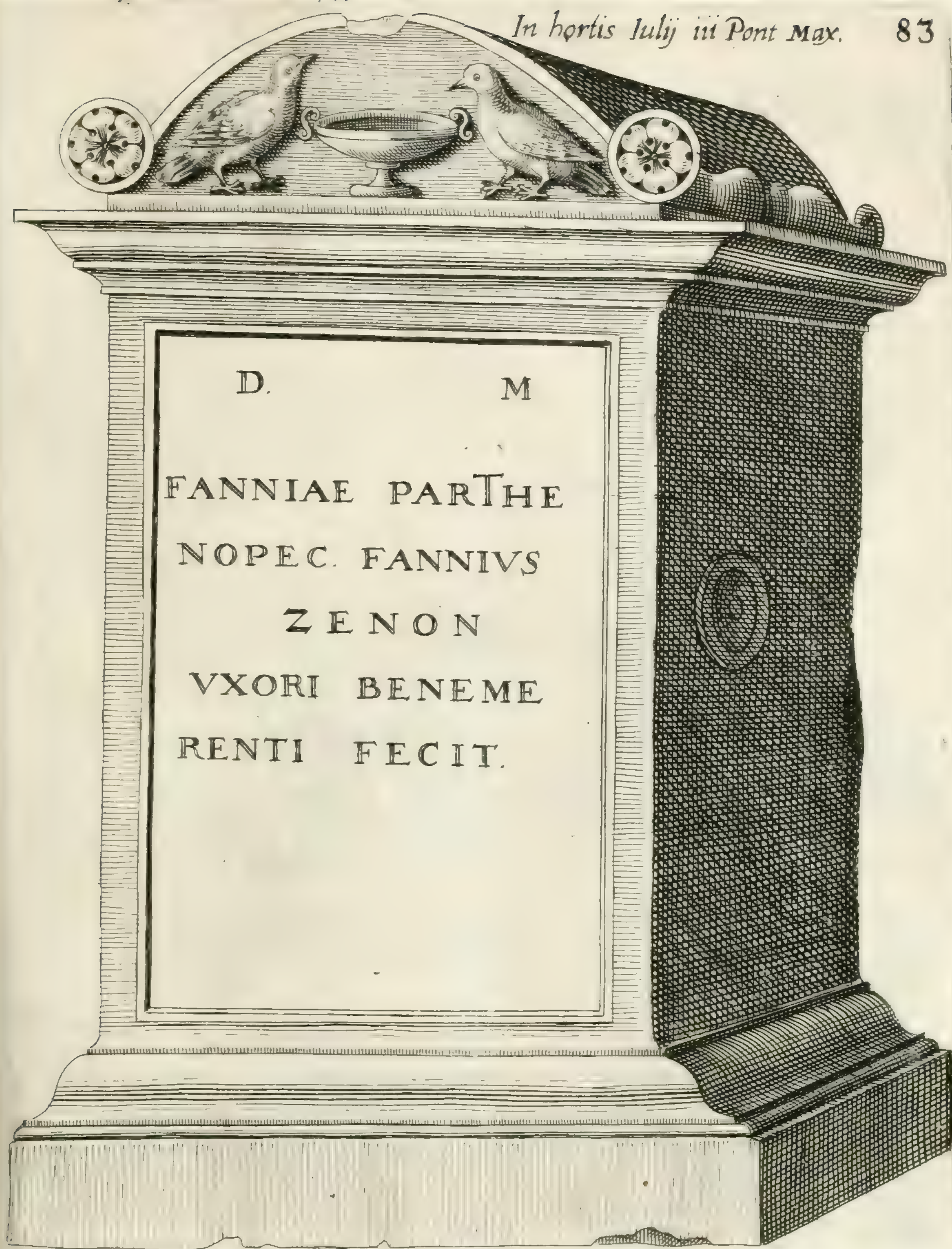

DIS MAN. S.
CALBVRNIAE
Ͻ. L. ꟷNOMEAE
M. CALPVRNIVS
M. L. PARIS
CON. SVAE SANCTISS.
CVM QVA V. A. XXV.
SINE OFFENS F ET SIBI

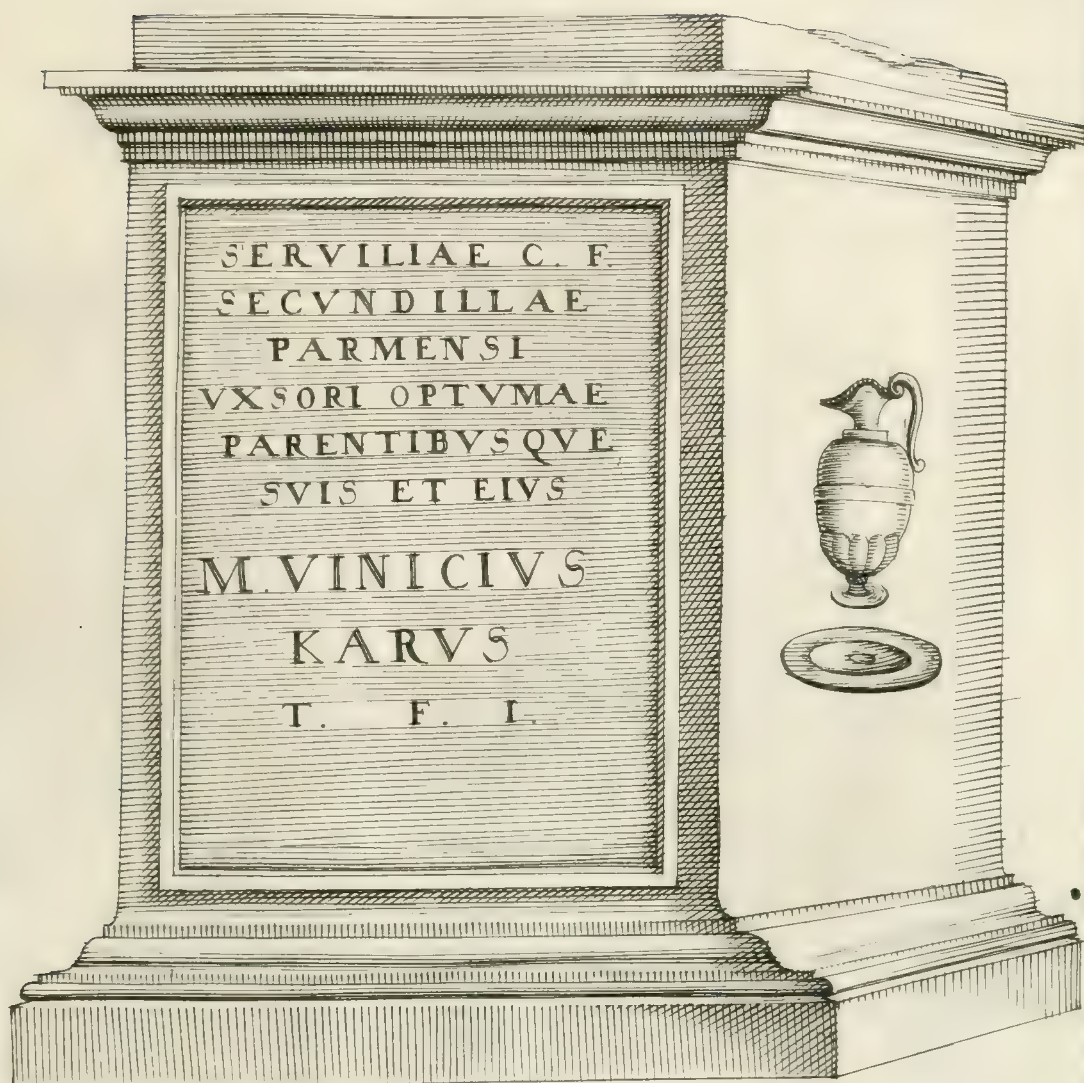

In hortis Iulij III Pont. Max
DIIS MANIBVS
L. AVFVSTI
PHILIPPI
L. GENICIVS
AGENOR
FRATRI OPTIMO FECIT
ET SIBI

TV QVAE TARPEIO COLERIS VICINA TONANTI
VOTORVM VINDEX SEMPER FORTVNA MEORVM
ACCIPE QVAE PIETAS PONIT TIBI DONA MERENTI
EFIGIEM NOSTRI CONSERVA DIVA PARENTIS
CVIVS NE TACEAT MEMORANDVM LITERA NOMEN
CAESIVS HIC IDEMQVE TITVS PRIMVSQVE VOCATVR
QVI LARGAE CERERIS MESSIS FRVCTVSQVE RENATOS
DIGERIT IN PRECIVM CVI CONSTAT FAMA FIDESQVE
ET CVI DIVITIAS NECTIT PVDOR IRE PER ALTOS
CONSVETVS PORTVS CVRA STVDIOQVE LABORIS
LITORA QVI PRAESTAT FESSIS TVTISSIMA NAVTIS
NOTVS IN VRBE SACRA NOTVS QVOQVE FINIBVS ILLIS
QVOS VMBER SVLCARE SOLET QVOS TVSCVS ARATOR
OMNIBVS HIC ANNIS VOTORVM MORE SVORVM
CENTENAS ADICIT NVMERO CRESCENTE CORONAS
FORTVNAE SIMVLACRA COLENS ET APOLLINIS ARAS
ARCANVMQVE VII QVORVM CONSENTIT IN ILLO
MAIESTAS LONGAE PROMITTENS TEMPORA VITÆ
ACCIPE POSTERITAS QVOD PER TVA SAECVLA NARRES
TAVRINVS CARI IVSSVS PIETATE PARENTIS
HOC POSVIT DONVM QVOD NEC SENTENTIA MORTIS
VINCERE NEC POTERIT FATORVM SVMMA POTESTAS
SED POPVLI SALVO SEMPER RVMORE MANEBIT

In hortis Iulij III. Pont. Max.

D. M
FANNIAE PARTHE
NOPEC. FANNIVS
ZENON
VXORI BENEME
RENTI FECIT.

DIS MANIBVS.
T. CLAVDIO AVG. L. GRATIO
PAEDAGOGO PVERORVM CAERETANORVM
AVG. N. SER. FECIT CHARITAE DASVMIAE CONIVGI B. M.
ET LIBERTIS LIBERTABVSQVE POSTERISQVE EOR.

HOC MONIMENTVM SIQVIS DONATIONIS CAVSSA ALII
TRADERE VOLVERIT INFERAT ARCAE
PONTIFICVM ROM SS. C. M. DEN.
LOC. DON. TERENTIA CYPARE
ET CAECILIAE IVSTAE PARENT
R. E.

D. M
DAMALAE
VIX. ANN. III.
M. I. DIEB. II.
FECIT
PYLADES PATER
FILIAE PIISSIMAE

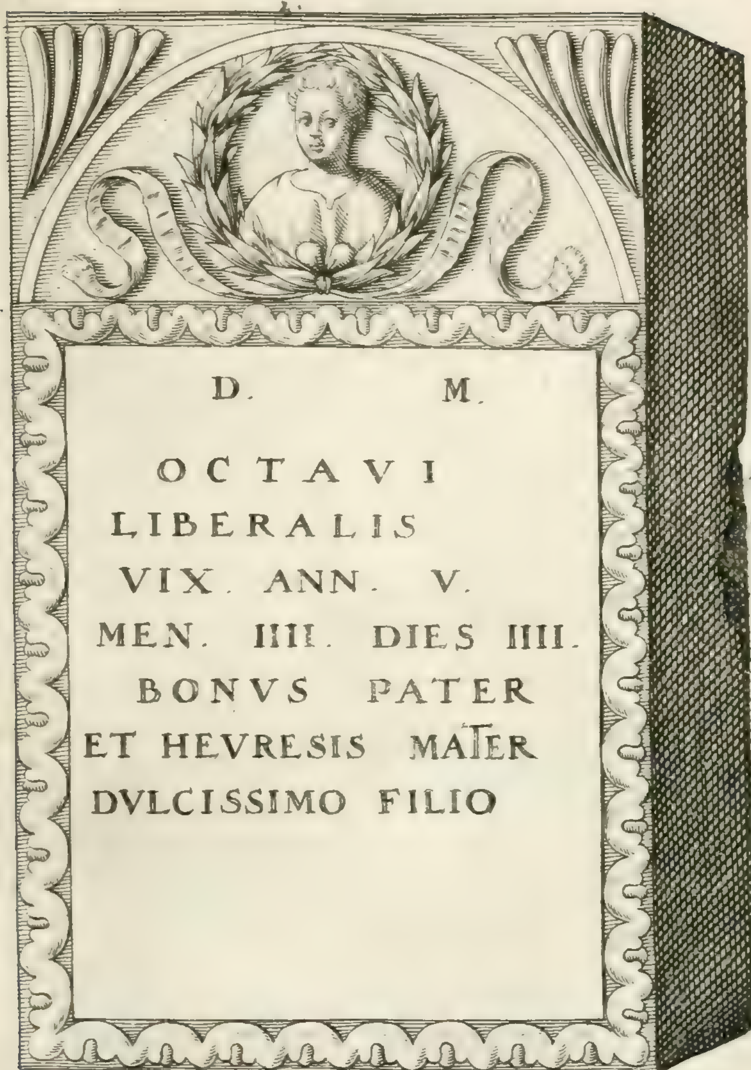
DIIS
MANIBVS
SCAPTINIAE
PRIMAE
VIX. ANN. XLV.
PLAVIA NAPE
MAMMAE
PIENTISSIMAE
FECIT.

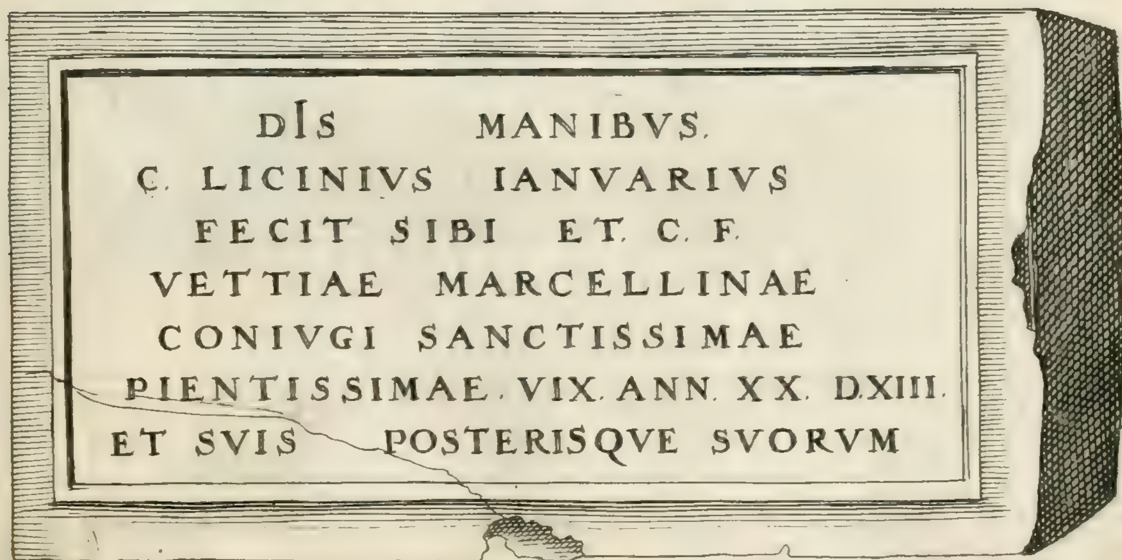
D. M. S.
CORNELIO HELVI
PHILIPPI SER.
EX LVSITANIA MVNICIPI
COLLIPRONENSI
ANN. XXI
VICTOR ET CELER FRATRI
D. S. F.

D. M.
M. LVCEIO Ɔ.L.
FELICI
VIX. ANN. XL.
FECIT
IVSSEIA DONATA
CONIVNX.

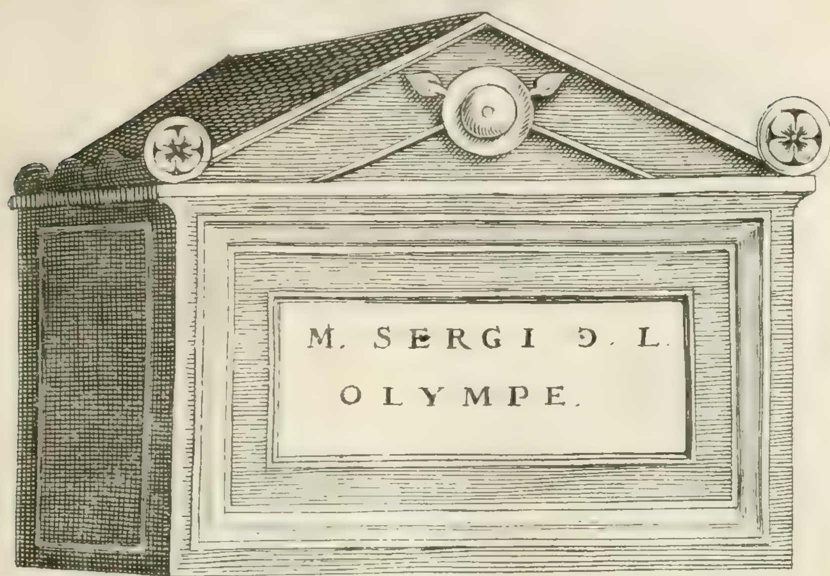
ITEM COLLIBERTA

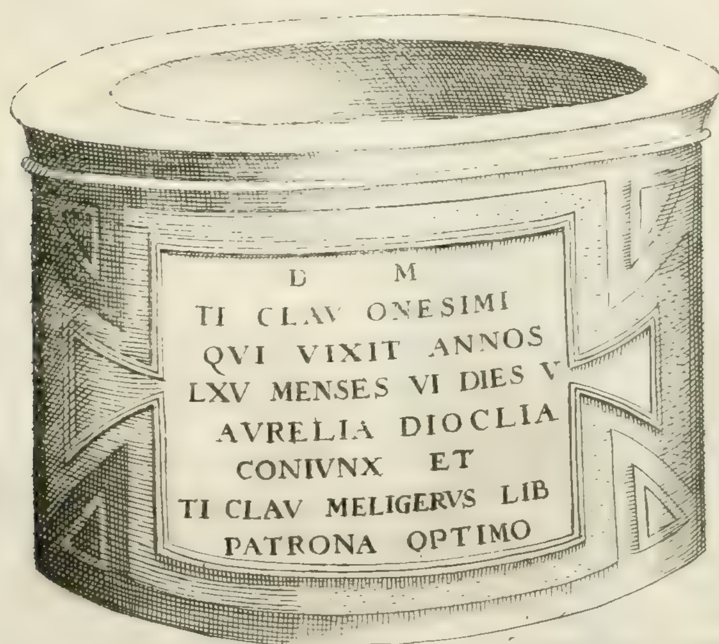
In hortis Iulij iii Pont Max

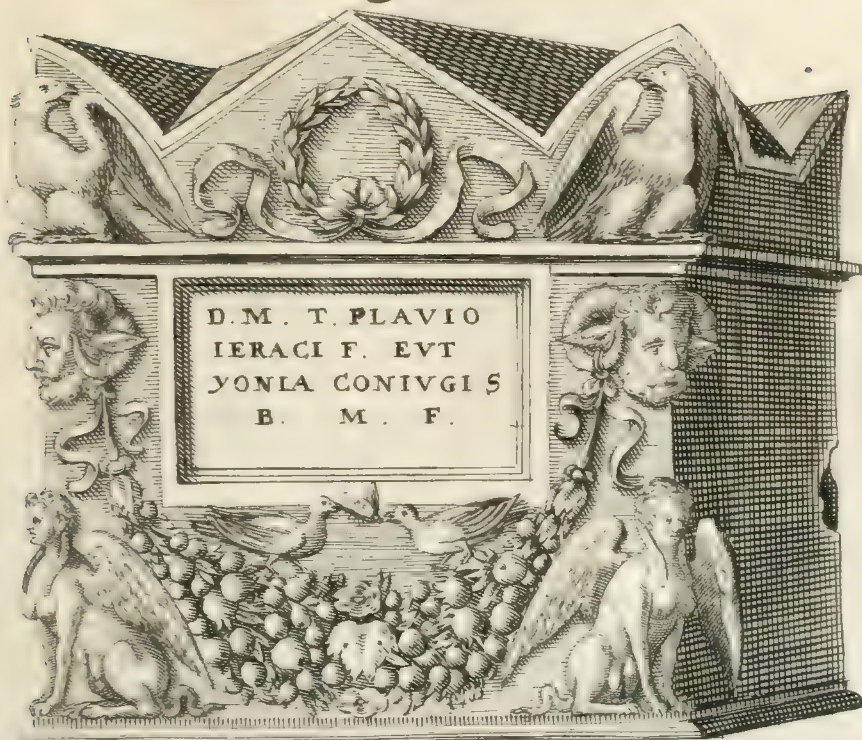

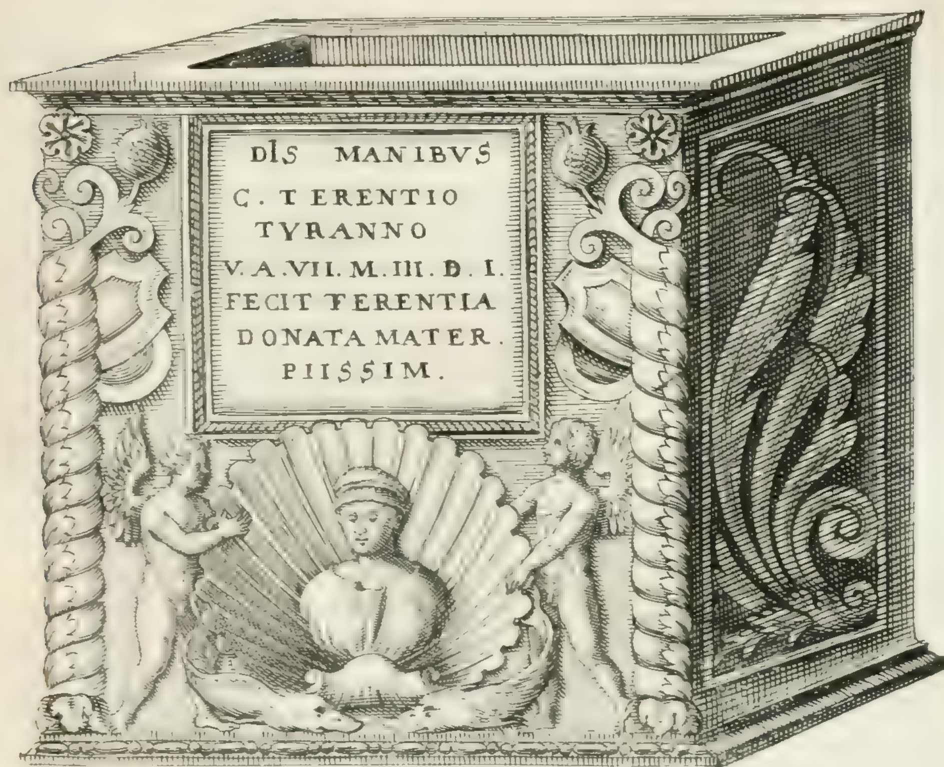

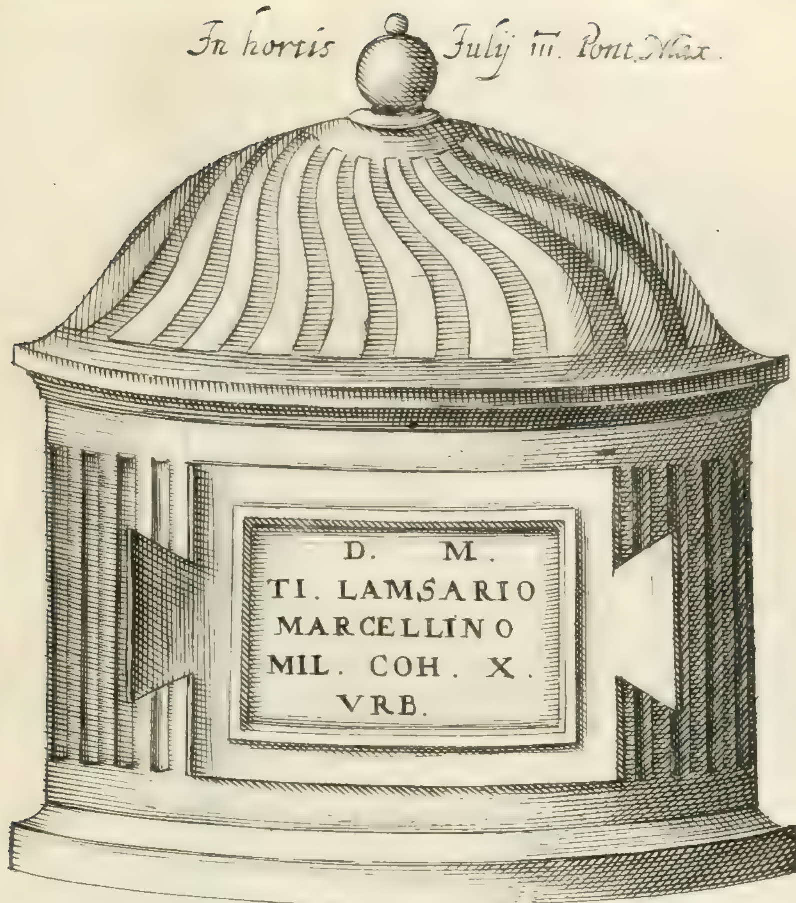
In hortis Iulij iii Pont Max

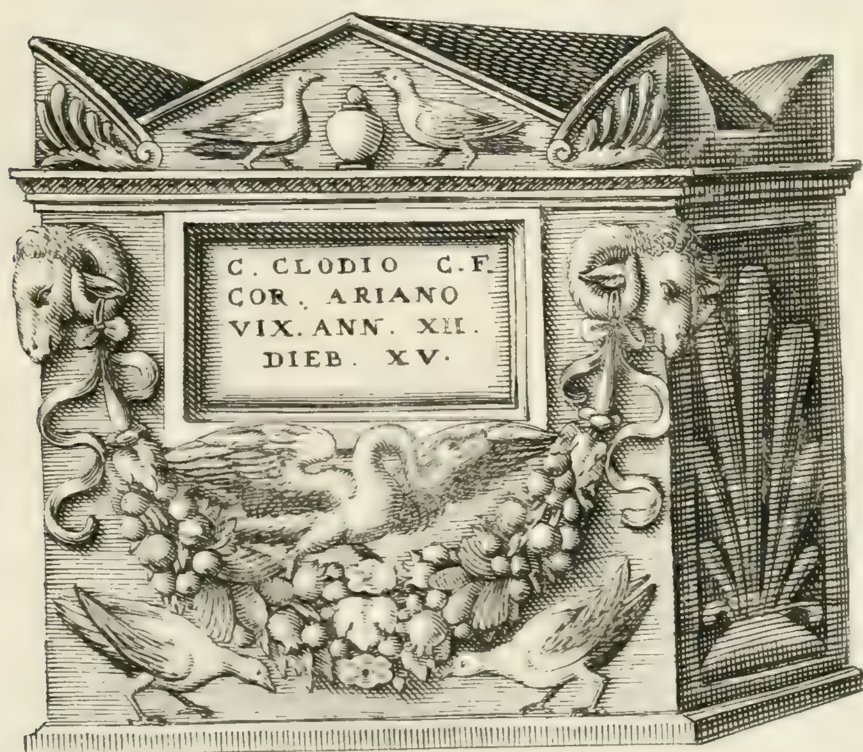

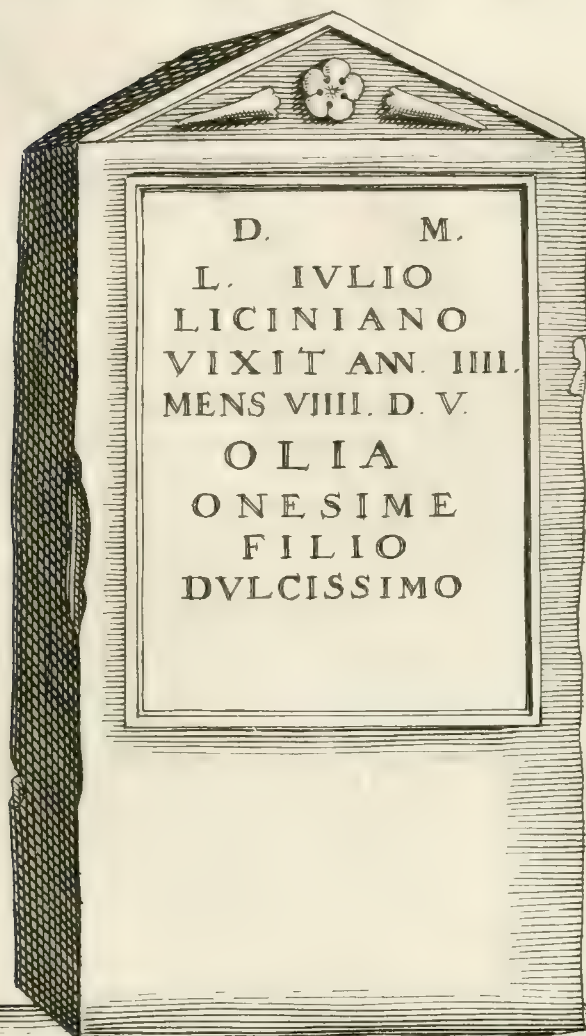

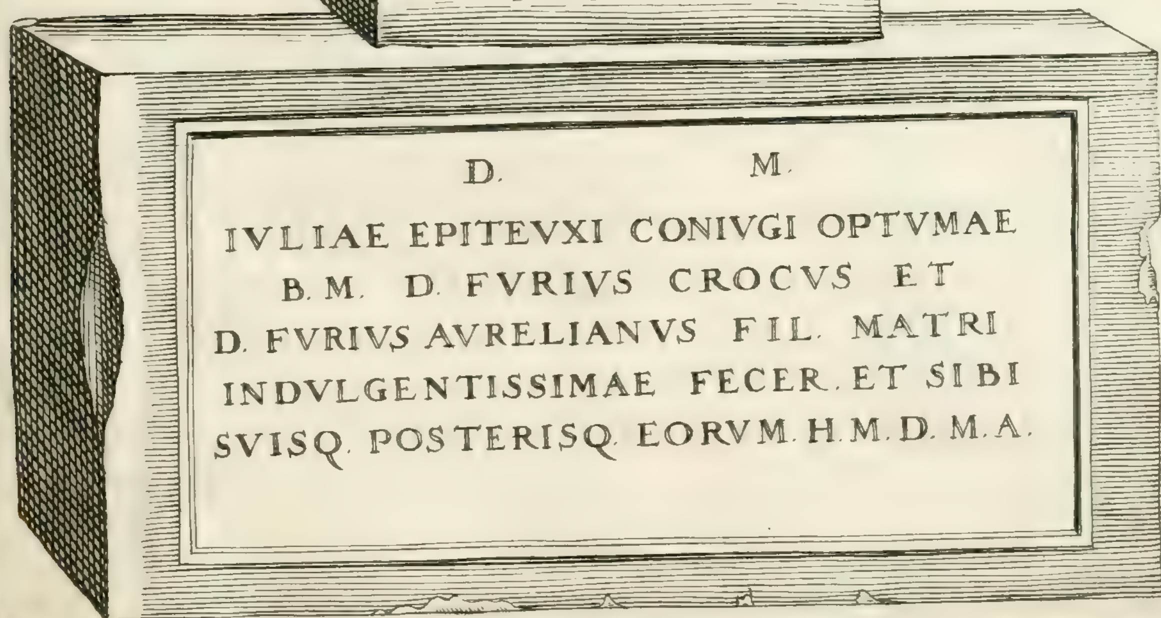

D.M. T. PLAVIO
IERACI F. EVT
YONIA CONIVGI S
B. M. F.

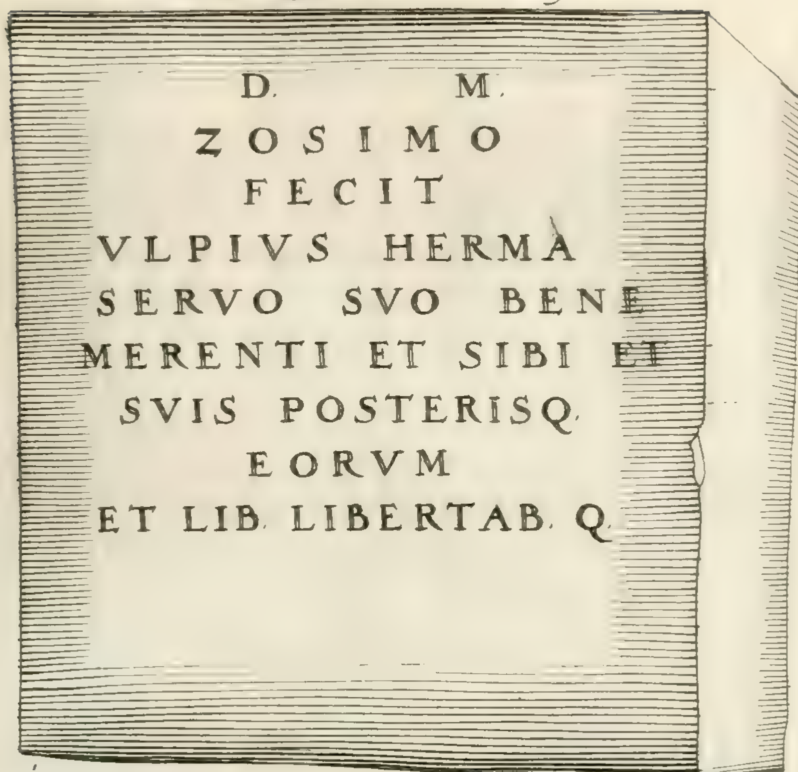

DIS MANIBVS
C. TERENTIO
TYRANNO
V.A.VII. M.III. D.I.
FECIT TERENTIA
DONATA MATER.
PIISSIM.

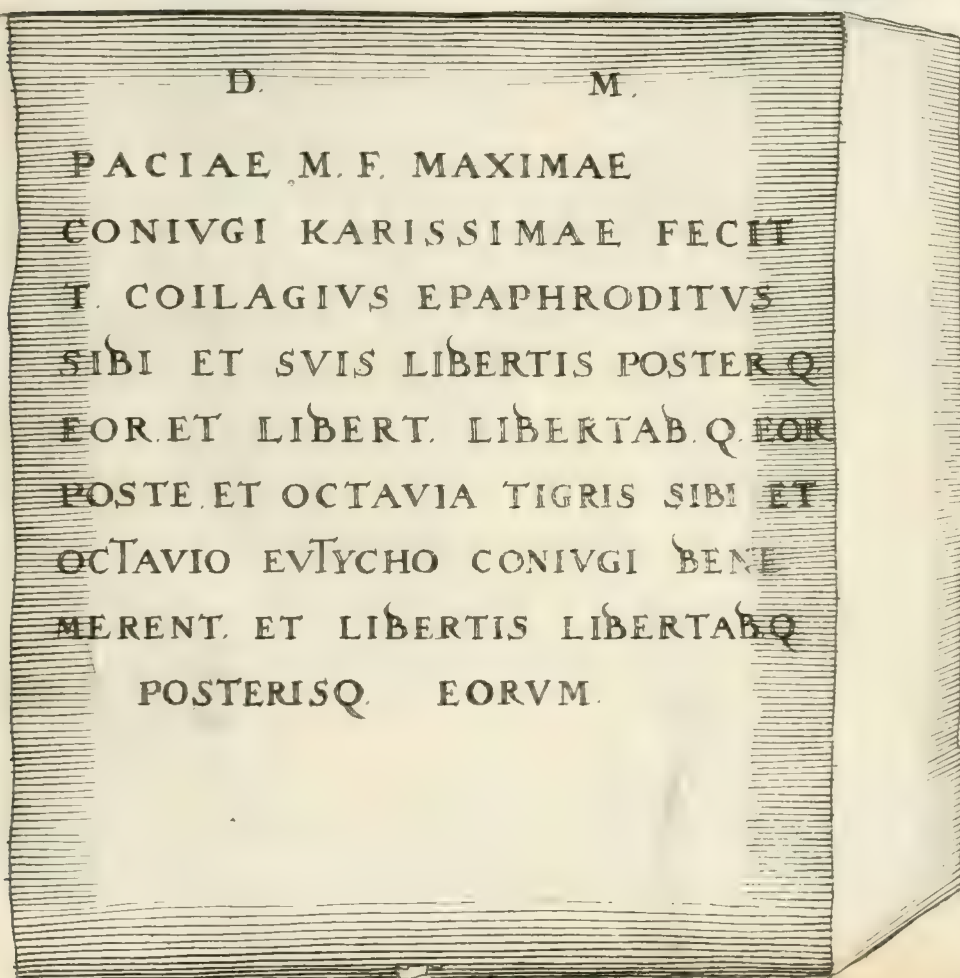

D. M.
TI. LAMSARIO
MARCELLINO
MIL. COH. X.
VRB.

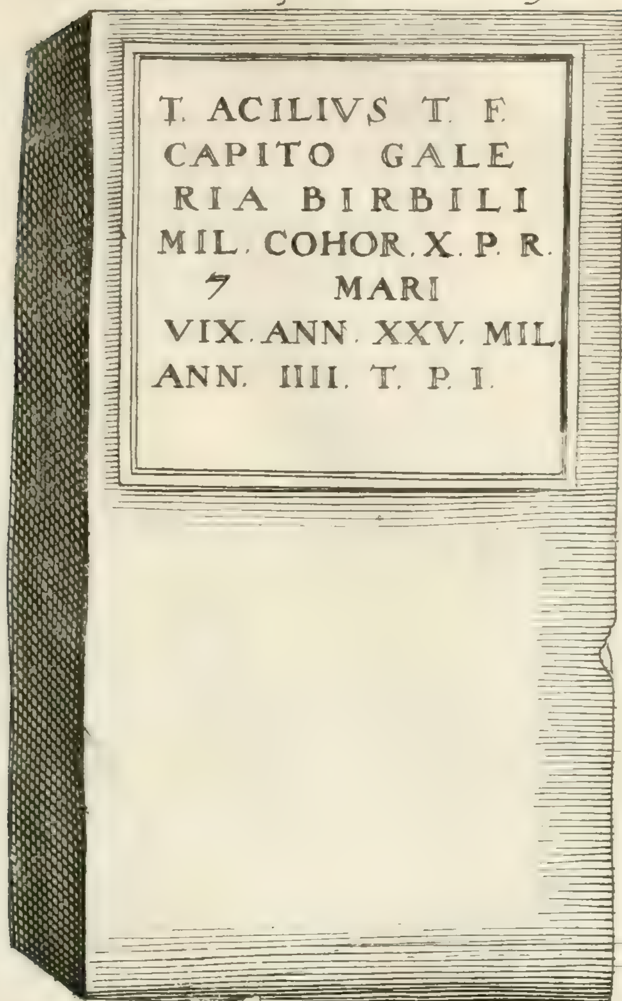

C. CLODIO C. F.
COR. ARIANO
VIX. ANN. XII.
DIEB. XV.

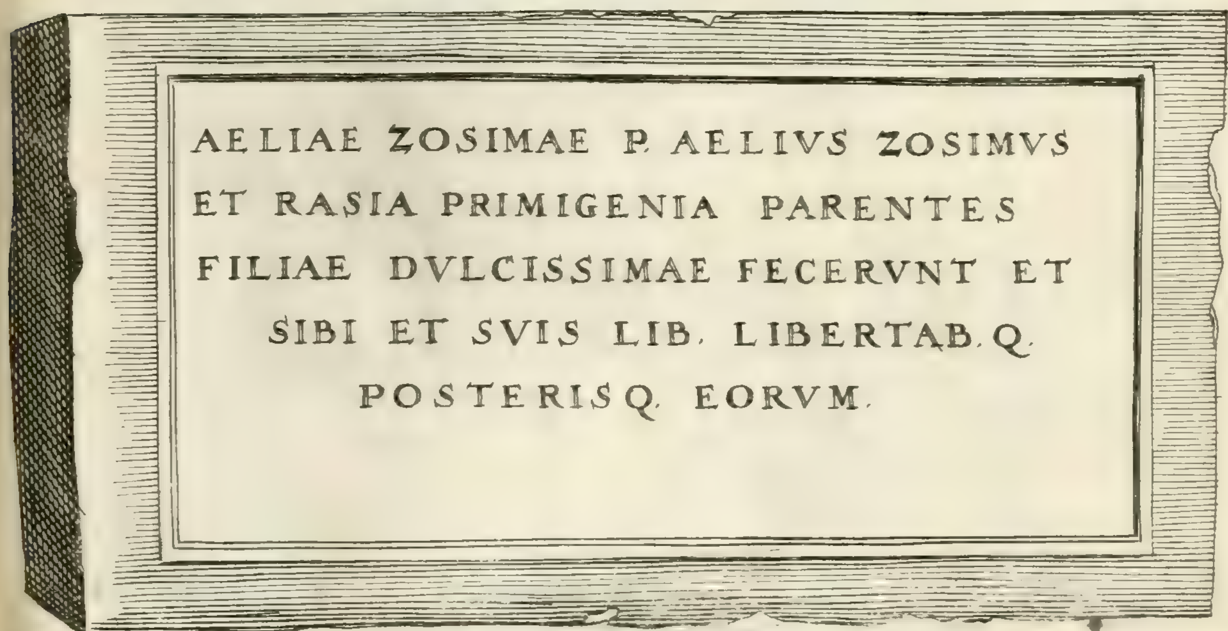

D. M.
L. IVLIO
LICINIANO
VIXIT ANN. IIII.
MENS VIIII. D. V.
OLIA
ONESIME
FILIO
DVLCISSIMO

D. M.
IVLIAE EPITEVXI CONIVGI OPTVMAE
B. M. D. FVRIVS CROCVS ET
D. FVRIVS AVRELIANVS FIL. MATRI
INDVLGENTISSIMAE FECER. ET SIBI
SVISQ. POSTERISQ. EORVM. H. M. D. M. A.

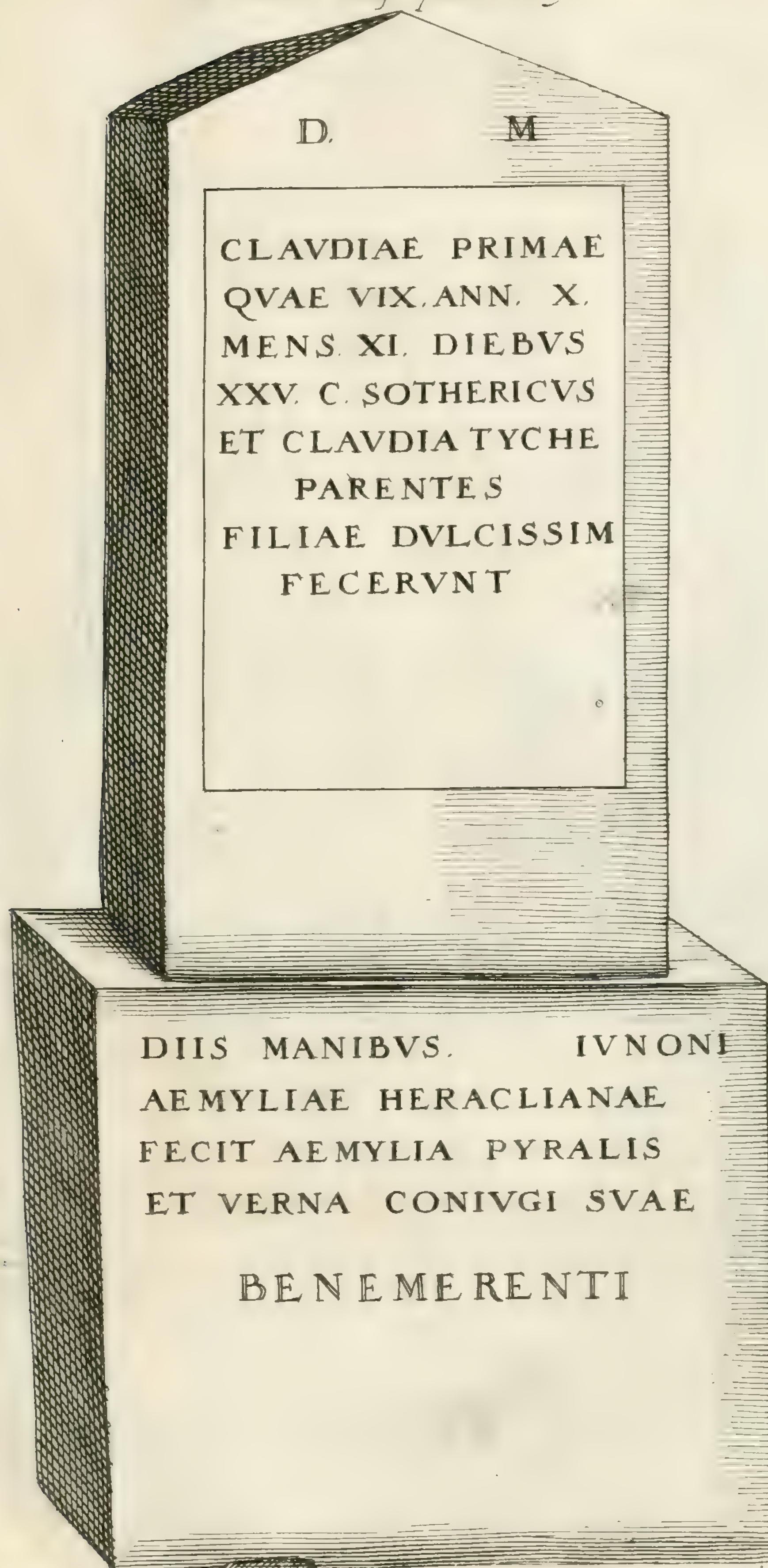

D. M.
ZOSIMO
FECIT
VLPIVS HERMA
SERVO SVO BENE
MERENTI ET SIBI ET
SVIS POSTERISQ.
EORVM
ET LIB. LIBERTAB. Q.

D. M.
PACIAE M. F. MAXIMAE
CONIVGI KARISSIMAE FECIT
T. COILAGIVS EPAPHRODITVS
SIBI ET SVIS LIBERTIS POSTER. Q.
EOR. ET LIBERT. LIBERTAB. Q. EOR
POSTE. ET OCTAVIA TIGRIS SIBI ET
OCTAVIO EVTYCHO CONIVGI BENE
MERENT. ET LIBERTIS LIBERTAB. Q.
POSTERISQ. EORVM.

T. ACILIVS T. F
CAPITO GALE
RIA BIRBILI
MIL. COHOR. X. P. R.
7 MARI
VIX. ANN. XXV. MIL.
ANN. IIII. T. P. I.

AELIAE ZOSIMAE P. AELIVS ZOSIMVS
ET RASIA PRIMIGENIA PARENTES
FILIAE DVLCISSIMAE FECERVNT ET
SIBI ET SVIS LIB. LIBERTAB. Q.
POSTERISQ. EORVM.

In hortis Iuly pont Max

D. M.

P. POSTVMIO PRISCO
PATRI FECIT
P. POSTVMIVS FORTVNATVS
SIBI ET LVCCEIAE
HELIADI CONIVGI
B. M. POSTERISQ. SVIS.

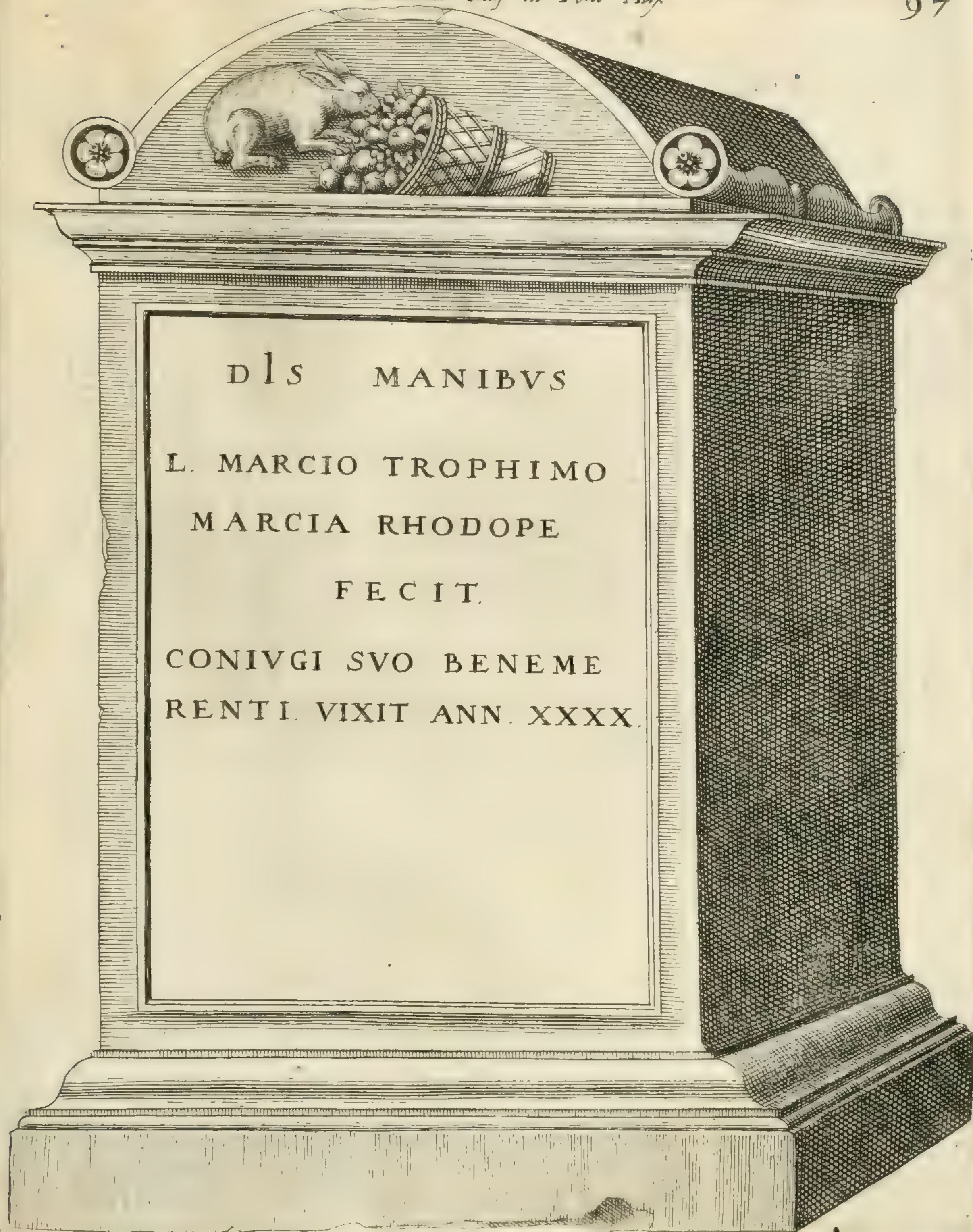
D. M.

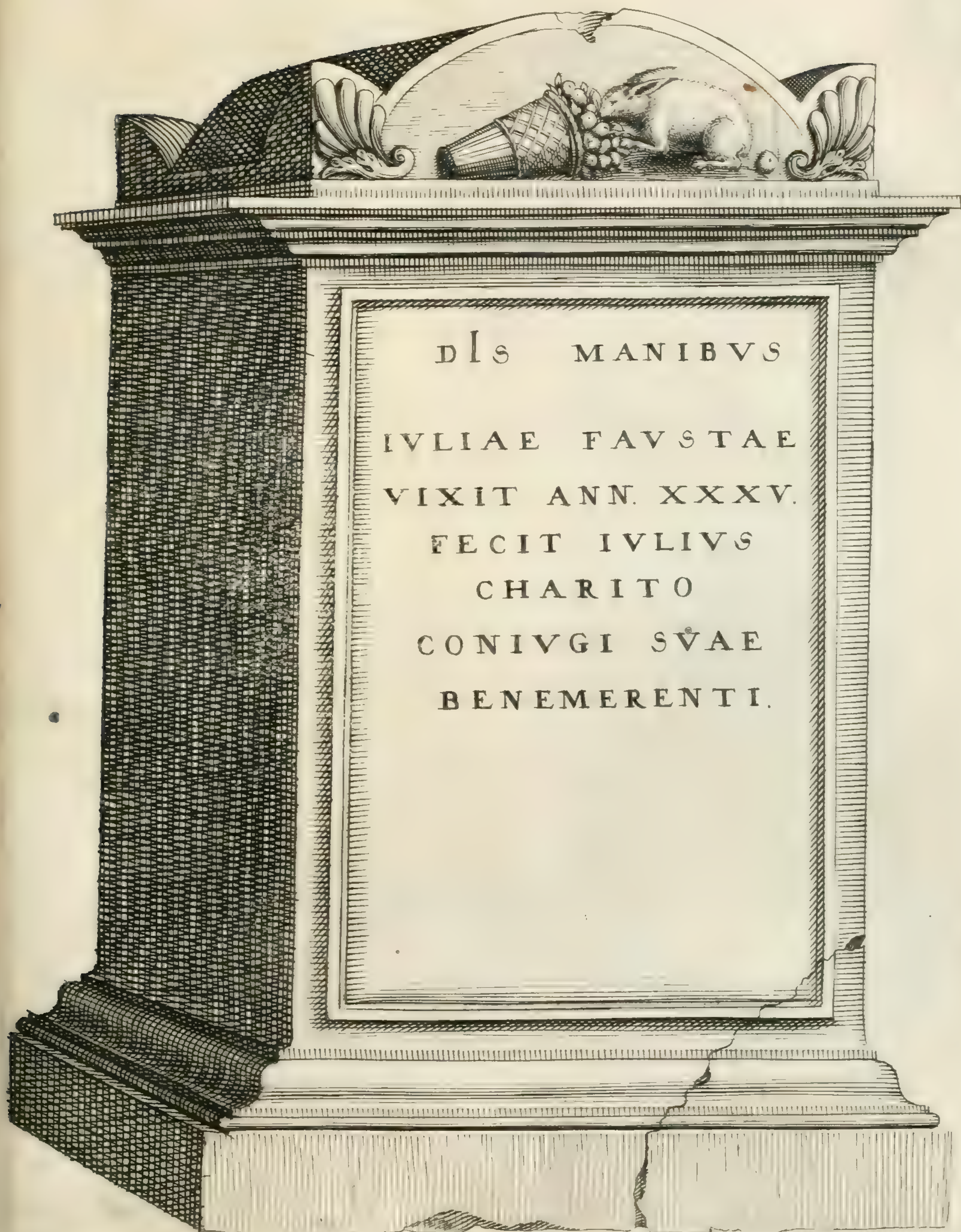
SEVERIANAE PARAMYTHIADI
P. MARCIVS STEFANVS CONIVGI
SANCTISSIMAE ET SIBI ET LIBERTIS
LIBERTABVSQVE POSTERISQVE
EORVM
L. AVRELIVS FELIX AVG. LIB. ET
ANTONIA VICTORIANA FECERVNT
ET SIBI

CVIVS PATER NATVS MISER DESIDE
RIO NATAE DIEM ET NOCTEM CVM
LACRVMIS TRAXIT VITAM MALAM
MORTVVM ME QVOQVE FVNERARI
IVSSI REBVS LVGVBRIS QVIBVS VIVOS
PARAVI LECTO STRAGVLIS FORENSI PENVLA
NIGRIS OMNIBVS OSSAMEA IN ARAM MIX
TACVM FILIAE VNA REQVIESCVNT. HOC
SOLATIVM MECVM ERIT CIRCA ARAM LIB
ERTIS LIBERTABVSQ. POSTERISQ. EOR
VM ET QVIBVS PERMISERINT HACLEGEVT
QVOTIENS QVIS EORVM SVIS CORONAS PONENT
ARAM NOSTRAM CORONENT. ATIMETO LIB.
CVIVS DOLO FILIAM AMISI RESTEM ET CLA
VVM VNDE SIBI COLLVM ALLIGET.

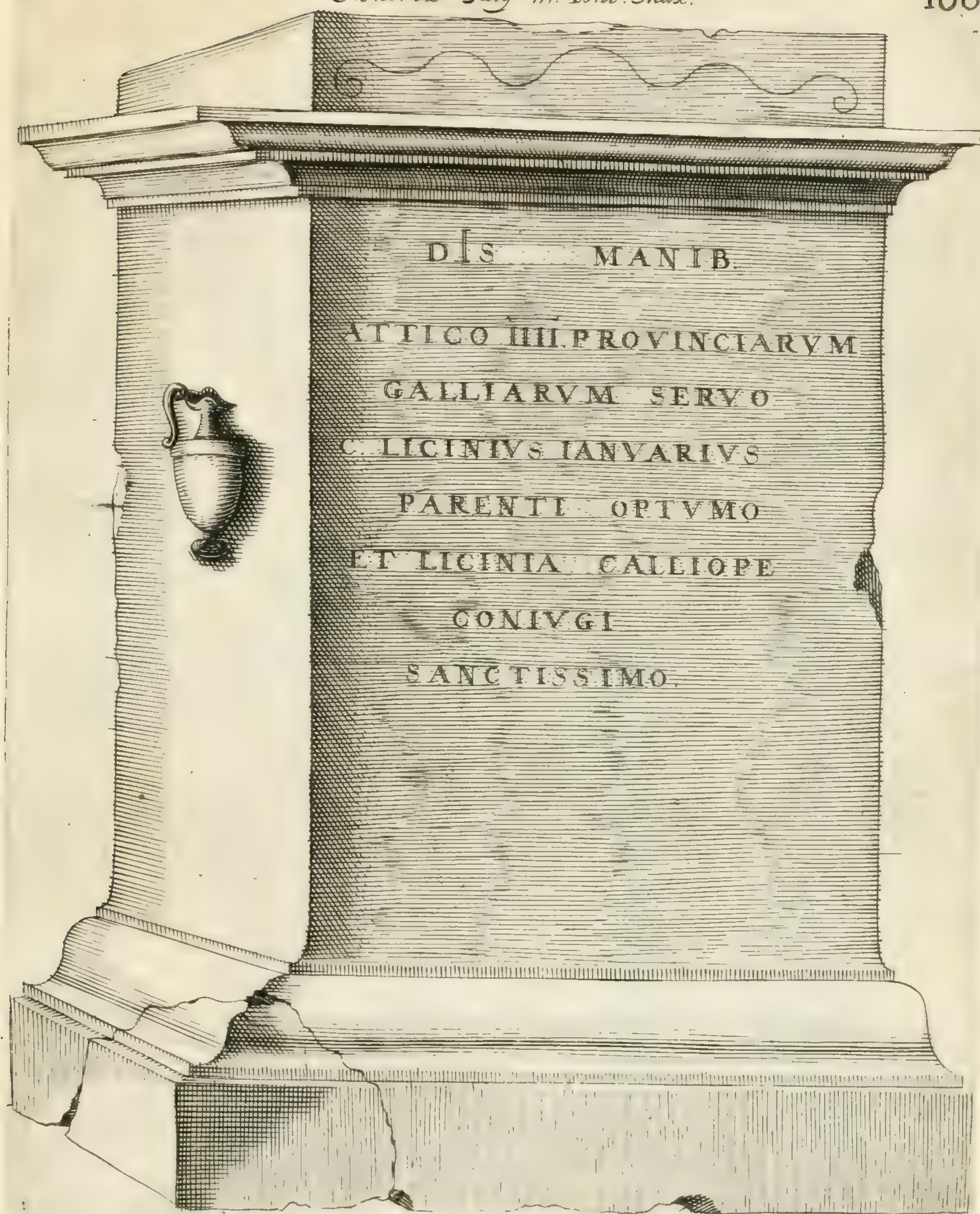
In hortis Julij III Pont. Max.

DIS MANIBVS
L. MARCIO TROPHIMO
MARCIA RHODOPE
FECIT.
CONIVGI SVO BENEME
RENTI. VIXIT ANN. XXXX.

DIS MANIBVS
IVLIAE FAVSTAE
VIXIT ANN. XXXV.
FECIT IVLIVS
CHARITO
CONIVGI SVAE
BENEMERENTI.

D. M.
L. SVTORI
COMMVNIS
VIXIT ANNIS LXV.
MENSES VI. DIES XI.
SVTORIA
AGATHEMERIS
PATRI KARISSIMO
FECIT.

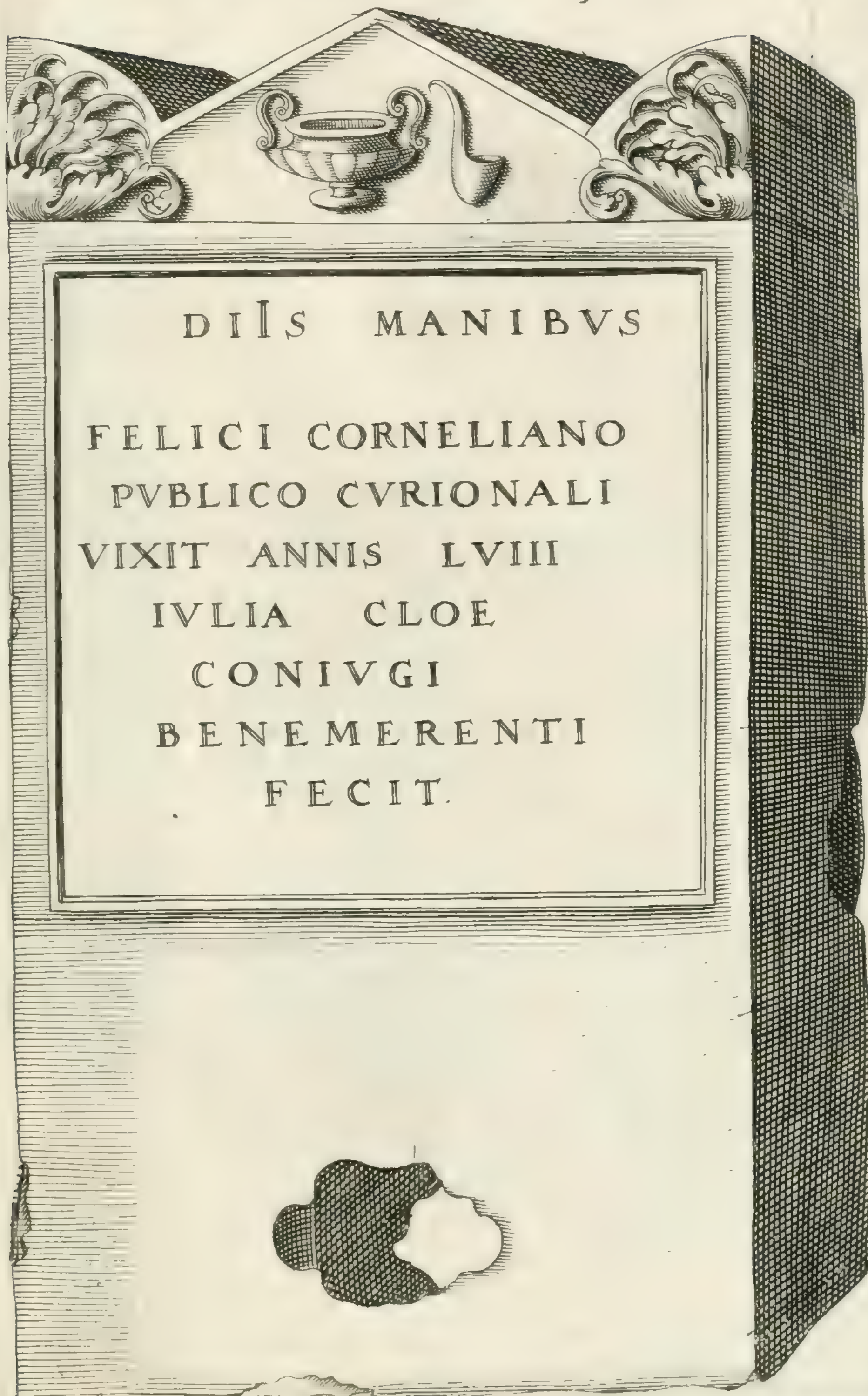

In hortis Iulij III. Pont. Max.
100
DIS MANIB.
ATTICO IIII. PROVINCIARVM
GALLIARVM SERVO
C. LICINIVS IANVARIVS
PARENTI OPTVMO
ET LICINIA CALLIOPE
CONIVGI
SANCTISSIMO.

In hortis Iulij Pont. Max.

DIIS MANIBVS
HETERIAE SVPERBAE QVAE
VIXIT ANNO I. MENSIBVS VI. DIEB. XXV.
FECERVNT PARENTES INFELICISSIMI
FILIAE SVAE
Q. HETERIVS EPHEBVS ET IVLIA ZOSIME SIBI ET SVIS

DIIS MANIBVS LOCVS OCCVRATVS
IN FRONTE PED. VII. IN AGR. PED. IIII.

DIIS MANIBVS
FELICI CORNELIANO
PVBLICO CVRIONALI
VIXIT ANNIS LVIII
IVLIA CLOE
CONIVGI
BENEMERENTI
FECIT.

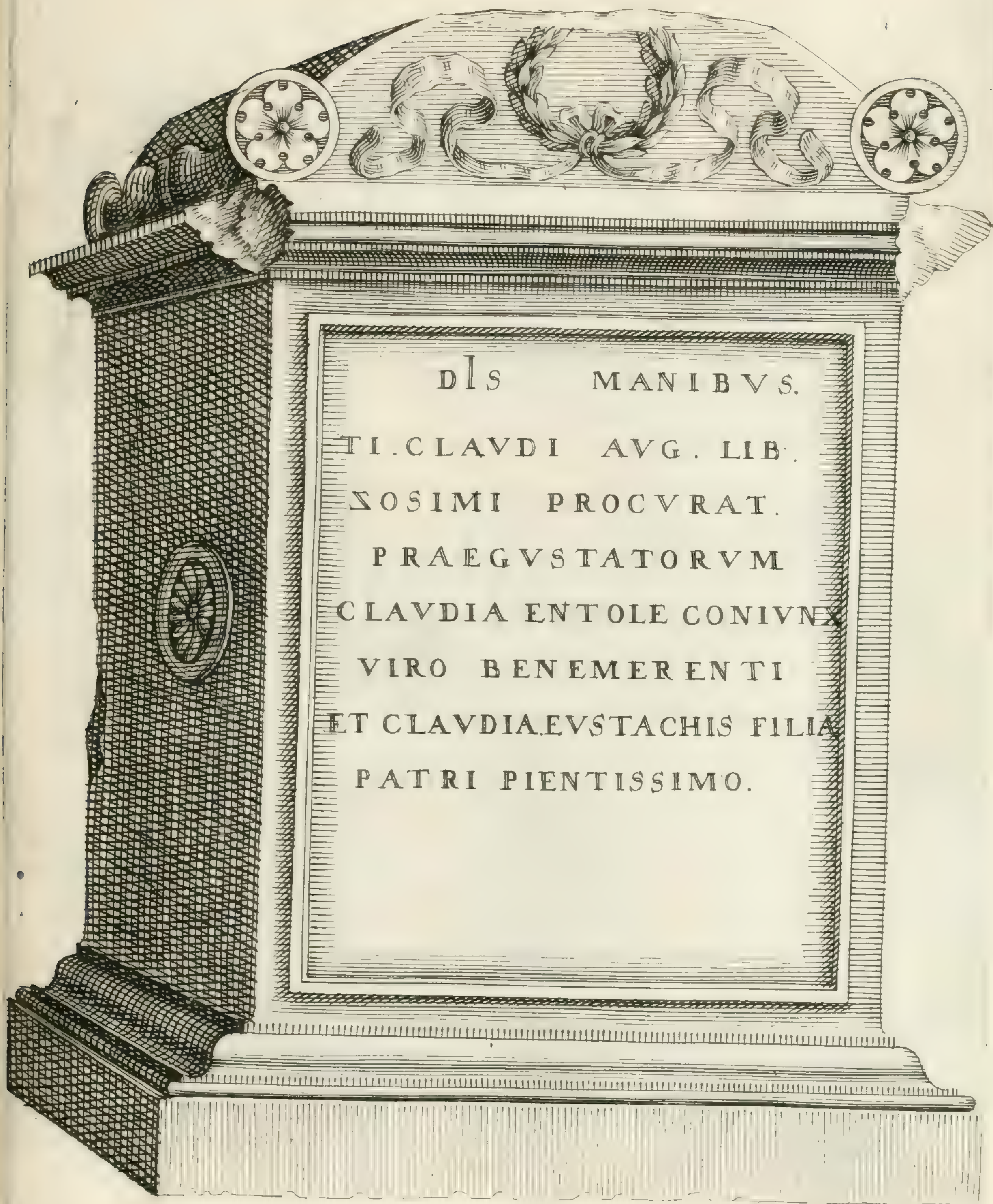

Θ. Κ.
ΜΥΡΟΠΝΟΥΙΝΑΝΩ
ΝΟΡΑΥΛΗ

TI. CLAVDIVS
CHRESIMVS OB HON.
QVINQVENNALITATII
COLLEGIO DENDROPHOR
ROMANOR. QVIBVS EX
S.C. COIRELICET. ARGEN
TI P.X. ET HS.X MILIA N
REDDIDIT

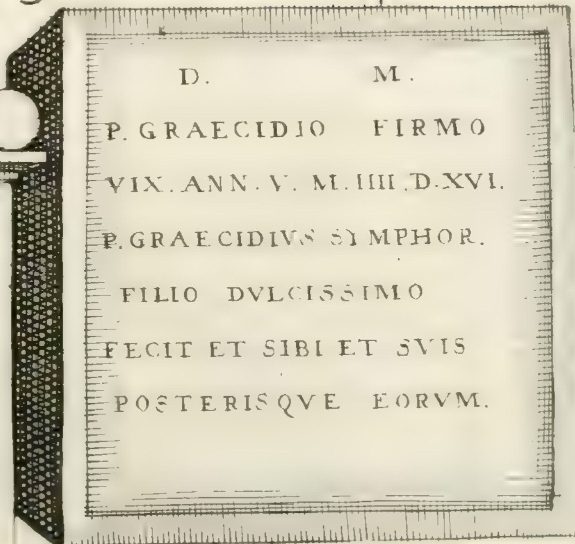
QVAE DIVISA SVNT POPVLO PERGRADVS
KAL. AVG. N. COLLEGI.
NVMMIO ALBINO ET FVL. AEMYLIANO COSS.

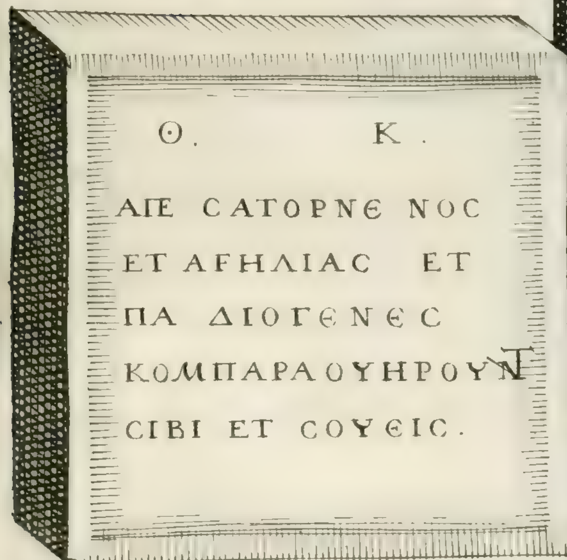
In hortis Iulii III. Pont. Max.

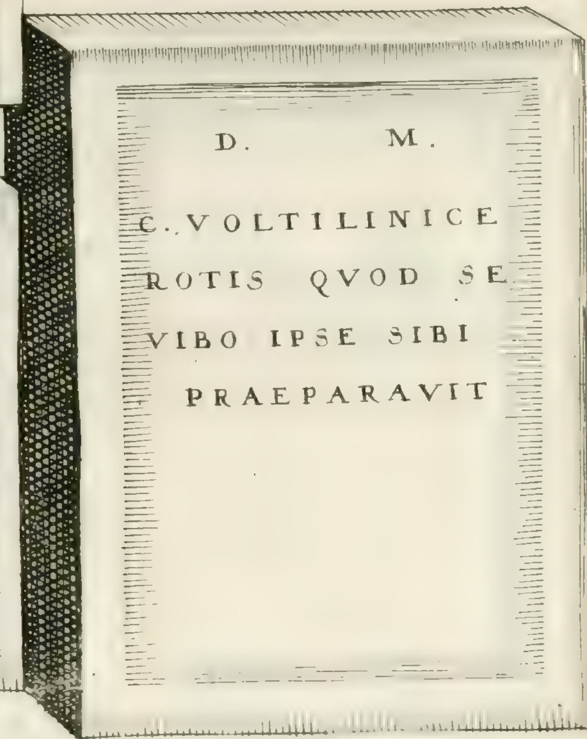

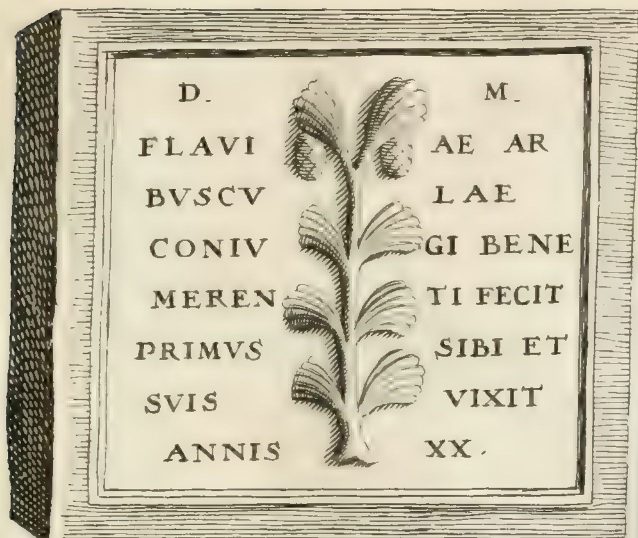

DIS MANIBVS.
TI. CLAVDI AVG. LIB.
ZOSIMI PROCVRAT.
PRAEGVSTATORVM
CLAVDIA ENTOLE CONIVNX
VIRO BENEMERENTI
ET CLAVDIA EVSTACHIS FILIA
PATRI PIENTISSIMO.

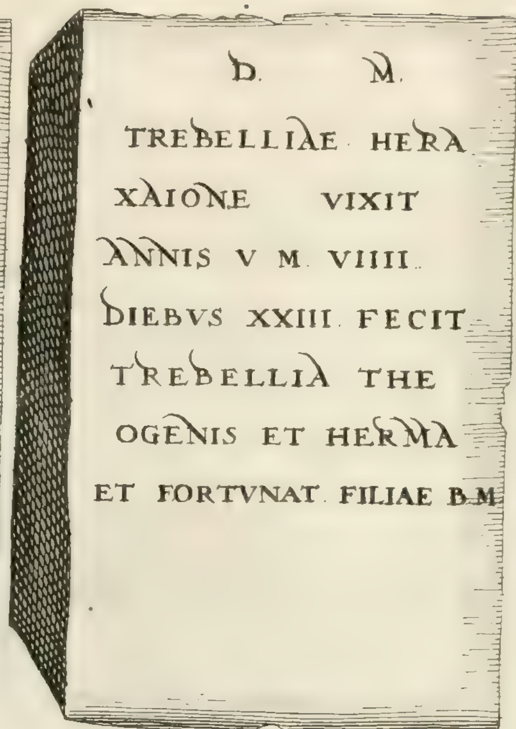

D. M.
TI. CLAVDIO
SILVANO
VIX. ANNIS
XIII.M. XI. D.XXVI.
CVRTIA
SERVATA
MATER FILIO
PIENTISSIMO

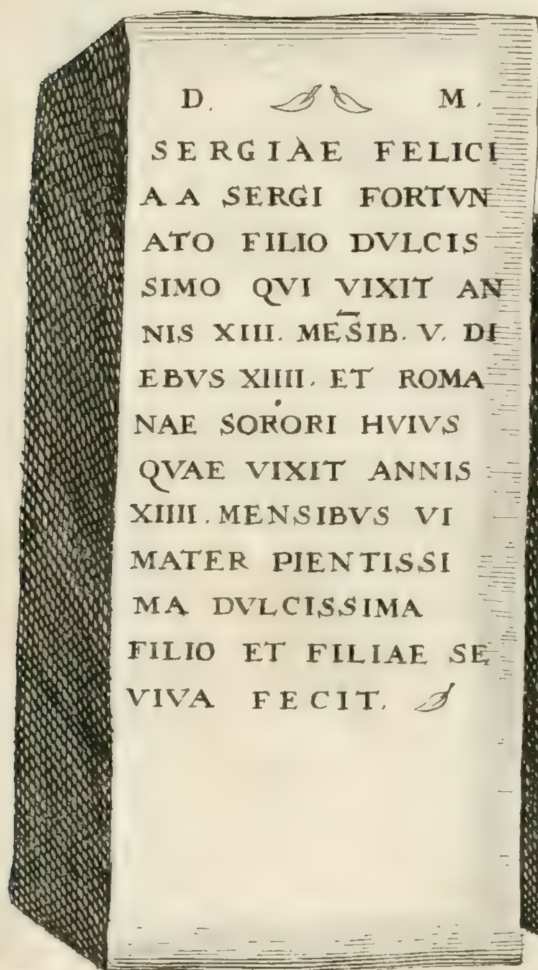

D. M.
P. GRAECIDIO FIRMO
VIX. ANN. V. M. IIII. D.XVI.
P. GRAECIDIVS SYMPHOR.
FILIO DVLCISSIMO
FECIT ET SIBI ET SVIS
POSTERISQVE EORVM.

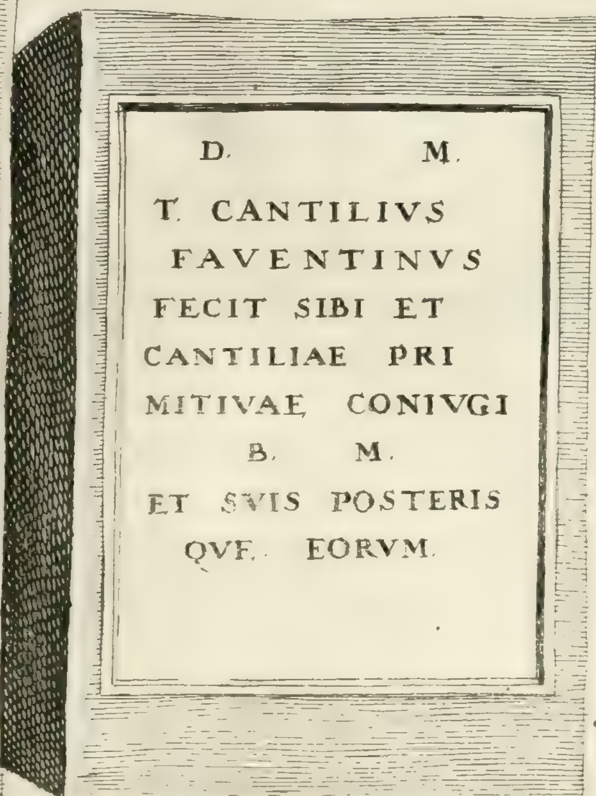

Θ. K.
AΙΓ CATOPNЄ NOC
ET AΓHΛIAC ET
ΠA ΔIOΓЄNЄC
KOMΠAPAOYHPOYNT
CIBI ET COYЄIC.

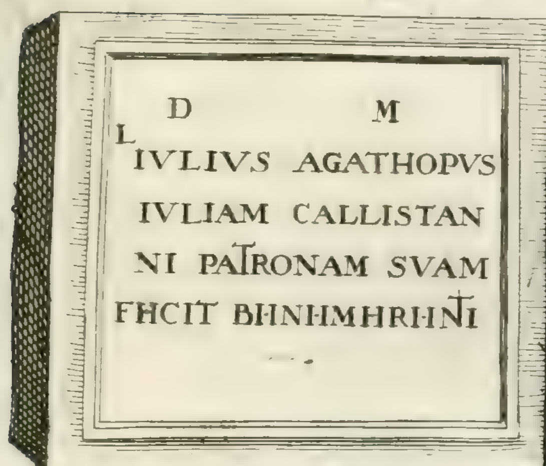

D. M.
C. VOLTILINICE
ROTIS QVOD SE
VIBO IPSE SIBI
PRAEPARAVIT

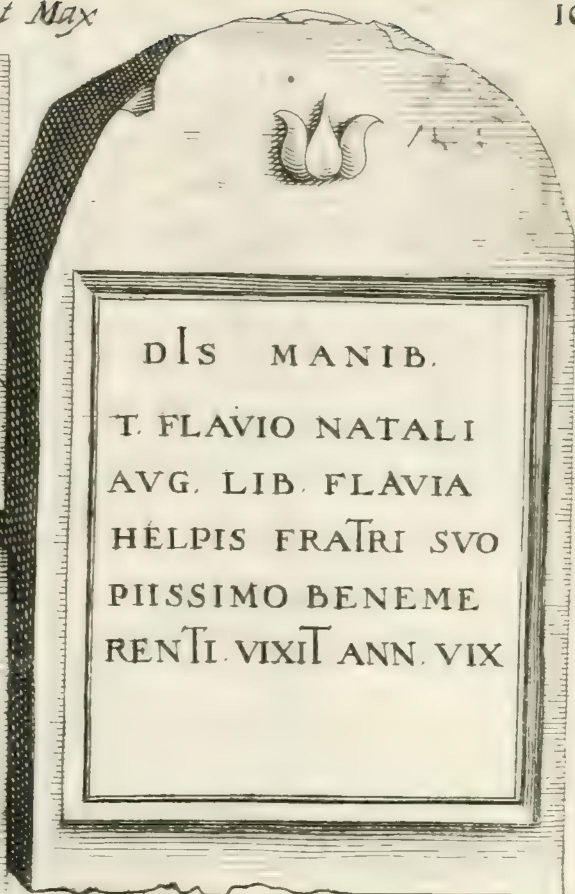

D. M.
FLAVI AE AR
BVSCV LAE
CONIV GI BENE
MEREN TI FECIT
PRIMVS SIBI ET
SVIS VIXIT
ANNIS XX.

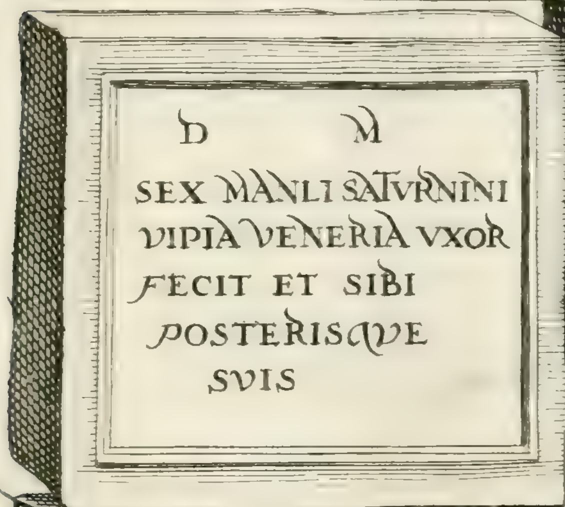

D. M.
TREBELLIAE HERA
XAIONE VIXIT
ANNIS V M. VIIII.
DIEBVS XXIII. FECIT
TREBELLIA THE
OGENIS ET HERMA
ET FORTVNAT. FILIAE B.M

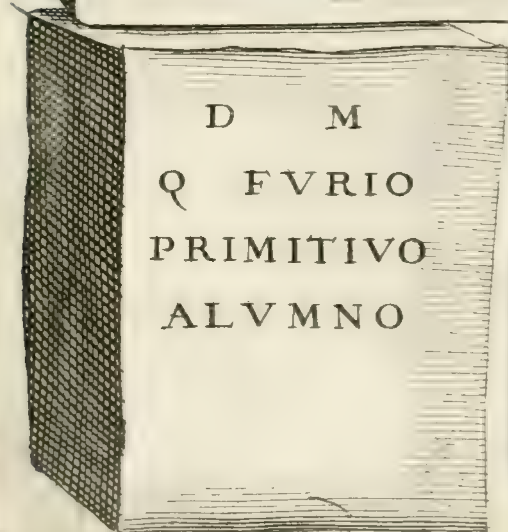

D. M.
SERGIAE FELICI
A.A. SERGI FORTVN
ATO FILIO DVLCIS
SIMO QVI VIXIT AN
NIS XIII. MESIB. V. DI
EBVS XIIII. ET ROMA
NAE SORORI HVIVS
QVAE VIXIT ANNIS
XIIII. MENSIBVS VI
MATER PIENTISSI
MA DVLCISSIMA
FILIO ET FILIAE SE
VIVA FECIT.

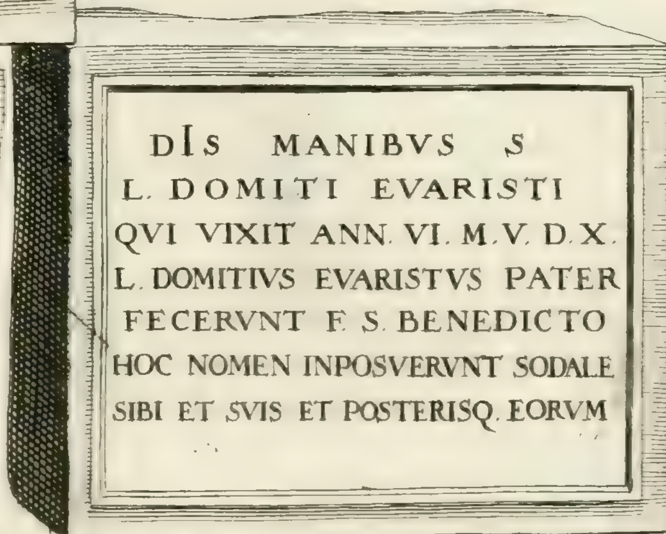

D. M.
T. CANTILIVS
FAVENTINVS
FECIT SIBI ET
CANTILIAE PRI
MITIVAE CONIVGI
B. M.
ET SVIS POSTERIS
QVE. EORVM.

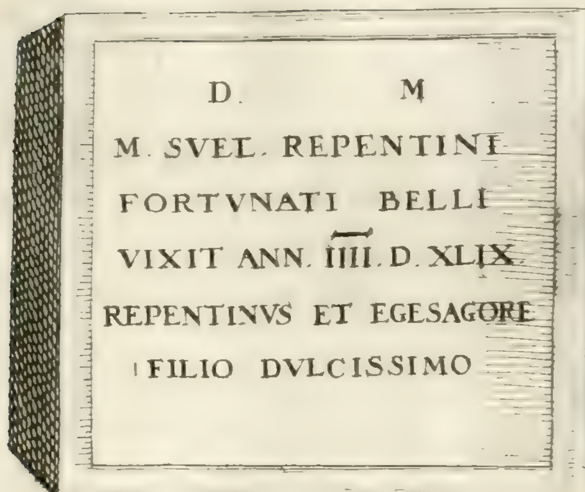

D M
L IVLIVS AGATHOPVS
IVLIAM CALLISTAN
NI PATRONAM SVAM
FHCIT BHNHMHRHNTI

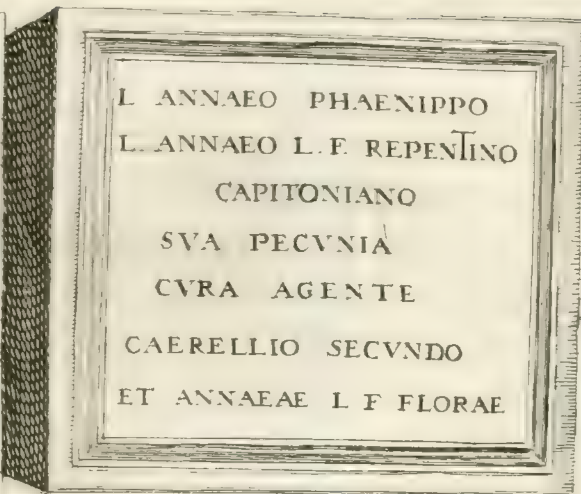

DIS MANIB.
T. FLAVIO NATALI
AVG. LIB. FLAVIA
HELPIS FRATRI SVO
PIISSIMO BENEME
RENTI. VIXIT ANN. VIX

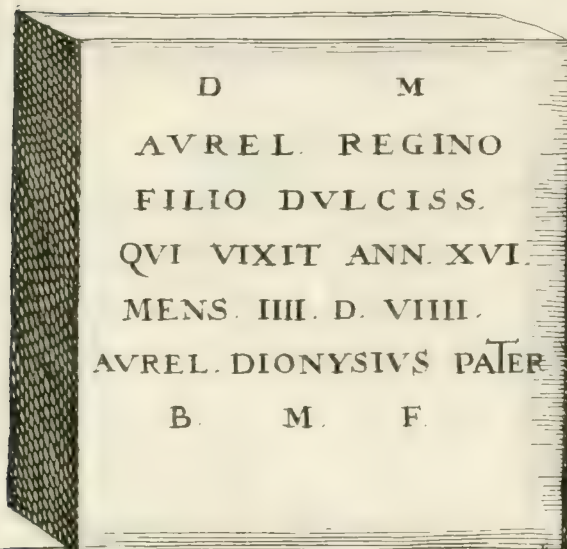

D M
SEX MANLI SATVRNINI
VIPIA VENERIA VXOR
FECIT ET SIBI
POSTERISQVE
SVIS

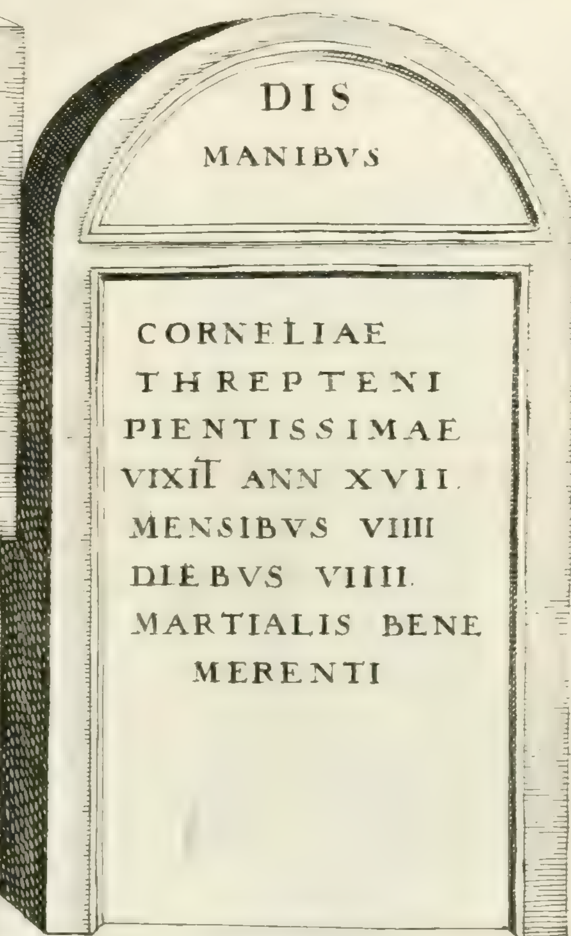

D M
Q FVRIO
PRIMITIVO
ALVMNO

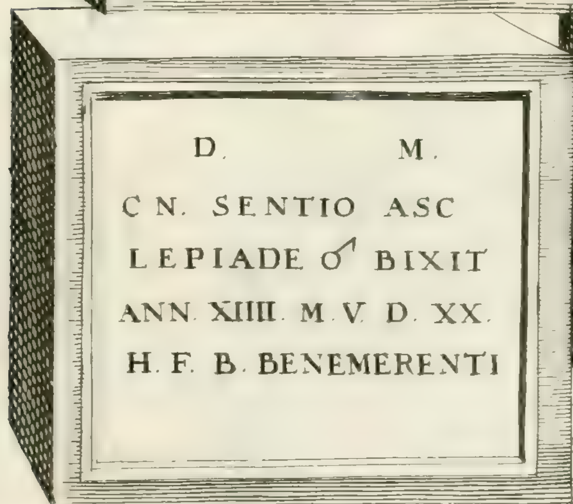

DIS MANIBVS S
L. DOMITI EVARISTI
QVI VIXIT ANN. VI. M.V. D.X.
L. DOMITIVS EVARISTVS PATER
FECERVNT F. S. BENEDICTO
HOC NOMEN INPOSVERVNT SODALE
SIBI ET SVIS ET POSTERISQ. EORVM

D. M
M. SVEL. REPENTINI
FORTVNATI BELLI
VIXIT ANN. IIII. D. XLIX.
REPENTINVS ET EGESAGORE
FILIO DVLCISSIMO

L. ANNAEO PHAENIPPO
L. ANNAEO L. F. REPENTINO
CAPITONIANO
SVA PECVNIA
CVRA AGENTE
CAERELLIO SECVNDO
ET ANNAEAE L F FLORAE

D M
AVREL. REGINO
FILIO DVLCISS.
QVI VIXIT ANN. XVI.
MENS. IIII. D. VIIII.
AVREL. DIONYSIVS PATER
B. M. F.

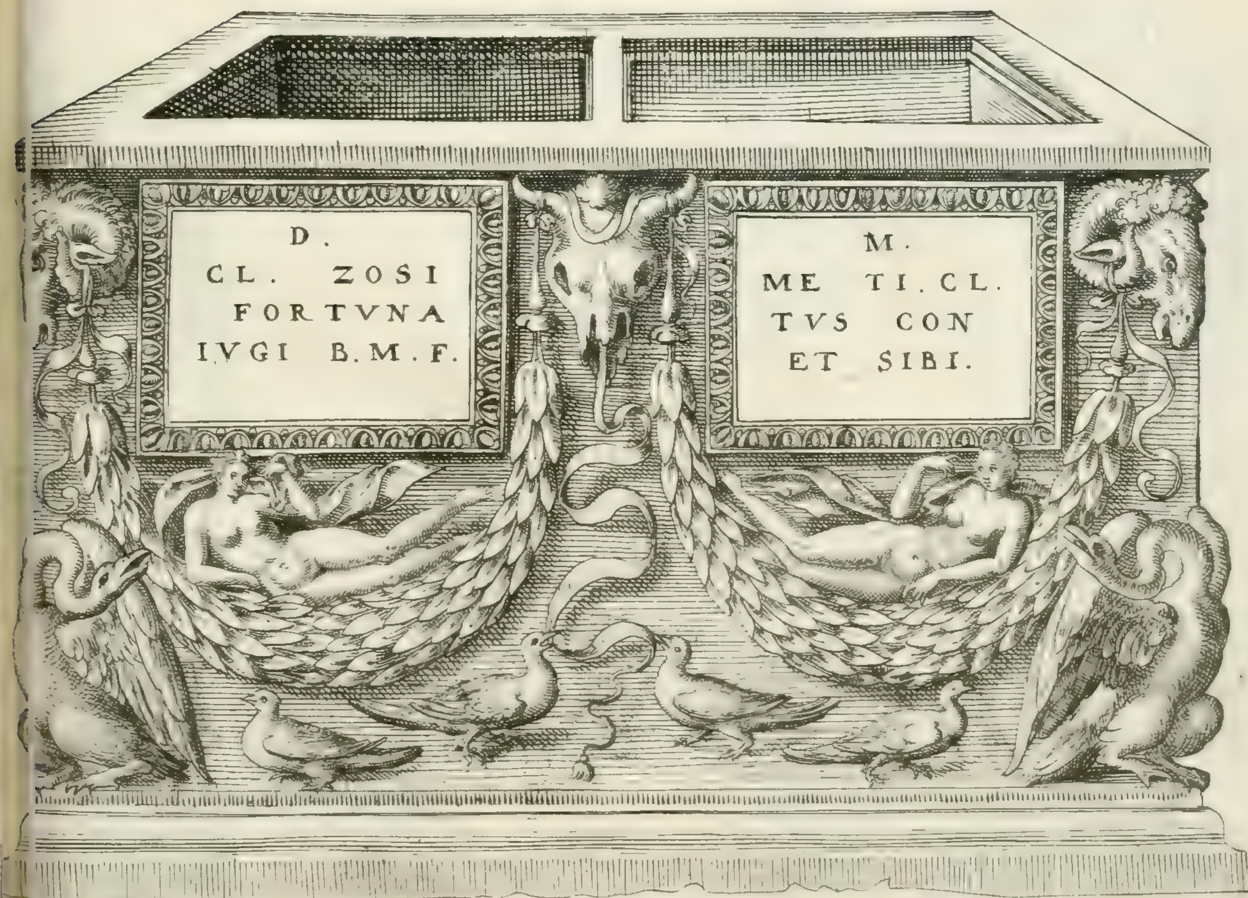

DIS
MANIBVS
CORNELIAE
THREPTENI
PIENTISSIMAE
VIXIT ANN XVII.
MENSIBVS VIIII
DIEBVS VIIII.
MARTIALIS BENE
MERENTI

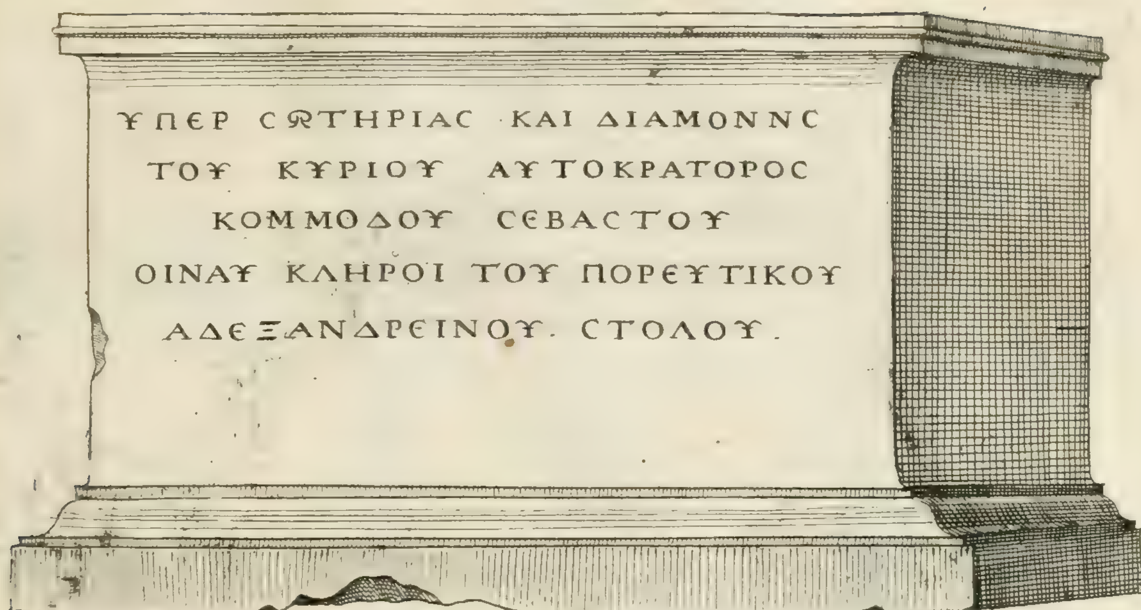

D. M.
CN. SENTIO ASC
LEPIADE ♂ BIXIT
ANN. XIIII. M. V. D. XX.
H. F. B. BENEMERENTI

DIS M. D. IVNIO HERMETI
CONIVGI KARISSIMO D. IVNIO
D. F. DECEMBRO VIX. ANN. IX. M. VI.
ET. P. NOVIO NVMERIANO. VIX.
AN. XIV. M. VII. FILIS DVLCISSIMIS
ET LIBERTIS LIBERTABVSQ. POSTER
EORVM FECIT NVMERIA
MAXIMILLA MATER INFELCISS.

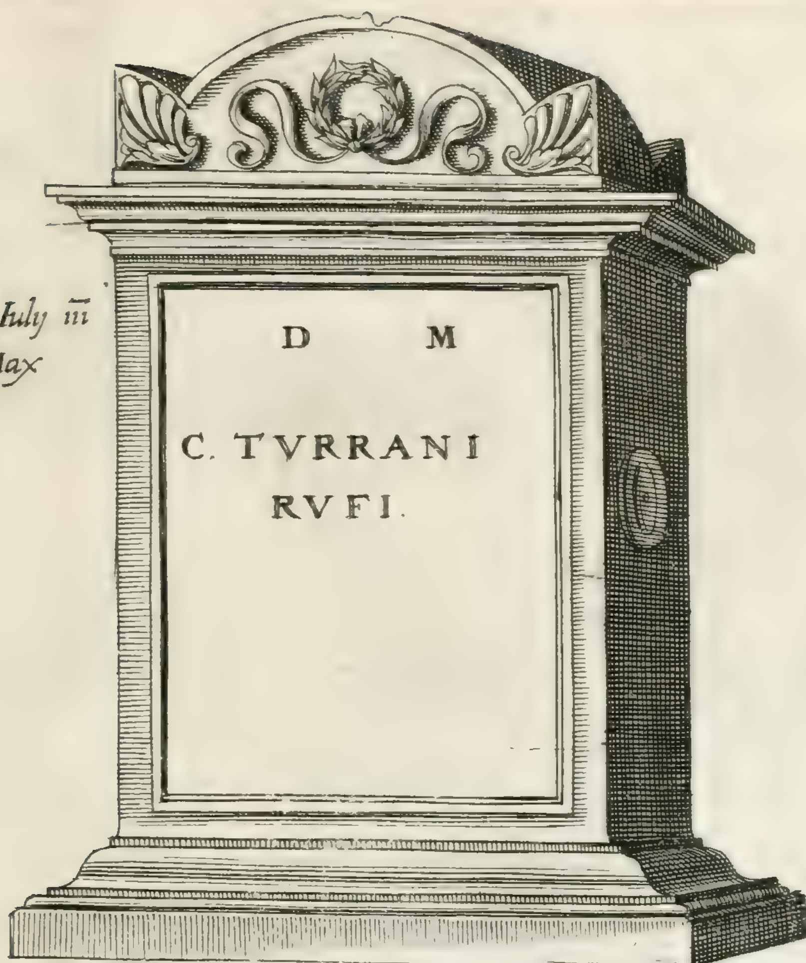
SIMVLACRVM MINERBAE
ABOLENDO INCENDIO
TVMVLTVS CIVILIS IGNI
TECTO CADENTE CONFRACTVM
ANICIVS ACILIVS AGINATIVS
FAVSTVS V. C. ET INL. PRAEF VRBI
VICE SACRA IVDIC V

C. TERENTIVS ACTIVS
TATIAE TYCHAE
CONIVGI KARISSIMAE

C. TERENTIVS ACTIVS
VIX. ANNOS LXXXV
FECIT TERENTIA
THALVSSA PATRONO
BENEMERENTI SVO

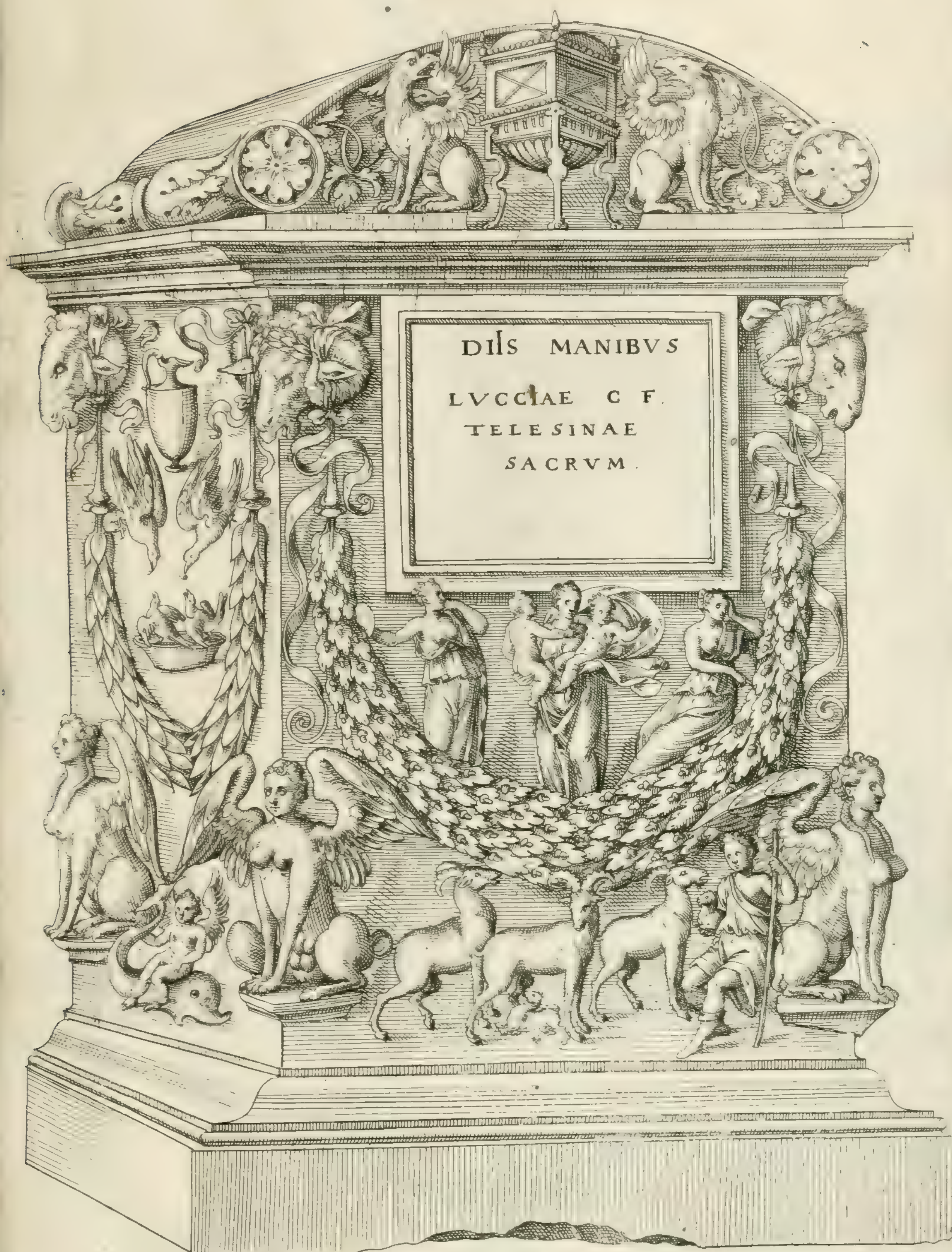
In hortis Iuly iii
Pont Max

SALVOS VENI
RE

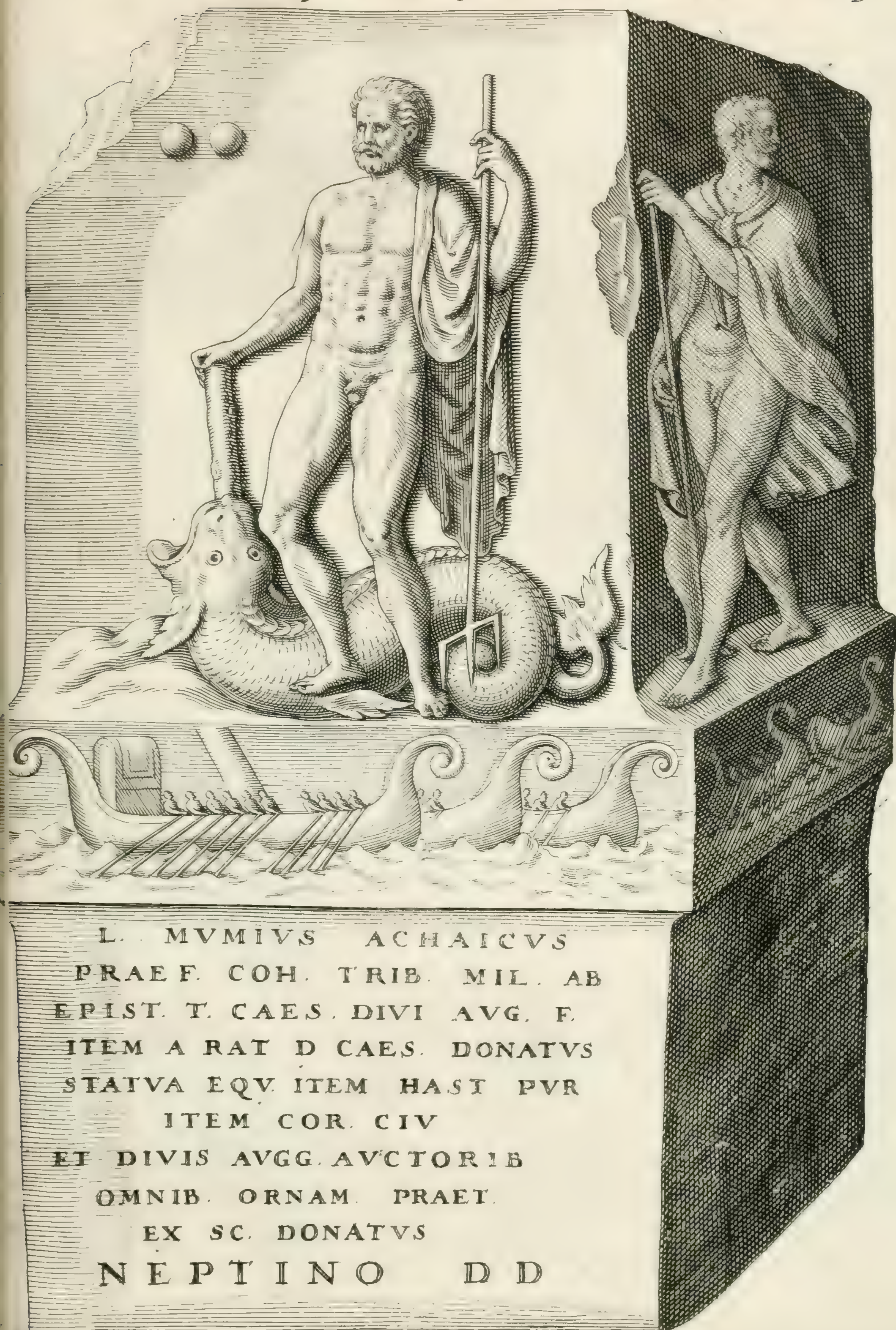
IN H. D D.
T. ALBANIVS
PRINCIPIA
NVS EVOX
AVG. N.

SALVOS
IRE

INNOCVVS APER ECCE IACES NON VIRGINIS IRA NEC MELEAGER
ATROX PERFODIT VISCERA FERRO. MORS TACITA OBREPSIT SVBITO FECITQVE
RVINAM QVAE TIBI CRESCENTI RAPVIT IVVENILE FIGVRAM.
T. STATILIO VOLAPRO MENSORI
AEDIFICIOR. VIXIT. ANNIS XXII. M. VIII. D. XV.
T. STATILIVS VOL. PROCVLVS
ACCENSVS VELATVS ET ARGENTARIA
EVTYCHIA PARENTES FILIO OPTIMO ET
ORCIVIAE ANTHIDI VXORI EIVS SIBIQ. ET SVIS
LIBERTIS LIBERTABVS POSTERISQ. EORVM

DIIS MANIBVS
LVCCIAE C F
TELESINAE
SACRVM

Ad portam Ostiensem
e regione montis TEstacei.
annexum monibus.
C CESTIVS L. F POB. EPVLO P. R.
TR. PL. VII. VIR EPVLONVM.
OPVS ABSOLVTVM E TESTAMENTO DIEB. XXX
ARI ITRATV
PONTI PF CLAMILAE HEREDIS ET POSTHI L.
D M
C TERENTIO
C L S CORONI.

L. MVMIVS ACHAICVS
PRAEF. COH. TRIB. MIL. AB
EPIST. T. CAES. DIVI AVG. F.
ITEM A RAT D CAES. DONATVS
STATVA EQV. ITEM HAST PVR
ITEM COR. CIV
ET DIVIS AVGG. AVCTORIB
OMNIB. ORNAM. PRAET.
EX SC. DONATVS
NEPTINO DD

In vinea Cæsarim vbi sunt Horrea Diocletiani ad Tiberim

COELIA VXOR SALVE.
IVLIA FILIA SALVE.

VALETE.

D. M

Q VIETORIVM
CLYMENES
ET
LIBERTORVM
ET RAPHES.

M. AVRELIVS
VAL. MAXIMIANO
INVICTO AVG. PONT.
MAX. IMP. VIII.
COS III.
P. P. P.

NVM. DOM. AVG.
SACRVM GENIO
CONSERVATORI
HORREORVM
GALBIANORVM
M. LORINVS
FORTVNATVS
MAGISTER

S.P. D.D.

NVM. DOM. AVG
SACRVM
FORTVNAE CON
SERVATRICI
HORREORVM
GALBIANORVM
M. LORINVS
FORTVNATVS
MAGISTER
S.P. D.D.

L. AGRIO VESTIARIO
TENVARIO IMP. CAES.
ANTONINI PII
L. VALERIVS PVDENS
FRATRI

D. M.

M. VIBII. HETERINI
VERNAE FIDELISS.
M. AVR. POLLIO F.
ET M. HETERIO LIB. F
ET M. CASPERIO. F

Ad Horrea Diecletiani

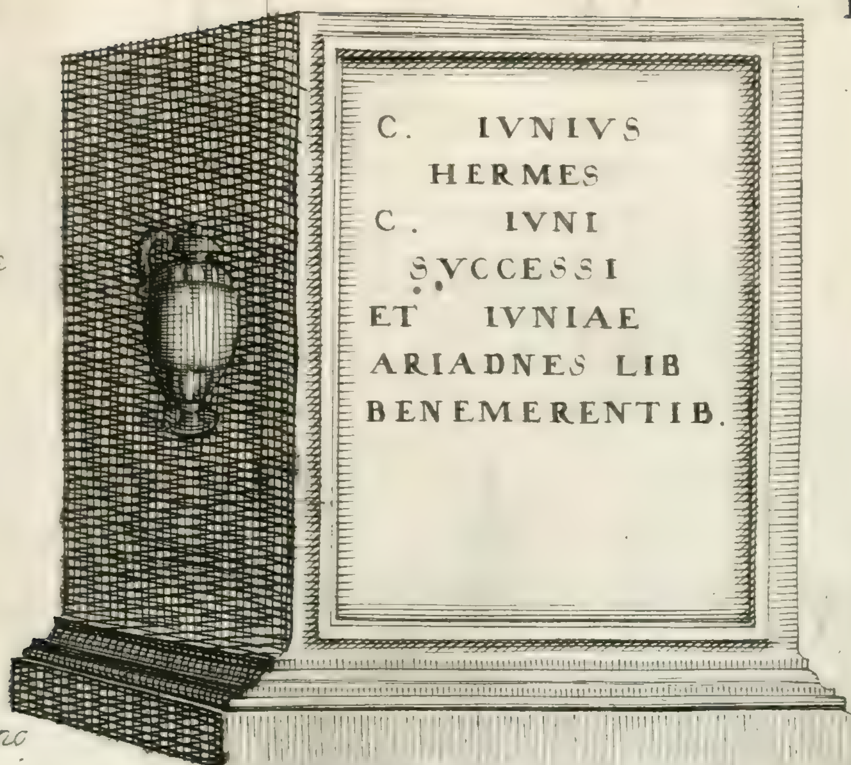

D. M.

ADONIADI VXSORI
COM QVA VIX A XII
CONCORDITER
IVL. NICANOR
ET CLEOBVLAE FIL
ET SIBI ET
SOVEIS

Extra portam Ostiensem

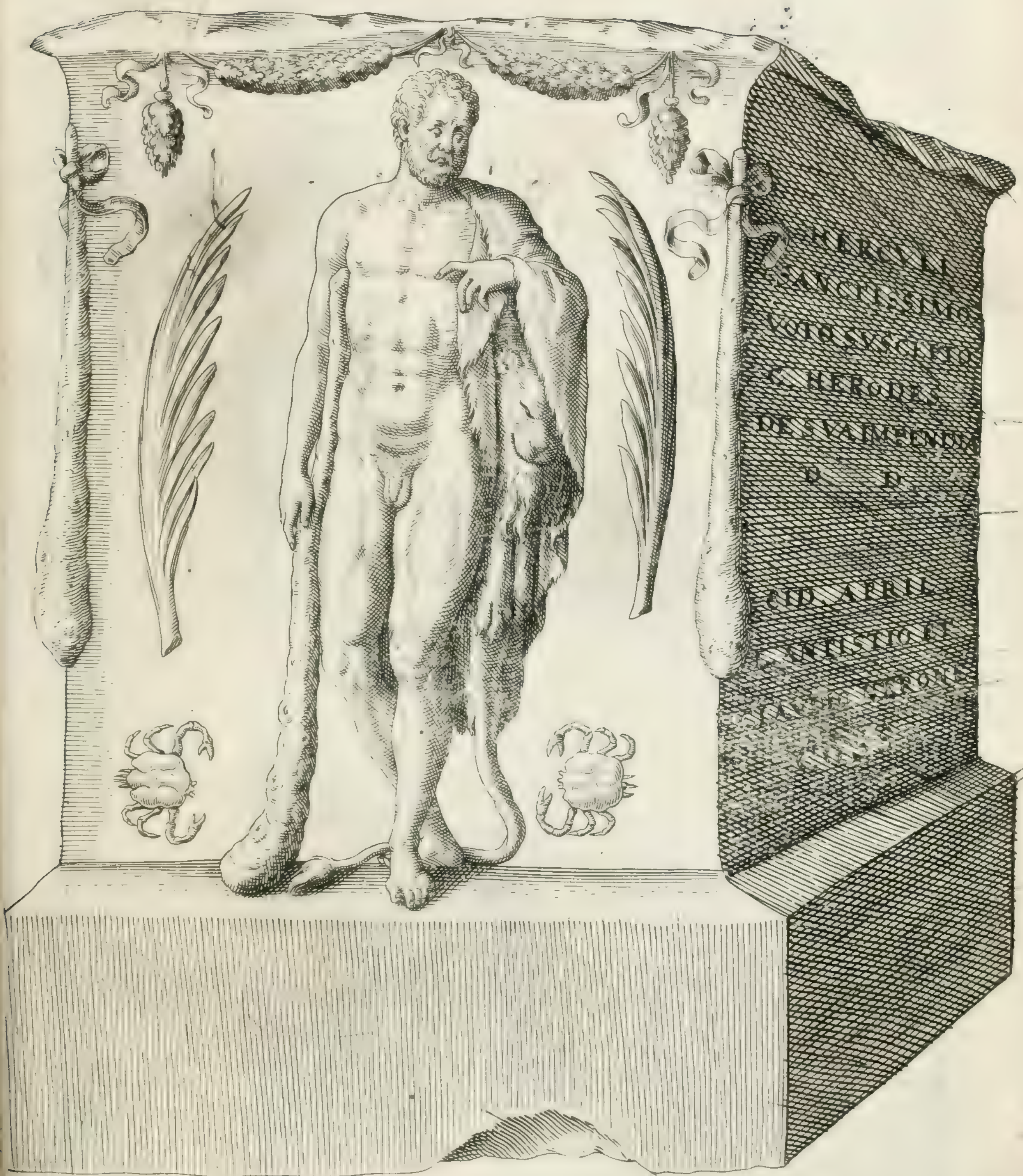
Primum hoc est in templo S. Pauli

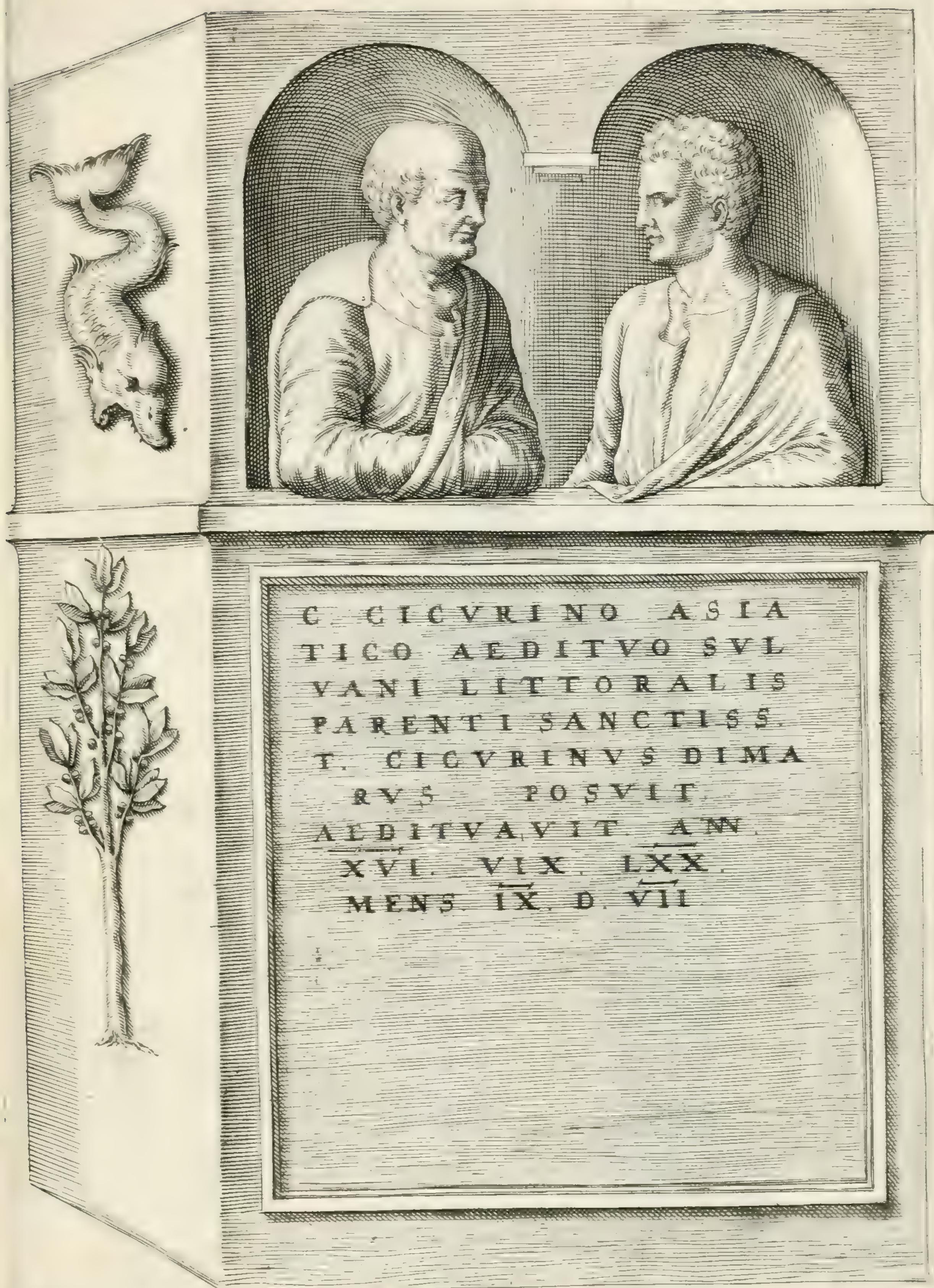
Hoc sub altari vicino ubi S. Paulus capite trucatus est Vulgo allé tré fontané.

D. M.

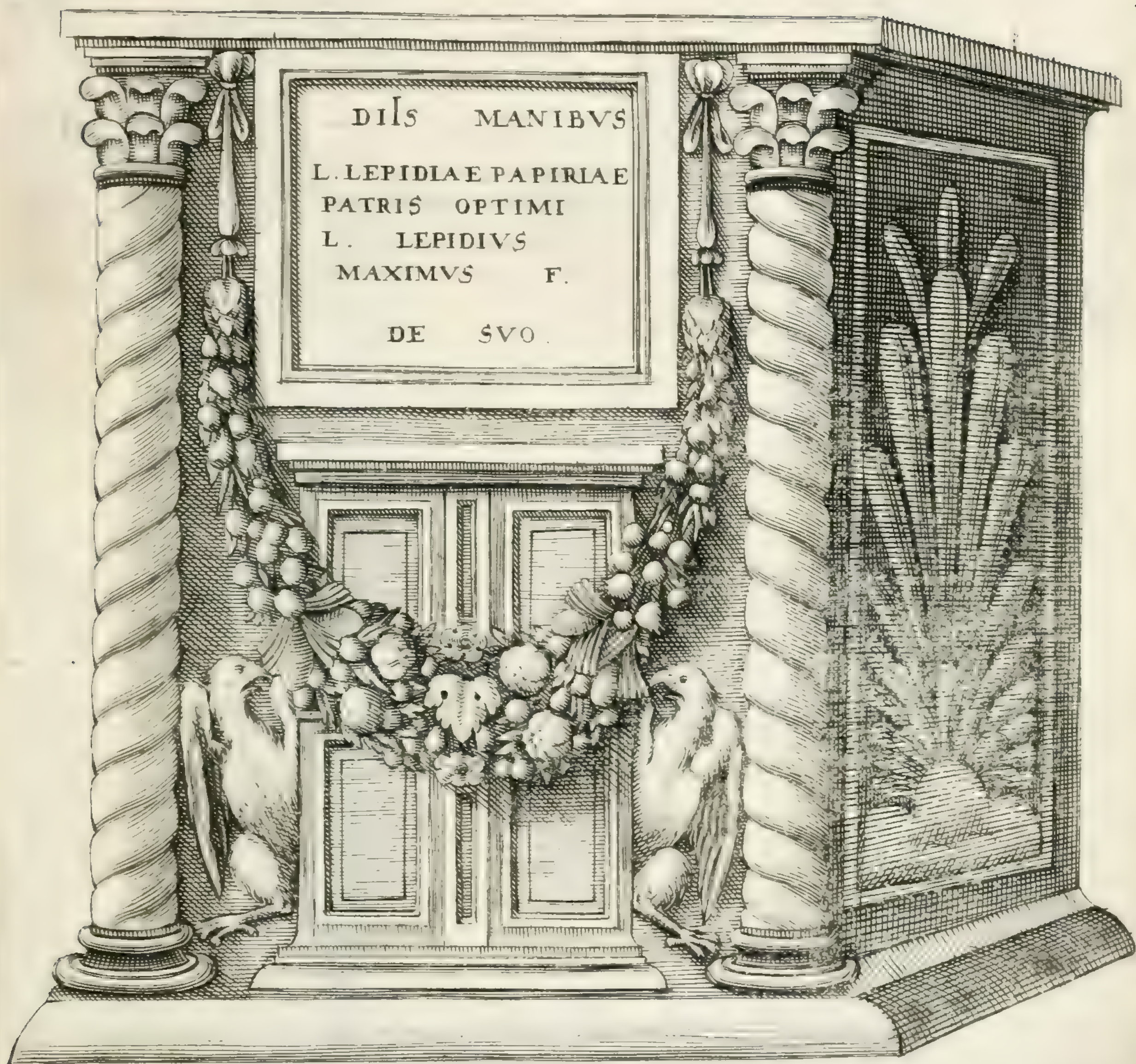
GEMINIAE
TROPHIMES
QVAE ET TVRPILIA
C. GEMINIVS
HERMES MANLIANVS
VXORI KARISSIMAE

HERCVLI
SANCTISSIMO
VOTO SVSCEPTO
C. HERODES
DE SVA IMPENDIA
D D
ID. APRIL
ANTISTIO ET

Ad Horrea Ducletiuni.

IOVI REGI
GENIO DOMVS
ISIDORI
LARINATIS
ARAM
EX VOTO
L. CASTOR
D. D.

DIIS MANIBVS
L. LEPIDIAE PAPIRIAE
PATRIS OPTIMI
L. LEPIDIVS
MAXIMVS F.
DE SVO.

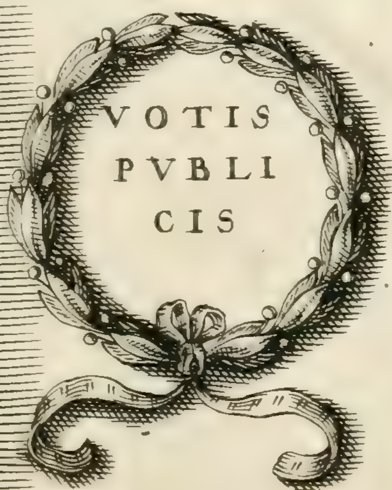

In tempio S. Sebastiani.
CLAVDIA CRAITA
MACESTERI
SVI.
CERERI SANCTIS
SIMAE D D.

In via Appia.

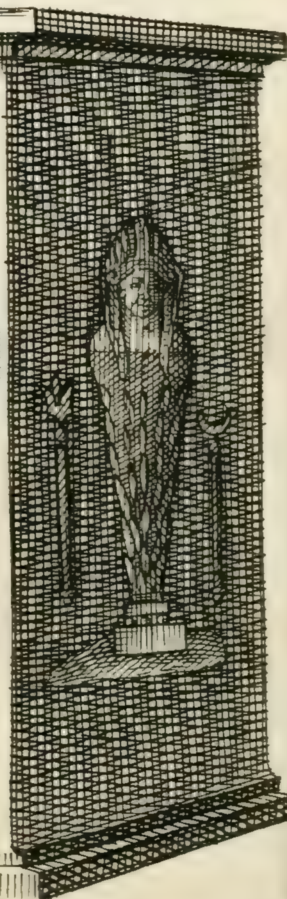

HERCVLI MVSARVM PYTHVS.

GENIO

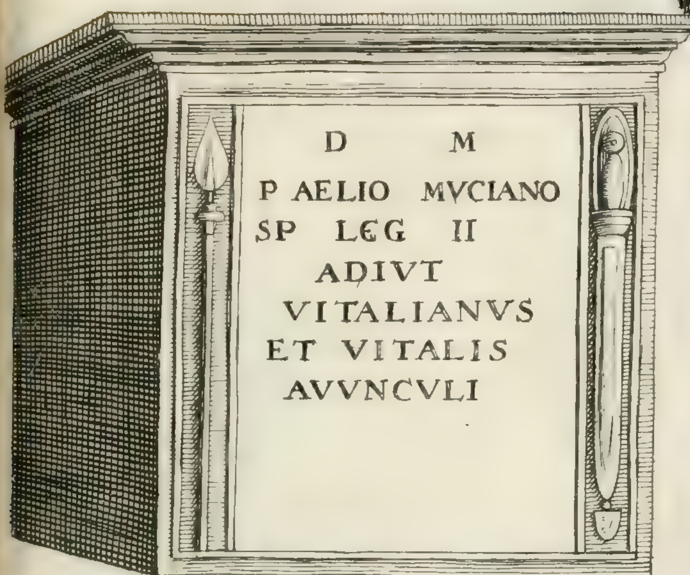

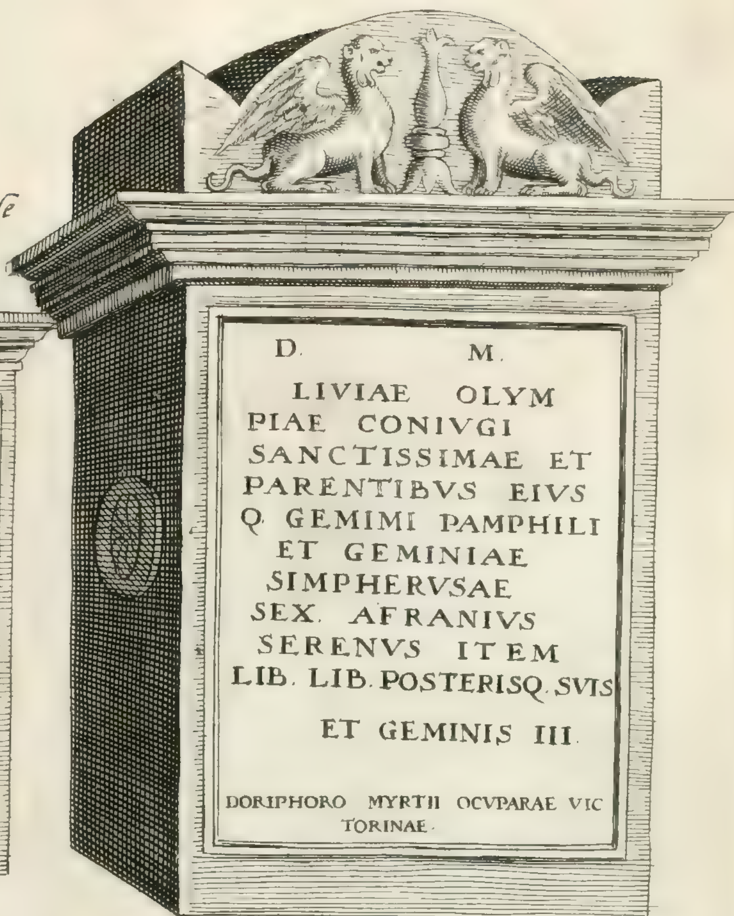

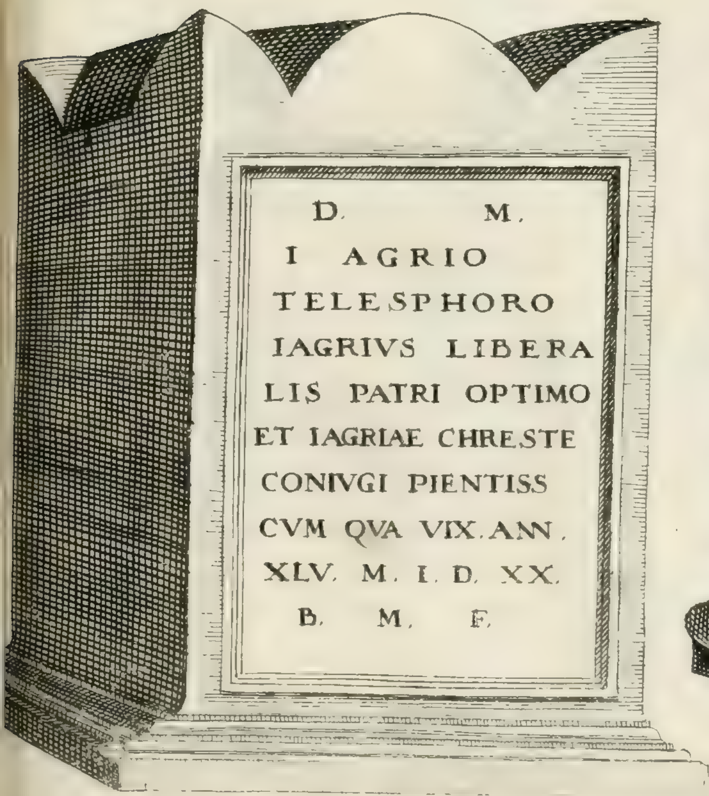
In templo S. Sebastiani via Appia

Saxam hoc est in altaris base

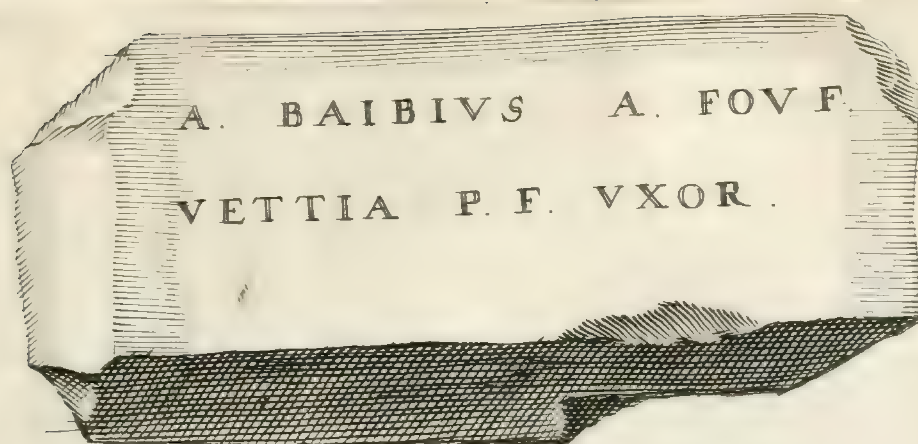

Ante templum S. Sebastiani

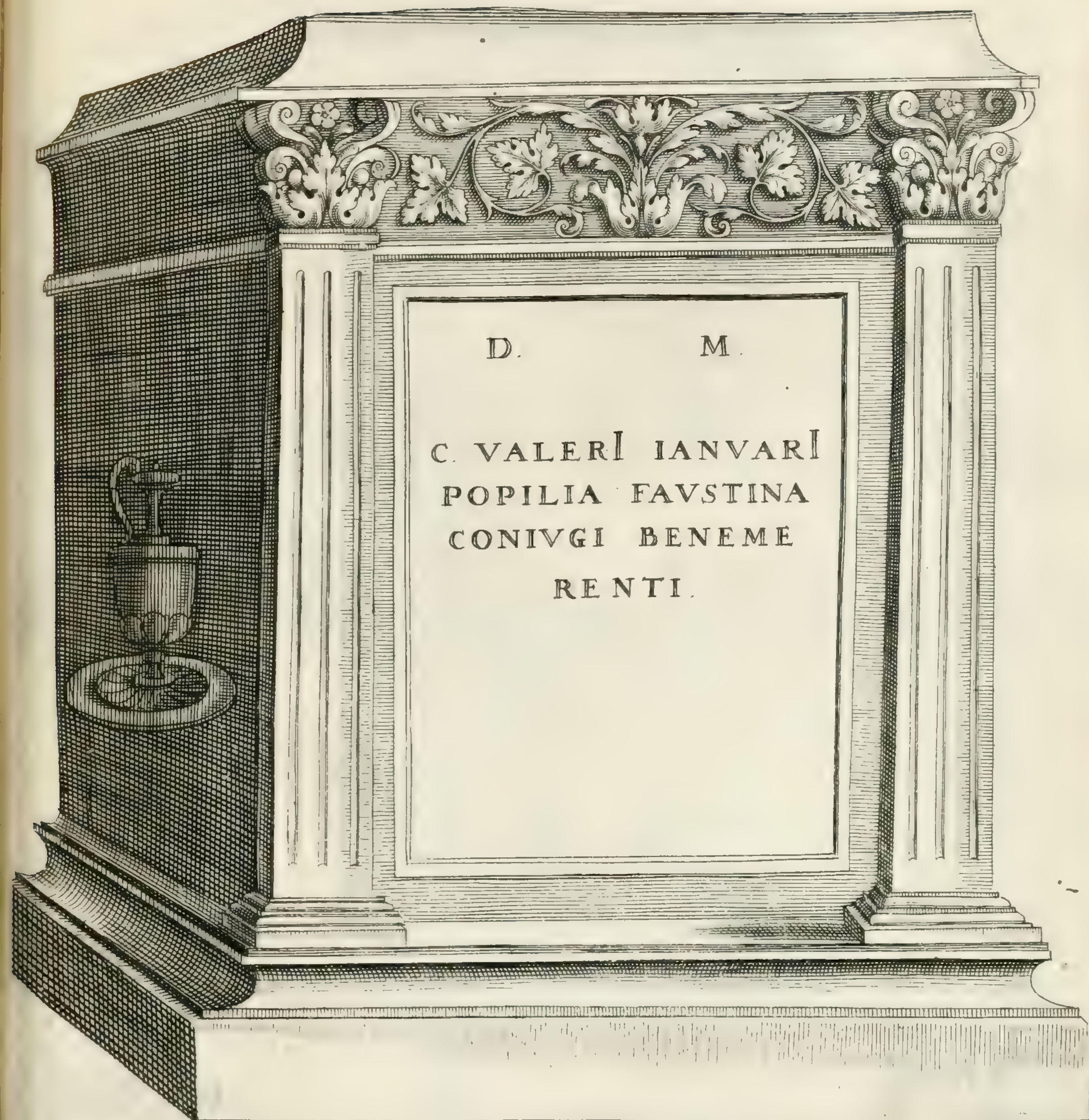

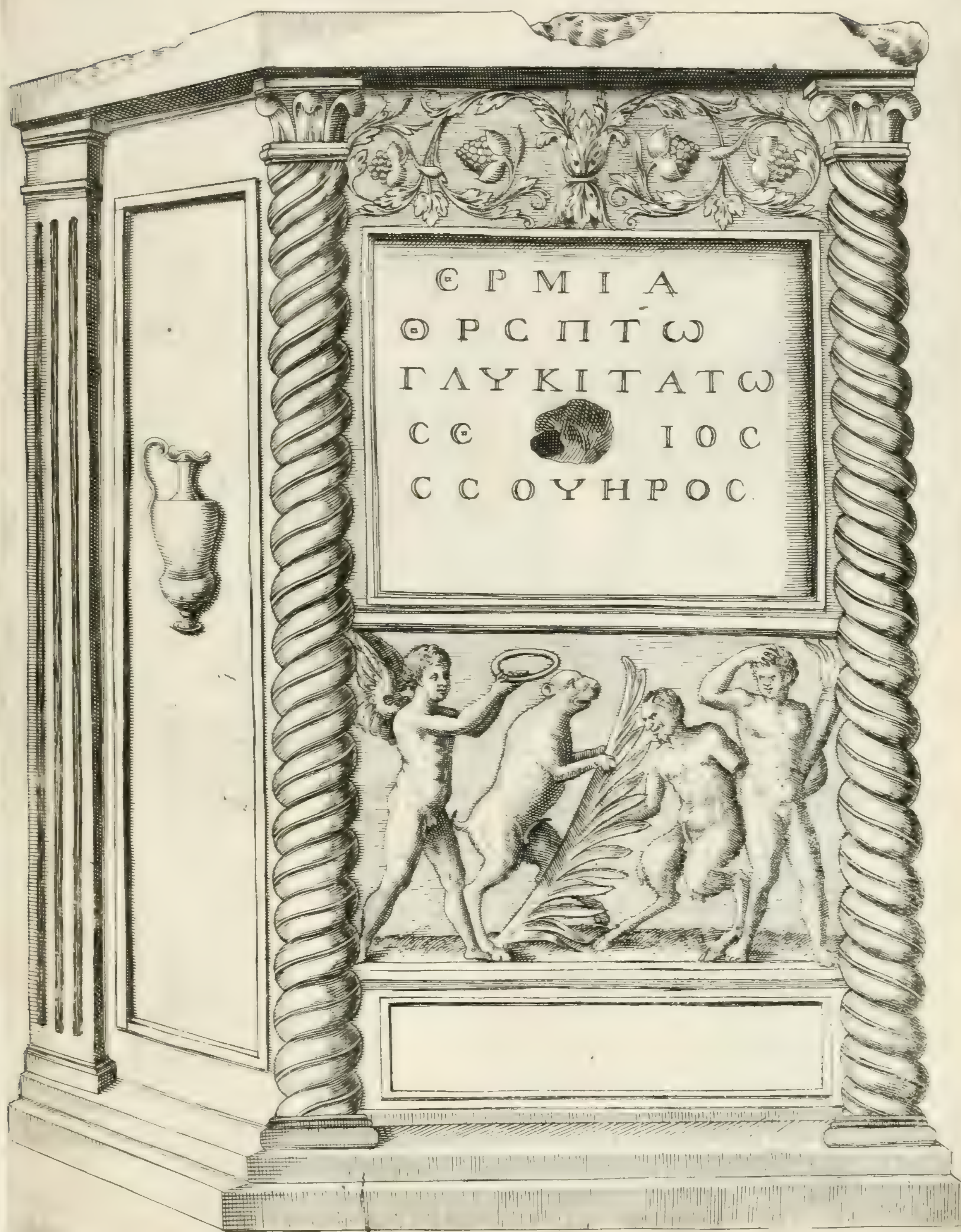

D. M.
VVLPIO MARTI
ALI AVGVSTI L
A MARMORIBVS.

Ad S. Bebastianum via Appia.

Ad S. Sebastianum.

ЄΡΜΙΑ
ΘΡϹΠΤΩ
ΓΛΥΚΙΤΑΤΩ
ϹЄ ΙΟϹ
ϹϹΟΥΗΡΟϹ.

GENIO FAGNENE
LYDA.

M. DIOCLES MIL. COH. 7 MAC.
MVNICIP. ALTIN. SEVER.
NIC. OP. FORT. D. S. D.

In Hippodromo
castrensi
Via Appia
Ad S Eustachium

BONAE SPEI

AVG. VOT.

PP. TR.

In frontispicio porte Esquilinæ quæ dicatur S Laurentij

IMP. CAES. DIVI IVLI F. AVGVSTVS. PONTIFEX. MAXIMVS
COS. XII. TRIBVNIC POTESTAT. VIX. IMP. XIIII. RIVOS
AQVARVM OMNIVM REFECIT.

IMP. CAES. M. AVRELIVS ANTONINVS PIVS FELIX
AVG. PARTH. MAX. BRIT. MAX. PONTIF. MAXIM.
AQVAM MARCIAM VARIIS CASIBVS IMPEDITAM PVR
GATO FONTE EXCISIS ET PERFORATIS MONTIBVS
RESTITVTA FORMA ADQVISITO ETIAM PONTE NO
VO ANTONINIANO IN SACRAM VRBEM SVAM PER
DVCENDAM CVRAVIT

IMP. TITVS CAES. DIVI. F. VESPASIANVS AVG. PONT.
MAX. TRIB. POT. IX IMP. XV. CENS. COS. VII. DESIGN
RIVVM AQVAE MARCIAE VETVSTATE DILAPSVM
REFECIT ET AQVAM QVAE IN VSV ESSE
DESIERAT REDVXIT.

TI. CLAVDIVS DRVSI F. CAESAR AVG. GERMA
NIC. PONTIF. MAXIM. TRIBVNIC. POTEST. XII.
COS. V. IMP. XX VII. PATER PATRIAE AQVAS CLAV
DIAM EX PONTIBVS QVI VOCABANTVR CERV
LEVS ET CVRTIVS A MILIARIO XXXXV. ITEM
ANIENEM NOVVM A MILIARIO XII. SVA IMPER
SA IN VRBEM PERDVCENDAS CVRAVIT
IMP. CAESAR VESPASIANVS AVG PONT MAX
TRIB. POT. II. IMP. VI. COS. III. DESIG. IIII. P P.
AQVAS CVRTIAM ET CERVLEAM PERDVCTAS A
DIVO CLAVDIO ET POSTEA INTERMISSAS DILAPSASQ
PER ANNOS IX. SVA IMPENSA VRBI RESTITVIT.
IMP. TI. CAESAR DIVI F. VESPASIANVS AVG
PONT. MAX. TRIB. POT. X. IMP. XVII. PP. CENSOR
COS. VIII AQVAS CVRTIAM ET CERVLEAM PER
DVCTAS A DIVO CLAVDIO ET POSTEA A DIVO
VESPASIANO PATRE SVO VRBI RESTITVTAS
CVM A CAPITE AQVARVM A SOLO VETVSTATE
DILAPSAE ESSENT NOVA FORMA REDVCENDAS
SVA IMPENSA CVRAVIT.

IMPP. CAESS. DD. NN. INVICTISSIMIS PRINCIPIBVS ARCADIO
ET HONORIO VICTORIBVS AC TRIVMPHATORIBVS SEMPER
AVGG. OB INSTAVRATOS VRBIS AETERNAE MVROS POR
TAS AC TVRRES EGESTIS IMMENSIS RVDERIBVS EX
SVGGESTIONE V. C. ET ILLVSTRIS MILITIS ET MAGIS.
TRI VTRIVSQVE MILITIAE STILICHONIS AD PERPE
TVITATEM NOMINIS EORVM SIMVLACRA CONSTITVIT.
CVRANTE FL. MACROBIO LONCINIANO V. C.
PRAEF. VRBIS D N M Q. EORVM.

In frontispicio Panthei

M. AGRIPPA. L. F. COS. TERTIVM. FECIT.

IMP CAESAR L SEPTIMIVS SEVERVS PIVS PERTINAX
ARABICVS ADIABEN PARTH MAXIMVS PONT MAX TRIB
POT XI COS III P P PROCOS ET IMP CAESAR M. AVRELI
VS ANTONINVS PIVS FELIX AVG TRIB POTEST V COS
PROCOS PANTHEVM VETVSTATE CORRVPTVM CVM OMNI
CVLTV RESTITVERVNT

In ponte Anienis via Salaria

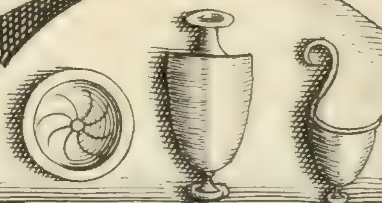
IMPERANTE D. N. PIISSIMO AC TRIVMPHALI
SEMPER AVG. IVSTINIANO PP. AVG ANN. XXXVIII
NARSES VIR GLORIOSVS EX PRAEPOSITO SACRI PA
LATII EX CONS. ATQVE PATRICIVS POST VICTORIAM
GOTHICAM IPSIS EORVM REGIBVS CELERITATE
MERABILI CONFLICTV PVPLICO SVPERATIS ATQVE
PROSTRATIS LIBERTATE VRBIS ROMAE AC TOTI
VS ITALIAE RESTITVTA PONTEM VIAE SALA
RIAE VSQVE AD AQVAM A NEFANDISSIMO TO
TILA TIRANNO DESTRVCTVM PVRGATO FLVM
IN ALVE IN MELIOREM STATVM VAM
QVONDAM FVERAT RENOVAVIT.

QVAM BENE CVRVATI DIRECTA EST SEMITA PONTIS
ATQVE INTERRVPTVM CONTINVATVR ITER
CALCAMVS RAPIDAS SVBIECTI GVRGITIS VNDAS
ET LICET IRATAE GERNERE MVRMVR AQVAE
ITE IGITVR FACILES PER GAVDIA VESTRA VIRITES
ET NARSEM RESONANS PLAVSVS VBIQVE CANAT
QVI POTVIT RIGIDAS GOTHORVM SVBDERE MENTES
ET DOCVIT DVRVM FLVMINA FERRE IVGVM

DIS MANIBVS

M. CALPVRNIO M. F. MEN.
VOLSENNIO
VIX. ANN. XXX. M. IIX.

M. CARPVRNIVS M. F. MEN.
HILARVS.
MEDICVS LVDI MAGNI
FRATRI PIISSIMO
FEC.

D. M.

CLAVDIAE EVTYCHIAE
CONIVGI SANCTISSIMAE
BENEMERENTI ET.
Q. DOMITIO FELICI.
T. CLAVDIVS AVG. LIB.
HYMENEVS MEDICVS
A BIBLIOTHECIS
ET DOMITIA PANNICHE
SIBI ET SVIS
POSTERISQ. EORVM.

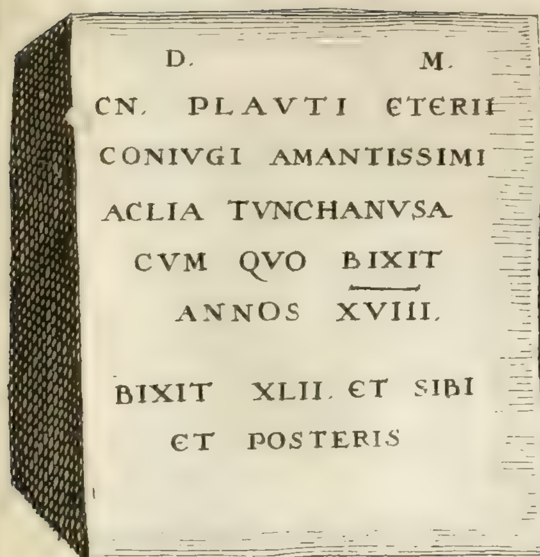
M. LIVIO CELSO
TABVLARIO
SCHOLAE MEDICORVM

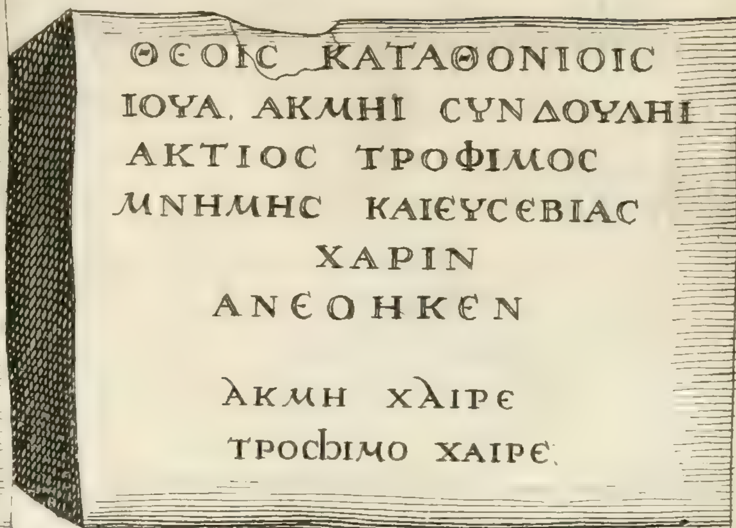
M. LIVIVS EVTYCHVS
ARCHIATROS
OLL. D. II.

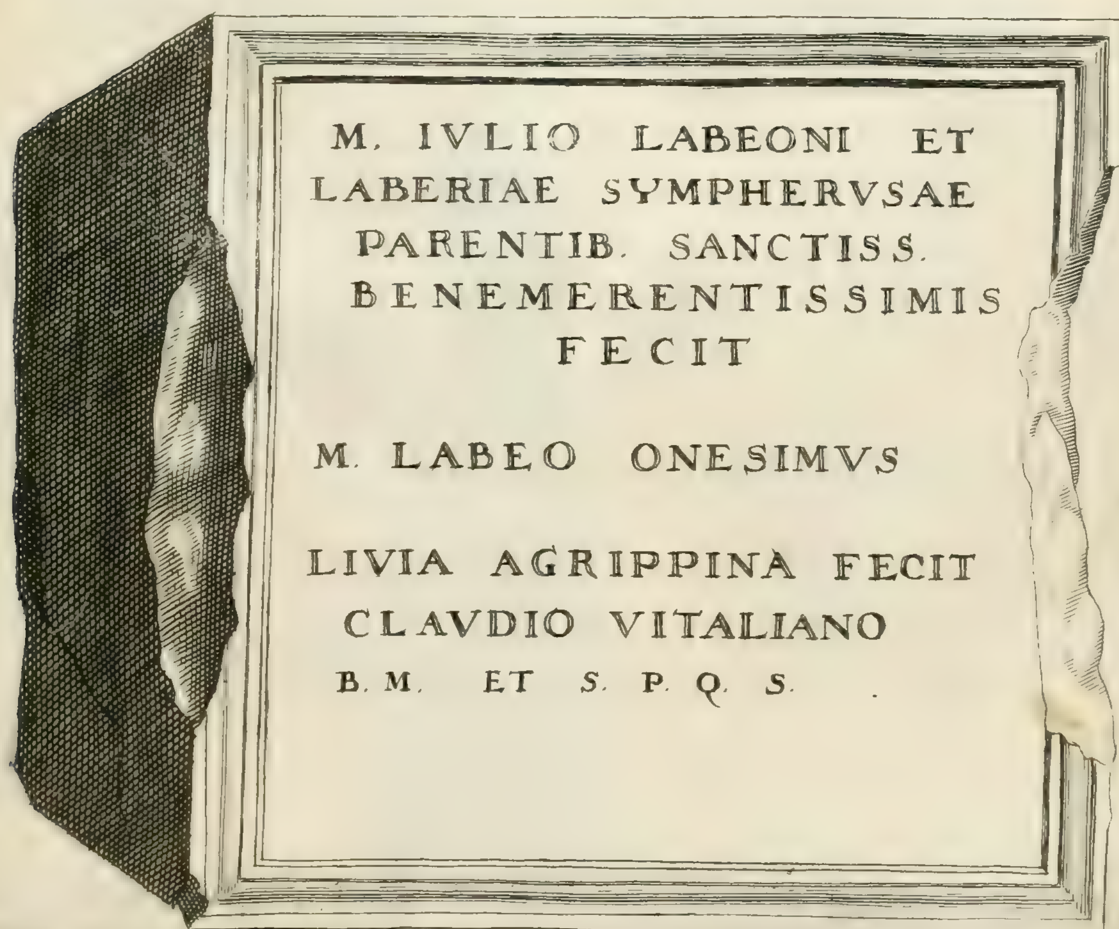
IN FRONT. PED. IIII.

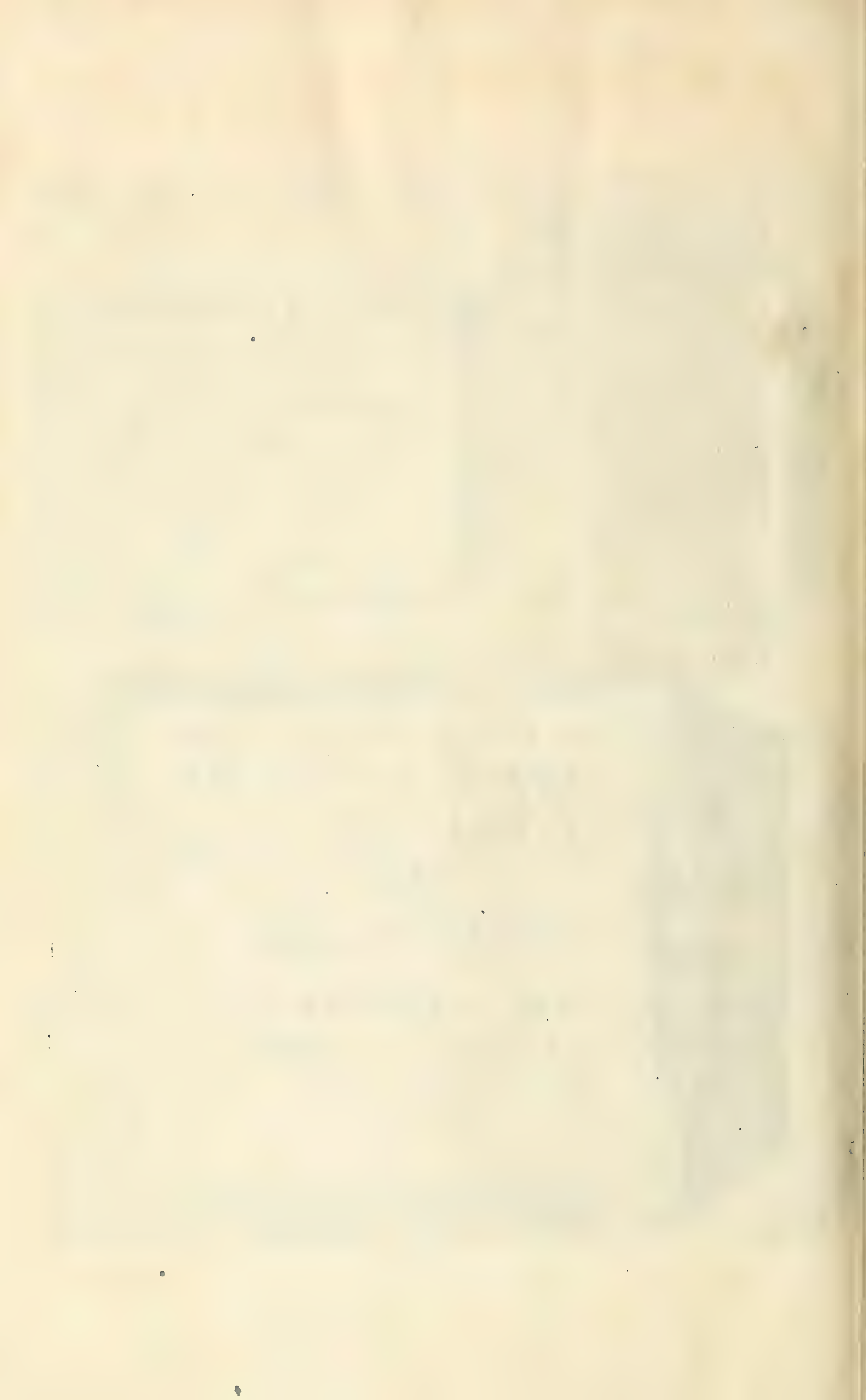
L. COELIO BASILIDI
IVRIS STVDIOSO
AGATHOPVS
LIBERTVS.

Ad portam Latinam

AEMYLIAE PHVLLIDI
FILIAE MANSVETISSIMAE
ET SVPRA SEXVS SVI
CAPTVM ET AETATEM
PRVDENTI
IVL. ELICIVS
PATER INFELIX
ET SIBI ET CIRIAE
ATHENAIDI VXSORI
OPTVMAE BENEMERENTI
F. ET SVIS FECIT
POSTERISQVE.

D M.
LVCIO SEVERIANO
FILIO
VIX. ANN XVIII.
D.XII. ET VALERIAE
APOLLINARI
ET AGATHVSAE
MAMMAE
IVL. CHRESTVS
FECIT
ET SIBI ET SVIS.

NYMPHIS
QVAE SVB COLLE
SVNT ARVLAM
MVMIA CANTERIA
NVMINI
ADIVT. DEVOT
CVM STATVA
ISIS
ET TABVLATO.
D D

C. TORRANIVS SACERDOS
HERCVLIS LVCI MONTANI
ARAM CVM BASE MARMORIA
DIS MAGNIS
QVALIS EST IN AVENTINO
TEST P. C.

